MILITAIR-RECHTELIJK TIJDSCHRIFT.

REDACTIE:
MR. L. M. ROLLIN COUQUERQUE
en E. G. DE WIJS

DEEL XXXVI.

1940/41.

N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ V/H MOUTON & CO., 'S-GRAVENHAGE

OFFICIEEL GEDEELTE.

Handhaving van de krijgstucht.

Ministerieele beschikking van 6 April 1940,
IIde Afd. B, nr. 202.

Legerorders 1940, Nr. 197.

Het is mij gebleken, dat niettegenstaande de dezerzijdsche aanschrijving van 4 September 1933, IIde Afd. B, nr. *53* [1]), gericht aan de garnizoenscommandanten en in afschrift toegezonden aan onderscheidene autoriteiten en commandanten, het nog steeds veelvuldig voorkomt, dat zich militairen langs den openbaren weg opstellen en door handopsteken of andere gebaren de aandacht trekken van passeerende automobilisten teneinde door deze in hun voertuig te worden medegenomen.

In vorenbedoelde aanschrijving werd er op gewezen, dat een dergelijk optreden strijdig is met de waardigheid van den militairen stand en schadelijk voor het aanzien van de weermacht en derhalve onvereenigbaar met een goede krijgstucht (art. 1 en 16 (1), j° art. 8 (4) R.K.).

De onderscheiden commandanten zullen het onder hun bevelen gestelde personeel hierop nogmaals wijzen, op de naleving toezien en tegen mogelijke overtredingen niet gestrengheid optreden.

Regtspleging bij de landmagt.

Ministerieele beschikking van 29 April 1940,
IIde Afd. B, nr. 635.
(Zie L.O. 1939, nr. 388 O.) [2])

Legerorders 1940, Nr. 255.

In L.O. 1939, nr. 388 O [2]), wordt de volgende wijziging aangebracht.

Het gestelde in het 3de lid lezen:

3. Voorts worden, met betrekking tot het bepaalde in art. 11 en art. 12 van de Regtspleging bij de landmagt, de militairen, vermeld in de eerste kolom van den hierna volgenden staat, geacht te behooren tot de daarachter vermelde kantonnementen.

---

[1]) M.R.T. XXIX, 298.
[2]) Zie laatstelijk M.R.T. XXXV, blz. 619.

Militairen.	Kantonnementen.
De militairen, gesteld onder de bevelen van den Territoriale-bevelhebber in Friesland, enz. benevens de in het gezagsgebied van dien bevelhebber aanwezige luchtverdedigingsorganen.	Een kantonnement, aan te wijzen door den Territoriale-bevelhebber in Friesland, enz.
De militairen, gesteld onder de bevelen van den Territoriale-bevelhebber in Overijssel, enz. benevens de in het gezagsgebied van dien bevelhebber aanwezige luchtverdedigingsorganen, voor zooveel deze laatste niet onder de bevelen van den Commandant van het Veldleger zijn gesteld.	Een kantonnement, aan te wijzen door den Territoriale-bevelhebber in Overijssel, enz.
De militairen, gesteld onder de bevelen van den Territoriale bevelhebber in Zuicl-Limburg, benevens de in het gezagsgebied van dien bevelhebber aanwezige luchtverdedigingsorganen, voor zoover deze laatste niet onder de bevelen van den Commandant van liet Veldleger zijn gesteld.	Een kantonnement, aan te wijzen door den Territoriale-bevelhebber in Zuid-Limburg.
De militairen. gesteld onder de bevelen van den Commandant in Zeeland. benevens de in het gezagsgebied van dien commandant aanwezige luchtvercledigingsorganen en de 4de Depotcompagnie kustartillerie.	*Middelburg.*
De militairen, gesteld onder de hevelen van den Commandant van de Stelling van Den Helder, benevens de in het gezagsgebied van dien commandant aanwezige luchtverdedigingsorganen en de lste Depotcompagnie kustartillerie.	*Den* ***Helder.***
De militairen, behoorende tot de organen van den Etappen- en verkeersdienst, voor zooveel niet gelegerd te ***Rotterdam*** en te ***'s-Gravenhage.***	*Amsterdam.*

Militairen.	Kantonnementen.
De militairen gesteld onder de bevelen van den Commandant van de Luchtverdedigingskring *Amsterdam*.	*Amsterdam*.
De militairen, gesteld onder de bevelen van den Commandant van de Luchtverdedigingskring Rat*terdam-'s Gravenhage*.	*Rotterdam*.
De militairen, gesteld onder de bevelen van den Commandant van de Luchtverdedigingskririg *Utrecht-Soesterberg*.	*Utrecht*.

Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940.

*BESLUIT van **10 Mei 1940** (Stbl. N° **283**)* tot *het vaststellen van regelen met betrekking tot de instelling van een militaire justitie te velde.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onzen Minister van Justitie en van Onzen Minister van Defensie van den 10den Mei 1940, Kabinet n°. 1377 A;

Overwegende, dat het wenschelijk is om regelen vast te stellen met betrekking tot de instelling van krijgsraden te velde;

Gelet op artikel 243 der Regtspleging bij de Landmagt en op artikel 95 der Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel **1.**[1])

Met ingang van een, naar behoefte voor ieder hunner door Ons te bepalen, datum zullen de commandeerende generaals, als bedoeld in artikel 2 van dit besluit, telkens naarmate de dienst zulks vorderen of gedoogen zal, van Onzentwege, een of meer krijgsraden te velde alsmede een of meer officieren-commissaris en officieren-secretaris benoemen.

Artikel **2.**

Als commandeerende generaals, in den zin van artikel **243** van de Regtspleging bij de Landmagt en in den zin van dit besluit, worden aangemerkt:

1°. de Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht;
2". de Commandant van de Vesting Holland, de Commandant van de Stelling van Den Helder, de Commandant in Zeeland en de Territoriale-bevelhebbers;
3". de Front-commandanten van de Vesting Holland;
4". de Commandant van het Veldleger;
5°. de Legerkorps-commandanten;
6". de Divisie-commandanten;
7°. de Brigade-commandanten;
8°. de Commandant der Luchtverdediging;
9°. de Commandanten der Luchtverdedigingskringen.

Artikel ***3.***

1. Voor de toepassing van dit besluit worden geacht mede onder de bevelen van een commandeerenden generaal te staan die militairen of onderdeelen, welke bij besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht — voor wat de militaire justitie betreft — onder de bevelen van dien commandeerenden generaal zijn gesteld. [2])

---

[1]) Zie het hierna opgenomen K.B. van **10** Mei **1940 (Stbl.** No. **284).**
[2]) Zie de hierna opgenomen Algemeene bekendmaking No. **40.**

2. Behoudens het bepaalde bij het laatste lid van dit artikel wordt voor de toepassing van dit besluit onder het rechtsgebied van een commandeerenden generaal, behalve het gezags-, legerings- of operatiegebied van dien commandeerenden generaal, mede begrepen het gezags-, legerings- of operatiegebied van de commandanten der in het eerste lid van dit artikel bedoelde onderdeelen.

3. Voor de toepassing van dit besluit worden de Commandant der Luchtverdediging en een Commandant van een Luchtverdedigingskring geacht geen rechtsgebied te hebben.

Artikel 4.

1. Onverminderd het bepaalde bij de paragrafen **1** tot en met **3** van Titel VIII van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht oordeelen de krijgsraden te velde bij uitsluiting:

a. over de strafbare feiten, begaan door personen, die behooren tot of vergezellen of volgen onderdeelen, welke onder de bevelen staan van den commandeerenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd;

b. over de strafbare feiten, als bedoeld in artikel 78 der Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, begaan door niet-militairen binnen het rechtsgebied van den commandeerenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd;

c. over de strafbare feiten, door krachtens letter a van dit lid aan de rechtsmacht van andere krijgsraden te velde onderworpen personen begaan in het rechtsgebied van den commandeerenden generaal, die den krijgsraad heeft benoemd.

2. De rechtsmacht van de krijgsraden te velde wordt bepaald na het tijdstip, waarop het strafbare feit is gepleegd. [1])

Artikel 5.

1. Indien meer dan een krijgsraad te velde bevoegd is van eenzelfde feit kennis te nemen, geschiedt zulks bij voorrang door den krachtens letter a van artikel 4 van dit besluit bevoegden krijgsraad. welke is benoemd door den hiërarchiek laagst geplaatsten commandeerenden generaal.

2. Indien meer dan een krijgsraad te velde uitsluitend krachtens de letters b of *c* van artikel 4 van dit besluit tot kennisneming van eenzelfde feit bevoegd is, geschiedt zulks bij voorrang door den krijgsraad, benoemd door den commandeerenden generaal, die in artikel 2 van dit besluit onder het hoogste nummer is gerangschikt.

3. Is ook na toepassing van de vorige leden van dit artikel nog meer dan een krijgsraad te velde tot kennisneming van eenzelfde feit bevoegd, dan geschiedt zulks bij voorrang door den krijgsraad, waarbij de zaak het eerst aanhangig is gemaakt.

---

[1]) Aangevuld bij het hierna opgenomen K.B. van **11** Mei 1940 (Stbl. No. 285).

Artikel 6.

Indien niet kan morden vastgesteld, welke krijgsraad te velde bevoegd is van een strafbaar feit, begaan door een aan de rechtsmacht van de krijgsraden te velde onderworpen persoon, kennis te nemen, alsmede ingeval de berechting door den, overeenkomstig het bepaalde bij artikel 5 van dit besluit bevoegden, krijgsraad te velde naar het oordeel van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht bezwaren met zich brengt, kan deze op verzoek van den meest gereeden commandeerenden generaal een krijgsraad te velde aanwijzen, ten einde met uitsluiting van iederen anderen krijgsraad te velde het betreffende feit te berechten.

Artikel 7.

Dit besluit treedt terstond in werking.

Het kan worden aangehaald als „Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940".

Onze Ministers van Justitie en van Defensie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 10den Mei 1940.

WILHELMINA.

De Minister van Juslitie,
P. S. GERBRANDY.

De Minister van Defensie,
A. Q. H. DIJXHOORN.

Uitgegeven den *tienden* Mei 1940.

De Minister van Justitie,
P. S. GERBRANDY.

BESLUIT van 10 Mei 1940 (Stbl. N° 284) [1] *tot vaststelling van een datum, als bedoeld in artikel 1 van het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940.*

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onzen Minister van Justitie en van Onzen Minister van Defensie van den 10den Mei 1940, Kabinet no. 1377 A;

[1]) Dit K.B. is vervallen door het hierna opgenomen besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 25 Mei 1940 (Stbl. No. O. 202).

Overwegende, dat het onder de huidige omstandigheden wenschelijk is om, overeenkomstig het bepaalde bij artikel **1** van het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940 voor onderscheiden commandeerende generaals een datum aan te wijzen met ingang waarvan zij een of meer krijgsraden te velde zullen benoemen;

Gelet op de artikelen **1** en **2** van meergemeld besluit;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Voor:

a. den Commandant van de Vesting Holland,
b. den Commandant van het Veldleger,
c. den Commandant van het Ie Legerkorps,
d. den Commandant van het IIe Legerkorps,
e. den Commandant van het IIIe Legerkorps,
f. den Commandant van het IVe Legerkorps,
g. den Commandant van de stelling van Den Helder,
h. den Territorialen Bevelhebben in Noord-Brabant,
i. den Commandant in Zeeland,
j. den Commandant van de Lichte Divisie,

in hunne hoedanigheid van commandeerend generaal als bedoeld in artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en in het Organisatie-besluit Regtspleging te velde 1940, wordt als datum met ingang waarvan zij een of meer krijgsraden te velde zullen benoemen vastgesteld: **11** Mei 1940.

Onze Ministers van Justitie en van Defensie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 10den Mei 1940.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
P. S. GERBRANDY.

De Minister van Defensie,
A. Q. H. DIJXHOORN.

Uitgegeven den *tienden* Mei 1940.
De Minister van Justitie,
P. C. GERERANDY.

ALGEMEENE BEKENDMAKING no. 40

Beschikking van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht ter uitvoering van artikel **3** *van het Organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1940,* Staatsblad *no.* **283**

De Generaal, Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht;

Gelet op artikel **3** van het Organisatiebesluit Rechtspleging te

velde 1940 en op het Koninklijk besluit van 10 Mei 1940, *Staatsblad* No. *284;*

Stelt — voor wat de militaire justitie betreft — de navolgende militairen en onderdeelen onder de bevelen van de achter die militairen of onderdeelen genoemde commandeerende generaals:

1. het *Algemeen Hoofdkwartier* met uitzondering van den Marinestaf.	Commandant van Holland.
2. de organen van de *luchtverdediging* en van den *Etappen- en Verkeersdienst* gelegen in het rechtsgebied van één der in het Koninklijk besluit van 10 Mei 1940, *Staatsblad* no. 284, onder *a* en *c* tot en met j genoemde commandeerende generaals, met uitzondering van die, welke rechtstreeks onder de bevelen staan van den Commandant van het Veldleger.	de betreffende commandeerende generaal.
3. de organen der *luchtverdediging* en van den *Etappen- en Verkeersdienst,* welke rechtstreeks onder de bevelen van den Commandant van het Veldleger staan.	Commandant van het Veldleger.

Algemeen Hoofdkwartier,
10 Mei 1940.

De Generaal,
Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht.
H. G. WINKELMAN.

BESLUIT van 11 Mei 1940 (Stbl. N° 285) tot wijziging van het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde **1940.**

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de gemeenschappelijke voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Defensie van 11 Mei 1940, Kabinet no. 1377 B;

Overwegende dat een aanvulling wenschelijk is van het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

In artikel 4 lid 2 van het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940 wordt aan het slot na het woord: ,,gepleegd" ingevoegd:

,,met dien verstande, dat de Krijgsraden, benoemd met ingang van 11 Mei 1940 mede bevoegd zijn ten aanzien van de strafbare feiten begaan op 10 Mei 1940''.

Artikel **2.**

Dit besluit treedt terstond in werking.

Onze Ministers van Justitie en Defensie zijn, ieder voor zooveel hem betreft. belast met de uitvoering van dit besluit, dat in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den llden Mei 1940.

WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
P. S. GERBRANDY.

De Minister van Defensie,
A. Q. H. DIJXHOORN.

Uitgegeven den *elfden* Mei 1940.
De Minister van *Justitie,*
P. S. GERBRANDY.

Auditeurs-militair te velde.

Bij Koninklijk Besluit van 10 Mei 1940 zijn benoemd bij de krijgsraden te velde met ingang van den dag van indiensttreding:

1. Tot auditeur-militair te velde: de res.-kap. der artillerie mr G. W. Bannier; de res.-kap. der grenadiers mr B. F. Verveen; de res.kap. v. alg. dienst mr Z. Heimens Visser; de res. kap. v. alg. dienst prof. mr J. M. van Bemmelen; de res.-kap. v. alg. dienst mr J. W. U. Doornbos; de res.-kap. der infanterie mr P. Kapteijn; de res.-kap. v. alg. dienst mr D. J. Veegens; de res.-kap. v. alg. dienst mr J. P. G. v. Velzen; de res.-kap der artillerie mr J. J. Plugge; de res.-kap. v. alg. dienst mr G. H. L. Arriens en de res.-kap. v. alg. dienst mr D. J. van Gilse

2. Tot auditeur-militair te velde plaatsvervanger: de kap. der infanterie mr A. F. Steffen; de res.-kap. der infanterie mr A. Beets: de kap. der infanterie mr P. M. C. J. Hamer; de res.-kap. v. alg. dienst mr J. J. van den Berg; de res.-kap. der artillerie mr W. F. Schokking; de res.-kap. der infanterie mr A. H. M. H. Receveur; de res.-kap. v. alg. dienst mr R. W. J. C. van den Wall Bake; de res.-kap. v. alg. dienst mr J. van Ginhoven; de res.-kap. v. alg. dienst mr E. J. Mulder en de res.-kap. van alg. dienst mr F. Kool.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage.

BESLUIT van 11 Mei 1940, (Stbl. N° 286) tot instelling van een militair arrondissement. [1])

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Op de voordracht van Onze Ministers van Justitie en van Defensie van 11 Mei 1940, Kabinet, n°. 1377 B;

Gezien artikel 134, tweede lid, van de Regtspleging bij de Landmagt en artikel 94 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht;

Hebben goedgevonden en verstaan:

Artikel 1.

Met ingang van 10 Mei 1940 vervalt Ons besluit van 21 December 1939, *Staatsblad* n°. 286, en zijn de krijgsraden, ingevolge dat besluit ingesteld, opgeheven. [2])

Artikel 2.

Met ingang van denzelfden datum vormt het Rijk in Europa één militair arrondissement.

Hoofdplaats is 's-Gravenhage.

De te 's-Gravenhage te vestigen krijgsraad neemt mede kennis van de strafbare feiten, bedoeld in artikel 94 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht.

Artikel 3.

Het bepaalde in het voorgaande artikel maakt geen inbreuk *op* de bevoegdheid van de krijgsraden te velde, ingesteld of nog in te stellen ingevolge het Organisatiebesluit Regtspleging te velde 1940.

Artikel 4.

Dit besluit treedt terstond in werking.

Onze Ministers van Justitie en van Defensie zijn, ieder voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst.

's-Gravenhage, den 11den Mei 1940.

WILHELMINA.

---

[1]) Ook dit K.B. is vervallen bij het hierna opgenomen besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 25 Mei 1940 (Stbl. No. O. 202).

[2]) M.R.T. XXXV, 523.

De Minister van Justitie,
P. S. GERBRANDY.
De Minister van Defensie,
A. Q. H. DIJXHOORN.

Uitgegeven den *elfden* Mei 1940.
De Minister van Justitie,
P. S. GERERANDY.

Bij Kon. besluit van 11 Mei 1940 zijn benoemd, met ingang van den dag van indiensttreding. bij den krijgsraad voor de landmacht te 's-Gravenhage: tot president-plaatsvervanger mr. B. G. A. Smeets te 's-Gravenhage, mr. J. L. L. Wery te 's-Gravenhage en mr. A. W. J. van Vrijberghe de Coningh te 's-Gravenhage.

tot auditeur-militair mr J. S. L. Aghina te 's-Hertogenbosch en tot auditeur-militair-plaatsvervanger mr. E. W. R. M. van der Kun te 's-Hertogenbosch.

Instelling van twee militaire arrondissementen.

Besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 25 Mei 1940 (Stbl. No. 0.202) *tot instelling van twee militaire arrondissementen.*

De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht;

Op de gemeenschappelijke voordracht van den Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Justitie, en van den Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Defensie;

Overwegende, dat het wenschelijk is om nadere regelen vast te stellen met betrekking tot de militaire justitie;

Gelet op de artikelen 134, lid 2, en 243 der Regtspleging bij de Landmagt, op artikel 94 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, op het Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940, op het Koninklijk beluit van 10 Mei 1940, *Staatsblad* No. 284, en op het Koninklijk besluit van 11 Mei 1940, *Staatsblad* No. 286;

Besluit als volgt:

Artikel 1.

De Koninklijke Besluiten van 10 Mei 1940, *Staatsblad* No. 284[1]), en 11 Mei 1940, *Staatsblad* No. 286 [1]), vervallen met ingang van 27 Mei 1940.

De op grond van deze besluiten ingestelde krijgsraden zijn met ingang van dezen dag opgeheven.

Benoemingen van officieren-commissaris en officieren-secretaris,

---

[1]) Hiervóór opgenomen.

geschied ingevolge het eerstgenoemd Besluit, vervallen met ingang van denzelfden dag.

Artikel 2.

Met ingang van 27 Mei 1940 worden ingesteld twee militaire arrondissementen, te weten:

I. het militaire arrondissement 's-Gravenhage, omvattende de provinciën Noordholland, Zuidholland, Zeeland, Noordbrabant en Limburg, hoofdplaats 's-Gravenhage;

II. het militaire arrondissement Utrecht, omvattende de provinciën Utrecht, Gelderland, Overijssel, Drenthe, Friesland en Groningen, hoofdplaats Utrecht.

Artikel **3.**

De strafbare feiten begaan vòòr 10 Mei 1940 worden berecht door den krijgsraad in het militaire arrondissement 's-Gravenhage.

De strafbare feiten begaan in het tijdvak van 10 Mei 1940 tot en met 26 Mei 1940 behooren tot de kennisneming van den krijgsraad in wiens arrondissement deze feiten zijn begaan.

Artikel 4.

De krijgsraad te Utrecht neemt mede kennis van de strafbare feiten, bedoeld in artikel 94 van de Invoeringswet militair strafcn tuchtrecht.

Artikel 5.

Dit besluit treedt met ingang van 27 Mei 1940 in werking.

De Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Justitie, en de Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Defensie, zijn belast met de uitvoering van dit besluit, hetwelk in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en in afschrift aan de Algemeene Rekenkamer zal worden toegezonden.

's-Gravenhage, den 25sten Mei 1940.

De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht,
H. G. WINKELMAN.

Uitgegeven den *zeven en twintigsten* Mei 1940.

De Secretaris-Generaal,
wnd. Hoofd van het Departement van Justitie,

J. C. TENKINK, wnd.

Beklagzaken bij de Koninklijke Marine 1 Juli 1938—1 Juli 1939. [1])

KWALITEIT	Ingediend bij Hoogere Militaire Autoriteit	Beschikkingen				Straffen en strafredenen						Hoog Militair Gerechtshof	
		Gegrond	Gedeeltelijk gegrond	Ongegrond	Niet ontvankelijk	Handhaving straf- en strafreden	Handhaving straf en wijziging strafreden	Wijziging straf en handhaving strafreden	Wijziging straf en strafreden	Straf en strafreden teniet gedaan	Nadere straf wegens onredelijk beklag	Aantal malen eindbeslissing ingeroepen	Beslissing
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Officieren	9	1	3	5	—	5	1	—	2	1	1	2	1 (5-7) * 1 (4-8)
Reserve-officieren	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Onderofficieren met den rang van sergeant en hooger	4	—	1	3	—	2	1	—	1	—	1	2	1 (5-7) 1 5-8)
Korporaals en manschappen	22	6	4	12	—	6	8	2	—	6	1	1	1 (5-7)
Dienstplichtig personeel beneden den rang van onderofficier	1	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Inlandsche onderofficieren met den rang van sergeant en hooger	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Inlandsche korporaals en manschappen	1	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Totaal 1938—1939	37	8	8	21	—	14	10	2	3	8	3	5	5
1937—1938	27	2	9	16	—	12	3	2	8	2	2	4	4
1936—1937	38	4	8	26	—	18	9	2	7	2	7	12	12
1935—1936	49	6	8	35	—	29	9	1	4	6	11	8	8
1934—1935	55	7	16	30	2	21	15	4	6	7	12	5	5
1933—1934	83	8	16	59	—	51	13	1	10	8	7	48	48
1932—1933	105	9	32	64	—	59	14	21	2	9	4	11	11
1931—1932	71	12	17	41	1	37	15	1	7	10	9	4	4
1930—1931	50	1	19	29	3	26	15	1	7	—	—	3	3
1929—1930	62	7	17	39	2	37	14	1	5	6	—	3	3

* De omhaalde cijfers in kolom 14 duiden aan: de beschikking, straf en strafreden overeenkomstig die vermeld in de kolommen 3—12.

[1]) Vorige statistiek zie M.R.T. XXXIV, blz. 405. Red. M.R.T.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Frankrijk (Vervolg *van* Deel *XXXV, blz. 633).*

Décret *sur l'organisation* de la *justice à* l'égard des militaires *tchécoslovaques* en France.

Bij dit decreet-wet van 1 April 1940 zijn voorzieningen getroffen aangaande de berechting van de in Frankrijk strijdende Tsjechoslowaaksche troepen.

Bij elke Tsjechoslowaaksche divisie wordt een militaire rechtbank ingesteld voor de berechting van strafbare feiten gepleegd door Tsjechoslowaaksche militairen, met uitzondering van de misdaden tegen de in- of uitwendige veiligheid van den Franschen Staat of van zijne bondgenooten. Hare bevoegdheid strekt zich echter niet uit tot de bij die divisiën gedetacheerde Fransche militairen. Deze blijven onderworpen aan hun eigen militaire rechtspraak.

Instructie en debat vinden plaats in de nationale taal van de rechtbank. Ook het vonnis wordt in die taal gewezen.

De rechtbanken worden samengesteld volgens de regelen van het Fransche militaire wetboek. De rechters worden door den commandeerenden generaal aangewezen uit tot de divisie behoorende, dus Tsjechoslowaaksche, militairen [1]). Eveneens benoemt die divisiecommandant uit de krachtens hun vroeger beroep meest bevoegde personen den commissaire dn Gouvernement, den officier-commissaris en den griffier, zonder dat zij aan de in het Fransche wetboek voor die functionarissen gestelde eischen behoeven te voldoen.

De Minister van oorlog voegt aan elken divisie-commandant een (Franschen) officier van militaire justitie en een officier-griffier toe als rechtsgeleerd raadgever.

De bevelen van den officier-commissaris zijn evenals de gewezen vonnissen vatbaar voor beroep op gelijke wijze als dit volgens het Fransche Wetboek mogelijk is. Daartoe is voor elke divisie een *Fransche* militaire rechtbank van cassatie aangewezen.

Bij jurisdictie-conflicten tusschen de Fransche en de vreemde autoriteiten beslist de strafkamer van het Hof van Cassatie.

De uitgesproken straffen worden ten uitvoer gelegd in de Fransche strafgestichten. Voor executie van de doodstraf zorgt echter de vreemde militaire autoriteit. De bovengenoemde Fransche officier van militaire justitie geeft zijn advies over de. aan den Minister van oorlog te adresseeren, verzoeken om gratie. Een doodstraf mag niet worden ten uitvoer gelegd zoo lang niet op het verzoek is beslist.

---

[1]) De regeling kan bij decreet aangepast worden aan de bijzondere organisatie van de Tsjechoslowaaksche militaire formaties.

Uitvoeringsvoorschriften zijn verder gegeven bij decreet van 24 April 1940. Daarbij is o.a. bepaald: „Les juges doivent appartenir aux formations combattantes."

Décret complétant *l'article* 76 *du* code pénal, *modifié* par *le* décret du 29 *juillet* ***1939.***

Bij decreet van 29 Juli 1939 waren de bepalingen betreffende de misdrijven tegen de veiligheid van den Staat reeds belangrijk verscherpt. In de praktijk schijnt dit echter niet voldoende te zijn gebleken. De Fransche Regeering heeft het daarom noodig geacht om hij decreet-wet van 9 April 1940, art. 76 van den Code pénal nogmaals aan te vullen, met een derde punt, waardoor mede, als schuldig aan verraad, met den dood wordt gestraft:

3°. Tout Français qui aura participé sciemment à une entreprise de démoralisation de l'armée ou de la nation ayant pour objet de nuire à la défense nationale.

Verstandhouding met een vreemde mogendheid, waarvan het bewijs dikwijls moeilijk is te leveren, wordt hier niet geëischt.

De nieuwe bepaling volgt op punt 2° van art. 76, strafbaar stellende de sabotage van materieele goederen van belang voor de nationale verdediging. „Sabotage" du moral de l'armée en des populations kan, zoo zeggen de Ministers in hun toelichtend rapport aan den President der republiek, niet minder ernstige gevolgen hebben voor de veiligheid van het land. De strafbepaling heeft een algemeene strekking en richt zich vooral tegen allerlei propaganda ten nadeele van het Staatsbelang.

Décret *relatif* aux *sanctions administratives encourues* par les *fonctionnaires* et agents des *services publics ou* concédés *qui* se *livrent* d une *propagande* de *nature à* nuire d la défense nationale. 9 April 1940.

Bij dit, door alle Ministers gecontrasigneerd, decreet-wet zijn nader de bepalingen gepreciseerd krachtens welke de daarin genoemde personen onmiddellijk door de autoriteit die hen heeft benoemd. uit hunne functie worden ontslagen, zoo zij zich, in of buiten dienst, hebben schuldig gemaakt „à des actes de quelque nature qu'ils soient, susceptibles de servir la propagande d'un parti dissous ou généralemeiit de nuire aux intérest de la défense nationale".

Zij die vroeger tot een ontbonden partij of organisatie hebben behoord, kunnen worden geschorst indien zij „n'auraient pas clairement manifesté par leur attitude ou leur manière de servii qu'ils ont rompu complètement tout lien de solidarité avec des activités interdites par la loi".

Strafrechterlijke sanctie is bovendien mogelijk op grond van het decreet van 26 Septeniber 1939, vernield in M.R.T. XXXV, 413.

Opschorting door de militaire autoriteit van de tenuitvoerlegging van door den militairen rechter opgelegde straffen.

Art. 112 van het Fransche Wetboek van militair strafrecht voor de landmacht verleent aan de militaire autoriteit van wie de last tot onderzoek door den officier-commissaris (l'ordre d'informer) is uitgegaan, gedurende drie maanden nadat het vonnis kracht van gewijsde heeft gekregen, de bevoegdheid om de tenuitvoerlegging op te schorten. [1])

Ter uitvoering van dit voorschrift, door prof. Hugueney [2]) genoemd ,,incontestablement l'une des institutions les plus originales de notre droit pénal militaire", heeft het Ministerie van Oorlog in dato 5 Januari 1940 een instructie doen uitgaan ,,sur les conditions d'application, en temps de guerre". De voornaamste voorschriften daaruit, die ons ook in verband met de oorlogspraktijk van belang voorkomen, nemen wij hieronder over.

CONSIDÉRATIONS GÉNÉRALES.

L'article 112 du Code de justice militaire ne faisant aucune restriction à ce sujet, l'exécution des jugements rendus par les tribunaux militaires et devenus définitifs peut être suspendue pour tous les condamnés, non militaires ou militaires, quelle que soit la peine prononcée.

L'autorité militaire qui a délivré l'ordre d'informer peut suspendre l'exécution du jugement pendant les trois mois qui suivent le jour où le jugement est devenu définitif. Passé ce délai, ce droit est dévolu au Ministre de la défense nationale et de la guerre.

Lorsqu'une peine criminelle a été prononcée, il convient de n'user du droit de suspension qu'avec une certaine réserve. S'il s'agit d'une peine correctionnelle (emprisonnement), il est désirable que, sauf motifs particuliers, la faculté de suspendre l'exécution du jugement soit appliyuée largement.

La suspension de l'exécution d'un jugement sera, en principe, accompagnée de l'affectation du condamné a une unité combattante; cette suspension devra, par suite, intervenir principalement à l'égard des condamnés dont l'âge et l'aptitude physique sont compatibles avee une telle affectation.

La suspension de l'exécution d'un jugement peut être ordonnée sans que le condamné l'ait sollicitée. I1 est recommandé de la prononcer d'office s'il ressort de la procédure ou des débats que le condamné a commis une infraction à la loi pénale dans le but évident de se soustraire aux dangers de la guerre.

---

[1]) Zie M.R.T. XXVI, 411.

[2]) Traité théorique et pratique de droit pénal et de procédure pénale militaires, blz. 411.

Il doit être rendu compte au Ministre de la défense nationale et de la guerre, le 1er de chaque mois, et immédiatement s'il s'agit d'une affaire particulièrement grave, des décisions de suspensions intervenues.

Le droit de révoquer la décision de suspension appartient à l'autorité militaire de qui elle émane; si cette autorité n'existe plus, ce droit revient au Ministre de la défense nationale et de la guerre.

Individus exclus de l'armée.

Il est recommandé de ne suspendre l'exécution des jugements rendus contre des individus exclus de l'armée que sous la condition que les intéressés obtiennent l'autorisation de souscrire et contractent effectivement un engagement pour la durée de la guerre dans un bataillon d'infanterie légère (article 64 de la loi du 31 mars 1928 relative au recrutement de l'armée).

MILITAIRES ,,EN SUSPENSION DE PEINE'' ÉVACUÉS D'UNE UNITÉ COMBATTANTE POUR BLESSURE OU MALADIE.

La suspension de l'exécution d'un jugement rendu contre un militaire a, dans la plupart des cas, comme contre-partie l'affectation du condamné dans une unité combattante. Si celui-ci vient à être évacué pour blessure ou maladie, il n'apparaît pas que cette circonstance, indépendante de sa volonté, soit de nature, à elle seule, à motiver la révocation de la décision de suspension. Toutefois, si l'intéressé, après son évacuation, se montrait ultérieurement, par sa conduite ou sa manière de servir, indigne de la mesure de bienveillance que constitue, pour un militaire qui n'appartient plus à une unité combattante, la maintien de la décision de suspension. l'autorité militaire dont l'intéressé relève (général commandant la région), sur la proposition motivée du chef de corps ou de service, demanderait à l'autorité qui a pris la décision de suspension de la rapporter.

MESURES GRACIEUSES.

Tout militaire ,,en suspension de peine'' qui s'est acquis, par sa bravoure ou sa conduite, des titres particuliers à une mesure gracieuse, peut être l'objet, à tout moment, d'une demande de réduction ou de remise totale de peine. Dans ce cas, le chef de corps établit un rapport motivé, accompagné d'un état signalétique et des services, et d'un relevé des punitions qui est transmis, par la voie hiérarchique, à l'Administration centrale du ministère de la défense nationale et de la guerre.

Huwelijksvoltrekking buiten tegenwoordigheid van den aanstaanden echfgenoot.

Op blz. 413 van den vorigen jaargang maakten wij melding van een decreet-wet, waarcloor de mogelijkheid geopend werd om ook buiten tegenwoordigheid van een onder de wapenen zijnd militair o.a. tot diens huwelijksvoltrekking over te gaan.

Dit decreet is nu aangevuld en gewijzigd bij de wet van 5 Maart 1940, krachtens welke die mogelijkheid thans is uitgebreid tot gevallen dat de toekomstige echtgenoot reeds is overleden. Krachtens een overgangsbepaling zal het nieuwe voorschrift ook nog gelden ten aanzien van de reeds vóór 1 November 1939 overleden militairen, in welke gevallen de betrokken Ministers nog gedurende een tijdvak van twee maanden hunne machtiging kunnen verleenen. Uiteraard alleen na overlegging van de noodige bewijsstukken, uitgegaan van den overledene en waaruit alsnog ondubbelzinnig diens toestemming tot het huwelijk is gebleken.

Maritieme rechtbanken van *cassatie in* oorlogstijd *aan* den wal in *Frankrijk* en Algiers.

Tolgens art. 154 van den Code de justice militaire pour l'arinée de mer worden in tijd van oorlog in het moederland aan den wal maritieme rechtbanken van cassatie ingesteld, waarvan het aantal, de zetel en het ressort bepaald worden bij decreet van den President der Republiek. Bij een thans vervallen decreet van 26 October 1938 was dit aantal bepaald op vier en wel te Caen, Rennes, Aix-en-Provence en Algiers. Bij het decreet van 12 April 1940 is nu het gerecht te Rennes opgeheven en in verband daarmede het ressort van dat te Caen uitgebreid.

Tegelijkertijd is ook bepaald de betrekkelijke bevoegdheid van deze permanente maritieme rechtbanken van cassatie ten aanzien van vonnissen uitgesproken door de *boord*gerechten op schepen voor zoovcr zich bevindende in het Kanaal, den Atlantischen Oceaan en de Middellandsche zee. (Verg. M.R.T. XXXIV, 89.)

Wijziging van den Code de justice *militaire pour* i'arrnée de *terre.*

In hare zitting van 18 April 1940 heeft de Kamer van afgevaardigden zonder debat twee wetsvoorstellen aangenomen waardoor opnieuw verschillende, niet onbelangrijke, wijzigingen worden aangebracht in het militaire strafwetboek voor de landmacht.

Kaast de militaire rechtbanken van cassatie zal nu voor den tijd van oorlog worden ingesteld een, weder in onderdeelen gesplitst „tribunal militaire supérieur de cassation", waarvan de zetel bij decreet zal worden bepaald. Dit gerecht is samengesteld uit negen leden, te weten: een raadsheer in het Hof van cassatie, president,

nevens zich een brigade-commandant en de vijf leden van de militaire rechtbank van cassatie ter plaatse, aan wie nog worden toegevoegd twee officieren van militaire justitie met hoofdofficiersrang, aan te wijzen door den minister van Oorlog. Verder behoort ook bij dit hooge gerecht een coinmissaire du Gouvernement (die den titel zal dragen van .,premier commissaire du Gouvernement) en een griffier.

De burgerleden van het gerecht worclen aangewezen door den Minister van Justitie. De militaire leden worden gekozen door den generaal commandant van „la région ou la circonscription territoriale". Zij nemen zitting volgens rooster.

In alle gevallen waarin het militair gerecht tegen welks vonnis, hetzij in de territoriale afdeelingen hetzij bij het leger te velde, beroep in cassatie is ingesteld, was gepresideerd door een divisie-generaal of een opperofficier van nog hoogeren rang worclt dat beroep behandelcl door het tribunal militaire *supérieur*.

Bij dit laatste gerecht kan ook, door den premier commissaire du Gouvernement, in het belang der wet, beroep in cassatie worden ingesteld en wel, zonder termijnbeperking, wanneer partijen den heroepstermijn ongebruikt hebben laten verstrijken en mede indien twee gewone militaire cassatiegerechten ten aanzien van een rechtspunt verschillend hebben beslist.

De nieuwe wet bevat verder nog eenige wijzigingen van de voorschriften betreffende de benoeming cn de samenstelling van de militaire cassatiegerechten bij het leger te velde. Deze gerechten blijven gepresideerd door een brigade-generaal, maar nieuw is de bepaling dat van de vier hoofdofficieren die er als leden deel van uitmaken, drie. zoo mogelijk, moeten behooren tot het korps officieren van militaire justitie.

Ten slotte zijn enkele bepalingen betreffende de desertie in tijd van oorlog gewijzigd. Zoo kan de deserteur die zich in den vreemde aan dat misdrijf schuldig maakt, voor den tijd van 5 tot 20 jaren ontzet worden van de uitoefening van verschillende rechten, genoenid in art. 42 van den Code pénal.

De talrijke en voortdurende wijzigingen die den laatsten tijd in den Code de justice militaire zijn aangebracht, maken het wel zeer moeilijk om thans een goed inzicht in die militair-rechtelijke regelingen te behouden, ja zelfs om den blooten tekst vaii liet Wetboek te kennen.

Gemobiliseerde officieren en advocatenpraktijk.

Op 2 April 1940 stelde een der leden van de Kamer van Afgevaardigden aan den Minister van Oorlog de vraag of een als officier van militaire justitie of als officier-raadsman gemobiliseerd advo-

caat gedurende dien tijd het recht had voor burgercliënten te pleiten voor de gewone rechtbanken.

Het antwoord luidde ontkennend. Maar wèl was aangenomen, dat gemobiliseerde advocaten, wanneer zij met verlof („en permission") zijn, hun beroepsarbeid mogen uitoefenen, doch alleen in burgerkleeding of in toga; in geen geval mogen zij in uniform ter terechtzitting verschijnen.

Protocole franco-polonais, signé à Paris le 4 Janvier 1940, relatif à l'organisation de la justice militaire polonaise en France.

Dit protocol, onderteekend door den Franschen voorzitter van den ministerraad Daladier en den Poolschen generaal Sikorski, is bij decreet van den President der republiek van 24 April 1940 goedgekeurd en in werlung gesteld. Het goedkeuringsbesluit wordt in liet Journal officiel gevolgd door een „Instruction pour l'application".

Na hetgeen wij hierboven reeds mededeelden betreffende de ten aanzien van de Tsjechoslowaaksche troepen getroffen regeling, gaan wij op den inhoud van deze Fransch-Poolsche overeenkomst, om niet te uitvoerig te worden, hier niet verder in.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Mobilisatie-aanteekeningen.

III.

(Vervolg van blz. **570** *van Deel XXXV).*

34. De bijlage van het boekmerk „Oorlogsorganisatiën", welke op grond van het Koninklijk Besluit van 13 Juni 1938 Nr. 43 de strafbevoegdheid bij de Koninklijke Landmacht op voet van oorlog regelt [1]), kent in verschillende staven, waarbij geen troependetachement is ingedeeld, de strafbevoegdheid over het personeel beneden den rang van tweede-luitenant toe aan den Kapitein- of Luitenant-Adjudant.

De practijk van verscheidene maanden heeft nu geleerd, dat twijfel kan rijzen, of deze regeling de meest doeltreffende is. Vooral in de grootere van deze staven, zooals die van regimenten, en waarschijnlijk ook in de legerkorpsartilleriecommando's, treden practische moeilijkheden aan den dag.

35. Deze komen in hoofdzaak hierop neer. dat de verdeeling van den dienst tusschen de verschillende bij den staf ingedeelde officieren zoodanig is. dat het juist ***niet*** doelmatig is. dat de strafbevoegdheid in kwestie door den Adjudant wordt uitgeoefend. Ook meent nien, dat uit het bezit van deze strafbevoegdheid tevens de administratieve (en wellicht ooli instructieve) verplichtingen van een Compagniescommandant volgen, voor wat liet betrokken personeel betreft. Dit laatste echter is misschien wel wenschelijk — waarover hierna in nos. 41 en 42 — niaar ik acht het niet noodzakelijk.

Nauwkeurig dient echter te m-orden onderzocht, in hoeverre het eerste bezwaar steek houdt. Van gezaghebbende zijden hoorde ik ontkennen, dat het zoo ernstig zou zijn. Evenwel is te overwegen, dat noch de oefeningen, noch de inwendige dienst van het lagere personeel van deze staven door den Adjudant worden geleid; steeds geschiedt dit door een of meer der andere officieren. De verbindingsafdeeling, die tot deze staven behoort. werkt uiteraard onder haar eigen commandant.

Niettemin zou ter mille van het geven van centrale leiding de strafbevoegdheid over het groote aantal groepjes. dat tezamen het lagere personeel van een staf vormt (verbindingsafdeeling, reginientspatrouille, ordonnansen, geneeskundig personeel. enz.), in handen van den Adjudant kunnen worden gelegd. indien deze steeds de oudste officier was, ingedeeld bij den staf. Maar dat is slechts bij uit-

---

[1]) Vgl. *De practijk* ***van*** *het militaire tuchtrecht* aant. *15 ad* **art.** 39 W.K.; vgl. ooli Mr. H. H. **A.** de Graaff in Mavors 1939, 41 en hiervoor n° **13.**

zondering het geval. En het is wel mogelijk, dat de Commandant van het onderdeel heeft bepaald, dat de officieren van den staf (of enkelen hunner) in hun diensten bij deze verschillende groepjes de bevelen en aanwijzingen van den Adjudant hebben op te volgen. maar zulks kan ook zeer goed anders ziin.

De werkzaaniheden, welke aan den Adjudant plegen te worden opgedragen, nemen zóó veel tijd in beslag, dat hij niet tevens behoeft te worden belast niet administratieve en/of krijgstuclitelijke bemoeiingen met het lagere personeel van den staf. Bovendien komen ingewikkelde tuchtkwesties, welke rnet spoed snoeten worden afgedaan, niet zeldeii juist op oogenblikken, dat er bijzonder veel ander werk is.

36. Van meer theoretischen aard is een ander bezwaar, dat niettemin in een bepaald geval nadeelige gevolgen zal kunnen hebben. Dat is, dat op een beklag over een door den Adjudant opgelegde straf moet worden geoordeeld door den Commandant van het onderdeel. Is de Adjudant daarvoor niet te zeer de rechterhand van den Commandant? In het algemeen schijnt het minder juist, dat iemand in appèl moet oordeelen over beslissingen, welke door zijn naasten medewerker zijn genomen.

37. Men zou kunnen trachten de moeilijkheden der practijk te verminderen door een of meer der groepjes personeel, waaruit het lagere personeel van een staf bestaat — met name de verbindingsafdeeling — aan te wijzen als formatie, bedoeld in art. 41, 2° W.K. Maar dan zou zich vaak het bezwaar voordoen, dat bij afwezigheid van den commandant van dat groepje de strafbevoegdheid zou overgaan op een onderofficier. En men geve geen uitbreiding aan de gevallen. waarin dat reeds zoo is. Weliswaar schijnt men zich te hebben gedacht, dat in die gevallen door de hoogere Commandanten een anderen officier tot plaatsvervangend coinmandant wordt aangewezen — behalve wellicht, wanneer het een „detachement" [2]) betreft. want dan regelt en beperkt art. 43 W.K. de strafbevoegdheid van den onderofficier-plaatsvervangend-commandant — maar het is de vraag, of dit steeds (tijdig) zal geschieden.

38. Het is voorts niet ondenkbaa , dat men hier of daar aan den officier, door wien men gaarne de strafbevoegdheid over het lagere personeel van den staf wil laten uitoefenen, enkel de organieke plaats van den Adjudant heeft toegekend, maar het eigenlijke adjudantswerk door een ander laat doen. Dat deze „.oplossing" — waarbij liet al dan niet bereden zijn nog complicaties kan geven — geen oplossing is. behoeft ternauwernood betoog.

Zou de bestaande toestand dan inderdaad beter zijn dan eenige andere? Het wil mij voorkomen van niet.

39. Weliswaar zou als algemeen pasklare oplossing nog slechts overblijven de strafbevoegdlieid in kwestie op te dragen aan den

---

[2]) Over den term „detachement" is reeds veel geschreven. Vgl. M.R.T. XXXI, 130 noot 1, 132, 371 vlgg., XXXII, 470 vlgg., XXXIII, 671 vlgg., Militaire Spectator 1936, 69.

oudsten officier van het eigen wapen, bij den staf ingedeeld. Dat zou echter veel aan het toeval overlaten en zou bovendien (op soortgelijke wijze als de bestaande regeling) kunnen leiden tot een ongewenschte opeenhooping van werkzaamheden.

40. Maar doelmatiger is het niet te veel van bovenaf te regelen. In iederen staf moet de verdeeling van werkzaamheden worden aangepast aan de bijzondere eigenschappen en geschiktheden van de daarbij ingedeelde officieren. Wie de strafbevoegdheid in eersten aanleg over het z.g. „stafkwartier" moet uitoefenen, kan daarom door niemand beter worden bepaald dan door den Commandant van het onderdeel.

Als schaduwzijde kan hier tegenover staan, dat een regeling, getroffen met het oog op een rustigen toestand (gelijk b.v. die van thans), zeer goed niet doelmatig kan blijken in tijden van gevechtsactie. Maar zal onder dergelijke omstandigheden nog veel tijd kunnen en moeten worden besteed aan het opleggen van krijgstuchtelijke straffen? Bovendien zal de Commandant van het onderdeel zijn regeling kunnen herzien bij wijziging van de tactische omstandigheden.

41. Mijn oplossing is derhalve in alle regiments- (en soortgelijke) staven de strafbevoegdheid over het personeel van dien staf beneden den rang van tweede-luitenant — liever nog beneden den rang van adjudant-onderofficier, vaandrig of kornet, aangezien de laatsten practisch officiersdienst verrichten — toe te kennen aan een door den R.C. aan te wijzen officier. Tevens moet dan worden bepaald, dat het personeel in kwestie, voor wat betreft de strafbevoegdheid als bedoeld in art. 41 W.K., wordt geacht te staan onder de bevelen van den door den R.C. aan te wijzen officier. Uiteraard moet de R.C. tegelijkertijd een of meer andere officieren aanwijzen om den eerste in voorkomend geval te vervangen.

Indien de aldus aangewezen officier ten opzichte van het lagere personeel van den staf tevens de administratieve taak van Compagniescommandant zou vervullen, zou men naar analogie van het troependetachement van een groote eenheid zijn functie gereedelijk kunnen aanduiden als die van C.-Stafdetachement [3]). En hoe meer deze officier zich ook met de oefeningen en den verderen dagelijkschen dienst van het betrokken personeel kan inlaten, hoe meer hij een plaats inneemt, 1%-elkeovereenstemt met die van den C.C. in een compagnie.

42. Dit is niet alleen belangrijk met het oog op het tuchtprocesrecht. Bij compagnieën, eskadrons en batterijen valt n.l. aan den Commandant vanzelf de taak toe om voor zijn ondergeschikten de „eerstaangewezen" leider, opvoeder en raadsman te zijn. De C.C. behoort in de oogen van zijn mannen het centrum van het onderdeel te zijn. Daarom is hij het ook, die in eerste instantie met de straf-oplegging bij zijn troep moet zijn belast.

Het is in hooge mate gewenscht, dat ook voor het personeel, dat in

---

[3]) C.-Troependetachement zou niet juist zijn, omdat een regiment zelf nog een troep is.

de verschillende staven — zoowel van de groote als van de kleine eenheden — meer of niinder door het gevaar van „losloopen" wordt bedreigd, zooveel mogelijk op één officier deze zeer bijzondere taak rust. Behalve voor de krijgstucht is zulks voor het gehrele verrichten van den dienst zeer bevorderlijk.

43. Art. 140. lid 2 I.D.K.L. Deel A bepaalt, dat de C.C. het beklag, over een krijgstuchtelijke straf ook dan moet doorzenden, wanneer de appèlterniijn mocht zijn overschreden. De meerdere, die over het beklag moet oordeelen, kan dan uit de aanteekeningen van den C.C. zien, op welk tijdstip de straf is aangezegd en op welk tijdstip het verlangen om beklag te doen is kenbaar gemaakt.

De door art. 65 W.K. opgelegde verplichting om den klager te hooren geldt nu niet [4]). Deze is (m.i.) alleen voor regelmatig beklag geschreven. Toch is het niet ongewenscht, dat de meerdere, die over het beklag moet oordeelen. den klager in persoon voor zich doet verschijnen. Dan kan n.l. worden geverifiëerd, of beide tijdstippen op juiste wijze zijn aangeteekend. Eventueel kan dit ook worden onderzocht door een nog niet in de zaak betrokken officier, die ouder of hooger in rang is dan de strafoplegger.

Men behoeft hierin geen speciaal wantrouwen tegen den strafoplegger te zien. Want in de eerste plaats is het zeer goed mogelijk, dat een compagnies-administrateur of sergeant-toegevoegd, die regelmatig verscheidene straffen heeft aan te zeggen. zich eens in den iuisten datum vergist. Maar ook behoort het niet tot de ondenkbaarheden. dat een onderofficier, die een straf niet zoo spoedig mogelijk heeft aangezegd, niet voor zijn verzuim heeft willen uitkomen en zijn kapitein opzettelijk een onjuisten datum heeft opgegeven.

44. Zoowel diefstal als verduistering van levensmiddelen en fourage kan bij een op voet van oorlog gebrachte „krijgsmacht" onder het zware delict van art. 160 W.M.Sr. vallen [5]). Krijgstuchtelijke afdoening van dit feit is niet toegelaten — anders dan van eenvoudigen diefstal en eenvoudige verduistering (artt. 310, 321 Sr. juncto art. 2, 4° W.K.) — en zelfs belet de maximale gevangenisstraf van 10 jaar, dat de Krijgsraad met toepassing van art. 24 Sr. geldboete oplegt.

45. Aan het vereischte „krijgsmacht op voet van oorlog" is blijkens art. 74 W.M.Sr. voor deze strafbepaling voldaan:

a bij den tijd van oorlog van art. 87 Sr. (en dan uiteraard voor de *geheele* weermacht);

b bij de expeditie enz., omschreven in art. 71 W.M.Sr.;

c (uitbreiding voor de zeemacht van het begrip „oorlog", vast-

---

[4]) Bijlage V van De *practijk van het Militaire tuchtrecht* vermeldt voor deze gevallen dan ook niet, dat de gestrafte is gehoord.

[5]) Diefstal en verduistering loopen n.l. in voorkomend geval ééndaads samen zoowel met het „wegmaken", strafbaar gesteld in art. 350 Sr., als met het „wegmaken°, vermeld in art. 160 W.M.Sr. Vermag dit commune delict den diefstal of de verduistering niet te overheerschen, het militaire misdrijf is daartoe wel in staat. Vgl. J. J. C. van Dijk, *Wetboek* van *Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht,* 3e dr. blz. 154.

gelegd in de onder a en b genoemde artikelen) bij een oorlogsvaartuig, dat geen orimiddellijke hulp kan verkrijgen [6]).

46. Met art. 160 W.M.Sr. loopt grootendeels parallel het bepaalde in art. 86 lid 1, 1° W.M.Sr., dat doelt op handelingen gedurende een gevecht met den vijand. In tegenstelling tot art. 160 is daarin echter geen sprake van voedingsmiddel. Omdat de soldaat dat wel opeet, maar niet wegwerpt?

Bij de parlementaire behandeling van art. 160 W.M.Sr. hebben „eenige leden" tegen het woord voedingsmiddel geopponeerd. Zonder resultaat evenwel. En uit het Verslag der Militaire Commissie blijkt, dat men bij dit woord in het bijzonder aan liet „reserve-ration" — dat ik thans met „noodrantsoen" meen te mogen vertalen — heeft gedacht [7]).

Moet men nu van oordeel zijn, dat art. 160 W.M.Sr. te ver gaat? M.i. niet voor wat betreft het stellen van een zware strafbedreiging op delicten gelijk de thans in de landelijke kantonnementen helaas meermalen voorkomende haverdiefstallen.

Maar dat het onbevoegdelijk opeten van een noodrantsoen niet krijgstuchtelijk kan worden bestraft, schijnt mij — ondanks het ontoelaatbare van het feit — wel bijzonder forsch. Intusschen kan men ook hieruit een aanwijzing putten, dat een groot aantal Krijgsraden te velde behoort te worden ingesteld (vgl. hiervoor nos. 20 en 21).

47. Valt nu ook onder art. 160 W.M.Sr. het z.g. „joy-riding"? Dat vindt plaats, wanneer een militaire chauffeur een snoepritje maakt, of zelfs enkel maar een omwegje teneinde langs het huis van zijn uitverkorene te rijden. . . .

Ontdoet deze chauffeur zich n.l. wederrechtelijk en opzettelijk van 's-Eijks benzine en is. bij een bevestigende beantwoording van deze vraag. benzine „krijgstoerusting" in den zin van art. 160 W.M.Sr.? Wat dit laatste betreft. uit de Memorie van Toelichting bij art. 86 lid 1, 1° W.M.Sr. blijkt, dat men met het woord „krijgstoerusting" vooral pioniergereedschap op het oog heeft gehad [8]). De opvatting, dat joy-riding buiten het bereik van art. 160 W.M.Sr. blijft, is daardoor wel te verdedigen. *)

48. Maar hiermede is de weg om joy-riding af te kunnen doen als een — niettemin vrij ernstig — krijgstuchtelijk vergrijp nog niet geopend. Want het beantwoordt aan de omschrijving „verduistering, gepleegd door hem, die het goed uit hoofde van zijn dienstbetrekking onder zich had": art. 322 Sr. En art. 2, 4° W.K. staat enkel toe om

---

[6]) Vgl. van der Hoeven I blz. 598; voorts over de verschillende bepalingen de hooggeachte Redactie in M.R.T. XXXV, 538, 539 en mijn korte aanteekeningen hiervoor nos 1-3.

[7]) Vgl. van der Hoeven II blz. 418, 419.

[8]) Vgl. van der Hoeven II blz. 85.

*) Verg. de hierna opgenomen sententie van het H.M.G. van 27 Febr. 1940. Red. M.R.T.

eenvoudige verduistering (art. 321 Sr.), niet ook gequalificeerde verduistering, krijgstuchtelijk te bestraffen [9]).

49. Bij diefstal ontbreekt een bepaling, die aan art. **322** Sr. parallel loopt. Een militaire bestuurder, die voor joy-riding gebruik maakt van het vervoermiddel, dat aan een collega is ingedeeld, maakt zich dus slechts aan eenvoudigen benzinediefstal schuldig, zoodat krijgstuchtelijke afdoening van dit ernstiger feit wel is toegestaan!

Weliswaar is misschien gebruik gemaakt van een door het ambt geschonken middel in den zin van art. 44 Sr., maar dit artikel betreft blijkens het opschrift van Titel III - Boek I - W.Sr. slechts verhooging der strafbaarheid; het doet het begane vergrijp niet van karakter veranderen; met name gaat het eenvoudige delict er niet door over in een gequalificeerden variant [10]).

50. De Wegenverkeerswet zal na in werking te zijn getreden in art. **37** joy-riding ook dan als misdrijf strafbaar stellen, wanneer het W.Sr. daartegen niet voorziet [11]). In hoeverre deze bepaling practische beteekenis zal hebben, kan te dezer plaatse in het midden worden gelaten. Maar wel zij bepleit zoowel art. **322** Sr. als dit art. **37** Wegenverkeerswet in de opsomming van art. 2 W.K. op te nemen. Want joy-riding is in hooge mate in strijd met de militaire tucht en orde, terwijl het niettemin in verschillende gevallen van zóó lichten aard is, dat van behandeling door den Krijgsraad gevoegelijk kan worden afgezien. Als één delict in de spheer der oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen tehuis behoort, is dit het wel.

51. En zou men dan niet tevens de mogelijkheid openen om overtreding van art. 160 W.M.Sr. krijgstuchtelijk af te doen? Zulks is toch ook bij artt. 159 en 161 W.M.Sr. toegestaan. Dat zou medebrengen, dat eenerzijds van een restrictieve interpretatie van het woord „krijgstoerusting" zou kunnen worden afgezien en dat anderzijds zelfs het onrechtmatig opeten van noodrantsoenen krijgstuchtelijk zou liunnen worden bestraft.

Tot enkele meer of minder incidenteele aanvullingen van art. 2 W.K. over te gaan schijnt mij onder de huidige omstandigheden gewettigd [12]), zonder dat daartoe evenwel het artikel aan een algeheele herziening wordt onder-cvorpen. Dat laatste zou een vrij om-

9) Vgl. van der Hoeven **111** blz. 90. Daar ter plaatse blijkt tevens duidelijk, dat art. 2,4° W.K. van maritiemen oorsprong is.

10) De beteeikenis van art. **44** Sr. voor het militaire tuchtrecht is omstreden; ik sluit mij ten deze aan bij de uiteenzetting van J. Gerritsen in M.R.T. XXXII, **25;** ***anders*** de Redactie in M.R.T. XXXII, **30** en in M.R.T. XXXV, 299, de Redactie van den Militairen Spectator in dat blad **1936, 319** en **De** *practijk wan het militaire tuchtrecht* **aant. 4** ad art. 2,3° W.K. Vgl. ook Mr. D. B. A. Franken in M.R.T. XXXIII, 89-91.

11) Art. **45** lid **1** Wegenverkeerswet stelt deze Wet in geval van oorlog enz. weliswaar buiten werking ten aanzien van vervoer ten behoeve van de weermacht — vgl. **37** lid **1** der nog van kracht zijnde Motor- en Rijwielwet — maar joy-riding vindt juist niet ten behoeve daarvan plaats.

12) Ook de Haagsche Auditeur-Militair, Mr. D. J. Veegens, opperde reeds twijfel aan de juistheid van het thans in vele gevallen niet krijgstuchtelijk mogen afdoen van verschillende lichte vergrijpen **(M.R.T. XXXV, 652).**

vangrijke taak zijn, gezien de vele beschouwingen, in den loop der jaren aan deze wetsbepaling gewijd [13]).

Wel zou men naar het mij voorkomt goed doen thans mede aandacht te besteden aan de vraag. of de delicten van artt. 99 en 101 leden 1 en 2 W.M.Sr. krijgstuchtelijk mogen worden afgedaan, voor zoover zulks bij de overeenkomstige casusposities van artt. 97 en 98 W.M.Sr. geoorloofd is [14]). Vooral met het oog op het bepaalde in art. 99, 2° (gezamenlijk plegen door twee of meer personen) schijnt in het belang van de practijk toelating van de krijgstuchtelijke bestraffing ten zeerste gewenscht; alle twijfel dienaangaande ware op te heffen [15]). In tijd van oorlog valt immers ieder opzettelijk te laat in het kwartier komen feitelijk reeds onder art. 97 W.M.Sr. En ondrr art. 101 lid 1 valt ook het zich door het opdisschen van een verhaal onttrekken aan de gymnastiekles teneinde nog wat voor een repetitie te kunnen werken. *(Dexe laatste meening schijnt ons onjuist. Red. M.B.T.)*

Bij deze oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen evenals bij alle andere zou natuurlijk nog wel moeten worden gedacht aan de kennisgevingen aan den Kantonnementscommandant en den Auditeur-Militair, voorgeschreven door art. 10 R.L. en L.O. 1923 Nr. 383, Ge B.U. blz. 518.

52. Bij L.O. 1939 Nr. 494 (M.R.T. XXXV, 406) is ter kennis gebracht, dat, gedurende den duur der huidige mobilisatie, de executie van alle. . . . ,.door den militairen rechter opgelegde straffen *zoo spoedig mogelijk* zal plaats hebben".

Stelt men zich enkel voor dit te bereiken door de militaire veroordeelden te laten voorgaan bij hei indeelen van celruimte [16]) Zoo

[13]) Daarvan noem ik in het bijzonder Mr. J. C. van Heuven in M.R.T. XXXII, 418, Mr. D. B. A. Franken in M.R.T. XXXIII, 83, mijn opmerkingen in Militaire Spectator 1933, 625, in M.R.T. XXXIII, 318 en hiervoor in nos 20 en 21, en ook de beschouwingen van de betreffende Indische Commissie, overgenomen in M.R.T. XXVIII, 505-508.

[14]) Ten aanzien van art. 99 W.M.Sr. voor het geldende recht bevestigend beantwoord door Inzender in M.R.T. XXI, 53, ontkennend door de Redactie t.a.p., door ***De** practijk van het militaire tuchtrecht* aant. 2 ad art. 2,2° W.K. en door Ind. H.M.G. 30 Oct. 1936 M.R.T. XXXII, 521 (ter zake het vonnis van Krijgsraad Soerabaja vernietigend). In tijd van vrede deed zich met betrekking tot art. 114 lid 3 W.M.Sr. een soortgelijke vraag voor; deze werd ontkennend beantwoord door H.M.G. 7 Sept. 1934 M.R.T. XXX, 403. Vgl. verder Th. R. Deelder met onderschrift Redactie in M.R.T. XXXI, 539 en Koninklijk Instituut voor de Marine, Wetboek *van Militair Strafrecht Boek II, 1937* (,,Franken-Brunner") blz. 35.

De in den tekst gestelde vraag is ten aanzien van art. 101 W.M.Sr. bevestigend, maar ten aanzien van art. 99 ontkennend beantwoord door J. Gerritsen in M.R.T. XXXII, 30.

[15]) De tegengestelde oplossing is ten aanzien van (Ned.) art. 99 W.M.Sr. vastgelegd in art. 2,2° onder *a* Ind. Wb.K.

[16]) Ten aanzien van de militaire detentie heeft dit nog eenigermate een ander aspect; vgl. Redactie in M.R.T. XXXV, 550 vlgg. (speciaal blz. 556).

Vgl. verder het dringende verzoek van den President van den Haagschen Krijgsraad, Mr. B. G. A. Smeets, opgenomen in M.R.T. XXXV, 645 en de rede van den President van het H.M.G., M.R.T. XXXV, 626.

ja, dan zou deze maatregel gaan ten koste van de burgermaatschappij, die in moeilijke tijden eveneens groote behoefte heeft aan snelle executie.

53. Voor het geheele land, en daarmede ook voor de weermacht, is het n.l. van het grootste belang, dat zich op criminologisch gebied niet wederom een toestand gaat ontwikkelen, gelijk wij in de vorige mobilisatieperiode hebben gekend. Toen werd een uitgebreide speciale wetgeving op oeconomisch gebied zeer slecht nageleefd. Zich distributieartikelen op illegale wijze te verschaffen was *bon ton* geworden.

Een der middelen nu, welke een herhaling hiervan kunnen voorkomen, is het snel executeeren van onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen en geldboeten. Plaatsgebrek in de vrrscbillende inrichtingen, waar de gestraften worden ingesloten, mag geen argument hiertegen vormen. Evenals bij de mobillsatie legeringsruimte voor de weermacht is *moeten* morden gevonden, *moet* ook voor de gestraften logiesruimte worden verkregen. Luxueus behoeven de verblijven niet te zijn; het meest noodige is onmogelijkheid van ontvluchting en — ter voorkoming van gevangenenoproer — de vereischte isolatie der ingeslotenen onderling.

Op het gebied der reclasseering zal niet kunnen worden bereikt, wat in vredestijd mogelijk was. Wellicht zullen gevangenen moeten worden ingesloten op plaatsen, waar in het geheel geen reclasseeringsambtenaren beschikbaar zijn. Zelfs zal het kunnen voorkomen, dat de speciaal militaire reclasseering, waar art. 10 W.M.Sr. op doelt, ook in deze tijden practisch achterwege moet blijven [17]). De speciale preventie zal op den achtergrond geraken, aangezien onder de huidige omstandigheden met het oog op de generale preventie het ontstaan van een achterstand in liet ten uitvoer leggen der vrijheidsstraffen per SP moet worden voorkomen.

54. Geldboeten trachte men — mede ter besparing van celruimte — zooveel mogelijk overrcnkomstig artt. 572 vlgg. Sv. te verhalen.

In de militaire rechtspleging wordt dit verhaal vergemakkelijkt door artt. 206 a R.Z. en 207 n R.L., bepalingen. waarin men m.i. onder „soldij". die aan inhouding kan worden onderworpen, ook „jaarwedde" heeft te verslaan [18]). Vanzelfsprekend is het ook voor den geregelden dienst wenschelijk, dat zoo min mogelijk vervangende hechtenis wordt „uitgezeten".

---

[17]) In M.R.T. XXXV, 654 en 553 besprak de Redactie liet geringe resultaat, dat met de door art. 10 W.M.Sr. verlangde bijzondere voorschriften tot nu toe is bereikt.

[18]) Vgl. de Toelichting, te vinden in Dr. L. M. Rollin Couquerque *Wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en landmacht* blz. 201-205, 309-312 en in den oorspronkelijken (ongewijzigden) tekst van de officiëele *Verzameling van wetten en. besluiten* blz. 375-379 ad art. 2 van het Koninklijk Besluit van 7 Juli 1922 S. 348, dat is voorafgegaan aan het in n" 55 te noemen Koninklijk Besluit van 22 Aug. 1925 S. 361.

55. Het Koninklijk Besluit van 22 Aug. 1925 S. 361 ter uitvoering van artt. 206 n R.Z., 207 a R.L. draagt het geven van de machtiging tot inhouding op aan den Commandeerenden Officier. Hiermede zal zijn bedoeld de autoriteit, die ook in artt. 4 R.Z., 6 R.L. als „Commanderenden Officier" wordt aangeduid. De moeilijkheden welke deze term thans bij het gemobiliseerde leger teweegbrengt, zullen den lezer van dit Tijdschrift reeds bekend zijn [19]).

56. Bij L.O. 1940 Nr. 95 is mededeeling gedaan van de tijdelijke instelling van drie militaire arrondissementen en van de benoeming ni verband daarmede van presidenten en auditeurs-militair der nieuwe Krijgsraden. Verder heeft deze Legerorder (vgl M.R.T. XXXV, 622) drie hoogere Commandanten aangewezen als „commandeerende generaals of commandeerencle officieren, als becloeld in de „Regtspleging bij de Landmagt". Wat is de beteekenis van dit laatste [20])?

Onmiskenbaar houdt deze bepaling verband met art. 2 van het Koninklijk Besluit van 12 Mrt. 1923 S. 65, dat op zijn beurt via art. 2 van het Koninlilijk Besluit van 23 Mei 1922 S. 376 teruggaat op art. 2 van het Koninklijk Besluit van 6 Oct. 1913 S. 380. Maar in die artikelen is steeds alleen sprake van „commandeerende officier". Moet men nu in de onderhavige Legerorder de uitdrukking „commandeerende generaals of commandeerende officieren" als één geheel beschouwen dan wel in tweeën splitsen? De laatste oplossing meen ik te moeten verwerpen. aangezien ik dan geen redelijke beteekenis aan deze uitdrukking zou weten toe te kennen. De eerste past daarentegen in de historische ontwikkeling der R.L.

Vóór de herziening van 1912 was het van meer gewicht dan thans, dat de R.L. een onderscheid maakt tusschen den „Commanderende Generaal of Officier van het Arrondissement of District" eenerzijds en den Garnizoenscommandant anderzijds. Het belangrijkste artikel was mat dit betreft vermoedelijk art. 129 (oud) R.L. [21]). Verder vergelijke men b.v. de tegenwoordige artt. 28. 30 en 279 R.L.

Bij de herziening van 1912 is art. 129 (oud) geworden het tegenwoordige art. 114 R.L., dat alleen den Garnizoenscommandant vermeldt. Echter is verzuimd het tegenwoordige art. 130 met art. 114

---

[19]) Vgl. de belangrijke beschouwingen in M.R.T. XXXV, 636 vlgg. en hetgeen ik hiervoor in n° 10 schreef.

[20]) Ik moet hierbij buiten beschouwing laten de Titels over de Krijgsraden te velde en in een belegerde of berende plaats, want in geval van oorlog zal de onderhavige militair-rechtelijke organisatie komen te vervallen.

[21]) Luidende:

„Nadat de informatiën voor Officieren Commissarissen zijn afgeloopen „en daarvan is rapport gedaan aan den Commanderenden Generaal of Of„ficier van het arrondissement of district; of bijaldien geen zoodanig „Commandant mogte aanwezig zijn, nadat de Commanderende Officier van „het garnizoen der Hoofdplaats van het arrondissement of district al zulk „rapport zal hebben ontvangen, zal hij binnen vier en twintig uren daar„aan volgende een Krijgsraad ordonneren."

Voor de kommapunt lees ik een komma.

in overeenstemming te brengen; niettemin zal het, gezien het nauwe verband tusschen de beide bepalingen, wel niet mogelijk zijn in art. 130 onder „Commanderende Generaal of Officier" iemand anders dan den Garnizoenscommandant te verstaan, hoezeer de genoemde Koninklijke Besluiten en de recente Legerorder zulks ook schijnen te willen.

In deze Legerorder blijft de aanwijzing van den commandeerenden generaal of den commandeerenden officier evenwel beteekenis behouden voor artt. 28, 30, 278, 279, 283, 287, 310, 311, 317, 318, 321, 324, 333, 334, 335, 344, 347, 349 en 359 R.L. Van *practische* beteekenis zal hierbij in verschillende gevallen wel geen sprake zijn.

57. Bij L.O. 1940 Nr. 120 (M.R.T. XXXV, 621) is bepaald, dat de kantonnementen, gelegen in de provincie Utrecht, worden gerekend te behooren tot het kantonnement Utrecht ten *aanzien van de toepassing van art. 120 R.L.* Kennelijk wordt hiermede beoogd den Iiantonnementscommandant te Utrecht in de gelegenheid te stellen voor het samenstellen van den Krijgsraad aldaar uit een grooter aantal in dienst zijnde beroepsofficieren een keuze te doen.

Wederom heeft dus (tot een bijzonder doel) een fictieve garnizoensindeeling plaats gevonden. Na hetgeen ik hierover in nos 22 en 27 schreef, volsta ik met op te merken, dat de wettigheid hiervan afhangt van de opvatting, dat de garnizoensindeeling geen door den rechter te qualificeeren toestand is. maar enkel een door de legerautoriteiten te regelen aangelegenheid van organisatie.

Afgesloten 6 Mei 1940.

P. J. A. CLAVAREAU

VRAGENBUS.

Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen.

De Redactie ontving het volgend verzoek van een Compagniescommandant:

Wanneer een militair geverbaliseerd wordt o.a. wegens het rijden per rijwiel in een straat, die voor het verkeer met rijwielen gesloten is. is het bij den Auditeur-militair bij den krijgsraad te 's-Hertogenbosch gebruikelijk, dat deze een schikking voorstelt. Hieruit blijkt naar mijn meening dat deze het strafrechtelijk element bij de gepleegde overtreding op den voorgrond stelt.

De Auditeur-militair bij den Krijgsraad te 's-Gravenhage acht in een soortgelijk geval geen termen aanwezig voor een strafrechtelijke vervolging en de betrokken kantonnementscommandant besliste, na dit advies, dat het aan den commandant van het onderdeel blijft voorbehouden den dader al of niet een krijgstuchtelijke straf op te leggen.

Aangezien een dergelijk verschil in afdoening voor de betrokkenen mij niet billijk voorkomt moge ik U verzoeken mij wel Uw zienswijze in deze te doen kennen.

Hierop heeft de Redactie geantwoord:

Naar aanleiding van Uw verzoek van 30 Maart j.l. zouden wij U als onze meening willen mededeelen, dat wij ons zéér wel kunnen vereenigen met de opvatting van den auditeur-militair te 's-Gravenhage. Wij moeten hieraan echter dadelijk toevoegen dat het niet zeker is dat, gelet op *vroegere* rechtspraak, ook het H.M.G. die opvatting zal sanctionneeren, ingeval het Hof daarover bijv. in een beklagzaak zou moeten oordeelen.

Nu de A.-M. termen voor eene strafrechtelijke vervolging niet aanwezig acht, ligt het o.i. geheel op den weg van de bevoegde disciplinaire autoriteit om den schuldige krijgstuchtelijk te corrigeeren. De vraag of het strafrechtelijk of het krijgstuchtelijk element in de gepleegde overtreding overheerscht — een vraag die trouwens zeer dikwijls tot verschil van meening aanleiding zal geven — kan daarbij verder buiten beschouwing blijven. Een krijgstuchtelijk element bevat vrijwel elke overtreding, reeds om deze reden dat op den militair de algemeene verplichting rust een voorbeeld te geven in de stipte naleving van de wetten en reglementen. De *practische* voordeelen van een krijgstuchtelijke afdoening springen bovendien duidelijk in het oog. Zie verder M.R.T. XXXIII, blz. **83** en XXXV. blz. 169.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 14 November 1939.

President: Mr. Dr. W. A. J. M. Fick (fung.).

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. J. X. Onnen (plv.).

Advocaat-Fiskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen (fung.).

Telastelegging aan een reserve-majoor, dat hij opzettelijk wederrechtelijk aan twee korporaals, zonder eenigen rechtsgrond, heeft gelast een burger mede te nemen naar hun posthuis en hem daarin vast te houden, aan welk bevel is voldaan.

Vrijspraak, nu het H.M.G., meer in het bijzonder niet de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde's opzet op het wederrechtelijke van de vrijheidsberooving is gericht geweest.

(Anders A.-F., die had geconcludeerd tot schuldigverklaring aan „opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid doen berooven" en veroordeeling tot één week gevangenisstraf voorwaardelijk. Proeftijd één jaar.)

In de zaak van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht. ambtshalve eischer, tegen X, oud 54 jaar, geboren te 's-Gravenhage, Reserve-Majoor van het 2e Regiment Infanterie, beklaagde en gerequireerde in persoon.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de stukken van het geding, waaronder de beschikking van den Garnizoens-Commandant te 's-Hertogenbosch, d.d. 30 Augustus 1939, waarbij bovengenoemde Reserve-Majoor naar het Hoog Militair Gerechtshof wordt verwezen;

Gezien de dagvaarding, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteekend;

Gehoord de getuigen, door den Advocaat-Fiskaal opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijn antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof den beklaagde zal schuldig verklaren aan: „opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid doen berooven" en hem deswege zal veroordeelen tot een voorwaardelijke gevangenisstraf voor den tijd van één week met een proeftijd voor den tijd van één jaar;

O. dat beklaagde, blijkens overgelegd uittreksel-stamboek, bij Koninklijk Besluit van 5 December 1912. No. 38 met ingang van 12 December d.a.v. is benoemd en aangesteld tot Reserve-Eerste-Luitenant en bij Koninklijk Besluit van 28 December 1938, No. 46 is benoemd en aangesteld tot Reserve-Majoor;

O. dat beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in laatstgenormde hoedanigheid dient;

O. dat aan beklaagde hij dagvaarding is ten laste gelegd, dat hij den 23sten Mei 1939 te Hatert, gemeente Nijmegen, opzettelijk Ludovicus Antonius Reijs wederrechtelijk van zijn vrijheid heeft beroofd, althans op zijn bevel van zijn vrijheid heeft doen berooven en beroofd houden, door daartoe opzettelijk wederrechtelijk aan de korporaals der Politietroepen, die toen aldaar dienst deden, Hendrik Koster en Gerrit Hendrik ten Berge, althans aan een dezer, zonder eenigen rechtsgrond te gelasten genoemden Reijs mede te nemen naar hun posthuis en hem daarin vast te zetten en daarin vast te houden. aan welk bevel door genoemde korporaals is voldaan:

O. dat het Hof niet uit wettige ben-ijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft begaan. meer in het bijzonder niet dat beklaagdes opzet op liet wederrechtelijke van de vrijheidsberooving is gericht geweest, zoodat hij van het hem terilastegelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2, 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 76, 82 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 193 van de Rechtspleging bij de Landmacht, 75, 76a van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF.

Sententie van 27 Februari 1940.

President: Mr. J. E. van der Meulen, (fung.).

Leden: Vice-Admiraal B. Schreuder, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, Vice-Admiraal A. Vos, en Mr. G. h. Servatius (plv.).

Advocaat-Fiskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen, (fung.).

Raadsman: Mr. Tj. D. Schaper, te Leiden.

Joy-riding.

Diefstal (toeëigening van benzine, door xonder daartoe gerechtigd te zijn met een rijksauto een rit te maken van Doorn naar Amsterdam met gebruikmaking van aan het Rijk toebehoorende benxine).

(De Krijgsraad had vrijgesproken omdat niet bewezen was dat beklaagde den hem ten laste gelegden diefstal had begaan, hebbende dexe zich meer in het bijzonder schuldig gemaakt aan het misdrijf, bedoeld in art. 160 W.v.M.S., welk laatste feit niet is ten laste gelegd.)

Straf: 4 weken gevangenisstraf, daarbij rekening houdende met het feit, dat beklaagde fe zelfder zake en wegens het mankeeren op het appèl reeds een krijgstuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest had ondergaan.

In de zaak van den Auditeur-Militair hij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 8en Januari 1940 door dien Krijgsraad in zake den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, tegen J. van der S., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 1e Compagnie van het IIe Autobataljon, gerequireerde in persoon, geintimeerde, bijgestaan door zijn raadsman.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Piskaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal vernietigen en. opnieuw rechtdoende. beklaagde wegens ..diefstal" zal veroordeelen tot eene gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

O., dat beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O., dat aan beklaagde aan den voet van het hem beteekend schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 16 September 1939 te Doorn, althans te Doorn en Amsterdam en daartusschen gelegen gemeenten, heeft weggenomen met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening een hoeveelheid benzine, die toebehoorde aan het Rijk, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, door als bestuurder met gebruikmaking van een Rijksauto zonder daartoe gerechtigd te zijn een rit te maken van Doorn naar Amsterdam, terwijl de benzine, voor dien rit gebruikt en aanwezig in de tank van bedoelde auto, eigendom was van het Rijk;

O., dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis, — na te hebben overwogen, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde den hem ten laste gelegden diefstal hecft begaan, hebbende deze zich meer in het bijzonder schuldig gemaakt aan het misdrijf. bedoeld in artikel 160 Wetboek van Militair Strafrecht, welk laatste feit niet is ten laste gelegd, — beklaagde van het hem tenlastegelegde hecft vrijgesproken; [1])

O.. dat beklaagde ten processe heeft verklaard: dat hij op Zaterdag 16 September 1939 te ongeveer 21.30 uur een Rijksvrachtauto uit het park „Schoonoord" te Doorn heeft gehaald;

dat hij niet dien vrachtauto voor zijn eigen plezier naar Amsterdam, zijn woonplaats. is gereden;

dat die vrachtauto was een Clievrolet, Rijksnunimer 3636;

dat hij bij zijn vertrek op den meter heeft gezien, dat de tank van dien vrachtauto geheel gevuld was niet benzine;

dat hij wist, dat die benzine aan liet Rijk der Nederlanden behoorde;

dat hij op zijn rit ongeveer 20 liter benzine heeft verbruikt;

dat hij van niemand toestemming had bekomen om met dien vrachtauto te rijden, dus ook niet om benzine te gebruiken;

O., dat Willem Stommel, oud 25 jaar. gewoon dienstplichtig-sergeant van de 2e Coinpagnie, IIe Autobataljon, als getuige heeft verklaard en niet eede bevestigd:

dat tot zijn sectie behoorde een Chevrolet-vrachtauto. Rijksnummer 3636;

dat op Zaterdag 16 September 1939 te 15 uur alle wagens van zijn sectie binnen waren, d.w.z. dat er daarna niet meer voor dienst is gereden;

---

[1]) Ook processueel eene wel zeer bevreemdende motiveering en beslissing! Verg. arresten H.R. 30 Jan. 1933, W. 12581 en 12587. Men zie ook nog de aanteekening bij Van Dijk ad art. 160. Red. M.R.T.

dat er opdracht gegeven was om alle wagens te tanken met benzine;
dat hij vernomen heeft, dat die opdracht was uitgevoerd;
dat de benzine aan het Rijk der Nederlanden in eigendom toebehoorde;

O., dat in het proces-verhaal, op 17 September 1939 op ambtseed opgemaakt door Gerardus Vergunst en Heinrich George Gräfing, beiden agent-rechercheur van politie der gemeente Amsterdam, eerstgenoemde tevens onbezoldigd rijksveldwachter, staat gerelateerd:

dat zij, verbalisanten, op Zondag 17 September 1939 op den openbaren weg, de Bremstraat te Amsterdam, hebben aangehouden een man, die desgevraagd heeft opgegeven te zijn: J. van der S., dienende bij de 2e Compagnie, IIe Autobataljon;

dat vótir het perceel Brenistraat 36 huis te Amsterdam een Chevrolct-vrachtauto, militair nummer 3636. stond geplaatst;

O., dat liet Hof uil bovenstaaride bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft begaan, met dien verstande, dat hij het feit heeft gepleegd te Doorn en te Amsterdam en daartusschen gelegen gemeenten, cri dat de benzine toehchoordc aan liet Rijk;

O., dat het bewezen verklaarde behoort tc worden gequalificeerd als ,,diefstal[n];

O.. dat het Hof een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken gerechtvaardigd acht, waarbij het Hof rekening houdt met de omstandigheid. dat beklaagde tcrzake van het onderhavige feit en het mankeeren op het appèl reeds een krijgstuchtelijke straf van veertien dagen streng arrest hreft ondergaan;

O., dat uit al het bovenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Gezien artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen in deze sententie als zoodanig is aangewezen, alsmede de schuld van beklaagde daaraan;

Qualificeert het bewezen verklaarde als: ,,diefstal[n];

Veroordeelt beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken;

Bepaalt, dat de tijd, door den veroordeelde vtiór de tenuitvoerlegging van deze sententie in voorloopige hechtenis doorgebracht, hij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 17 tot 18 September 1939 in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet wettig en overtuigend ben-ezen hetgeen aan beklaagd meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als zoodanig is aangewezen;

Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage.

Vonnis van 18 April 1940.

President: Mr. B. G. A. Smects.

Leden: majoor A. J. J. M. Lohmeyer, kapiteins R. van den Brink en P. J. M. Evers en cciste-luitenant E. J. C. van Houtegem.

Auditeur-militair: Mr. D. J. Veegens.

Raadsman: Jhr. Mr. P. J. W. de Brauw.

Als ander militair, anders dan als bevelhebber, behoorende tot eenige wacht, zijn post eigendunkelijk verlaten (behoorende tot een wacht, op post staande bij een hek aan de buitenhaven te Scheveningen dien post verlaten en zich op ± 150 m afstand daarvan naar het strand begeven).

Niet is bewezen dut beklaagde was „schildwacht", immers niet was voorzien van het voorgeschreven kenteeken, noch van een geweer, waaronder ook te verstaan een karabijn, noch van een getrokken zijdgeweer als sabel, klewang, dolk. Als voldoende aan den eisch van art. 69 W.v.M.S. kan nief worden geacht het voorzien zijn van een pistool in tasch en niet in de vaardighouding gedragen. De ratio van art. 69 is 127. *dat de betrokkene voor anderen moei kenbaar zijn als schildwacht.*

Ook niet is bewezen dat beklaagde behoorde tof de veiligheidstroepen, welk begrip omvat troepen, zij het ook zeer kleine onderdeelen of zelfs eenlingen daarvan, die tot taak hebben te waken tegen aanranding door een vijand (eventueel ook een binnenlandschen aanrander) van troepen te wier veiligheid zij zijn opgesteld of terreinen, terreingedeelten of gebouwen, te wier bewaking tegen aanranding door vijand of binnenlandschen aanrander zij zijn aangewezen era te wier aanzien hun zoodanige opdracht is verstrekt. Aan deze omschrijving voldeed beklaagde i.c. niet (wèl de in het terrein gelegerde troepen bij de even vermelde opstellingen).

Straf: 14 dagen militaire detentie, voorwaardelijk. Proeftijd één jaar.

De Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage,

heeft liet navolgende vonnis gewezen in de zaak van: den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen: **I. M.**, geboren te Rotterdam, den 8en Januari 1919, dienende als gewoon dienstplichtig soldaat bij I-G.B.Gr., beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman Jhr. Mr. P. J. W. de Brauw;

De Krijgsraad voornoemd.

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair over-

gelegd op de terechtzitting van den Krijgsraad van 18 April 1940 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan: ,,als schildwacht zijn post eigendunkelijk verlaten, terwijl de schuldige zich bevindt bij veiligheidstroepen in tijd van oorlog"; met zijn veroordeeling tot een militaire detentie voor den tijd van veertien dagen;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

O. dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij als militair, zich bevindende bij en behoorende tot veiligheidstroepen. op of omstreeks den 14den Februari 1940, derhalve in tijd van oorlog in den zin der wet, te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage, terwijl hij als schildwacht, althans (anders dan als bevelhebber) behoorende tot een wacht, op post stond bij het hek, dat het terrein van de buitenhaven Zuid afsluit, dien post eigendunkelijk heeft verlaten en zich heeft begeven op ongeveer 150 m afstand daarvan naar het strand;

O. dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij erkent van zijn post te zijn geloopen en zich naar het strand te hebben begeven, vanwaar hij zijn consignes (inhoudende onder meer het genoemde hek bewaken en den doorgang beletten aan personen, die onbevoegd waren het terrein te betreden. waartoe het hek toegang gaf, zijnde dit terrein een in staat van verdediging gebracht terreingedeelte met onder meer P.A.G. en mitrailleursstellingen, bewaakt door daarbij opgestelde piketten) niet kon nakomen, aangezien hij zelfs het hek niet meer kon aien;

dat bij zijn eigen standplaats geen schuttersput tot tirailleur of ander verdedigingswerk of opstelling aanwezig was; dat hij daar wel op post stond met de bovenomschreven opdracht:

dat hij bewapend was met een pistool en pistooltasch, hetwelk hij niet getrolilien of in vaardighouding moest hebben: dat hij geen andere bewapening had, met name niet bewapend was met geweer of karabijn of getrokken zijdgeweer; dat hij ook geen bajonet, al dan niet getrokken bij zich had en evenmin was voorzien van een armband met het woord .,schildwacht" :

O. dat de navolgende getuige voor den Officier-Commissaris heeft verklaard en met eede bevestigd:

van Holthoon. Roelof Albertus, oud 47 jaar, rererve-kapitein bij het Grens-Bataljon Grenadiers:

dat hij op 14 Febrixari 1940 te ongeveer 10.45 liep op den Boulevard bij de Buitenhaven Noord te Scheveningen, Gemeente 's-Gravenhage; dat hij toen op het strand aan de zuidzijde van de buitenhaven. op een afstand van ongeveer 300 à 500 meter verwijderd van de plaats waar hij zich bevond, een soldaat zag loopen; dat een groote zwarte hond aldoor heen en weer rende tusschen dien soldaat en het mater: dat. omdat hei strand aldaar is afgesloten. hij vermoedde, dat die soldaat zich daar ongeoorloofd ophield en met dien

hond jaagde op vogels, die zich daar in groot aantal uitgeput en ondervoed op het strand bevonden; dat hij zich tot dien soldaat heeft begeven en hem gevraagd, wat hij daar deed; dat die soldaat hem antwoordde, dat hij bezig was dien hond het jagen op weerlooze vogels te beletten en voorts, dat hij op dat moment als schildwacht op post moest staan bij het hek, dat het terrein van de buitenhaven Zuid afsluit;

dat de afstand van dat hek tot de plaats op het strand waar hij, getuige, toen dien soldaat bevond, ongeveer 150 meter is: dat hij dien soldaat naar dat hek heeft teruggezonden;

dat die schildwacht tot taak heeft toe te zien, dat zich niemand op dat terrein begeeft die niet bevoegd is daar te komen; dat van de plaats op het strand, waar hij dien schildwacht aansprak, die taak niet, althans niet ten volle kan worden vervuld, omdat die plaats te laag gelegen is;

O. dat eerst dient te worden overwogen, of beklaagde op liet moment van liet plegen der feiten was ,,schildwacht'' in den zin der wet;

O. dat artikel 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht geeft de officieele interpretatie van het begrip schildwacht en daaraan stelt de volgende criteria:

a. zijn van militair;

b. gewapend met geweer of getrokken zijdgeweer of voorzien van een door H.M. de Koningin vast te stellen kenteeken, welk kenteeken is vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 April 1922. Staatsblad 203 en bestaat in ,,een band met het woord ,,schildwacht" er op'' gedragen aan den linkerbovenarm;

c. op post of uitkijk zijn gesteld;

O. dat de ratio van deze bepalingen moet geacht worden te zijn, zooals ook trouwens blijkt uit de Toelichting op het aangehaalde Koninklijk Besluit, dat de betrokkene voor anderen moet kenbaar zijn als schildwacht;

O. dat nu beklaagde wel voldeed aan de criteria sub *a* en c. maar niet aan dat sub b, immers niet was voorzien van een band met het woord ,,schildwacht" er op, noch van een geweer, waaronder ook te verstaan een karabijn, noch van een getrokken zijdgeweer, als sabel, klewang, dolk;

O. dat toch door het voorzien zijn van een pistool in tasch en niet in de vaardighouding gedragen een militair niet geacht kan worden te voldoen aan het criterium sub b en ware het **wel** zoo, bijvoorbeeld alle thans pistooldragende militairen zouden kunnen worden aangemerkt als schildwacht, indien uit hun uiterlijke gedraging op een derde de indruk zou kunnen worden gevestigd, dat zij op uitkijk zijn gesteld, bijvoorbeeld bij een oefening in een uitkijkpost. bij een Stafkwartier en dergelijke;

O. dat het aangehaalde Koninklijk Besluit een zeer eenvoudig middel geeft om militairen, van welke bewapening ook voorzien en zelfs zonder eenige bewapening, te maken tot schildwacht. indien

zij overigens op post of uitkijk zijn gesteld, hetgeen bijvoorbeeld ook niet stationswachten zoude kunnen geschieden;

O. dat derhalve niet is bewezen dat deze beklaagde was schildwacht;

O. ten aanzien van liet behooren tot veiligheidstroepen, hetgeen is ten laste gelegd, dat naar de meening van den Krijgsraad beklaagde niet geacht kan worden te behooren tot veiligheidstroepen, welk begrip omvat troepen, zij het ook zeer kleine onderdcelen of zelfs eenlingen daarvan, die tot taak hebben te waken tegen aanranding door een vijand (eventueel ook een binnenlandschen aanrander) van troepen, te mier veiligheid zij zijn opgesteld of terreinen, terreingedeelten of gebouwen, te wier bewaking tegen aanranding door vijand of binnenlandschen aanrander zij zijn aangewezen en te wier aanzien hun zoodanige opdracht is verstrekt;

O. dat nu beklaagde tot taak had het hek te bewaken en den toegang tot het bedoelde terrein te beletten aan onbevoegden en derhalve niet voldeed aan de boven aangegeven omschrijving (welke wel geldt voor de in dat terrein gelegerde troepen bij de opstellingen als hiervoor gerelateerd):

O. dat derhalve zoowel de omstandigheid „schildwacht" als „veiligheidstroepen" niet rechtens is bewezen;

O. dat wel rechtens is bewezen, dat beklaagde op tijd en plaats als ten laste gelegd zijn post eigendunkelijk heeft verlaten, terwijl hij was ..ander militair, behoorende tot eenige wacht (anders dan als bevelhebber)", strafbaar gesteld in artikel 129, 5e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij liet Rijk in bovenvermelde hoedanigheid dient en tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde feit diende;

O. dat de Krijgsraad op grond van den inhoud der vorenstaande hewijsmiddrlen de overtuiging heeft verkregen en mitsdien bewezen acht, dat beklaagde het hem ten laste gelegde feit heeft begaan, alsmede zijn schuld daaraan. met dien verstande, dat niet rechtens is bewezen, dat beklaagde behoorde tot „veiligheidstroepen" en evenmin, dat hij was „schildwacht" waarvan dus vrijspraali behoort te volgen;

O. dat het bewezene moet worden gequalificeerd als: „als ander militair, anders dan als bevelhebber, behoorcride tot eenige wacht, zijn post eigendunkelijk vcrlaten", strafbaar gesteld bij artikel 129 van liet Wetboek van Militair Strafrecht;

O. dat de Krijgsraad gelet op den ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder liet is gepleegd, zoomede liet militair belang, dat zich niet daartegen verzet en op het gedrag van heklaagde in den militairen dienst, zooals dit uit hrt afschrift van de straflijst van heklaagde is gebleken, van oordeel is, dat de hieronder genoemde straf mout morden opgelegd;

Gezien, behoudens voorrneld artikel 1, 11, 13 tot en met 15 en 60 tot en met 62 en 69 van het Wetboek van Militair Strafrecht,

de artikelen 14a—d en 87 van het Wetboek van Strafrecht alsmede het Koninklijk Besluit van 10 April 1939. Stbl. 181, en het Koninklijk Besluit van 28 Augustus 1939, Stbl. 186, alsmede heb Koninklijk Besluit van 21 April 1922, Stbl. 203;

Recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt den beklaagde tot een militaire detentie voor den tijd van veertien dagen;

Beveelt dat deze straf niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één jaar bepaalden proeftijd aan een strafbaar feit heeft schuldig gemaakt of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos. 2—6 van die Wet:

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard:

Spreekt hem daarvan vrij.

Vorenstaand vonnis verdient om meer dan één reden de aandacht. Reeds dadelijk omdat de daarin gegeven beslissingen, wat betreft de begrippen „schildwacht" en „veiligheidstroepen", afwijken van de door het H.M.G. in Nederland en in Ned.-Indië gehuldigde opvattingen.

Wel zeer scherp tegenover de meening van den Krijgsraad sfant de sententie van het H.M.G. van Ned.-Indië van 3 September 1937, M.R.T. XXXIII, 480, waarbij, ter weerlegging van het door den raadsman gevoerde verweer, onder meer beslist werd, dat art. 69 ten aanzien der bewapening geen andere beteekenis heeft dan dat de schildwacht moet zijn voorzien van een zichtbaar schiet- of blank wapen, zijnde de beknopte redactie kennelijk daaraan toe te schrijven dat in den tijd waarin deze wetsbepaling tot stand kwam, de bewapening van den individueelen militair zich uitsluitend of zoo goed als uitsluitend hepcralde tot bovengenoemde wapenen (nl. geweer of getrokken zijdgeweer) [1]*. De zaak betrof het geval dut de militair gewapend was met een pistool in een holster. Dat derhalve, overweegt het Hof verder, niet slechts een geweer met langen Zoop, doch ieder schietwapen, een pistool, revolver of mitrailleur daaronder begrepen, onder het in art. 69 genoemde „geweer" is begrepen. Wat den mitrailleur betreft was de Zeekrijgsraad van oordeel. dat*

[1]) Heeft art. 55 van het Indische W.v.M.S. hier misschien invloed geoefend? Dit artikel luidt n.l.: „Onder schildwacht wordt verstaan ieder militair, die gewapend dan wel van een door den Gouverneur-Generaal vast te stellen kenteeken voorzien, op post of op uitkijk is gesteld." Zie daaromtrent M.R.T. XXVIII, 243. Verder ook nog het hierna opgenomen vonnis van den Zeekrr. te Soerabaja van 19 December 1939.

bezwaarlijk gezegd kan worden dat beklaagde met dien mitrailleur „bewapend" was, xelfs al moest hij, blijkens zijn bijzondere consigne, dezen mitrailleur onder bepaalde omstandigheden bedienen en daarmede vuren.

Tevens overweegt het Hof nog dat een militair die weet dat hij krachtens bevel van een daartoe bevoegden meerdere de functie van schildwacht moet uitoefenen en zijn post daartoe heeft betrokken [1]), zich nimmer op de omstandigheid, dat aan de elementen van uiterlijke kenbaarheid xijner hoedanigheid niet of niet ten volle is voldaan, kan beroepen dat hij geen schildwacht zou zijn en zich aldus zou kunnen onttrekken aan de werking van de voor een schildwacht gestelde strafbepalingen. (In dit verband trof het ons dat in het Scheveningsche geval xoowel de beklaagde zelf als de getuige, reserve-kapitein van Holthhoon, van oordeel waren dat de beklaagde de functie van schildwacht uitoefende.)

Zien wij goed dan schijnt ons dat het verschil in opvatting tusschen den Krijgsraad en het Indische H.M.G. het gevolg hiervan is, dat de Krijgsraad het accent in de eerste plaats laat vallen op den indruk dien een op post staand militair op de buitenwereld maakt, terwijl het Hof meer op den voorgrond stelt de werkelijke beteekenis der schildwachtfunctie „an sich". Wij zouden ons intusschen liever willen aansluiten bij de beperkte beteekenis welke de Krr. huldigt dan bij de wel zeer extensieve, o.i. ook niet overtuigend gemotiveerde, interpretatie van den Hove. 's Krijgsraads beslissing lijkt ons ook meer in overeenstemming met de bedoeling van den wetgever. Het W.v.M.S. legt den schildwacht zware verplichtingen op, gesanctionneerd door strenge strafbepalingen, anderzijds wordt hij op krachtige wijze beschernzd. De functie wordt terecht als een zeer gewichtige beschouwd [2]). Daaruit mag worden afgeleid dat het toekennen van het karakter van „schildwacht" niet te zeer moet worden uitgebreid en dat dit karakter ondubbelzinnig moet vaststaan, zoowel in de overtuiging van den man zelf als tegenover de buitenwereld. Pan militair standpunt kan tegen die enge opvatting geen bezwaar bestaan nu de militaire overheid het immers geheel in de hand heeft — de Krijgsraad wijst er terecht op — om langs zeer eenvoudigen weg, in alle gevallen waarin dit noodig mocht blijken, een op post gesteiden militair, zelfs ongewapend, het karakter van schildwacht te geven.

Veiligheidstroepen. De interpretatie die de Krijgsraad aan dit begrip geeft, komt in de lijn van de opvatting van den Zeekrijgsraad te Willenzsoord neergelegd in het vonnis van 4 October 1939, M.R.T. XXXV, 577, welke opvatting echter uitdrukkelijk, zulks in overeenstemming ook met de meening van den Minister

---

[1]) Verg. ook de sententie H.M.G. van N.I. van 8 October 1937, M.R.T. XXXIII, 636.

[2]) Zie van der Hoeven, II, 294.

van Defensie, door het H.M.G. is gedésavoueerd. Ingeval aan appèl zou dus de beslissing van den Haagschen Krijgsraad in dit opzicht seer waarschijnlijk eenzelfde lot beschoren zijn [1]). Maar dan rijst de vraag welke practische beteekenis die beslissing heeft en of dus de Krr. niet beter gedaan sou hebben door zich bij de uitspraak van den hoogeren rechter neer te leggen.

Geheel duidelijk is 's Krijgsraads motiveering ons trouwens niet. De heklangde, zegt het vonnis, kon niet geacht worden te behooren tot de veiligheidstroepen onzdat hij niet voldeed aan de omschrijving welke de Raad aan dit begrip meent te moeten geven. Maar wat is dan de bedoeling van de in de volgende overweging tusschen kaakjes ingelaschte opmerking, dat die omschrijving wel geldt voor de in het terrein gelegerde troepen bij de in de omschrijving gerelateerde opstellingen?

Uit de definitie schijnt mede te volgen dat de Krr. om van veiligheidstroepen te kunnen spreken noodig acht gevaar voor aanranding door een „vijand". Hiervan kan echter (opstandelingen nu daargelaten) alleen sprake zijn ingeval van een werkelijken oorlog (Art. 71 W.v.M.S. kan hier thàns buiten beschouwing worden gelaten).

De gegeven definitie zou dan impliceeren dat in de op dat oogenblik bestaande tijdsomstandigheden het begrip „veiligheidstroepen" nog niet tot leven kan komen. Dit is echter weer "riet de meening van den Krr.

Be Krr. qualificeeri het bewezen feit als „als ander militair, anders dan als bevelhebber, hehoorende tot eenige wacht, zijn post eigendunkelijk verlaten". Maar tot welke wacht behoorde deze beklaagde dan? Hiervan blijkt niet, noch uit de telastlegging, noch uit den verderen inhoud van het vonnis.

In de telastlegging is wel opgenomen daf het feit is gepleegd in tijd van oorlog. De Krr. spreekt, terecht, niet vrij van die verzwarende omstandigheid, maar neemt haar evenmin op in zijne qualificatie. Wèl worden onder de wettelijke voorschriften die „gezien" zijn, ook opgenomen art. 87 W.v.S. en de Kon. besluiten van 10 April 1939 (Stbl. 1811 en van 28 Augustus 1939 (Stbl. 186). Moet hier misschien aan een verzuim worden gedacht?

Wat betreft de aan het misdrijf strafbaar gesteld in het moeilijk geredigeerde 5e lid van art. 129 W.v.M.S., te geven qualificatie bestaat bij de verschillende militair-rechterlijke colleges weinig eenheid van formuleering. Het H.M.G. qualificeerde: „als militair behoorende fot een patrouille ..." (c.q. dus tof een wacht) (M.R.T. XXI, 355); de meest gebruikelijke vorm is echter „behoorende tof eenige wacht als ander militair dan als schildwacht ...". De Zeekrijgsraad te Willemsoord gebruikt de laatste jaren de formuleering:

---

[1]) Naar ons later ter oore kwam is door den A.M. inderdaad appèl aangeteekend.

„behoorende tot eenige wacht als ander militair dan die genoemd in het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht...". De Haagsche Krijgsraad heeft de verscheidenheid nu nog weer vermeerderd. Van veel belang is die qualificatie wel niet, maar eenheid ware toch wel gewevzscht. In de gewone strafrechtspleging vindt de Hooge Raad het herhaaldelijk noodig een minder juist geachte benaming te verbeteren.

Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord

Vonnis van 25 October 1939.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.)

Leden: Kapitein-luitenant ter zee J. C. Cornelis, Officier van den M.S.D. der 1e klasse J. C. Hamilton. Officier van Administratie der 1e klasse J. C. Beugelink en Officier van den M.S.D. clcr 1e klasse L. C. Lagaaij.

Fiscaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. D. B. h. Franken.

Raadsman: Mr. H. W. L. Vrind, te Almelo.

Principieele dienstweigering.

Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog (op 24 Augustus 1939 weigeren om te voldoen aan de order om de militaire houding aan te nemen). Straf: 2 jaren gevangenisstraf met ontslag met ontzetting.

Naar aanleiding van een tijdens aanhangig zijn van appèl bij brief van den Minister van Defensie ontvangen afschrift-verzoekschrift van den veroordeelde, waarbij deze een beroep doet op de Dienstweigeringswet en ver-zoekt om in aanmerking te mogen komen voor vervangenden burgerdienst, zoomede om de strafvervolging te schorsen, besluit het H.M.G. de strafvervolging te schorsen tot den dag waarop de beslissing op het verzoekschrift door den M. v. D. zal zijn genomen. Beklaagde zal in voorloopige hechtenis blijven.

Als gevolg van de nader ontvangen beschikking van den Minister, waarbij de in het verzoekschrift aangevoerde gewetensbezwaren tegen den militairen dienst' als ernstig worden erkend en beklaagde op grond daarvan van dien diens6 wordt vrij gesteld, verstaat het H. M. G. dat de tegen hem aanhangige strafvervolging wordt gestaakt en beveelt dat hij uit het voorloopig arrest zal worden ontslagen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiskaal tegen Th. S. oud 23 jaar, geboren

te Amsterdam, zeemilicien-kustwachter der 3e klasse, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te den Helder,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 8 September 1939;

Gezien liet bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 12 Octoher 1939 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde tenlastegelegde:

dat hij, dienende als zeemilicien-kustwachter der 3e klasse bij de Marine-kazerne te Amsterdam, aldaar op den 24sten Augustus 1939, in tijd van oorlog, zijnde immers bij Koninklijk Besluit van 10 April 1939 No. 182 al het personeel, bestemd voor buitengewone oproeping-uitwendige veiligheid in werkelijken dienst geroepen en sindsclien gehouden, toen de Commandant van voornoemde kazerne, de Xupitein-luitenant ter zee D. C. M. Hetterschij hem. beklaagde, hoorde ter zake van het feit, dat hij, beklaagde, om principieele redenen dienstweigeraar was, hem, beklaagde, tijdens dat verhoor — waarbij hij, beklaagde, op nonchalante wijze voor dezen hoofdofficier stond — had gelast om de militaire houding aan te nemen, opzettelijli dien hoofdofficier op diens order heeft geantwoorcl met de woorden: „Waarom zou ik het doen", althans met woorden van dergelijke weigerende strekking en ook inderdaad opzettelijk op nonchalante wijze voor dien hoofdofficier is blijven staan;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 13 October 1939, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard orn te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 25en October 1939 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsnian Mr. H. W. L. Vrind;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagcle aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee jaar en zes maanden met aftrek der preventieve hechtenis sedert 24 Augustus 1939:

ontslag van hem uit den militairen dienst mei ontzetting van de bevoegdheid oni bij de gewapende macht te dienen;

O. dat ten processe onder eede heeft verklaard de getuige:

D. C. M. Hetterschij:

dat hij is Kapitein-luitenant ter zee; dat hem omstreeks einde Augustus 1939 als Commandant van de Marine-kazerne te Amsterdam gerapporteerd werd, dat zeemilieien-ki stmachter der 3e klasse S. weigerde om principieele redenen militairen dienst te verrichten; dat hij in verband hiermede S. op een dag in einde Augustus 1939 bij zich heeft laten komen in de Marine-kazerne te Amsterdam om hem ter zake te onderhouden; dat S. op nonchalante wijze tegenover hem stond; dat hij hem tijdens dat verhoor heeft gelast om de

militaire houding aan te nemen; dat S. niet aan deze order voldeed en hij, getuige, hem daarop nog twee malen dezelfde order heeft gegeven, doch hij ook nu niet daaraan voldeed; dat S. telkens voor hem bleef staan zooals deze stond;

O. dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een afschrift van het Koninklijk Besluit van 10 April 1939 No. 182, houdende, dat al het personeel, bestemd voor buitengewone oproeping-uitwendige veiligheicl onverwijlcl in werkelijken dienst wordt geroepen;

O., dat de beklaagde ten processe heeft verklaard: dat hij is Th. S. oud 23 jaren, geboren te Amsterdam; dat hij het laatst gediend heeft bij de Marine-kazerne te Amsterdam als zeemilicien-kustwachter der 3e klasse; dat hij op 23 Augustus 1939 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicien-kustwachter 3e klasse; dat hij op 11 April 1939 als zeemilicicn-kustwachter der 3e klasse buitengewoon in werkelijken dienst is geroepen en in Juli 1939 met verlof is gegaan, doch op 22 Augustus 1939 een telegrafische oproeping ontving om als zeemilicien-kustwachter der 3e klasse in werkelijken dienst te komen bij de Marine-kazerne te Amsterdam; dat hij besloten had om principieele redenen dienst te weigeren; dat op 23 Augustus 1939 zich aan zijn woning te Amsterdam een onderofficier van de Militaire Politie vervoegd heeft, waarop hij met dezen mede is gegaan naar de Marine-kazerne te Amsterdam; dat hij den 24en Augustus 1939 bij den Commandant van de Marine-kazerne, den Kapitein-luitenant ter zee Hetterschij moest komen; dat de Overste hem wilde hooren ter zake van het feit, dat hij om principieele redenen dienstweigeraar was;

dat hij niet in dc voorgeschreven militaire houding bij den Overste Hetterschij stond; dat de Overste hem gelastte de militaire houding aan te nemen; dat hij den Overste op diens order heeft geantwoord: .,Neen, Mijnheer", dat de Overste zijn order heeft herhaald. doch hij meer heeft geantwoord: ,,Neen Mijnheer"; dat hij opzettelijk voor den Overste is blijven staan op de wijze waarop hij nu eenmaal stond:

O.. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd met uitzondering van de woorden: ,,met de woorden: .,Waarom zou ik het doen", althans", en van het woord: ,,dergelijke";

O., dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: Opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog;

O.. wat betreft de aan beklaagde op te leggen straf: dat beklaagde heeft verklaard principieel — uit algemeene menschelijkheidsoverwegingen — bezwaren te hebben tegen het dienen bij de gewapende macht;

dat clit ook de reden is waarom hij het hem ten laste gelegde feit heeft gepleegd;

dat te verwachten is dat hij ook in de toekomst zal weigeren de hem gegeven bevelen op te volgen, daar, zooals hij zelf ter terecht-

zitting heeft verklaard, zijn standpunt ten opzichte van den militairen dienst zich niet heeft gewijzigd;

dat, de moreele waarde van dit standpunt daargelaten, in ieder geval de uit deze principes voortvloeiende op dienstweigering gerichte gedragingen in de huidige samenleving niet kunnen worden geduld en mede met het oog op de algemeene preventie daartegen scherp moet worden gereageerd; dat daarom aan beklaagde een langdurige gevangenisstraf behoort te worden opgelegd, terwijl hij op grond van het begane misdrijf ongeschikt moet worden geacht om in den militairen dienst te blijven;

dat er voorts termen aanwezig zijn om de voorloopige hechtenis van af 24 Augustus 1939 geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen: 1, 23, 60, 62 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 en 87 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 189 en 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

T7erklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificccrt het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee jaren;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde voor de tenuitvoerlegging van deze uitspraak sedert 24 Augustus 1939 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat hem uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan als bewezen is aangenomen.

Beschikking.

Het Hoog Militair Gerechtshof.

Voorgenomen op heden, 19 Januari 1940. een brief van Zijne Excellentie den Minister van Defensie d.d. 9 Januari 1940, Ie Afd. No. 94, met een daarbij in afschrift overgelegd verzoekschrift van den in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage gedetineerden zeemilicien-kustwachter der 3e klasse Th. S., appellant van een vonnis d.d. 25 October 1939 van den Zeekrijgsraad te Willemsoord, waarbij hij ter zake van .,opzettelijke ongehoorzaamheid. gepleegd in tijd van oorlog", is veroordeeld tot twee jaren gevangenisstraf met aftrclr der voorloopige hechtenis sedert 24 Augustus 1939, met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, bij welk verzoekschrift genoemde S. een beroep doet op de Wet van 13 Juli 1923, Stbl. No. 357, en verzoekt om in aanmerking te mogen komen voor vervangenden burgerdienst

op de wijze, als is vastgesteld bij het Koninklijk besluit van 3 Mei 1924, Stbl. No. 230, zoornede om het bepaalde in het derde lid van artikel 2 van bovengenoemde Wet op hem toe te passen;

01-erwegende dat er naar 's Hofs meening termen aanwezig zijn om met toepassing van artikel 2, 3e lid, der Wet van 13 Juli 1923, Stbl. No. 357, betreffende Dienstweigering, de tegen voornoemde S. aanhangige strafvervolging te schorsen tot den dag, waarop de beslissing op het door hem ingediend vcrzaekcchrift door den Minister van Defensie zal zijn genomen;

Gelet op het advies van den Advocaat-Fiskaal voor de Zee- cn Landmacht en toepassende meergemeld Wetsartikel;

HEEFT BESLOTEN:

1°. de strafvervolging tegen den beklaagde Th. S. voornoemcl te schorsen tot den dag, waarop de beslissing op liet door hem ingediend verzoekschrift door den Minister van Defensie zal zijn genomen;
2°. te bepalen. dat beklaagde in voorloopige hechtenis zal blijven;
3°. afschrift van deze beschikking uit te reiken aan den beklaagde, den Advocaat-Fiskaal, den Minister van Defensie en den Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Beschikking.

Het Hoog Militair Gerechtshof

Voorgenomen op heden, 23 Februari 1940, de stukken betreffende de hij het Hof in hooger beroep aanhangige strafzaak tegen den in liet Huir van Bewaring te 's-Gravenhagc gedetineerden zeemilicien-kustwachter der 3e klasse Th. S. appellant van een vonnis d.d. 25 October 1939 van den Zeekrijgsraad te Willemsoord, waarbij hij ter zake van „opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog", is veroordeeld tot twee jaren gevangenisstraf mrt aftrek der voorloopige hechtenis sedert 24 Augustus 1939 met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelezrn:

1°. 's Rofs beschikking d.d. 19 Januari 1940, waarbij de strafvervolging tegen genoemden S. werd geschorst tot den dag, waarop door den Minister van Defensie de beschikking zal zijn genomen op het door S. ingediend verzoekschrift om op grond van de bepalingen der Wet van 13 Juli 1923, Stbl. No. 357. betreffende Dienstweigering, in aanmerking te mogen komen voor vervangenden burgerdienst;
2°. de door den Minister van Defensie aan het Hof in afschrift toegezonden beschikking d d. 21 Februari 1940, Ie Afdeeling No. 58, waarbij de door voornoeinden S. in zijn verzoekschrift aangevoerde gewetensbezwaren tegen den militairen dienst als ernstig worden erkend en hij op grond daarvan van den militairen dienst wordt vrijgestelcl;

Gezien artikel 2, 4e lid, van meergenoemde Wet van 13 Juli 1923, Stbl. No. 35i;

Verstaat, dat de tegen Th. S. voornoemd, aanhangige strafvervolging wordt gestaakt;

Beveelt, dat hij uit het voorloopig arrest zal worden ontslagen;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan beklaagde, den Advocaat-Fiskaal, den Minister van Defensie en den Zeekrijgsraad tc Willemsoord.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 8 November 1939. [1])

President: Mr. A. J. Veldman (fixng.).

Leden: Kapitein-luitenant ter zee J. C. Cornelis, Kapitein der Mariniers T. C. W. Michaëlis, Officier van administratie der 1e klasse J. C. Beugelink en Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse L. C. Lagaaij.

Fiscaal: Officier van administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Diefstal, tweemalen gepleegd (wegneming, aan boord, telkens van een jekker, toebehoorende aan een medeschepeling.)

Onaannemelijk is beklaagdes ontkentenis dat hij, wat betreft den tweeden diefstal, het oogmerk heeft gehad om xich den jekker toe te eigenen. Uitvoerige weerlegging, waarbij de Krijgsraad ook door het feit dat beklaagde kort te voren zonder schroom zich eens anders jekker had toegeëigend, in de overtuiging gesterkt wordt, dat hij eveneens dien tweeden jekker opzettelijk heeft weggenomen om zich dien wederrechtelijk toe te eigenen.

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiscaal tegen J.B., oud 27 jaren, geboren te Oude Niedorp, zeemilicien-matroos der 3e klasse, gedetineerd in het Marine-provoosthuis te Den Helder,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den krijgsraad d.d. 17 October 1939;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad d.d. 23 October 1939 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

---

[1]) Dit vonnis is in hooger beroep bij sententie van het H.M.G. d.d. 28 December 1939 bevestigd.

1°. dat hij in de maand September 1939 te Den Helder een jekker, toebehoorende aan A. Postnia, heeft weggenomen, niet het oogmerk om zich dien jekker wederrechtelijk toe te eigenen;

2°. dat hij op den 26en September 1939, althans in de maand September 1939, te Den Helder een jekker, toebehoorende aan H. A. De Haan, heeft weggenomen, met het oogmerk om zich dien jekker wederrechtelijk toe te eigenen;

Gezien het exploit van heteekening cn dagvaarding d.d. 25 October 1939, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 8en November 1939 des naniiddags ten 1½ ure:

Gelet op de verdediging van den beklaagde;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch door den fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem onder 1° tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie en veertig dagen, met aftrek der voorloopige hechtenis sedert 26 September 1939;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt, dat hij op 31 Augustus 1939 is opgekomen in werkelijken dienst als zeemilicienmatroos der 3e klasse en sedert in werkelijken dienst is gebleven;

O. omtrent het den beklaagde sub 1° tenlastegelegde, dat ten processe heeft verklaard als getuige onder eede:

A. Postnia:

dat hij ongeveer half September 1939 zijn hem toebehoorenden jekker naast zijn kastje aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" te Den Helder heeft gehangen; dat hij een dag of twee later constateerde, dat de jekker verdwenen was; dat hij er naar heeft gezoclit, doch den jekker niet beeft gevonden en toen van de vermissing heeft gerapporteerd; dat hij niemand vergunning had gegeven dien jekker weg te nemen of daarover op andere wijze te beschikken;

O. dat dc beklaagde ten processc heeft verklaard: dat hij is J. B., oud 27 jaren, geboren te Oude Niedorp; dat hij het laatst gediend heeft aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" te Den Helder als zeemilicien-inatroos der 3e klasse; dat hij op 31 Augustus 1939 is opgekomen in werkelijken dienst als zeeniilicien-niatroos der 3e klasse voor onbepaalden tijd;

dat hij een week of twee vóór 26 September 1939 aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" ten Den Helder een hem niet toebehoorenden jekker heeft weggenomen met de bedoeling dezen jekker verder als zijn eigendom te beschouwen, waartoe hij van niemand vergunning had bekomen;

O., dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem onder 1° is ten laste gelegd;

O., omtrent het den beklaagde sub 2° tenlastegelegde: dat ten

processe hebben verklaard als getuigen onder ecde:

1°. H. A. De Haan:

dat hij op een dag, nu omstreeks vijf weken geleden (datum van het verhoor is 19 October 1939) aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" te Den Helder, aan een anderen schepeling, die bezig was een kastje te ontruimen, van wien hij nu weet dat het de beklaagde was, vroeg of deze werd overgeplaatst. waarop bevestigend werd geantwoord;

dat hij toen aan beklaagde vroeg of hij diens kastje kon krijgen, hetgeen beklaagde goed vond;

dat hij daarop tegen beklaagde zeide: „Dan leg ik mijn jekker al vast in het kastje. want anders pakt een ander het nog", waarop hij zijn jekker uittrok en dezen, zonder hem op te vouwen. in het kastje legde; dat hij daarop is weggegaan en ongeveer een kwartier later bij liet kastje terug kwam, dat hij opende; dat hij toen zag dat zijn jekker niet meer in het kastje lag; dat hij op zoek ging naar beklaagde, dien hij op het dek bij diens plunjezak aantrof;

dat hij tegen beklaagde zeide, dat hij zijn jekker kwijt was en hem vroeg of hij, beklaagde, dien jekker soms bij vergissing had ingepakt, doch beklaagde daarop uitdrukkelijk zeide, dat zijn (getuige's) jekker niet in zijn (beklaagde's) zak was; dat hij daarop het gebeurde met den jekker heeft verteld aan den bootsman; dat de bootsman hem eenigen tijd later een jekker liet zien, dien hij als den zijnen herkende;

dat hij beklaagde geen vergunning had gegeven dien hem in eigendom toebehoorenden jekker weg te nemen of daarover op andere wiize ten eigen bate te beschikken;

2°. M. Vermaat:

dat 2 à 3 weken geleden (datum van het verhoor is 19 October 1939) terwijl hij zich als bootsman aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" te Den Helder bevond, de zeemilicien De Haan hem vertelde, dat hij van een schepeling, die weg zou gaan, een kastje had overgenomen en daarin al direct een koffer en een jekker geborgen had, doch die jekker al verdwenen bleek te zijn, toen hij zich bij wijze van spreken nauwelijks had omgedraaid; dat het hem, getuige, hij dit verhaal te binnen schoot dat hij kort te voren iemand met een plunjezak van boord had zien gaan en dezen zak in een vrachtauto van Hr. Ms. „Wachtschip" had zien leggen;

dat hij daarop van hoord is gegaan naar de vrachtauto, die nog voor het schip stond; dat op de auto inderdaad een plunjezak lag. terwijl in de nabijheid een schepeling stond, die op zijn vraag antwoordde, dat die plunjezak van hem was; dat hij in opclracht van den officier van de wacht dien bewusten schepeling die B. bleek te heeten, zijn plunjezak heeft laten uitpakken; dat een van de eerste dingen. die uit den plunjezak te voorschijn kwam, een opgevouwen jekker was; dat B. desgevraagd verklaarde dat dit zijn jekker was; dat in dien jekker een ander stamboeknummer stond dan B. hem als het zijne had opgegeven; dat bij het verder uitpakken van den plunjezak nog een tweede jekker te voorschijn kwam; dat. toen hij B. er op mees dat zijn stamboeknuminer niet klopte met het nummer in den jekker,

die het eerst uit den zak was gekomen, deze antwoordde, dat hij het niet begreep;

O., dat de beklaagde ten processe heeft verklaard: dat hij op 26 September 1939 aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" te Den Helder bezig was met zijn kastje te ontruimen en zijn eigendommen in zijn plunjezak te pakken, daar hij was overgeplaatst; dat, terwijl hij daarmee bezig was, een in matrozen-uniform gekleed persoon, die, naar hij thans weet, De Haan heet, hem vroeg of hij werd overgeplaatst, waarop hij bevestigend antwoordde; dat De Haan toen zeide, dat hij, De Haan, dan mooi het kastje in beslag kon nemen, daar hij juist aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" was geplaatst; dat De Haan vervolgens, hoewel het kastje nog niet geheel door hem, beklaagde, ontruimd was, daarin meteen al een koffer en een jekker legde; dat De Haan vervolgens wegging, terwijl hij, beklaagde, doorging met pakken; dat hij, beklaagde, toen den jekker, dien De Haan even ie voren in het kastje gelegd had, daaruit genomen heeft en boven in zijn plunjezak heeft gepakt;

dat, nadat hij den plunjezak had dichtgemaakt, hij daarmede naar dek is gegaan; dat terwijl hij daar nog aan boord van Hr. Ms. „Wachtschip" stond, misschien 5 minuten nadat hij den jekker had ingepakt, De Haan op hem af kwam, zeggende dat zijn (De Haan's) jekker weg was; dat De Haan hem vroeg: „Heb jij hem misschien gezien?", waarop hij, beklaagde, ontkennend antwoordde, waarna De Haan doorliep; dat hij kort hierop met zijn plunjezak van boord is gegaan en dezen geladen heeft op een wagen, die voor Hr. Ms. „Wachtschip" stond; dat, terwijl hij bij dien wagen stond, er een bootsman op hem toekwam, die hem zeide zijn plunjezak uit te pakken, omdat er een jas vermist werd; dat bij het uitpakken al dadelijk een jekker te voorschijn kwam, die, naar de bootsman hem liet zien. een ander stamboeknummer had dan de zijne; dat dit de jekker was, dien De Haan in het kastje had gelegd: dat hij het verder uitpakken van den plunjezak ook te voorschijn kwam de jekker, dien hij een week of twee vóór 26 September 1939 had weggenomen. welken jekker hij reeds geheel als den zijnen beschouwde;

O., dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig cn overtuigencl bewezen is — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem sub 2° is ten laste gelegd;

O., dat de beklaagde ten opzichte van het hem sub 2° ten laste gelegde feit heeft ontkend het oogmerk te hebben gehad om zich den jekker toe te eigenen, daar hij verklaard heeft dat het niet tot hem was doorgedrongen. dat het niet zijn eigen jekker was dien hij in den plunjezak pakte;

O., dat deze bewering den Krijgsraad echter onaannemelijk voorkomt; dat toch vooreerst het uitermate onwaarschijnlijk moet worden geacht, dat beklaagde niet meer voor den geest zou hebben gestaan dat getuige De Haan dien jekker hoogstens een kwartier te voren in het kastje had gelegd, te meer daar, volgens beklaagde, De Haan ook een koffer daarin had geplaatst, welken koffer beklaagde niet

heeft medegenomen, doch welke hem mede had moeten herinneren te bedenken, dat niet alles in het kastje aan hem, beklaagde, toebehoorde; dat voorts beklaagde's bewering. dat hij te goeder trouw zou zijn geweest. zich al zeer slecht verstaat met de houding, door hem in het verdere verloop dezer geschiedenis aangenomen;

dat het toch onverklaarbaar is dat hij, toen De Haan even later aan hem vroeg of hij diens jekker soms bij vergissing had ingepakt, dezen ten antwoord gaf, dat de jekker niet in zijn plunjezak was, hetgeen alleen maar begrijpelijk wordt, indien hij, zooals de Krijgsraad aanneemt, opzettelijk den jekker zou hebben meegenomen, daar in het tegenovergestelde geval verwacht had mogen worden, dat hij zekerheidshalve eens in zijn plunjezak zou hebben gekeken;

dat tenslotte, toen de bootsman Vermaat hem zijn plunjezak liet uitpakken en de jekker direct te voorschijn kwam, hij wederom stellig volhield dat de jekker zijn eigendom was, terwijl toch toen, na de vraag van getuige De Haan, hem zeker de mogelijkheid voor oogen heeft moeten staan, dat de jckker van De Haan in zijn plunjezak was. zoodat bij goede trouw van zijn kant te verwachten was geweest, dat hij tegenover den bootsman de mogelijkheid had geopperd dat hij bij vergissing een verkeerden jekker had ingepakt, en zijn volkomen zwijgen hieromtrent alweer een aanwijzing vormt, dat hij ten dezen allerminst te goeder trouw was;

dat de Krijgsraad eindelijk door het feit, dat hij kort te voren ook zich zonder schroom eens anders jekker heeft toegeëigend — het hem sub 1°. ten laste gelegde feit — in de overtuiging gesterkt wordt. dat beklaagde eveneens den sub 2°. bedoelden jekker opzettelijk heeft weggenomen om zich dien wederrechtelijk toe te eigenen;

O., dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: .,Diefstal, twee malen gepleegd";

O., dat een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden staat in goede verhouding tot den ernst der gepleegde feiten in verband rnet de omstandigheden waaronder deze werden gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde; dat er voorts termen aanwezig zijn om de voorloopige hechtenis vanaf 26 September 1939 tot en met 7 November 1939 geheel in mindering te brengen;

Gezien de artikelen 1, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27, 57 en 310 van het Wetboek van Strafrecht; 185. 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden;

Bepaalt dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak vanaf 26 September 1939 tot en met 7 November 1939 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uit-

voering der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 6 October 1939.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, kolonel-tit. der infanterie M. R. A. van Goor, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. J. H. Peter.

Advocaat-fiskaal: Mr. H. van Santwijk.

Raadsman: Officier van gezondheid 1e klasse P. C. Broekhoff.

Het als meerderjarige met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij redelijkerwijze moet vermoeden, ontucht plegen, driemalen gepleegd.

Motiveering van de straf. Beklaagde op grond van de door hem begane feiten ongeschikt geacht om in den zeedienst te blijven doordienen. Ontslag met ontzetting, door het H.M.G. gewijzigd in ontslag zonder ontzetting, nu niet is gebleken dat beklaagde met marineschepelingen dan wel met andere militairen ontuchtige handelingen heeft gepleegd.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. tusschen den Fiskaal bii den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant tevens geappelleerde, en M., stamboeknummer ...., oud .. jaren, geboren te Amsterdam, laatstelijk gediend hcbbende als sergeant-hofmeester aan boord van Hr.Ms. ..... gedetineerde, heklaagde-geappelleerde tevens appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uitgesproken op 25 Juli 1939, waarvan appèl, waarbij beklaagde, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, terzake van het hem overigens tenlastegelegdo is schuldig verklaard aan: ,,Als meerderjarige met een minderjarige van hetzelfde geslacht. wiens minderjarigheid hij redelijkerwijze moet vermoeden, ontucht plegen, meerdere malen gepleegd" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordcelde vóór de tenuitvoerlegging van dat vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in inindering gebracht vanaf den 19den April 1939 cn ontslag uit den militairen dienst *met* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op de door den beklaagde op 1 Augustus 1939 en door den Fiskaal bij voornoeniden Zeekrijgsraad op 2 Augustus d.o.v., dus tijdig, gedane aanteekening van hoogcr beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde in hooger beroep ddo. 30 September 1939 en het relaas van beteckening daarvan ddo. 3 October d.a.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Mr. H. van Saiitwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 6 October 1939, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het tweezijdig appel, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zal vernietigen voorzoover daarbij het sub I telastegelegde bewezen en beklaagde daaraan nog schuldig is verklaard en voor wat betreft de opgelegde straf;

beklaagde geheel zal vrijspreken van het hem sub I telastegelegde feit;

het bewezen verklaarde in verband hiermede zal omschrijven als: .,Het als meerderjarige ontucht plegen met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij redelijkerwijze moet vermoeden, driemalen gepleegd";

den beklaagde te dezer zake zal veroordeelen tot een gevangenisstraf voor den duur van zes niaanden;

den beklaagde zal ontslaan uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

en het beroepen vonnis voor het overige zal bevestigen met nadere bepaling, dat ook de tijd sedert de uitspraak van het vonnis in eersten aanleg in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Nog gezien de stukken;

O., dat beklaagde het verzoek heeft gedaan om toevoeging van een raadsman in appèl, weshalve hem — nadat de aanvanlielijli toegevoegde Officier van Gezondheid der 2de klasse W. J. M. J. Tiinmers als zoodanig verhinderd bleek te zijn op te treden — is aangewezen P. C. Broekhoff, Officier van Gezondheid der 1ste klasse, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat rechtens niet is komen vast te staan, dat beklaagde bij het plegen van het hem sub I ten laste gelegde feit wist. dan wel redelijkerwijze moest vermoeden, dat de Inlandschc jongen Anwar minderjarig was, zoodat dit hem ten laste gelegde feit niet wettig en overtuigend is bewezen en hij mitsdien met vernietiging van het beroepen vonnis in zooverre daarvan moet worden vrijgesproken;

O., dat overigens ten deze naar behooren is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in liet beroepen vonnis vernield, welke het Hof overrieenit en tot de zijne maakt, terecht eene schuldigverklaring en veroordeeling van beklaagde t.a.v. het hem sub II, III en IV ten laste gelegde heeft uitgesproken, doch in verband niet het bovenovern ogene de kwalificatie van het misdrevene niet

kan blijven gehandhaafd en voorts ook straffen heeft opgelegd, waarmede het College zich niet kan vereenigen, zoodat het beroepen vonnis ook op deze punten moet worden vernietigd, doch overigens als zijnde wel en terecht gewezen dient te worden bevestigd;

O., wat betreft de opgelegde hoofdstraf:

dat naar's Hofs oordeel deze te zwaar voorkomt, gezien de volledige bekentenis van beklaagde en het feit, dat alle misdrijven zijn gepleegd met minderjarigen, die daarvan hun beroep maakten, zoodat een straf van vijf maanden de juiste voorkomt en waar den Hove termen zijn voorgekomen om den tijd, door beklaagde in voorloopige bewaring doorgebracht, hem geheel als straf toe te rekenen, hij thans geacht kan worden zijn straf geheel te hebben ondergaan, zoodat zijn onmiddellijke invrijheidstelling moet worden gelast, tenzij hij om andere redenen in hechtenis behoort te blijven;

O.,wat betreft de opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst *met* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen:

dat het Hof, nu niet gebleken is, dat beklaagde met marine-schepelingen dan wel met andere militairen ontuchtige handelingen heeft gepleegd, het niet noodzakelijk voorkomt hem wegens de gepleegde feiten te ontzetten van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen [1]);

Gelet. behalve op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, op art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de art. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op den 25sten Juli 1939 gewezen en uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, v.z.v. beklaagde is veroordeeld terzake van het hem sub I tenlastegelegde. t.a.v. de kwalificatie van het misdrevene en t.a.v. de opgelegde hoofden bijkomende straf;

Verklaart de schuld van den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde M., stamboeknummer ...., aan het hem sub I ten laste gelegde niet wettig en overtuigend bewezen;

---

[1]) Ten aanzien van de op te leggen straf had de Krijgsraad overwogen:
,,dat beklaagde homosexueel is en zich nimmer met vrouwen heeft geoccupeerd, doch zich steeld~sexueel heeft bevredigd met jongens, die zich in het openbaar openlijk daarvoor aanboden;

dat uit de verklaringen der getuigen inderdaad blijkt dat deze allen het beroep van schandjongen uitoefenen;

dat alzoo van verleiding van beklaagde's kant bij deze jongens geen sprake is; zijnde zij integendeel op dit punt volkomen door de wol geverfd;

dat de krijgsraad eenerzijds met deze omstandigheden rekening wenscht te houden doch anderzijds met het feit dat beklaagde door zijn handelwijze ook tegenover deze lieden er toe heeft medegewerkt om hen in hun afkeurenswaardig gedrag te stijven;

dat hij beklaagde op grond van de door hem begane feiten, ook al zijn deze niet met militairen begaan, ongeschikt acht om langer in den zeedienst te blijven doordienen."

Spreekt hem mitsdien daarvan vrij;

Verklaart hem schuldig aan het misdrijf:

„Het als meerderjarige met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij redelijkerwijze moet vermoeden, ontucht plegen, driemalen gepleegd";

Veroordeelt hem te dier zake tot gevangenisstraf voor den tijd van vijf maanden;

Ontslaat hem uit den militairen dienst *zonder* ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Bepaalt, dat de tijd, door beklaagde in voorloopige bewaring doorgebracht, hem geheel als straf zal worden toegerekend;

Gelast, dat hij onmiddellijk in vrijheid zal worden gesteld, tenzij hij om andere redenen in voorloopige hechtenis behoort te blijven;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 1 December 1939.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn en gep. schout-bij-nacht D. Scalongne.

Advocaat-fiskaal Mr. H. van Santwijk.

Raadsman: officier van den inarinestoonivaartdienst 2e klasse J. de Bruijn.

Desertie in tijd van vrede gepleegd terwijl hij is dienstdoende (behoorende tot het wachtsvolk zich op 15 Mei 1939 ter uitvoering van zijn voornemen om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, van boord begeven en den 17en Mei door de politie aangehouden en aan boord teruggebracht).

Anders dan de Krr. is het H.M.G., nu de beklaagde voor den Hove uitdrukkelijk heeft verklaard aanvankelijk van plan geweest te zijn coorgoed weg te blijven, welk plan in zoover bevestiging heeft gevonden in het feit dat hij zijn vrijwel nieuwe fiets fe geide had gemaakt, van oordeel dat het feit als „desertie" moet worden gequalificeerd. Verder doet het feit dat beklaagde was ingedeeld bij het brandpiket en was belast rnet den dienst van waterboer, het Hof aannemen, dat hij ten tijde van zijn verwijdering van boord was dienstdoende.

De door den Krr. aan het terzlastegelegde mede gegeven qualificatie „behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht eene als xoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen" moet vervallen, nu dat niet nakomen zich oplost in het zich van boord verwijderen.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van

Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant tevens geappelleerde en S., stamboeknummer ...., oud 20 jaren, geboren te Rotterdani, laatstelijk vóór de ver–~ijzingnaar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker der lste klasse bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, beklaagde-geappelleerde tevens appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen en uiigesproken op 5 September 1939, waarvan beroep, waarbij beklaagde, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is tenlastegelegd dan bewezen verklaard, terzake van het hem overigens tenlastcgelegde [1]) is schuldig verklaard aan:

1e. „Behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen"; en

2e. „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van tenminste één dag en van niet langer dan dertig dagen";

en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden, met bepaling. dat de tijd van 17 Mei 1939 tot 22 Juni 1939 door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht;

Gelet zoowel op de door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad als door den beklaagde op 6 September 1939, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde in hooger beroep ddo. 24 November 1939 en het relaas van heteekening daarvan ddo. 27 November d.o.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlundseh-Indië, Meester H. van Santwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 1 December 1939, daartoe strekkende:

---

[1]) Ce telastelegging luidde:

„dat hij, dienende als stoker der lste klasse aan boord van Hr. Ms. „Piet Hein", liggende te Soerabaja, terwijl hij op den 15den Mei 1939 tot het wachtsvolk van genoemden bodem behoorde en uit dien hoofde dien dag niet mocht passagieren, zich opzettelijk ter uitvoering van zijn voornemen om zich voorgoed dan wel tijdelijk aan zijn dienstveiplichtingen te onttrekken, in den namiddag van dien dag te omstreeks 3 uur, onder het opgeven van een valschen naam aan den onderofficier van de wacht, in strijd met zijn plicht van boord heeft begeven en den wal is opgegaan, zijnde hij voorts opzettelijk, vooi-tdurend en zonder vergunning afwezig gebleven totdat bij op den 17den Mei d.a.v., na te Soerabaja te zijn aangehouden, des morgens omstreeks 11 uur aan boord van zijn schip is teruggebracht."

Dit tenlastegelegde is door den Krijgsraad bewezen verklaard met dien verstande, dat hij niet het voornemen gehad heeft om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken.

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het tweezijdig appèl, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zal vernietigen voor wat betreft de yualificatie van het bewezen verklcarde en dit bewezen verklaarde alsdan zal omschrijven als:

„Desertie in tijd van vrede",

met bevestiging voor het overige van het beroepen vonnis.

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken:

O., dat beklaagde heeft verzocht hem een raadsman in hooger beroep te willen toevoegen en wel te willen aanwijzen den Officier van den Marinestoomvaartdienst der 2de klasse J. de Bruijn, aan welk verzoek is voldaan, zoodat deze officier ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat ten deze naar behoorcn is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het beroepen vonnis vermeld, welke het Hof overneenit en tot de zijne maakt, terecht een schuldigverklaring en veroordeeling van beklaagde heeft uitgesproken en een straf [1]) heeft opgelegd, welke in juiste verhouding staat tot den ernst van het gepleegde feit. doch het misdrevene minder juist heeft omschreven, weshalve het vonnis, waarvan beroep, ten aanzien van de qualificatie vernietigd moet worden, doch overigens als zijnde wel en terecht gewezen dient te worden bevestigd;

O. wat betreft de qualificatie van het misdrevene:

dat het niet nakomen van de op beklaagde als behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht rustende verplichting zich oplost in het zich van boord verwijdcrcn;

dat beklaagde ter terechtzitting van den Hove uitdrukkelijk heeft verklaard aanvankelijk van plan geweest te zijn voorgoed weg te blijven [2]), welk plan in zooverre bevestiging heeft gevonden in het feit, dat hij zijn vrijwel nieuwe fiets te gelde had gemaakt;

dat het feit, dat beklaagde was ingedeeld bij het brandpiket en

---

[1]) Ten aanzien van de straf wordt in het vonnis overwogen:

O. dat beklaagde, door zich van boord te veiwijderen zich mede aan zijn verplichtingen, die op hem als wachthebbende rustten, heeft onttrokken;

dat uit het ten processe aanwezige extract-scheepsjournaai blijkt, dat beklaagde's afwezigheid eerst laat werd ontdekt, hetgeen een gevolg is geweest van liet door beklaagde gebezigde voorwendsel;

dat beklaagde was ingedeeld bij het brandpiket;

dat beklaagde's afwezigheid ver strekkende gevolgen had kunnen hebben;

dat de Krijgsraad op deze gronden beklaagde's misdraging van ernstigen aard acht;

dat beklaagde ten processe volmondig heeft bekend en heeft beloofd, door goed gedrag en ijver te toonen, dat hij van plan is, het misdrevenr goed te maken; dat de Krijgsraad — al deze overwegingen in aanmerking nemende — de na te noemen straf in een goede verhouding acht tot de begane feiten.

[2]) In eersten aanleg had beklaagde verklaard dat voornemen niet te hebben gehad.

was belast met den dienst van waterboer, den Hove doet aannemen, dat hij ten tijde van zijn verwijdering van boord was dienstdoende; [1])

Gelet op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsbepalingen (met uitzondering van de artt. 97 aanhef en 1e. en 129 W.M.S. en art. 55 1e lid W.v.S.) en op de artt. 98 en 99 sub 4° W.M.S., zoomede op art. 209 R.Z. en de artt. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het H.M.G. in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 5 September 1939 gewezen en op denzelfden datum uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, ten aanzien van de qualificatie;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde S., stamboeknummer ...., schuldig aan het inisdrijf:

„Desertie in tijd van vrede gepleegd terwijl hij is dienstdoende";

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 19 December 1939. [2])

President: luitenant-kolonel der mariniers M. R. de Bruijne.

Leden: luitenant ter zee 1e klasse P. J. G. Huijer, officier van administratie 1e klasse J. K. Leijen, luitenants ter zee 1e klasse W. M. de Vries en P. S. Alstede.

Als schildwacht eene als xoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (slapen als daadwerkelijk de wacht hebbende op een groep vliegtuigen, waaraan mondeling ter terechtzitting is toegevoegd „en als schildwacht, immers gewapend met een automatisch pistool Nr. 1, op post was gesteld").

Dexe laatste omstandigheid geeft rechtens grond tot strafverzwaring, xoodat opneming daarvan in de telastelegging kan plaats hebben. (Art. 172 R.Z.)

Beklaagde die in opdracht den hem aangewexen post had betrokken en bewapend was met een automatisch pistool, was als schildwacht op uitkijk gesteld.

Ter zake van hetzelfde feit was beklaagde reeds krijgstuchtelijk gestraft met 5 dagen streng arrest.

De Zeekrijgsraad te Soerabaja,

Zitting houdende in de zaak tegen K.. stamboeknummer ....

---

[1]) Hieromtrent komt in de telastelegging niets voor. Red. M.R.T.

[2]) Dit vonnis is in zijn geheel, als wel en terecht gewezen, in door den veroordeelde ingesteld appèl bevestigd bij sententie van het H.M.G. van N.I. van 2 Februari 1940.

oud 31 jaren, geboren te Kg. Rae Kiha, Melolo o.a. Oost Soemba (Timor) laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als Inlandsch vliegtuigmaker (M) bij het Marinevliegkamp ,,Morokrembangan" te Soerabaja, gerequireerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 7den October 1939 No. A. 16/9/2.-;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 4den December 1939 No. A. 1611013.-, aan den voet van welk stuk door den Fiscaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

,,dat hij, dienende als Inlandsch vliegtuigmaker bij de Koninklijke Marine, terwijl hij in den avond van den 27sten Juli 1939 van 8 tot 10 uur daadwerkelijk de wacht had op een groep vliegtuigen, gemeerd liggende in de nabijheid van Sandjoeng Pinang, in strijd met de als zoodanig op hem rustende verplichting om gedurende zijn wacht voortdurend wakende te blijven, in een van de onder zijn bewaking ges-telde vliegtuigen heeft geslapen, in welken toestand hij zijn dienst als daadwerkelijk wachthebbende niet naar behooren kon verrichten.";

O. dat de Fiscaal den Krijgsraad ter terechtzitting mondeling opmerkzaam heeft gemaakt op de omstandigheid, dat beklaagde, die in den avond van 27 Juli 1939 van 8 tot 10 uur daadwerkelijk de wacht had, meer in het bijzonder als schildxvacht — immers gewapend met een automatisch pistool Nr. **1** — op post was gesteld. welke omstandigheid den beklaagde alsnog wordt ten laste gelegd. door toevoeging in de tenlastelegging achter het woord ,,had" van de woorden ,,en als schildwacht — immers gewapend met een automatisch pistool Nr. **1** — op post was gesteld":

O. dat deze omstandigheid rechtens tot strafverzwaring grond geeft, zoodat opneming daarvan in de tenlastelegging kan plaats hebben;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den 8sten December 1939, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraacl op Dinsdag den 19den December 1939 des voormiddags ten 9 ure;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan:

,,Als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen" en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van twee weken;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

O. dat de beklaagde zich op den 9den Augustus 1928 vrijwillig

als leerling-stoker, onder stamboek No. .... voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als Inlandsch vliegtuigmalier (M) bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den 9den Augustus 1942;

O. dat de beklaagde heeft bekend. zich aan het hem tenlastegelegde te hebben schuldig gemaakt en dienaangaande ten processe nader heeft opgegeven:

dat de groep vliegtuigen VII, bestaande uit drie vliegtuigen, op 27 Juli 1939 ten anker lag nabij Tg. Pinang, op een afstand van ongeveer 500 meter verwijderd van het Gss. „Merel", op welk schip de bemanning van de groep vliegtuigeri was ondergebracht; dat hij tot de bemanning van die groep behoorde en van 8 tot 10 uur in den avond van dien dag, met een automatisch pistool Nr. 1 gewapend, op uitkijk zou worden gesteld op het middelste van de ten anker liggende vliegtuigen. dat als wachtvliegtuig dienst deed; dat hij ten 8 uur n.m. aldus gewapend, zijn post heeft betrokken, na den waclitdienst te hebben overgenomen van zijn voorganger; dat het hem bekend was, dat hij, zoolang zijn wacht duurde, voortdurend waakzaam moest zijn; dat hij aanvankelijk waakzaam is gebleven en de signalen van het seinzoelilicht aan boord van het Gss. „Merel" ten 8 uur 30 en ten 9 uur n.m. heeft beantwoord: dat hii daarna is gaan zitten op het dek van het wachtvliegtuig; dat hij niet weet, hoe lang hij gezeten heeft; dat hij moet zijn ingeslapen; dat hij plotseling bemerkte. dat hij bij zijn rechtervoet werd beetgepakt; dat hij opkijkende zag. dat de sergeant-vliegtuigmaIrer Kemper niet een motorboot langszij van het wachtvliegtuig lag; dat hij de motorboot niet heeft hooren naderen: dat de sergeant hem verweet, dat hij op post had zitten slapen en, na hem vermaand te hebben verder zijn dienst goed te verrichten, is weggevaren; dat hij ten 10 uur n.m. het lichtsignaal van het Gss. „Merel', heeft beantwoord en even later werd afgelost;

dat hij ter zake van het omschreven feit door zijn commandant is gestraft met 5 dagen streng arrest;

O. dat als getuige onder eede ten processe heeft verklaard:

W. F. Kemper, sergeant-vliegtuigmaker. oud 39 jaren:

dat de groep vliegtuigen VII. tot de bemanning waarvan hij behoorde, op 27 Juli 1939 ten anker lag ter reede van Tg. Pinang, op een afstand van plm. 300 meter van het Gss. „Merel"; dat van 8 tot 10 uur dien avond de Inlandsche vliegtuigmaker K. — beklaagde — de macht moest doen op de vliegtuigen; dat de wacht van de vliegtuigen zich, gewapend met een automatisch pistool, moest ophouden op het middelste vliegtuig; dat beklaagde niet op post is gebracht, doch zichzelf met een motorboot naar het wachtvliegtuig heeft begeven, ten einde de wacht van zijn voorganger over te nemen; dat door den commandant van de groep was bepaald, dat geregeld vanaf het Gss. „Merel" met een seinzoeklicht signalen zouden morden gegeven naar de macht op de vliegtuigen en dat de wacht die signalen zou beantwoorden, zulks omdat het niet gemakkelijk is op een

schommelend vliegtuig wakker te blijven: dat hij ten 9 uur 10 dien avond is gewaarschuwd. dat de wacht op de vliegtuigen de lichtsignalen van het Gss. „Merel" niet had beantwoord; dat hij toen zelf getracht heeft, met het seinzoeklicht van het Gss. „Merel" de wacht op de vliegtuigen op te roepen; dat hij evenwel geen antwoordsein ontving; dat hij toen niet een inotorsloep naar het wachtvliegtuig is gevaren; dat hij aldaar beklaagde slapende aantrof in een half liggende houding, met het hoofd voorover, tegen de voorschroef van het vliegtuig geleund;

dat beklaagde niet reageerde op het lawaai, dat de motorsloep in de stilte van den avond maakte; dat hij beklaagde bij één van zijn beenen heeft geschud; dat beklaagde daarop wakker is geworden;

O. dat de beklaagde, die in opdracht den hem aangewezen post had betrokken en bewapend was niet een automatisch pistool, als schildwacht op uitkijk was gesteld;

O. dat derhalve door de opgaven van den beklaagde en de verklaring van den getuige, beide bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend is bewezen. niet beklaagde's schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als: *„Als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen";*

O. omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde terzake van liet feit, waarvoor hij thans terecht staat, door zijn commandant reeds krijgstuchtelijk is gestraft met 5 dagen streng arrest;

dat beklaagde gedurende zijn elfjarigen diensttijcl weinig is gestraft en zijn plichtsbetrachting over het algemeen met zeer goed is beoordeeld;

dat in verband met de omsinndigheden waaronder het feit werd begaan en rekening houdende met het bovenstaande, de Krijgsraad van meening is dat in dit geval met een gevangenisstraf van na te noemen duur kan worden volstaan;

Gezien de artikelen: 1, 60. 69 en 129 1e lid van het Wetboek van Militair Strafrecht, 57 van de Wet op de Krijgstucht, 172, 185 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen. als hiervoreii n-erd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van twee weken.

Beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord van 16 Februari 1940.

*Verxwaring van strafreden en straf met toepassing van art. **50** W.K.*

In tijd van oorlog zijn plicht verxaakt door onvoldoende zorg te besteden aan het opbergen en bewaren van aan hem toevertrouwde bescheiden met gegevens betreffende veerslipinrichtingen van het mijnenzoektuig, zoaardoor een voor het juist functionneeren van dit xoektuig onontbeerlijke grafiek tijdens het houden van oefeningen niet bij de hand was en stagnatie in die oefening ontstond.

*In de oorspronkelijke strafreden was de ernst van het gepleegde feit niet voldoende tot uiting gebracht, terwijl de opgelegde straf, **3** dagen licht arrest, te licht wordt geacht. De strafreden gewijzigd en de straf verzwaard tot **2** dagen streng arrest, met bepaling dat deze straf door de reeds ondergane oorspronkelijke straf geacht wordt geheel te zijn ondergaan.*

De Schout-bij-Nacht, Commandant der Marine te Willemsoord,

Gezien het schrijven van den luitenant ter zee der 1e klasse P., commandant van Hr. Ms. ....., van 14 Januari 1940 Zeer Geheim, houdende mededeeling, dat hij op 14 Januari 1940 den aan boord van dienzelfden bodem dienenden luitenant ter zee der 2de klasse K.M.R. **J.** heeft gestraft met:

,,drie dagen licht arrest", ter zake van:

,,grove onachtzaamheid als officier van het detail mijnenveegtuigen, waardoor groote stagnatie ontstond in den voortgang eener oefening".

Gehoord den strafoplegger en den gestrafte;

O., dat gebleken is:

dat op last van den commandant van Hr. Ms. ..... in de maand November 1939 op de trekbank op 's Rijkswerf te Den Helder de noodige gegevens werden bepaald van alle aan boord aanwezige veerslipinrichtingen van het mijnenzoektuig;

dat deze gegevens werden vastgelegd op grafieken;

dat de aldus verkregen grafieken door den commandant persoonlijk aan den gestrafte werden overhandigd met opdracht deze grafieken zeer goed te bewaren;

dat gestrafte belast was met het detail ,,mijnenveegtuigen";

dat de commandant tijdens de verlofperiode in de eerste week van December 1939 drie der hierbedoelde grafieken slingerend in den longroom aantrof;

dat deze drie grafieken door den commandant wederom aan gestrafte — na diens terugkomst van verlof — werden overhandigd met de order deze papieren zeer goed te bewaren;

dat bij een oefening met het mijnenzoektuig in het begin van

Januari 1940 bleek dat gestrafte een grafiek met de gegevens van een der groote veerslipinrichtingen niet meer in zijn bezit had en zich niet kon herinneren waar de bewuste grafiek gebleven was;

dat hierdoor — en mede tengevolge van het groote verschil tusschen de maximum-veerspanningen van de beide groote slipinrichtingen — een dezer slipinrichtingen niet juist kon worden ingesteld en het mijnenzoektuig door ontijdig slippen derhalve niet behoorlijk kon functionneeren;

dat een en ander tengevolge had, dat de oefening ernstig werd gestagneerd, aangezien eerst de oorzaak van dit niet goed functionneeren moest worden nagegaan;

dat na de overplaatsing van gestrafte naar Hr. Ms. ,,Hydra" die grafiek werd aangetroffen, slingerend in de inmiddels ontruimde en schoongemaakt wordende hut van gestrafte;

Overwegende dienaangaande:

dat het de plicht van gestrafte was de grafieken, waarin de gegevens van de veerslipinrichtingen waren vermeld, zoodanig te bewaren. dat deze te allen tiide ter beschikking waren indien het mijnentuig moest worden gebruikt;

dat de gestrafte bovendien door zijn commandant nog eens op dezen plicht is gewezen, nadat enkele grafieken slingerend in den longroom waren aangetroffen;

dat thans het niet goed functionneeren van het mijnenzoektuig bij een oefening is gebleken, doch dat de onderhavige plichtsverzaking van gestrafte, die ,,in tijd van oorlog" op een mijnenveger diende, evengoed ernstiger gevolgen met zich mede had kunnen brengen;

dat immers voor een goed functionneeren van het mijnenzoektuig het bekend zijn van de gegevens — en het gebruik maken van deze gegevens — van de veerslipinrichtingen onontbeerlijk is;

O. ten aanzien van de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden:

dat in de omschrijving der strafreden de ernst van het gepleegde feit niet voldoende tot uiting is gebracht;

dat de strafmutatie behoort te luiden:

,,In tijd van oorlog zijn plicht verzaakt door onvoldoende zorg te besteden aan het opbergen en bewaren van aan hem toevertrouwde bescheiden met gegevens betreffende veerslipinrichtingen van het mijnenzoektuig, waardoor een voor het juist functionneeren van dit zoektuig onontbeerlijke grafiek tijdens het houden van oefeningen niet bij de hand was en stagnatie in die oefening ontstond."

dat de aan gestrafte opgelegde straf van drie dagen licht arrest te licht voorkomt;

dat een straf van streng arrest meer in goede verhouding staat tot den ernst en het karakter van de gebleken plichtsverzaking;

dat mitsdien, mede gelet op de persoonlijkheid van gestrafte en diens functie aan boord, een straf van ,,twee dagen streng arrest" op haar plaats zoude zijn;

Gelet op de door gestrafte reeds ondergane straf van ,,drie dagen licht arrest";

Gezien de artikelen 50 en 51 van de wet op de krijgstucht;

Wijzigt de op 14 Januari 1940 aan den luitenant ter zee der 2de klasse K.M.R. J. opgelegde straf van ,,drie dagen licht arrest" in ,,twee dagen streng arrest", met bepaling, dat deze straf door de reeds ondergane oorspronkelijke straf geacht wordt geheel te zijn ondergaan;

Wijzigt de omschrijving der strafreden zooals hiervoren is aangegeven;

Bepaalt, dat van deze beschikking afschriften zullen worden gezonden aan den oorspronkelijken strafoplegger — den luitenant ter zee der 1e klasse P., commandant van Hr. Ms. ..... —, den minister van defensie, den huidigen commandant van gestrafte — den commandant van Hr. Ms. ,,Hydra[n] — en den gestrafte.

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 18 APRIL 1940.

Ontactvol optreden tegenover een matroos 1e klasse, die den schakelaar van een munitielift niet in den juisten stand had afgezet en daardoor eenigermate het hierop gevolgde hoogst insubordinaire gedrag van genoemden schepeling in de hand gezoerkt.

Toen klager, sergeant-konstabel, bemerkte dat bedoelde matroos in zijn taak was te kort geschoten, was het zijn recht, zelfs zijn plicht dien schepeling ter zake terecht te wijzen, waarbij het begrijpelijk was dat klager ontstemd was over de nalatigheid van dien matroos en geïrriteerd werd door diens eenigszins onverschillige houding, en dat de toon waarop de terechtwijzing geschiedde voor den betrokkene wellicht minder aangenaam was. Door dien toon, evenmin als in ander opzicht is klagers optreden dan ook ontactvol geweest, zoodat hij hiervoor niet krijgstuchtelijk gestraft behoort te worden. Het maken van een zeer gerechtvaardigde aanmerking en het dreigen met rapporteeren vermogen geenszins redenen op te leveren voor het hoogst insubordinaire optreden van den matroos.

Beklag gegrond verklaard met teniettoening van straf en strafreden en met last dat deze in strafregister en conduiteboekje zullen worden doorgehaald.

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT DEK MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien het op 8 Januari 1940 gedagteekende beklag van M., sergeant-konstabel, stambocknummer ...., dienende aan boord Hr. Ms. ,.Sumatra[m]. houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf

en de omschrijving der strafreden van de hem op 5 Januari 1940 door den commandant van Hr. Ms. „Sumatra", den kapitein ter zee C. opgelegde krijgstuchtelijke straf van twee dagen verzwaard arrest ter zake van: „ontactvol optreden tegenover een matroos 1e klasse, die den schakelaar van een munitielift niet in den juisten stand had afgezet en daardoor eenigermate het hierop gevolgde hoogst insubordinaire gedrag van genoemden schepeling in de hand gewerkt.";

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat het beklag tijdig is ingediend;

O., dat uit de verklaringen van de matrozen der 1e klasse K. A. J. Bouman (12306) en P. Schager (10545) en de matrozen-zeemilicien H. Houterman (10930 Z) en F. van Nieuwpoort (12226 Z) is komen vast te staan:

dat op den voormiddag van 20 December 1939 aan boord Hr. Ms. „Sumatra" een munitie-aanvoer-oefening is gehouden;

dat tijdens deze oefening de inatrozen Bouman, Schager, Nieuwpoort en eenige anderen bij de munitielift nr. 10 aan bakboordzijde van het schip te werk gesteld waren;

dat de matrozen Bouman en Schager behoorden tot de opleiding-kwartiermeester;

dat Schager bij den aanvang der oefening den electrischen stroom voor de lift heeft bijgezet en bij het einde der oefening heeft afgezet, doch bij dit laatste vergat ook den hoofdschakelaar op „uit" te zetten;

dat klager, die belast was met het toezicht op de electrische takellieren, kort na het einde der oefening op zijn contrôle-ronde langs lift no. 10 kwam en zag dat de hoofdschakelaar van de takellier verkeerd stond;

dat klager vroeg wie de schakelaars had behandeld en ten antwoord kreeg dat Schager dit gedaan had;

dat klager hierop Schager vroeg of deze niets aan de lift zag, dan wel of er niet iets verkeerd was, hetgeen Schager in ontkennenden zin beantwoordde;

dat klager vervolgens Schager een aanmerking maakte, zulks in tegenwoordigheid van nagenoeg alle bij de lift nr. 10 ingedeelde manschappen;

dat klager niet vloekte of schreeuwde, doch deze aanmerkingen maakte op een hem eigen, soms minder aangenamen toon;

dat klager hierbij onder inecr gezegd heeft: „hoelang sta je er nou bij", „leeren jullie het dan nooit", „voel je je te groot om te vragen als je iets niet weet", „als ik iets niet weet, vraag ik het", althans woorden van dezelfde strekking;

dat klager eenige malen, doch in ieder geval twee keer, den matroos Schager met een rapport dreigde door dezen matroos toe te voegen: „.als je het niet interesseert, zal ik je wel bij den commandant brengen" en „.dat moet je dan maar aan den commandant vertellen";

dat de matroos Scliager zich blijkens diens verklaring over den toon, waarop de aanmerking werd gemaakt, en over deze laatste woorden zoo opwond, dat hij onder het bezigen van ongepaste uitdrukkingen een zeer dreigende houding aannam tegenover klager;

O., dat klagers verklaringen ten aanzien van de toedracht der feiten gelijkluidend zijn met het hiervorenvermelde, echter met dien verstande, dat klager opgeeft zich met zekerheid te herinneren, dat hij slechts éénmaal tegen den matroos Schager heeft gezegd: „dan zal ik je wel bij den commandant brengen" of woorden van dergelijke strekking;

O., dat klager voorts nog heeft verlilaard:

dat hij zich niet is bewust ontactvol tegen den matroos Schager te zijn opgetreden;

dat hij dezen matroos z.i. terecht een scherpe terechtwijzing heeft gegeven;

dat deze matroos, een dienstdoend-kwartiermeester, zich bij het ontvangen van klagers aanmerking mogelijk gekrenkt gevoelde door de aanwezigheid van jongere matrozen en dienstplichtigen;

dat het aan boord dikwijls voorkwam, dat door verkeerde behandeling van de electrische takellieren zekeringen doorbrandden, zulks tengevolge van het feit, dat er vele schepelingen zijn, die niet met de behandeling op de hoogte zijn en toch niets zeggen en niets vragen;

dat hij — klager — zooveel mogelijk tracht de menschen die er mede te maken hebben, een juiste behandeling van de takellieren bij te brengen;

dat hij zich niet kan begrijpen, dat er in deze spannende tijden menschen op een zoo belangrijken post als de munitie-aanvoer kunnen staan, zonder zich de moeite te geven zich precies op de hoogte te stellen van hun taak;

dat hij — klager — dit te minder kan begrijpen van een matroos der 1e klasse, dienstdoend-kwartiermeester;

dat hij dit Schager ook duidelijk heeft gezegd;

dat hij, toen de matroos Schager bij het ontvangen der aanmerking uiterlijk onverschillig bleef, zich kalm hield, doch dat hem — klager — dit wel irriteerde;

O., dat bij vonnis van den zeekrijgsraad te Willemsoord van 14 Februari 1940 de matroos der 1e klasse P. Schager (10545) is veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf voor den tijd van drie maanden wegens „poging tot feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog";

O. ten aanzien van klagers optreden:

dat klager belast was met de contrôle op de takellieren;

dat de bij een dezer takellieren tewerkgestelde matroos Schager in zijn taak tekort geschoten was;

dat, toen klager dit bemerkte, het zijn recht — zelfs zijn plicht — was betrokkene terzake terecht te wijzen;

dat het begrijpelijk is, dat klager ontstemd was over de nalatig-

heid van Schager en geïrriteerd werd door diens eenigszins onverschillige houding en dat de toon, waarop de terechtwijzing geschiedde, voor betrokkene wellicht minder aangenaam was;

dat, door dien toon, evenmin als in ander opzicht klagers optreden in deze dan ook ontactvol is geweest en klager hiervoor niet krijgstuchtelijk gestraft behoort te worden;

dat het maken van een — i.c. zeer gerechtvaardigde — aanmerking en het dreigen met rapporteeren geenszins redenen vermogen op te leveren voor het hoogst insubordinaire optreden van den matroos der 1e klasse Schager;

O., dat mitsdien klager ten onrechte is gestraft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de wet op de krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit gegrond;

Doet te niet de straf en de omschrijving der strafreden met last, dat de vermelding ervan in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zal worden doorgehaald;

Bepaalt, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den strafoplegger — den commandant van Hr. Ms. „Sumatra" — en den klager.

De commandant der marine voornoemd.

H. JOLLES.

BURGERLIJKE RECHTSPRAAK.

ARR.-RECHTBANK 'S-GRATENKAGE (Kort geding), 15 Jan. 1940. (Mr. Kuhn.)

(Onbeperkt) beslag, onder den Staat gelegd teil laste van ,,dienstplichtig" militair (sergeant-majoor), die niet behoort tot de beroeps- en reserve-(militaire) ambtenaren (en op wien dus niet de Militaire Ambtenarenwet enz. van toepassing is). Dergelijk zonder *beperking gelegd beslag is in strijd met het openbaar belang, en enkel toelaatbaar, met de beperkingen, die voor beroeps- en reserve-militairen gelden. Hiernan doet niet af, dat de beslaglegger niet wist, dat de schuldenaar als dienstplichtige onder de wapenen was. Verwijzing van den beslaglegger in* alle *kosten der door den Staat aangevangen beslag-opheffings-procedure. ook nl wordt het beslag slechts ten deele opgeheven.*

(Rv. art. 479a; Militaire Ambtenarenwet 1931 art. 11.)

De Staat der Nederlanden, eischer, proc. Jhr. Mr. P. Th. Six,
tegen:
Dr. W. v. W., arts te Alphen a.d. Rijn, gedaagde. proc. Mr. C. B. van Heijst-van Romunde.

[Eischer stelt o.m.: dat eischer om redenen van openbaar belang in kort geding onmiddellijke opheffing van het derden-beslag kan vorderen; dat immers Meijer, als dienstplichtig sergeant-majoor-administrateur, geen militair ambtenaar is in den zin van de Militaire Ambtenarenwet en op hem dus ook niet van toepassing zijn de wettelijke bepalingen betreffende beperkte beslagmogelijkheden, welke ten aanzien van ambtenaren in het algemeen en militaire ambtenaren (beroeps- en reservepersoneel) gelden; dat het beslag derhalve ertoe zou kunnen leiden, dat de volledige militaire inkomsten van Meijer ten bate van den beslaglegger zouden komen en hijzelf gedurende den duur van het beslag niets meer zoude overhouden: dat Meijer bekleedt een gezagsfunctie bij het leger en het uit overwegingen van algemeen belang ongewenscht is te achten — immers het prestige van betrokkene ernstig kan schaden — wanneer de mogelijkheid bestaat, dat zoodanige gezagsdrager plotseling door beslagleggingen etc. van alle inkomsten (mede bestemd om hem tegenover zijn ondergeschikten prestige te verschaffen en een voor den dienst bepaald noodzakelijke arbeidsvreugde te waarborgen) zou kunnen worden verstoken; dat overwegingen van openbaar belang in elk geval met zich brengen, dat aan ieder, die een bepaalde overheidsfunctie vervult, zeker aan dengene, die daarbij met een bepaalde gezagspositie is bekleed (dus met name ook aan de thans bij mobilisatie dienende groote categorie van dienstplichtige onderofficieren)

evenals aan de categorie, voor welke zulks bij de met is bepaald, een bepaald bestaansminimum worde gewaarborgd; dat uit dien hoofde eischer recht en belang heeft, overeenkomstig het bepaalde in art. 479*a* Rv. in kort geding de onmiddellijke opheffing of beperking tot redelijke grenzen van het beslag te vorderen; dat deze zaak bovendien is spoedeischend, vermits zonder opheffing of beperking de December-termijn van Meijer's bezoldiging geheel ten behoeve van zijn crediteur zou dienen te worden gereserveerd; met conclusie bij vonnis uitvoerbaar bij voorraad, het door gedaagde onder eiseher ten laste van Leo Meijer gelegd beslag op te heffen althans te beperken tot zoodanigc grenzen als Wij zullen vermeenen te hehooren; kosten rechtens.

O. dat gedaagde met conclusie tot afwijzing der primaire vordering en referte ten aanzien der subsidiaire vordering heeft verzocht buiten de kosten te mogen blijven;

***O.** in rechte:*

dat door gedaagde onder den Staat der Nederlanden executoriaal beslag* gelegd is ten laste van L. Meijer, thans sergeant-majoor-administrateur bij het Nederlandsche Leger:

dat tusschen pp. vaststaat, dat gemelde Meijer inkomsten van den Staat geniet als dienstplichtig sergeant-majoor-administrateur;

dat geen enkele wetsbepaling het beslag op deze inkomsten uitsluit of beperkt;

dat de Staat nu van oordeel, dat het openbaar belang vordert, dat gemelde Meijer niet van de aan zijn rang verbonden inkomsten wordt verstoken, geheele, althans gedeeltelijke, opheffing van het beslag heeft gevraagd;

dat gedaagde heeft verklaard geen bezwaar tegen gedeeltelijke opheffing van het beslag te hebben, hebbende hij, niet wetende dat Meijer dienstplichtig sergeant-majoor was, slechts beoogd zijn inkomsten overeenkomstig de voor beroeps- en reserve-militairen geldende bepalingen gedeeltelijk met het beslag te treffen;

dat het openbaar belang de geheele opheffing van het beslag niet kan vorderen, omdat de wet de mogelijkheid van beslag op de soldijen enz. van beroeps- en reserve-militairen beperkt, doch niet uitsluit;

dat het eenstemmig oordeel van pp., dat het onbeperkt handhaven van het beslag met het openbaar belang in strijd zou zijn. juist voorkomt;

dat liet openbaar belang immers vordert, dat dengeen, die door den Staat met eenig gezag is bekleed, een zekere financieele onafhankelijkheid gewaarborgd blijft;

dat daarenboven in een geval, als het onderhavige dat belang met het oog op de arbeidspraestatie van den dienstplichtige verbiedt hem geheel van zijn inkomsten als zoodanig te berooven;

dat pp. het er eveneens over eens zijn, dat het beslag beperkt behoort te worden op den voet, als voor beroeps- en reserve-militairen geldt;

dat deze beperking dan ook als de juiste en eenige in aanmerking komende aanvaard wordt;

dat inmiddels gedaagde, ofschoon hij geen verweer tegen de subsidiaire vordering heeft gevoerd, de kosten van het geding moet dragen;

dat gedaagde toch — zij het onwetend — een beslag gelegd heeft in strijd met het openbaar belang;

dat de onwetendheid van gedaagde nimmer een reden kan zijn de wederpartij, die terecht de gedeeltelijke opheffing heeft gevorderd, met de door gedaagde's onwetendheid veroorzaakte kosten te belasten;

Recht doende in kort geding:

Ontzegt de primaire vordering;

Wijst de subsidiaire vordering toe;

Heft het gelegde beslag op, voorzoover het rust op een grooter deel der door L. Meijer als dienstplichtig militair genoten bezoldiging dan voor de eerste f 2000 per jaar voor één vierde deel en dan voor het meerdere voor één derde deel;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad;

Veroordeelt gedaagde in de kosten van het geding, enz.

(Overgenomen uit het Weekblad van het Recht van **27** *Januari* ***1940, N° 61).***

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 11 April 1940.

Fungeerend Voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

Beklag over vermeende onbillijke en krenkende behandeling ondervonden van den Commandant der Zeernacht in N.I.

In xoodanig geval is de te volgen procedure aangegeven in art. 9, lid 4, R.K. uitgevaardigd krachtens de W.K. Ingevolge art. 3 der Militaire Ambtenarenwet kan beroep ingevolge deze wet dus niet worden ingesteld. Uitspraak van ket Militair Ambtenarengerecht waarbij klager in zijn beroep niet-ontvankelijk is verklaard, bevestigd, weshalve er geen termen aanwezig zijn nadere aandacht te besteden aan de verder nog in. het beroepschrift gestelde vorderingen.

Art. 62, lid 2 der Ambtenarenwet vordert, indien het beroep gericht is tegen een besluit of schriftelijke weigering, overlegging van een gewaarmerkt afschrift daarvan. Dit voorschrift is, blijkens art. 108. lid 1, ook toepasselijk in hooger beroep, maar natuurlijk met de alsdan noodzakelijke wijziging dat voor „besluit" wordt gelezen „uitspraak".

De Centrale Raad van Beroep heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: S., wonende te Den Helder. eischer in hooger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen. tegen: den Minister van Defensie. gedaagde in hooger beroep, niet verschenen.

De Centrale Raad van Beroep,

Gezien de stukken en gehoord den eischer;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O.. dat de luitenant ter zee der 1e klasse S. d.d. 13 December 1935 aan den Commandant der Zeemacht en Hoofd van het Departement van Marine in Nederlandsch-Indië rechtstreeks het navolgende heeft geschreven:

..Ik heb de eer Uwer Excellentie beleefd mede te deelen. dat ik „mij bezwaard gevoel over een onbillijke en tevens krenkende be-„handeling Uwerzijds ondervonden, vervat in Uw schrijven van 15 „November 1938, No. P 6/6/2114.

„.Op grond van art. 9 (4) van het Reglement betreffende de Krijgs-„tucht wensch ik mij hierover te beklagen; en meer in het bijzonder „over de 4e alinea, het einde der 6e alinea en de 11e alinea.";

O., dat de Minister van Defensie d.d. 31 Maart 1939, Geheim Litt. V. 115. daarop heeft geantwoord:

„Naar aanleiding van Uw aan den Cominandant der Zeemacht in „Nederlandsch-Indië ingediend klaagschrift, gedagteekend 5 Decem- „ber 1938, waarbij administratief beroep wordt ingesteld tegen de „beschikking van cleze autoriteit van 24 October 1938 no. D 6/16/10, „houdende afwijzing van Uw verzoek om verlenging van verblijf in „Nederlandsch-Indië zend ik U hierbij toe een afschrift van mijn, „op voormeld klaagschrift betrekking liebbende, beschikking, datum „en nummer als deze.

„Ik breng hierbij onder Uw aandacht dat zoowel het klaagschrift „als Uw bezwaarschrift d.d. 13 December 1938 wegens vermeende „krenkende en onbillijke behandeling van den Commandant der Zee- „macht in Nederlandsch-Indië ondervonden, door U — in afwijking „van de bestaande voorschriften — rechtstreeks aan den Comman- „dant der Zeemacht werden ingediend, instede van door tusschen- „komst van den commandant van Hr. Ms. „Soemba" onder wiens „bevelen U was gesteld tot het vertrek van het m.s. „Indrapoera" „op 14 December d.o.v. Deswege is hooger genoemd bezwaarschrift „— vide cle stellige bewoordingen van artikel 9 (4) R.K. — niet „voor behandeling vatbaar. Voor zooveï het door U ingediend klaag- „schrift betreft, heb ik aanleiding gevonden om vorenvermeld vorm- „verzuim buiten bcscliouwing te laten. teneinde niet bij voorbaat „voor U de mogelijkheid uit te sluiten om desgewenscht aangaande „de onderhavige aangelegenheid beroep bij den ambtenarenrechter „in te stellen.";

O., dat eischer d.d. 23 Mei 1939 aan den Commandant van Hr. Ms. Wachtschip Willemsoord heeft geschreven:

„Ik heb de eer UHoogEdelgestrenge beleefd mede te cleelen, dat „ik mij bezwaard gevoel over een onbillijke en tevens krenkende „behandeling, ondervonden van den Commandant der Zeemacht in „Nederlandsch-Indië, vervat in diens schrijven van 15 November „1938, No. P 6/G/2/14, waarvan afschrift hierbij gaat.

„Op grond van art. 9 (4) van het Reglement betreffende de „Krijgstucht wensch ik mij hierover te beklagen; en meer in het „bijzonder over de 4e alinea, het cindc der 6e alinea en de 11e alinea.

„Ter toelichting moge nog dienen, dat ik reeds op 13 December „1938 hierover een bezwaarschrift indiende bij den Commandant der „Zeemacht in Nederlandsch-Indië, waarvan afschrift hierbij is ge- „voegd. Bij schrijven van den Minister van Defensie van 31 Maart „1939, Geheim Litt. V 115, werd mij medegedeeld, dat ik de ver- „eischte hierarchische weg niet had gevolgd en dat derhalve mijn „bezwaarschrift niet voor behandeling vatbaar was.

„Ik heb de eer het thans wederom aan te bieden.";

O., dat de Minister van Defensie, naar aanleiding van dit bezwaarschrift d.d. 23 Mei 1939, aan den Commandant der Marine te Willemsoord heeft geschreven d.d. 19 Juni 1939, Geheim Litt. Q. 198:

„Met verwijzing naar de, bij Uw onderschrift d.d. 7 Juni 1939 „nos. 04011 en 04012 G Geheim Tnt. doorgezonden brieven van den

„Commandant van Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord van 30 Mei „1939 no. 4 G/4/4, heb ik de eer U te verzoeken den luitenant ter „zee der 1e klasse S. te doen mededeelen, dat zijn, op 13 December „1938 aan den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië „toegezonden bezwaarschrift door tusschenliomst van den Comman- „dant van Hr. Ms. „Soemba" had moeten worden ingediend, aange- „zien officieren, die uit Nederlandsch-Indië repatrieeren, tot den „datum van het vertrek van het mailschip, waarmede zij de thuis- „reis aanvaarden — in casu 14 December 1938 — gesteld blijven „onder de bevelen van den Commandant van het schip of dc in- „richting, waarop of waarbij zij laatstelijk waren geplaatst (1 V.K. „M. IX art. 12 jo. 1 I.V. XVIII art. 14).

„Ik vind tlians clan ook geen aanleiding oin voormeld bezwaar- „schrift alsnog in behandeling te nemen en ik verzoek C genoemden „officier uitdrukkelijk onder de aandacht te doen brengen, dat deze „zaak door mij als afgedaan wordt beschouwd.";

O., dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken. bij uitspraak van 31 Octobcr 1939 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen [1]) — S. niet-ontvankelijlr heeft verklaard in zijn beroep tegen de besluiten van den Minister van Defensie, ver\-at in diens hiervoren genoemde brieven van 31 Maart 1939 en 19 Juni 1939;

O., dat eischcr van deze uitspraak tijdig is gekomen in hooger beroep, bij beroepschrift op de daarbij aangevoerde gronden vor- clerendr:

„*A.* dat de uitspraak van liet Ambtenarengerecht vari 31 Oc- „tober 1939, bovengenoemd, aangaande de niet-ontvankelijkheid van „zijn beroep worde vernietigd door een uitspraak van Uw Raad, „houdende de ontvankelijk-verklaring van liet klaagschrift van 17 „Juli 1939.

B. ingeval Uw Raad de uitspraak van het Ambtenarengerecht „bevestigt, dat alsdan bij de verbetering der gronden o.m. tot uit- „drukking kome, dat bij gebreke van duidelijke voorschriften de „reeds genoemde brief van den Commandant der Zeemacht in Ne- „derlandsch-Indië van 4 Mei 1939 de juiste hierarchieke weg dui- „delijk aangaf, clan wel omgekeerd: dat de voorschriften wel degelijk „duidelijk zijn, maar dat de inhoud van dien brief van den Com- „mandant der Zeemacht daarvan schijnt af te wijken en verwarrend „werkt.

„*C.* dat, op welke tekortkomingen klagers beroepen ook mogen „stranden, hetzij door formeele kwesties, hetzij doordat „zijn schriftu- „ren in bijzondere mate aan verwardheid en onduidelijkheid lijden" „(woorden van Uw Raad in een uitspraak van 9 November 1939) [2]). „de hoofdxaak toch niet aan Uw Raad onopgemerkt en onopgelost „voorbij ga, zijnde:

---

[1]) M.R.T. XXXV, blz. **479.**
[2]) M.R.T. XXXV, blz. 612.

,,dat de Minister van Defensie in brieven van 31 Maart en 19
,,Juni 1939, optredende als tekstuitlegger van Indische Verordenin-
,,gen der Koninklijke Marine, juist het tegendeel mededeelt van wat
,,de Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië op 4 Mei van
,,datzelfde jaar neerschrijft; dat dit in alle de drie keeren toch tel-
,,kens precies in het nadeel van klager uitvalt; dat aldus, wat onge-
,,twijfeld aan ambtelijke vergissingen en zeer zeker ook aan klimaats-
,,verschil zal zijn te wijten, door Uw Raad ten leste worde hersteld en
,,worde voorkomen een op formeele gronden balanceerende wille-
.,keur.";

O., dat eischer ter openbare terechtzitting van dezen Raad een schriftuur heeft voorgelezen, waarin, onder meer, het navolgende was opgenomen:

.,Op grond van de Ambtenarenwet 1929, artikel 108(1) en artikel
,,92(4) verzoekt klager dat de volgende verklaring worde opgenomen
,,in het proces-verbaal der terechtzitting:

.,.,Bij formulier van den Centralen Raad van Beroep. gedateerd
,,1 December 1939 en onderteekend door den Voorzitter is klager er
,,op gewezen. dat hij had over te leggen een door de bevoegde auto-
,,riteit gewaarmerkt voor afschrift of voor copie conform geteekend
,,afschrift van de volledige uitspraak van het ambtenarengerecht,
,,waartegen het beroep is gericht. Aangezien klager geen voorschrift
,,bekend was, waarin dat werd gevorderd, heeft hij hij schrijveii
,,van 8 December 1939, gericht aan den Voorzitter, om nadere in-
,,lichtingen verzocht met uitgebreide vermelding van hetgeen hem-
,,zelf terzake bekend was. Na op dit schrijven geen antwoord te
,,hebben ontvangen, heeft klager op 30 December 1939 het vvrlangde
,,afschrift ingezonden, zijnde op het einde van de termijn die klager
,,werd gesteld om „het verzuim" te herstellen.

,,Klager deelt thans mede dat hij het bedoelde afschrift onder
,,protest overlegt aan den Centralen Raad van Beroep." ";

IN RECHTE:

O., dat deze Raad naar aanleiding van bovenstaande verklaring van eischer wensrht op te merken: 1) dat zij ingevolge het bepaalde in artikel 92 der Ambtenarenwet 1929 in het proces-verbaal der terechtzitting is opgenomen en wel door den Voorzitter en den fungeerenden substituut-griffier is onderteekend, maar niet door den eischer, overmits deze na zijn voorlezing van bovenvermelde verklaring nog mededeelde, dat hij ,,thans zelf zijn aanwezigheid verder overbodig" achtte en de terechtzitting verliet, welk voornemen hij ook inderdaad onmiddelliik ten uitvoer legde; 2) dat de Voorzitter van den Raad, ingevolge de wet, zoo zulks noodig is, aan een eischer gelegenheid geeft tot herstel van gepleegde verzuimen, waartoe hij hem een desbetreffende uitnoodiging doet toeliomen, welke duidelijk aangeeft, wat behoort te geschieden, doch dat de Voorzitter zich niet begeeft in schriftelijke gedachtenwisseling met een eischer, die het beter meent te weten; 3) dat artikel 62, lid 2, der Ambtenarenwet 1929 vordert, dat bij het klaagschrift o.a., indien het beroep

gericht is tegen een besluit of schriftelijke weigering, een gewaarmerkt afschrift daarvan wordt overgelegd en dat dit artikel — ingevolge het bepaalde in artikel 108, lid 1, aanhef dier wet — ook bij de behandeling in hooger beroep toepassing vindt, maar natuurlijk met de alsdan noodzakelijke wijziging, dat voor ,,besluit" wordt gelezen ,,uitspraak", een wijziging, welke reeds noodzakelijk is, wijl eerst na kennisneming van een volledig en betrouwbaar afschrift van de aangevallen uitspraak kan worden beoordeeld, of termen aanwezig zijn, een beroep bij beschikking kennelijk ongegrond ie verklaren;

O. met betrekking tot dc door eischer bij beroepschrift gestelde vorderingen, dat dit geding zijn oorsprong vindt in een schriftuur van eischer, waarin hij zich — zij het niet aan een juist adres — beklaagt over een onbillijke en krenkende behandeling van een meerdere ondervonden; dat de in zoodanig geval tc volgen procedure is aangegeven in artikel 9, lid 4, van het Reglement betreffende de Krijgstucht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 31 Juli 1922, Staatsblad No. 476, uitgevaardigd krachtens de Wet op de Krijgstucht; dat de door eischer aangevochten besluiten zijn aan te merken als beslissingen, genomen ingevolge krachtens die wet gegeven regels; dat artikel 3 der Militaire Ambtenarenwet 1931 uitdrukkelijk inhoudt, dat, afgezien van een uitzondering, welke zich hier niet voordoet, beroep ingevolge deze wet niet kan worden ingesteld tegen zoodanige beslissingen;

O., dat de uitspraak, waarvan hooger beroep, dus terecht den toenmaligen klager niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn beroep en zij clerhalve behoort te worden bevestigd, weshalve er geen termen aanwezig zijn nadere aandacht te besteden aan de vorderingen bij het beroepschrift onder B. en C. gesteld;

Recht doende in naam der Koningin!

Bevestigt de uitspraak, waarvan hooger beroep.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 2 Januari 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter; leden: Mr. Ph. B. Libourel en E. G. de Wijs.

KON. BESLUIT VAN 7 OCTOBER 1929, NR. 24. ZIE L.O. 1939, NR. 146 O EN NR. 350 O.

Verpleging bij mobilisatie. De meest voor de hand liggende uitlegging van het voorschrift is, dat de beperkende bepaling ,,voor

zooveel de Minister van Defensie zulks wenschelijk acht" slaat op de BEIDE *voorafgaande categorieën, n.l. 1° alle militairen (d.w.z. de militairen van alle rangen), 2° de personen die uit den aard hunner betrekking moeten geacht worden bij het krijgsvolk te behooren, daar toch een beperking dier bepaling tot de 2e categorie, bij normale redactie door een uitdrukkelijke toevoeging als bijv. „wat de laatste betreft" had moeten zijn aangewezen.*

Door ook beperkingen vast te stellen voor de 1e categorie, de militairen, heeft de Minister de normale uitlegging van het Kon. besluit gevolgd en is dus met dit K.B. niet in strijd gekomen. Weigering van klagers verzoek, noodzakelijk geuolg van die uitlegging, is dus evenmin in strijd met dat K.B. te achten.

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: G., wonende te 's-Gravelihage, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen den Minister van Defensie, verweerder, niet verschenen ter openbare terechtzitting.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 13 December 1939;

Wat de feiten betreft:

O. dat klager, sergeant-majoor-administrateur bij den staf der artillerie, werkzaam ten bureele van den waarnemend inspecteur der Artillerie, wonende te 's-Gravenhage, zich bij verzoekschrift, d.d. 2 October 1039. tot verweerder heeft gewend met verzoek, ingevolge het bepaalde hij artikel 1 van het K.B. van 7 October 1939, nr. 24, te rekenen van 29 Augustus 1939 in het genot te worden gesteld van de vergoeding wegens gemis van levensmiddeleii;

O. dat verweerder bij beslissing, d.d. 16 October 1939, op dit verzoek afwijzend heeft beschikt;

O. dat klager tegen laatstgemelde beslissing beroep heeft ingesteld en bij daartoe strekkend klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft gevorderd dat blijkbaar met vernietiging der bestreden beslissing:

1e. worde erkend, dat hij op grond van het K.B. van 7 October 1929, nr. 24, sedert 29 Augustus 1939 recht heeft op voeding van 's Rijkswege of de daarvoor in de plaats komende vergoeding c.q. levensmiddelen in natura;

2e. dat hem te rekenen vanaf 29 Augustus 1939 de bij beschikking van den Minister van Defensie vastgestelde vergoeding wegens gemis van levensmiddelen wordt uitbetaald;

In rechte:

O. dat klager. die sinds 29 Augustus 1939 in zijn woonplaats,

's-Gravenhage. de oorlogsopstelling heeft ingenomen, en in staat is de maaltijden in zijn gezin te nuttigen. zich gegriefd acht, omdat hij niet ontvangt de in het K.B. van 7 October 1929, nr. 24, laatstelijk gewijzigd bij K.B. van 21 Augustus 1939. nr. 73, genoemde vergoeding wegens gemis van levensmiddelen. zulks ingevolge de beschikking van den Minister van Defensie van 1 September 1939, VIe Afdeeling, nr. 12. waarbij het bepaalde in artikel 1 van het K.B. van 7 October 1929 uitsluitend van toepassing wordt verklaard op de jaarwedde genietende militairen, die verplicht zijn buiten de woonplaats te overnachten en op hen, die in de woonplaats de oorlogsopstelling hebben ingenomen en verplicht zijn de maaltijden buiten het gezin te nuttigen;

0. dat klager de laatstgemelde beschikking van den Minister van Defensie, voorzoover daarbij de militairen die in hun woonplaats de oorlogsopstelling hebben ingenomen en de maaltijden in hun gezin kunnen nuttigen, van de in het K.B. van 7 October 1929, nr. 24, bedoelde voeding of vergoeding daarvoor worden uitgesloten, in strijd acht met gemeld K.B., aangezien dit K.B., welks bepalingen blijkens par. 1, lid 2, ad artikel 38 R.V.A. (vastgesteld bij K.B. van 7 Mei 1936, no. 64. en de beschikking van den Minister van Defensie, d.d. 12 Mei 1936. VIIIe Afd. no. 16) ook gelden in geval van vóórmobilisatie, gedeeltelijke of algemeene mobilisatie van de Koninklijke landmacht, naar zijn meening aan alle militairen het recht op voeding of vergoeding daarvoor toekent;

O. dat het eenig artikel van het K.B. van 7 October 1929, nr. 24, na de voormelde wijziging bij K.B. van 21 Augustus 1939, no. 73, luidt als volgt: .,In geval van algemeene mobilisatie kunnen met ingang van den eersten rnobilisatiedag alle militairen, zoomede de personen, die uit den aard hunner betrekking moeten geacht worden hij het krijgsvolk te behooren, voor zooveel de Minister van Defensie zulks wenschelijk acht. voor Rijksrekening aan de soldatenmenage ter plaatse deelnemen. of in plaats daarvan van Rijkswege levensmiddelen in natura, dan wel de bij Ministerieele Beschikking vastgestelde of nader vast te stellen vergoeding wegens gemis van levensmiddelen ontvangen.";

O. dat de meest voor de hand liggende uitlegging van dit voorschrift is, dat de beperkende bepaling „voor zooveel de Minister van Defensie zulks wenschelijk acht" slaat op de beide voorafgaande categorieën, namelijk 1e. alle militairen (d.w.z. de militairen van alle rangen), 2e. de personen, die uit den aard hunner betrekking moeten gacht worden bij het krijgsvolk te behooren, daar toch een beperking dier bepaling tot de 2e categorie, bij normale redactie door een uitdrukkelijke toevoeging als bijv. „wat de laatste betreft" had moeten zijn aangewezen;

O. dat verweerder door bij zijn voormelde beschikking d.d. 1 September 1939 ook beperkingen vast te stellen voor de 1e categorie, die der militairen, de normale uitlegging van het K.B. van 7 October 1929 is gevolgd en met dit K.B. dus niet in strijd is gekomen;

O. dat de weigering van klagers verzoek, hetwelk noodzakelijk uit verweerders beschikking van 1 September 1939 voortvloeit, dus evenmin in strijd met gemeld K.B. is te achten;

O. dat ook overigens niet is gebleken dat de bestreden beslissing met eenig ander toepasselijk algemeen verbindend voorschrift zou strijden noch ook dat bij het nemen daarvan verweerder van de hem te dezen toekomende bevoegdheid een ander gebruik zou hebben gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor deze hem is verleend;

O. dat mitsdien bij gebreke van gronden als bedoeld in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, jo artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep ongegrond behoort te worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

WETGEVING.

TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.

Zitting 1939—1940. **323.**

Nadere voorzieningen tegen het bekend worden van staatsgeheimen; veshooging *van* de *maximum-straf* op een aantal *misdrijven tegen* de *veiligheid van den* staaf.

Bij Koninklijke boodschap van 15 April 1940 is aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal het volgende ontwerp van wet ter overweging aangeboden:

ONTWERP VAN WET.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat nadere voorzieningen tegen het bekend worden van staatsgeheimen en verhooging van de maximum-straf op een aantal misdrijven tegen de veiligheid van den staat menschelijk zijn:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord. en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan. gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

A.

In het Wetboek van Strafrecht morden de volgende wijzigingen gebracht.

Artikel I.

Artikel 98 wordt gelezen:

„Artikel 98.

Hij die opzettelijk bescheiden, berichten of inlichtingen omtrent eenige zaak waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat de geheimhouding door het belang van den staat wordt geboden, hetzij openbaarmaakt, hetzij verschaft aan eene buitenlandsche mogendheid of aan zoodanige personen, dat gevaar ontstaat dat de inhoud aan eene buitenlandsche mogendheid bekend wordt. wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren.

Handelingen gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf als om-

ti

schreven in het voorgaande lid, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren."

Artikel II.

In artikel 4 wordt, onder 1° na: „97*a*, onder 1°," ingevoegd: „98,".

Artikel III.

In de artikelen 96, 97*a* en 103 wordt, in plaats van: „vijf jaren", gelezen:

„tien jaren",

in de artikelen 95, tweede lid, 100 en 104, in plaats van: „zes jaren":

„twaalf jaren".

B.

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaats, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

MEMORIE VAN TOELICHTING

De spionnagezaken van de laatste maanden hebben aangetoond, dat onder bepaalde omstandigheden de maximum-straf, in artikel 98 van liet Wetboek van Strafrecht gesteld op openbaarmaking of aan buitenlandsche mogendheden bekendmaken van zaken, waarvan de geheimhouding door het belang van den staat wordt geboden, te laag is te achten. In overeenstemming met een voornemen, kenbaar gemaakt ter gelegenheid van de behandeling van Hoofdstuk IV van de Rijksbegrooting voor het dienstjaar 1940 in de Eerste Kamer der Staten-Generaal, is de ondergeteekende te rade gegaan in hoeverre verhooging binnen het kader van de maxima van den Eersten Titel van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht aanvaardbaar zou zijn. Hij is tot de conclusie gekomen, dat een verhooging tot vijftien jaar, gezien de andere artikelen van dien titel, in het bijzon-

der de artikelen met hooge straf-maxima, verdedigbaar is, mits gelijktijdig de andere lagere straf-maxima in dezen Titel worden verhoogd. Deze verhoogingen zijn trouwens ook op zich zelf, gezien het karakter der hier in aanmerking komende feiten, wenschelijk. Het ontwerp stelt dienvolgens voor om het maximum van artikel 98 te brengen op vijftien jaar (Artikel I), dat van de artikelen 95, tweede lid, 96, 97*a*, 100, 103 en 104 te verdubbelen (Artikel III). Aldus blijft de onderlinge verhouding tusschen de misdrijven van dezen titel zooveel mogelijk bewaard.

Gelijktijdig worden andere wijzigingen en aanvullingen voorgesteld, van belang voor een doeltreffende bestrijding van spionnage.

In de eerste plaats brengt artikel I eenige redactiewijzigingen aan in het thans bestaande eenig lid van artikel 98, welke wijzigingen onder omstandigheden het bewijs van het misdrijf zullen kunnen vergemakkelijken. Men zie met name de invoeging: „of redelijkerwijs moet vermoeden", welke zich bij bestaande artikelen van het wetboek aansluit, en de redactie: „of aan zoodanige personen, dat gevaar ontstaat dat de inhoud aan eene buitenlandsche mogendheid bekend wordt".

Daarnaast wordt toevoeging van een tweede lid voorgesteld, hetwelk voorbereidingshandelingen zelfstandig strafbaar stelt niet een maximum-straf, overeenkomend met het nieuwe maximum, voorgesteld voor de misdrijven van de artikelen 96, 97*a* en 103.

Ten slotte bevat artikel II van liet ontwerp een eenvoudige aanvulling van artikel 4 van het wetboek, welke zal bewerken, dat de misdrijven van artikel 98 ook onder de werking van onze strafwet zullen vallen, indien zij ten nadeele van ons land in het buitenland worden gepleegd.

Een en ander behoeft nauwelijks nadere toelichting. De ernst van de misdrijven, waarom het hier gaat, zal in tijden als de tegenwoordige aan een ieder duidelijk zijn.

De Minister van Justitie,

P. S. GERBRANDY.

VOORLOOPIG VERSLAG.

De vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, in wier handen dit wetsontwerp is gesteld, heeft de eer daaromtrent het navolgende mede te deelen.

Van de gelegenheid tot het inzenden van opmerkingen bij de Commissie is gebruik gemaakt door de leden der Kamer de heeren DUYMAER VAN TWIST, KRIJGER, ROOLVINK, ROST VAN TONNINGEN en WENDELAAR. De Commissie heeft van hun opmerkingen met belangstelling kennis genomen en daarvan op meer dan één punt bij de samenstelling van haar verslag gebruik gemaakt.

Algemeene beschouwingen.

Met de Regeering is de Coinmissie van oordeel, dat de maximum-

straf, in artikel 98 van het Wetboek van Strafrecht gesteld op het openbaar maken of aan een buitenlandsche mogendheid bekend maken van gegevens, die met het oog op 's lands veiligheid geheim moeten blijven, verhoogd moet worden en dat tevens: een aantal andere wijzigingen en aanvullingen van het Wetboek van Strafrecht ter bestrijding van de spionnage ten iiadeele van ons land noodzakelijk zijn. Met de strekking van het wetsontwerp kan zij zich dan ook ten volle vereenigen. Echter zijn naar haar oordeel ook andere aanvullingen clan de voorgestelde noodig om deze spionnage doeltreffend te kunnen bestrijden. terwijl zij voorts overtuigd is. dat de voorgestelde verzwaring van de maximum-straf. in artikel 98 Wetboek van Strafrecht bedreigd, tot 15 jaar nog niet ver genoeg gaat, al loopen de meeningen harer leden uiteen ten aanzien van de vraag. welke maximum-straf de juiste is. Overigens wil de Commissie niet nalaten er op te wijzen, dat ter bestrijding van de spionnage een voortreffelijke organisatie van de opsporingsdiensten zeker van even veel belang is als een strenge bestraffing. Ook wil zij niet verhelen, dat zij de straffen, welke het openbaar ministerie in enkele den laatsten tijd berechte spionnagezaken heeft geëischt, te laag acht.

Met betrekking tot de strafmaat betoogde de meerderheid der Commissie, dat bedreiging uitsluitend met gevangenisstraf noch het rechtsgevoel bevredigt, noch voldoende preventieve werking bezit. De Nederlander, die ten behoeve van een mogelijk toekomstigen vijand zijn eigen land verraadt, pleegt een wel bijzonder gevaarlijk en verachtelijk misdrijf: hij stelt de veiligheid en onafhankelijkheid des lands en het leven van talloos velen zijner medeburgers in de waagschaal. Hier, zoo goed als in geval van oorlog, moet onder omstandigheden de doodstraf kunnen worden opgelegd. Bovendien wordt de preventieve werking van een bedreiging uitsluitend met gevangenisstraf ten zeerste verminderd door de omstandigheid, dat hij, die geheimen verraadt aan een buitenlandsche mogendheid, dit dikwijls zal doen in de hoop of de verwachting, dat die mogendheid mede met zijn hulp er in zal slagen Nederland te veroveren. Mocht dit inderdaad geschieden, dan zal de overwinnaar zeker niet nalaten den landverrader in vrijheid te stellen, wellicht zelfs hem belooneu. als een held eeren en een bestuursfunctie aanbieden.

Intusschen wilden deze leden geenszins pleiten voor wederinvoering van de doodstraf in het Nederlandsche burgerlijke strafrecht in het algemeen. Zij beperkten zich uitdrukkelijk tot het delict van verraad van gelieiinen aan een buitenlandsche mogendheid en daarmede gelijk te stellen delicten, en ook dan nog alleen in tijden van oorlogsgevaar. Zij vestigden er de aandacht op. dat ook onder de geldende wetgeving, wanneer aan bepaalde voorwaarden is voldaan. de doodstraf in Nederland kan worden uitgesproken en ten uitvoer gelegd, niet alleen tegen militairen, doch evenzeer tegen burgers. Krachtens artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht toch kan een niet-militair, die ann de miltaire rechtsmacht is onderworpen. tot de doodstraf worden veroordeeld. indien bij het gemeene

recht op liet misdrijf levenslange gevangenisstraf is gesteld en het in tijd van oorlog is gepleegd. .,In tijd van oorlog" omvat hier (vgl. art. 87 W. v. S. en art. 1 W. v. M. S.) ook het geval, dat de militie te land geheel of gedeeltelijk buitengewoon is bijeengeroepen. Dit geval is thans aanwezig. Toch kan op het oogenblik geen doodstraf tegen burgers worden uitgesproken, omdat burgers krachtens artikel 78 vaii de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht (Wet van 3 Juli 1921. *Staatsblad* no. 841) alleen dan aan de niilitaire rechtsmacht zijn onderworpen, wanneer zij hun misdrijf hebben begaaii ..in geval van oorlog". En dit ,,geval van oorlog" is alleen aanwezig, wanneer Nederland inderdaad in oorlog is, niet wanneer alleen oorlogsgevaar bestaat. Het is dus een veel enger begrip dan ,,tijd van oorlog" in artikel 87 W. v. S. In ieder geval blijkt echter wel, dat de wetgever, hoen-el hij de doodstraf voor burgers in het algemeen heeft afgeschaft, deze straf ook voor hen heeft willen behouden voor het geval ons land in een oorlog gewikkeld mocht raken. Te recht heeft de wetgever de toepasselijkheid van de doodstraf op burgers daarbij beperkt door te bepalen. dat zij alleen kan worden uitgesproken wegens misdrijven, omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht of in tlen eersten of tweeden titel van het tweede boek van het Wetboek van Strafrecht, dus uitsluitend wegens militaire misdrijven en misdrijven tegen de veiligheid van den Staat of de Koninklijke waardigheid. Voorts heeft hij, eveneens op goede gronden. de toepasselijkheid van de doodstraf beperkt door te bepalen, dat zij alleen inag w orden uitgesproken, indien naar het oordeel vaii den rechter de veiligheid van den Staat haar toepassing eischt (artikel 45 TV. v. M. S.).

Met volkomen behoud van de beide laatste beperkingen nu zouden de leden, hier aan het woord, uitbreiding willen geven aan de bestaande toepasselijkheid van de doodstraf op burgers. Zij waren van ineening. dat een voorstel van deze strekking geen principieele bezwaren behoeft op te roepen. Hun doel zou. naar zij meenden, bereikt kunnen worden door de burgers ter zake van verraad van staatsgeheimen en daarmede gelijk te stellen delicten niet alleen ,,in geval van oorlog" aan de militaire rechtsinacht te onderwerpen, doch steeds zoodra het geheele grondgebied iii staat van beleg is verklaard. Is het misdrijf in het buitenland gepleegd — in welk geval de Nederlandlandsche rechter daarvan zal kunnen kennis nemen, zoodra de in artikel II van dit wetsontwerp voorgestelde wijziging van artikel 4 W. v. S. kracht van wet zal hebben verkregen —, dan zou, wordt dit voorstel aanvaard, de militaire rechter eveneens bevoegd worden, indien ten tijde van het plegen van het feit het geheele land in staat van beleg verklaard is. Bovendien zou op het verraden van de in artikel 98 CV. v. S. bedoelde geheimen naast tijdelijke ook levenslange gevangenisstraf moeten worden gesteld. Tegen het laatste kan, naar deze leden meenden, gezien den ernst van het misdrijf, zeker geen bezwaar bestaan. Tegen het eerste kan wellicht wor-

den aangevoerd, dat burgers slechts in het uiterste geval aan de militaire jurisdictie behooren te worden onderworpen en dus — zij het bij de wet — van hun gewonen rechter afgetrokken; deze leden waren echter van oordeel, dat dit uiterste geval reeds aanwezig is, zoodra het ter mille van 's lands veiligheid noodig is geworden het geheele land in staat van beleg te verklaren. Hun voorstel kwam dus neer op een wijziging van artikel 78 Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht, gepaard met een verhooging van het strafmaximum in artikel 98 W. v. S. tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste 20 jaar.

Andere leden der commissie verklaarden evenmin als degeneri, die zooeven aan het woord waren. thans een principieel debat te wenschen over de vraag, of de doodstraf opnieuw in ons burgerlijk strafrecht behoort te worden ingevoerd. Zij erkenden, dat voor zulk een debat bij de bespreking van het zoo juist weergegeven voorstel ook weinig aanleiding bestaat. Zij deelden de opvatting, dat juist tegenover misdadigers, die er op speculeeren, dat een veroveraar hen weer in vrijheid zal stellen, van de doodstraf een veel grootere prevcntievc werking zal uitgaan dan van een nog zoo langdurige gevangenisstraf. Desniettemin scheen het hun aanvankelijk toe, dat het beter is ook tegen verraad van staatsgeheimen geen andere dan vrijheidsstraf te bedreigen . Tegen een vcrhooging tot levenslang of 20 jaar zouden zij zich niet willen verzetten. Integendeel, daaran zou het voordeel verbonden zijn, dat in geval van werkelijk uitgebroken oorlog de doodstraf zou kunnen worden toegepast, indien de veiligheid van den Staat dit eischt. Uitbreiding van de militaire jurisdictie, ten einde daardoor reeds in vredestijd, zij het dan ook slechts na afkondiging van den staat van beleg, in plaats van levenslange gevangenisstraf de doodstraf te kunnen opleggen, achtten zij evenwel niet aan te bevelen. Zij wezen er op, dat vooral in tijden van groote spanning vergissingen in de rechtspraak eerder kunnen voorkomen dan in normale tijden. Daarom achtten zij het gevaarlijk de toepasselijkheid van de doodstraf, waarbij herstel van rechterlijke dwalingen immers uitgesloten is, juist voor zulke tijden uit te breiden. Bovendien vestigden zij er de aandacht op, dat tot dusverre de militaire rechter eerst bevoegd wordt, wanneer een oorlog is uitgebroken, dus wanneer er werkelijk gevochten wordt. Dit is een objectief criterium. Volgens het voorstel van de leden, die zooeven aan het woord waren, zou echter de militaire rechter reeds bevoegd worden zoodra de staat van beleg is afgekondigd. Of dit geschieden zal, is, vooral in vredestijd. afhankelijk van het subjectieve inzicht der Regeering.

De eerstbedoelde leden waren van oordeel, dat het gevaar voor vergissingen, hoewel inderdaad bestaande, niet kan opwegen tegen de groote, vooral preventieve werking van de bedreiging met de doodstraf. Dit gevaar, zoo merkten zij op, is trouwens in geval van oorlog — en in dat geval is ook thans reeds de doodstraf mogelijk — nog veel grooter dan wanneer in vredestijd de staat van beleg is afgekondigd. Dat ook de overige misdrijven tegen de veiligheid van den Staat

of de Koninklijke waardigheid, benevens de door burgers gepleegde misdrijven, omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht, reeds in vredestijd na afkondiging van den staat van beleg onder de militaire jurisdictie zouden moeten vallen — waarop het voorstel tot wijziging van artikel 78 Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht zou neerkomen — achtten zij geen bezwaar. Een zoo scherp onderscheid tusschen oorlogs- en vredestoestand als vroeger mogelijk was, kan thans niet meer u-orden gemaakt. De ervaring, voor en tijdens dezen oorlog opgedaan, leert, dat de voorbereiding door spionnage en samenspanning tot verraad in tijd van vollen vrede een integreerend bestanddeel uitmaakt van de ,,moderne" oorlogvoering. Allerlei maatregelen, welke men voorheen eerst ,,in geval van oorlog" behoefde te nemen, moeten thans reeds ,,in tijd van oorlog", dus zoodra oorlog dreigt, genomen worden. Tcncindc nu de militaire rechtsmacht en daarmee de toepasselijkheid van de doodstraf niet al te zeer uit te breiden, wilden deze leden — gelijk reeds bleek — hun voorstel beperken tot het geval, dat het geheele grondgebied in staat van beleg is verklaard. Dit achtten zij echter in de huidige omstandig-heden bepaald noodzakelijk.

Wat betreft de overige aanvullingen van onze Strafwet, welke naar het oordeel der Commissie noodig zouden zijn om de spionnage doeltreffend te bestrijden, werd er in de eerste plaats op gewezen, dat degene, aan wiens schuld te wijten is, dat geheimen worden verraden, nog steeds niet strafbaar is. Aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met een bepaling. welke bestraffing van dit ernstige schuldmisdrijf mogelijk maakt. acht zij in ieder geval noodzakelijk. Zulk een bepaling, welke vermoedelijk zeer eenvoudig kan zijn [1]), zou niet alleen kunnen worden toegepast op hen, bij wie in het geheel geen opzet. doch niet anders dan — hoogst laakbare — nalatigheid aanwezig is, doch ook op hen, bij wie men opzet alleen vermoeden, doch niet bewijzen kan.

In de tweede plaats acht de Commissie het wenscheliik de strafbepaling tegen hem, die zonder verlof van het bevoegd gezag een opneming doet of een teekening of beschrijving maakt van eenig militair werk, of die openbaar maakt, ook zonder dat hij dit opzettelijk ten gunste van een .,vijand" doet, te verscherpen. Artikel 430 W.v.S., gerangschikt onder de overtredingen, bedreigt thans geen zwaardere straf dan twee maanden hechtenis of f 300 geldboete. Dit is in tijd van oorlog (ook indien Nederland wel heeft gemobiliseerd, maar niet zelf in oorlog is), naar de Commissie meent, veel te weinig. Haars inziens behoort het verrichten van zoodanige handelingen. welke zuiver het karakter van spionnage dragen. in ieder geval strafbaar te worden gesteld als misdrijf. Dit is vooral noodig, omdat poging tot en medeplichtigheid aan zulke handelingen thans, nu zij slechts een overtreding opleveren, niet vervolgd kunnen worden. Zeer bedenkelijk acht zij het bovendien, dat ter zake van dit ernstige feit geen preven-

---

[1]) Vgl. het artikel van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen in het *Nederlandsche Juvistenblad* van *20* April jl.

tieve hechtenis mogelijk is, zoolang er geen vijand is, aan wien de dader zijn inlichtingen in handen heeft gespeeld of heeft trachten te spelen (vgl. art. 102 W.v.S., lid 2, onder 2°.). Zou de Regeering van oordeel zijn, dat een gevangenisstraf van vier jaren of meer als maximum — in welk geval preventieve hechtenis automatisch mogelijk zou worden — voor dit feit te hoog is, dan behoort naar het oordeel der Commissie het artikel, waarin dit misdrijf zal worden omschreven. in artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering, lid 2. onder *b*, afzonderlijk te worden vermeld.

Zou de rechtsmacht van den militairen rechter worden uitgebreid tot de misdrijven, omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht en door burgers begaan na afkondiging van den staat van beleg voor het geheele land, dan ware overigens opneming van het in artikel 430 omschreven feit onder de misdriiven niet noodig. Dan zou nl. de militaire rechter ook op burgers kunnen toepassen de bepaling van artikel 78, onder 3°., W.v.M.S., welke inhoudt, dat als schuldig aan verspieding met den dood, levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren gestraft wordt hij, die in tijd van oorlog (dus ook bij inobilisatie) *) opzettelijk een opneming doet of een afbeelding of beschrijving maakt betreffende eenige zaak van militair belang.

E r zouden ongetwijfeld nog tal van andere wetsbepalingen te noemen zijn, welker wijziging of aanvulling tot verhooging van de veiligheid van den Staat zou kunnen bijdragen. De Commissie wil evenwel niet het oog op den spoed, welke bij het tot stand brengen van de meest noodzakelijke bepalingen op dit gebied vereischt is, niet op opneming van deze andere wijzigingen in het ontwerp aandringen. Wel wil zij er de aandacht op vestigen, opdat de Regeering kan overwegen of zij wetswijziging op deze punten noodig acht. De Commissie spreekt daarbij de hoop uit, dat overweging slechts weinig tijd zal behoeven te kosten en dat de Regeering. zoo zij wetswijziging op één of meer van deze punten noodig acht, een daartoe strekkend wetsontwerp met den grootst mogelijken spoed aanhangig zal maken. Deze punten zijn de volgende:

1. Dient niet de strafbepaling tegen hulpverleeiiing aan den vijand of benadeeling van den Staat tegenover den vijand (artikel 102, lid 1, W.v.S.) te worden verruimd? Deze bepaling kan thans alleen worden toegepast, indien er een aanwijsbare vijand is. Wel valt daaronder ook een mogelijke of te verwachten vijand **) doch in ieder geval moet

---

*) Hier is de Commissie op een dwaalspoo geraakt. Voor toepassing van art. 69 (zie ook 2e lid) moet er een „vijand" zijn en die is e pas als de oorlog werkelijk is uitgebroken.

**) Ook hier dezelfde vergissing. Zonder werkelijken oorlog is er geen sprake van een vijand (opstandelingen nu daargelaten). Wel wordt onder tijd van oorlog ook begrepen de tijd waarin oorlog „dreigende" is, maar zelfs als men al weet van welke zijde dan die oorlog dreigt, zoo lang hij niet is uitgebroken is die mogendheid nog niet „vijand". Verg. de juiste redactie van art. 71 W.v.M.S., alwaar de begrippen „tijd van oorlog" en „vijand" elkander dekken. Red. M.R.T.

de dader weten, dat er een redelijke mogelijkheid is. dat Nederland in een oorlog gewikkeld zal worden; anders ontbreekt het vereischte opzet. De practijk heeft echter aangetoond, dat er landen zijn, die door ondermijning van het wettelijk gezag in een ander land trachten, dat andere lancl juist zonder oorlog zijn zelfstandigheid te doen verliezen. Hiertegenover zou een bepaling kunnen worden gericht, welke met straf bedreigt dengene, die met het oog op de mogelijkheid van een onderneming gericht tegen liet ongerepte of zelfstandige bestaan van Nederland den mogelijken tegenstander tracht te begunstigen of den Staat tracht te henadeelen. Toorts zou in het bestaande artikel 102, lid I, de strafbaarheid kunnen n-orden uitgebreid tot voorhereidingshandelingen.

2. Artikel 9T stelt strafbaar hem, die met een buitenlandsehe mogendheid in verstandhouding treedt inet het oogiiierk om haar tot het plegen van vijandelijkheden te bewegen, enz. Behoort deze bepaling niet te v-orden aangevuld in dezen zin. dat ook strafbaar wordt het in verstandhouding treden met tusschenpersonen, indien de dader n eet of redelijkerwijze moet vermoeden. dat een buitenlandsche mogendheid daardoor tot het plegen van vijandelijkheden, enz. kan rr orden bewogen?

3. Behoort niet strafbaar te worden gesteld de burger, die tracht het krijgsvolk te misleiden, te ontmoedigen of in ver\%-arringte brengen, ook wanneer hij dit doet. ter\\-ijl nog geen oorlog gevoerd wordt. doch wèl de „tijd van oorlog" is aangebroken? De militair, die dit misdrijf begaat. kan reeds in „tijd van oorlog" met den kogel gestraft worden (art. 85. onder 2°.. W.v.M.S.). Zou de rechtsmacht van den militairen rechter worden uitgebreid tot de door burgers gepleegde misdrijven, omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht en begaan nadat het geheele grondgebied in staat van beleg is verklaard, dan ware voor dit feit ook thans reeds op burgers de doodstraf toepasselijk.

4. Behoort een landverrader recht op pensioen of uitgesteld pensioen te behouden'!

5. Behoort niet in alle gevallen aan een landverrader het recht te worden ontnomen om Nederlandsche ridderorden te dragen?

6. Dient niet strafbaar gesteld te worden het uiteenjagen van een vergadering van den Ministerraad, het dwingen tot het nemen of niet nemen van een besluit door dien raad, enz.? Op het oogenblik is alleen strafbaar het plegen van zulke handelingen tegen den Regeeringsraad (d.i. de Raad van State. waarnemende het Koninklijk gezag) en tegen diens leden (art. 95 W.v.S.), niet tegen den Raad van Ministers en tegen de Ministers afzonderlijk, behoudens de algemeene bepaling van artikel 179 W.v.S., welke slechts een niaxinium-straf van drie jaren bedreigt.

7. Dient niet ook de maximum-straf, bedreigd in eenige artikelen van het Wetboek van Militair Strafrecht. te worden verhoogd? Arti-

kel 82 W.v.M.S. bedreigt thans tegen een soortgelijk feit als hetgeen is omschreven in artikel 98 W.v.S., doch dan met dien verstande, dat het wordt begaan door iemand, voor wien krachtens artikel 44 W.v.S. de straf met een derde kan worden verhoogd, een maximum-straf van 8 jaar. Wordt nu het maximum van artikel 98 W.v.S. verhoogd, dan is het logisch dat van artikel 82 eveneens te verhoogen. Tevens zou men dan in dit artikel kunnen invoegen hetzij „of redelijkerwijs moet vermoeden" (vgl. artikel 98 W.v.S., zooals dit volgens het wetsontwerp zal komen te luiden), hetzij .,althans redelijkerwijze kan vermoeden" (vgl. artikel 81 W.v.M.S.).

Voorts bedreigt thans artikel 81 W.v.M.S. een maximum-straf van 12 jaar tegen een misdrijf, dat veel gelijkenis vertoont met dat van artikel 100 W.v.S., waarop thans slechts 6 jaar staat. Nu dit laatste maximum zal worden verdubbeld, ware er wel aanleiding ook dat van artikel 81 te verhoogen.

Artikel I.

Voor beschouwingen omtrent de strafmaat in artikel 98 W.v.S. moge worden verwezen naar de algemeene beschouwingen.

Wat de overige wijzigingen van dit artikel betreft, deze moeten naar het oordeel der Commissie over het geheel als verbeteringen worden aangemerkt.

Het voorstel om de woorden ..of redeliikerwiis moet vermoeden" in te voegen deed de vraag rijzen, waarom hier het woord ,.moet" is gebruikt en niet, gelijk in artikel 81 W.v.M.S., het woord ,,kan". Kan van iemand, die iets redelijkerwijze *kan* vermoeden, steeds gezegd worden, dat hij het ook redelijkerwijs moel vermoeden?

De toevoeging „of aan zoodanige personen. dat gevaar ontstaat dat de inhoud aan eenc buitenlandsche mogendheid bekend wordt" gaf aanleiding tot de opmerking, dat men deze bepaling aldus opvatte, dat het opzet mede op deze omstandigheid gericht en dus bij den dader de wetenschap van dit gevaar aanwezig inoet zijn. Tminers het woord ,,opzettelijk" beheerscht ook dit gedeelte van den er op volgenden zin. De dader. die niet wist. dat het genoemde gevaar bestond. zal dus niet strafbaar zijn. Hoe riu echter, wanneer hij dit niet wist, doch het had behooren tc weten? De voorgestelde invoeging van de woorden „of redelijkerwijs moet vermoeden" kan hier niet helpen, want deze slaat alleen op de omstandigheid, dat geheimhouding geboden is. Zou ook hiervoor strafbaarstelling van hem, aan wiens schuld te wijten is, dat geheimen worden verraden, geen uitkomst kunnen brengen?

Het voorstel tot afzonderlijke strafbaarstelling van de voorbereidingshandelingen vond groote instemming. Men wees er op, dat hier niet, zooals bij strafbaarstelling van poging tot een misdrijf, eeri uitvoeringsliandeling moei zijn verricht, doch dat reeds een voorbereidingshandeling voldoende is om den dader onder het bereik van de strafwet te brengen. Echter zal, zoo merkte men op, het opzet van den

dader gericht moeten zijn hetzij op het openbaar maken van de te verkrijgen bescheiden. enz., hetzij op het verschaffen daarvan aan een huitenlandsche mogendheid of aan zoodanige personen, dat gevaar voor bekend worden aan zulk een mogendheid ontstaat. Dit zal het leveren van het ben-ijs niet gemakkelijk maken. Naar het oordeel van sommige leden der Commissie is dit een reden te meer om de overtreding, van artikel 430 W.v.S. om te zetten in een misdriif, waarbii het opzet uitsluitend op het verkrijgen van de opneming. enz. en niet op de publicatie of mededeeling daarvan gericht behoeft te zijn.

Een van de belangrijke vragen, welke zich hij artikel 98, ook in dr bestaande redactie. voordoen. is die. of het verschaffen vari naar haar aard niet geheime inlichtingen aan een buitenlandsche mogendheid wel strafbaar is. Eeri voorbeeld hiervan vindt men in het mededeelen van gegevens omtrent den weerstoestand of de waterstanden. In tijd van oorlog mogen zulke gegevens aan een vijand of mogelijken vijand onder geen voorwaarde verschaft worden. Kan men echter zeggen, dat hun „geheimhouding" geboden is? Neemt men dit aan. dan wordt het moord „geheim" toch wel in een ongewone beteekenis gebruikt.

Aan deze moeiliikheid zou men wellicht tegemoet kunnen komen, indien men in het artikel een splitsing aanbracht tusschen het openbaarmaken vari geheimen eenerzijds en het doen van mededeelingen enz. aan een buitenlandsche mogendheid anderzijds. Voor het eerste is het gebruik van het woord „geheimhouding" volkomen gerechtvaardigd en ook voldoende. Voor het tweede daarentegen is het onvoldoende. Men zou er daarom een bepaling aan kunnen toevoegen. welke strafbaar stelt dengene, die in tijd van oorlog opzettelijk ter sluik (vgl. o.a. art. 78 W.v.M.S.) medcdcclingen, vari melken aard ook. verschaft of in handen speelt aan een buitenlandsche mogendheid of aan een persoon, van wien hij weet of ernstige reden heeft om te vermoeden (vgl. o.a. artikel 97*a* W.v.S.; men zou ook kunnen lezen: of redelijkerwijs moet vermoeden), dat deze vari het vernonzene ten behoeve van een buitenlandsche mogendheid gebruik zal maken, tenzij mocht blijken. dat geen Nederlandsch belang door dit mededeelen of in handen spelen kon worden geschaad. Ook handelingen ter voorbereiding hiervan zouden strafbaar gesteld moeten worden; hieronder zou dan ook kunnen vallen het hebben of verschaffen van hulpmiddelen, indien de dader weet of redelijkerwijs moet verrnoedeiz, dat deze middelen zullen worden gebruikt voor het doen van tersluiksche mededeelingen. Op deze wijze zou men alle mededeelingen niet behulp van geheimschrift, code, signalen welker beteekenis alleen voor ingewijden duidelijk is, verstopte briefjes en daarmee op één lijn te stellen andere middelen kunnen bestraffen, wanneer zij worden gedaan in tijd van oorlog en aan of ten behoeve van een vreemde mogeridheid.

'Zou men deze aanvulling te ingrijpend achten. dan zou het, naar de Commissie meent, in ieder geval aanbeveling verdienen artikel 98 — bij voorkeur weer na splitsing — zoodanig te redigeeren. dat niet alleen bescheiden, enz., welker geheimhouding door het belang van

den staat wordt geboden, doch ook die. welker mededeeling voor de veiligheid van den staat gevaarlijk is of gevaar kan opleveren, aan een vreemde mogendheid of aan zoodanige personen, dat gevaar voor bekend worden aan zulk een mogendheid ontstaat, niet mogen worden medegedeeld.

Splitsing van artikel 98 in twee artikelen, waarvan het eene zich richt tegen openbaarmaking en het andere tegen spionnage, zoo werd nog opgemerkt, zou ook hierom aanbeveling verdienen, omdat dan onderscheid gemaakt kan worden in strafmaat. Publicatie van geheimen moge een zeer ernstig feit zijn, spionnage ten gunste van het buitenland kan nog erger ziin.

Gevraagd werd nog, of de woorden „bescheiden, berichten of inlichtingen" wel alle denkbare vormen van spionnage ten behoeve van een vreemde mogendheid omvatten. Valt bijv. toezending van niet ontwikkelde foto's en films er wel onder? Zou het geen aanbeveling verdienen „berichten" te vervangen door „gegevens"?

Eindelijk stelde één lid der Commissie de vraag, of er geen aanleiding beslaat de vermindering van de maximum-straf met één derde in geval van poging of medeplichtigheid bij misdrijven van dezen aard niet te doen gelden en dus poging en medeplichtigheid even zwaar te straffen als het voltooide delict. Dit zou kunnen geschieden door de artikelen 45, lid 2 en **3.** en 49, lid 1 en 2, W.v.S. uitdrukkelijk voor dit geval buiten werking te stellen.

Andere leden waren van oordeel, dat het, indien men poging en medeplichtigheid even zwaar wil kunnen straffen als het voltooide delict, juister ware niet de genoemde bepalingen buiten werking te stellen, doch in den voorgestelden tekst van artikel 98 in te voegen „of tracht openbaar te maken" en „of tracht te verschaffen", en tevens de samenspanning tot dit misdrijf afzonderlijk strafbaar te stellen.

Artikel III.

Dit artikel vond instemming. Echter werd opgemerkt, dat bij het verhoogen van het maximum der straffen, bedreigd in de artikelen 96, 97*a*, 103, 95, tweede lid, 100 en 104, ook een verhooging van het maximum, bedreigd in artikel 97, zou passen. Dit artikel stelt op het in verstandhouding treden niet een buitenlandsche mogendheid met het oogmerk om haar tot het plegen van vijandelijkheden of het voeren van oorlog tegen den staat te bewegen, enz. een maximum straf van 15 jaar. Dit maximum blijft onveranderd. De Commissie acht het noodig dit te verhoogen tot levenslang of 20 jaar. Men zag niet over het hoofd, dat ook nu reeds levenslang of 20 jaar kan worden opgelegd, doch dit is alleen mogelijk, indien de vijandelijkheden inderdaad worden gepleegd of de oorlog uitbreekt. Ook indien het doel van den dader niet wordt bereikt, behoort dit misdrijf wel tot de ernstigste. die men zich kan voorstellen.

Aldus vastgesteld 26 April 1940.

BAKKER — NORT.
MACKAY—KATZ.
TRUIJEN.
TERPSTRA.
DONKER.
VAN DER GOES VAN NXTERS.
VAN MAARSEVEEN.

MEMORIE VAN ANTWOORD.

(Ingezonden hij brief van 3 Mei 1940.)

De overwegingen. weergegeven in het Voorloopig Verslag van de vaste Commissie voor Privaat- en Strafrecht, geven den ondergeteekende aanleiding tot de navolgende beantwoording.

Algemeene beschouwingen.

Met erkentelijklieid heeft de ondergeteekende er van kennis genomen, dat de Commissie met de Regeering van oordeel is. dat de maximum-straf. in artikel 98 van het Wetboek van Strafrecht bestel op het openbaar maken of aan een buitenlandsche mogendheid bekend maken van gegevens, die met het oog op 's lands veiligheid geheim moeten blijven, verhoogd moet worden en dat tevens een aantal andere wijzigingen en aanvullingen van het Wetboek van Strafrecht ter bestrijding van de spionnage ten nadeele van ons land noodzakelijk zijn. Het gaf hem voldoening, dat de Commissie hieraan toevoegde, dat zij zich met de strekking van het wetsontwerp dan ook ten volle kon vereenigen.

De Commissie verbindt in het Voorloopig Verslag aan deze uitspraak de mededeeling, dat naar haar oordeel ook andere aanvullingen dan de voorgestelde noodig zijn om de hier bedoelde spionnage doeltreffend te kunnen bestrijden, terwijl zij voorts overtuigd is. dat de voorgestelde verzwaring van de maximum-straf, in artikel 98 van het Wetboek van Strafrecht bedreigd, tot 15 jaar nog niet ver genoeg gaat, al loopen de meeningen harer leden uiteen ten aanzien van de vraag, welke maximum-straf de juiste is. Overigens wijst de Commissie er op, dat ter bestrijding van de spionnage een voortreffelijke organisatie van de opsporingsdiensten zeker van even veel belang is als een strenge bestraffing, terwijl ook gewicht moet worden gehecht aan de straffen, welke het openbaar ministerie in spionnagezaken eischt.

De ondergeteekende moge zich, alvorens meer uitvoerig in te gaan op de eerstbcdoelde aanvullingen en strafverzwaring, geheel aansluiten bii de laatste opmerkingen van de Commissie. Ook hii ziet de voorzieningen, opgenomen in het thans aanhangige wetsontwerp, slechts als een onderdeel van hetgeen voor een doeltreffende

bestrijding en onderdrukking van het zoo gevaarlijke euvel van de spionnage is vereischt. Bij voortduring en in de eerste plaats houdt hij zijn aandacht gericht op al, wat een daadwerkelijke bestrijding in den meest uitgebrciden zin van het woord en een doeltreffende vervolging van de spionnage-misdrijven kan bevorderen. In dit verband moge er op worden gewezen, dat op het gebied van de voorkoming, opsporing en vervolging van de hier bedoelde feiten in ons land den laatsten tijd reeds veel meer is bereikt, dan naar buiten kan blijken.

Met betrekking tot de in het Verslag bedoelde nadere aanvullingen en strafverzwaringen, moge de ondergeteekende het navolgende aanteekenen.

Van het meeste belang schijnt hem op het oogenblik, dat op korten termijn de voorzieningen tot stand komen, waaromtrent tusschen Regeering en Staten-Generaal, ook blijkens den inhoud van het Voorloopig Verslag, overeenstemming van gevoelen aanwezig is. Dit zijn voor alles: een aanmerkelijke verzwaring van straffen, gesteld op spionnage en een aantal andere vormen van landverraad. en een technische verbetering en aanvulling van de omschrijving van het misdrijf van spionnage in ons Wetboek van Strafrecht. Hij zou deze beide wijzigingen, waaraan onmiddellijk en op korten termijn behoefte bestaat, niet gaarne in gevaar brengen of vertragen door de overweging van andere in het Verslag naar voren gebrachte desiderata. Hij meent trouwens bij dit standpunt, wat de algemeene lijn betreft. in overeenstemming te zijn met het gevoelen van de Commissie. De Commissie vermeldt op bladzijde 4 en 5 [1]) van haar Verslag een aantal wijzigingen, waarvoor zij de aandacht van de Regeering vraagt, zonder op opneming van deze veranderingen in het ontwerp aan te dringen. gezien den spoed welke bij het totstandbrengen van de meest noodzakelijke bepalingen op dit gebied vereischt is.

Het vorenstaande beteekent niet, dat de ondergeteekende de verschillende vraagpunten, in het Verslag besproken, voor het oogenblik alle zonder meer zou willen laten rusten. Integendeel, bij raadpleging van de bij deze memorie gevoegde nota van wijzigingen za1 men zien, dat er zijnerzijds met ernst naar is gestreefd aan de wenschen, door de Commissie geuit, tegemoet te komen, uiteraard voor zoover dit op grond van een overweging op korten termijn mogelijk was.

Zoo wordt in de nota van wijzigingen voor spionnage. althans voor wat feiten betreft gepleegd in tijd van oorlog, overeenkomstig het voorstel van de Commissie. de mogelijkheid geopend van levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste twintig jaren. Dezelfde straffen zijn, eveneens overeenkomstig een voorstel van de Commissie, welk voorstel de ondergeteekende gaarne als een verbetering aanvaardt. in de nota van wijzigingen voorgesteld voor het misdrijf van artikel 97. Beide wijzigingen hebben tot gevolg.

---

[1]) Hiervóór blz. 88-90.

dat bij deze delicten, evenals thans reeds het geval is bij de andere delicten van Titel I en Titel II van het Tweede Boek, waarop levenslange gevangenisstraf is bedreigd, „in geval van oorlog", d.i. dus indien oorlog werkelijk is uitgebroken, de doodstraf zal kunnen worden opgelegd, indien zij althans gepleegd worden in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks. Eveneens wordt in de nota van wijzigingen voorgesteld, overeenkomstig een suggestie, vermeld op blz. 5 van het Verslag van de Commissie (onder 1), ook de voorbereidingshandelingen van het misdrijf van artikel 102 strafbaar te stellen, terwijl die nota tot zekere hoogte ook voldoet aan liet derde desideratum. vermeld op dezelfde bladzijde.

Verder zou de ondergeteekende voor het oogenblik echter niet willen gaan. In het bijzonder bestaat bij hem bepaaldelijk bezwaar voor het tegenwoordige mede te gaan met de verder strekkende voorstellen van de meerderheid van de Commissie, rakende de strafmaat van artikel 98. Deze voorstellen houden in overbrenging van de misdrijven van de eerste beide Titels van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht, ook wat de burgers betreft, reeds onder den staat van beleg dus nog voordat oorlog merkelijk is uitgebroken, naar den militairen rechter en het openen, in verband met de bijzondere bepalingen voor de militaire rechtspraak geldende, in aansluiting hieraan reeds onder dien staat van de mogelijkheid van doodstraf voor die delicten, waarop in het Wetboek van Strafrecht levenslange gevangenisstraf is gesteld.

De ondergeteekende heeft deze materie èn bij de voorbereiding van het wetsontwerp èn na het inkomen van het Voorloopig Verslag, hij zich zelf herhaaldelijk overwogen. Hij is hierbij tot de conclusie gekomen, dat het te dezen om zeer verstrekkende voorzieningen gaat, waartoe naar zijn overtuiging alleen zeer beraden en in volkomen rust, en na overdenking van alle in aanmerking komende gezichtspunten. mag worden besloten. Voorzieningen bovendien, waartegen ook verschillende bedenkingen bestaan, gelijk uit de onderstaande voorloopige overwegingen moge blijken. De ondergeteekende bedoelt met deze overwegingen niet, dit zij uitdrukkelijk aangeteekend, de geprojecteerde oplossing definitief af te wijzen.

Voorgesteld wordt de zeer belangrijke delicten, vervat in de Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht, ook indien deze door burgers worden begaan. reeds onder den staat van beleg over te brengen van de normale burgerlijke naar de militaire gerechten. Deze laatste gerechten zijn echter deels eerst onlangs ingesteld, deels moeten zij nog op korten termijn worden gevormd, terwijl zij krachtens opzet en samenstelling ook allereerst zijn gericht op de berechting van militairen en de beoordeeling van specifiek-militaire verhoudingen. De voorstellen houden verder in aan artikel 78 van de Invoeringswet militair straf- en tuchtrecht een verdere uitbreiding te geven, terwijl toch tegen dit artikel, voor wat de burgers aangaat, principicele bezwaren bestaan, in zooverre als het de doodstraf moge-

lijk maakt voor een aantal politieke en militaire delicten doch niet voor het misdrijf, waarop die doodstraf in de eerste plaats behoort te staan: moord. Zij maken voorts de doodstraf, welke thans aan burgers alleen kan worden opgelegd, indien het land zich in oorlog bevindt en de eigen onderdanen aan het front sneuveleii, mede mogelijk tijdens ren tijdperk van bedreigden vrede, waarin zulks nog niet het geval is en de doodstraf dus noodzakelijk een ancler karakter bezit. Daarnaast worde nog herinnerd aan de bekende. in de handboeken vermelde bezwaren tegen de doodstraf, o.m. liet bezwaar van onherstelbaarheid. Terecht wordt door andere leden van de vaste Commissie in het Verslag er op gewezen, dat in tijden van groote spanning vergissingen in de rechtspraak eerder kunnen voorkomen dan in normale tijden; het is gevaarlijk de toepasselijkheid van de doodstraf juist voor zulke tijden uit te breiden. Ook is afkondiging van den staat van beleg voor het geheele land, gelijk deze laatste leden terecht opmerken, afhankelijk van het subjectieve inzicht van de Regeering.

Bij de vorenstaande overwegingen voegt zich voor den ondergeteekende nog de volgende omstandigheid. Bij de Regeering zijn voorzieningen in beraad. welke de strekking hebben de mogelijkheid uit te sluiten, dat gevangenisstraffen van langeren duur, opgelegd ter zake van de hier in aanmerking komende delicten, ten gevolge van een vijanclelijken inval zouden kunnen worden onderbroken. Zouden deze voorzieningen na onderzoek de Regeering aanvaardbaar voorkomen, zoo zou een belangrijke aanleiding om overeenkomstig de voorstellen te gaan in de richting van de doodstraf wegvallen. De ondergeteekende zou ook daarom gaarne deze voorstellen, evenals een aantal andere onder aan te duiden vraagstukken op het gebied van landverraacl en spionnage, voor het moment aanhouden en. behoudens eveiitueele meer ondergeschikte wijzigingen en aanvullingen, thans willen volstaan met het gewijzigd wetsontwerp, waaromtrent vrijwel algemeenheid van gevoelen blijkt te bestaan en dat een spoedige totstandkoming behoeft.

Mocht de Kamer dezen gedachtengang kunnen aanvaarden. zoo wil hij zijnerzijds gaarne toezeggen op korten termijn de indiening te zullen bevorderen van een tweede ontwerp, rakende deze materie, inhoudende o.m. een wijziging van het Wetboek van Militair Strafrecht; waar hij omtrent cleze laatste wijziging overleg moet plegen met zijn ambtgenoot van Defensie, zou invoeging in het aanhangig wetsvoorstel tot vertraging aanleiding geven. Bij de behandeling van dit nieuwe ontwerp zullen de bovenbedorldr voorstellen opnieuw onder het oog kunnen worden gezien.

Voor wat de overige aanvullingen van onze Strafwet betreft. in het Voorloopig Verslag besproken. worclt in de eerste plaats gevraagd naast het doleus delict van artikel 98 een schuldmisdrijf op te nemen.

De ondergeteekende is. aanvankelijk, van oordeel, dat deze opneming niet noodig is en zelfs beter achterwege kan blijven. Hij acht

echter ook dit een onderwerp, waaromtrent hij hij voorkeur niet op zoo korten termijn een beslissing zou willen nemen en dat hij gaarne ter gelegenheid van het bovenbedoelde nadere wetsontwerp meer nauwkeurig zou willen bezien. Zijnerzijds bestaat intusschen geen bezwaar zijn aanvankelijke overwegingen op dit punt mede te deelen.

Voorop zij gesteld, dat het bij een scliuldmisdrijf, als in het Voorloopig Verslag bedoeld, om een ander type delict zou gaan dan bij de overige culpose misdrijven van ons wetboek. Bij deze wordt het schadelijk en te bestrijden gevolg steeds rechtstreeks in het leven geroepen door de enkele culpose handeling. Men denke aan liet misdrijf van dood door schuld, opgenomen in artikel 307 in het Wetboek van Strafrecht, aan dat van veroorzaken van zwaar lichamelijk letsel door schuld, opgenomen in artikel 308, aan de culpose vormen van de gemeengevaarlijke misdrijven: artikelen 158, 161*ter*, 163, enz. Bij spionnage wordt liet schadelijk gevolg niet enkel in het leven geroepen door de in het Voorloopig Verslag bedoelde nalatiglieid. Deze nalatigheid is niet anders dan een omstandigheid, melke het den „actieven" spion mogelijk of gemakkelijker maakt zijn strafbaar voornemen uit te voeren. In de groote meerderheid van de gevallen zal het dan ook aangewezen zijn dezen spion aan te vatten en niet den onvoorzichtige, die wellicht door verstrooidheid of een ie groote mate van concentratie een oogenblik nalatig was. Het zal hier trouwens in den regel ambtenaren betreffen en dezen kan men, indien noodzakelijk, steeds disciplinair aanvatten. Een disciplinaire straf scliijnt ook meer in overeenstemming met den aard van de hierbedoelde nalatigheid. Zij heeft ook het voordeel, dal de superieuren dezer ambtenaren in den regel heter dan het openbaar ministerie de onistaudigheden. waaronder de nalatigheid begaan werd en welke deze veelal althans ten dccle kunnen verklaren, zullen kunnen overzien. Het argument, in het Voorloopig Verslag genoemd, dat het schuldmisdrijf ook van nut zal kunnen zijn in gevallen, melke in wezen als doleus moeten morden beschouwd, doch waarin men het opzet niet kan bewijzen, is minder klemmend dan wellicht op het eerste gezicht zou schijnen. In gevallen als deze zal de rechter het opzet meestentijds uit de begeleidende omstandigheden kunnen afleiden. Trouwens indien opzet noch te bewijzen, noch aannemelijk is, behoort de enkele mogelijkheid van opzet ook niet bij liet opleggen van de straf een rol te vervullen. Men moet zich hoeden voor liet gevaar te goeder trouw onschuldigen te treffen.

Soortgelijke overwegingen gelden voor den ondergeteekende met betrekking tot het doen van opnemingen of het maken van teekeningen of beschrijvingen van militaire werken of het openbaar maken van deze. zonder verlof van het bevoegde gezag. In den regel zal hij, die dergelijke handelingen verricht, rechtstreeks gebracht kunnen worden onder het tweede of onder het eerste lid van het nieuw voorgestelde artikel 98 of onder artikel 103, tweede lid, of artikel 102, eerste lid, nieuw. In het bijzonder indien deze handelingen, gelijk in het Verslag wordt verondersteld. werkelijk het karakter dragen van

spionnage, zal vervolging op grond van de artikelen 98, 102 of 103 practisch vrijwel steeds mogelijk zijn. De moeilijkheid inet het opzet moet bij delicten van dezen aard niet worden overschat; liet opzet zal in den regel gemakkelijk uit de omstandigheden kunnen worden afgeleid. Men vergete niet, dat ons land zich op het oogenblik in staat van beleg bevindt. Wie in een dergelijke situatie een opneming doet, of een teekening of een beschrijving maakt van renig militair werk, brengt zichzelf in ernstige verdenking zich schuldig te maken aan de genoemde delicten. Bij veel misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht zal de rechter meestentijds met minder bewijs genoegen moeten nemen. Natuurlijk wil het voorgaande niet zeggen, dat wie aangetroffen wordt tijdens het doen van opnemingen of het maken van een teekening of beschrijving, als bovenbedoeld, onder omstandigheden niet ziin onschuld zal kunnen aantooiien: dit zal echter nractisch een uitzondering zijn. Het is dan ook de vraag of het invoeren van een bepaling in den geest van artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht in Titel T te dezen niet eer een verzwakking dan een versterking van de strafrechtelijke positie zou beteekenen. Zoodanige invoeging zou systematisch leiden tot een terugdringing van de natuurlijke werkingssfeer van de a tikelen 98, 102 en 103 nieuw.

Over de vragen, door de Commissie verder nog aan de overweging van de Regeering aanbevolen, werd reeds boven in het voorbijgaan gesproken. Deze vragen hadden voor het grootste gedeelte ook reeds de aandacht van den ondergeteekende, zoodat hij wat de meerderheid betreft, reeds thans zijn aanvankelijke conclusie kan mededeelen, zonder zich overigens, zulks in aansluiting aan de gedachte van de Cornniissie, voor hei tegenwoordige definitief over elk hunner te willen uitspreken.

1. De Commissie vraagt in de eerste plaats, of niet de strafbepaling van artikel 102, lid 1. van het Wetboek van Strafrecht, dient te worden verruimd. De practijk heeft aangetoond, dat er landen zijn, die door ondermijning van het wettelijke gezag in een ander land trachten, dat ander land juist zonder oorlog zijn zelfstandigheid te doen verliezen. De nadruk moet hier vallen op de woorden: „zonder oorlog", immers voor het geval van oorlog is artikel 102, lid 1, reeds van toepassing. De laatste omstandigheid heeft ten gevolge, dat de door de Commissie bedoelde uitbreiding ten onzent voorshands slechts theoretische beieekenis zou bezitten. Er is toch geen sprake van, dat ons land, zooals de omstandigheden in het huidige wereldconflict liggen, zonder oorlog zijn zelfstandigheid zou kunnen verliezen. Iedere eventueelc vijand kan er op rekenen, dat wij inet man en macht voor onze onafhankelijkheid tegen iedere aanranding zullen opkomen. In dit verband zijn trouwens ook de artikelen 97 en 97a van belang.

In de nota van wijzigingen wordt in een nieuw artikel IV voorgesteld, overeenkomstig de suggestie, gedaan in liet Voorloopig Verslag, de strafbaarheid uit het bestaande artikel 102 — en ook die van artikel 97 — uit te breiden tot voorbercidingshandelingen. Gelijktijdig bevat deze nota, in aansluiting aan de strafverhooging in de

artikelen 98 en 97. een verhooging van de maximum-straf, bedreigd in het eerste lid, tot levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

2. Het in verstandhouding treden met een buitenlandsche mogendheid met het oogmerk om haar tot het plegen van vijandelijkheden te bewegen, enz. omvat het in verstandhouding treden met tusschenpersonen met gelijk oogmerk. Dit laatste zal trouwens het normale geval zijn, daar men voor handelingen als hier bedoeld in den regel niet rechtstreeks in verstandhouding zal treden met de centrale organen van een toekomstigen vijand. De situatie ligt in artikel 97 anders dan in artikel 98. Het laatste artikel beoogt ook ieder gevaar van bekend worden van geheimen te voorkomen, treft dus ook handelingen. welke op zich zelf niet als spionnage kunnen worden beschouwd; artikel 97 eischt een bepaalde bedoeling, een bepaald oogmerk bij den dader.

3. De nieuwe tekst van het tweede lid van artikel 102, voorgesteld in artikel III van het gewijzigd wetsontwerp, omvat ook het teweegbrengen of bevorderen door burgers van oproer, of muiterij of desertie onder het krijgsvolk in tijd van oorlog, zonder dat hulp aan ,,den vijand" of het benadeelen van den staat tegenover .,den vijand" zal behoeven te worden bewezen. Het komt dus reeds voor een deel aan het hier gestelde desideratum te gemoet. Men vergelijke ook de aanvulling van artikel 103, opgenomen in artikel IV.

4. Artikel 120 van de Pensioenwet bevat reeds een algemeene regeling met betrekking tot pensioenen en uitgestelde pensioenen, verschuldigd aan hen, die veroordeeld zijn tot een vrijheidsstraf van drie maanden, tot plaatsing in een Rijkswerkinrichting of tot eenige zwaardere straf. Zeker kan de vraag rijzen, of de in dit artikel gegeven regeling uitputtend moet worden geacht en of niet, bijv. na zeer zware misdaden, op grond van onwaardigheid het recht op pensioen of uitgesteld pensioen zou dienen te vervallen. Hier staat echter tegenover, dat voor de pensioenen door de gepensionneerden regelmatig is betaald, zoodat het te dezen voor een gedeelte om verworven rechten gaat. De ambtenaarspensioenen vervullen voor de ambtenaren de rol, welke levensverzekeringen vervullen voor tal van personen, werkzaam in het particuliere bedrijf. Het betreft hier bovendien een probleem, meer omvattend dan het gebied enkel van landverraad en spionnage, hetwelk in verband daarmede moeilijk in het thans aanhangige ontwerp kan worden opgelost.

5. De wetten, tot instelling van de Nederlandsche ridderorden, bevatten een uniforme regeling betrekkelijk het verlies dezer orden. ,,Het lidmaatschap en versiersel der (dezer) Orde kan niet worden verloren," — aldus artikel 9 van de Wet van 30 April 1815, no. 5, houdende instelling van de Militaire Willemsorde, artikel 12 van de Wet van 29 September 1815, Staatsblad no. 47. houdende instelling van de Orde van den Nederlandschen Leeuw, artikel 11 van de Wet van 4 April 1892. Staatsblad no. 55, tot instelling der Orde van Oranje-Nassau — ,,dan ten gevolge van eene onherroepelijke ver-

oordeeling tot gevangenisstraf van drie jaren of tot zwaardere straf." Deze regeling schijnt op zichzelf bevredigend. Het zou toch onjuist zijn, dat een eenmaal verleende Koninklijke onderscheiding reeds bij kleinere delicten zou verloren gaan. Gezien de thans voorgestelde strafverhoogingen in den Eersten Titel van liet Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht, kan worden aangenomen, dat in den vervolge bij eeiiigszins beteekenende vormen van spionnage en landverraad steeds een straf van drie jaren of langer zal worden opgelegd.

6. Een afzonderlijke strafbepaling betreffende het uiteenjagen van een vergadering van den Ministerraad, het dwingen tot het nemen of niet-nemen van een besluit door dien Raad, enz., schijnt minder noodzakelijk. Op dit gebied kan met de algemeerie bepalingen van de artikelen 179 en 141 van het Wetboek van Strafrecht worden volstaan. Het feit schijnt trouwens nauwelijks waarschijnlijk.

7. Net betrekking tot de voorgestelde wijzigingen van de artikelen 82 en 81 van het Wetboek van Militair Strafrecht. stelt de ondergeteekende zich voor in overleg te treden met zijn ambtgenoot van Defensic. Men vergelijke de boven op blz. 3 gedane toezegging.

Artikel E

Voor wat de strafmaat in artikel Y8 betreft, moge verwezen worden naar het boven in de algemeene beschouwingen medegedeelde.

Met betrekking tot de overige wijzigingen moge het navolgende worden aangeteekend.

De redactie: „of redelijkerwijs moet vermoeden", is ontleend aan andere artikelen van het wetboek. Men vergelijke de artikelen 240*bis*, 248*bis*, 248*ter*, 250. enz. De redactie „althans redelijkerwijze kan vernioedeii". voorkomende in artikel 81 van hei Wetboek van Militair Strafrecht. komt in liet Wetboek van Strafrecht niet voor. Zij is ruimer en zou in het gegeven geval te ruim zijn; men vergelijke de later volgende woorden; „aan zoodanige personen, dat *gevaar* ontstaat" enz.

Het opzet. bedoeld in artikel 98, eerste lid voorgesteld, moet inderdaad mede op de omstandigheid .„of aan zoodanige personen, dat gevaar ontstaat" enz. gericht zijn; bij den dader moet de wetenschap van gevaar aanwezig zijn. Echter ook niet meer dan de wetenschap van ***gevaar.*** Hij moet weten. dat de mogelijkheid bestaat. dat de bescheiden. berichten of inlichtingen in handen komen van een buitenlandsche mogendheid. Hij behoeft dus geenszins te weten. dat zulks zeker het geval zal zijn of zelfs maas waarschijnlijk zal gebeuren. De voorgestelde tekst schijnt in verband hiermede ruim genoeg: verdere verruiming zon. gezien ook de bedreigde straf. niet zonder bedenking zijn.

Wat de voorbereidingshandelingen betreft, zal inderdaad het opzet van den dader gericht moeten zijn op voorbereiding van een van de handelingen, genoemd in hei voorgaande lid. Uit de omstandigheden zal dit opzet in de meerderheid van de gevallen niet moeilijk kunnen worden afgeleid. De rechter zal hier naar zijn innerlijke overtuiging

moeten beslissen. Ten slotte moet ook b.v. bij diefstal het oogmerk van de wederrechtelijke toeëigening veelal uit de omstandigheden bewezen worden verklaard. De mededeeling van den dief, dat hij het goed enkel! wegnam om dit een oogenblik te leenen, zal b.v. bij ontdekking op heeter daad in den regel zeker niet worden aanvaard. De omzetting van de overtreding van artikel 430 van het Wetboek van Strafrecht in een misdrijf is reeds bij de algemeene beschouwingen hesproken.

Wat de vraag betreft, in het Voorloopig Verslag vermeld, rakende het verschaffen van niet geheime inlichtingen aan een buitenlandsehe mogendheid, bestaat blijkbaar een misverstand. Het woord „geheimhouding" kan in artikel 98 zoowel absoluut als relatief worden opgevat. Het omvat zoowel het geval, dat de geheimhouding door het belang van den staat in het algemeen wordt geboden, als het geval, dat het belang van den staat medebrengt, dat de betrokken zaak zeheim blijft voor den vijand. Aan het woord „geheimhouding" wordt aldus geenszins een ongewone beteekenis gegeven. Mededeeling van gegevens omtrent den weerstoestand of de waterstanden, als in het Voorloopig Verslag bedoeld, valt dus evenzeer onder artikel 98 als mededeeling van absolute staatsgeheimen. Men vergelijke overigens voor tijd van oorlog ook het eerste lid van artikel 102.

Splitsing van artikel 98 in twee artikelen, waarvan het eene zich zou richten tegen openbaarmaking van geheimen, het andere betrekking zou hebben op spionnage, verdient geen aanbeveling. Indien men, gelijk in het Voorloopig Verslag wordt voorgesteld, liet tweede delict zwaarder strafbaar zou stellen dan het eerste, zou het gevaar ontstaan, dat, ter vermijding van de zwaardere straf, de vorm van openbaarmaking zou worden gekozen, hetgeen de situatie voor den staat geenszins zou verbeteren. Historisch is te dezen wellicht van belang, dat tiidens de totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht in het oorspronkelijk regeeringsontwerp de hierbedoelde splitsing aanvankelijk was voorgesteld. De regeering ia toen uit eigen beweging op deze splitsing teruggekomen onder opmerking, dat het in beide artikelen ging om „schending van Staatsgeheimen". „Op de nuance („openbaar maken". „mededeelen") moge de rechter letten. Trouwens, het opzettelijk openbaar maken kan soms nog schadelijker zijn dan verraad aan één enkele mogendheid en tevens, subjectief, daarmede soms gelijk staan."

De woorden: „bescheiden, berichten of inlichtingen". schijnen zeer ruim. Toezending van niet-ontwikkelde foto's en films valt daaronder. De niet-ontwikkelde foto-s en films zelf ziin bescheiden: tevens worden door hun toezending „inlichtingen" verstrekt, als hier bedoeld. Het verdierit geen aanbeveling „berichten" te vervangen door „gegevens", daar het laatste woord vrijwel met „inlichtingen" overeenstemt en in de aanhef van artikel 98 dan een zekere incongruentie zou ontstaan.

De ondergeteekende ineent, dat er geen aanleiding bestaat de vermindering van de maximum-straf niet één derde in geval van poging

of medeplichtigheid bij de hier bedoelde misdrijven niet te doen gelden en dus bij hen poging en medeplichtigheid even zwaar te straffen als liet voltooide delict. Van de algemeene beginselen van het wetboek moet naar zijn oordeel alleen bij uiterste noodzaak worden afgeweken.

Artikel III.

Gelijk reeds in de algemeene beschouwingen is vermeld, wil de ondergeteekende dit voorstel, hetwelk door hem als een verbetering wordt beschouwd, gaarne overnemen. Men vergelijke artikel III nieuw van het u-etsontwerp.

De Minister van Justitie,

P. S. GERBRANDY.

NOTA VAN WIJZIGINGEN.

(Ingezonden hij brief van 3 Mei 1940.)

In het ontwerp van wet worden de volgende wijzigingen gebracht.

In het **intitulé** wordt de komma-punt vervangen door een komma en wordt, na: ,,staat[n]. ingevoegd:
,,en aanverwante kleinere wijzigingen",

In de **considerans** wordt het woord: ,,en" vervangen door een komma en wordt, na: ,.staat[w]. ingevoegd:
,,en enkele aanverwante kleinere wijzigingen".

In **artikel I** wordt, in het voorgestelde artikel 98 in het eerste lid in plaats van: ..wordt gestraft met gevangenisstraf vari ten hoogste vijftien jareii". gelezen:
,.wordt gestraft, indien het feit gepleegd wordt buiten tijd vari oorlog. met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jareii, indien het gepleegd wordt in tijd van oorlog, rnet levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren".

In **artikel 111** wordt de punt aan het slot vervangen door een komma. Aan dit artikel wordt voorts het volgende toegevoegd:

,,in artikel 97, eerste lid, wordt, in plaats van: ,,met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jareii", gelezen:
,,met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren".

in artikel 102. eerste lid. wordt, in plaats van: ,,Met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jareii", gelezen:

„Met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren".

Het tweede lid van artikel 97 vervalt.

In het tweede lid van artikel 102 worden de volgende wijzigingen gebracht.

De aanhef wordt gelezen:
„Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk in tijd van oorlog:".

Onder 1°. vervallen de woorden:
„aan den vijand verraadt, in 's vijands macht brengt,".

Het gestelde onder 2°. en 4°. vervalt evenals deze nummers. Het gestelde onder 3°. n-ordt gesteld onder 2°."

Na **artikel III** wordt ingevoegd een nieuw artikel IV, luidende:

„Artikel IV.

Aan artikel 97 wordt een nieuw tweede lid toegevoegd:
„Handelingen gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf als omschreven in het voorgaande lid, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren."

Aan artikel 103 wordt een nieuw tweede lid toegevoegd:
„Met dezelfde straf worden gestraft handelingen gepleegd ter voorbereiding van een der in artikel 102 omschreven misdrijven." "

---

*Nadere voorzieningen **tegen** het bekend worden van staatsgeheimen, verhooging **van de** maximum-straf **op een** aantal misdrijven tegen de veiligheid van den staat en aanverwante kleinere wijzigingen.*

GEWIJZIGD ONTWERP VAN WET

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat nadere voorzieningen tegen het bekend worden van staatsgeheimen. verhooging van de maximum-straf op een aantal misdrijven tegen de veiligheid van den staat en enkele aanverwante kleinere wijzigingen wenschelijk zijn:

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

A.

In het Wetboek van Strafrecht worden de volgende wijzigingen gebracht.

Artikel I.

Artikel 98 wordt gelezen:

„Artikel 98.

Hij Sic opzettelijk bescheiden, berichten of inlichtingen omtrent eenige zaak waarvan hij weet of redelijkerwijs moet vermoeclen dat de geheimhouding door het belang van den staat wordt geboden, hetzg openbaarmaakt, hetzij verschaft aan eene buitenlandsche mogendheid of aan zoodanige personen, dat gevaar ontstaat dat de inhoud aan eene buitenlandsche mogendheid bekend wordt, wordt gestraft, indien liet feit gepleegd wordt buiten tijd van oorlog, met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren, indien het gepleegd wordt in tijd van oorlog. met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren.

Handelingen gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf als omschreven in het voorgaande lid. worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren."

Artikel II.

In artikel 4 wordt, onder 1° na: „97*a*, onder 1°.". ingevoegd:
„98,".

Artikel III.

In de artikelen 96. 97*a* en 103 wordt. in plaat': van: „vijf jaren". gelezen:

„tien jaren",

in de artikelen 95, tweede lid. 100 en 104, in plaats van: „zes jaren":

„twaalf jaren".

„in artikel 97, eerste lid, wordt, in plaats van: „met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren", gelezen:

„met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren",

in artikel 102, eerste lid, wordt, in plaats van: „Met gevangenisstraf van ten hoogste vijftien jaren", gelezen:

„Met levenslange gevangenisstraf of tijdelijke van ten hoogste twintig jaren".

Het tweede lid van artikel 97 vervalt.

In het tweede lid van artikel 102 worden de volgende wijzigingen gebracht.

De aanhef wordt gelezen:

„Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk in tijd van oorlog:".

Onder 1°. vervallen de woorden:

„aan den vijand verraadt, in 's vijands macht brengt,".

Het gestelde onder 2". en 4". vervalt evenals deze nummers. Het gestelde onder 3° wordt gesteld onder 2°.

Artikel IV.

Aan artikel 97 wordt een nieuw tweede lid toegevoegd:

„Handelingen gepleegd ter voorbereiding van een misdrijf als onischreven in het voorgaande lid, worden gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste tien jaren."

Aan artikel 103 wordt een nieuw t\vet.de Bid toegevoegd:

„Met dezelfde straf worden gestraft handelingen gepleegd ter voorbereiding van een der in artikel 102 omschreven misdrijven."

B.

Slotbepaling.

Deze wet treedt in werking met ingang van den dag na dien harer afkondiging.

Lasten en bevelen, dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst, en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aanqaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

VERSLAG.

Na bestudeering van de Memorie van Antwoord met bijbehoorende stukken acht de vaste Cominissie voor Privaat- en Strafrecht het wenschelijk, dat de Minister vóór den aanvang van de openbare behandeling van het wetsontwerp nog eenige nadere inlichtingen geeft. en wel omtrent de volgende punten.

1. Op bladz. **3** van de Memorie van Antwoord [1]) deelt dc Minister mede, dat bij de Regeering voorzieningen in beraad zijn. welke de strekking hebben de mogelijkheid uit te sluiten, dat gevangenisstraffen van langeren duur. opgelegd ter zake van de hier in aanmerking komende delicten, ten gevolge van een vijandelijken inval zouden kunnen morden onderbroken. Kan de Minister nader aangeven. van welken aard deze voorzieningen zijn? De omstandigheid, dat zulke voorzieningen worden overwogen, wordt in de Memorie van Antwoord gebruikt als een argument tegen het nemen van een onmiddellijke beslissing over voorstellen, gaande in de richting van de doodstraf. Zoolang echter zelfs de aard der eventueel te treffen voorzieningen niet bekend is. kan dit argument moeilijk op zijn juiste waarde geschat worden.

2. De Minister wijst opneming van een strafbepaling, welke zich richt tegen hem. aan wiens schuld te wijten is. dat staatsgeheimen gepubliceerd worden of in handen van een vreemde mogendheid geraken, aanvankelijk af. De Commissie is door de argumenten, welke de Minister voor zijn standpunt heeft aangeroerd, nog niet overtuigd. dat opneming van zulk een strafbepaling. aansluitende bijv. aan artikel 98, inderdaad achterwege behoort te blijven. In het voorbijgaan merkt zij op, dat hetgeen de Minister op bladz. 4 der Memorie van Antwoord [2]) schrijft, dat het hier om een ander type delict zou gaan dan bij de (d.w.z. alle) overige culpose niisdrijvrn van ons Wetboek van Strafrecht. haar niet geheel juist voorkomt. Bij de meeste dezer misdrijven *-ordt het gevolg inderdaad rechtstreeks door de enkele culuose handeling in het leven geroepen; niet echter bij alle. Als voorbeelden van culpose delicten. waarbij het schadelijk gevolg eerst door de handeling van een ander. mogelijk gemaakt door de strafbare nalatigheid, wordt teweeggebracht, noemi zij het als ambtenaar door schuld mogelijk maken van ontsnapping (artikel 367. lid 2) en de schuldheling (artikel 417*bis*). Zij meent, dat de Minister de moeilijkheden, verbonden aan vervolging van den „actieven" spion, te licht telt, cn zij is van oordeel. dat niet disciplinaire maatregelen — indien noodzakelijk. schrijft de Minister — tegen een nalatigen ambtenaar, die zoo groote belangen heeft verwaarloosd, geenszins altiid zal kunnen worden volstaan. Met haar opmerking. dat een schulddelict kan dienen om personen. bij wie opzet niet te beurijzen is, toch de straffen. had zij geenszins de bedoeliiig onschuldigen te

[1]) Hiervóór, blz. 96.
[2]) Hiervóór, blz. 97.

treffen; het gaat hier alleen om personen, bij wie in ieder geval strafbare – en hoogst gevaarlijke — nalatigheid aanwezig was en dus allerminst „onschuldigen". De Commissie zal het op deze gronden op prijs stellen, indien de Minister zijn staiidpunt in deze aangelegenheid opnieuw wil overwegen en, indien hij bij zijn aanvankelijke opvatting blijft, deze nader wil motiveeren.

3. Ook ten aanzien van de vraag, of het doen van opnemingen, enz. van militaire merken, voor zoover in tijd van oorlog gepleegd, onder de misdrijven dient te worden gerangschikt, is de Commissie nog niet van de onjuistheid harer aanvankelijke mcening overtuigd. Het komt haar voor, dat de Minister ook in dit geval de moeilijkheden, aan de vervolging verbonden, te licht schat. Er kunnen zich gevallen voordoen, waarin, naar zij vreest, vervolging op grond van een der artikelen 98, 102 en 103 oninogelijk blijkt. Preventieve hechtenis — en ook dit acht zij een punt van groot belang — is dan niet mogelijk. terwijl ook het maximum van de bedreigde straf (volgens artikel 430) dan naar haar oordeel te laag is. Ook ten aanzien van dit punt zal de Commissie gaarne zien, dat de Minister zijn standpunt opnieuw overweegt, althans nader uiteenzet.

4. Op bladz. 6 van de Memorie van Antwoord [1]) noemt de Minister een afzonderlijke strafbepaling tegen het uiteenjagen van een vergadering van den Ministerraad, enz. minder noodzakelijk. Hoewel dit een punt betreft, dat niet rechtstreeks op het thans aanhangige wetsontwerp betrekking heeft, acht de Commissie het wenschelijk er nog eens op te wijzen, dat tegen het uiteenjagen van den Regecringsraad en van de Staten-Generaal wèl afzonderlijke strafbepalingen bestaan met zeer hooge maxima. In 's Ministers gedachtengang zouden ook deze bepalingen overbodig zijn. Of het feit „nauwelijks waarschijnlijk" is. kan hierbij in het midden blijven. De Commissic beveelt in ieder geval dit punt opnieuw in 's Ministers aandacht aan.

Vertrouwende, dat de Regeering bereid zal zijn het bovenstaande vóór den aanvang van de openbare behandeling van het wetsontwerp schriftelijk tr beantwoorden, is de Commissie van oordeel, dat daarmede die behandeling voldoende zal zijn voorbereid.

Aldus vastgesteld 6 Mei 1940.

BAKKER—NORT.
MACKAY—KATZ.
TRUIJEN.
TERPSTRA.
DONKER.
VAN DER GOES VAN NATERS.
VAN MAARSEVEEN.

[1]) Hiervoor, blz. **100.**

NOTA NAAR AANLEIDING VAN HET VERSLAG.

(Ingezonden bij brief van 8 Mei 1940.)

Naar aanleiding van de in het Verslag behandelde punten moge de ondergeteekende het volgende aanteekenen.

1. De voorzieningen, bij de Regeering in beraad en bedoeld op blz. 3 van de Memorie van Antwoo d, betreffen de mogelijkheid levenslange gevangenisstraf of tijdelijke gevangenisstraf van langeren duur, opgelegd wegens bepaalde delicten uit de Titels I en II van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht. krachtens een bijzondere machtigingswet, ***tijdelijk,*** zoolang de tegenwoordige omstandigheden voortduren, te doen ten uitvoer leggen in een van de overzeesche gebiedsdeelen. Zoodanige voorziening zou landverraders de hoop ontnemen door een buitenlandschen invaller te worden in vrijheid gesteld. Het geldt hier derhalve een maatregel, welke op ruimer schaal kan worden toegepast dan die, welke in het Voorloopig Verslag door sommige leden wordt gesuggereerd, welke suggestie neerkomt op een uitbreiding van dc toepasselijkheid van de doodstraf verder dan door den ondergeteekende aangebracht. langs een omweg. Het schijnt den ondergeteekende, dat de Kamer, alvorens een beslissing omtrent laatstbedoclde suggestie te nemen, vooraf in de gelegenheid moet worden gesteld een voorstel zijnerzijds in de richting van tenuitvoerlegging van gevangenisstraf overzee, indien deze op grond van het reeds loouende overleg uitvoerbaar blijkt, in den vereischten vorm voor zich te hebben, wijl de preventie en de kracht, die besloten ligt in dezen maatregel. veel verder reikt dan de meergemelde suggestie. De ondergrteekende doet al wat in zijn vermogen ligt, ten einde op uiterst korten termijn de Kamer te dezer. zake een eventueel ontwerp te kunnen voorleggen.

Te meer klemt de noodzakelijkheid om te dezen niet overhaast te werk te gaan, daar wel in zeer bijzondere mate de suggestie van het Voorloopig Verslag, inet name wanneer men de consequenties er van onder de oogen ziet, buiten het raam van het aanhangige ontwerp ligt cn deze suggestie, om het beoogde doel te bereiken, practisch een aantal middelen te baat neemt. die aan ernstige bedenkinn onderhevig zijn. Beoogt het ontwerp nadere voorzieningen te treffen tegen het bekend worden van Staatsgeheimen, mitsgaders verhooging van de maximum straf op een aantal misdrijven tegen de veiligheid van den Staat en enkele aanverwante kleinere wijzigingen, in het Voorloopig Verslag wordt thans voorgesteld voor den staat van beleg wijzigingen aan te brengen op geheel andere gebieden en bovendien van ingrijpend karakter, t.w.:

1°. een verandering van de rechterlijke organisatie juist voor wat betreft de meest ernstige delicten van liet Wetboek van Strafrecht:

2°. een verandering van de rechtspleging voor dezelfde delicten;

3°. oen uitbreiding van de werkingssfeer van het Wetboek van Militair Strafrecht in zooverre, dat alle delicten. aanvangende .,hij die," onder dien Staat oolr op burgers toepasselijk zullen worden

(vgl. artikel 66 van het Wetboek van Militair Strafrecht). Het gaat hier om de volgende misdrijven: Wetboek van Militair Strafrecht artikelen 78 (verspieding$. 85 (ontmoediging van het krijgsvolk, enz.), 87, 88, 89 (niet nakomen militair bevel, enz.). 91 (schending internationale verdragen), 94, 102 (valschheid ten aanzien van verlofpassen), 144, 146 (opruiing), 147, 149, 151. 154 en 159. [1])

Genoeg om te doen zien. dat het hier veel meer omvattendc vraagstukken betreft, waaromtrent niet overhaast en enkel op grond van één bepaald gezichtspunt een beslissing moet worden genomen. Hier komt dan nog bij, dat de voorgestelcle oplossing. voor wat de doodstraf betreft, nog niet eens tot een bevredigend resultaat voert, daar zij deze straf beperkt tot de eerste beide Titels van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht en de misdrijven van het Wetboek van Militair Strafrecht. Een bevredigende oplossing is dit niet, daar bijv. politieke moord daar buiten valt.

Wil men de zaak van verdere uitbreiding der toepasselijkheid van de doodstraf aan de orde stellen, hetwelk in het wetsontwerp, dat op korten termijn tot de meest noodige voorzieningen beoogde te komen, was vermeden, zoo stelle men rechtstreeksche invoering van de doodstraf voor, al dan niet beperkt tot den staat van beleg en het geval van oorlog, en wege dezen maatregel af tegen de andere mogelijkheid, w-elke op dit gebied bestaat: het ten uitvoer leggen van gevangenisstraffen voor politieke delicten tijdelijk overzee. Met het oog mede op deze overwegingen stelde de ondergeteekende ook in de Memorie van Antwoord voor het vraagstuk van de ruimere toepassing van de doodstraf aan te houden tot het op korten termijn in te dienen tweede wetsontwerp. op welk tijdstip het resultaat van het Regeeïingsonderzoek naar tenuitvoerlegging van gevangenisstraf overzee tevens bekend zal zijn. De ondergeteekende doet hierbij gaarne de toezegging, dat hij bij de behandeling van dit tweede ontwerp de Kamer loyaal in de gelegenheid zal stellen te kiezen tusschen het door hem bij voorkeur gevolgde stelsel van ten uitvoer leggen van gevangenisstraffen in een gebiedsdeel overzee, welks preventie hij op velerlei grond zeer hoog aanslaat, en het stelsel, waarbij rechtstreeks oplegging van de doodstraf wordt mogelijk gemaakt bij misdrijven. waarop levenslange gevangenisstraf is gesteld en begaan, terwijl het Rijk zich in oorlog bevindt of het Rijk in Europa in zijn geheel in staat van beleg is verklaard, zulks echter met behoud van den rechter, die op het oogenblik bevoegd is, en met handhaving van de normale wijze van rechtspleging. De ondergeteekende heeft zich door opstelling van een desbetreffende redactie overtuigd. dat technisch een regeling in laatstgemelden zin mogelijk is.

Hij moet bij een en ander slechts deze reserve maken, dat het nader beraad van de Regecring lot de conclusie kan leiden, dat de door hem beoogde maatregel niet wel uitvoerbaar is. Dit is de reden. waarom

[1]) Over **het** hoofd zijn nog **gezien** de artt. 101, 131, 153,2° en **157.**
Red. M.R.T.

hij bij zijn Memorie vaii Antwoord slechts met een aanduiding lieeft volstaan. Hij vertrouwt. dat de Staten-Generaal bereid zullen zijn een uitstel te aanvaarden, dat vrij zeker een termijn van vier weken niet zal overschriiden.

Hij moge hieraan toevoegen, dat hij toch met ren tweede ontwerp moet komen, daar, in het raam van de thans geprojecteerde vcranderingen, wijziging van de artikelen 81 en 82 van het Wetboek van Militair Straf- en Tuchtrecht niet kan uitblijven.

Ten slotte moge hij tot vermijding van alle misverstand er op wijzen, dat de maatregel, welke hij begeert, in n-ezeii iiiet is een nieuwe straf van deportatie, ook niet als zoodanig aan zijn ambtgenoot vaii Koloniën is voorgedragen, maar alleen en uitsluitend is het ondergaan *zeer tijdelijk* van gevangenisstraffen in een gebied overzee met het oog op de afschuwelijke verwachting, die bedrijvers van het kwaad vaii landverraad mogelijkerwijs zouden koesteren in de richting van een van buiten komende bevrijding, een verwachting, waarop helaas niet ten onreclite de Commissie ook de aandacht heeft gevestigd.

2. De ondergeteekende meent ook bij nadere ovcrwegiiig (hoewel hij gaarne toegeeft, dat in het Verslag van de Commissie enkele juiste opinerkingen tegenover het in de Memorie van Antwoord gestelde zijn gegeven), dat aan toevocgiiig van een schuldmisdrijf aan artikel 98, naast voordeelen, ernstige bezwaren verbonden zijn. Men hedenke. dat artikel 98 in ziin bestaanden vorm reeds zeer ruim is geredigeerd en door het aanhangige ontwerp nog aanmerkelijk zal worden uitgebreid. Het betreft veel meer dan enkel gevallen van spionnage. Wal deze laatste betreft, zal van de „nalatigheid" trouwens in den regel eerst blijken, indien een „actieve˅ spion is gevat en uit zijn verklaringen of papieren de bron van de door hem verkregen kennis duidelijk wordt. Wat de gevallen aangaat, vallend buiten het gebied van de spioniiage, bleek de enkele keeren, dat door nalatigheid Staatsgeheimen uitlekten, meest van zoodanige goede trouw, dat een strafvervolging hoogst onbevredigencl zou zijn geweest. Men loopt hier inderdaad gevaar met de beste bedoelingen onschuldigen te treffen. Het gaat trouwens, afgezien van gevallen, waarin politieke figuren eenige onvoorzichtige uitlating deden, vooral om ambtenaren. Bij dezen is een disciplinaire afdoening, waar noodig, meer aangewezen en ook meer bevredigend. De rechter kan deze casuspositics veel moeilijker beoordeelen.

Voor alle volledigheid zij nog opgemerkt, dat de misdrijven van het als ambtenaar door schuld mogelijk maken van ontsnapping (artikel 367, lid 2) en schuldheling (artikel 417*bis*) een ander type vertooneii dan liet hier geprojecteerde delict. Bij schuldheling wordt het schadelijk gevolg in het leven geroepen door de culpose handeling zelf: het misdrijf, dat de heling mogelijk maakt, ligt dan reeds in het verleden. Ook bij ontsnapping door schuld is geen verder strafbaar handelen van een derde vereischt; ook hier betreft het dus niet de voorbereirling tot een ernstiger misdrijf.

3. Wanneer het bij de opneming van militaire werken, enz. om spionriage gaat, is een veel ernstiger delict aanwezig dan dat, waarop de overtreding van artikel 430 het oog heeft. De handeling behoort dan onder artikel 98*nieuw* of artikel *102* of 103*nieuw* te worden gebracht. De Commissie vreest, dat het opzet. voor deze misdrijven vereiseht, soms, hoewel aanwezig, niet zal kunnen worden bewezen. De ondergeteekende deelt deze vrees, ook na overweging, niet. De bedoeling van den dader zal in den regel uit de situatie of de begeleidende omstandigheden blijlien. Anderzijds gevoelt hij tegen een artikel, als door de Commissie bedoeld, een dubbel bezwasr. Eenerzijds zou zoodanig artikel het gevaar in het leven roepen, dat personen, die niet denken aan spionnage, krachtens dat artikel wegens misdrijf zouden worden veroordeeld, anderzijds zou het gevaar ontstaan, dat de rechterlijke macht de neiging gaat vertoonen niet de eigenlijke misdrijven van de artikelen 98, 102 en *103* bewezen te verklaren. doch dit nieuwe, lichtere delict.

4. Wat een afzonderlijke strafbepaling aangaat tegen het uiteenjagen van den Ministerraad. enz. gelijk de Commissie voorstelt, hiertegen bestaat op zich zelf geen bezwaar. Men kan zich enkel afvragen, of zoodanige bepaling naast de artikelen *179* en *141,* reeds in de Memorie van Antwoord genoemd, en naast artikel *94* noodig is. De beide andere in het verslag geiioemde artikelen liggen cenigszins anders. Het artikel, rakende den Regeeringsraad, ziet, gelijk bekend, op den Raad van State, het Koninklijk gezag waarnemende; het betreft een zeer bijzonder geval. Het voorschrift betrekkelijk de Staten-Generaal is vermoedelijk mede opgenomen als inleiding tot de volgende artikelen van Titel IV van het Tweede Bock.

De Minister van Justitie,

P. S. GERBRANDY.

AMENDEMENT VAN DEN HEER WENDELAAR.

Ingezonden 7 Mei 1940.

Na **Artikel IV** wordt ingevoegd een nieuw **artikel** V, luidende als volgt:

Artikel V.

In artikel 551 van het Wetboek van Strafvordering wordt: „92—96, *97a"* vervangen door: „92—98, *102".*

Toelichting.

Artikel *551* van het Wetboek van Strafvordering geeft den opsporingsambtenaren bijzondere bevoegdheden, nl. om te allen tijde de uitlevering te vorderen van alle voor inbeslagneming vatbare voorwerpen en om alle plaatsen, waar redelijkerwijs vermoed kan worden, dat zekere strafbare feiten worden begaan, te allen tijde vrijelijk te betreden. Deze bevoegdheden worden dezen ambtenaren echter slechts toegekend bij verdenking van bepaalde strafbare

feiten, waaronder die, genoemd in de artikelen 97, 98 en 102 van het Wetboek vari Strafrecht, niet voorkomen. Maar aangezien bij de vervolging van juist deze delicten die bijzondere bevoegdheden ook noodig zijn, wil het amendement deze artikelen in de opsomming van artikel 551 opnemen. WENDELAAR.

AMENDEMENT VAN DE HEEREN TERPSTRA EN VAN DIJKEN.

Ingezonden 8 Mei 1940.

Ondergeteekenden hebben de eer, het volgende amendement voor te stellen:

Na **Artikel IV** wordt ingevoegd een nieuw **Artikel** V, luidende als volgt:

Artikel V.

In artikel 78 der wet vaii 5 Juli 1921, *Staatsblad* no. 841, wordt na het gestelde onder 1°. ingevoegd:

2°. van de misdrijven, omschreven in een der Titels I of II van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht of in liet Wetboek van Militair Strafrecht, in tijd van oorlog en terwijl het geheele grondgebied van het rijk in Europa in staat van beleg is verklaard door wien ook begaan;

Het gestelde in het bestaande artikel onder 2°. en 3° wordt gesteld cnder 3°. en 4°.

Toelichting.

Artikel 78 der net vaii 5 Juli 192t, *Staatsblad* no. 841. tot invoering van het Wetboek van Militair Strafrecht geeft, naast enkele andere artikelen vaii die wet, aan. van welke strafbare feiten de militaire rechter kennis neemt.

Dit artikel 78 bepaalt onder 1°.. dat de militaire rechter kennis neenit van de misdrijven in geval van oorlog door wien ook begaan in een in staat van beleg verklaard gedeelte van het grondgebied des Rijks, voor zoover die misdrijven zijn omschreven in een der Titels I of 11 van het Tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht of in het Wetboek van Militair Strafreclit.

De ondergeteekenden zijn van oordeel. dat hetgeen de wet thans reeds voorschrijft „in geval van oorlog" óók behoort te gelden voor den zeer ernstigen toestaiid, dat „in tijd van oorlog" (dus mede als oorlog dreigende is of hij geheele of gedeeltelijke mobilisatie) het geheele land in staat van beleg is verklaard. Hiertoe strekt het amendement.

Onder meer wordt alsdan artikel 45 van het Wetboek van Militair Strafrecht van toepassing. zoodat, indien up een misdrijf, omschreven in een der bovengenoemde Titels van het Wetboek van Strafrecht, aldaar levenslange gevangenisstraf is gesteld en de rechter oordeelt, dat de veiligheid van den Staat de doodstraf eischt. de schuldige tot deze straf kan norden veroordeeld. TERPSTRA
VAN DIJKEN

OFFICIEEL GEDEELTE.

Militaire Justitie.

Besluiten van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 25 Mei 1940, Kabinet, nos. 44B en 54B.

Legerorders 1940, Nr. 283.

Dexe Legerorder bevat het besluit van den O.L.Z. van 25 Mei 1940 tot instelling van twee militaire arrondissementen, reeds opgenomen op blz. 11 van de vorige aflevering van dit tijdschrift, en verder ondervolgend besluit.

Kabinet no. 44 B.

De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht;

Op de voordracht van de Secretarissen-Generaal, waarnemende Hoofden van de Departementen van Justitie en van Defensie;

Besluit als volgt:

te benoemen met ingang van den dag van indiensttreding bij den K ijgsraad voor de Landmacht:

A. in het militaire arrondissement 's-Gravenhage:

I. tot President op een jaarwedde en pensioensgrondslag van f 6420,—: Mr. B. G. A. Smeets, te 's-Gravenhage;

II. tot Auditeur-militair op een jaarwedde en pensioensgrondslag van f 6420,—: Mr. D. J. Veegens, te 's-Gravenhage;

III. tot President-plaatsvervanger:
1. Prof. mr. J. M. van Bemmelen, te Leiden;
2. Mr. B. F. Verveen, te Rotterdam;
3. Mr. A. W. J. van Vrijberghe de Coningh, te 's-Gravenhage;

IV. tot Auditeur-militair-plaatsvervanger:
1. Mr. G. H. L. Arriëns, te 's-Gravenhage:
2. Mr. W. F. Schokking, te Amsterdam;
3. Mr. J. P. C. van Velzen, te 's-Gravenhage;
4. Mr. J. S. L. Aghina, te 's-Gravenhage;
5. op een remuneratie van f 5560,— 's jaars, op welk bedrag de pensioensgrondslag wordt vastgesteld: Mr. E. W. R. M. van der Kun, te 's-Gravenhage;

B. in het militaire arrondissement Utrecht:

I. tot President op een jaarwedde en pensioensgrondslag van f 6420.—: Mr. J. W. U. Doornbos, te Utrecht;

I. tot Auditeur-militair op een jaarwedde en pensioensgrondslag van f 5778.—: Mr. P. Kapteijn, te Utrecht;

r

III. tot President-plaatsvervanger: Mr. J. J. Plugge, te Utrecht;
IV. tot Auditeur-militair-plaatsvervanger:
a. Mr. Z. Heimens Visser, te Utrecht;
b. Mr. D. J. van Gilse, te Utrecht;
c. Mr. A. W. Baron van Imhoff, te Groningen.

De Secretarissen-Generaal, waarnemende Hoofden van de Departementen van Justitie en van Defensie zijn ieder, voor zooveel hem betreft, belast met de uitvoering van dit besluit, waarvan afschrift zal worden toegezonden aan de Algemeene Rekenkamer.

's-Gravenhage, den 25sten Mei 1940.

De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht,

(get.) H. G. WINKELMAN.

Voor eensluidend afschrift,

de Reserve-Kolonel,
Hoofd van het Kabinet,

L. C. PREIJ.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Het militair gezag op bezet gebied.

Volgens art. 1 van het ter Tweede Vredesconferentie gesloten (herziene) Verdrag nopens de wetten en gebruiken van den oorlog te land (Stbl. 1910, No. 73) verstrekken de verdragsluitende Mogendheden aan hunne krijgsmachten te land voorschriften die overeenkomen met het bij dit Verdrag gevoegde Reglement betreffende de wetten en gebruiken van den oorlog te land.

Uit dit Reglement (Landoorlogreglement) nemen wij hieronder over Afdeeling III „Van het militair gezag op het grondgebied van den vijandelijken Staat."

Art. 42. Een grondgebied wordt als bezet beschouwd, wanneer het zich feitelijk bevindt onder het gezag van het vijandelijk leger.

De bezetting strekt zich slechts uit over die deelen van het grondgebied, waar dit gezag gevestigd en in staat is zich te doen gelden.

Art. 43. Wanneer het gezag van de wettelijke overheid feitelijk is overgegaan in handen van dengene, die het gebied heeft bezet, neemt deze alle maatregelen die in zijn vermogen staan, ten einde voor zooveel mogelijk de openbare orde en het openbaar leven te herstellen en te verzekeren en zulks, behoudens volstrekte verhindering, met eerbiediging van de in het land geldende wetten.

Art. 44. Het is aan eenen oorlogvoerende verboden de bevolking van een bezet gebied te dwingen inlichtingen te geven over het leger van den anderen oorlogvoerende of over zijn verdedigingsmiddelen [1]).

Art. **45.** Het is verboden de bevolking van een bezet gebied te noodzaken trouw te zweren aan de vijandelijke Mogendheid.

Art. 46. De eer en de rechten van het gezin, het leven der personen en de bijzondere eigendom, alsmede de godsdienstige overtuiging en de uitoefening van de eeredienst moeten worden geëerbiedigd.

De bijzondere eigendom kan niet worden verbeurd verklaard.

Art. 47. Plundering is uitdrukkelijk verboden.

Art. 48. Indien de bezetter in het bezette grondgebied de belastingen, rechten en tollen heft, ten bate van den Staat vastgesteld, doet hij dit zooveel mogelijk volgens de geldende regels voor de grondslagen en de verdeeling en vloeit daaruit voor hem de verplichting voort om te voorzien in de kosten voor het bestuur van het bezette gebied in dezelfde mate, als de wettelijke Regeering daartoe verplicht was.

Art. 49. Indien, buiten en behalve de belastingen in het vorig artikel bedoeld, de bezetter in het bezette grondgebied andere heffingen in geld doet, kan dit slechts geschieden ter voorziening in de behoeften van het leger of van het bestuur van dat grondgebied.

---

[1]) Duitschland en Japan hebben dit Verdrag geteekend en geratificeerd onder voorbehoud van dit artikel 44 van het Reglement.

Art. 50. Geenerlei gemeenschappelijke straf, in geld of van anderen aard, mag worden uitgevaardigd tegen de bevolkingen op grond van persoonlijke handelingen. waarvoor zij in haar geheel niet als hoofdelijk aansprakelijk kunnen worden beschouwd.

Art. 51. Geene heffing geschiedt dan krachtens schriftelijk bevel en onder veranhvoordelijkheid van een bevelvoerenden generaal.

De heffing geschiedt, voor zooveel mogelijk, naar de regels geldende voor de grondslagen en de verdeeling der bestaande belastingen.

Voor elke betaling wordt een ontvangbewijs aan de belastingplichtigen uitgereikt.

Art. 52. Bequisitiën in natura en persoonlijke diensten kunnen van de gemeenten of van de bewoners niet worden geëischt, dan ter voorziening in de behoeften van het bezettingsleger. Zij moeten in verhouding staan tot de hulpmiddelen van het land en van dien aard zijn. dat zij voor de bevolkingen niet de verplichting medebrengen om aan de krijgsverrichtingen tegen haar vaderland deel te nemen.

Deze requisitiën en deze diensten worden slechts niet machtiging van den bevelhebber in de bezette plaats gevorderd.

De leveringen in natura worden, voor zooveel mogelijk, dadelijk betaald; kan dat niet geschieden, dan worden zij door ontvangbewijzen gestaafd en heeft de betaling der verschuldigde sommen zoo spoedig mogclijlz plaats.

Art. 53. Het leger, dat een gebied bezet, kan slechts in bezit nemen het gereede geld, de fondsen en de invorderbare waarden, die aan den Staat tocbeliooren, de wapendepôts, vervoermiddelen, magazijnen en voorraden, en, in het algemeen, alle roerende eigendommen van den Staat, die van zoodanigen aard zijn, dat zij voor de krijgsverrichtingen kunnen dienen.

Alle middelen te land, ter zee en in de lucht tot de overbrenging van berichten, tot vervoer van personen of zaken dienende, buiten de gevallen beheerscht door het zeerecht, de wapenvoorraden en, in het algemeen, elke soort krijgsmunitie. kunnen worden in beslag genomen, zelfs indien zij aan bijzondere personen toebehooren, maar moeten worden teruggegeven en de schadeloosstellingen worden bij den vrede geregeld.

Art. 54. De onderzeesche kabels, welke een bezet gebied met een onzijdig gebied verbinden, kunnen slechts in geval eener volstrekte noodzakelijkheid worden in beslag genomen of vernietigd. Zij moeten eveneens worden teruggegeven en de schadeloosstellingen worden bij den vrede geregeld.

Art. 55. De Staat, die een gebied bezet heeft. inag zich slechts beschouwen als beheerder en vruchtgebruiker der openbare gebouwen, onroerende eigendommen, bossehen en landbouwondernemingen, welke aan den vijandelijken Staat behooren en zich in de bezette landstreek bevinden. Hij moet het grondkapitaal dier eigendommen in zijn geheel laten en die overeenkomstig de regelen van het vruchtgebruik beheeren.

Art. 56. De eigendommen der gemeenten, die der inrichtingen

gewijd aan openbare eerediensten, aan weldadigheid en aan het onderwijs, aan de kunsten en wetenschappen, ook al behooren deze aan den Staat, moeten worden behandeld op gelijken voet als de particuliere eigendom.

Alle inbeslagneming, opzettelijke vernieling of beschadiging van dergelijke inrichtingen, van geschiedkundige monumenten, van werken van kunst en wetenschap is verboden en moet worden vervolgd.

„Persoonlijke dienstbetrekkiiig"

Art. 322 W.v.S.

Joy riding.

Mr. D. J. Peegens, auditeur-militair te 's-Gravenhage, schrift ons in dato 20 Juli 1940:

Mobilisatie-aanteekening No. 48 van Mr. P. J. A. Clavareau (M.R.T. XXXVI, 25) geeft mij aanleiding tot de opmerking, dat de functie van den ambtenaar (waaronder gelijk bekend allen, die tot de gewapende macht behooren, door art. 84 W.v.S. worden begrepen) niet valt onder de „persoonlijke dienstbetrekking" van art. 322 W.v.S. Voor mijn opvatting, dat dit laatste begrip moet worden beperkt tot verhoudingen van privaatrechtelijk karakter, vind ik steun in de sententie van het H.M.G. van 2 November 1926, M.R.T. XXII, blz. 297, in die van het H.M.G. voor N.I. van 1 Maart 1935. M.R.T. XXXI, blz. 396 en in het bestaan van een afzonderlijke strafbepaling voor de verduistering van geld of geldswaardig papier door een ambtenaar in zijn bediening (art. 359 W.v.S.). Het z.g.n „joy-riding" door militaire chauffeurs is dus vatbaar voor krijgstuchtelijke afdoening.

Wat betreft het begrip „persoonlijke dienstbetrekking" scharen wij ons aan de zijde van Mr. Veegens. Naast de in zijn schrijven reeds vermelde rechtspraak kan ook nog gewezen worden op de sententie van het H.M.G. van N.I. van 26 Mei 1939, M.R.T. XXXV, 178, terwijl mede de geschiedenis van art. 322 steun biedt voor zijne opaattiny. Zie de M.v.T. ad art. 322, bij Smidt, 1e druk. II, 509, alswrede die bij art. 50, t.a.p. I, 417. alwaar. de verduistering van art. 322 wordt omschreven ais die gepleegd „in de uitoefening van eeniy beroep of niet-ambtelijke betrekking".

Hieruit volgt nu echter o.i. nog niet dat joy-riding voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar zou zijn. Al moge dan de verzwarende omstandigheid van art. 322 wegvallen, xoo komt daarvoor in de plaats die van art. 44, [1]*) gelijk ook uit de door Kr. V. aangehaalde*

[1]) Anders *Mr.* **Clavareau,** M.R.T. *XXXVI,* **26,** No. *49.*

sententies blijkt, en ook dit zou reeds een bezwaar vormen tegen eene disciplinaire bestraffing. Bovendien valt dat rijden, althans in tijd van oorlog, o.i. ook, en dan in de eerste plaats, onder art. 160 W.v.M.S. Benzine is toch, zeker in onzen tijd, ongetwijfeld te rangschikken onder „eenige oorlogsbehoefte" en het gebruik daarvan levert op „wegmaken". De meening van Mr. Clavareau, t.a.p. No. 47, lijkt ons minder juist.

Red. M.R.T.

Advies auditeur-militair.

In dato 12 Juli 1940 richtte de officier-commissaris te 's-Gravenhage aan den garnixoens-commandant aldaar ondervolgend schrijven:

Op 20 Mei 1940 bepaalde de Commandant T Legerkorps bij schrijven Sectie I 1 Nr. 953 Geh. o.m., dat de zaak, aanhangig tegen den reserve-ritrneester J. door den Krijgsraad te Velde behoorde te warden onderzocht en stelde hij de betrekkelijke stukken in handen van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Velde van het I Legerkorps.

Nadat de toenmalige Officier-Commissaris hij dien Krijgsraad. Mr. Schokking, in het tijdvak van 20 tot 25 Mei 1940 in de zaak informatiën had genomen en deze op laatstbedoelden datum had beeindigd, stelde hij op 24 Mei 1940 het desbetreffende dossier in handen van genoemden Auditeur-Militair.

Ingevolge besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht dd. 25 Mei 1940 St. No. O 202 [1], werden de Krijgsraden te Velde met ingang van 27 Mei 1940 opgeheven en werd op dato het militair arrondissement 's-Gravenhage ingesteld. De Heer Mr. D. J. Veegens, die de functie van Auditeur-Militair bij hoogerbedoelden Krijgsraad bekleedde, werd tot Auditeur-Militair in het arrondissement 's-Gravenhage benoemd.

Bij schrijven van 30 Mei 1940 No. 1. O. verzocht de Heer Veegens. thans in laatstbedoelde qualiteit mij nog eenige, met name genoemde informatiën in de zaak van den Heer J. te willen nemen.

Aan dit verzoek heb ik voldaan; tevens heb ik een nader onderzoek ingesteld naar den aard van de verwonding. welke de hierbedoelde officier in de nacht van 11 op 12 Mei 1940 had opgeloopen.

De aanvullende stukken zijn beklaagde in een tweede laatste verhoor getoond, zoodat op dit oogenblik de instructie m.i. definitief als geëindigd kan worden beschouwd.

Thans is bij mij de vraag gerezen, of het dossier in den staat waarin het zich op dit moment bevindt, in handen mag worden gesteld van den Auditeur-Militair, zooals door dezen in zijn hiervorenaangehaalden brief werd verzocht.

---

[1]) M.R.T. XXXVI, 11.

Nu immers de Krijgsraad te Velde door een vredeskrijgsraad is vervangen, dient tegen militaire beklaagden te worden geprocedeerd volgens de twee eerste titels van de Regtspleging bij de Landmaqt en niet volgens den derden titel van dat wetboek. Het verschil daartusschen komt hierop neer, dat bij naleving van de eerste procedure de Auditeur-Militair zijn advies tot vervolging opmaakt slechts met behulp van processen-verbaal, welke in een vooronderzoek werden opgemaakt, terwijl bij een procedure volgens den derden titel der Regtspleging bij de Landmagt, de Auditeur-Militair bij zijn advies kan gebruik maken van beëedigde verklaringen van getuigen en deskundigen.

Ten einde de door de wet niet gewilde benadeeling in de positie van beklaagden te voorkomen is het m.i. een eisch, dat aan den Auditeur-Militair de kennisname van de verhooren, welke door eenigen Officier-Commissaris werden afgenomen, worde onthouden.

Ik heb dan ook de eer U HoogEdelGestrenge in overweging te geven, den Auditeur-Militair slechts de stukken, voorzooveï genummerd: 5, 7, 8, 9, 10 en 11, het huishoudelijk onderzoek betreffende, ter fine van advies te doen toekomen.

Het geheele dossier wordt U HoogEdelGestrenge hiernevens aangeboden.

Aangeteekend moge worden, dat de reserve-ritmeester **J.** in het genot van groot verlof is gesteld en dat zijn adres luidt: enz.

*Op dit schrijven, door den Garnizoenscommandant in afschrift toegezonden aan den Auditeur-Militair, heeft deze in dato **15** Juli 1940 aan die autoriteit geantwoord:*

Bij dezen heb ik de eer UHEG te berichten, dat ik met eenige verwondering heb kennis genomen van het schrijven van den Officier-Commissaris alhier aan U d.d. 12 dezer, No. 4699, waarvan ik de copie hedenmorgen ontving.

Door den overgang van de Krijgsraden te Velde op de gewone Krijgsraden zal inderdaad alsnog verwijzing van beklaagde naar den Krijgsraad alhier moeten plaats vinden. Het schijnt mij te getuigen van een te ver gaande bezorgdheid voor den verdachte thans zonder eenigen positief-rechtelijken grond te verlangen, dat ik mijn advies zal moeten uitbrengen zonder te hebben kennis genomen van het complete dossier. Uit artikel 69 R.L. blijkt, dat, ingeval tijdens de informatien verdenking van een ander strafbaar feit rijst, de Officier-Commissaris den beschuldigde daarover moet ondervragen. In dit geval volgt een nadere verwijzing, waartoe wordt geadviseerd op grond van beëedigde verklaringen van getuigen en deskundigen. Hieruit blijkt, dat van een recht van den beklaagde om te worden verwezen op advies van een niet volledig ingelichten Auditeur-Militair geen sprake is.

Ik moge U derhalve verzoeken mij het geheele dossier te doen toekomen.

Aan dit verzoek heeft de Garnizoenscommandant in het Justitieele garnizoen 's-Gravenhage, blijkens ondervolgend schrijven, gedateerd 19 Juli 1940, voldaan.

Naar aanleiding van Uw schrijven d.d. 15 Juli Mr. V./B. No. 1/0 bericht ik UHoogEdelgestrenge, dat ik over de onderwerpelijke aangelegenheid reeds van gedachte heb gewisseld met den Officier-Commissaris te 's-Gravenhage (Kapitein Mr. P. M. C. J. Hamer),

Tevens bericht ik G, dat wanneer door mij aan U om advies wordt gevraagd over een zaak, ik U alle bescheiden ter inzage moet geven, welke in mijn bezit zijn of te mijner kennis zijn gebracht, opdat U een zoo volledig mogelijk overzicht van de zaak hebt.

Het ligt in mijn voornemen om den Officer-Commissaris voor. noemd mijn zienswijze in deze mede te deelen.

Tenslotte stel ik het geheele dossier, in zaak den Reserve-Ritmeester J. in Uwe handen, met verzoek mij te willen dienen van advies.

De opvatting van den officier-commissaris te 's-Grnvenhage komt ook ons minder juist voor. Welk nadeel er voor een beklaagde uit zou kunnen voortvloeien indien de auditeur-militair kennis krijgt van a l l e op de zaak betrekking lzebbende stukken, is ons ook niet duidelijk mogen worden. Hoe volledíger de A.-M. wordt ingelicht, hoe juister zijn advies zal kunnen zijn. Overigens zijn daarbij niet alleen de belangen van den beklaagde betrokken, maar óók die van het recht en van de krijgstucht.

Ten slotte de vraag was hier wel eene n i e u w e verwijzing noodzakelijk, gelet op art. 3 van het Besluit O.L.Z. van 25 Mei 1940?

Red. M.R.T.

Verordeningsbladen voor het bezette Nederlandsche gebied. [1])

Uit de in bovengenoemde Verordeningsbladen, in de Duitsche en in de Nederlandsche taal, gepubliceerde voorschriften nemen wij hieronder enkele bepalingen over die ook voor de militaire rechtspraak beteekenis kunnen hebben.

Blijkens decreet van den Führer van 18 Mei 1940 (Stuk 1, uitgegeven 5 Juni 1940) komt het bezette Nederlandsche gebied onder den te 's-Gravenhage zetclenden ,,Rijkscommissaris voor het bezette

[1]) Men leze ook de belangrijke beschouwingen van Prof. Mr. B. M. Telders onder den titel „Oorlogsverordeningen" opgenomen in het Nederlandsch Juristenblad van 13 Juli 1940. blz. 553—560.

Nederlandsche gebied'' te staan. Hij is beschermer van de Rijksbelangen en oefent in het civiele ressort het opperste regeeringsgezag uit. Hij staat rechtstreeks onder den Fuhrer. (§ 1).

De Duitsche weermachtsbevelhebber oefent de militaire souvereine rechten uit. Hij, evenals de opperbevelhebbers van de weermachtsdeelen, heeft het recht die maatregelen voor te schrijven die voor de uitvoering van zijn militaire taak en de militaire beveiliging noodzakelijk zijn. (§ 2).

Het tot nu toe geldende recht blijft van kracht, voor zoover het met de bezetting te vereenigen is.

De Rijkscommissaris kan verordeningen uitvaardigen, die kracht van wet hebben. Zij wonden in het „Verordeningsblad voor het bezette Nederlandsche gebied" afgekondigd. (§ 5).

Verordening van den Rijkscommissaris van 29 Mei 1940. Nr. 3.

§ 6. De rechtspleging is onafhankelijk.

De uitspraken worden in den naam van het Recht gedaan.

De Rijkscommissaris bepaalt, welke vonnissen hem vóór hun uitvoering ter bekrachtiging moeten worden voorgelegd.

De Rijkscommissaris bepaalt bij verordening welke strafbare feiten aan het oordeel van de Bijzondere Rechtbank moeten worden onderworpen en in welke gevallen personen van Nederlandsche nationaliteit voor den Krijgsraad of voor den Duitschen politierechter moeten verschijnen.

Volgens § 7 moeten o.a. de in actieven dienst zijnde rechters en openbare ambtenaren onder eede een verklaring [1]) afleggen dat zij de verordeningen en andere bepalirigen van den Rijkscommissaris en van de hem ondergeschikte Duitsche organen stipt zullen nakomen en dat zij zich zullen onthouden van elke handeling gericht tegen het Duitsche Rijk of de Duitsche weermacht.

Stuk 3. In deze aflevering komt onder No. 12 een Verordening van den Rijkscommissaris voor, gedateerd 8 Juni 1940, betreffende de bevoegdheid van den (Duitschen) Krijgsraad [2]) waarbij is bepaald:

§ 1. Burgers van niet-Duitsche nationaliteit zijn onderworpen aan het oordeel van den (Duitschen) Krijgsraad ten aanzien van delicten, welke

1) zich richten tegen de Duitsche weermacht, haar leden of tegen degenen, die op een of andere wijze bij haar werkzaam zijn, of

2) in gebouwen, localiteiten of inrichtingen ten behoeve van de Duitsche weermacht worden begaan.

§ 2. Wanneer de Commandant van het legeronderdeel, waartoe de betrokken (Duitsche) Krijgsraad behoort [3]), verklaart, dat hij

[1]) De Duitsche tekst zegt „eidesstattliche Erkläring". De vertaling lijkt ons minder juist.

[2]) *Duitsche tekst*: „Wehrmachtsgerichtsbarkeit".

[3]) „Gerichtsherr des Gerichts der Wehrmacht".

van zijn bevoegdheid ingevolge § 1 van deze verordening geen gebruik maakt, gaat het recht tot vervolging en veroordeeling over op de gewoonlijk tot strafvervolging bevoegde autoriteiten.

Stuk 4. Gebruik makende van eene hem door den Rijkscommissaris in dato 17 Juni 1940 verleende maohtiging, heeft de Secretaris-generaal van het Departement van Justitie bij Uitvoeringsbesluit van 17/18 Juni d.a.v., No. 14, o.a. bepaald, art. **3:**

,,De strafrechter kan wettelijke voorschriften betreffende termijnen en vormen buiten toepassing laten, indien deze ten gevolge van de bijzondere omstandigheden, welke zich sedert 10 Mei 1940 voorgedaan hebben, in redelijkheid niet konden of kunnen worden in acht genomen." [1])

Stuk 6. Bevat vrij uitvoerige voorschriften betreffende maatregelen op het gebied van berichtgeving en fotografeeren (draadlooze telegrafie of telefonie, lichtsignalen, postduiven, fotografieën, films).

Op feiten gepleegd in strijd met deze Verordening, No. 25 van 24 Juni 1940, zijn, naar Duitsch recht, straffen gesteld van gevangenis, in ernstige gevallen tuchthuis of de doodstraf. De algemeene voorschriften van de Duitsche strafwetten vinden overeenkomstige toepassing, terwijl tevens is bepaald dat die feiten vallen onder § 1, onder 1 van de Verordening No. 12 (zie hierboven), m.a.w. dat de Duitsche Krijgsraad als de ter zake bevoegde rechter wordt aangewezen.

Uit de oude doos.

Rechtskennis voor officieren.

In wellicht ons eerste rechtsgeleerde maandschrift, getiteld ,,De Regtsgeleerde, in spectatoriale vertogen", uitgegeven in de jaren 1767—1772 te Amsterdam bij de Erven van F. Houttuyn, troffen wij in het 5de vertoog van het zesde deel voor de maand May 1772 een aan den Regtsgeleerde(n) anonymus toegezonclen brief aan, waarin de schrijver P. v. d. M., die zich geïnteresseerd had voor een militaire kweekschool voor de Nederlanden, opgericht door Kolonel J. W. Schomaker. zich zeer getroffen betoonde door het ongunstig oordeel over die instelling van een ,,officier van rang, ,,een ouden braven krijger". Deze wist niet, zooals hij zich tegenover den briefschrijver had uitgelaten, ,,waartoe al die kundigheicl ,,en omslag toe dient. Ik heb nooit gestudeerd en ik kan ook geen ,,vreemde taalen. Het Hoogduitsch is mijn moedertaal en met al ,,dat Françosisch weet ik geen werk mede. Het Hollandsch versta ,.ik door zoo een langdurigen dienst in deze landen genoeg om de

[1]) Hetzelfde geldt ook in gedingen, voortvloeiend uit het administratieve recht. Over disciplinair recht wordt niet met name gesproken.

„commandoos te verstaan, hoewel ze dog meerendeels in 't Hoog-
„duitsch geschieden. Laat mijn soon goed exerceeren leeren en wel
„op zijn dienst agting geven, zal hij wel voortkomen. Ik zal hem
„het exercitieboek van de Hopman Schmid kopen. Daar moet hij in
„studeeren en al deed ik hem al op zoo een universiteit, zoo zou ik
„hem de kop dog niet graag laten breken met alle die philosophische
„lessen en nog minder met die regtsgeleerdheid te leeren. Dat is
„onse studie niet. De fogtel en niet het corpus juris moeten wij ge-
„bruiken. Ik heb zoo lange jaren in Krijgsraden geseten en ik kwam
„er door; als men maer niet gek is, zijn natuurlijk oordeel heeft
„en den dienst verstaat, is het geen heksche werk om een saak te
„decideren. Regt door zee zonder chikanes maakt de beste militaire
„rigter en loopen er te veel omstandigheden oncler, daar zijn advo-
„caten, die wij kunnen vragen; die lopen er God betert genoeg."

Een Regent, dien hij kende, meende. dat onder de militairen er veel zijn die zoo denken en ried hem aan advies te vragen van den Regtsgeleerden anonymus. Deze Regtsgeleerde voldeed aan het verzoek. Hij liet in liet midden het antwoord op de vraag of de „be-
„daardheid van gemoed en denkingskracht (ten minsten voor een
„officier van rang noodzaaklijk) alleen door de behandelinge der
„wapenen kan verkregen worden", dan wel of men „door bespie-
„geling en theorie alleen een goed soldaat worden kan." Doch hij betoogde „dat, zoo ooit, het thans noodig zij, dat een militair offi-
„cier de rechten eenigszins versta." „Men dient" — zoo vervolgde hij — „vooral in onze tijden, waarin de militaire jurisdictie zo zeer
„uitgebreid is", te bedenken, dat de krijgsraden thans niet „blote-
„lings" oordeelen over „datgeen wat tot de militaire Krijgstucht en
„misdaden alleen behoort, maar ook over alle gemene delicten (jacht
„en contraventie der gemene middelen buiten gestelt), private actien,
„huwelijkszaken en verschillen, die (weinigen daarvan uitgezon-
„dert) of tusschen militairen bestaan, of waarin een militair ver-
„werende parthye moet ziin.

„Kan nu iemand door zijn goed oordeel, 'twelk wederom moet
„geoeffend worden, daarin maar zo te recht komen en is hier de
„fogtel van den ouden krijgsheld in den brief zo voldoende als het
„corpus juris? Die is zekerlijk goed om den Gordiaanschen knoop
„door te hakken maar niet om ze te ontknopen.

„Is het niet schrikkelijk, zijne zaken, zijn goed en bloed aan zulke
„richters blood gesteld te zien, die dikwils tot den dienst geschikt
„worden omdat ze niet studeren willen, ook door onvermogen der
„ouderen en als soldaten van fortuin met geen voorraad van weten-
„schappen (men gezwijge van hunne eigen krijgswetten) voorzien
„zijnde, evenswel naar de wetten, die in ons land dikwils zo ver-
„schillende als er g-uarnisoenen zijn, recht moeten doen?

„'t Is waar, zegt die oude krijgsheld, daar lopen advokaten ge-
„noeg bij de weg, die men consuleren kan.

„Doch om niet te melden, dat dit kosten zijn, ook de vraag is. of
„de krijgsraden die altijd behoeven te volgen? bewijst dit te veel

„en bijgevolg niets. Want daarvan zich andere rechtbanken ook „kunnende bedienen, waren er in 't geheel geene kundige richters „nodig."

En van deze noodzakelijkheid is men nu, bijna anderhalve eeuw later, nog niet algemeen overtuigd!

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Mobilisatie-aanteekeningen.

IV

(Vervolg en slot van blz. **30).**

58. Hiervóór in nos. 4 en 5 besprak ik, dat aan ons hrijgsluchtelijk straffenstelsel te velde verschillende practische bezwaren verbonden zijn, welke er wel niet vreemd aan zullen zijn geweest. dat het Departement van Defensie zich in het jaar 1939 tweemaal tegen het in toepassing brengen van dat straffenstelsel heeft uitgesproken. En na de capitulatie van 14 Mei 1940 heeft men zich gehaast weder tot het ,.gewone" straffenstelsel terug te keeren.

Ik mag echter niet verhelen, dat ik onlangs een Compagniescommandant gesproken heb, die in de eerste maanden na 10 April 1939 bij de B.O.-U.V.-troepen het toepassen van het straffenstelsel te velde zeer doeltreffend had gevonden. Zijn compagnie moest toen voortdurend graafwerk verrichten en meermalen legde hij streng arrest op met als bijkomende straf het verrichten van pionier-arbeid. Dat beteekende dan overdag harder moeten werken dan gewoonlijk en 's avonds achter slot.

59. Ket Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940 [1]) getuigt in zijn uitvoerige bepalingen van een zeer gedegen voorbereiding. Men mag aannemen. dat het ook bij een anderen loop der gebeurtenissen in de practijk zou hebben voldaan. Nu heeft de O.L.Z. bij Besluit van 25 Mei 1940 S. 0.202 (M.R.T. XXXVT, 11) een einde gemaakt aan het bestaan der overeenkomstig het Organisatie-besluit ingestelde Krijgsraden. Daardoor is alleen de toepassing van het Organisatie-besluit beëindigd; het Besluit zelf is van kracht gebleven.

60. Het zij mij veroorloofd nog enkele — het zij toegegeven, thans theoretische — opmerkingen te doen volgen. Het Organisatie-besluit vindt zijn juridische basis niet zoozeer in art. 243 R.L., als wel in art. 95 Invw. M.S.T.R., in den considerans mede aangehaald.

Op één punt betwijfel ik, of het Organisatie-besluit de nieest doelniatige oplossing heeft verkozen. Dat is. dat niet-militairen (voor zoover niet behoorende tot de in art. 77, 2° Invw. M.S.T.R. bedoelde satellieten) ,,bij voorrang" terecht staan voor den Krijgsraad, door den *hoogsten* Commandeerenden Generaal benoemd (art. 5 lid 2 juncto art. 4 lid 1 onder b). Maakt men hierdoor een snelle vervolging van deze beklaagden niet te moeilijk?

Art. 4 van liet Organisatie-besluit kent relatieve competentie toe ..bij uitsluiting", art. 5 daarentegen ,,bij voorrang". Uit dit gebruik van verschillende termen leid ik af, dat men aan de woorden ,.bij

[1]) Opgenomen in M.R.T. XXXVI, 4.

voorrang" dezelfde niet-stringente beteekenis moet toekennen als aan de uitdrukking ,,bij voorkeur", welke voorkomt in artt. 81 lid 1, 83 lid 1 Invw. M.S.T.R. [2]). Zulks is ook doelmatig te achten.

Afgesloten 8 Juli 1940.

P. J. A. CLAVAREAU.

---

[2]) De woorden „bij uitsluiting" komen ook voor in artt. 98 en 99 Invw. M.S.T.R.; verder wordt het woord ,,uitsluitend" gebruikt in artt. 81, lid 2, 83, lid 2 Invw. M.S.T.R., 2 en 6 Sv.

BOEKAANKONDIGING.

A. *Spruijt,* Militaire procedures: bijdrage tot de kennis van de procedures van straf- en tuchtrechtelijken aard bij de Koninklijke landmacht, Acad. Proefschrift, Leiden 1940. 273 bladzijden.

Kapitein Spruijt, sedert 1922 in het bezit van het aan de Amsterdamsche Universiteit behaalde diploma voor meer uitgebreide rechtskennis en sedert vele jaren waarnemend-griffier van het Hoog Militair Gerechtshof, is op 11 Juli 1940 te Leiden gepromoveerd tot doctor in de rechtsgeleerdheid na zijn proefschrift, waarvan de titel hierboven vermeld is, met succes tegen de bedenkingen van de rechtsgeleerde faculteit te hebben verdedigd. Wij wenschen den jongen doctor met dezen van voortgezette studie getuigenden stap op het wetenschappelijk terrein van harte geluk en hopen dat hij, ondanks de slechte tijden voor militairen wetenschappelijken arbeid, op den ingeslagen militair-rechtelijken weg mag voortgaan. Komt Nederland eenmaal weder in het bezit van een eigen weermacht, dan moet ook de studie van het daarvoor onmisbare materieel en formeel militair-straf- en procesrecht parate beoefenaars hebben, op de hoogte van de geldende doch binnenkort te demobiliseeren militaire straf- en tuchtwetgeving om haar op het oogenblik dat zij weder dienen moet, met volledige kennis van zaken toe te passen. Een nieuwe wetgeving is toch op dat oogenblik niet uit den grond te stampen en in werking te brengen en men zal zich dan wel, evenals in 1813 het geval is geweest, met de oude moeten behelpen.

Over die oude wetgeving, en wel over het moeilijkste gedeelte daarvan, het formeele recht, heeft de schrijver de resultaten van zijn theoretische en practische studie verzameld en medegedeeld op een oogenblik, dat er helaas weinig behoefte meer aan bestaat. Een werk ongeveer in den trant van het boek van Prof. B. Voorda over de Crimineele Ordonnantiën van Philips II, dat in 1792 het licht zag toen de pijnbank als processueel middel, welker gebruik die ordonnantiën omschreven en Voorda commentarieerde, reeds in de volksovertuiging veroordeeld was en bij de Staatsregeling van 1798 zou worden afgeschaft. Dit werk heeft niettemin groot nut gehad en tot juiste opvattingen dienaangaande veel bijgedragen. De nieuwe strafprocedure was zonder dit vroeger machtig hulpmiddel nog lang niet gereed, de noodregeling van 10 October 1798 bleef gelden naast de oude bewijsvoering en liet op vele punten dat wat de nieuwe lap op één stuk van dat kleed bedekt had, zichtbaar.

Uit dit ontwikkelingsstadium stamt ook ons militair procesrecht; het werd op schrift gebracht in aansluiting aan het verouderde burgerlijke, zonder dat men nog aanwijzingen had over eenigen nieuwen koers — integendeel bevestigden de ontwerpen-strafvordering van 1815 en 1819 den ouden — en men moest er zich mede behelpen, ook al omdat men eene vernieuwing van de burgerlijke wetgeving eraan

wilde laten vooralgaan. Sedert heeft men, wat het militair strafproces betreft, zich ongeveer een eeuw met die ongewijzigde wetgeving gered. Eerst in 1913 zijn ingrijpende verbeteringen van kracht geworden, verbeteringen, welker interpolatie in de oude wetgeving op gansch anderen grondslag heel wat passen en meten heeft medegebracht, zóóveel zelfs, dat het eerste niet gepubliceerde ontwerp van deze verbeteringswet er geheel naast bleef staan, aangezien de ontwerper de operatie in de beide Rcgtsplegingen niet had aangedurfd. Maar ook deze en enkele latere verbeteringen lieten allerlei eigenaardigheden intact, zelfs werd de verhouding tusschen verwijzingsofficier en openbaren aanklager, hoewel van ouds juist geconstrueerd doch niet scherp genoeg onder woorden gebracht en in de wetten doorgevoerd, verduidelijkt. Zoo is er veel, dat den modernen jurist vreemd is gebleven — de historie van onze strafvordering ligt thans buiten de normale belangsteling — dat vroeger door een overeenkomstig burgerlijk procesrecht niets bijzonders scheen te bevatten, doch dat hoe langer hoe meer onbegrepen wordt en dientengevolge niet of verkeerd wondt toegepast.

Nu het er naar uitziet dat toepassing in de practijk van onze militaire strafwetgeving voor de naaste toekomst niet meer zal plaats hebben, heeft het zijn nut, dat de verouderde wetgeving omtrent het militaire strafproces zaakkundige beschrijving vindt en zoo is deze dissertatie, welke een poging in die richting bevat, uit dien hoofde te loven, al zal de mogelijkheid om van het daarin vastgelegde materiaal te profiteeren, wellicht lang op zich laten wachten. Maar wij hopen en vertrouwen dat die tijd komen zal en dat de jonge doctor dit nog in dc kracht van zijn carrière mag beleven.

De hoofdinhoud van zijn proefschrift is, zooals ook de inhoudsopgave aanduidt, de beschrijving van de waarborgen, welke in de militaire procesregeling preventief en repressief gelegen zijn voor eene behoorlijke behandeling van en voor het werkelijk recht doen over militair justiciabelen. Daarbij onderscheidt hij de tuchtrechtelijke procedure en de procesregeling in strafzaken, waarbij hij, meer uitvoerig bij de laatstvermelde, de stof onderverdeelt in de gegevens omtrent de bij de procedure betrokken autoriteiten en hunne bevoegdheden eenerzijds en de in de procesregeling gelegen waarborgen anderzijds. Het meest laat hij den lezer profiteeren van de procesregeling voor het Hoog Militair Gerechtshof, bij welk college hij langen tijd werkzaam is geweest en met welks actueele practijk in tucht- en in strafzaken hij vertrouwd is geraakt. Tusschen deze procesregelingen in tucht- en in strafzaken erkent de schrijver historisch gegroeide verwantschap; al noemt hij de procesregeling in tuchtzaken ook eene regeling sui generis, hij is toch voorstander van het denkbeeld dat beide proccssegelingen behooren te worden ondergebracht in één wetboek van militaire strafvordering. Hiervoor is veel te zeggen, al zal de spaarzame regeling in het tweede gedeelte van de Wet op de Krijgstucht, op zich zelve al weer uitvoeriger dan de oude artikelen

17—20 R.L., wel aanleiding geweest zijn tot de beslissing dat zij buiten de toen nog niet voor herziening in aanmerking gebrachte regeling van het militair strafproces zou blijven.

Waar ook de schrijver de overheerschende beteekenis van de historie der strafvordering voor het juist begrip van de nog geldende wetgeving erkent, had hij o.i. beter gedaan om met de beschrijving en beoordeeling van de waarborgen in de strafprocesregeling aan te vangen. De lezer zou dan eerst een beeld hebben ontvangen van den achtergrond waartegen hij o.i. de tuchtrechtelijke procedure behoort te zien voordat deze laatste aan zijne aandacht wordt onderworpen. Juist deze achtergrond moet in dc eerste plaats goed worden belicht omdat daarin zeer veel voorkomt, dat den modernen, rechtshistorisch niet geschoolden jurist vreemd is en dat de schrijver door de stof te verdeelen over tal van afzonderlijke artikelen van de R.L., o.i. niet scherp genoeg en te weinig in onderling verband heeft doen uitkomen. Wij bedoelen de bevoegdheden van de bij het strafproces betrokken autoriteiten, in het bijzonder die van den auditeur-militair en van den garnizoenscommandant, en voorts den bouw en gedachtengang van dat wetboek. Wij veroorlooven ons deze bedoeling wat uitvoeriger weer te geven als een groote lijn, waarover commentaar en illustratie in het proefschrift ruimschoots doch verspreid te vinden is. Deze lijn moet o.i. boven alle détails doorloopend in het oog gehouden worden, wil men toepassing en uitlegging in den geest van de wet doen plaats vinden.

Toen de R.L. werd ontworpen, was de positie van den openbaren aanklager ook in onze burgerlijke strafvordering nog geheel die, welke aan het einde van de achttiende eeuw gold, nl. die van adviseur van den rechter, zonder wiens machtiging of beslissing hij geen daad van vervolging of van seponeering mocht verrichten. Zoo is de auditeur-militair nog steeds de adviseur van de bij militaire strafzaken betrokken militaire autoriteiten en van den krijgsraad en zijne meer ondergeschikte positie blijkt ook hieruit dat hij vroeger was de secretaris en nog is de bibliothecaris van autoriteiten en krijgsraad, bij welke hij optrad. De functie van secretaris is thans overgegaan op een daartoe aangewezen officier, zoodat, sedert het niet meer gebruikelijk is om vóór het houden van verhooren daartoe vraagpunten op te stellen (R.L. **41—44,** 69, **78,** 82), zijn taak in de informatiën bijna geheel vervallen is. Indien de officier-commissaris, vroeger tevens krijgsraadslid, zulks toestaat of wenscht, woont de auditeur-militair de door hem geleide verhooren bij en de aanwezigheid van dien openbaren aanklager is slechts verplicht indien de officier-commissaris in zijn standplaats huiszoeking verricht. Zijn normale taak in het militair strafproces begint eerst met het stellen van de telastelegging onder de beschikking tot bijeenroeping van den krijgsraad zoodra de zaak rijp is voor behandeling ter terechtzitting. Overigens is hij belast met de tenuitvoerlegging van daarvoor vatbare beslissingen en von-

nissen welke in dergelijke procedures genomen of geslagen worden (R.L. 53, 71, 157, 158, 168, 169, 206, 298).

De openbare aanklager mist echter te eenenmale de bevoegdheid om over het instellen en het al dan niet voortzetten van strafvervolgingen beslissingen te nemen. Wel mag en moet hij daarover advies uitbrengen aan garnizoenscommandanten (R.L. 14, 114) of aan den krijgsraad, die na de verwijzing, zooals de schrijver dat noemt, dominus litis is. Deze regeling is getroffen om tot uiting te doen komen het militair belang, dat bij het instellen, voortzetten en ten einde brengen van strafvorderingen tegen militair-justiciabelen betrokken is. De garnizoenscommandant heeft in de artt. 8, 9 en 11 R.L. de ruimte gekregen om het opportuniteitsbeginsel van het burgerlijk openbaar ministerie te laten gelden, hij moet bij klachtdelicten het indienen van een klacht afwachten vóórdat hij den auditeur-militair om advies vraagt over de verwijzing van de zaak naar den krijgsraad; hij wordt zelfs, indien het H.M.G. na inroeping van de in R.L. 15 bedoelde beslissing van oordeel blijkt dat kennisneming van een zaak door den krijgsraad noodig is, verplicht, die zaak alsnog te verwijzen, zonder dat de auditeur-militair daarbij meer dan anders betrokken wordt. Zoo behoort de garnizoenscommandant — n'en déplaise een onjuiste circulaire van den Minister van Justitie — liefst vóór de verwijzing van de zaak naar den krijgsraad (d.i. de eerste vervolgingsdaad) te beslissen over het al dan niet voldoen aan een transactie-verzoek van den verdachte; zoo beoordeelt de garnizoeriscommandant hetzij bij het nemen van zijne beslissing over de verwijzing hetzij bij die over de bijeenroeping van den krijgsraad, of er op dat oogenblik reden is om aan te nemen dat het recht tot strafvervolging van den justitiabele vervallen is, eene beoordeeling welke daarna aan den krijgsraad als dominus litis toekomt.

Een twijfelpunt ten aanzien van in deze richting gaande bevoegdheid van den auditeur-militair is het bepaalde in het eerste en het tweede lid van R.L. 274, welke bepalingen eene nasporingsbevoegdheid inhouden. Wij vonden in de aanteekeningen hierbij niet, hoe deze bepaling te verstaan is naast die van R.L. 292, en dit zou toch, gelet op het algemeen karakter van diens positie, zeer wenschelijk zijn geweest. Art. 292 legt den auditeur-militair volkomen terecht de verplichting op om gegevens over een krijgsraadzaak, welke hem dan doorgaans abusief bereikt hebben, „dadelijk" aan de betrokken militaire autoriteit door te zenden. Tijd voor nasporing, zoodra vaststaat dat de zaak een krijgsraadzaak is, is den auditeur-militair dus niet gelaten en die nasporing is dus alleen mogelijk zoolang nog niet vaststaat dat de zaak bij den krijgsraad, dus bijvoorbeeld bij den burgerrechter ingeval van connexiteit, thuis behoort. Het H.M.G. heeft de dadelijke doorzending volgens art. 292 ook weder zeer terecht zoodanig geaccentueerd, dat de auditeur-militair zijn advies over het aan de zaak te geven gevolg niet eens mag bijvoegen: de militaire autoriteiten moeten geheel onbevooroordeeld de hun toekomende beslissingen nemen volgens de artikelen 7 en volgende van R.L. en het advies

wordt eerst gevraagd zoodra de garnizoenscommandant de stukken weder volgens art. 10 R.L. in handen heeft gekregen.

Op deze wijze is het krijgstuchtelijk element, dat ten deze in militaire handen is en moet blijven, het beste verzekerd en gewaarborgd; verkeerde gewoonten of gebruiken hieromtrent moeten ten sterkste worden tegengegaan.

Nu nog een en ander over den bouw en den gedachtengang van het militair strafproces, zooals dat in de R.L. omschreven is. De gerechtelijke informatiën doen nog in hooge mate herinneren aan hek pijnbank-proces uit den tijd van vóór de Bataafsche Republiek. Recht werd gedaan op de bekentenis van den beklaagde, de regina probationum, het voornaamste bewijsmiddel. Getuigenverklaringen en andere bewijsmiddelen waren van bijkomstige beteekenis. Daarom begint de beschrijving van den loop der informatien met een serie bepalingen (R.L. 38—77) over het hooren van beklaagden [1]). Onder deze bepalingen zijn er enkele, die sterk aan den ouden tijd herinneren: het recolement van beklaagden op den dag na het verhoor en het ontslag onder handtasting van zich niet in voorloopig arrest bevindende beklaagden. Het recolement houdt verband met de vroegere opvatting dat de rechter niet rechtstreeks rekening mocht houden met in ,,scherp examen" verkregen bekentenis. Daarom werd een dag tijd gegeven om den beklaagde te doen bekomen van dat onderzoek en werd hij daarna ,,buiten pijn en banden" voor den rechter gebracht om zijn bekentenis te herhalen of daarop terug te komen. Thans, nu blijkens den aanhef van R.L. 63 dergelijk onderzoek ongeoorloofd is geworden en bovendien de verplichting om vast te stellen en toe te passen correctieve middelen wegens weigering om te antwoorden (R.L. 82 oude redactie) is afgeschaft, is het recolement voor den beklaagde de gelegenheid om zich te beroepen op alle in genoemd art. 63 vermelde middelen welke, ondanks het wettelijk verbod, tegen hem mochten zijn gebezigd. Het ontslag onder handtasting is een moreel dwangmiddel om een vrijgelaten beklaagde te verplichten om desgevorderd weder voor den rechter te verschijnen. In noot 4 bij R.L. 54 vermeldt de schrijver wel de herkomst, doch niet de wijze waarop dit thans behoort tc geschieden: op handslag laten beloven om des noodig terug te komen, handslag met den officier-commissaris of met den president van den krijgsraad. Met het afleggen van die belofte in handen van den president (R.L. 152) wordt toch ongetwijfeld hetzelfde bedoeld. Maar dan is het, indien dit dwangmiddel toegepast is, 's rechters moreele plicht om dit verband bij het eindvonnis op te heffen; er bestaat. nadat het eindvonnis in kracht van gewijsde is gegaan, geen grond meer om die verplichting van den veroordeelde te laten voortbestaan.

[1]) Het kan daarom niet twijfelachtig zijn of art. **47** ziet alleen op het verhoor van militaire beklaagden, die niet voor een krijgsraad mogen terecht staan. Bij de bepalingen over getuigenverhooren komt iets dergelijks niet voor. Dat is ook niet noodig.

Op de bepalingen over het hooren van beklaagden volgen die over het hooren van getuigen (R.L. 78—96), welk secundair onderzoek noodig was eenerzijds indien de bekentenis van den beklaagde niet of niet volledig aanwezig was en anderzijds om na te gaan of de beklaagde „zich zelve heeft willen bezwaren" (R.L. 70). De beteekenis van het getuigenverhoor werd grooter toen, tengevolge van de afschaffing van het „scherp examen", de behoefte aan een beschrijving van een nieuw bewijsrecht sterk werd gevoeld. Men begreep aanstonds toen dit punt ter sprake kwam, dat de mogelijkheid geopend moest worden om recht te doen op convictie, gepaard gaande met de verdediging van den beklaagde, te verwezenlijken door een gemotiveerde conclusie van eisch in te voeren, waartegen de beklaagde zich met hulp van een raadsman schriftelijk mocht verdedigen. Met spoed heeft men toen aan het Hof van Holland opgedragen een nieuwe noodregeling samen te stellen. Op 3 October 1798 bij de Eerste Kamer ontvangen, werd zij reeds op 5 October door de Eerste en op 6 October 1798 door de Tweede Kamer gearresteerd en op 10 October gepubliceerd. Daarbij werd bepaald dat een beklaagde niet mocht worden gepijnigd om confessie te bekomen, doch wel om door toepassing van „gepast" geoordeelde middelen tot antwoorden op vraagpunten te worden genoodzaakt. Na afloop van de informatiën zet de openbare aanklager, daartoe door den rechter gemachtigd. de resultaten van het onderzoek uiteen, met voorstel aan den recht; hoe te handelen. Meent de rechter dat de beklaagde de hem ten laste gelegde misdaad volkomen beleden heeft, dan machtigt hij den openbaren aanklager om op confessie recht te vragen. Acht de rechter eenig bewijs niet aanwezig, dan ontslaat hij den gevangen beklaagde zonder eenige bepaling. Is het bewijs bij ontkentenis niet voldoende en is dit niet binnen korten tijd aan te vullen. dan ontslaat hii den gevangen beklaagde onder handtasting ten einde hem terug te zien als er meer bewijs opgekomen zou zijn. Had daarentegen de rechter. ondanks de ontkentenis van den beklaagde, de overtuiging dat de hem ten laste gelegde misdaad ten volle bewezen was, dan machtigde hij den openbaren aanklager om op convictie recht te vragen. De beklaagde mag dan een verdediger stellen of om toevoeging van een raadsman vragen; beiden hebben vrijen toegang tot hem. De openbare aanklager moest binnen acht dagen na de ontvangen machtiging zijn gemotiveerde conclusie indienen. De beklaagde mocht nader getuigenverhoor verzoeken en een contra-memorie indienen, waartoe hem ten minste 14 dagen en ten hoogte 6 weken werd gelaten. Daarna geeft de rechter eindvonnis. In moeilijke gevallen was de schriftelijke gedachtenwisseling tusschen openbaren aanklager en beklaagde met zijn raadsman om te zetten in een ordinair proces, een proces naar burgerrechtelijken stijl. Dit kort overzicht van den inhoud vindt men eenigszins vereenvoudigd in de R.L. ook bij de behandeling van zaken ter terechtzitting; wij komen daarop aanstonds nog even terug.

Eerst willen wij de opmerking maken, dat het Crimineel Wetboek van 1809 te onzent bewijsniinima had ingevoerd. Daarvoor waren

goede redenen en zoo zien wij dan, dat, na de totstandkoming van art. 210 C.W.L., hetwelk de bewijsvoorschriften van het algemeen recht voor militaire strafzaken van toepassing verklaarde, de jurisprudentie aan deze bewijsminima vasthield ondanks het feit dat de algemeene wet, de Code d'Instruction Criminelle, welke tot 1 October 1838 hier gegolden heeft, de vrije bewijsleer huldigde.. Aldus werden mede ondervangen de hierboven bedoelde bezwaren verbonden aan een ontkentenis en aan een onvolledige of te bezwarende bekentenis.

Het verdwiinen van het ..scherp examen". dat in beginsel als laatste toevlucht moest dienen om een bekentenis te verkrijgen, en dan in veel gevallen goede diensten bewees, deed bij de samenstelling van de R.L. omzien naar een ander, naar men hoopte ook krachtig middel om achtergehouden bekentenissen tot uiting te doen komen. Dit middel was de invoering van confrontatieverhooren van beklaagden onderling en met getuigen (R.L. 97—112). E r moest daarvoor wel vrij wat bewijsmateriaal aanwezig zijn. Leest men het oude art. 115 R.L. over de wijze waarop deze verhooren gehouden worden (thans, hoewel gewijzigd, R.L. 99), dan krijgt men den indruk dat de wetgever hierbij gedacht heeft aan beklaagden, die onwillig waren om te bekennen, wat op andere wiize al scheen vast te staan: ..Wanneer een beschul-
,,digde blijft ontkennen de waarheid van een of meer feiten of om-
,,standigheden, waarop hij reeds is gehoord," vragen officieren-com-
missarissen hem eerst ,,in generale bewoordingen, of hij bekennen wil
.,de waarheid van het feit of van de feiten, welken hij dus verre ont-
,,kend heeft en" — zoo voegde de oude lezing er nog bij — ,,waarvan
.,men bekentenis vordert." Men herkent hierin nog duidelijk de eerste plaats welke de bekentenis in het bewijsrecht ingenomen heeft en de verplichting om te antwoorden van de in R.L. 81 en 82 oud — thans 73 — overgenomen noodregeling van 1798, al bewijst ook de toevoeging aan het met art. 82 (oud) overeenkomend art. 61 R.Z. (oud), dat men van matiging in correctieve middelen niet afkeerig was.

Al deze bepalingen omtrent de bewijsvoering vinden via R.L. 164 toepassing bij het onderzoek ter terechtzitting. Daarmede is geheel in overeenstemming, dat in dat gedeelte van R.L. eerst omschrijving vindt hetgeen omtrent beklaagden noodig werd geacht (R.L. 151—162) en daarna wat voor het hooren van getuigen omschrijving behoefde (R.L. 163).

Geheel uit den toon vallen hiernaast de bepalingen uit het Wetboek van Strafvordering, welke op de zoogenaamde verkorte procedure van toepassing zijn verklaard. Onbewust, in elk geval onbegrepen, heeft de wetgever van 1921 een geheel andere bewijsvoering uit een latere periode van onze wetgeving de gehandhaafde oudere laten doorkruisen, ons bovendien opschepende met een, gelukkig door de practijk niet aanvaard argument à contrario tegen analoge toepassing van die beginselen in gevallen, waarin de oude regeling daarvoor ruimte laat (b.v. R.L. 94 in verband met Sv. 284).

Eindelijk de conclusie van eisch, tot het doen waarvan de auditeur-militair machtiging moet vragen (R.L. 165). De krijgsraad verleent

deze machtiging alleen als hij het onderzoek der zaak voltooicl acht en de auditeur-militair heeft dan drie dagen tijd om die conclusie op te stellen en in te leveren. Tot ons leedwezen heeft de schrijver geenerlei nadruk gelegd op de door den wetgever sedert 1798 en nu nog noodzakelijk geachte motiveering van die conclusie, voortgekomen uit een streven naar behoorlijke behandeling en verdediging van de belangen der beklaagden en in de R.L. behouden ook omdat officieren-leden niet dan zelden genoeg rechtskennis bezitten om zonder dergelijk schriftuur de pleidooien te kunnen volgen en later gedurende de hun bij R.L. 193 toegestanen tijd van veertien (vroeger drie) dagen te beoordeelen. De rechter behoort niet te dulden, dat een zóó belangrijke waarborg van de wet zonder meer veronachtzaamd wordt en de zeekrijgsraden hebben hem dan ook steeds in stand gehouden.

Evenmin besteedt de schrijver voldoende aandacht aan de oude indagingsprocedure. In het alphabetisch overzicht van den inhoud staat slechts vermeld, dat zij niet gevolgd wordt bij desertie en in de aanteekeningen bii de artikelen 180—192 komt slechts als actueele mededeeling voor "dat zij in onbruik geraakt is. Toch is de schrijver van meening dat hare inachtneming, zoolang er niets beters bestaat, te verkiezen is boven het (strikt genomen niet geoorloofd) onafgedaan laten liggen van de zaak. Maar waarom dan niet een kort overzicht gegeven van de procedure na afloop van de indagingen? Men moet nu maar raden of zelf opzoeken, óf en zoo ja, hoe de zaak tot een eindvonnis komt en welke de rechtsgevolgen zijn van de defaulten. Hoe moeten er nu eindvonnissen komen in dergelijke procedures bij en na de liquidatie van de militaire justitie en van de weermacht? Onverwijld ingrijpen van het H.M.G. schijnt noodzakelijk.

Wat de procedure bij het Hoog Militair Gerechtshof aangaat, hierover is niet veel meer te zeggen sedert de R.L. de plaats heeft ingenomen van den stijl en de practijk van den Hove van Holland tot in 1810 in gebruik geweest. Toch heeft het ons bevreemd dat de schrijver het afgeschafte art. 77 der P.I., dat nu en dan verkeerd werd toegepast, zonder toelichting onhoudbaar noemt; dat hij geheel zwijgt over de mogelijkheid van revisie van sententiën in zaken van eersten aanleg, welke bestaan heeft doch ook nooit ingeroepen is omdat men niet voldoende op de hoogte was van den stijl en de practijk van vóór 1810; dat hij eveneens onvermeld laat den dubbelen rechtsbijstand vroeger vereischt voor de afgeschafte, aan de burgerlijke rechtsvordering en het ordinaire strafproces ontleende rolprocedure.

Maar veel hiervan zou niet meer dan eene herinnering hebben gevorderd als zijnde voorgoed verdwenen, al meent de schrijver zelf in die oude wereld nog wel stof te vinden voor eene toekomstige herziening.

Tegen den achtergrond van deze procedure in strafzaken staat de procedure in tuchtzaken, welker regeling, hoewel zeer onvolledig, in de Wet op de Krijgstucht voorkomt. De lezing van hetgeen het proef-

schrift hierover biedt, laat bij ons den indruk achter, dat de schrijver die procedure van de eerstgenoemde geheel los acht. Mocht die indruk juist zijn, dan moet er toch de aandacht op worden gevstigd dat zij vóór de inwerkingtreding van deze wet voorkwam in de R.L. artt. 17—20. Ook hier was de omschrijving zeer onvolledig, maar men mag toch aannemen dat, evenmin als er in de ontwerpen C.W.L. 1807 en 1808 onderscheid gemaakt is tusschen straffen, op te leggen wegens misdaden en wegens krijgstuchtelijke overtredingen, er in beginsel verschil bestond tusschen de strafprocedure en het klachtproces, in gang gezet door het verzoek van een disciplinair gestrafte om zijn zaak door een krijgsraad te doen onderzoeken. Het ontstaan van de mogelijkheid om zaken van minder belang disciplinair af te doen was immers te danken aan de gebleken wenschelijkheid om voor die zaken te komen tot een minder omslachtige procedure dan de normale voor strafzaken. Zoo ontstond als eerste instantie afdoening door den commandeerend officier met beroep op diens meerdere en zelfs op den krijgsraad met zijn meer omslachtig proces. Zoo meende stadhouder Willem III den spoed en den eenvoud te dienen zonder de rechtszekerheid van den militair te verminderen: deze kon altijd weer zijn zaak in het oude spoor terugbrengen. Is dit verband verloren gegaan door de regeling op te nemen in de wet op de krijgstucht en is er daarom reden om aan te nemen, dat de thans bij het Hoog Militair Gerechtshof ondergebrachte procedure in tuchtzaken moet worden beschouwd als een procedure sui generis, los van R.L.?

Wij meenen van niet. In de R.L. was beklag mogelijk bij den militairen meerdere en zelfs bij den krijgsraad. Zoo kwam het voor dat deze twee mogelijkheden na elkander werden benut en dat van de belissing van den krijgsraad wederom hooger beroep op het Hoog Militair Gerechtshof ontvankelijk werd verklaard evenals van elk ander krijgsraadsvonnis. Aan deze overdaad van instanties maakte de wet op de krijgstucht een einde door als beroepsrechter, als ware het bij prorogatie, aanstonds den hoogsten militairen rechter aan te wijzen. Maar in de procedure kwam geen wijziging en in beginsel, vroeger via het oude art. 76 der P.I., bleef de R.L. hiervoor van toepassing. De practijk heeft echter zoowel vóór als na de wet op de krijgstucht vele vereenvoudigingen ingevoerd, zoodat informatiën, welke de wet zou eischen, niet werden gehouden, maar door de klacht, door de daaraan voorafgegane gemotiveerde beslissing van den meerdere van den strafoplegger, door een nader betoog van dien meerdere en ten slotte door verhooren ter terechtzitting worden vervangen. Door het indienen van de klacht stelt de gestrafte zich als het ware in de positie van beklaagde en behoort het proces aan te vangen met het vragen van advies van den advocaat-fiscaal, op wiens verzoek het hof tot het hooren van klager en anderen kan besluiten. Al deze vereenvoudigingen zijn door het ontbreken van een cassatierechter in militaire straf- en tuchtzaken niet op hunne wettigheid getoetst. Daarmede is niet gezegd dat zij af te keuren zijn, doch slechts dat het hof de taak van den wetgever overgenomen heeft en op den grondslag van de

strafprocedure van de R.L. een verkort klachtproces heeft aanvaard, iets wat vele jaren later de wetgever door R.L. 178 en 179 op minder gelukkige wijze voor overtredingen van het gemeene strafrecht heeft gedaan. Dat deze bepalingen thans niet meer in de R.L. en ook niet in de P.I. staan, doet weinig ter zake. De wetgever heeft in den processgang geen verandering willen brengen en toen het militair tuchtrecht door de intrekking van de oude wetgeving van materieel-rechtelijken aard opnieuw en, evenals het wetboek van militair strafrecht, voor land- en zeemacht beiden vastgesteld moest worden, is ook het formeele tuchtrecht in de nieuwe wet opgenomen en zijn de desbetreffende bepalingen uit de R.L. en R.Z. ingetrokken. Maar de waarborgen welke de R.L. voor beklaagden geeft. behooren in beginsel ook voor het klachtproces te gelden, al zal b.v. de toepassing van de beginselen omtrent het bewiisrecht uit het wetboek van strafvordering. in de praktijk met meer souplesse moeten geschieden dan in het strafproces met zijn grootere volledigheid van vóóronderzoek en onderzoek ter terechtzitting geoorloofd is.

Wij moeten eindigen en nog eens getuigen dat wij met groote waardeering de zeer talrijke beschouwingen en gegevens hebben gelezeii, welke in dit proefschrift ziin saamgebracht. Ook. en zeker niet in de laatste plaats, lazen wij met groote instemming het warm pleidooi voor het vormen van een korps militaire iuristen. Een administratie als die van leger en vloot kan niet meer behoorlijk gevoerd worden zonder medewerking ook in den buitendienst en in de militair-rechterlijke macht van juridisch geschoolde deskundige krachten. De administratie der zeemacht is hieromtrent voorgegaan en het algemeen peil van ontwikkeling van de officieren van dit dienstvak is beduidend beter dan dat van de officieren van administratie der landmacht. Vroeger heeft de toestand bestaan dat er maar zeer enkele officieren de administratie der landmacht in haar geheel konden overzien en begrijpen. Ook werden lessen in comptabiliteit gegeven aan aanstaande intendanten, die voor zooveel zij uit de administratie afkomstig waren, dit dienstvak voor goed zouden verlaten. Die toestanden zullen later wel wat verbeterd zijn maar grootere rechtskennis zou daarbij evenmin misplaatst zijn. Of men de militaire juristen ter wille van de militaire justitie afzonderlijk zou willen organiseeren, is een vraag van utiliteit, welke hier mag blijven rusten. Wij meenen dat de mobilisatie, waarin bij gebrek aan militaire juristen onder de beroepsofficieren talrijke burger-juristen als reserve-officieren moesten worden ingedeeld om te trachten in de hun weinig bekende militaire samenleving nuttig militair-juridisch werk te doen, deze opvatting bevestigd heeft. Moge de schrijver te dezen aanzien te ziiner tiid succes hebben. Wii zullen het, als wij dat mogen beleven, van harte toejuichen.

Ten slotte hopen wii. dat. indien ooit een nieuwe R.L. moet worden samengesteld, dit werk niet commissoriaal wordt gemaakt maar aan één bekwaam militair-jurist wordt opgedragen. Het commissoriale stelsel heeft te veel getoond een kapstok te zijn, waaraan vrome en

noodzakelijke wenschen werden opgehangen. Er moet in den nieuwen tijd die voor ons aanbreekt, veel veranderen. Moge men hier ook een ondeugdelijk gebleken weg niet meer inslaan en moge een van de jongere beroepsofficieren — dc jonge doctor zelf wellicht? — zorgen, dat niet te vergeefs op zijne deskundige medewerking wordt gerekend.

Uit de bij het proefschrift gevoegde 12 Stellingen nemen wij hier de volgende over:

I.

Artikel 192 van de Grondwet, bepalend, dat de dienstplichtigen Oe land niet dan met hunne toestemming naar Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao worden gezonden, is een anachronisme.

II.

Het verschil in waarborgen, toegekend aan het Marinepersoneel en aan militairen van de Landmacht vóórdat tot ongevraagd administratief ontslag kan worden overgegaan, — in artikel 22 van het Reglement Rechtstoestand militairen der Zeemacht werd een ,,krachtens algemeen verbindende voorschriften optredende" Commissie in het leven geroepen, terwijl voor de militairen van de Landmacht beneden den rang van tweede-luitenant een zoodanige Commissie niet bestaat, — wordt door niets gerechtvaardigd. Buitendien is daardoor de rechtspositie van de militairen van de Zeemacht, hoewel onbedoeld, minder gunstig dan die van de genoemde militairen van de Landmacht.

III.

In tegenstelling tot verschillende andere wettelijke voorschriften — o.a. artikel 81, eerste lid, van het Algemeen Rijksambtenarenreglement — noemt de Wet op de Krijgstucht zeer terecht het ontslag niet onder de disciplinaire repressiemogelijkheden. Niettemin is het Hoog Militair Gerechtshof van de Colleges, welke beschikbaar zijn om in hooger beroep over het ontslag te oordeelen, het meest aangewezen.

V.

Ten aanzien van aan militairen door hunne meerderen gegeven bevelen, welke niet steunen hetzij op ambtsplicht hetzij op objectief recht, bestaat naar Nederlandsch recht de gehoorzaamheidsplicht niet [1]).

VIII.

Vermits het ongewenscht is, dat de Rechter door het bepaalde in artikel 37 der Motor- en Rijwielwet (gelijk ook in artikel 45 der nog niet ingevoerde Wegenverkeerswet 1935) in de in die artikelen aan-

---

[1]) Verg. het hierna op blz. 141 opgenonien vonnis van den Zeekrijgsraad te Willemsoord van **13** Maart 1940. Red. M.R.T.

gewezen omstandigheden den bestuurders van motorrijtuigen, voorzoover deze worden gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst, de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen niet mag ontzeggen, is wetswijziging noodzakelijk in dier voege, dat aan het slot van het laatste lid van bovengenoemde artikelen worden toegevoegd de woorden: ,,terwijl het bepaalde in artikel 31 (respectievelijk 39) van toepassing blijft".

IX.

Op theoretische gronden en naar empirische schatting zal het sentimenteele zoomede het gepassionneerde temperament praedisponeeren tot de zoogenaamde principieele dienstweigering, het cholerische zoomede het nerveuze temperament tot incidenteele ongehoorzaamheid en het nerveuze zoomede het amorphe temperament tot het nalaten of eigendunkelijk overschrijden van dienstbevelen.

X.

Sen onrechte stelt de Hooge Raad eenheid van wilsbesluit en eenheid van delict als voorwaarden voor toepassing van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht.

XI.

De vele critiek, te beurt gevallen aan het ,,gaspistool-arrest" van den Hoogen Raad van 19 Maart 1934, ***Ned. Jur.*** 1934, blz. 450, W. v. h. R. 12731, inzake het leerstuk van de poging, is geenszins overtuigend.

XII.

Ten onrechte vernietigde het Hoog Militair Gerechtshof een vonnis, waarbij was aangenomen, dat het rijden per rijwiel op een weg, waarop zulks verboden is, en het zich daarbij vasthouden aan een automobiel, hetgeen eveneens verboden is, een geval van meerdaadschen samenloop oplevert. (Sententie H.M.G. van 29 Januari 1933, Militair-Rechtelijk Tijdschrift, deel XXX, blz. 130.)

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad te velde bij het .... Legerkorps.

Vonnis van 12 Mei 1940 [1]).

Veroordeeling tot de doodstraf.

Art. 84 W.v.M.S. Als militair in tijd van oorlog opzettelijk den onder zijne bevelen staanden post buiten noodaank eigendunkelijk ontruimen of verlaten (op 11 Mei 1940 als sergearzt-capitulant, commandant van een sectie P. A. G. een onder zijne bevelen staanden post eigendunkelijk verlaten en ontruimd).

Gelet op den ernst van het feit en van oordeel, dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf in dit geval eischt, is de Krijgsraad van meening dat die straf aan beklaagde moet worden opgelegd. Vonnis aldus gefiatteerd door den generaal-majoor, commandant van het Legerkorps.

In naam der Koningin!

De Krijgsraad te velde bij het .... Legerkorps heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van den Auditeur-Militair bij dien krijgsraad, Eischer, tegen X., geboren te ..... den 21sten Juli 1917, dienende als sergeant-capitulant bij ...., beklaagde en gearresteerde.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van den Krijgsraad van 12 Mei 1940, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur, daartoe strekkende, dat beklaagde worde veroordeeld tot de doodstraf;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek:

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

O. dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij als militair op of omstreeks 11 Mei 1940 te ....., althans in de omgeving daarvan, in tijd van oorlog opzettelijk als commandant van een sectie P.A.G. een onder zijn bevelen staande plaats of post eigendunkelijk heeft verlaten en ontruimd met de onder zijn bevelen staande manschappen, zonder dat daartoe noodzaak was;

O. dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 11 Mei 1940, terwijl hij als sergeant-capitulant feitelijk bij ..... diende, een stelling op den ....., waarin hij op 10 Mei 1940 was gekomen, en die hij onder zijn bevelen had, als commandant van een sectie P.A.G. heeft verlaten, en met het stuk en den trekker, dien hij in zijn stelling had, heeft ontruimd zonder toestemming van

[1]) Uitgesproken 12 Mei 1940 en tenzelfden dage door den commandant van het Legerkorps „fiat executie" verleend.

zijn commandant. Kapitein X.. en zonder dat het stuk was getroffen of een der manschappen van zijn sectie was gedood of gewond;

O. dat na te noemen getuigen zakelijk hebben verklaard en met eede bevestigd:

B., oud 21 jaar, gewoon dienstplichtig-sergeant bij .....:

dat hij op 10 Mei 1940 in stelling is gekomen op den ..... met de sectie, waarvan beklaagde commandant was; dat beklaagde op 11 Mei 1940 bevel heeft gegeven terug te trekken en de sectie toen naar een boschrand is getrokken en van daar naar ..... is gereden en aldaar aangehouden is;

C., gewoon dienstplichtig-korporaal bij ....., oud 21 jaar:

dat op 10 Mei 1940 de sectie. waartoe hij behoort, en waarvan beklaagde commandant was, op den ..... in stelling is gekomen; dat op 11 Mei 1940 bij een artillerievuur, waarbij geen menschen werden gewond of gedood, beklaagde opdracht heeft gegeven met het stuk achteruit te gaan naar een boschrand; dat de sectie toen naar dien boschrand is gegaan en van daar naar ..... is gereden en aldaar aangehouden is;

O. dat de Krijgsraad op grond van den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft begaan, alsmede de schuld van heklaagde daaraan, met dien verstande, dat hij het feit op 11 Mei 1940 te ..... pleegde, en dat hij een onder zijn bevelen staanden post eigendunkelijk heeft verlaten en ontruimd;

O. dat de Krijgsraad niet bewezen acht, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen;

O. dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: ,,als militair in tijd van oorlog opzettelijk den onder zijne bevelen staanden post buiten noodzaak eigendunkelijk ontruimen of verlaten", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 84 Wetboek van Militair Strafrecht, juncto artikel 87 Wetboek van Strafrecht;

O. dat de Krijgsraad. gelet op den ernst van het feit en van oordeel, dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf in dit geval eischt, van meening is, dat de doodstraf aan beklaagde moet worden opgelegd;

Gezien. behoudens voormelde artikelen, de artikelen 1, 6, 7, 9, 60, 61 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht;

RECHT DOENDE:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde deswege tot de doodstraf;

Bepaalt, dat hij in verzekerde bewaring blijft;

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Aldus gewezen te ..... den 12 Mei 1940 door de Heeren Majoor

A., President, Kapitein B. cri Eerste-Luiienarit C., leden, in tegenwoordigheid van den Secretaris, Eerste-Luitenant D., en geresumeerd en gearresteerd op denzelfden dag.

De President,	De leden,	De Secretaris,
(get.)	(get.)	(get.) .....

Wij betreuren het, dat de motiveering zeer spaarzaam is toegemeten; den ernst van het feit, de strafwaardigheid van den dader en het belang van den staat bij het opleggen van de doodstraf hadden wij gaarne wat beter zien toegelicht. Red. M.R.T.

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 13 Maart 1940. [1])

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Leden: Kapitein der Mariniers Th. C. W. Michaëlis, Officier van Administratie der 1e klasse J. C. Beugelink, Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse L. C. Lagaay en Luitenant ter zee der 1e klasse J. P. van Doorn.

Fiskaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Dr. J. A. E. Buiskool, te Schagen.

Opzettelijke ongehoorzaanzheid in tijd van oorlog (in Januari 1940 weigeren te voldoen aan de order om een broek in te leveren ten einde te kunnen constateeren of die broek wel aan de eischen van een modelbroek voldeed).

Verweer van beklaagde, dat hij meende dat de meerdere niet bevoegd was die order te geven, verworpen. Aannemelijk is, dat beklaagde twijfelde aan die bevoegdheid, terwijl de meerdere zelf daaromtrent ook niet zeker was. Echter wordt voor het bestaan van een dienstbevel in den zin van art. 114 W.v.M.S. niet geëischt dat de meerdere bevoegd moet zijn — hetgeen i.c. trouwens zeker het geval was — tot het geven van het bevel. Een mindere die van een meerdere een dienstbevel ontvangt, dat overigens aan de vereischten voor zoo'n bevel, nl. dat het gegeven is door een militairen meerdere en betrekking heeft op een militair dienstbelang, heeft dit bevel onvoorwaardelijk op te volgen, en behoeft niet — zelfs mag niet — zich het hoofd te breken of de meerdere wel tot het geven daarvan bevoegd was. Een tegengestelde opvatting leidt tot ondermijning van de krijgstucht.

---

[1]) Appèl niet ingesteld.

Een rechtvaardigingsgrond als bedoeld in het W.v.S. was i.c. niet aanwezig.

(Zie verder Eisch en Conclusie van den fiskaal, eveneens zeer uitvoerig betoogende dat voor een dienstbevel de bevoegdheid van den meerdere die het bevel gaf, daartoe door de Wet niet wordt geëischt. Art. 114 W.v.M.S. huldigt niet de wetmatigheids-(legaliteits-)leer, doch de plichtmatigheidsleer.)

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiskaal tegen A. v. H., oud 21 jaren, geboren te Boxtel, leerling-hofmeester, gerequireerde in persoon,

Gezien de beschikkking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 19 Februari 1940;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 5 Maart 1940 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

dat hij, dienende als leerling-hofmeester bij de Marinekazerne te Amsterdam, aldaar op of omstreeks den 25en Januari 1940, althans in de maand Januari 1940, in tijd van oorlog, zijnde immers bij, Koninklijk Besluit van 28 Augustus 1939 No. 186 de daarvoor in aanmerking komende gewone dienstplichtigen van de zee- en landmacht met spoed in werkelijken dienst geroepen en sindsdien gehouden, toen hij had willen gaan passagieren in een buitenmodel-broek, waarvan vermoed werd, dat de pijpen wijder waren dan die van een model-broek, met welke buitenmodel-broek — bleek dit vermoeden juist — niet gepassagierd mocht worden en nadat de luitenant ter zee der 3e klasse K. M. R. C. van Benthem, die wilde constateeren, dat die buitenmodel-broek niet aan de vereischte maat voldeed en die, ingeval die broek werkelijk te wijd bleek te zijn, in staat wilde zijn om die broek bij het door dezen daarvan op te maken rapport te kunnen toonen, hem, beklaagde, deswege de order had gegeven om die broek in te leveren, opzettelijk dien officier op diens order heeft geantwoord met de woorden: „Ik doe het niet", althans met woorden van dergelijke weigerende strekking;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding d.d. 7 Maart 1940, waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter zitting van den krijgsraad op Woensdag den 13en Maart 1940 des namiddags ten 1½ ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman Dr. J. A. E. Buiskool;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eisch, door den Fiskaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes weken;

O. dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij

zich op 1 Augustus 1939 in den zeedienst heeft verbonden als leerling-hofmeester, thans nog als zoodanig dient en zijn diensteindiging is zes jaren na bevordering tot hofmeestersmaat;

Ö. dat ten processe hebben verklaard als getuigen onder eede:

1e. H. Palmer:

dat, terwijl hij op 22 of 23 Januari 1940 bij de Marinekazerne te Amsterdam op de Hondenwacht dienst deed als onderofficier van de wacht, de leerling-hofmeester v. H. zich bij hem terug van passagieren meldde; dat het hem trof, dat deze een laken broek droeg, die op het eerste gezicht wijder van pijpen leek dan voorgeschreven was, nl. een pijpwijdte van 52 cm; dat hij v. H. gezegd heeft, dat deze den volgenden ochtend de broek door den onderofficier van politie moest doen opmeten; dat, daar het hem gebleken was, dat v. H. aan die opdracht geen gevolg had gegeven, hij op of omstreeks 25 Januari 1940, toen hij weer de wacht in voornoemde kazerne had, order heeft gegeven om, wanneer v. H. de kazerne binnenkwam, dezen bij hem te sturen; dat kort daarna v. H. zich bij hem meldde; dat hij v. H. vroeg waar de bewuste broek was, waarop deze zeide, dat hij de broek aan had; dat, daar v. H. echter met deze broek niet mocht passagieren, omdat deze broek niet aan de voorschriften voldeed, hij hem heeft medegenomen naar den officier van de wacht, luitenant ter zee der 3e klasse van Benthem; dat hij mijnheer Van Benthem met zijn bevindingen op de hoogte heeft gesteld; dat mijnheer aan v. H. zeide, dat deze met de broek, welke hij nu aanhad, niet mocht passagieren, waarna v. H. zeide, dat hij toch ging passagieren; dat het in de Marine-kazerne te Amsterdam een vrijwel algemeen bekende gewoonte is, dat bij het aantreffen van broeken, welke niet van het voorgeschreven model zijn, deze broeken tijdelijk in beslag worden genomen om als bewijsstuk te dienen bij het van den betrokken schepeling op te maken rapport;

2e. C. van Benthem:

dat hij is luitenant ter zee der 3e klasse der Koninklijke Marine-Reserve; dat op een namiddag nu f 5 weken geleden, toen hij officier van de wacht was in de Marinekazerne te Amsterdam. bootsman Palmer hem kwam melden, dat deze eenige dagen tevoren geconstateerd had, dat de leerling-hofmeester v. H. een te wijde broek droeg en hij v. H. order had gegeven die broek aan den onderofficier van politie af te geven, waaraan v. H. niet voldaan zou hebben; dat het hem bekend was, dat het een gewoonte was bij de Marinc-kazerne te Amsterdam dat, indien een schepeling met een buitenmodel-broek wordt aangetroffen, de betrokken schepeling opdracht krijgt de broek bij den onderofficier van politie in te leveren, opdat deze de broek kan nameten; dat hij den bootsman gezegd heeft, dat hij, getuige, zorg zou dragen, dat v. H. niet met een buitenmodel-broek zou gaan passagieren; dat hij zich naar v. H. heeft begeven in de Marinekazerne te Amsterdam, naar diens broek keek en het hem ook op het eerste gezicht voorkwam, dat de pijpen van de broek, waarmede v. H. had willen gaan passagieren, wijder waren dan die van een model-broek;

dat hij zichzelf TT-ilde overtuigen of de broek, die v. H. droeg, werkelijk te wijd van pijpen was en hoeveel dan wel; dat, indien de pijpen van de broek werkelijk te wijd zouden worden bevonden, de broek als bewijsstuk zou moeten dienen bij de behandeling van het in verband daarmede van v. H. op te maken rapport; dat hij echter voor zichzelf niet geheel en al zeker was of hij wel bevoegd was om die broek, die het particulier eigendom van v. H. was, in beslag te nemen, weshalve hij zich hieromtrent zekerheidshalve tot den Eersten Officier gewend heeft, die hem zeide, dat hij inderdaad de broek van v. H. in beslag kon nemen; dat, teneinde te kunnen constateeren, dat de bewuste broek van v. H. niet aan de vereischte maat voldeed en om in staat te zijn, indien de broek werkelijk te wijd van pijpen bleek te zijn, deze bij het door hem van v. H. daaromtrent op te maken rapport als bewijsstuk te kunnen toonen, hij v. H. heeft gezegd woorden in gelijken geest als: „Die broek wil ik zien. Ga naar boven, haal die broek op en geef ze mij af"; dat v. H. echter geen gevolg aan zijn order gaf en hem antwoordde met de woorden van weigerende strekking als: „Dat doe ik niet";

O., dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een afschrift van het Koninklijk Besluit van 28 Augustus 1939 No. 186, houdende, dat de daarvoor in aanmerking komende gewone dienstplichtigen van de Zee- en Landmacht met spoed in werkelijken dienst zullen worden geroepen;

O., dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is A. v. H., oud 21 jaren, geboren te Boxtel; dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te Amsterdam als leerling-hofmeester; dat hij zich op 1 Augustus 1939 in den zeedienst heeft verbonden, voorwaardelijk, voor den tijd van zes jaren, ingaande bij bevordering tot hofmeestersmaat;

dat hij bij de Marinekazerne te Amsterdam als leerling-hofmeester dient sinds 11 Januari 1940; dat hij op een avond in de maand Januari 1940 in die kazerne werd aangehouden door den bootsman Palmer in verband met het feit dat hij een buiten-model laken broek droeg, dat de afmetingen van de pijpen afweken van die van een model-broek; dat de pijpen van zijn broek 58 cm waren, terwijl een model-broek een pijpwijdte van 52 cm heeft; dat de bootsman hem zeide, dat hij den volgenden morgen die broek door den onderofficier van politie moest laten nameten; dat het daartoe niet gekomen is omdat hij daar niet aan gedacht heeft; dat hij op een Donderdagavond in het eind van Januari 1940 bij bootsman Palmer moest komen, die hem vroeg of hij de broek nog had, waarop hij bevestigend antwoordde, daarbij zeggende dat hij die broek, met welke broek hij dien avond wilde passagieren, nu droeg; dat de bootsman er over sprak, dat de broek in beslag genomen moest worden, waarop hij antwoordde, dat hij die broek niet in beslag liet nemen; dat de bootsman hem vervolgens heeft mede genomen naar den officier van de wacht, luitenant ter zee der 3e klasse Van Benthem; dat mijnheer hem zeide, dat hij die broek niet mocht dragen omdat de pijpen te wijd waren; dat hij op order

van dien officier de buitenmodel-broek heeft uitgetrokken; dat mijnheer Van Benthem hem later op den dag een order gegeven heeft om zijn buitenmodel-broek aan mijnheer te geven, omdat deze in beslag genomen moest worden en hij zelf het ook niet goed begreep; dat hij meende, dat door de inbeslagneming hij zijn broek. die hij toch van zijn eigen geld gekocht had. kwijt zou zijn; dat hij, omdat hij zijn broek niet wilde afgeven, heeft geweigerd om de order van mijnheer op te volgen, zeggende ongeveer: „Ik doet het niet" of woorden van gelijke beteekenis:

O., dat door den inhoud van vorenstaande ben-ijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen –- met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd;

O., dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog";

O., dat beklaagde nog als verweer heeft gevoerd, dat hij geweigerd heeft om aan de order te gehoorzamen, omdat hij meende dat de mecrdere niet bevoegd was om die order te geven, doch dat hij, indien hij, zooals thans achteraf, geweten had, dat de meerdere wèl bevoegd was tot het geven van die order, die zou hebben opgevolgd;

O., te dien aanzien:

dat, hoewel de getuige van Benthem als Officier van de Wacht zeer zeker bevoegd was om aan beklaagde de order te geven om diens buitenmodel-broek in te leveren, het den krijgsraad niet onaannemelijk voorkomt dat beklaagde inderdaad ten opzichte van de bevoegdheid van dien meerdere om de bewuste order te geven, heeft getwijfeld, waar immers getuige Van Benthem zelf er niet zeker van was of hij het bevel wel mocht geven en daaromtrent zich eerst bij den Eersten Officier heeft vergewist;

dat dus, ingeval zou moeten morden aangenomen dat voor het bestaan van een dienstbevel het noodzakeliik is. dat de meerdere. die het bevel geeft, daartoe bevoegd moet zijn, beklaagde had moeten worden vrijgesproken, aangezien ten opzichte van die alsdan vereischte bevoegdheid diens opzet — in dien vorm dat beklaagde zou hebben geweten, althans had moeten begrijpen, dat het bevel bevoegdelijk was gegeven — zou hebben ontbroken;

dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat als criterium voor het bestaan van een dienstbevel in den zin van art. 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, niet mede moet gelden dat de meerdere bevoegd moet zijn tot het geven van dat bevel;

dat in het algemeen een mindere, die van een meerdere een dienstbevel ontvangt, dat overigens aan de vereischten voor zoo'n bevel, nl. dat het gegeven is door een militairen meerdere en betrekking heeft op een militair dienstbelang, voldoet, dit bevel onvoorwaardelijk heeft op te volgen en zich niet het hoofd behoeft — zelfs niet mag — breken, of de betrokken mecrdere wel tot het geven daarvan bevoegd was;

dat een tegengestelde opvatting naar het oordeel van den Krijgsraad leidt tot onderniijning van de krijgstucht en tot aantasting van de grondslagen van het geheele militaire apparaat, dat immers op het

beginsel van een onvoorwaardelijke ondergeschiktheid, wat betreft dienstaangelegenheden, van den mindere aan den meerdere is opgebouwd;

dat noch het Wetboek van Militair Strafrecht, noch de geschiedenis van de totstandkoming van dat wetboek eenigen steun verleenen aan een dergelijke opvatting;

dat nu wel, gebaseerd op de algemeene in het Wetboek van Strafrecht te vinden rechtvaardigingsgronden als overmacht, noodtoestand en andere, het in sommige gevallen aan den mindere vrij kan staan straffeloos een dienstbevel van een meerdere niet op te volgen, doch dit in principe gelijkelijk geldt voor bevoegdelijk als onbevoegdelijk gegeven bevelen en dan ook de rechtvaardiging als bovenbedoeld voor een ongehoorzaamheid aan een gegeven bevel nimmer is te zoeken in het enkele feit dat zoo'n bevel niet bevoegdelijk werd gegeven;

dat in casu echter zoo'n rechtvaardigingsgrond voor beklaagde niet aanwezig was, daar noch het belang van den dienst, noch beklaagde's eigen belang, ongehoorzaamheid aan het gegeven hevel wettigde;

dat derhalve beklaagde's verweer dient te worden verworpen;

O., dat een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden waaronder het werd gepleegd en de persoonlijkheid van den beklaagde;

Gezien de artikelen 1, 60 en 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 87 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier weken.

EISCH EN CONCLUSIE den Zeekrijgsraad te Willemsoord overgegeven in de zaak, aanhangig tusschen den Fiskaal ter eenre, en A. v. H., lcerling-hofmeester, gerequireerde, ter andere zijde.

De Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Willemsoord,

Gezien enz.;

Overwegende enz.;

O. dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met beklaagde's schuld er aan hetgeen hem is ten laste gelegd;

O. betreffende de aan het bewezene te geven qualificatie:

dat beklaagde als verweer voert, dat hij geweigerd heeft om aan die order te gehoorzamen, aangezien hij meende, dat de meerdere niet bevoegd was om die order te geven, doch dat hij, zoo hij, zooals hij nu

achteraf weet, te voren geweten had. dat de meerdere bevoegd was tot het geven van die order, die order zou hebben opgevolgd;

O., dat dit verweer niet bij de bewijsconstructie is behandeld, omdat in de telastelegging met geen woord van de al of niet bevoegdheid van den luitenant ter zee der 3e klasse K.M.R. C. van Benthem melding is gemaakt; dat, ware dit laatste wel gedaan, het verweer van den beklaagde bij de bewijsconstructie had moeten worden behandeld en had moeten worden aanvaard, aangezien het opzet van beklaagde op die bevoegdheid niet gericht was, vermits hij te dier zake te goeder trouw dwaalde en mitsdien het opzet op dit element — immers gesproken wordt in de telastelegging van opzettelijk dien officier op diens order, hetgeen in casu beteekend zou hebben de bevoegde, op een dienstaangelegenheid betrekking hebbende, gegeven order, heeft geantwoord met de woorden: „Ik doe het niet" — niet gericht was, zelfs niet opzet in den zin van voorwaardelijk opzet, daar, indien beklaagde de mogelijkheid ingezien had, dat de order bevoegd gegeven was — quod non — hij wel gehoorzaamd zou hebben;

dat beklaagde alsdan van het tenlastegelegde had moeten worden vrijgesproken;

dat dwaling te goeder trouw omtrent de bevoegdheidsvraag bij beklaagde aangenomen mag worden, blijkt wel hieruit, dat zelfs de meerdere, die het bevel gaf, er niet eens zeker van was of hij dat bevel wel mocht geven en daaromtrent zich eerst bij den Eersten Officier vergewiste;

dat mitsdien thans de vraag behandeld dient te worden of, om het bewezene onder art. 114 W.M.S.R. te kunnen subsumeeren, al dan niet had moeten worden ten laste gelegd, dat de meerdere bevoegd was om het bevel te geven;

dat ondergeteekende die vraag ontkennend beantwoordt;

dat zoowel wetenschap als jurisprudentie eenstemmig voor het begrip „dienstbevel" vereischen:

1e. dat het bevel eenig militair dienstbelang moet betreffen;

2e. door een militairen meerdere moet zijn gegeven;

dat echter de vraag of als derde criterium voor het begrip dienstbevel nog moet worden gesteld, dat de meerdere bevoegd moet zijn tot het geven van de eenig dienstbelang betreffende order, minder eenstemmig wordt beantwoord;

dat reeds dadelijk er op dient te worden gewezen, dat er terzake een begripsverwarring heerscht;

dat immers de bevoegdheidsquaestie van den meerdere in de wereld is gekomen door het feit, dat men vreesde door de z.g. blinde en onvoorwaardelijke gehoorzaamheid (Cadavergehorsam) te eischen, gezagsmisbruik daarvan het gevolg zou kunnen zijn, doch anderzijds men niet gewild heeft, dat de voor het militaire recht funeste meening zou post vatten, dat de mindere zich over de bevoegdheidsvraag een oordeel zou mogen aanmatigen:

dat de wetgever deze questie niet heeft opgelost door de bevoegdheid van den meerdere om het bevel te mogen geven als constitutief

element van art. 114 W.M.S.R. te stellen, waardoor inderdaad het toetsingsrecht van den mindere betreffende de bevelen van zijn meerdere zou zijn erkend. doch wel door voor de *bevoegdheid van den mindere* oni aan een op den dienst betrekking hebbende order van den meerdere *ongehoorxaam* te zijn, dus om het strafbare feit van opzettelijke ongehoorzaamheid straffeloos te kunnen plegen, te verwijzen naar de algemeene regels van het Strafrecht, krachtens welke de dader van een strafbaar feit niet strafbaar is;

dat het systeem der Wet dan ook aldus is dat de mindere als regel moet gehoorzamen zoowel aan *bevoegd* als *onbevoegd* gegeven dienstbevelen, doch ingeval van een strafuitsluitingsgrond verplicht is om ongehoorzaam te zijn zoowcl aan een *bevoegd* als *onbevoegd* gegeven dienstbevel;

dat ter adstructie van dit op zich zelve volkomen logische en in het militair recht passende systeem een beroep kan worden gedaan op de geschiedenis der totstandkoming van de Wet;

dat wij op blz. 221 (laatste alinea), en blz. 222 van deel II van Van der Hoeven lezen, dat de M.v.T. op art. 114 W.M.S.R. het volgende leert:

„De strafbaarheid van de ongehoorzaamheid kan alzoo niet afhangen van de gelegenheid bij welke de last gegeven wordt, doch, in liet algenieen, uitsluitend van het onderwerp waarover het bevel loopt. In bijzondere gevallen kan evenwel de strafbaarheid worden opgeheven op grond, dat de dader, door gehoorzaamheid te betrachten, hetzij eene andere verplichting geschonden, hetzij een ander belang gekrenkt zou hebben.

In de mogelijkheid van zoodanig conflict ligt tevens de oorzaak, waarom het artikel *de persoonlijke bevoegdheid van den meerdere om het bevel te geven, niet als constitutief element van het delikt vermeldt.*

Somtijds toch zal ongehoorzaamheid aan een bevel van een *volkomen bevoegden meerdere niet strafbaar zijn.*"

De M.v.T. noemt dan eenige voorbeelden, waarbij dat het geval kan zijn en vervolgt dan:

„Deze voorbeelden, waarbij gemakkelijk nog andere gevoegd kunnen worden, bewijzen dat, zelfs *tegenover de bevelen van den bevoegden meerdere, uitzonderingen op den regel van lijdelijke gehoorxaamheid moeten worden toegelaten.*

Daarentegen zal de omstandigheid, dat de meerdere een *bevel* geeft *in zaken, gelegen buiten den hem aangewezen kring, of wel dat hij* striktgenomen, *persoonlijk niet bevoegd was* omhetbevel aan dien mindere te geven, *de strafbaarheid der ongehoorxaamheid niet steeds mogen opheffen.*

Zoowel in den krijg als in andere bijzondere gevallen zal zekere machtsaanmatiging somtijds plicht voor den meerdere zijn. Nauwkeurige regelen zijn hiervoor bezwaarlijk te geven, en zeker is een strafwetboek niet de plaats om ze te formuleeren. De meerdere, en deze alleen, is voor zoodanige machtsoverschrijding en voor al hare

gevolgen verantwoordelijk. Maar juist hierom ook zal in den regel de mindere zich over de bevoegdheidsvraag geen oordeel mogen aanmatigen doch de dienstbevelen van elken meerdere behooren te gehoorzamen.";

dat uit de verdere woorden van de M.v.T. (zie Van der Hoeven II, blz. 223) dan volgt, dat de woorden *„in den regel"* in den slotzin van de voorgaande alinea betrekking hebben op het feit, dat er uitzonderingen op den regel bestaan, welke uitzondering alleen maar bestaat voor de gevallen dat de mindere door de uitvoering van het ontvangen bevel, bevoegd of onbevoegd gegeven, een strafbaar feit zou plegen, de belangen van den Staat zou schaden of wederrechtelijk nadeel zou doen ontstaan;

dat, daar de mindere in de zooeven bedoelde gevallen in een overmachtspositie komt te verkeeren, hij het bevel in sommige gevallen onuitgevoerd mag laten en in andere gevallen zelfs daartoe verplicht is omdat juist door te gehoorzamen men zich aan een strafbaar feit schuldig kan maken;

dat dit stelsel van de M.v.T., zooals uit de verdere historische interpretatie blijkt, het stelsel der Wet is geworden;

dat met dit klare en militair juiste systeem der Wet zich slecht verdraagt de sententie van het H.M.G. d.d. 1 November 1938, M.R.T. XXXIV, blz. 436 en vlg., beslissende, dat de bevelen aan beklaagde door den officier, belast met het toezicht bij het zwemmen gegeven, en inhoudende zich uit te kleeden en te water te gaan, *onbevoegd*, immers in strijd niet een in de sentcntic bedoelde Garnizoensorder, zijn gegeven en clerhalve het ten laste gelegde en bewezen verklaarde feit niet valt onder het bereik van de door den Krijgsraad toegepaste bepaling van art. 114 W.M.S.R.;

dat met allen eerbied voor de uitspraak van het H.M.G., deze niet als juist kan worden gezien, omdat:

le. uit de bovenvermelde passage van de M.v.T. blijkt, dat de persoonlijke bevoegdheid van den meerdcrc in het geheel niet als element van het in art. 114 W.M.S.R. omschreven delict is opgenomen;

2e. indien men die persoonlijke bevoegdheid toch als element van het begrip „dienstbevel" opneemt, die persoonlijke bevoegdheid als onderdeel van het begrip „dienstbevel[n]", dat in zijn geheel onder het opzet moet vallen, niet alleen steeds ten laste gelegd en bewezen zou moeten worden, doch ook bewezen zou moeten worden, dat het opzet van den dader op die persoonlijke bevoegdheid gericht was geweest, zoodat niet alleen het voor het militaire recht funeste toetsingsrecht van den mindere zou zijn erkend, doch ook in gevallen als de onderhavige, waarin de meerdere zeer zeker bevoegd was het bevel te geven, doch de mindere daaromtrent verschoonbaar dwaalde, eveneens vrijspraak zou moeten volgen;

3e. hoewel in de sententie het standpunt van het Hof niet nader wordt *gemotiveerd*, deze zeer zeker geëischte motiveering omtrent dit veel bestreden punt door den inzender der sententie die het standpunt van het Hof met weinig enthousiasme huldigt, wordt gegeven;

dat de motiveering hierop zou neerkomen, dat het Hof de z.g. legaliteitstheorie zou huldigen, volgens welke leer de meerdere om zijn bevel te mogen geven, zich daartoe op de Wet of een wettelijk voorschrift zou moeten kunnen beroepen en, zoo dit niet het geval is. de militaire *Rechter* ingeschakeld blijft, die de rechtmatigheid en de proportionaliteit kan overwegen. de situatie breed kan overzien en daarbij van geval tot geval kan beoordeelen, *of er een wel- of een niet-toelaatbare bevoegdheidsoverschrijding* van de zijde van den meerdere aanwezig is geweest;

dat deze gedachtengang naar de bescheiden meening van ondergeteekend op een schromelijke verwarring van de taak van den rechter en van de administratie berust en het H.M.G. van strafrechter tot administratieven rechter maakt;

dat bedoelde beoordeeling toch is de taak van Regeering en administratie en nooit de taak van den strafrechter kan zijn in zijn rechtspraak de juistheid of de onjuistheid van de door de Regeering vastgestelde voorschriften en de door de administratie gegeven bevelen te beoordeelen, doch integendeel te zorgen, dat niet met overschrijding van de Strafwet, de door de Eegeering gemaakte voorschriften en de door de administratie gegeven bevelen geheel of ten deele illusoir worden gemaakt;

dat wanneer men niet onderscheidt wat taak der administratie en wat taak des rechters is, men zou komen tot het in de Staatsrechtslitteratuur zoo misprezen en gevreesde ,,gouvernement des juges";

dat overigens ook een logische en systematische wetsinterpretatie tot verwerping der legaliteitsleer leidt;

dat het immers wel eigenaardig zou zijn, dat art. 114 de legaliteitsleer zou huldigen, doch in het in den zelfden titel voorkomende artikel 117 de doelmatigheidsleer gehuldigd zou worden;

dat toch artikel 117 W.M.S.R., niet, zooals artikel 180 S.R. eischt, dat het verzet tegen iemand in de *rechtmatige uitoefening van zijn bediening* gericht moet zijn, of dat er moet worden gedwongen zooals art. 179 eischt, tot het nalaten eener *rechtmatige* dienstverrichting;

dat het verschil in terminologie van art. 114 W.M.S.R. en art. 184 S.R. ook sprekend is;

dat inderdaad de ambtenaar slechts orgaan van het gezag is, als deze rechtmatig optreedt, doch de meerdere steeds meerdere blijft, ook als deze niet rechtmatig optreedt;

dat immers de meerdere, rechtmatig of niet rechtmatig optredende, voor den mindere steeds onschendbaar is;

dat mitsdien voor artikel 114 W.M.S.R. niet de wetmatigheidsleer doch de plichtmatigheidsleer moet worden gehuldigd, weshalve het niet noodig was in de telastelegging op te nemen, dat het bevel door den meerdere *bevoegd* gegeven was;

Overwegende, enz.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 1 December 1939.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn en gep. schout-bij-nacht D. Scalongne.

Advocaat-fiskaal: Mr. H. van Santwijk.

Raadsman: officier van den Marinestoomvaartdienst 2e klasse J. de Bruyn.

Verduistering (toeëigening van een spaarpot met f 10, toebehoorende aan een medeschepeling en geborgen in diens kastje, waarvan hem de sleutel door dien medeschepeling tijdelijk was afgestaan en waarin hem door dezen vergund was eenige aan hem, beklaagde. toebeltoorende artikelen op te bergen).

De Krr. heeft ten onrechte niet de straf van ontslag opgelegd. Beklaagde moet op grond van het gebleken schromelijk misbruik van vertrouzuen door hem aan den dag gelegd, ongeschikt worden geacht in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

Ten onrechte heeft de Krr. de vernietiging van twee ais stukken van overtuiging gediend hebbende blikjes gelast, immers deze zijn niet vervaardigd of geschikt gemaakt noch hebben gediend tot het plegen van het strafbare feit. Teruggave gekast van het eene blikje aan den benadeelde en van het andere aan den bekaagde.

In de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant tevens geappelleerde en R., stamboeknummer ...., oud 21 jaren, geboren te Klaten, laatstelijk gediend hebbende als militie-stoker aan boord van Hr. Ms. ,,Prins van Oranje", beklaagde-geappelleerde tevens appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien liet vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op 10 October 1939 en op denzelfden datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken, waarvan beroep, waarbij beklaagde met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard, terzake van het hem overigens tenlastegelegde[1]) is schuldig verklaard aan het misdrijf: ,,Verduistering" en deswege

---

[1]) De telastelegging luidde:

„dat hij op of omstreeks den 2den Juli 1939 aan boord van Hr.Ms. „Krakatau" althans Hr.Ms. ,,Prins van Oranje", liggende te Soerabaja, uit een kastje in gebruik bij den militie-stoker F. Th. Daniëls — van welk kastje hij, beklaagde, den sleutel van voornoemden Daniëls tijdelijk onder

veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twee maanden, met last tot

a, de vernietiging van de ten processe aanwezige blikjes,

b. de teruggave van de ten processe aanwezige 103 centen aan den militie-stoker F. Th. Daniëls,

alles na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan;

Gelet op de door den Fiscaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 17 October 1939 en door den beklaagde op 18 October 1939, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van het vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde in hooger beroep ddo. 20 November 1939 en het relaas van beteekening daarvan ddo. 25 November 1939;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester H. van Santwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelcgden eisch in appèl ddo. 1 December 1939, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het tweezijdig appèl, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zal vernietigen voor wat betreft de opgelegde straf en dienaangaande opnieuw rechtdoende beklaagde zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van drie maanden en hem tevens zal ontslaan uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met bevestiging overigens van het beroepen vonnis;

---

zijn berusting had — heeft weggenomen een spaarpot, inhoudende een bedrag aan geld van f **10.**— of daaromtrent, welke spaarpot en welk geld toebehoorden aan genoemden Daniëls, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, met het oogmerk om zich deze spaarpot met inhoud wederrechtelijk toe te eigenenn."

subsidiair:

,,dat hij ten tijde en ter plaatse als bovenvermeld opzettelijk van de aan den militie-stoker F. Th. Daniëls toebehoorende, in een bij dezen in gebruik zijnd kastje geborgen, goederen en voorwerpen, alle welke hij, beklaagde, — doordat hem de sleutel van dit kastje door genoemden Daniëls tijdelijk was afgestaan — onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend een spaarpot, inhoudende een bedrag aan geld van f **10.**— of daaromtrent."

Hiervan is het subsidiair tenlastegelegde bewezen verklaard met dien verstande dat het feit op **2** Juli **1939** werd gepleegd aan boord van Hr.Ms. „Krakatau".

Wat de qualificatie betreft wordt in het vonnis nog overwogen:

„dat de sleutel van het bewuste kastje door Daniëls tijdelijk was toevertrouwd aan beklaagde;

dat het openen van het kastje door beklaagde met den daartoe bestemden sleutel in dit geval niet een onrechtmatige handeling vormt en dan ook niet als misdrijf kan worden aangemerkt;

dat door het ontsluiten van het bewuste kastje door beklaagde, alle voorwerpen in dit kastje geborgen — w.o. ook de spaarpot van Daniëls — onder beklaagde's onmiddellijk bereik waren en tusschen al deze voorwerpen en beklaagde een betrekking aanwezig was, die een rustige beschikking daarover mogelijk maakte."

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Nog gezien de stukken;

O., dat beklaagde heeft verzocht hem een raadsman in hooger beroep te willen toevoegen en wel te willen aanwijzen den Officier van den Marinestoomvaartdienst der 2de klasse **J.** de Bruyn, dienende bij de Marinekazerne Oedjoeng te Soerabaja, aan welk verzoek is voldaan, zoodat deze officier ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het beroepen vonnis vermeld, welke het Hof overneemt en tot de zijne maakt, terecht een schuldigverklaring en veroordeeling van beklaagde heeft uitgesproken, liet misdrevene met juistheid heeft omschreven en een hoofdstraf heeft opgelegd, welke in juiste verhouding staat tot den ernst van het gepleegde feit;

O. echter, dat ten onrechte niet mede de bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen is opgelegd, immers naar 's Hofs oordeel beklaagde op grond van het gebleken schromelijk misbruik van vertrouwen door hem aan den dag gelegd, ongeschikt moet worden geacht in den militairen stand te blijven [1];

O. verder dat ook de beslissing van den eersten rechter aangaande de als stukken van overtuiging overgelegde blikjes niet kan blijven gehandhaafd immers deze blikjes niet zijn vervaardigd of geschikt gemaakt of hebben gediend tot het plegen van het strafbare feit, weshalve de teruggave hiervan moet worden gelast als nader in het dictum zal worden omschreven;

O., dat derhalve het beroepen vonnis t.a.v. de boven omschreven punten moet worden vernietigd, doch overigens als zijnde wel en terecht gewezen behoort te worden bevestigd;

Gezien, behalve de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 10 October 1939 gewezen en op denzelfden datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van

---

[1]) Ten aanzien van de op te leggen straf wordt in het vonnis overwogen:

,,dat beklaagde zich van een zeer slechte zijde heeft doen kennen; dat hij immers het door een collega in hem gestelde vertrouwen op grove wijze heeft beschaamd door zich aan diens spaarpenningen te vergrijpen;

dat hij bovendien — instede van de ontvreemde gelden onmiddellijk terug te geven, toen hem door den benadeelde was toegezegd dat hij in dit geval geen aangifte zou doen — het geld, dat hij toen nog bij zich had, heeft gebruikt om daarmede schulden te betalen en om daarmede met zijn meisje uit te gaan;

dat de Krijgsraad geen termen aanwezig acht, beklaagde uit den Zeedienst te ontslaan."

den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, t.a.v. de straf en t.a.v. de beslissing van de als stukken van overtuiging gediend hebbende blikjes;

Ontslaat beklaagde met handhaving van de hem opgelegde hoofdstraf uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelast de teruggave van het als stuk van overtuiging gediend hebbende blikje sub A aan getuige Daniëls dat sub B aan beklaagde;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

Zeekrijgsraad te Soerabaja.

Vonnis van 16 Januari 1940.

President: luitenant-kolonel der mariniers M. R. de Bruijne.

Leden: luitenant ter zee 1e klasse P. J. G. Huijer, officier van administratie 1e klasse J. K. Leijen, luitenants ter zee 1e klasse W. M. de Vries en P. S. Alstede.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van fen minste één dag en van niet langer dan dertig dagen (in den nacht van 18 op 19 October 1939 achtergebleven van passagieren, zich den 23en October elders bij de politie aangemeld en denxelfden dag naar de kazerne overgebracht).

Niet bewezen het mede ten laste gelegde oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, welk oogmerk hij nog niet had toen hij ongeoorloofd achterbleef, doch dat zich eerst later heeft gevormd. Deze omstandigheid, hoewel dan niet in de qualificatie tot uitdruklcing kunnende komen, dient toch bij de straftoemeting in aanmerking te worden genomen, omdat zij aan het feit een zeer ernstig karakter geeft.

Beklaagde op grond aan het feit ongeschikt om langer in den xeedienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting.

De Zeekrijgsraad te Soerabaja,

Zitting houdende in de Marinekazerne Goebeng, in de zaak tegen R., stamboeknummer ...., oud 20 jaren, geboren te Haarlem, laatstelijk vóór de verwijzing naar den Zeekrijgsraad, gediend hebbende als matroos der 2e klasse bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, gedetineerde,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Zeekrijgsraad van

den Commandant der Zeemacht in Nederlandsch-Indië van den 25sten November 1939 No. A. 16/10/2.-;

Gezien het bevelschrift tot bijeenkoming van den Zeekrijgsraad van den 2den Januari 1940 No. A. 16/1/3, aan den voet van welk stuk door den Fiskaal aan den beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos der 2de klasse bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, aldaar in den nacht van 18 op 19 October 1939 te omstreeks 12 uur, met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken althans opzettelijk ongeoorloofd van passagieren is achtergebleven en sindsdien voortdurend. opzettelijk en zonder vergunning gezamenlijk en/of ten gevolge van samenspanning met den stoker der lste klasse S. afwezig is gebleven. totdat hij zich in den morgen van den 23sten October 1939 met voornoemden S. te Madioen bij de politie heeft aangemeld en vervolgens dienzelfden dag onder geleide naar de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja is overgebracht;

Gezien het exploit van beteekening en dagvaarding van den Gden Januari 1940, waarbij bovenvermeld bevelschrift en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekend en hij is gedagvaard om te verschijnen ter terechtzitting van den Zeekrijgsraad op Dinsdag den 16den Januari 1940 des voormiddags ten 9 ure;

Gezien de stukken van den processe, voorzoover daarvan gebruik gemaakt den beklaagde vertoond en voorgehouden;

Gezien de schriftuur van eisch door den Fiskaal ingediend en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan: „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en van niet langer dan dertig dagen", en veroordeeling van hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zeven maanden en ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op hetgeen door den raadsman van beklaagde mondeling ten processe tot verweer is aangevoerd;

O., dat de beklaagde zich op den 4den Mei 1936 vrijwillig als lichtmatroos onder stamboek No. .... voor den tijd van zes jaren in den zeedienst heeft verbonden, en dat hij thans nog als matroos der 2de klasse bij de Koninklijke Marine is verbonden tot den lsten Januari 1943;

0. dat beklaagde heeft bekend, zich aan het hem tenlastegelegde te hebben schuldig gemaakt m.d.v. dat hij niet van passagieren is achtergebleven met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken en nader dienaangaande nog heeft verklaard:

dat hij op den 18den October 1939 ten ongeveer 20 uur 15 vanuit de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, waar hij als matroos der 2e klasse diende, is gaan passagieren; dat hij op den Oedjoengweg, vlak bij de kazerne, den stoker der lste klasse S. is tegengekomen en samen met hem naar de marine-cantine aan de Aloon-

Aloonstraat is gegaan; dat hij niet wist, dat S. niet mocht passagieren en dat er tusschen hen geen afspraak bestond om samen naar den wal te gaan; dat zij later op den avond een paar meisjes hebben bezocht; dat S. hem toen heeft verteld, dat hij ongeoorloofd van de marinekazerne „Oedjoeng" afwezig was; dat hij, beklaagde, ten 12 uur dien nacht van passagieren in de kazerne terug moest zijn en dat hij daarom vóór 12 uur zich op weg naar de kazerne heeft begeven; dat hij, terwijl hij op weg naar de Oedjoeng was, bemerkte, dat het toen reeds 11 uur 55 nm. was, zoodat hij niet meer op tijd binnen de kazerne kon zijn; dat hij toen weer naar het huis van bedoelde meisjes is teruggekeerd, met de bedoeling om — nu hij toch eenmaal te laat was — maar eenige dagen afwezig te blijven; dat hij van niemand vergunning had om langer dan tot 12 uur dien nacht van de kazerne weg te blijven; dat hij, toen hij eenmaal te laat was, verder in gezelschap van S. is gebleven en met hem ongeoorloofd afwezig is gebleven; dat zijn aanvankelijke plan, om slechts eenige dagen ongeoorloofd afwezig te blijven in den middag van 19 October 1939 — toen S. en hij burgerkleeding kochten — is overgegaan in het voornemen, om zich — gezamenlijk met S. — voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken; dat hij nl. ten plm. 5 uur, in den winkel, waar zij de burgerkleeding kochten, met S. plannen heeft gemaakt om te trachten op een schip van de koopvaardij werk te vinden en Java te verlaten; dat zij in den morgen van den 20sten October 1939 bij het kantoor van de Java-China-Japanlijn getracht hebben, op een schip van die maatschappij werk te krijgen; dat zulks evenwel niet gelukte; dat zij in den namiddag van dien dag naar Madioen zijn gegaan; dat zij te Madioen werk hebben gezocht bij een kantoor van de houtvesterij en op een suikerfabriek; dat zij daar evenmin slaagden en zich op den 23sten October 1939 ten ongeveer 10.30 v.m. bij de politie te Madioen hebben aangemeld, aangezien hun geld was opgeraakt; dat zij dienzelfden middag onder politiegeleide naar Soerahaja zijn overgebracht en ten ongeveer 17 uur 30 bij de marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja zijn aangekomen; dat zij toen onmiddellijk in voorloopig arrest zonder waarneming van dienst zijn gesteld; dat hij zich thans nog in dat arrest bevindt; dat hij tot het plegen van dit feit is gekomen, omdat hij na zijn veroordreling, wegens overtreding van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht van meening is, dat er voor hem in de Marine toch niets meer is weggelegd; dat hij daardoor ook zijn lust in den dienst heeft verloren;

O. dat ten processe aanwezig is een extract uit het scheepsjournaal van de marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja, o.m. inhoudende:

onder: „H.W. en D.W. van Donderdag 19 October 1939": „06.50 baksgewijs z.i. Mankeert sinds 19 October 00.00 matr. 2e kl. R., stbno. ....";

onder: „Reewacht van Maandag 23 October 1939": „17.35 Hoofdagent 2e kl. brengt op last van den commissaris van politie te Madioen in de kazerne terug stoker 1e klasse S. (....) en matroos

2e klasse R. (....). Leggen beide laatstgenoemde personen voorloopig arrest op zonder waarneming van dienst.";

0. dat mitsdien door de opgaven van den beklaagde en den inhoud van het ten processe aanwezige extract-scheepsjournaal — beidr bewijsmiddelen in onderling verband en samenhang beschouwd — wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagdes schuld daaraan, hetgeen hem is ten laste gelegd, m.d.v. dat beklaagde op het tijdstip van achterblijven niet het oogmerk had om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken;

O. dat het bewezen verklaarde dient te worden gequalificeerd als: ,,opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en van niet langer dan dertig dagen":

O. omtrent de op te leggen straf:

dat beklaagde, toen hij ongeoorloofd van passagieren achterbleef. niet het oogmerk had om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken;

dat het plan om voorgoed weg te blijven zich eerst later heeft gevormd en dat hij na overleg met S. aan dit voornemen samen met S. uitvoering heeft gegeven;

dat deze omstandigheden, ook al kunnen deze in dc qualificatie niet tot uitdrukking worden gebracht, naar 's Raads meening bij dc straftoemeting in aanmerking dienen te worden genomen, omdat deze aan het door beklaagde begane feit een zeer ernstig karakter geven;

dat naar het oordeel van den Krijgsraad de na te noemen gevangenisstraf staat in een goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit en de persoonlijkheid van den dader, terwijl daarenboven beklaagde op grond van dit feit ongeschikt is om langer in den zeedienst te blijven;

Gelet op het door den beklaagde sedert 23 Octoher 1939 ondergaan preventief arrest zonder waarneming van dienst;

Gezien de artilrelen 1, 23, 60 en 97 aanhef en 1°. van het Wetboek van Militair Strafrecht; 27 van het Wetboek van Strafrecht; 185 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het den beklaagde ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen, als hiervoren werd overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hierboven is aangegeven;

Veroordeelt hem deswege tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zeven maanden, met bepaling, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, hij de uitvoering dezer gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht vanaf den 23sten October 1939;

Ontslaat hem uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. [1])

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 29 DECEMBER 1939.

De uitvoering van een order betreffende het wegsleepen van een drijvende mijn op onvolledige gronden gestuit.

Hoewel de wijze van handelen van klager nà het doen staken van de uitvoering der opdracht afkeuring verdient — eene handelwijze echter niet van xóódanigen aard, dat ter zake straf dient te worden opgelegd — is het stuiten van die uitvoering op zich zelf, gezien de gronden, niet laakbaar te achten. Beklag gegrond.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 29 DECEMBER 1939.

Gezien het beklag van S., luitenant ter zee der 1e klasse, dienende aan boord van Hr.Ms. „Wachtschip" te Willemsoord, van den 10en October 1939, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en de omschrijving der strafreden van de hem op 5 October 1939 door den commandant van Hr.Ms. „Wachtschip" te Willemsoord, den kapitein ter zee P. J. Feteris, opgelegde krijgstuchtelijke straf van „één dag licht arrest" ter zake van: „de uitvoering van een order betreffende het wegsleepen van een drijvende mijn op onvolledige gronden gestuit.";

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en verdere informatiën ten deze genomen;

O. dat het beklag tijdig is ingediend;

O., dat uit den brief van den chef van het bureau zeeverkeer te Den Helder dd. **23** September 1939 nr. 4/4 Zvk blijkt, dat op 22 September ten 14.45 door dit bureau aan den cerste-officier van Hr.Ms. Wachtschip te Willemsoord verzocht werd een op de reede nabij Hr. Ms. „O 9" drijvende mijn weg te doen sleepen en voorts dat door dit bureau tegelijkertijd bij den chef van het torpedo-atelier deskundige assistentie is ingeroepen;

O.. dat de luitenant ter zee der 1e klasse **J. F. P.** Opwyrda, eerste officier aan boord Hr. Ms. Wachtschip te Willemsoord, verklaard heeft, dat hij, na een telefonische mededeeling van het bureau zeeverkeer betreffende het signaleeren van een mijn op de reede, in den

---

[1]) Dit vonnis is in door den veroordeelde ingesteld hooger beroep bij sententie van het H.M.G. van N.I. van **1** Maart **1940** bevestigd behalve wat betreft de hoofdstraf, die door het Hof is verminderd tot 5 maanden.

De in dit vonnis genoemde S. is bij vonnis van denzelfden datum door den Zeekrr. veroordeeld tot elf maanden gevangenisstraf, eveneens gepaard met ontslag zonder ontzetting. De hoofdstraf is in door den veroordeelde ingesteld hooger beroep door het H.M.G. bij sententie van **1** Maart 1940 verminderd tot zes maanden.

namiddag van 22 September 1939 den officier van de wacht opdracht heeft gegeven een motorsloep naar de havenversperring te dirigeeren en tevens de telefoonwacht van het wachtschip opdracht gaf per veldtelefoon de havenversperring te waarschuwen dat aldaar een jol klaar gemaakt moest worden, omdat er een drijvende mijn op de reede was gesignaleerd en een motorsloep van het wachtschip in aantocht was;

dat deze orders moeten bezien worden in het licht van de toen bestaande organisatie met betrekking tot het oppikken van mijnen: het wachtschip leverde de motorsloep met bemanning, de havenversperring de jol met eenig oppikmaterieel, terwijl de chef van het torpedoatelier voor de uitvoering van de opdrachten zorgde door aanwijzing van een mijnendeskundige;

dat hem, eerste-offcier, na eenigen tijd bleek, dat er geen sloep buiten de haven geweest was; dat de van het wachtschip uitgezonden sloep door den luitenant ter zee S., commandant van de havenversperring, bedankt was en in de zeedoksluis was teruggekeerd;

dat hij, eerste-officier, opdracht heeft gegeven de bedoelde motorsloep andermaal naar de havenversperring te dirigeeren;

dat hij daarop den luitenant ter zee S. telefonisch inlichtingen heeft verzocht, waarop deze antwoordde, dat hij op de reede geen mijn had kunnen verkennen en daarom de sloep had bedankt;

dat de kwartiermeester A. J. Kassels (12112) ten deze heeft verklaard: dat hij — dienende aan boord Hr.Ms. Wachtschip — gezagvoerder is van een motorsloep;

dat hij af en toe opdracht kreeg met deze sloep naar buiten te gaan in verband met de aanwezigheid van mijnen; dat in zulke gevallen steeds iemand — hetzij een militair, hetzij een burger — van het torpedo-atelier medeging, van wien hij, kwartiermeester, de noodige aanwijzingen ontving;

dat hij in de 2e helft van September 1939 door tusschenkomst van een ordonnans van het wachtschip opdracht kreeg zich met de motorsloep te melden bij den commandant van de havenversperring;

dat hij wel begreep, dat er naar een mijn zou moeten worden gezocht;

dat hij aan deze opdracht gevolg heeft geven en zich bij den luitenant ter zee S. heeft gemeld;

dat op het Wierhoofd door den luitenant ter zee S. en anderen is uitgekeken naar een mijn, doch dat men niets kon ontdekken;

dat hij op last van den heer S. bij den kapitein van de inmiddels binnengeloopen Texelsche boot naar een mijn heeft geïnformeerd, doch dat deze kapitein eveneens geen mijn op de reede had bemerkt;

dat daarna door den luitenant ter zee S. de motorsloep werd bedankt;

dat hij — kwartiermeester — met de sloep naar de zeedoksluis is teruggevaren en een en ander persoonlijk aan den officier van de wacht van het wachtschip heeft gerapporteerd;

dat hij betrekkelijk kort hierop ten tweeden male opdracht kreeg om inet de sloep naar de havenversperring te gaan;

dat de commandeur van het mijnenmagazijn Oostoever H. A. Meijers heeft verklaard:

dat hij op 22 September 1939 van het torpedo-atelier bericht ontving dat hij naar het Wierhoofd (havenversperring) moest gaan om een op de reede drijvende mijn onschadelijk te maken;

dat hij bij aankomst aldaar zag dat er reeds een motorsloep en een jolletje klaar lagen; dat hij zich toen bij den officier van de havenversperring heeft gemeld en gevraagd waar of de mijn was;

dat deze luitenant ter zee antwoordde dat hii dit niet wist:

dat er op het Wierhoofd is uitgekeken naar een mijn — ook door hem. Meiiers. — doch dat. nadat een half uur verstreken was zonder dat de mijn opgemerkt was. bedoelde officier mededeelde dat hij, Meijers, wel weer kon vertrekken aangezien er niets was;

dat de luitenant ter zee der 1e klasse S., dienende aan boord Hr.Ms. Wachtschip te Willemsoord, hierna te noemen ,,klager", heeft verklaard:

dat hij belast is met de functie van commandant van het fort Wierhoofd, van commandant van de havenversperring en tevens belast is met de contrólc op binnenkomende vaartuigen;

dat in normale gevallen op de reede losdrijvende mijnen door de onder zijn bevelen staande diensten worden verkend en gerapporteerd aan het wachtschip;

dat wat er verder met deze mijnen geschiedt buiten zijn bemoeienissen valt, behoudens het gereedhouden van een demonteerjol, die door een eventueel uitgezonden motorsloep kan worden medegenomen;

dat hij, klager, op 22 September j.l. door het wachtschip werd gewaarschuwd om een demonteerjol gereed te houden, hetwelk geschiedde;

dat om ongeveer 14 uur een motorsloep bij de havenversperring aankwam; dat de onderofficier van deze sloep hem vroeg waar de mijn zich bevond waarop hij, klager, antwoordde, dat hij zulks niet wist, maar dat de sloep maar even moest wachten;

dat hij daarop met behulp van de op het fort Wierhoofd opgestelde afstandmeters de geheele reede heeft afgezocht en doen afzoeken, doch dat geen mijn werd verkend;

dat inmiddels de Texelsche boot was binnengeloopen en dat hij, klager, den onderofficier van de motorsloep opdracht heeft gegeven bij den kapitein van deze boot te informeeren naar een op de reede drijvende mijn;

dat ook deze kapitein geen drijvende mijn had gezien;

dat hij, klager, daarop (liet was toen ongeveer 15 uur) den onderofficier van de motorsloep order heeft gegeven met de sloep naar het wachtschip terug te keeren en daar precies te melden wat er gebeurd was:

dat hij het zenden van een bericht hieromtrent op andere wijze

overbodig achtte daar de onderofficier van de sloep, die dit alles zelf had medegemaakt, naar zijn, klagers, oordeel het best de noodige inlichtingen aan zijn opdrachtgever zou kunnen verstrekken;

dat hij hierbij moet vermelden, dat de veldtelefoon van het fort Wierhoofd naar het wachtschip in deze dagen minder goed bruikbaar was;

dat hij later op dienzelfden middag uit een telefoongesprek dat hij — met haperen — met den eerste-officier van het wachtschip voerde, vernam dat de burger-mijnendemonteur was weggegaan, nadat de motorsloep door hem, klager, was teruggezonden;

voorts, dat zijn, klagers, bezwaar tegen de omschrijving van de strafreden is, dat de hierin bedoelde order betreffende het wegsleepen van een mijn niet uitvoerbaar was, daar de kwartiermeester noch de mijnendemonteur wisten. waar deze mijn zich ongeveer moest bevinden en hij, klager, zelf hieromtrent ook geen inlichtingen kon verschaffen:

dat hij meent in het belang van den dienst te hebben gehandeld zooals boven is vermeld, ten einde onnoodig langdurig zoeken te voorkomen;

dat op zijn handeling in deze mede van invloed is geweest de overweging, dat de opdracht aan den onderofficier van de motorsloep — naar diens zeggen — slechts luidde, dat deze zich met sloep ter heschikking moest stellen om assistentie te verleenen bij het oppikken van een mijn en ook dat de hem, klager, gegeven opdracht slechts inhield een jol gereed te houden;

dat hij, klager, tenslotte van meening is, dat, ook al wordt het door hem genomen initiatief als onjuist beoordeeld, in dit geval sprake is van een met goede bedoelingen gemaakte fout, welke, gezien de omstandigheden, niet zoo ernstig is, dat hierop een disciplinaire straf moest volgen;

dat hij, klager, het hiervorcn vermelde verweer gaarne aldus zou zien opgevat, dat het resultaat van de uitvoering van de order niet door zijn, klagers, inmenging ongunstig is beïnvloed, welke inmenging overigens onder door voorschriften geregelde omstandigheden niet zon hebben plaats gehad;

dat hij, klager, voor het overige het oponthoud van de motorsloep betreurenswaardig en ernstig vond:

O. dienaangaande:

dat gebleken is dat nòch aan klager, nòch aan den kwartiermeester Kassels of den mijnendernonteur Meijers een volledige opdracht tot het doen wegsleepen van een mijn werd verstrekt;

dat genoemde personen uit de aan ieder van hen gegeven orders konden begrijpen — en dan ook hebben begrepen — wat de volledige strekking van de gegeven opdracht inhield;

dat niet geregeld of voorgeschreven was wie — de kwartiermeester van de motorsloep of de burger-mijnendemonteur — verantwoordelijk was voor de uitvoering der opdracht;

dat wel vaststaat, dat klager — in zijn functie van commandant

van het fort Wierhoofd en van de havenversperring — geen direkte bemoeienis had met het doen wegsleepen of demonteeren van mijnen;

dat, als logisch gevolg van de gegeven minder volledige opdrachten, de mijnendemonteur en de kwartiermeester van de motorsloep zich tot klager wendden ten einde nadere instructies of inlichtingen te ontvangen;

dat klager, niet in staat zijnde onmiddellijk nadere instructies of inlichtingen te geven, geruimen tijd heeft gepoogd de ligging der drijvende mijn te ontdekken, echter tevergeefs;

O. ten aanzien van de verdere handelingen van klager:

dat klager, wetende, dat uitvoering der opdracht zonder nadere plaatsbepaling van de op de reede drijvende mijn niet wèl doenlijk was en er onnoodig veel tijd met zoeken zou heengaan, de uitvoering der opdracht terecht heeft doen staken;

dat dit doen staken slechts zoolang had moeten geschieden totdat nadere gegevens omtrent de ligging der mijn waren verkregen:

dat het — nu klager eenmaal het initiatief en de leiding in deze had genomen — op klagers weg hadde gelegen voor het verkrijgen van deze gegevens op de snelste en meest praktische wijze zorg te dragen;

dat, aannemende, dat communicatie per veldtelefoon met het wachtschip inderdaad wegens technische bezwaren niet doenlijk was, het eenerzijds begrijpelijk is dat klager den kwartiermeester naar het wachtschip terugzond om van een en ander melding te maken, doch anderzijds onbegrijpelijk en ontoelaatbaar dat klager dezen kwartiermeester met de motorsloep terugstuurde:

dat klager immers door deze wijze van handelen den sterken indruk wekte dat hij, klager, de sloepsbemanning met de motorsloep en den mijnendemonteur ,,bedankte[n] en verder van de zaak af wilde zijn;

O. ten aanzien van de opgelegde straf en de strafmutatie:

dat, hoewel de wijze van handelen van klager na het doen staken van de uitvoering der opdracht afkeuring verdient, het stuiten van die uitvoering op zich zelf, gezien de gronden daartoe, niet laakbaar is te achten:

dat mitsdien geen aanleiding bestaat om klager terzake krijgstuchteliik te straffen:

dat het gelaakte optreden van klager na het meerbedoelde stuiten, niet van zoodanigen aard geacht wordt, dat ter zake aan klager straf dient te worden opgelegd;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de wet op de krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit gegrond:

Doet te niet de straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den minister van defensie, den strafoplegger en den klager.

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

Beschikking van den Commandant der Marine te Willemsoord van 11 Januari 1940.

Het niet opvolgen van een door den, bij het leggen van een oorlogsversperring, met de leiding der werkzaamheden op het mijnenbordes belasten officier gegeven aanwijzing.

De vermelding dat de met de leiding belaste officier tevens oudste officier aan boord was, als niet ter zake dienende, uit de strafreden geschrapt, en deze ook verder gewijzigd, echter niet strekkende ten gunste van klager.

Rekening houdende met de goede trouw van klager en gelet op de zeer goede conduite en zijne persoonlijkheid, de straf te zwaar geacht. Beklag gedeeltelijk gegrond. Vijf dagen verxwaard arrest gewijzigd in drie dagen, welke geacht moeten worden te zijn ondergaan door de ondergane straf van vijf dagen.

De gewijzigde straf en strafreden zullen in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje worden ingeschreven en hij, commandant der Marine, zal daarbij als strafoplegger worden. genoemd.

De Schout-bij-Nacht, Commandant der Marine te Willemsoord,

Gezien het beklag van M., korporaal-torpedomaker, stamboeknummer ...., dienende aan boord Hr.Ms. Medusa, van den 20en November 1939, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf cn dc omschrijving der strafreden van de hem op 16 November 1939 door den commandant Hr.Ms. Medusa, den luitenant ter zee 1e klasse J. M. Logger, opgelegde krijgstuchtelijke straf van „vijf dagen verzwaard arrest" ter zake van:

„het niet onmiddellijk opvolgen van een aanwijzing omtrent de wijze van afvieren van het lood, gegeven door den oudsten officier, leider op het mijnenbordes, tijdens het leggen eener oorlogsversperring.";

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat het beklag tijdig is ingediend;

O., dat uit de verklaringen van klager, den luitenant ter zee der 2e klasse W. Hartlieb, den bootsman S. Wagenaar (9626) en den sergeant-torpedomaker A. Kats (10466) is komen vast te staan, dat door Hr.Ms. Medusa op 14 November 1939 een oorlogsversperring werd gelegd, bestaande uit mijnen model ....

dat de luitenant ter zee Hartlieb, oudste officier, belast was met de leiding op het mijnenbordes;

dat de bootsman Wagenaar en klager, eveneens op het mijnenbordes, respectievelijk tot taak hadden het dichtslaan van de serie. kabelklem en het afvieren van het lood van de mijnen, welke aan stuurboord gelanceerd werden;

dat de loodlijnen een lengte hadden van vier à vier en een halve meter;

dat de eerste mijnbollen der versperring niet boven kwamen drijven alvorens met het anker onder water te worden getrokken;

O. ten aanzien van de wijze van afvieren van het lood, dat bij het lanceeren van mijnen model . . . . het van groot belang is. dat het lood op kalme wijze wordt afgevierd, opdat kans op brekage of verbuiging van den palhefboom van het mijnanker voorkomen wordt;

dat zulks ook is voorgeschreven in het VIe deel der Tactische Voorschriften der K.M.;

dat dit afvieren van het lood in de praktijk op twee verschillende manieren kan geschieden, te weten:

a. hand over hand totdat de loodlijn strak staat; het is dan echter noodzakelijk om op het laatste gedeelte der loodlijn te drukken om te voelen of de pal uitspringt, daar het mogelijk zou kunnen zijn, dat het enkele gewicht van het in het water hangende lood niet voldoende is om den pal uit ie trekken;

b. het door de hand laten slieren van de loodlijn dan wel het vast in de hand houden van het laatste gedeelte van de loodlijn om den schok van het vallende lood grootendeels op te vangen; de overblijvende trekkracht is ruim voldoende om den pal uit te doen springen;

dat uiteraard beide methoden hun voor- en nadeelen hebben:

de onder *a* genoemcle wijze is de meest secure doch vergt ook den meesten tijd, in het bijzonder bij lange loodlijnen;

dat, waar de mijnen .... aan den seriekabel gelegd worden, vlug werken een vereischte is;

dat buitendien het al dan niet uitgesprongen zijn van den pal aan de buitenzijde van het mijnanker zichtbaar is;

O., dat de luitenant ter zee Hartlieb heeft verklaard:

dat, aangezien de eerste mijnbollen der versperring niet boven kwamen drijven, hij zich afvroeg of deze mijnen wellicht a pic gevallen waren;

dat, waar hem bekend was dat het à pic vallen van mijnen mede zijn oorzaak kan hebben in een te ruw laten vallen van het lood, waardoor de palhefboom niet naar behooren kan werken, hij, Hartlieb, zijn aandacht besteedde aan de handelingen van de schepelingen, die belast waren met het afvieren van het lood;

dat hij — in de veronderstelling, dat klager de loodlijn hand over hand afvierde — aan klager de vraag stelde „heb je gevoeld", daarbij doelende op het uitspringen van den pal;

dat klager hierop antwoordde, dat dit niet noodig was, want dat hij dit wel kon zien;

dat hij, Hartlieb, klager zeide, dat hij dit wèl moest doen;

dat eenigen tijd later hij wederom aan klager vroeg „M., heb je gevoeld?", waarop deze ontkennend antwoordde;

dat. toen hij, Hartlieb, klager nogmaals zeide, dat hij wèl moest voelen, klager begon te sputteren;

dat, nadat klager een derde maal niet gevoeld bleek te hebben en tegen bleef sputteren, hij, Hartlieb, klager heeft doen aflossen door den sergeant-torpedomaker Kats;

dat hij voorts van meening is dat een andere wijze van afvieren van het lood dan ,,hand over hand" niet juist is;

dat de bootsman Wagenaar heeft verklaard:

dat hij tijdens het leggen der versperring zijn volle aandacht noodig had voor zijn werk, zoodat hij niet geheel heeft kunnen volgen hetgeen zich tusschen den luitenant ter zee Hartlieb en klager heeft afgespeeld en slechts enkele brokstukken van het gesprek heeft opgevangen;

dat hij hoorde, dat de luitenant ter zee Hartlieb tegen klager zeide ,,korporaal, je moet je lood niet afgooien, maar afvieren en dan voelen of hij uit is", waarop klager antwoordde .,ik vier hem af mijnheer en ik zie het, dat hij uitgetrokken is", terwijl de heer Hartlieb daarop nog zeide ,.ik zeg je, dat je het voèlen moet, korporaal";

O., dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd:

dat hij zich beklaagd heeft over de hem opgelegde straf en de omschrijving der strafreden, aangezien hij tijdens het leggen van de bedoelde oorlogsversperring over de hem toebedeelde taak geen aanwijzing van den luitenant ter zee Hartlieb heeft ontvangen en derhalve deze aanwijzing niet kon opvolgen;

dat hem alleen maar vragen zijn gesteld;

dat hem slechts één wijze van afvieren van het lood bekend was. namelijk de methode zooals hiervoor onder b omschreven;

dat hij èn door het voelen stuiten van het lood, wanneer de pal geheel was uitgetrokken èn door het zien er steeds geheel zeker van was dàt de pal geheel was uitgetrokken;

dat na het lanceeren van de eerste mijnen de luitenant ter zee Hartlieb hem, klager, de vraag stelde ,,M., is de pal uit", waarop hij, klager, antwoordde ..ja mijnheer, de pal is uit";

dat kort daarop dezelfde vraag gesteld werd, waarop hij, klager, nederom op dezelfde wijze antwoordde;

dat, toen de heer Hartlieb hem voor de derde maal vroeg of de pal uit was, hij, klager, heeft geantwoord ,,ja mijnheer, de pal *is* uit en ik *zie* het ook";

dat mijnheer Hartlieb daarop vroeg ,,heb je het gevoeld" en hij. klager, antwoordde ,,ja mijnheer, ik heb het gevoeld en ik heb het gezien":

dat hij deze laatste woorden met eenige stemverheffing heeft uitgesproken met den nadruk op de woorden ,,gevoeld" en ,,gezien", daar hij, klager, wat zenuwachtig werd, omdat hem steeds hetzelfde werd gevraagd;

dat de luitenant ter zee Hartlieb hem waarschuwde, dat hij, klager, zijn mond moest houden en anders afgelost zou worden, hetgeen ook even later gebeurd is door den sergeant-torpedomaker Kats, die vanaf het mijnendek op het bordes verscheen;

O. dienaangaande:

dat klagers verweer, dat hij geenerlei aanwijzing van den luitenant ter zee Hartlieb zou hebben ontvangen, hem niet kan baten;

dat immers uit de verklaringen van den luitenant ter zee Hartlieb en bootsman Wagenaar ten duidelijkste blijkt, dat aan klager de aanwijzing is gegeven, dat hij moest voelen, of de pal uitgesprongen was;

dat het echter mogelijk is, dat eenerzijds klager niet heeft begrepen, dat de luitenant ter zee Hartlieb met zijn aanwijzingen bedoelde dat hij, klager, het lood hand over hand moest afvieren en daarna door drukken op de lijn moest voelen of de pal uit was getrokken, en anderziids. dat de luitenant ter zee Hartlieb. niet vermoedende. dat klager deze methode van afvieren van het lood niet kende, wellicht minder volledig in zijn aanwijzingen is geweest;

dat niettemin, ook al was het doel der gegeven aanwijzingen voor klager misschien minder duidelijk en hij, klager, voor zichzelven de zekerheid bezat, dat de pal steeds uitgetrokken was bij de gelanceerde mijnen, er geen enkele reden voor klager bestond om niet de gegeven aanwijzing stipt op te volgen:

dat klagers wijze van antwoorden echter, instede van een mogelijk misverstand op te helderen, den met de leiding belasten officier terecht dwong klager in zijn functie te doen aflossen;

dat klager zich mitsdien schuldig heeft gemaakt — zij het dan niet uit kwaden wil — aan het niet opvolgen van een aanwijzing door den met de leiding belasten officier gegeven;

dat derhalve klager terecht werd gestraft;

O. ten aanzien van de strafreden:

dat niet gebleken is, dat klager de aanwijzing van den met de leiding belasten officier nog voor zijn aflossing heeft opgevolgd; klager is immers afgelost omdat hij de aanwijzing niet opvolgde en bleef tegensputteren;

dat het woord „onmiddellijk" dan ook uit de omschrijving dient te vervallen;

dat voorts het feit, dat de met de leiding belaste officier tevens oudste officier aan boord was, niet ter zake dienende is;

dat mitsdien de omschrijving der strafreden behoort te luiden:

> „het niet opvolgen van een door den, bij het leggen van een oorlogsversperring, met de leiding der werkzaamheden op het mijnenbordes belasten officier gegeven aanwijzing.";

dat deze wijziging echter niet strekt ten gunste van klager;

O. ten aanzien van de opgelegde straf:

dat te allen tijde en zeker tijdens het leggen van een oorlogsversperring van ieder militair geëischt mag worden, dat hij een door een meerdere gegeven aanwijzing zonder dralen en zonder onnoodige praatjes opvolgt;

dat, wat betreft de soort der op te leggen straf, streng- of verzwaard arrest in deze op zijn plaats zoude zijn;

dat echter met betrekking tot de zwaarte dier straf, rekening moet worden gehouden met de goede trouw van klager inzake de vervulling der hem opgedragen taak op het mijnenbordes;

dat mitsdien — mede gelet op de zeer goede conduite en op de persoonlijkheid van klager — een straf van vijf dagen verzwaard arrest als tè zwaar moet worden beschouwd;

dat een straf van *drie* dagen verzwaard arrest in goede verhouding staat tot den ernst van het gepleegde feit;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de wet op de krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving der strafreden zooals hiervoren is aangegeven;

Wijzigt de straf in *drie* dagen verzwaard arrest, welke geacht moet worden te zijn ondergaan door de ondergane straf van vijf dagen verzwaard arrest, waarover klager zich heeft beklaagcl;

Bepaalt, dat de gewijzigde straf en de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in het conduiteboekje van klager zullen worden ingeschreven; dat hij, commandant der marine, in genoemde bescheiden als strafoplegger zal worden genoemd; dat als datum van strafoplegging de datum dezer beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt voorts, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 9 FEBRUARI 1940.

1°. Niet met de noodige voortvarendheid gevolg gegeven aan de hem door zijn commandant gegeven order tijdens verblijf van het schip te den Helder een gierschijf bij 's Rijks werf aan te vragen en aan boord te nemen;

2°. Zijn commandant op een vraag betreffende dat aanvragen en aan boord nemen opzettelijk onjuist ingelicht.

De oorspronkelijke strafreden, hoewel in hoofdzaak juist, is te uitvoerig en te zeer in details weergegeven; volstaan kan worden met de kern der overtreding. De wijziging strekt echter niet ten gunste van klager.

Bij het bepalen van de strafmate mag niet rekening worden gehouden met de gedragingen valt klager voorafgaande aan de in de strafreden omschreven, en daarin niet opgenomen feiten. Zij kunnen ten hoogste eenig licht werpen op de persoonlijkheid en de mentaliteit van klager.

Beklag *gedeeltelijk* gegrond. Straf, 4 dagen streng arrest verminderd tot 2 dagen, welke straf geacht moet worden te *zijn ondergaan* door de reeds ondergane straf van 4 dagen.

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien het op 20 November 1939 gedagteekende beklag van J., luitenant der zee der 2de klasse K.M.R., destijds dienende aan boord Hr. Ms. .,Abraham van der Hulst" en thans geplaatst aan boord Hr. Ms. ,,Hydra", houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en de omschrijving der strafreden van de hem op 17 November 1939 door den commandant van Hr. Ms. ,,Abraham van der Hulst" — den luitenant ter zee der 1e klasse P. Wentholt — opgelegde krijgstuchtelijke straf ,,vier dagen streng arrest" ter zake van: . . . . enz.

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat het beklag tijdig is ingediend;

O., dat door den commandant in de uitvoerige strafmutatie de feiten in hoofdzaak zijn omschreven;

dat . . . . enz.

Overwegende. . . . . enz.

O. ten aanzien van de geheele omschrijving der strafreden:

dat deze, hoewel in hoofdzaak juist gesteld, te uitvoerig is en te zeer in details is weergegeven;

dat de geheele toedracht niet in de strafmutatie vermeld behoort te worden en volstaan kan worden met de kern der overtreding;

dat derhalve de omschrijving der strafreden gewijzigd dient te worden, welke wijziging echter niet strekt ten gunste van klager;

O. ten aanzien van de op te leggen straf:

dat klager voor zijn tekortkomingen terecht krijgstuchtelijk behoort te worden gestraft;

dat de commandant — strafoplegger — echter heeft verklaard dat hij bij het bepalen der strafmaat rekening heeft gehouden met de gedragingen van den gestrafte voorafgaande aan de in de strafmutatie omschreven feiten;

dat deze gedragingen volgens den commandant bestonden uit:

A. het niet tijdig bestudeercn van de stafvoorschriften, hoewel hij daartoe opdracht had bekomen, en het — na het ontvangen van een aanmerking terzake — tegen beter weten in volhouden, dat hij — gestrafte — zulks wel tijdig had gedaan;

B. het slecht uitvoeren van een opdracht van den commandant tot instructie van de mitrailleurhemanningen en ten onrechte melden, dat een ieder volkomen op de hoogte was met de behandeling van de mitrailleurs en hun richtmiddelen;

C. het eigenmachtig en in strijd met de hem bekende opvatting

van den commandant enkele onderofficieren vrijstelling van wacht verleenen;

D. het zeer lauw opnemen van den dienst in het algemeen;

E. het slecht controleeren van den staat van gereedheid der noodverlichting;

F. het in zijn functie van oudste-officier (belast met het toezicht van alle details) betoonen van onvoldoende zorg voor de details;

dat, aangezien ten opzichte van deze gedragingen van klager in de strafmutatie niets is vermeld, deze door den commandant vermelde gedragingen géén invloed mogen uitoefenen op een ter zake van genoemde strafreden op te leggen straf;

dat zij ten hoogste eenig licht kunnen werpen op de persoonlijkheid en de mentaliteit van klager;

dat, gezien het voorgaande, een strenge straf op haar plaats is, doch ten aanzien van de in de strafmutatie omschreven feiten een straf van twee dagen streng arrest in goede verhouding staat tot den ernst van het gepleegde feit;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de wet op de krijgstucht;

Beslissende op gemeld beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving der strafreden in:

„1. niet met de noodige voortvarendheid gevolg gegeven aan de hem door zijn commandant gegeven order tijdens verblijf van het schip te den Helder een gierschijf bij 's Rijkswerf aan te vragen en aan boord te nemen;

2. zijn commandant op een vraag betreffende dat aanvragen en aan boord nemen opzettelijk onjuist ingelicht."

Wijzigt de opgelegde straf in „twee dagen streng arrest", welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan door de ondergane straf van vier dagen streng arrest, waarover klager zich heeft beklaagd;

Bepaalt voorts, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den minister van defensie, den strafoplegger en den klager.

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 9 FEBRUARI 1940.

In tijd van oorlog en onder den invloed van een overmatig gebruik: van bier:

1°. zijn wijsvinger op dreigende wijze opgelzeoen tegen zijn meerdere in rang;

2°. een tweetal orders niet onmiddellijk opgevolgd en zich niet gehouden aan het bevel den ziekenboeg niet te verlaten.

De oorspronkelijke strafreden behoeft wijziging en aanvulling, echter niet strekkende ten gunste van klager.

In beginsel was, nu de feiten zijn begaan in tijd van oorlog, krijgstuchtelijke bestraffing ter zake van het niet opvolgen van een gegeven order niet geoorloofd; nu echter krijgstuchtelijke straf reeds is opgelegd, worden om redenen van utiliteit geen termen aanwezig geacht om een strafvervolging in te stellen.

Het onder den invloed zijn van een overmatig gebruik van bier kan niet gelden als een verlichtende omstandigheid.

Opgelegde straf juist. Beklag ongegrond, met last dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje zal worden ingeschreven en hij, Commandant der Marine, daarbij als strafoplegger zal worden genoemd.

Voorts het beklag zoodanig onredelijk verklaard, dat het niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven. Klager deswege, tegelijkertijd, gestraft met 2 dagen streng arrest.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE
TE WILLEMSOORD,

Gezien het beklag van G.. matroos der 1e klasse. stamboeknummer ...., dienende aan boord Hr. Ms. „Schorpioen", van den 16en November 1939; houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en de omschrijving der sirafreden van de hem op 13 November 1939 door den Commandant van Hr. Ms. „Schorpioen" — den kapitein-luitenant ter zee **J.** Varkevisser — opgelegde krijgstuchtelijke straf van „zes dagen streng arrest" ter zake van:

1e „onmilitair gedrag tegenover zijn meerdere in rang,"

2e. „het niet onmiddellijk opvolgen van een gegeven order."

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat het beklag tijdig is ingediend;

O.. dat gebleken is:

a. uit de verklaringen van den luitenant ter der 2e klasse K.M.R. **J.** Bottema — w.n.d. eerste-officier — en den opperschipper P. Plooy — chef d'équipage aan boord Hr. Ms. „Schorpioen" —:

dat op Zondag 12 November 1939 — alzoo in tijd van oorlog — in verband met den verscherpten bewakingstoestand na vijf uur des namiddags de geheele bemanning aan boord geconsigneerd was en een verduisteringsoefening was gelast, tijdens welke de waarnemend eerste-officier en dc chef d'équipage — omstreeks vijf uur — bezig waren de uitvoering van het blindeeren te controleeren;

dat het blindeeren van den koekoek aan dek achter de kombuis niet goed kon geschieden, aangezien op dezen koekoek twee matrozen gezeten waren: klager en de matroos der 1e klasse **J.** B. Husen;

dat de opperschipper Plooy in het voorbijgaan dezen matrozen order gaf om van den koekoek af te komen; dat Husen aan deze order gevolg gaf, doch dat klager eerst na een tweede order van den opperschipper op een langzame wijze van den koekoek afkwam;

dat klager deswege door den luitenant ter zee Bottema werd onderhouden en hem gezegd werd zich naar de werkhut van den eerste-officier te begeven en daar te wachten;

dat klager den indruk maakte veel alcohol gebruikt te hebben;

b. eveneens uit de vorengenoemde verklaringen:

dat op den namiddag van Zondag 12 November 1939 klager in tegenwoordigheid van den opperschipper Plooy door den waarnemend eerste-officier in diens werkhut is onderhouden over zijn (klagers) sub a genoemd gedrag;

dat de eerste officier klager o.m. toevoegde, dat hij zijn(klagers) gedrag tegenover den opperschipper onbeschoft vond en de veronderstelling uitte, dat klager wellicht dronken was;

dat klager hierop met veel omhaal van woorden antwoordde, dat hij niet dronken was, dat hij niet onbeschoft was, dat hij uit een fatsoenlijk huishouden kwam en — doelende op de uitdrukking ,.onbeschoft" en ,,dronken" — zeide ,,dat moet U niet nog eens tegen mij zeggen", daarbij zijn rechterwijsvinger op dreigende wijze tegen den eersten-officier opheffende;

dat klager bij het uitspreken van die woorden moeite had om zijn evenwicht te bewaren;

c. eveneens uit de vorengenoemde verklaringen:

dat onmiddellijli na liet sub b omschrcvene, de eerste-officier aan klager order gaf om zich naar den ziekenboeg te begeven; zulks ten einde den officier van gezondheid in de gelegenheid te stellen na te gaan of klager werkelijk dronken was;

dat klager niet onmiddellijk aan die order voldeed, zoodat de order door den w.n.d. eerste-officier moest worden herhaald;

dat klager zich na het ontvangen van deze herhaalde order van de werkhut van den eerste-officier op weg begaf naar den ziekenboeg, doch onderweg aan dek bleef staan om met enkele schepelingen te praten;

dat na korten tijd de opperschipper Plooy, bemerkende dat klager niet in den ziekenboeg was aangekomen. dezen aan dek zag staan en order gaf onmiddellijk naar den ziekenboeg door te gaan;

dat klager aan deze laatste order voldeed en zich even later in den ziekenboeg nieldde;

d. uit de verklaringen van den sergeant-ziekenverpleger J. N. Kuitems, de ziekenverplegers 2e klasse Z. M. L. van Cooten en G. F. Dekker en den sergeant der mariniers P. J. C. Geraerdts:

dat de sergeant-ziekenverpleger Kuitems aan klager, na diens komst in den ziekenboeg, zeide te gaan zitten, hem(klager) order gaf te wachten en niet den ziekenboeg te verlaten en hem verbood in den ziekenboeg te rooken;

dat de sergeant-ziekenverpleger zich even later uit den zieken-

boeg naar het onderofficierenverblijf begaf om de komst van den dokter af te wachten;

dat na eenigen tijd een der milicien-ziekenverplegers hem, Kuitems, kwam waarschuwen, dat klager zich uit den ziekenboeg had begeven en daarbuiten een sigaret stond te rooken;

dat de sergeant Kuitems, gevolgd door den sergeant der mariniers Geraerdts, zich hierop naar den ziekenboeg begaf, klager daarbuiten aantrof, en hem — klager — order gaf direct naar binnen te gaan en in den ziekenboeg te blijven;

dat klager na eenig talmen hieraan voldeed;

dat de sergeants Kuitems en Geraerdts den sterken indruk hadden dat klager behoorlijk veel alcohol had gebruikt;

O., dat de matroos der 1e klasse J. H. Husen, thans dienende aan boord Hr. Ms. ,,G 15" heeft verklaard ten aanzien van de sub a genoemde gedragingen van klager:

dat hij op den achtermiddag van Zondag 12 November 1939 met klager op een koekoek achter de kombuis van Hr. Ms. ,,Schorpioen" was gezeten. .

dat de opperschipper Plooy hun beiden 'order gaf om van dezen koekoek af te gaan;

dat hij zoowel als klager aan deze order gevolg hebben gegeven doch dat klager zich zoo langzaam van den koekoek liet afglijden dat de opperschipper tegenover klager zijn order herhaalde;

O.. dat klager heeft verklaard:

dat hij erkent zich op Zondag 12 November 1939 gedragen te hebben zooals hiervoren sub b, c, en d is weergegeven, met dien verstande, dat klager opgeeft, dat de sub c bedoelde order om naar den ziekenboeg te gaan niet door den w.n.d. eerste-officier. doch door den opperschipper werd herhaald;

dat hij op de sub *b, c* en d bedoelde verklaringen, met uitzondering van het vorenbedoelde voorbehoud, geen aanmerkingen heeft;

dat hij(klager) ten aanzien van de hem sub a toegeschreven gedragingen tot zijn verweer aanvoert, dat hij — met den matroos Husen op den koekoek zittende — slechts één order van den opperschipper Plooy heeft gehoord; dat deze order zoowel tot Husen als tot hem(klager) was gericht; dat hij bij zijn weten dadelijk aan deze order heeft voldaan en wel gelijktijdig met den matroos Husen; dat hij(klager) zich niet bewust is dat de opperschipper de order voor hem heeft moeten herhalen;

dat hij dien dag met den matroos Husen om half één n.m. van boord is gegaan en tot tien minuten voor vijf aan den wal is geweest;

dat hij zich met den matroos Husen gedurende dien tijd voornamelijk heeft opgehouden in enkele aan de Zuidstraat vlak bij Hr.Ms. ,,Schorpioen" gelegen café's, alwaar enkele biertjes werden gedronken;

dat hij niet precies weet hoeveel glazen bier hij heeft gedronken, doch het aantal schat op negen of tien;

dat hij echter zeker niet dronken was;

O., dat de officier van gezondheid der 1e klasse S. van Dam klager in den vooravond van Zondag 12 November 1939 heeft onderzocht en heeft verklaard, dat klager toen wél flink boven zijn theewater was, doch dat echte dronkenschap bij klager niet te constateeren was;

dat mitsdien, mede gezien de voorgaande verklaringen, aangeriornen dient te worden dat klager onder den invloed was van een overmatig gebruik van bier;

dat voorts uit de verschillende verklaringen en klagers verweer is komen vast te staan:

ad a dat de mogelijkheid niet is uitgesloten, dat klager er zich niet van bewust was, dat de opperschipper Plooy tweemaal de order om van den koekoek af te komen heeft gegeven;

dat hij(klager) in ieder geval de eerste order van den opperschipper niet onmiddellijk heeft opgevolgd;

ad b dat klager na het ontvangen van een aanmerking zijn rechterwijsvinger dreigend tegen den eerste-officier heeft opgeheven onder het uiten van woorden als ,,dat moet U niet nog eens tegen mij zeggen" of ,,dat kunt U nog maar eenmaal tegen mij zeggen";

ad *c* dat klager niet onmiddellijk de hem gegeven order om van de werkhut van den eerste-officier naar den ziekenboeg te gaan heeft opgevolgd;

ad *d* dat klager zich niet heeft gehouden aan de hem gegeven order om den ziekenboeg niet te verlaten en in den ziekenboeg te blijven wachten, doch naar buiten is gegaan om te rooken;

O., ten aanzien van de *omschrijving der strafreden,* dat deze omschrijving wijziging en aanvulling behoeft, welke wijziging en aanvulling echter niet strekken ten gunste van klager;

dat de omschrijving der strafreden behoort te luiden:

,,In tijd van oorlog en onder den invloed van een overmatig gebruik van bier:

1e. zijn wijsvinger op dreigende wijze opgeheven tegen zijn meerdere in rang;

2e. een tweetal orders niet onmiddellijk opgevolgd en zich niet gehouden aan het bevel den ziekenboeg niet te verlaten."

O., ten aanzien van de op te leggen *straf:*

dat — aangezien de feiten in tijd van oorlog zijn begaan — krijgstuchtelijke bestraffing ter zake van het niet opvolgen door klager van een hem gegeven order in beginsel niet was geoorloofd;

dat echter, nu deswege reeds een krijgstuchtelijke straf is opgelegd, om redenen van ultiliteit geen termen aanwezig worden geacht om terzake een strafvervolging in te stellen;

dat het onder den invloed zijn van een overmatig gebruik van bier niet kan gelden als een verlichtende omstandigheid;

dat uit klagers conduiteboekje blijkt, dat deze veelvuldig is gestraft;

dat — mede gezien de persoonlijkheid van klager — een straf

van „zes dagen streng arrest" in goede verhouding staat tot den ernst en den aard van klagers gedragingen;

dat mitsdien klager terecht is gestraft;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden, zooals hiervoren is aangegeven;

Bepaalt, dat de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zal worden ingeschreven;

dat hij — commandant der marine — als strafoplegger in genoemde bescheiden za1 worden genoemd;

dat als datum van strafoplegging de datum dezer beschikking zal worden vermeld;

Verklaart voorts het beklag zoodanig onredelijk, dat het niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven;

Straft klager deswege met twee dagen streng arrest;

Bepaalt, dat deze straf en strafreden in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zullen worden ingeschreven;

Bepaalt ten slotte, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den strafoplegger en den klager.

De Commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 18 JANUARI 1940.

*Klager, op 4 November **1939** gestraft, had op **11** November bij de behandeling door zijn commandant van een door hem op **7** November wegens vermeende onbillijke behandeling door zijn divisie-chef ingediend beklag, verklaard zich tevens te willen beklagen over de hem opgelegde straf met strafreden, doch was. na afloop uan die behandeling betreffende de vermeend onbillijke behandeling, geheel vrijwillig teruggekomen op zijn oorspronkelijken wensch om zich over de hem opgelegde straf met strafreden te beklagen. Vervolgens had hij op **14** November, ditmaal schriftelijk, opnieuw den wensch te kennen gegeven zich over straf en strafreden te willen beklagen.*

*Er bestaat geenerlei aanleiding om dit op **14** November — alzoo niet tijdig — ingediende beklag alsnog in behandeling te nemen. Beklag mitsdien niet ontvankelijk verklaard.*

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE
TE WILLEMSOORD,

Gezien het beklag van R., matroos der 2e klasse z.m., stamboeknummer .... Z, dienende bij het waldetachement mariniers te Curaçao, van den 14en November 1939, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en omschrijving der strafreden van de hem op 4 November 1939 door den commandant van Hr.Ms. Van Kinsbergen — den kapitein luitenant ter zee J. L. K. Hoeke — opgelegde straf van:

„zeven dagen streng arrest met inhouding van de geheele soldij gedurende den geheelen straftijd", ter zake van

„1°. blijk gegeven van een volkomen gemis aan plichtsbetrachting door als onderofficier van de motorsloep, geineerd liggende aan een kade te Curaçao, de sloep met zijn bemanning van 2 matrozen, te verlaten en zich naar een zg. soda-fountain te begeven.

2°. bij het vóóronderzoek ongepaste uitdrukkingen gebezigd.";

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

O., dat uit het door den strafoplegger op 25 November 1939 onder nr. 4/5/4 aan den chef van den marinestaf gerichte schrijven blijkt, dat klager 7 November 1939 tijdens het ondergaan van zijn straf een verzoek heeft ingediend om zijn commandant te spreken wegens beklag over vermeende onbillijke behandeling door zijn divisie-chef;

dat bij de behandeling van dit beklag, welke behandeling door den strafoplegger op 11 November geschiedde, klager verklaarde zich tevens over de hem opgelegde straf met strafreden te willen beklagen;

dat na afloop van de behandeling van klagers beklag over vermeende onbillijke behandeling klager evenwel geheel vrijwillig terugkwam op zijn oorspronlielijken wensch om zich over de hem opgelegde straf met strafrcden te beklagen;

dat klager den 14en November d.a.v. opnieuw — ditmaal echter schriftelijk — den wensch tc kennen gaf zich te willen beklagen over straf en strafreden;

O., dat geenerlei aanleiding bestaat om het door klager op 14 November 1939 — alzoo niet tijdig — ingediende beklag alsnog in behandeling te nemen;

dat het beklag mitsdien niet-ontvankelijk dient te worden verklaard;

Gezien de artikelen 61 en 62 van de Wet op de Krijgstucht;.

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit niet-ontvankelijk;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager (door tusschenkomst van zijn commandant).

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 18 MAART 1940.

Overtreding van artikel 22 sub c van het Reglement betreffende de Krijgstucht (grof spelen).

Het beklag, over de omschrijving der strafreden van de op 22 December aangezegde straf, gedagteekend en ingediend op 28 December dus te laat, toch in behandeling genomen, nu klager reeds op 27 December had verzocht zijn divisiechef te mogen spreken, hetgeen echter niet mogelijk bleek, met de bedoeling om zich over de hem opgelegde straf te beklagen. Het was mitsdien billijk 27 December te beschouwen, als de datum waarop het verlangen tot beklag is kenbaar gemaakt.

De financieele welstand aan één of enkele spelers kan nimmer gelden als criterium voor den aard van een hazardspel (i.c. ,,zwikken"); slechts de gemiddelde financieele mogelijkheden van den geheelen kring van spelers dienen als toetssteenen te worden beschoztwd. Zoo bezien maakt het spelen om een pot van 3 tot 6 gulden in verband met de mogelijkheid tot het winnen of verliezen van vijf à zes gulden op een avond wel degelijk het beoefenen van een spelletje kaart tot ,,grof spelen".

Beklag ongegrond met handhaving van straf en strafreden.

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien het op 28 December 1939 gedagteekende beklag van den op 3 Januari 1940 met ingang van 1 December 1939 tot korporaal-konstabel benoemden konstabelsmaat D., stamboeknummer ...., dienende aan boord van Hr. Ms. ,,Sumatra", houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de omschrijving der strafreden van de hem op 21 December 1939 door den commandant van Hr. Ms. ,,Sumatra", den kapitein ter zee C. H. Brouwer, opgelegde krijgstuchtelijke straf van drie dagen verzwaard arrest ter zake van:

,,Overtreding van artikel 22 sub *c* van het Reglement betreffende de Krijgstucht (grof spelen)";

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat de aan klager opgelegde krijgstuchtelijke straf hem op 22 December 1939 is aangezegd;

dat alzoo — gezien den in artikel 62 van de Wet op de Krijgstucht voorgeschreven termijn — het op 28 December 1939 gedagteekende en ingediende beklag te laat is ingediend;

dat echter is gebleken, dat klager den 27en December 1939 heeft verzocht zijn divisiechef te mogen spreken, hetgeen echter niet mogelijk bleek;

dat klager bij het doen van dit verzoek de bedoeling had zich over de hem opgelegde straf te beklagen;

dat het mitsdien billijk voorkomt den 27en December 1939 te beschouwen als datum, waarop het verlangen tot beklag is kenbaar gemaakt en dit beklag alsnog in behandeling te nemen;

O., dat uit de verklaringen van klager, den marinier der 1e klasse C. B. Feliksdal (3007), den matroos der 1e klasse V. G. van Haasen (4075), den matroos der 1e klasse J. H. Beckschebe (11596) den marinier der 2e klasse A. Paans (4618) en den matroos der 1e klasse C. H. Sleebos (4092) is komen vast te staan:

dat aan boord Hr. Ms. ,,Sumatra" tot medio December 1939 het kaartspel genaamd ,,zwikken" door de manschappen veelvuldig en geregeld werd beoefend;

dat dit ,,zwikken" is te beschouwen als een kansspel;

dat dit kansspel gespeeld werd om geld, echter met dien verstande, dat veelal gebruik werd gemaakt van fiches, lucifers e.d. ter nadere verrekening instede van het inzetten van en betalen met contant geld;

dat de inzetten voor den z.g. ,,pot" varieerden tusschen 2 en 3 cent per medespelende, doch een enkele maal — meestentijds tegen het einde van den speeltijd — werden opgevoerd tot 5 cent;

dat het totaal bedrag van zulk een pot wel eens opliep tot drie à vier gulden en een enkele maal tot zes gulden;

dat voor een speler de mogelijkheid bestaat het bedrag van zulk een pot te winnen of te verliezen;

dat gewoonlijk echter de in één spelletje gewonnen of verloren bedragen niet hoog waren;

dat in normale gevallen een spelletje niet langer duurt dan vijf minuten en de spelletjes elkaar snel opvolgen;

dat door de verschillende spelers op één dag of één avond vaak meerdere guldens gewonnen of verloren werden en het volgens de matrozen van Haasen en Sleebos enkele malen is voorgekomen dat klager bedragen van vijf à zes gulden won of verloor;

O. dienaangaande:

dat klager nog heeft verklaard, dat hij ontkent meerdere malen zulke hooge bedragen op een avond gewonnen of verloren te hebben;

dat het mogelijk is, dat hij — klager — op één avond van den matroos Sleebos f 4.50 gewonnen zou hebben, doch dat zijn totaal verlies aan of winst van de medespelers op één avond nooit drie gulden is te boven gegaan;

dat bovendien in den loop van een langeren tijd verlies en winst wel zoodanig tegen elkaar opwogen, dat het eindresultaat zich — althans voor hem, klager — tot enkele guldens bepaalde;

dat hij van zijn halfrnaandelijksche soldij à f 58,50 een bedrag van f 18.— geheel voor eigen gebruik kon aanwenden en derhalve van meening is, dat de bedragen, die hij — klager — bij het ,,zwikken" inzette, won of verloor, in verhouding tot zijn inkomsten niet ,,grof" te noemen zijn;

dat hij dan ook van oordeel is zich niet aan ,,grof spelen" te hebben schuldig gemaakt en zich deswege beklaagt over de omschrijving der strafreden;

O. ten aanzien van klagers verweer:

dat het feit, dat klager op een avond nimmer meer dan drie gulden gewonnen of verloren zou hebben, op zich zelf niet beschouwd kan worden als doorslaggevend ten aanzien van de beoordeeling van ,,grof spelen";

dat immers bij een kansspel als ,,zwikken" het resultaat even goed heel anders had kunnen uitvallen;

dat, ook al waren grootere verliezen voor klager te dragen, de financieele welstand van één of enkele der spelers toch nimmer als criterium kan gelden voor den aard van een hazardspel;

dat slechts de gemiddelde financieele mogelijkheden van den geheelen kring van spelers als toetssteenen dienen te worden beschouwd;

dat, zoo bezien, het spelen om een pot van 3 tot 6 gulden, in verband met de mogelijkheid tot het winnen of verliezen van vijf à zes gulden op een avond wel degelijk het beoefenen van een spelletje kaart tot ,,grof spelen" maakt;

dat mitsdien klagers verweer hem niet kan baten en klager deswege terecht is gestraft;

O. ten aanzien van de omschrijving van de strafreden, dat, gezien de voorgaande overwegingen, geen aanleiding bestaat deze omschrijving te wijzigen;

Gezien de artikelen 61, 62, 65 en 66 van de Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den commandant van Hr. Ms. ,,Sumatra" en den klager.

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

BURGERLIJKE STRAFRECHTSPRAAK.

Politierechter te Assen.

16 November 1938. (Mr. Terwindt.)

Beleediging door feitelijkheden. Een kapitein van de Infanterie in uniform gekleed in het openbaar uitlachen.

(Sr. art. 266.)

Inzake de O. v. **J.** tegen A. H. te C.

Gelet enz.

O. dat bij de aan het hoofd dezes vermelde dagvaarding aan den verdachte is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 17 September 1938 te C. op den openbaren weg den in militaire uniform gekleeden Kapitein bij het Eerste Regiment Infanterie C. W. v. M., door feitelijkheden heeft beleedigd, door hem opzettelijk in zijn tegenwoordigheid en ten aanschouwen van het aldaar aanwezige publiek op een spottende wijze uit te lachen;

O. dat de klacht tijdig en in den vereischten vorm is geschied door den tot klagen gerechtigden persoon ter plaatse, waar zulks behoort, zoodat de Officier van Justitie ontvankelijk is in zijn vervolging;

O. dat ter terechtzitting hebben verklaard:

de getuige C. W. v. M.:

dat in den avond van Zaterdag 17 September 1938 verdachte met anderen in de B.-straat te C. tegen het hek van het hotel v. d. B. stond, alwaar een groep militairen, waarover hij getuige het bevel voerde, de nachtkwartieren had betrokken;

dat hij met het oog op de nachtrust dier manschappen, verdachte en die anderen verzocht had zich te verwijderen van de plaats, waar zij stonden; dat al deze personen zich verwijderden maar alleen verdachte bleef staan en zich eerst na zijn derde verzoek verwijderde;

dat getuige N. **J.** C. op zijn verzoek eenige oogenblikken later daarover den verdachte in zijn tegenwoordigheid heeft onderhouden op den openbaren weg ten aanschouwen van het aldaar aanwezige publiek; dat verdachte tijdens dat onderhoud een zeer onverschillige houding aannam, olienootjes pelde en at en hem, getuige, gekleed in de militaire uniform van kapitein bij het eerste regiment infanterie van het Nederlandsche leger uitlachte op een spottende wijze; dat hij zich door deze bejegening beleedigd gevoelde;

de getuige N. **J.** C.: dat hij in den avond van Zaterdag 17 September 1938, in zijn hoedanigheid van chef veldwachter van de gemeente C., aldaar in tegenwoordigheid van den getuige C. M. v. M. op den openbaren weg ten aanschouwen van het aldaar aanwezige publiek den verdachte op verzoek van genoemden getuige heeft onderhouden over zijn, verdachtes, optreden gedurende dien avond;

dat verdachte bij dat onderhoud een zeer onverschillige houding aannam, olienootjes at en pelde en den getuige C. W. v. M. gekleed in de uniform van kapitein van de infanterie van het Nederlandsche leger op spottende wijze uitlachte;

De verdachte: dat hij in den avond van Zaterdag 17 Septemher 1938 met anderen stond in de B.straat te C. tegen het hek van het hotel v. d. B.; dat de getuige C. W. v. M., gekleed in militair uniform ook hem heeft verzocht zich te verwijderen van de plaats waar hij, verdachte, stond; dat hij niet aanstonds aan dat verzoek heeft voldaan; dat hij eenige oogenblilrken daarna door den getuige N. J. C. daarover is onderhouden op den openbaren weg ten aanschouwen van het aldaar aanwezige publiek en in tegenwoordigheid van den getuige C. W. v. M., gekleed ook nu in militair uniform;

dat hij, verdachte, tijdens dat onderhoud olienootjes heeft gepeld en gegeten en kijkende in de richting van den getuige C. W. v. M. heeft gelachen;

O. dat door den gerelateerden inhoud van de bewijsmiddelen hierboven genoemd, opleverende de daartoe redengevende feiten en omstandigheden, de Rechter bewezen acht en de overtuiging heeft bekomen, dat verdachte het hem te laste gelegde feit heeft begaan met dien verstande, dat verdachte het feit heeft begaan op 17 September 1938;

O. toch, dat het opzet om te beleedigcn voortvloeit uit den aard en de strekking van de feitelijkheden;

O. dat het als bewezen aangenomene moet worden gequalificeerd als:

eenvoudige beleediging, waartegen is voorzien en straf bedreigd bij art. 266 Sr.;

O. dat de Rechter den verdachte strafbaar acht ter zake van het door hem hierboven als bewezen en strafbaar aangenomen feit;

O. dat de Rechter na te melden straf in overeenstemming acht met de persoonlijkheid van den verdachte en den aard van het door hem gcpleegde feit;

Gezien buiten het aangehaalde artikel, art. 23 Sr.;

Recht doende:

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen den verdachte is ten laste gelegd, in voege als dat hierboven is overwogen;

Qualificeert het bewezen verklaarde als voorschreven;

Verklaart dit feit en verdaohte deswege strafbaar;

Veroordeelt mitsdien den verdachte op tegenspraak tot eene geldboete van tien gulden, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor den tijd van tien dagen.

(Overgenomen uit het Weekblad van het Recht van 11 Mei 1940, N°. 374.)

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 4 April 1940.

Fungeerend voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

Eervol ontslag van een reserve-officier ter zake van ongeschiktheid om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen. (Nationaal-socialistische overtuiging. Tot kort tevoren ?id van de N.S.R.).

Uit klagers, ten deele onderling tegenstrijdige, verklaringen blijkt een onbetrouwbaarheid welke hem inderdaad ongeschikt doet zijn om in bedoelden rang te blijven dienen. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.

Beroep ongegrond.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake: H., wonende te Rotterdam, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman, Mr. R. h. James, wonende te Apeldoorn. tegen: den Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van H.M. de Koningin, verweerster, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden S. Paauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravcnhage.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukkeii en gehoord de bovengenoemde verschenen personen, alsmede, na het afleggen van de vereischte eeden, den door klager medegebrachten getuige-deskundige, H. Voorwalt, luitenant-kolonel der infanterie, wonende te Ermelo;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat H.M. de Koningin bij besluit van 22 December 1939, No. 56, op de voordracht van den Minister van Defensie van 15 December 1939, Geheim Litt. Z^{380}, en gelet op de bepaliiigen der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, heeft goedgevonden en verstaan een eervol ontslag te verleenen uit den militairen dienst. ter zake van ongeschiktheid om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen, aan den reserve-eerste-luitenant H., van het 7e Regiment infanterie, zulks met toepassing van het gestelde in de artikelen 36, sub 6°. en 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

O. dat klager van dit besluit, waarvan hij althans niet vóór

29 December 1939 heeft kennis gekregen, bij dezen Raad in beroep is gekomen, bij klaagschrift, hetwelk 25 Januari 1940 — derhalve binnen den termijn, bedoeld in artikel 60, lid 3, der Ambtenarenwet 1929 — ter griffie inkwam, den Raad verzoekende het voormelde besluit wel te willen nietig verklaren, als zijnde genomen in strijd met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, althans in strijd met het bepaalde bij artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

O. dat de Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van H.M. de Koningin, bij contra-memorie heeft verzocht het beroep ongegrond te verklaren;

In rechte:

O. dat het bestreden besluit is genomen, nadat een commissie van onderzoek, als bedoeld bij artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 20 Januari 1903, Staatsblad no. 35, ter zake een advies had uitgebracht, waaruit volgt, dat krachtens het bepaalde bij artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 jº. artikel 3, lid 2, onder b, der Ambtenarenwet 1929 deze Raad in eersten en eenigen aanleg moet oordeelen;

O. dat derhalve moet worden onderzocht, of het bestreden besluit feitelijk of rechtens strijdt met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, of dat de Kroon bij het nemen van dat besluit van Hare bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat weliswaar bij klaagschrift nietigverklaring van het bestreden besluit is verzocht ,,als zijnde genomen in strijd met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, althans in strijd met het bepaalde bij art. 58 der Ambtenarenwet 1929", waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat klager ook de mogelijkheid aanwezig achtte, dat het bestreden besluit zou worden nietig verklaard uit dezen hoofde, dat de Kroon bij het nemen van dat besluit van Hare bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, doch klager noch bij klaagschrift, noch ter terechtzitting van dezen Raad eenig argument heeft aangevoerd, of doen aanvoeren, hetwelk tot vernietiging van het besluit uit dezen hoofde zou kunnen leiden;

O. dat ook dezen Raad een zoodanig argument niet bekend is;

O. dat derhalve het bestreden besluit niet kan worden nietig verklaard op dezen grond, dat de Kroon van Hare, op na te melden artikelen der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 berustende, bevoegdheid, aan een reserve-officier wegens ongeschiktheid eervol ontslag te verleenen, een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, nl. om ongeschikte elementen uit het corps der reserve-officieren te verwijderen;

O. dat nu nog te beantwoorden blijft de vraag, of het bestreden besluit strijdt met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften;

O. dat voor deze beantwoording allereerst van belang is, dat aan

een reserve-officier eervol ontslag uit den dienst kan worden verleend ter zake van ongeschiktheid, om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen, anders dan uit hoofde van verwonding, verminking, ziekte of gebreken, zulks ingevolge het bepaalde bij artikel 36, aanhef en sub 6, jº. sub 4 en jº. artikel 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

O. dat voorts als voorwaarde voor het verleenen van een ontslag, als hier bedoeld, is gesteld, dat de ongeschiktheid moet erkend zijn bij onderzoek van een daartoe door de Kroon aangewezen commissie van Opper- en Hoofdofficieren, naar regelen, gesteld bij den algemeenen maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 39, laatste lid, der Bevorderingswet voor de landmacht 1902;

O. dat in casu een zoodanige commissie is benoemd bij Koninklijk Besluit van 7 October 1939, No. 6, welke haar onderzoek heeft verricht overeenkomstig de gestelde regelen en dd. 27 November 1939 het navolgende verslag heeft uitgebracht:

„De Commissie voornoemd,

„Gezien de stukken, met rood gemerkt no. 1 t/m 20, waaronder „aanteekeningen der vergaderingen van 16 en 27 November 1939;

„Overwegende:

„dat genoemde reserve-officier — voor zoover is nagegaan kunnen „worden — thans niet is aangesloten bij een voor militaire ambte-„naren verboden organisatie;

„dat onomstootelijk is komen vast te staan, dat hij uit volle over-„tuiging, ook toen de Nationaal-Socialistische Beweging voor Mili-„taire Ambtenaren verboden was, lid is geweest van deze Beweging;

„dat hij het echter heeft willen doen voorkomen, alsof zijn natio-„naal-socialistische overtuiging niet meer bestond, toen hij zijne „herhaalde ontslagaanvragen in hoogst ongepasten vorm aan Zijne „Excellentie den Minister van Defensie richtte;

„dat dit laatste aan de Commissie — gezien den inhoud dier ver-„zoekschriften — ongeloofwaardig voorkomt, terwijl zijn verzoek-„schriften bovendien enkel zijn ontslag als reserve-officier tenge-„volge konden hebben, doch niet dat hij van zijn verdere militaire „verplichtingen ontheven zou worden, zoodat zij uit dien hoofde „ondeugdelijk waren;

„Spreekt als haar oordeel uit, dat ten opzichte van den reserve-„eerste-luitenant H.. van het 7e Regiment infanterie, gebleken is, „dat hij enkel van zijn ontslagaanvragen is teruggekomen omdat hij „er thans geldelijk voordeel in ziet om in het Leger als reserve-officier „te blijven dienen, en dat te zijnen opzichte bij het onderzoek aan „den dag is getreden een zoodanig gemis aan betrouwbaarheid en „beginselvastheid, dat hij op grond van dit tekort aan de aan hem „als reserve-officier te stellen eischen ongeschikt moet worden ge-„acht om in den verkregen rang bij de Koninklijke Landmacht te „dienen, en dat genoemde reserve-officier verkeert in het geval, „bedoeld in artikel 36 aanhef en onder 6° der Wet voor het reserve-„personeel der Landmacht 1905;

„Adviseert op bovenstaande gronden, hem voor te dragen voor „eervol ontslag als reserve-officier.";

O. dat dit advies den Raad evenwel niet ontheft van de verplichting, zelfstandig te beoordeelen, of bij klager ongeschiktheid bestaat, als bedoeld bij voormeld artikel 36, sub 6°;

O. dat klager dd. 23 Mei 1939 aan den Minister van Defensie heeft verzocht „op grond van zijn nationaal-socialistische politieke „overtuiging, welke maakt dat hij zich onmogelijk kan vereenigen „met de maatregelen der Regeering t.o.v. defensieverboden, al of „niet verboden lectuur enz., hem te ontheffen van zijn destijds afge„legde eed en hem eervol ontslag uit den militairen dienst te willen „verleenen.";

dat hij zich dd. 29 Juni 1939 opnieuw tot dien Minister heeft gewend en verwees naar „zijn schrijven van einde Mei 1939 waarbij „door hem ontheffing van zijn eed werd verzocht en ontslag uit den „militairen dienst op grond van zijn Nationaal-Socialistische Poli„tieke Overtuiging op 2 Juni werd hem door den Commandant van „7 R.I. nadere inlichtingen gevraagd wellre hij per omgaande ver„strekte en waarbij hij mededeelde, dat hij reeds meer dan 6 jaar „contribueerend lid der N.S.B. is, of om juister te zeggen sedert „15-11-1933 onder stamboeknummer 16307. In de N.S.B. heeft hij „verschillende functies bekleed, nam deel aan colportage, vergade„ringen, landdagen. enz.

„Sedert 1 Augustus 1937 is hij door verandering van werkkring „helaas niet meer in staat actief deel te nemen aan den strijd van „de beweging, doch steunt waar mogelijk met geld en raad.

„Aangezien 't lidmaatschap van de N.S.B. voor militairen en „militaire ambtenaren verboden is en ondergeteekende als militair „ambtenaar valt aan te merken, meent hij dat de zaak a-aar 't hier „om gaat zeer eenvoudig is en verzoekt derhalve ten tweede male „hem op grond van zijn nationaal-socialistische overtuiging te ont„heffen van zijn destijds afgelegde eed en hem ontslag uit den mili„tairen dienst te verleenen en wel op korten termijn.";

dat hij dd. 20 Juli 1939 dien Minister schreef: „Hiermede kom „ik terug op mijn verzoeken om ontslag uit den militairen dienst „wegens mijn lidmaatschap van een voor militairen verboden ver„eeniging (N.S.B.) van einde Mei en 30 Juni van dit jaar en op „welke verzoeken ik tot op heden nog niets mocht vernemen.

„Het antwoord van Cwe Excellentie op de vragen van Kameraad „van Vessem naar aanleiding van hetgeen Kameraad Naarsingh is „overkomen, maakt deze zaak voor mij nog duisterder. Als reserve„officier toch kan ik van alles de landsverdediging betreffende zoo „zonder meer kennis nemen en mijn waarnemingen aan de leiding „mijner beweging indien gewenscht doorgeven. Is er dan geen directe „aanleiding mij oogenblikkelijk uit het officierscorps te verwijderen, „gezien de houding van Uwe Excellentie tegenover Kameraad Maar„singh.

„Deze geheele affaire wordt toch hepaald komisch. Ik val onder

,.de bepalingen van 't ambtenarenverbod, moet dus ontslagen wor-
,,den, meld mijzelf hiervoor thans voor de derde keer aan en tot op
,,heden gebeurd er niets.

,,Voor de derde maal verzoek ik Uwe Excellentie dan mij op grond
,,van mijn lidmaatschap van de N.S.B. uit den militairen dienst te
,,willen ontslaan.";

dat zijn werkgeeister, een stoombootreederij, hem 16 October 1939 berichtte: ,,De ontwikkeling van den politieken toestand laat het ,,waarschijnlijk voorkomen, dat wij tot geleidelijke inkrimping van ,,ons bedrijf zullen moeten overgaan. De gedane toezegging dat wij ,,Uw plaats op ons kantoor voorloopig voor U zouden openhouden ,,kunnen wij daarom niet handhaven, daar wij niet weten of wij, ,,wanneer U te eeniger tijd den militairen dienst verlaat, alsdan nog ,,werkzaamheden voor U te verrichten zullen hebben.

,,Wanneer zooals men zegt de wereld er na den oorlog geheel .,anders zal uitzien dan tot dusverre het geval was, dan zullen er ,,vermoedelijk alleen nog militairen en ambtenaren overblijven, zoo-
,,dat het voor de thans in dienst zijnde militairen volgens onze mee-
,,ning geraden is om te trachten tot hoogere rangen op te klimmen, ,,teneinde na den oorlog van een vaste positie verzekerd zijn.";

dat klager dd. 23 October 1939 den Minister van Defensie schreef: ,,In het bezit van Uw schrijven dd. 16 October j.l. Geheim Litt. ,,B[318], Onderwerp Commissie van Onderzoek, haast ik mij U te ,,berichten dat ik sedert 24 Augustus j.l. onder de wapenen ben en ,.sedert dien bedankt heb voor het lidmaatschap der Nationaal-
,,Socialistische Beweging in Nederland, leider Ir. A. A. Mussert.

,.In verband hiermede verzoek ik Uwe Excellentie beleefd de .,reeds gedane stappen weer ongedaan te maken aangezien ik thans ,,voldaan heb aan mijn verplichting als reserve-officier ten aanzien .,van verboden vereenigingen.

,,Vertrouwende op Uw welwillendheid in deze aangelegenheid en ,,ten allen tijden bereid in deze aangelegenheid nadere gegevens te ,,verstrekken, teekent met verschuldigde hoogachting,";

dat klager in zijn klaagschrift beweert, dat hij reeds sedert ongeveer Augustus 1935 elk contact mei de nationaal-socialistische heweging en den nationalen jeugdstorm heeft verbroken en slechts niet voor de nationaal-socialistische beweging had bedankt, zoodat hij nog contributie verschuldigd bleef; ,,dat klager dit lidmaatschap, ,,hoewel hij behalve door betaling van zijn contributie, op geen ,,enkele andere wijze steun verleende aan welke groep van personen ..of vereeniging op fascistischen grondslag ook, nòch verbindingen ,,daarmede onderhield, uitsluitend na Augustus 1935 heeft aange-
,,houden op grond van haar programmapunt betreffende de weer-
,,macht, waarmede hij sympathiseerde en op grond van het nut dat ,,hij ondervond van zijn formeel lidmaatschap bij reizen in Duitsch-
,,land in dienst van zijn werkgever;

,,dat aan klager inmiddels onbekend was, dat het hem als reserve-
,,officier bepaald verboden was zich aan te sluiten of aangesloten

,,te blijven bij een vereeniging op fascistischen grondslag, als zijnde ,.een reserve-officier evenzeer militair-ambtenaar als een beroeps-,,officier";

dat hij zich van de onvereenigbaarheid van zijn aangesloten zijn bij de nationaal-socialistische beweging en zijn functie van reserve-officier geen rekenschap heeft gegeven totdat zijn werkgeefster hem in het voorjaar van 1939 te kennen gaf, dat, indien hij te eeniger tijd wegens buitengewone omstandigheden in werkelijken dienst zou worden geroepen, op den duur ontslag uit zijn betrekking zou moeten volgen; dat hij daarop, gehuwd, en geplaatst voor het dilemma: òf vervulling van militairen dienst òf bestaanszekerheid, heeft verkozen te trachten ontslag uit den militairen dienst te verkrijgen, voor welk ontslag echter geen mogelijkheid bestond dan door gebruik te maken van het feit, dat hij nog lid was van de nationaal-socialistische beweging;

dat klager voor de Commissie van onderzoek heeft verklaard: ,,Telkens wanneer ik in werkelijken dienst was, bedankte ik voor ,,het lidmaatschap van de N.S.B. Wanneer ik uit dienst kwam, was ,,ik weer lid van de N.S.B.";

dat hij ter terechtzitting heeft doen verklaren, dat hij thans een betrekking heeft bij een semi-officieel lichaam, zoodat zijn beroep niet meer gegrond is in financieele overwegingen, maar in den wensch het reserve-officierschap te behouden;

O. dat uit de in de vorige rechtsoverweging opgenomen, ten deele onderling tegenstrijdige, verklaringen van klager blijkt een onbetrouwbaarheid, welke hem inderdaad ongeschikt doet zijn om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen, waaruit volgt, dat het aangevallen besluit niet strijdt met artikel 36. aanhef en sub 6° der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

O. dat niet gebleken is van strijd met eenige andere bepaling dier wet, noch met eenig ander wettelijk voorschrift;

O. dat het bestreden besluit derhalve niet kan worden nietig verklaard op dezen grond, dat het feitelijk of rechtens zoude strijden met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

O. dat uit dit alles volgt, dat het beroep ongegrond moet worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage.

Recht sprekende in militaire anibtenarenzaken.

Uitspraak van 13 Februari 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter, leden: Mrs. H. B. A. Donders en J. H. Scholten.

Beëindiging van werkzaamheden bij den Dienst der Interneering op last van den Minister van Defensie. Klager was krachtens arbeidsovereenkomst werkzaam geweest als commandant van de tot de Duitsche Nationaliteit behoorende geinterneerden te fort Spijkerboor.

Aanstelling tot militair ambtenaar in den rang van kapitein is wel overwogen doch nimmer werkelijkheid geworden, terwijl evenmin de aard van de door klager bekleede functie noodzakelijk meebracht dat zij door hem als een militair-ambtelijke mocht worden beschouwd.

Rij gebreke van de militair-ambtelijke qualiteit zijner functie was klager niet bevoegd beroep bij het Ambtenarengerecht in te stellen. Beroep niet-ontvankelijk verklaard.

Bevestigd door C.R.v.B. die nog overweegt:

Als vaststaande moet niettegenstaande klagers ontkentenis, worden aangenomen dat het Hoofd van den Dienst der Interneering aan klager heeft gezegd dat diens tewerkstelling op arbeidscontract zou plaats vinden.

Ofschoon die arbeidsovereenkomst niet schriftelijk is gesloten, hetgeen krachtens het Arbeidsovereenkomstenbesluit wèl had moeten zijn geschied, wilde dezelve als een geldige arbeidsovereenkomst in den zin van dat besluit kunnen worden aangemerkt, in elk geval blijkt dat niet een aanstelling tot commandant van de geïnterneerden in het fort Spijkerboor heeft plaats gehad, vermits een aanstelling, van Rijkswege, moet worden aangemerkt als een eenzijdige handeling, waarvan hier juist geen sprake was.

Wel is het hoogst bevreemdend dat klager, blijkbaar met voorkennis van bovengenoemd Hoofd van den Dienst, werkxaamheden als door hem aangegeven, heeft verricht, doch het feitelijk verrichten van xoodanige werkxaamheden vermag niet een aanstelling in militairen openbaren dienst te scheppen.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: J., wonende te Amsterdam, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman, Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen den Minister van

Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden L. C. Rietveld. administrateur bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord klager en zijn raadsman, alsmede den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 29 Januari 1940, waarbij is gehoord de door klager medegebrachte getuige **J.** C. **J.** Kempees, generaal-majoor, Hoofd van den Dienst der Interneering, wonende te 's-Gravenhage;

Wat de feiten betreft:

O. dat het hoofd van den dienst der Interneering aan klager op **11** October 1939 een brief heeft gericht van den volgenden inhoud:

,,Ik heb de eer UWeledelgestrenge te berichten, dat het Departement van Defensie mij bericht heeft bij schrijven van 9 October 1939, Geheim Litt. D. 311, dat mijn voorstel om U weder in dienst te stellen is afgewezen en dat ik opdracht heb gekregen Uwe werkzaamheden bij den Dienst der Interneering te doen beëindigen.

Mitsdien geef ik U hierbij de Order om Uw dienst op heden over te geven aan den e.o. Kapitein der artillerie van het leger in Nederlandsch Indië L. P. F. Schimpf.

Bij deze order kan ik U mededeelen, dat ik tevreden ben over de wijze waarop U den dienst ie Fort Spijkerboor hebt georganiseerd en over de ijver en toewijding daarbij betoond, gedurende het tijdvak van 18 September tot 10 October 2939, terwijl ik hij mijne onverwachte inspectie van heden alles op het fort in goede orde heb bevonden.

Ik dank U voor Uwe diensten en verleen U ontslag op eervolle wijze.

Ik zend U hierbij terug de getuigschriften, welke U bij Uwe sollicitatie hebt overgelegd.";

O. dat klager de in dezen brief medegedeelde beslissing van vermeerder heeft opgevat als strekkende tot zijn ontslag als militair ambtenaar, namelijk als commandant van het fort Spijkerboor;

O. dat klager tegen deze beslissing beroep heeft ingesteld en bij daartoe strekkend klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft gevorderd:

primair: het ontslagbesluit a quo nietig te verklaren, voorzooveel noodig met veroordeeling van den Staat der Nederlanden, althans den Minister van Defensie q.q. tot betaling aan klager van zijn tractement als commandant van het Fort bij Spijkerboor, vanaf **11** October 1939 tot den dag zijner weder-indienststelling als zoodanig;

subsidiair: voor het geval het Gerecht de nietigheid van het ontslagbesluit voor gedekt mocht verklaren: den Staat der Nederlanden. althans den Minister van Defensie q.q. te veroordeelen tot betaling aan klager terzake voorschreven van een bedrag van

f 14000.— (veertien duizend gulden) met de rente daarvan ad 5% vanaf den dag van indiening van dit klaagschrift;

O. dat verweerder bij contra-memorie heeft aangevoerd, dat klager krachtens arbeidsovereenkomst is werkzaam geweest als commandant van de tot de Duitsche nationaliteit behoorende geinterrieerden te fort Spijkerboor, en in deze qualiteit niet is werkzaam geweest als militair ambtenaar, zoodat, wijl ingevolge het bepaalde in de artt. 24 en 58 der Ambtenarenwet 1929 j° art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, slechts de militaire ambtenaar bevoegd is beroep in te stellen, klager niet-ontvankelijk zou zijn in zijn beroep;

In rechte:

0. dat het Gerecht allereerst heeft te beslissen omtrent de door verweerder opgeworpen niet-ontvankelijkheid van het door klager ingestelde beroep;

O. dat ingevolge het bepaalde bij de artt. 24 en 58 der Ambtenarenwet 1929 jis art. 1 en 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 uitsluitend de militaire ambtenaar bevoegd is zich op het Ambtenarengerecht, belast met de rechtspraak in militaire ambtenarenzaken, te beroepen;

O. dat klagers beroep is gericht tegen de beslissing van verweerder, krachtens welke zijn werkzaamheden bij den dienst der interneering op 11 October 1939 werden beëindigd;

O. dat uit niets is gebleken, dat klager zijn functie bij den dienst der interneering bekleedde als militair ambtenaar;

O. toch dat zijn aanstelling tot militair ambtenaar in den rang van kapitein wel is overwogen, doch nimmer werkelijkheid is geworden, terwijl evenmin de aard van de door klager bekleede functie noodzakelijk niedebracht, dat zij door klager als een militair-ambtelijke mocht worden beschouwd, hebbende ook klager zelf gedurende het vervullen van deze functie aan verweerder verzocht in een militairen rang, met name dien van kapitein, te worden aangesteld;

O. dat derhalve klager bij gebreke van de militair-ambtelijke qualiteit zijner voormelde functie terzake van de voormelde beslissing van verweerder niet bevoegd was beroep bij dit Gerecht in te stellen;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep.

Deze uitspraak is bevestigd bij uitspraak van den Centralen Raad van Beroep van 30 Hei 1940. In laatstbedoelde uitspraak komen nog de volgende rechtsoverwegingen voor:

O. dat eischer in het beroepschrift in hoofdzaak heeft gesteld — hetwelk bij pleidooi door zijn raadsman nog is onderstreept — dat hij ten deze niet een mondelinge arbeidsovereenkomst met het Hoofd van den Dienst der Interneering heeft gesloten, en dat, indien dat wèl zou worden aangenomen, dezelve, wijl ze niet schriftelijk is aangegaan, zou zijn in strijd met de wet, immers met het Arbeidsovereenkomstenbesluit, en dat hij voorts als commandant van de geïnterneerden in het fort Spijkerboor militairen dienst heeft verricht,

namelijk requisities heeft verricht, verlofpassen aan het personeel der militaire bezetting heeft uitgereikt, burgemeesters heeft aangeschreven tot medewerking bij aanhouding van eventueel ontsnapte militairen en onbruikbare militaire krachten heeft teruggezonden;

O. te dien aanzien dat de Raad op grond van hetgeen **J.** C. **J.** Kempees, Generaal-Majoor, Hoofd van den Dienst der Interneering, als getuige ter terechtzitting in eersten aanleg onder meer heeft verklaard — aan de geloofwaardigheid waarvan de Raad niet de minste reden heeft te twijfelen, verwerpende de Raad dan ook de in het beroepschrift gedane aantijging, als zoude de verklaring van dien getuige in dat opzicht bezijden de waarheid zijn — als vaststaande aanneemt, dat getuige destijds aan eischer heeft gezegd, dat diens tewerkstelling op arbeidscontract zou plaats vinden;

O. dat aldus genoemde Kempees in zijn brief van 16 September 1939, gericht aan het Departement van Defensie, Afdeeling B, heeft medegedeeld, dat hij eischer op arbeidscontract heeft aangesteld, waarmede hij blijkbaar heeft bedoeld te kennen te geven, dat in casu tusschen hem en eischer een arbeidsovereenkomst is gesloten;

O. nu dat, daargelaten dat die arbeidsovereenkomst niet schriftelijk is gesloten — hetwelk krachtens het bepaalde in artikel 7 j°. artikel 8, lid **1** en 2, van het Arbeidsovereenkomstenbesluit in dezen wèl had moeten zijn geschied, wilde dezelve als een rechtsgeldige arbeidsovereenkomst *in* den *zin* **van** *dat besluit* kunnen worden aangemerkt — uit het vorenstaande in elk geval volgt, dat ten deze niet een aanstelling van eischer tot commandant van de geïnterneerden in het fort Spijkerboor heeft plaats gehad, vermits een aanstelling, van Rijkswege, moet worden aangemerkt als een eenzijdige handeling, waarvan hier juist geen sprake was;

O. dat de Raad met betrekking tot hetgeen door en namens eischer nopens het verrichten door hem van militairen dienst, als vorenvermeld, is aangevoerd, wil opmerken, dat het hoogst bevreemdend is. dat eischer — blijkbaar met voorkennis van het Hoofd van den Dienst der Interneering — werkzaamheden, als door hem aangegeven, heeft verricht, doch dat, wat daarvan ook overigens zij, het feitelijk verrichten van zoodanige werkzaamheden niet een aanstelling in inilitairen openbaren dienst vermag te scheppen;

O. dat eischer derhalve niet was aan te merken als militair ambtenaar in den zin der Militaire Ambtenarenwet 1931;

O. dat mitsdien het Ambtenarengerecht eischer terecht en op goede gronden niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn beroep, zoodat de beroepen uitspraak moet worden bevestigd.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 9 April 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter; leden: Mr. Dr. J. J. Boasson en A. Mastenbroek.

ARTT. 36, SUB 2° EN 37 WET RESERVE-PERSONEEL LANDMACHT 1905. ONGEVRAAGD EERVOL ONTSLAG RESERVE-OFFICIER.

In aansluiting aan de jurisprudentie van den C.R. acht het Gerecht het ontslagbesluit niet in strijd met eenig algemeen verbindend voorschrift. Klager was tot 9 Juli ***1922*** *ter beschikking van de Koningin en kon derhalve op grond van art.* ***36,*** *2° na dien datum uit den dienst worden onfslagen zonder dat zulks echter d a d e l ij k behoefde te geschieden.*

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Integendeel, is komen vast te staan, dat de Kroon het dienstbelang heeft beoogd, immers geleid is door de overweging dat klager op ***12*** *November* ***193.9*** *op zijn commandopost in zeer ernstige mate zou zijn te kort geschoten in de handhaving van het gezag. Beroep ongegrond.*

Beroep op art. ***9*** *Mil. Ambtenarenwet gaat niet op. Het strafrechtelijk of krijgstuchtelijk onderzoek betreffende klagers gedrag op* ***12*** *November kan niet worden aangemerkt als samenhangend met het onderhavige beroep op het Ambtenarengerecht, aangezien een redelijke uitlegging van art. 9 meebrengt, dat als het in dat artikel bedoelde onderzoek slechts is te beschouwen het onderzoek welks uitslag van invloed kan zijn op de beslissing van den ambtenarenrechter. Dit is i.c. geenszins het geval, ook omdat bedoelde uitslag nimmer inbreulc zal kunnen maken op de overtuiging van het Gerecht, dat de Kroon bij het nemen van het bestreden besluit geleid werd door het oogmerk het dienstbelang te behartigen.*

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake H., wonende te Amsterdam, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen den Minister van Defensie, als vertegenwoordiger der Kroon, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Pauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Grnvenhage.

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en zijn raadsman. alsmede den gemachtigde van verweerder:

Wat de feiten betreft:

O. dat bij K.B. van 19 December 1939, nr. 25, aan klager, als reserve-kapitein van het 17de Regiment infanterie, ongevraagd eervol ontslag is verleend, zulks met toepassing van het bepaalde in de artt. 36, sub 2° en 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

O. dat klager tegen dit besluit beroep heeft ingesteld en bij daartoe strekkend klaagschrift heeft verzocht het besluit te willen vernietigen en hem in den militairen dienst te willen handhaven;

O. dat verweerder bij contra-memorie de bestreden beslissing heeft verdedigd en tot ongegrond-verklaring van het beroep heeft geconcludeerd;

In rechte:

O. dat voor het Gerecht op grond der gedingstukken vaststaat, dat de bij het bestreden besluit ontslagen klager, bij schriftelijke. door hem onderteekende verklaring, dd. 4 Juli 1917, zich verbonden heeft, om na zijn benoeming tot reserve-tweede-luitenant, onverminderd de wettelijke verplichtingen, die op hem krachtens de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 zullen rusten, gedurende ten minste vijf achtereenvolgende jaren als reserve-officier ter beschikking van het legerbestuur te blijven; dat klager bij K.B. van 9 Juli 1917, no. 54, is benoemd en aangesteld tot reserve-tweede-luitenant bij het wapen der infanterie; dat klager ook na 9 Juli 1922 als reserve-officier is blijven dienen tot zijn ontslag;

O. dat het Gerecht, in aansluiting aan de te dezen bestaande jurisprudentie van den Centralen Raad van Beroep [1]), het bestreden besluit niet in strijd acht met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

O. dat klager immers krachtens de door hem geteekende verklaring tot 9 Juli 1922 ter beschikking van de Koningin was en hij derhalve na dien datum op grond van art. 36, sub 2°, der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 uit den dienst kon worden ontslagen, zonder dat zulks echter dadelijk behoefde te geschieden, blijkende immers noch uit genoemd wetsvoorschrift, noch uit eenig ander toepasselijli voorschrift, dat de bedoelde bevoegdheid tot ontslagverleening beperkt is tot het tijdstip, onmiddellijk volgend op den tijd, gedurende welken een reserve-officier krachtens de door hem afgelegde verklaring, ter beschikking van de Koningin is;

O. dat het bestreden besluit ook overigens niet in strijd is met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

---

[1]) Zie de uitspraken van **24 Mei 1934** en 4 October **1934, M.R.T. XXX, 424 en XXXI, 95.** Red. M.R.T.

O. dat evenmin is gebleken, dat bij het nemen van het bestreden besluit de Kroon van de Kaar te dezen toekomende bevoegdheid een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor Haar die bevoegdheid is gegeven, doch integendeel is komen vast te staan, dat Zij daarbij het dienstbelang heeft beoogd, immers blijkens de gedingstukken geleid is door de overweging, dat klager op 12 November 1939 op zijn commandopost te Neer in zeer ernstige mate zou zijn te kort geschoten in de handhaving van het gezag;

O. dat derhalve bij gebreke van gronden als bedoeld in art. 58. lid 1, der Ambtenarenwet 1929, j° art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep ongegrond behoort te worden verklaard;

O. dat het Gerecht naar aanleiding van klagers beroep op art. 9 der Militaire Ambtenarenwet 1931 opmerkt, dat het strafrechtelijk of krijgstuchtelijk onderzoek betreffende klagers gedrag op 12 November 1939, niet als samenhangend met de behandeling van het onderhavige beroep kan worden aangemerkt, aangezien een redelijke uitlegging van art. 9 der Militaire Ambtenarenwet 1931 meebrengt, als samenhangend krijgstuchtelijk of strafrechtelijk onderzoek, als in dat artikel genoemd, slechts te beschouwen het onderzoek, welks uitslag van invloed kan zijn op de beslissing van den ambtenarenrechter in het aan zijn oordeel onderworpen beroep, terwijl de uitslag van het krijgstuchtelijk of strafrechtelijk onde zoek in het onderhavige geval van geen beteekenis zal kunnen zijn voor de vraag of het bestreden besluit in strijd is met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, noch voor de vraag of de Kroon van Haar bevoegdheid een ander gebruik zou hebben gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor Haar deze bevoegdheid is gegeven, wat dit laatste betreft, omdat bedoelde uitslag nimmer inbreuk zal kunnen maken op de overtuiging van dit Gerecht, dat de Kroon bij het nemen van het bestreden besluit geleid werd door het oogmerk het dienstbelang te behartigen;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart het beroep ongegrond.

OFFICIEEL GEDEELTE.

Nederlandsche Opbouwdienst.

DEPARTEMENT VAN ALGEMEENE ZAKEN

Verordening van den wnd. Secretaris-Generaal van het Departement van Algemeene Zaken, betreffende de inrichting en samenstelling van den Nederlandschen Opbouwdienst.

Op grond van par. 1 van de Verordening No. 23/1940 en overeenkomstig de paragrafen Nos. 2 en **3** van de Verordening No. 3/19-10 van den Rijliscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied wordt bepaald:

HOOFDSTUK I.

Leden van den Nederlandschen Opbouwdienst.

Artikel 1.

Van den Opbouwdienst maken deel uit:

1. het geheele reserve- en dienstplichtig personeel van de voormalige Nederlandsche Land- en Zeemacht, dat zich op den 14den Juli 1940 in werlielijken dienst bevond, met uitzondering van de reserve-officieren;

2. de werklooze reserve- en dienstplichtige onderofficieren, korporaals en manschappen van de reserve van de Nederlandsche Land- en Zeemacht, die sinds 15 Mei 1940 met groot verlof zijn gegaan, indien zij een verzoek indienen om in den Opbouwdienst opgenomen te worden en op het oogenblik, dat het verzoek wordt ingediend, nog zonder werk zijn.

Artikel 2.

1. Op verzoek kunnen in den Opbouwdienst bij wijze van proef worden opgenomen:

1. beroepsofficieren en onderofficieren alsmede reserve-officieren van de Nederlandsche Land- en Zeemacht;

2. beroepskorporaals en -manschappen van de Ncdcrlandsclie Land- en Zeemacht, voor zoover zij den leeftijd van 35 jaar nog niet overschreden hebben;

3. iedere andere mannelijke Nederlandsche onderdaan van onbesproken gedrag, die het 19de levensjaar heeft volbracht en tot lichamelijken arbeid in staat is.

4. De in de eerste alinea genoemde personen kunnen drie maanden

na hun opname in den Opbouwdienst daarin blijvend worden opgenomen.

Artikel **3.**

Zij, die deel uitmaken van den Opbouwdienst, kunnen daaruit ontslagen worden:

1. indien zij voor den dienst niet meer bruikbaar zijn;
2. op eigen verzoek, indien zij daarbij bewijs kunnen overleggen, dat zij in het bezette Nederlandsche gebied of in het Duitsche Rijk werk hebben gevonden;
3. op voorstel van een Arbeidsbeurs.

HOOFDSTUK II.

Rechtspositie van hen, die deel uitmaken van den Nederlandschen Opbouwdienst.

Artikel 4.

1. Wat betreft de aanspraken van hen. die deel uitmaken van den Opbouwdienst, op bezoldiging, voeding, huisvesting. geneeskundige verzorging, schadeloosstelling, arbeidsverzekering (Invaliditeits- en Ongevallenwet), kostwinnersvergoeding, gelden de desbetreffende voorschriften van dc Nederlandsche Land- en Zeemacht. Dit zelfde is van toepassing op leveringen of andere prestaties van de burgerbevolking ten behoeve van den Opbouwdienst en op hieruit voortspruitende vorderingen, een en ander als bedoeld in de Inkwartieringswet.
2. Het bepaalde in den eersten zin van de vorige alinea van dit artikel geldt ook voor hen die op grond van een privaatrechtelijke overeenkomst (arbeidscontract) bij dc administratie van den Opbouwdienst werkzaam zijn, voor zoover bij deze overeenkomst niet anders is bepaald.

HOOFDSTUK III.

Bevoegdheden van de Leiding.

Artikel 5.

De Commandant van den Nederlandschen Opbouwdienst:

1. is belast met de bevelvoering en de handhaving der discipline ten aanzien van allen, die deel uitmaken van den Nederlandschen Opbouwdienst en leidt de vorming en opleiding van het personeel van den Opbouwdienst; hij vaardigt een reglement uit betreffende de organisatie en de discipline;
2. is verantwoordelijk voor de organisatie van den arbeid en de

goede uitvoering van de door den Nederlandschen Opbouwdienst uit te voeren werken;

3. beslist over plaatsing en indeeling in den Opbouwdienst overeenkomstig art. 2;

4. beschikt over het ontslag uit den Opbouwdienst overeenkomstig art. 3;

5. is belast met het toezicht op de medische en hygiënische behandeling van hen, die deel uitmaken van den Opbouwdienst;

6. voorziet in de huisvesting en verpleging van de leden van den Opbouwdienst, alsmede in de verschaffing van inrichtingen, gereedschappen en materialen, die benoodigd zijn voor de uitvoering der werken en houdt toezicht op het onderhoud en de verdeeling daarvan.

Artikel 6.

Het Hoofd van de administratie van drn Nedrrlandschen Opbouwdienst:

1. staat aan het hoofd van allen, die bij het administratieve bestuur van den Opbouwdienst werkzaam zijn;

2. ontwerpt de door den wnd. Secretaris-Generaal van het Ministerie van Algemeene Zaken op grond van art. 4 van de Verordening No. 7111940 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied uit te vaardigen voorschriften;

3. houdt toezicht op de uitvoering van de op grond van art. 3 van de Verordening No. 71/1940 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied vastgestelde jaarlijksche begrooting;

4. heeft de leiding van het archief van den Nederlandschen Opbouwdienst.

Artikel 7.

Deze verordening treedt op den dag van haar afkondiging in werking, met terugwerkende kracht tot 15 Juli 1940.

's-Gravenhage, 15 Augustus 1940.

De wnd. Secretaris-Generaal van het
Departement van Algemeene Zaken,
A. M. SNOUCK HURGRONJE.

(Nederlandsche Staatscourant van Vrijdag 16 en Zaterdag 17 Augustus 1940, Nr. 159.)

REDACTIONEEL GEDEELTE.

De Militair-rechtelijke vereeniging.

Blijkens eene mededeeling van den secretaris-penningmeester, namens het Bestuur, heeft de *Militair-rechtelijke vereeniging* in verband met de tijdsomstandigheden tijdelijk hare werkzaamheden gestaakt, terwijl voorloopig geen contributie zal worden geïnd.

Jubileum M. H. Mulder.

De Heer M. H. Mulder, ambtenaar 1e klasse bij het Hoog Militair Gerechtshof heeft op 9 Augustus j.l. zijne 25 jarige werkzaamheid bij dit college herdacht. Wij vernamen dit te laat om hiervan nog in de vorige aflevering melding te maken. Gaarne willen wij alsnog onze hartelijke gelukwenschen voegen bij de vele blijken van belangstelling en waardeering welke de jubilaris bij die gelegenheid van verschillende zijden mocht ontvangen en hem tevens daarbij onzen dank betuigen voor de zeer op prijs gestelde diensten die de heer Mulder reeds tal van jaren in het belang van het Militair-rechtelijk tijdschrift aan de Redactie bewijst.

Verordeningsbladen voor het bezette Nederlandsche gebied.

(Vervolg van blz. 122.)

Stuk 12, No. 52. ,,Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende de Duitsche rechterlijke macht voor strafzaken."

Deze belangrijke Verordening, gedateerd 17 Juli 1940, geheel liggende op het terrein waarop ook ons tijdschrift zich beweegt, geven wij, in den Nederlandschen tekst, hieronder in haar geheel weer.

Op grond van § 5 van het Decreet van den Fuhrer betreffende de uitoefening der Regeeringsbevoegdheden in Nederland, van 18 Mei 1940 (R.W.B. No. I, blz. 778) bepaal ik:

Eerste Titel. [1])

Algemeene Bepalingen.

§ 1.

(1). Voor het bezette Nederlandsolie gebied wordt de Duitsche rechterlijke macht voor strafzaken ingesteld. Haar organen zijn het

[1]) Men leze naar aanleiding van deze Verordening de belangrijke beschouwingen onder den titel ,,Het strafrecht en het strafprocesrecht in het bezette Nederlandsche gebied", van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen in het Ned. Juristenblad van 7 September 1940, blz. 601-613.

Duitsche Landgerecht en het Duitsche Hooggerechtshof in het bezette Nederlandsche gebied, alsmede voor beide gerechten gemeenschappelijk, het Duitsche Openbaar Ministerie.

(2). De voorschriften betreffende de bevoegdheid van den Duitschen Krijgsraad [1]) en van de Bijzondere Rechtbank voor strafzaken voor leden der SS en voor leden der Politie-organisaties met een bijzondere taak, blijven onaangetast.

Tweede Titel.

Bevoegdheid.

§ 2.

(1). De Duitsche gerechten zijn met uitsluiting van de Nederlandsche rechterlijke macht bevoegd om delicten, die door Duitsche of voormalig Duitsche staatsburgers of door staatsburgers van het I'rotectoraat Bohemen en Moravië begaan worden, te vervolgen en te vonnissen.

(2). Hetzelfde geldt ongeacht het staatsburgerschap van den dader of de deelnemers, wanneer de daad:

1. zich richt tegen het Groot-Duitsche Rijk, het Duitsche volk, de Nationaal-Socialistische Duitsche Arbeiderspartij, de vertakkingen daarvan of daarbij aangesloten organisaties;
2. zich richt tegen een Duitsch staatsburger of een persoon, die in dienstverhouding staat tot het Groot-Duitsche Rijk, de Nationaal-Socialistische Arbeiderspartij, haar vertakkingen of daarbij aangesloten organisaties, tijdens de uitoefening van deze dienstbetrekking of in betrekking daarmee;
3. begaan wordt in dienst van de Duitsche autoriteiten of, in verband niet dezen dienst, op Duitsch grondgebied, of in gebouwen, ruimten of inrichtingen, die dienen ten behoeve van het Groot-Duitsche Rijk, de Nationaal-Socialistische Duitsche Arbeiderspartij, haar vertakkingen of daarbij aangesloten organisaties;
4. blijkt te zijn plundering in op bevel ontruimd gebied of in vrijwillig ontruimde gebouwen of ruimten, of blijkt te zijn een misdrijf (Verbrechen oder Vergehen) tegen lijf, leven of eigendom onder gebruikmaking van de maatregelen, genomen ter verdediging tegen luchtaanvallen, of blijkt te zijn een misdrijf (Verbrechen), gevaarlijk voor het algemeen belang, in het bijzonder een misdrijf, dat de voedselvoorziening in gevaar brengt.

Derde Titel.

Samenstelling en wijze van procedeeren.

§ 3.

(1). Voor de samenstelling der Duitsche instanties, met straf-

[1]) Zie hiervóór **blz.** 124).

vervolging belast, en voor de wijze van prooedeeren voor deze instanties moeten de bepalingen, die in het Duitsche Rijk (in de gedaante, die het had vóór de aansluiting van Oostenrijk — *Altreich* —) op den dag van het in werking treden van deze verordening gelden, overeenkomstig worden toegepast, voor zoover hierna niet anders is beslist.

(2). Het Duitsche Landgerecht komt daarbij overeen met een „Amtsgericht", het Duitsche Hooggerechtshof met een „Landgericht".

§ 4.

De Duitsche gerechten in het bezette Nederlandsche gebied zijn gevestigd te 's-Gravenhage.

§ 5.

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied stelt de rechters bij de Duitsche gerechten in het bezette Nederlandsche gebied tot opzeggens toe aan.

§ 6.

De Duitsche gerechten kunnen op iedere plaats in het bezette Nederlandsche gebied ambtshandelingen verrichten.

§ 7.

(1). Bij liet Duitsche Landgerecht beslist de (alleensprekende) Landrechter.

(2). De Landrechter kan tuchthuisstraf van ten hoogste 5 jaren, gevangenisstraf, vestingstraf, hechtenis en geldboete, alleen of tezamen met bijkomende straffen, alsmede alle maatregelen voor beveiliging en verbetering uitspreken.

(3). Tegen de vonnissen van den rechter is beroep toegelaten, tegen zijn overige beslissingen een klacht (Beschwerde) volgens den maatstaf van het Duitsche procesrecht. De termijn voor het instellen van beroep, alsmede ingevolge § 311 van het Duitsche Wetboek van Strafvordering, bedraagt 2 weken.

§ 8.

(1). Het Duitsche Hooggerechtshof beslist met drie rechters.

(2). De Leden van het Duitsche Hooggerechtshof in het bezette Nederlandsche gebied kunnen tegelijkertijd tot een gerecht in het Duitsche Rijk behooren. Een zijner leden moet zijn ambtelijke woonplaats te 's-Gravenhage hebben.

§ 9.

(1). Het Duitsche Hooggerechtshof kan elke toegelaten straf uitspreken.

(2). Het beslist in geval van toepassing van een rechtsmiddel tegen beslissingen van den Landrechter.

(3). Het Hooggerechtshof kan in dringende gevallen door middel van één lid der Kamer (alleensprekende rechter) voor den voortgang van het proces dienstige beslissingen geven. Scgcn de beslissingen van den alleensprekenden rechter kan het Duitsche Openbaar Ministerie steeds, de aangeklaagde voor zoover de beslissing voor hem ongunstig is, in beklag gaan bij de Meervoudige Kamer. Voor zoover de alleensprekende rechter zijn beslissing op grond van het beklag niet intrekt, kan hij evenals de Meervoudige Kamer ook voorloopige beschikkingen geven, in het bijzonder het voorloopig uitstellen of beperken van de tenuitvoerlegging van zijn beslissing. Het is den alleensprekenden rechter, tegen wiens beslissing zich het beklag richt, niet verboden aan de beslissing van de Meervoudige Kamer mede te werken.

(4). Hooger beroep of beroep in cassatie van de vonnissen van het Duitsche Hooggerechtshof is niet toegelaten.

§ 10.

(1). Een gerechtelijk vooronderzoek vindt niet plaats.

(2). In de gevallen, dat volgens de in het Duitsche Rijk (in de gedaante van vóór de aansluiting van Oostenrijk — *Altreich* —) geldende bepalingen, de Bijzondere Rechtbank *(Sondergericht)* bevoegd zou zijn, kan het Openbaar Ministerie, in plaats van de opening van het rechtsgeding (*Hauptverfahren*) de vaststelling van de terechtzitting (*Hautpverhandlung*) in het strafproces voor de Bijzondere Rechtbank bij het Duitsche Hooggerechtshof vragen. De verdere loop van het proces wordt geregeld door de bepalingen omtrent de procedure voor de Bijzondere Rechtbank.

§ 11.

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied verwijst naar eigen goeddunken een strafproces naar de. Bijzondere Rechtbank in strafzaken voor leden der SS en voor de leden der Politie-organisaties met een bijzondere taak om te vervolgen en te vonnissen, wanneer de daad zich richt tegen de Duitsche SS of Politie, haar leden of degenen, die op een of andere wijze bij haar werkzaam zijn, tijdens de uitoefening van hun dienst of in verband daarmee.

§ 12.

§ 153a alinea 1 en 2 van het Duitsche Wetboek van Strafvordering vindt geen toepassing.

§ 13.

(1). Wanneer het delict, waarvoor de Duitsche gerechten bevoegd zijn, van geringe beteekenis en de dader noch Duitsch staatsburger, noch staatsburger van het Protectoraat Bohemen en Moravië is, kan de zaak aan de Nederlandsche autoriteiten. inet strafvervolging belast, worden overgegeven om te worden vervolgd en berecht volgens het Nederlandsch recht.

(2). Voor de overgave is tot de opening van het rechtsgeding (vaststelling der terechtzitting) de toestemming van het gerecht, na de opening van het rechtsgeding (vaststelling der terechtzitting) de toestemming van het Duitsch Openbaar Ministerie vereischt.

§ 14.

(1). Het combineeren van straffen uit Duitsclie en Nederlandsche vonnissen behoort tot de taak der Duitsche gerechten.

(2). Moeten straffen uit Duitsche vonnissen van verschillende gerechten of uit zulke en Nederlandsche vonnissen worden gecombineerd, dan is daartoe het Duitsche Hooggerechtshof bevoegd.

§ 15.

Het Hoofd van het Duitsche Openbaar Ministerie bij het Duitsche Landgerecht en het Duitsche Hooggerechtshof voert den ambtstitel van „Duitsch Procureur-Generaal in het bezette Nederlandsche gebied".

§ 16.

Tot de verdediging voor de Duitsche gerechten in het bezette Nederlandsche gebied is toegelaten:

1. hij, die als verdediger voor een gewoon gerecht in het Duitsche Rijk is toegelaten;
2. de bij een Nederlandsch gerecht ingeschreven advocaat, wien de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied vergunning heeft verleend.

Vierde Titel.

Toepasselijk Recht.

§ 17.

(1). De Duitsche autoriteiten, met strafvervolging belast, passen toe:

1. de telkens door de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied en door de door hem daartoe gemachtigde Duitsche

instanties, alsmede door de bevoegde Duitsche weermachtsinstanties tot en met 28 Mei 1940 gegeven rechtsvoorschriften;

2. het telkens in het Duitsche Rijk, (in de gedaante van vóór de aansluiting van Oostenrijk — *Altreich* —) geldende strafrecht;

3. het op den dag van afkondiging geldende Nederlandsche strafrecht met inbegrip van de bepalingen, die de Secretarissen-Generaal van de Nederlandsche Departementen van Algemeen Bestuur na 28 Mei 1940 op grond van een machtiging van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied uitgevaardigd hebben of zullen uitvaardigen.

(2). Van het in alinea **I** genoemde recht moeten eerst de onder T genoemde rechtsvoorschriften en de door de Secretarissen-Generaal der Nederlandsche Departementen van Algemeen Bestuur uitgevaardigde bepalingen worden toegepast; voor zoover deze geen bepalingen inhouden, wordt dàt recht toegepast, dat onder 2 en **3** genoemd is en dat de zwaarste straffen toelaat. De op te leggen straf mag echter niet lager zijn dan de minimumstraf van het ingevolge dezen regel niet toegepaste recht.

(3). Zou de toepassing van het ingevolge alinea 2 voorgeschreven recht een ongerechtvaardigde, groote gestrengheid opleveren, dan treedt het volgens dien regel uitgesloten recht in de plaats daarvan.

§ 18.

Voor zoover de strafvervolging afhankelijk is van toestemming of vordering vanwege de overheid, komt de beslissing daarover den Rijksconimissaris voor het bezette Nederlandsche gebied toe.

§ 19.

Komt een gerecht tot de slotsom. dat de doodstraf moet worden uitgesproken, dan mag in hetzelfde vonnis, ook in geval van meerdere misdrijven, die met den dood worden gestraft, slechts eenmaal ter dood worden veroordeeld. Naast de doodstraf kan geen vrijheidsstraf worden uitgesproken. Tri dit geval moet van het vaststellen van een vrijheidsstraf worden afgezien.

§ 20.

De volgende straffen van het Nederlandsche strafrecht komen overeen met die van het Duitsche strafrecht:

Levenslange gevangenisstraf — levenslange tuchthuisstraf;

tijdelijke gevangenisstraf van meer dan 5 jaren — tuchthuisstraf voor den tijd van twee derden van den duur der gevangenisstraf;

tijdelijke gevangenisstraf tot en met 5 jaren met inbegrip van hechtenis — hechtenis;

geldboete — geldstraf.

Vijfde Titel.

Verzoeken om vernietiging van *vonnissen* door den Rijkscommissaris.

§ 21.

(1). Ten aanzien van vonnissen in kracht van gewijsde van het Duitsche Landgerecht en het Duitsche Hooggerechtshof kan de Duitsche Procureur-Generaal in het bezette Nederlandsche gebied binnen een jaar, nadat het vonnis in kracht van gewijsde is gegaan, een verzoek om vernietiging bij den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied indienen.

(2). Het verzoek kan slechts hierniee gemotiveerd zijn, dat het vonnis wegens een fout bij de toepassing van het recht op de vastgestelde feiten onrechtvaardig is.

(3). Vernietigt de Rijkscommissaris het vonnis, dan beslist het Duitsche Hooggerechtshof na hernieuwe mondelinge behandeling. Het gerecht is daarbij gebonden aan de rechtsopvatting, die in een motiveering van de vernietiging gegeven is.

Zesde Titel.

Repalingen *aan* den *loop* der procedure bij de Duitsche en *de Nederlandsche* rechterlijke *macht* gemeen.

§ 22.

(1). Ts de Duitsche of de Nederlandsche rechterlijke macht ingevolge deze verordening tot het behandelen van een strafzaak niet bevoegd, dan moet de strafzaak aan die instantie, welke daartoe bevoegd is geworden, worden overgegeven.

(2). Achten beide zich bevoegd of onbevoegd, dan beslist de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied over de bevoegdheid.

(3). Een zaak, die vanwege de bevoegdheid wordt overgegeven, blijft in haar geheel. Dit geldt in het bijzonder voor de behartiging der termijnen en voor de gemaakte onkosten, kosten, rechten en vergoedingen.

§ 23.

Wanneer uitstel niet gedoogd kan worden, nioeten de instanties van de onbevoegde rechterlijke macht volgens de voor deze geldende voorschriften de handelingen verrichten, die op zich zelf de bevoegde rechterlijke macht toekomen.

Zij moeten de bevoegde rechterlijke macht terstond van de getroffen maatregelen op de hoogte brengen en haar de processtukken overgeven.

Zevende Titel.

Slotbepalingen.

§ 24.

Voor zoover de bevoegdheden van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, die uit deze wet voortkomen, voor het geheel of ten deele overgedragen moeten worden, geschiedt dit bij beschikking.

§ 25.

Deze verordening treedt in werking op den dag van haar afkondiging.

's-Gravenhage, 17 Juli 1940.

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied:
SEYSS-INQUART.

Stuk ***16.*** No. 81 bevat een Verordening van den Rijkscommissaris van 31 Juli 1940 ter bestrijding van de tegennatuurlijke ontucht. Daarin is eene gevangenisstraf van vier jaren gesteld op het plegen of dulden van ontuchtige handelingen van een man met een anderen man. Wanneer daarbij misbruik is gemaakt van gezag, wanneer het een minderjarige betreft of indien van het plegen of dulden van die soort ontucht een beroep wordt gemaakt, zijn de maxima der straffen veel hooger, in het laatste geval 10 jaren gevangenisstraf en zelfs, ofschoon het feit als „misdrijf" wordt beschouwd, gepaard met plaatsing in een rijkswerkinrichting voor ten hoogste drie jaren.

Stuk ***22.*** No. 108. Verordening van den Rijkscommissaris van 20 Augustus 1940 betreffende bijzondere maatregelen op administratief-rechtelijk gebied. Hierin zijn verschillende (dertien) hooge ambtenaren en functionarissen genoemd die door den Rijkscommissaris worden benoemd, aangesteld en ontslagen.

Voor zoover overigens de benoeming enz. voorheen tot de taak van den Koning behoorde, geschiedt dit thans door den secretaris-generaal van het betreffende Departement van algemeen bestuur. Verder blijven de gewone bevoegdheden te dezen aanzien van de andere Nederlandsche autoriteiten, instanties of lichamen bestaan.

De Rijkscommissaris heeft zich het recht voorhehouden om in bepaalde gevallen zelf ook de genoemde personen te benoemen, aan te stellen of te ontslaan.

Voor een ontslag op grond van art. 97b van het Algemeen Rijksambtenarenreglement behoeft de daar genoemde commissie niet te worden gehoord.

Stuk 23. No. 114 bevat een Verordening van den Rijkscommissaris, van 27 Augustus 1940, nopens maatregelen ten aanzien van de bezoldiging en verzorging van militair en burgerlijk personeel der voormalige Nederlandsche Zee- en Landmacht, waarbij het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie in art. 1 gemachtigd wordt voorzieningen te treffen nopens de bezoldiging, het wachtgeld en het pensioen van het militaire personeel van de voormalige Nederlandsche Zee- en Landmacht en nopens de verzorging van hun nabestaanden.

Op grond van deze Verordening heeft genoemd Hoofd bij Eerste Uitvoeringsbesluit van denzelfden datum (No. 115) eenige bepalingen vastgesteld o.a. strekkende tot wijziging van art. 72 Bevorderingswet Landmacht 1902 en van art. 14 der vier militaire pensioenwetten. De pensioensgrondslag voor militairen beneden den rang van officier die op of na 1 April 1939 in werkelijken dienst waren, is ingeval van verwonding enz. (art. 2, 2° Pensioenwetten) daarbij als minimum gesteld op *f* 1000 (vroeger f 700).

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

De Criminaliteit der militairen in 1938

door

Mr. F. J. COFFRIE.

Van de rechterlijke colleges ontvangt het Centraal Bureau voor de Statistiek regelmatig gegevens betreffende de veroordeelingen, welke onherroepelijk geworden zijn. Van elke onherroepelijke veroordeeling maken de parketten een telkaart op, waarin o.a. vermeld wordt wegens welk strafbaar feit of welke strafbare feiten het vonnis werd uitgesproken, tijd en plaats van het plegen van het feit, persoonlijke bijzonderheden omtrent de(n) veroordeelde, de opgelegde straf of maatregel, de recidive. Driemaandelijks worden aan de hand van deze telkaarten ,,indexcijfers criminaliteit" berekend en gepubliceerd. Deze gegevens, welke spoedig na afloop van elk kwartaal worden gepubliceerd, maken het mogelijk in groote trekken de beweging van de criminaliteit op den voet te volgcn. Na verdere bewerking worden de gegevens later dan meer uitvoerig opgenomen in de jaarlijks verschijnende Crimineele Statistiek.

Nu kort geleden jaargang 1938 is verschenen, ontleenen wij daaraan de volgende gegevens, waarbij in het bijzonder wordt besproken de criminaliteit van personen, onderworpen aan de rechtsmacht van den militairen rechter.

Crimineele Statistiek.

Van het jaar 1938 af zijn in de algemeene cijfers der criminaliteit in verband met een wijziging in de verzameling der gegevens niet meer meegeteld de aantallen veroordeelingen en veroordeelden wegens belastingdelicten. Niet alleen geldt dit voor de cijfers der jaren 1936 t/m 1938, doch ook voor die van alle vorige jaren in de overzichten afgedrukt.

Het aantal onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven, bedelarij, landlooperij, overtreding van het souteneursverbod, zonder belastingovertredingen en *zonder die* van *de militairen*, bedroeg in de jaren 1929 tot en met 1938 als volgt:

Jaar van veroordeeling.	Onherroepelijke veroordeelingen		Onherroepelijk veroordeelden	
	absoluut.	per 10000 inw.	absoluut.	per 10000 inw.
1929	16285	20.9	15389	19.8
1930	16706	21.2	15800	20.0
1931	16995	21.2	15979	20.0
1932	17142	21.1	16169	19.9
1933	18751	22.8	17694	21.5
1934	19960	23.9	18789	22.5
1935	20941	24.8	19680	23.3
1936	22241	26.1	20922	24.6
1937	23444	27.3	22056	25.7
1938	22529	25.9	21309	24.5

Voor het eerst na vele jaren zijn de absolute totaalcijfers betreffende de onherroepelijke veroordeelingen en de onherroepelijk veroordeelde personen gedaald. Het aantal veroordeelingen, van 16285 in 1929 gestegen tot 23444 in 1937, liep in 1038 terug tot 22529, d.i. vergeleken inet het cijfer van het voorafgegane jaar een vermindering van 915 of 3.9 pct. Bijna alle veroordeelingen betroffen strafbare feiten genoemd in het Wetboek van Strafrecht, nl. 97.6 pct. van het totaal aantal.

Het aantal veroordeelingen per 10000 inwoners daalde van 27.3 in 1937 tot 25.9 in 1938, dat der veroordeelden van 25.7 tot 24.5.

Per 100 veroordeelden bedroeg het aantal recidivisten 40.4.

De voornaamste specificatie der cijfers betreffende de criminaliteit der burgers is die naar den aard der strafbare feiten.

Uit deze specificatie blijkt, dat tot de daling van het totaalcijfer in de eerste plaats bijdroeg de vermindering van de aantallen onherroepelijke veroordeelingen wegens eenvoudigen en gequalificeerden diefstal. Naar verhouding was de vermindering ten aanzien van gequalificeerden diefstal (1937 2503, 1938 1959) sterker dan t.a.v. eenvoudigen diefstal (resp. 5040 en 4595).

Van de overige economische delicten gaven ook heling (1937 962, 1938 802) en gequalificeerde strooperij (resp. 260 en 212) lagere cijfers.

Helaas waren de cijfers van valschheid in geschrifte, verduistering en verduistering in dienstbetrekking en oplichting hooger. Valschheid in geschrifte leidt de laatste jaren tot groote aantallen veroordeelingen als gevolg van het plegen van fraude betreffende de hulpverleening aan werkloozen.

Ten aanzien van de agressieve delicten is weinig verandering te constateeren; de in vergelijking met vroegere jaren gunstige stand bleef gehandhaafd. De stijging van het absolute aantal veroordeelingen van eenvoudige en gequalificeerde mishandeling van 3460 tot 3503 was zoo gering, dat het relatieve cijfer per 100000 inwoners bijna gelijk bleef (1937 40.2, 1938 40.3).

Het totaal aantal veroordeelingen wegens zedenmisdrijven vermeerderde van 1500 tot 1669. Niet alleen liet minder ernstige strafbare feit van openbare schennis der eerbaarheid nam toe (van 619 tot 711), doch ook zware misdrijven. Veel hooger dan in vorige jaren was het aantal veroordeelingen wegens ontucht met minderjarigen van hetzelfde geslacht: 1937 72, 1938 106.

In 1938 werden 8 veroordeelingen wegens moord onherroepelijk tegen slechts 2 in 1937. Daarentegen daalde het cijfer van doodslag van 27 tot 20. Ook de cijfers van mishandeling met zwaar lichamelijk letsel of doodelijk gevolg waren gunstiger dan in het voorafgegane jaar. Verder waren de cijfers betreffende het veroorzaken van dood of zwaar lichamelijk letsel door schuld lager dan in 1937.

Blijkens de reeds bekende voorloopige cijfers van 1939, aan de hand

waarvan de zoogenaamde indexcijfers werden berekend en gepubliceerd, daalde ook in genoemd jaar de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit.

Het totaalindexcijfer, waarbij rekening is gehouden niet den bevolkingsaanwas, bedroeg voor veroordeelingen en schuldigverklaringen met toepassing der artt. 38 en 39 Swb.. voor 1939 107 (1934 t/m 1938 resp. 103, 105. 113, 118 en 112; gemiddelde van de jaren 1911 t/m 1913 = 100).

Voor 1939 waren lager de indexcijfers van de groepen misdrijven tegen leven en persoon (1938 95, 1939 91), economische misdrijven (resp. 165 en 146), ruwheidsmisdrijven (79 en 75) en bedelarij (53 en 46); het cijfer betreffende de misdrijven tegen de zeden kwam van 289 op 282. Bijzonder gunstig waren de cijfers t.a.v. de misdrijven tegen dc openbare orde en het openbaar gezag (38).

De absolute cijfers betreffende de opgelegde hoofdstraffen waren lager dan in 1937, behalve ten aanzien van berisping. De percentages, die den omvang van de toepassing der verschillende straffen belichten. vertoonen in vergelijking met die van 1937 geringe verschillen. Naar verhouding werden meer gevangenisstraffen (46 pct.) en geldboete (42.1 pct.) opgelegd, terwijl de percentages van hechtenis (3.4 pct.) en tuchtschool (4.8 pct.) kleiner werden.

Het aantal gevallen. waarin met toepassing van art. 37*a*, laatste lid, W.v.Str. veroordeelde psychopathen ter beschikking van de Regeering werden gesteld, nam in 1938 wederom toe. Allengs steeg het aantal van 48 in 1934 tot 122 in 1938. Laatstgenoemd aantal is zelfs hooger dan dat van het jaar (1932) vóór de wetswijziging van 21 April 1933 tot beperking van de mogelijkheid tot toepassing van terbeschikkingstelling (110).

De toepassing van voorwaardelijke veroordeeling ten aanzien van de geheele straf is in 1938 iets minder ruim geweest. Per 100 gevallen, waarin voorw. veroordeeling mogelijk was, werden in de jaren 1936 t/m 1938 resp. 15.8, 17.1 en 16.5 voorw. veroordeelingen uitgesproken.

Tot en niet 1937 viel een voortdurende sterke stijging van het aantal gevallen, waarin een gedeeltelijk onvoorwaardelijke, gedeeltelijk voorwaardelijke straf werd opgelegd, te constateeren. Voor het eerst in 1938 daalde het aantal. De cijfers voor de jaren 1933 t/m 1938 zijn: 995, 1201, 1548, 1829, 2123 en 2053.

In de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling verloopt de proeftijd meestal zonder dat tot tenuitvoerlegging der straf moet worden overgegaan: in 1938 was de afloop van de in dat jaar beëindigde gevallen bij misdrijven in 87.9 pct. gunstig, hij overtredingen in 95.3 pct.

Kantongerechtscriminaliteit. Zonder onderbreking is hei totaalcijfer van de gevallen van schuldigverklaring + voorkoming der vervolging (art. 74 W.v.Str.) van 1932 af toegenomen; 1932 330967, 1937 521599. 1938 549022.

Per 10000 inwoners kwam het cijfer op 632.2. Vooral nam in de laatste jaren sterk toe het cijfer betreffende overtredingen van de

Motor- en Rijwielwet: het cijfer van 1938 (310680) kwam 45 pct. boven dat van 1934 (214213).

Het aantal schuldigverlilariiigen + gevallen van voorkoming der vervolging ter zake van openbare dronkenschap (10723) bleef nagenoeg even gunstig als in het voorafgegane jaar (10645).

De gegevens betreffende *de criminaliteit der militairen,* die wij na deze beschouwingen over de door den gewonen rechter berechte delicten behandelen, vallen in twee groepen uiteen, nl. die welke betrekking hebben op de berechting van militairen ter zake van misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd en anderzijds de gegevens omtrent misdrijven, welke uitsluitend door militairen gepleegd kunnen worden. Vooropgesteld zij nog, dat buiten het onderzoek vallen de misdrijven door militairen gepleegd, die disciplinair werden afgedaan (art. 2, 2°—4° van de Wet op de Krijgstucht).

De aantallen onherroepelijke veroordeelingen en veroordeelden wegens misdrijven in burgerlijke strafwetten genoemd, de zoogenaamde commune delicten, zijn in het volgende overzicht vermeld over de jaren 1929 tot en met 1938.

Jaar.	Veroordeelingen.	Veroordeelden.
1929	159	152
1930	154	139
1931	151	144
1932	174	162
1933	152	137
1934	224	185
1935	172	160
1936	221	201
1937	204	185
1938	253	235

Dalingen en stijgingen wisselden elkaar af. Voor 1938 vermeerderden de aantallen niet onbelangrijk.

Doordat cijfers betreffende de gemiddelde sterkte van het leger niet meer m-orden verschaft, kunnen deze ter vergelijking met de cijfers der veroordeelden niet meer zooals dit in vroegere jaren geschiedde, worden aangenomen.

Uit de specificatie van de veroordeelde militairen naar den aard der gepleegde commune delicten blijkt, dat 6 van de 7 vermelde rubrieken een hooger cijfer geven dan in 1937. In vergelijking met laatstgenoemd jaar gaven de misdrijven tegen de zeden, tegen lijf of leven en vernieling een aanzienlijke vermeerdering te zien. Ook bij vergelijking met de cijfers van vroegere jaren is het beeld van 1938 ongunstig.

Aard der strafbare feiten.	Totaal aantal individuen. Jaar van veroordeeling.					
	1913	1934	1935	1936	1937	1938
Misdrijven tegen het openbaar gezag (Titel VIII Swb.)	28	8	1	8	6	**9**
Misdrijven tegen de zeden (Titel XIV Swb.).	[1] **6**	[1] 35	0	**15**	**11**	**23**
Misdrijven tegen lijf en leven (Titels XIX, XX, XXI Swb.)	[2] 50	[3] **28**	[4] 24	[3] 31	[5] 24	[3] **36**
Economische delicten (Titels XII, XXII t/m XXVI, XXX Swb.)	83	91	108	132	125	145
Vernieling (Titel XXVII Swb.)	7	6	2	5	4	10
Artt. 229 en 231 Swb.	—	1	—	1	—	2
Artt. 278, 279, 281 t/m 285 Swb. . . .	—	1	1	3	3	1

[1]) Hieronder 2 dierenmishandeling.
[2]) Hieronder 1 doodslag.
[3]) Hieronder 2 veroorzaken van dood door schuld.
[4]) Hieronder 1 doodslag en 1 veroorzaken van dood door schuld.
[5]) Hieronder 3 veroorzaken van dood door schuld.

Wegens diefstal werden 111 militairen veroordeeld, waarvan 10 wegens gequalificeerden diefstal (1937 21); verduistering 24 (1937 9), oplichting **3,** opzettelijkc heling 3, schuldheling 2, valschheid in geschrifte 2.

Van de 36 militairen in het overzichtje onder de misdrijven tegen lijf en leven vermeld, werden er 14 veroordeeld wegens eenvoudige en **3** wegens geyualificeerde mishandeling, 2 wegens het veroorzaken van dood door schuld en 17 ter zake van art. 308 Sr. (zwaar lichamelijk letsel door schuld).

Het totaal aantal veroordeelde militairen, die reeds vroeger werden veroordeeld, bedroeg in 1938 64 of 27.2 pct. van het totaal aantal (1936 en 1937 resp. 27.4 en 28.1 pct.).

De totaalcijfers betreffende de misdrijven, welke uitsluitend door militairen gepleegd kunnen morden en uitsluitend door den militairen rechter worden berecht, maren als volgt:

Jaar.	Veioordeeliiigen.	Veroordeelden.
1929	365	348
1930	373	342
1931	382	366
1932	345	311
1933	554	529
1934	480	464
1935	353	329
1936	361	334
1937	347	316
1938	476	440

De daling, welke van 1934 af viel te constateeren, duurde in 1938 niet voort. De vermeerdering van het aantal veroordeelingen bedroeg 129, die der veroordeelden 124.

Het aantal recidivisten onder de veroordeelden wegens militaire misdrijven bedroeg **111** of 25.2 pet. van het totaal aantal (1936 en 1937 resp. 26 en 24 pct.).

Hieronder volgt een opgave van de strafbare feiten ter zake van welke in de jaren 1935 t/m 1938 militairen veroordeeld werden (aantallen veroordeelde individuen):

	1935	1936	1937	1938
Ongeoorloofde afwezigheid door schuld (art. 96)	2	—	1	—
Opzettelijke oiigeoorloofde afwezigheid (art. 97)	21	41	23	17
Desertie (art. 98)	16	6	15	18
Opzettelijk door een samenweefsel van verdichtsels zich voorgoed aan de vervulling zijner dienstverplichtingen onttrekken (art. 101)	1	—	2	—
Opzettelijke beleediging of bedreiging van een meerdere (art. 108)	21	30	23	43
Opzettelijk een meerdere door eenige feitelijkheid beleedigen (art. 110)	—	1	—	—
Opzettelijke ongehoorzaamheid (art. 114)	142	121	119	171
Opzettelijke ongehoorzaamheid door twee of meer personen gezamenlijk (art. 114, 3°)	—	—	—	35
Opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen (art. 116)	1	3	2	—
Feitelijke insubordinatie (art. 117)	22	25	17	32
Feitelijke insubordinatie, gepleegd door twee of meer vereenigde militairen (muiterij; art. 119)	—	—	2	—
Muiterij gepleegd buiten dienst, eenig lichamelijk letsel tengevolge hebbend (art. 121)	2	—	—	—
Als belhamels deelnemen aan militair oproer (art. 125)	—	—	—	6
Als schildwacht eigendunkelijk zijn post verlaten (art. 129)	18	25	39	61
Gelijke handelingen gepleegd door andere militairen behoorende tot eenige wacht, ronde of patrouille (art. 129, lid 5)	—	—	—	8
Opzettelijk aan de overheid een onjuiste ambtelijke mededeeling doen (art. 132)	1	1	2	—

	1935	1936	1937	1938
Als militair een stuk of aangelegenheid onthouden aan de kennisgeving van den bevoegden ineerdere (art. 139)	—	—	2	—
Als militair in dienst opzettelijk een mindere slaan (art. 142)	—	2	—	2
Als militair, getuige van een door een mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk nalaten tegen den dader de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden (art. 143)	2	3	—	1
Opruïing (art. 146)	1	4	—	1
Ondermijning van de tucht onder de krijgsmacht (art. 147)	7	5	1	—
Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst (art. 150, lid 1)	3	1	4	2
Idem door schuld (art. 150, lid 3)	67	64	58	41
Diefstal door een militair gepleegd op een onder zijn bijzondere bewaking gestelde plaats (art. 152)	1	2	5	2
Wederrechtelijk en opzettelijk een dier, dat ten behoeve der krijgsmacht wordt gebezigd, dooden, beschadigen enz. (art. 159)	1	—	1	—

Sterk vermeerderden in 1938 de aantallen van opzettelijke beleediging van een meerdere, opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie. Daarentegen waren geringer de gevallen van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en het niet voldoen aan een wettige oproeping voor den werkelijken dienst.

In een tweetal staatjes zijn vermeld de straffen door den militairen rechter opgelegd.

Allereerst de straffen in de jaren 1934 tot en met 1938 opgelegd aan de veroordeelden wegens commune misdrijven.

Straffen opgelegd aan de veroordeelden wegens *commune misdrijven* **1934—1938.**

Jaar.	Hoofdstraffen.						Bijkomende straffen.						
							Ontslag uit den militairen dienst						
							met ontzetting	zonder ontzetting					
							van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.						
	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Hechtenis	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.			Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gewapende macht te dienen.	Degradatie. (Verlaging).	Ontzetting van bepaalde rechten.	Verbeurdverklaring van voorwerpen.	Vernietiging of onbruikbaarmaking van voorwerpen.
1934	—	[1])168	3	—	[2]) 55	—	2	17	—	2	2	—	—
1935	—	[3])133	1	—	[4]) 39	—	—	20	—	11	—	—	—
1936	—	[5])158	6	—	[6]) 59	—	—	20	—	6	1	—	—
1937	—	[7])148	5	—	[8]) 51	—	4	13	—	3	1	—	—
1938	—	[9])192	—	—	[10])62	—	6	26	—	11	—	—	—

[1])Hieronder 1 gedeeltelijk voorw., met **3** jaar proeftijd, bijz. voorwaarden en opdracht ale instelling. In **1** geval werd tevens art. 37a, 1e lid toegepast (onvoorw.) [2]) Hiervan 7 krachtens art. **24;** in 2 gevallen werden bij hetzelfde vonnis **2** hoofdstraffen opgelegd. [3]) Hieronder **1** gedeeltelijk voorw. met **1** jaar proeftijd; in **1** geval werden bij hetzelfde vonnis **2** hoofdstraffen opgelegd. [4]) Hiervan **4** krachtens art. **24.** [5]) In **1** geval werden bij hetzelfde vonnis **3** hoofdstraffen opgelegd (1 gev. straf en **2** geldboeten). [6]) Hiervan tevens voorw. veroordeeld: 1 tot I maand en **2** tot beneden **I** maand gev. straf, alle met **1** jaar proeftijd. [7]) Hiervan **2** gedeeltelijk voorw. met bijzondere voorwaarden en opdracht a/e instelling, waarvan **1** met **3** en **1** met 2 jaar proeftijd. [8]) Hieronder 4 tevens voorw. tot gev. straf, waarvan **1** tot 1 maand, **3** jaar proeftijd en bijz. voorwaarden, **3** beneden **1** maand, waarvan **1** met **3** en **2** met **2** jaar proeftijd, **1** tevens tot **14** dagen hechtenisstraf met 1 jaar proeftijd. In 8 gevallen werd art. **24** toegepast. [9]) Hiervan **4** gedeeltelijk voorw. met **3** jaar proeftijd, bijzondere voorwaarden en opdracht a/e instelling. [10]) Hiervan 16 krachtens art. **24;** in **1** geval werden bij hetzelfde vonnis **2** hoofdstraffen opgelegd en in 1 geval werd tevens voorw. veroordeeld tot **14** dagen hechtenis met **1** jaar proeftijd.

Per 100 opgelegde hoofdstraffen bedroeg het aantal gevangenisstraffen in de Jaren 1934 t/m 1938 resp. 74.3. 76.9, 70.9. 72.5 en 75.6.

De duur der opgelegde gevangenisstraffen was voor 1938: 59 beneden **1** maand, 57 **1** maand tot beneden 2 maanden, 70 2 maanden tot beneden **1** jaar, 2 van 1½ jaar (eenv. diefstal en gequal. diefstal meermalen gepleegd), **1** van 16 en **3** van 15 maanden (vernieling).

Wegens militaire misdrijven werden in de jaren 1934 tot en met 1938 de volgende straffen opgelegd:

Straffen, opgelegd aan de veroordeelden wegens ***militaire misdrijven*** 1934—1938.

Jaar.	Hoofdstraffen.							Bijkomende straffen.					
	Doodstraf.	Levenslange gevangenisstraf.	Tijdelijke gevangenisstraf.	Militaire detentie.	Tuchtschool.	Geldboete.	Berisping.	Ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.	Ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.	Ontzegging voor een bepaalden tijd van het recht om bij de gew. macht of als militair geëmployeerde te dienen.	Verlaging.	Plaatsing in eene strafklasse.	Ontzetting van bepaalde rechten.
1934	—	—	427	—	—	[1])54	—	123	73	—	5	—	—
1935	—	—	309	—	—	[2])44	—	2	39	—	4	—	—
1936	—	—	[3])307	1	—	[2])54	—	—	33	—	3	1	—
1937	—	—	[4])291	—	—	[1])57	—	—	34	—	10	—	—
1938	—	—	436	3	—	[2])37	—	—	25	—	6	—	—

[1]) Alle krachtens art. 24. In 1 geval werden bij hetzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd.

[2]) Alle krachtens art 24.

[3]) In 1 geval werden bij hetzelfde vonnis 2 hoofdstraffen opgelegd.

[4]) Hiervan 1 gedeeltelijk voorw. met 2 jaar proeftijd en opdracht aan een instelling.

In verband met den ernst van de meeste strafbare feiten is het aantal gevallen, waarin geldboete werd opgelegd, vrij gering. In 1938 was het aantal gevangenisstraffen absoluut en relatief nog grooter dan in vorige jaren. Per 100 hoofdstraffen werden in de jaren 1935 t/m 1938 resp. 87.5, 84.8, 83.6 en 91.6 gevangenisstraffen opgelegd.

Het volgende staatje bevat een specificatie van de opgelegde gevangenisstraffen ter zake van militaire misdrijven.

De gevallen, waarin hij één vonnis wegens meer dan één feit werd veroordeeld, zijn afzonderlijk gehouden (gezamenlijke gevallen).

Strafbare feiten. Artt. Wetb. v. Mil. Strafrecht.	Opgelegde gevangenisstraffen ter zake van militaire misdrijven: 1938																	
	Beneden 1 week		1 week tot beneden 14 dagen		14 dag. tot beneden 1 maand		1 – 2 maanden		2—4 maanden		4—6 maanden		6 maanden tot 1 jaar		1 jaar		meer dan 1 jaar	Totaal
	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	v.	onv.	onv.	v. onv.
Art. 97	—		1	5	1	7		6	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2 19
„ 98	—	—	—	1	—	4		3	1	3	—	3	—	—	—	—	—	2 14
„ 108	—	4	2	14	2	11		4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4 33
„ 114	—	3	12	28	5	9		4	—	6	—	3	—	2	—	5	—	18 60
„ 114 (3°)	—	—	2	2	2	11	w	2	11	1	—	—	—	1	—	—	—	18 17
„ 117	—	—	1	1		1		2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1 5
„ 125	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	— 6
„ 129	—	1	13	19	6	18	1	5	—	3	—	—	—	—	—	—	—	20 46
„ 143	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 —
„ 146	—		—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— 1
„ 150I	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— 2
„ 150III	—	5	—	9	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	— 18
„ 152	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1 —
Gezam. gevallen	—	4	13	28	15	50	5	18	1	7	—	3	—	4	—	—	—	34 114
Totaal . . .	—	17	44	109	32	115	+1	45	14	26	—	10	—	8	—	5	—	101 335

Wat den duur der gevangenisstraffen betreft blijkt, dat van 317 of bijna 73 pct. van het totaal aantal, deze beneden een maand bleef, waaronder 153 van 1 week tot beneden 14 dagen en 17 beneden 1 week. 5 maal werd onvoorwaardelijk gevangenisstraf van 1 jaar opgelegd wegens opzettelijke ongehoorzaamheid.

In 4 gevallen werd bij één vonnis zoowel wegens een militair- als een commuun delict een veroordeeling tot gevangenisstraf uitgesproken.

Een volledig overzicht van de toepassing van voorwaardelijke veroordeeling geeft het volgende staatje:

Jaar.	Toepassing van voorwaardelijke veroordeeling bij gevangenisstraffen ter zake van:			
	Commune delicten		Militaire delicten	
	absoluut.	% [1]).	absoluut.	% [1]).
1934	46	27,7	36	13,0
1935	25	19,1	43	14,0
1936	33	21,2	48	15,6
1937	38	26,2	73	25,1
1938	52	27,1	101	23,2

[1]) Percentages, welke de voorwaardelijk opgelegde straffen vormden van het totaal der opgelegde, voor voorw. veroordeeling in aanmerking komende gevangenisstraffen.

De toepassing van voorwaardelijke veroordeeling had in 1938 in iets ruimer mate plaats ten aanzien van de commune delicten; van 1935 af steeg het verhoudingscijfer van 19.1 tot 27.1. Voor de vijf vermelde jaren bleven de percentages ten aanzien van de militaire delicten beneden die der commune delicten; voor 1937 en 1938 zijn de verschilleii minder groot dan vroeger.

Het aantal gevallen van voorwaardelijke veroordeeling, waarin de proeftijd eindigde, bedroeg in 1938 103. In geen enkel geval eindigde de proeftijd, doordat tot tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde straf moest worden overgegaan.

Afloop van de gevallen van voorwaardelijke veroordeeling in 1934 t/m 1938.

Jaar.	Totaal aantal gevallen, waarin de proeftijd een igde.	Gevallen, waarin de proeftijd verstreek, zonder dat de voorw. opgelegde straf nerd ten uitvoer gelegd.		Gevallen, waarin later last werd gegeven tot tenuitvoerlegging van de voorwaardelijk opgelegde straf.	
		absoluut.	in % v..t o a	absoluut.	in % v.h. totaal.
1934	69	68	98,6	1	1,4
1935	85	i 6	89,4	9	10,6
1936	83	i 6	91,6	7	8,4
1937	91	88	96.7	3	3,3
1938	103	103	100	—	—

Volledigheidshalve zijn in het volgende overzichtje cijfers opgenomen van gevallen van schuldigverklaring en gevallen van voorkoming der vervolging ter zake van overtredingen door militairen gepleegd. Hierbij valt te bedenken, dat tal van overtredingen disciplinair worden afgedaan krachtens art. 2, 6° van de Wet op de Krijgstucht.

Jaar.	Gevallen van schuldigverklaring.	Voorkoming der vervolging.	Totaal.
1934	227	1044	1271
1935	236	1133	1369
1936	264	1162	1426
1937	239	1071	1310
1938	317	1491	1808

Het aantal schuldigverklaringen f· gevallen van voorkoming der vervolging vermeerderde in 1938 met 498. Evenals in vorige jaren werden vele overtredingen wegens de Motor- en Rijwielwet gerechtelijk geconstateerd: 1938 251 schuldigverklaringen en 1163 gevallen van voorkoming, in totaal 1414 of 78 pct. van het totaal betreffende alle overtredingen (1808).

In alle gevallen van schuldigverklaring werd geldboete opgelegd. Als bijkomende straf werd 9 maal verbeurdverklaring van voorwerpen uitgesproken.

Justitieele Statistiek.

Omtrent den omvang der werkzaamheden van de colleges met militaire rechtspraak belast, verschaft de Justitieele Statistiek eenige gegevens. Bij de crimineele statistiek is de onherroepelijke veroordeeling de teleenheid, bij de justitieele statistiek de per instantie afgedane zaak.

Het aantal zaken door de militair-rechterlijke colleges hier tc lande bij proces afgedaan, steeg van 867 tot 1138, dus met 271.

	Aantal zaken bij proces afgedaan	Zaken buiten proces afgedaan (art. 74 Swb.)
1934	818	1044
1935	862	1138
1936	934	1164
1937	867	1071
1938	1138	1491

Een gedetailleerd overzicht betreffende de afgedane zaken in 1938, waarbij bovendien de cijfers van de colleges in Ned. Indië vermeld zijn, volgt hieronder.

1938 RECHTERLIJK COLLEGE.	Zaken in den loop van 1938 afgedaan.		Personen, op wie de zaken van de kolommen 1 en 2 betrekking hebben.		Personen, vermeld in kol. 3 en 4, zijn te verdeelen als volgt:							
	bij vonnis	buiten proces (art. 74 W. v. Sr).	Officieren.	Onderofficieren en manschappen.	Ter terechtzitting verwezenen naar den gewonen strafrechter.	Ten aanzien van welke geen straf werd opgelegd, doch aan den commandeerenden officier werd overgelaten of termen voortoepassing van een krijgstuchtelijke bestraffing aanwezig zijn.	Veroordeelden. Onvoorw.	Veroordeelden. Voorw.	Vrijgesprokenen.	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door Transactie.	Voorkwamen ex art. 74 Swb. verdere vervolging door Betaling der maxim. boete.
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Hoog Militair Gerechtshof.	107	8	19	103	—	9	[1]) 74	17	14	8	—
Krijgsraad Landm.'s-Bosch.	948	1193	177	2032	—	40	[2]) 773	143	59	1193	—
Krijgsraad Zeemacht Willemsoord	83	290	33	343	—		[1]) 70	11	5	290	—
Totaal Nederland . .	1138	1491	229	2478	—	49	917	171	78	1491	—
Hoog Militair Gerechtshof Ned.-Indie	21	—	—	22	—	1	21	—	—	—	—
Krijgsraad Zeemacht Soerabaja	69	—	2	71	1 —	2	6	3	4	4	—	—
Totaal Ned.-Indië. . .	90	—	2	93	—	3	84		4	4	—	—
Totaal Generaal . . .	1228	1491	231	2571	—	52	1001		1751	82	1491	—

[1]) Hieronder 1 gedeeltelijk onvoorwaardelijk, ged. voorw. veroordeeld.
[2]) Hieronder 2 gedeeltelijk onvoorwaardelijk, ged. voorw. veroordeeld en 4 gedeeltelijk vrijgesproken.

Door de Krijgsraden Landmacht en Zeemacht hier te lande werden in 1938 resp. 948 en 83 zaken afgedaan tegen resp. 691 en 55 in 1937. Door het Hoog Militair Gerechtshof werden minder zaken afgedaan, nl. 107 tegen 121 in 1937.

Naar verhouding was het aantal vrijgesprokenen niet zoo gering als in het voorafgegane jaar: het percentage kwam van 4.7 op 6.4.

Het aantal strafzaken, in Ned. Indië afgedaan, bedroeg in 1938 90 tegen 59 in 1937; het cijfer van het Hoog Militair Gerechtshof was 9, dat van den Krijgsraad Zeemacht te Soerabaja 22 hooger dan het overeenkomstige cijfer over 1937.

Omtrent de eindbeslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland en Ned. Indië in zake beklag over krijgstuchtelijke straffen geeft het volgende staatje eenige cijfers.

1938	De klacht werd bevonden				Straffen en strafredenen:				
Aantal beroepen aangenomen.	Geheel of gedeeltelijk gegrond.	Gedeeltelijk gegrond.	Ongegrond.	Niet ontvankelijk.	Straf en strafreden gehandhaafd.	Straf gewijzigd.	Strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden gewijzigd.	Straf en strafreden nietig verklaard.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Nederland. 14	3	2	8	1	8	1	1	1	3
Ned.-Indië. 3	—	2	1	—	1	[1]) 1	[2]) 1	—	—

[1]) Strafreden gehandhaafd [2]) Straf gehandhaafd.

In de justiticcle statistiek worden jaarlijks tal van gegevens betreffende administratieve rechtspraak gepubliceerd. Een onderdeel daarvan vormt de rechtspraak in ambtenarenzaken. De lezer zal het wellicht op prijs stellen ook eenige cijfers van omvang en afdoening der militaire ambtenarenzaken te kunnen raadplegen.

De Centrale Raad van Beroep te Utrecht oordeelt in eersten en eenigen aanleg: a. over besluiten in administratief beroep genomen; b. over besluiten door administratieve organen genomen, nadat krachtens algemeen verbindende regels optredende commissiën in de zaak een advies of uitspraak hebben gegeven (art. **3,** sub *2,* Ambtenarenwet).

De Centrale Raad van Beroep is ook belast met rechtspraak in ambtenarenzaken in hooger beroep (art. 3, P) t.a.v. in eersten aanleg door Ambtenarengerechten gewezen vonnissen.

Onderstaand staatje geeft cijfers betreffende rechtspraak in militaire ambtenarenzaken van den Centralen Raad van Beroep in 1935 t/m 1938, zoowel in eersten en eenigen aanleg als in hooger beroep.

Jaren.	CENTRALE RAAD VAN BEROEP; MILITAIRE AMBTENARENZAKEN.											
	Beroepen op 1 Jan. aanhangig.	Beroepen gedurende het jaar ingesteld door		Afgedane beroepen								Beroepen op 31 Dec. onafgedaan.
		den militair (nagel. betr. of rechtverkrijgende).	den Minister van Defensie.	Totaal aantal	bij beschikking niet ontvankelijk of ongegrond verklaard.	bij uitspraak						
						niet-ontvankelijk- of onbevoegdverklaring.	ongegrondverklaring.	nietigverklaring van aangevallen besluiten.	geheel of ged. nietigverklaring uitspraak ambtenarengerecht.	bevestiging uitspraak ambtenarengerecht.		
	a. Rechtspraak in eersten en eenigen aanleg.											
1935	2	5	—	7	2	4	1	—				—
1936	—	1	—	—	—	—	—	—				1
1937	1	2	—	3	1	—	1	1				—
1938	—	2	—	1	—	—	1	—				—

Jaren	CENTRALE RAAD VAN BEROEP; MILITAIRE AMBTENARENZAKEN.										
	Beroepen op 1 Jan. aanhangig.	Beroepen gedurende het jaar ingesteld door		Afgedane beroepen							J De d a onafged
		den militair (nagel. betr. of rechtverkrijgende).	den Minister van Defensie.	Totaal aantal	bij beschikking niet ontvankelijk of ongegrond verklaard.	bij uitspraak					
						niet-ontvankelijk- of onbevoegdverklaring.	ongegrondverklaring.	nietigverklaring van aangevallen besluiten.	geheel of ged. nietigverklaring uitspraak ambtenarengerecht.	bevestiging uitspraak ambtenarengerecht.	
	b. Rechtspraak in hooger beroep.										
1935	1	7	3	10	1	—	—	—	2	7	1
1936	1	1	1	3	—	1	—	—	1	1	—
1937	—	2	2	4	—	—	—	—	—	4	—
1938	—	14	—	13	1	—	—	—	—	12	1

Voorzoover niet de Centrale Raad van Beroep in eersten aanleg in ambtenareiizaken rechtspreekt, zijn met de rechtspraak in eersten aanleg belast de Ambtenarengerechten. T.a.v. de beroepen ingesteld ter zake van militaire ambtenarenzaken, oordeelt in eersten aanleg steeds het ambtenarengerecht, tot welks rechtsgebied de gemeente 's-Gravenhage behoort.

Jaren.	AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE; militaire ambtenarenzaken.								
	Beroepen op 1 Jan. aanhangig.	Beroepen gedurende het jaar ingesteld.	Door intrekking vervallen.	Afgedane beroepen					Beroepen op 31 Dec. onafgedaan.
				Totaal aantal.	bij beschikking beroep niet ontvankelijk of ongegrond verklaard.	bij uitspraak			
						niet ontvankelijk of onbevoegdverklaring.	ongrondverklaring.	nietigverklaring van aangevallen besluiten, enz.	
1935	3	14	2	14	—	4	6	4	1
1936	1	14	1	10	4	4	1	1	4
1937	4	16	—	13	4	—	7	2	7
1938	7	22	—	26	2	—	24	—	2

Duitsch militair strafrecht en strafprocesrecht.

Over het Duitsche Militarstrafgesetzbuch verschenen in dit tijdschrift het laatst mededeelingen in deel XXII blz. 130 (vgl. ook blz. 258). over de Militarstrafgerichtsordnung in deel XXII blz. 7 en deel XXIX blz. 229. Het laatste bericht vermeldde alleen het herstel van de afzonderlijke militaire rechtspraak in tijd van vrede bij Wet van 12 Mei 1933. De vorige berichten waren gegrond op Wetten van 22 Februari en 30 April 1926. Sedert hebben bij Wetten van 23 November 1934 en 16 Juli 1985 nog wijzigingen plaats gevonden, welke sanienhingcn met de ontwikkeling der algemeene Duitsche wetgeving, maar die hier te lande niet de aandacht hebben getrokken. Ook zonder een desbetreffende mededeeling zou men begrepen hebben. dat aan vernieuwing of verdere herziening van deze twee Wetboeken wordt gewerkt. In afwachting daarvan zijn vastgesteld een Verordnung über das Sonderstrafrecht im Kriege und bei besonderem Einsatz (Kriegssonderstrafrechtsverordnung, KSSVO) en een Verordnung iiher das niilitarische Strafverfahren iin Kriege und bei besonderem Einsatz (Kriegsstrafverfahrensordnung, KStVO), beide van 17 Augustus 1938 en in Januari 1940 met in arhtneming van een aantal wijzigingen en aanvullingen in „Neudruck" verschenen [1]). Op 26 Augustus 1939 zijn deze Verordeningen van kracht geworden.

Blijkens de officieele „Erläuterungen" zijn beide Verordeningen „ein Notbehelf. Das geltende Recht reicht nicht aus. Das neue Wehrmachtsstrafrecht ist noch nicht in Kraft, da seine Grundlage, das neue allgemrine Strafgesetzbuch, noch nicht verahschiedet ist."

De KSSVO bestaat slechts uit 11 paragrafen en „soll und kann nur die bedenklichsten Luckeri des geltenden Rechts schliessen". § 1 handelt over den omvang der werking van het Duitsche strafrecht. De volgende vier paragrafen houden delictsomschrijviiigen in voor spionnage, „Freischärlerei" (d.w.z. het zijn van franc-tireur), „Zuwiderhandlungen gegen die von den Befehlshabern im besetzten auslandischen Gebiet erlassenen Verordnungen" en „Zersetzung der Wehrkraft". De eerste twee strafbare feiten worden uitsluitend met de doodstraf bedreigd.

Theoretisch interessant is § 5a: „Personen, die dem Kriegsverfahren unterliegen, sind wegen strafbarer Handlungen gegen die Mannszucht oder das Gebot soldatischen Mutes unter Überschreitung des regelmässigen Strafrahmens mit Zuchthaus bis funfzehn Jahren, mit lebenslangem Zuchthaus oder mit dem Tode zu bcstrafen, wenn es die Aufrechterhaltung der Mannszucht oder die Sicherheit der Truppe erfordert."

§ 6 handelt over „Unerlaubte Entfernung, Fahnenflucht und Plünderung", verscherpt de strafbedreigingen dienaangaande en brengt een aanmerkelijke vereenvoudiging in de desbetreffende wetgeving.

---

1) Deze „Neudruck" is niet in den handel **verkrijgbaar** doch wel aanwezig in de bibliotheek van het Vredespaleis. Red. M.R.T.

§ 7 vervangt de „Ehrenstrafe der Dienstentlassung" door „Rangverlust", onderscheidelijk „Verlust eines höheren Dienstgrades". Want anders zou de gestrafte in het achterland aan het gevaar van het front zijn ontrokken. Het Nederlandsche recht kent geen degradatie van officieren; blijkens de Memorie van Antwoord op art. 25 W.M.Sr. (van der Hoeven I blz. 340) achtte de Regeering het „ondenkbaar, dat een officier, een feit gepleegd hebbende dat hem onwaardig of ongeschikt maakt in den door hem bekleeden rang te blijven dienen, na het ondergaan zijner hoofdstraf weer verder diene als matroos of soldaat". Het is echter merkwaardig, dat wij dit ten gevolge van de in de Dienstplichtwet neergelegde administratieve regelingen toch hebben zien geschieden.

Het oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijp wordt ingevoerd. § 8 bepaalt: „Als Disziplinarubertretungen sind zu beurteilen:

1. vorsatzliche oder fahrlassige Verstösse gegen die militärische Zucht und Ordnung, die keinem Strafgesetz unterfallen;
2. Zuwiderhandlungen gegen Strafgesetze, die gerichtlich nicht bestraft onder strafvollzugsfrei gelassen werden."

De Oberbefehlshaber des Heeres heeft — trouwens overeenkomstig § 16a KStVO — bepaald, dat de afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen moet worden gemeld aan den „Gerichtsherr", zonder dat de afdoening daar echter op mag wachten. De tegenwoordige Generalfeldmarschall von Brauchitsch besloot deze order met de woorden: „Die Strafe soll damit der Tat unmittelbar auf dem Fusse folgen und so erzieherisch am starksten wirken. Auf der anderen Seite muss jeder Misshrauch dieser erweiterten Rechte unterbleiben, deren Zweck keinesfalls darin liegt, den Tater der verdienten Strafe zu entziehen."

§§ 9—11 houden „Schlussbestimmungen" in.

De KStVO is een uit 121 paragrafen bestaand tijdelijk Wetboek van Strafvordering, dat een nauwkeurige bestudeering zeker verdient. Grondgedachten blijken dadelijk uit de officiëele toelichting: „Die militärische Strafrechtspflege dient im Kriege der Erhaltung und Stärkung des Wehrwillens und der Wehrkraft des Deutschen Volkes. denn sie hat die besondere Aufgabe, der Schlagfertigkeit und Sicherung der Wehrmacht durch eine rasche und strenge, aber gerechte Xnwendung der Kriegsgesetze einen verscharften Rechtsschutz zu gewahren." Hiertoe bezit de KStVO „ein besonders beweglich gestaltetes Verfahren. Dabei beriicksichtigt sie zugleich" — evenals trouwens de KSSVO — „die völkerrechtlichen Vereinbarungen. vor allem in den Bestimmungen uber die Kriegsgefarigenen."

In § 1 worden de voorschriften aangewezen, „die unter allen Umstanden zu beachten sind". „Darüber hinaus bringt die KStVO nur solche Restimmungen, die fur eine einheitliche Handhabung der militarischen Strafrechtspflege unerlasslich sind, ohne sie jedoch fiir unbedingt zwingend zu erklären. Sie haben nur den Charakter von Anweisungen."

Verder bepaalt § 1: „Es wird vorbehalten, die Vorschriften dieser Verordnung fiir das Verfahren gegen Angehörige des Feindes insoweit zu andern, als dessen Verfahrensvorschriften und ihre Handhabung nicht dieselben Rechtssicherheiten verburgen."

§§ 2—3a behandelen uitvoerig de absolute competentie. Het viel mij daarbij op, dat militairen met groot verlof aan de militaire rechtspraak zijn onderworpen o.m. voor wat betreft „Zweikampf mit tödlichen Waffen, Herausforderung oder Annahme der Herausforderung zu solchem Zweikampf und Kartelltragen". In M.R.T. XXXTII, 294, 295 bepleitte ik voor ons recht en bij de Nederlandsche opvattingen omtrent het duel deze feiten eveneens steeds voor den militairen rechter te brengen.

Voor het bezette Nederlandsche gebied van bijzonder belang is § 3 over het „Operationsgebiet":

(1 Dem Kriegsverfahren sind ferner unterworfen Auslander und Deutsche wegen aller von ihnen im Operationsgebiet begangenen Straftaten.

(2) Die Gerichtsherrn sollen jedoch nur dann Straftaten nach Abs. 1 verfolgen, wenn ein Bedurfnis der Kriegsfuhrung dies gebietet. Sie können die Strafverfolgung an die allgemeinen Gerichte im rückwärtigen Armeegebiet abgeben.

(3) Fur das ruckwartige Armeegebiet bestimmen die Oberbefehlshaber der Armeen, in w-elchem Zeitpunkt und Umfang die Zustandigkeit der Militärgerichte erlischt und auf allgemeine Gerichte ubergeht."

Interessant is de militair-rechterlijke organisatie. Voor wien al eerder met het Duitsche recht had kennis gemaakt, was het niet anders te verwachten, dan dat het zwaartepunt bij den „Gerichtsherr" zou worden gelegd. Ik ontleen aan § 5:

(1 Oberster Gerichtsherr der Wehrmacht ist der Fuhrer und Reichskanzler.

(2) Gerichtsherrn sind der Prasident des Reichskriegsgerichts und die Befehlshaber iind Kommandeure, die der Chef des Oberkommandos der Wehrmacht oder die Oberbefehlshaber der Wehrmachtteile fur ihren Befehlsbereich dazu hestimmen."

Wanneer aan de drie volgende voorwaarden voldaan is, kan evenwel volgens § 13a („Standgerichte") een Regimentscommandant als Gerichtsherr optreden:

„1. die Aburteilung aus zwingenden militarischen Grunden keinen Aufschub duldet,
2. ein Gerichtsherr nicht auf der Stelle erreicht werden kann und
3. die Zeugen oder andere Beweismittel sofort zur Verfugung stehen."

Van de bepalingen over de relatieve competentie noem ik die (§ 12 Abs. 2) over detacheering van een onderdeel (in ons recht een épineus onderwerp, vgl. A. Spruijt, *Militaire* ***procedures*** blz. 78, 79, mijn aanteekening in M.R.T. XXXV, 238): „Eine Zuteilung eines Truppenteils bcgrundet keinen Wechsel der gerichtlichen Zustandigkeit.

wenn nicht der Befehlshaber, der die Zuteilung anordnet, etwas anderes bestimmt." De Disziplinarstrafordnung fur das Heer (HDStO) van 1926 kent in § 16 voor de door haar geregelde materie een ander stelsel: „Als abgezweigt sind Truppenteile anzusehen, die von ihrem nachsthöherem Befehlshaber örtlich so weit entfernt sind, dass sie seine tagliche Befehle nicht unmittelbar hei dei Befehlsausgabe empfangen können, sofern sie nicht ausdrücklich einem andern Befehlshaber unterstellt worden sind." Maar deze bepaling houdt hiermede verband, dat detachementscommandanten een grootere strafbevoegdheid bezitten, dan met hun eigenlijke functie overeenkomt.

§ 14 bepaalt niet alleen, dat opper- en vlagofficieren in eersten aanleg voor het Rcichsliriegsgericht terecht staan, maar ook dat dit College in eersten aanleg oordeelt over een tiental der ernstigste delicten, waaronder „Hochverrat", „Landesverrat", „Kriegsverrat", „Angriff gegen den Fiihrer und Reichslianzler", „Zersetzung der Wehrkraft" en spionnage. Hierbij is o.m. een uitzondering gemaakt voor feiten, waarvan de vervolging in het operatiegebied wordt aangevangen.

Merkwaardig is de positie der „richterliche Militärjustizbeambten". De Toelichting schrijft: „Der Kriegsgerichtsrat ist ausserhalb des Spruchgerichts an die Weisungen seines Gerichtsherrn gebunden. Er hat dessen Entscheidungen mit zu unterzeichnen. Glaubt er, die Mitverantwortung fur die Rechtmassigkeit der Entscheidung nicht übernehmen zu könneii, so darf er sie nicht mitzeichnen, wenn seine Vorstellung erfolglos geblieben ist. Die Entscheidung ist dann auch ohne richterliche Unterschrift bindend."

In dit verband moet ik stil staan bij het „Nachprüfungsverfahren", dat eenigermate is te vergelijken met ons verleencn van fiat executie. De uitspraken der Feldliriegsgerichte zijn nl. „mit Rechtsmitteln nicht anfechtbar" (§ 76), maar zijn onderworpen aan een speciaal onderzoek, dat tot „Bestätigung" of tot „Aufhebung" leidt. Alleen tegenover „Freischärler" kan deze „Nachprüfung" zoo noodig achterwege blijven (§ 77). De regeling, welke bevelhebbers over het „Bestatigungs-" en welke ook over het „Aufhebungsrecht" beschikken, is verre van eenvoudig. „Das Bestatigungsreclit steht im allgemeinen" — aldus de Toelichting — „dem Gerichtsherrn, das Bestätigungs- und Aufhebungsrecht dagegen nur dem ubergeordneten Befehlshaber zu." Bij de Bestatigung is het mogelijk, dat de opgelegde straf hoogstens tot het minimum wordt verzacht; de doodstraf en tuchthuisstraf zijn hiervan uitgezonderd (§ 81).

Vóór zijn beslissing over de Bestätigung kan de bevelhebber de „Begutachtung" gelasten door een richterlichen Militarjustizbeamte. Een „schriftliches Rechtsgutachten" is, behalve in nog enkele gevallen, verplicht, wanneer veroordeeld is tot den dood of een vrijheidsstraf van meer dan één jaar (§ 83). Een nader onderzoek kan worden gelast (§ 85).

Hier blijkt nu de macht van den Kriegsgerirhtsrat, die voor dit merk ook niet mag worden vervangen door iederen officier, maar

alleen door een „zum Richteramt befahigten Beamte oder Offizier". Wil — aldus § 89 — een alleen tot Bestätigung gerechtigde bevelhebber „entgegen dem Rechtsgutachten" de Bestiitigung weigeren, dan moet — gelijk voor de hand lag — de zaak aan den naasthoogeren bevelhebber worden voorgelegd. Maar dit geldt evenzoo. wanneer „das Rechtsgutachten wesentliche Bedenken erheht gegen die Gesetzlichkeit des Urteils oder gcgen die tatsächlichen Feststellungen oder gegen die Strafzumessung"; bevesiigen tegen het advies mag een bevelhebber niet! Een tot Aufhebung gerechtigde bevelhebber mag, wanneer het Gritachten afwijzend is, wel opheffen, maar evenmin tot Bestiitigung overgaan. Wenscht hij hel eerste niet te doen, dan moet de zaak eveneens naar den naasthoogeren bevelhebber. De regeling is ingewikkeld, doch er blijkt uit. dat bevelhebber en Kriegsgerichtsrat het eens moeten zijn. Echter zijn, naar de Toelichting ook zegt, „die Vorschriften uber die Begutachtung der Feldurteile nicht zwingend im Sinne von § 1".

„Wird das Urteil aufgehoben, so beruft der zuständige Gerichtsherr ein neues erkeiinendes Gericht. Der Befehlshaber, der die Aufhebung verfügt, kann auch einen anderen Gerichtsherrn damit betrauen" (§ 90).

Ik moet tot het begin der KStVO terugkeeren. § 8 bepaalt, dat „für den Befehlsbereich" van een regimentscommandant door den Gerichtsherr een of meer „Gerichtsoffiziere" worden benoemd, die als „Untersuchungsführer" (officieren-commissaris) *moeten* optreden. Hun taak is „Untersuchungshandlungen vorzunehmen". Is evenwel een „.Ermittlungsverfahren" (gerechtelijk vooronderzoek) noodig, dan wordt dit aan een richterlichen Militärjustizbeambte opgedragen als Untersuchixngsfuhrer (§ 17). De Erläuterungen achten het echter waarschijnlijker. dat het geheele vooronderzoek aan den Gerichtsoffizier („oder der nächste Disziplinarvorgesetzte") zal worden opgedragen, aangezien eenheden als divisies in den regel slechts over één „richterlichen Beambten" zullen beschikken, wiens diensten vour de „Hauptverhandlung" noodig zullen zijn.

§ 8 Ahs. 4 bepaalt: „.Der Gerichtsherr kann einen Gerichtsoffizier mit der Vertretung der Anklage vor den Feldkriegsgerichten beauftragen." Deze combinatie van dr functiën van Officier-Comniissaris en Auditeur-Militair werd voor onze Krijgsraden te velde door de hooggeachte Redactie bepleit in M.R.T. XXXIII, 4 en 7 (ontwerpart. 250 R.L.).

Het „Feldkriegsgericht" (§ 9) wordt door een richterlichen Militärjustizbeamte gepresideerd. Ontbreekt deze functionaris, dan springt zoo mogelijk die van een andere eenheid in. Kan dat niet, dan treedt bij voorkeur een officier op, „der die Befahigung zum Richteramt hat". Voor den buitenstaander schijnt het, dat hier aan den leeftijd weinig gewicht wordt gehecht; art. 245 X.L. eischt, dat een Krijgsraad te velde door een hoofdofficier wordt gepresideerd.

Verder telt een Feldkriegsgericht twee bijzitters, de een officier. de ander „möglichtst aus der Rangklasse und Laufhahn des Ange-

klagten, bei Zivilpersonen in Anpassung an ihre Lebensstellung oder sonstigen Verhältnisse zu bestimmen".

Uit de vele paragrafen over het „Ermittlungsverfahren" en de „Hauptverhandlung" doe ik slechts enkele grepen. De eed is voor getuigen en deskundigen assertorisch, voor tolken promissorisch (32). De Gerichtsherr beslist over „Untersuchungshaft" (preventieve hechtenis, § 36). In § 47 is het opportuniteitsbeginsel neergelegd; de Gerichtsherr kan een vervolging ook opschorten om „dem Beschuldigten Gelegenheit zu geben, sich durch Mutbeweise einer endgultigen Einstellung wurdig zu erweisen"; vgl. bij dit laatste H. H. A. de Graaff in M.R.T. XXXIII, 261 vlgg. [1]). § 65, „Urteilsgründe", doet sterk denken aan onze motiveeringsvoorschriften, artt. 358, 359 Sv.; echter: „Ein freisprechendes Urteil muss erkennen lassen, aus welchen tatsachlichen oder rechtlichen Griinden es den Angeklagten freispricht."

§§ 48a—48e handelen over de „Strafverfügung". „Der Gerichtsherr kann Geldstrafen oder Freiheitsstrafen von höchstens drei Monaten .... durch eine schriftliche Strafverfugung festsetzen." De beklaagde kan hiertegen binnen een termijn van drie dagen „Einspruch erheben" (gemotiveerd); dan komt de zaak voor den Krijgsraad, tenzij de Gerichtsherr de Strafverfugung „zurücknimmt".

De herziening („Wiederaufnahme des Verfahrens") is in §§ 91—100 geregeld. De Erläuterungen zeggen daarover: „Die sachlichen Voraussetzungen dafiir wurden vereinfacht, insbesondere ist die Wiederaufnahme zu Ungunsten des Verurteilten erweitert. Die Gerichtsherren werden von der letzten Möglichkeit nur dann Gebrauch machen, wenn das allgemeine Rechtsempfinden oder schwerwiegende militarische Belange es verlangen." Herziening van een vrijspraak is ook mogelijk. Welke Gerichtsherr competent is, volgt in den regel uit de indeeling van den veroordeelde bij het indienen van den „Antrag" tot herziening. De beslissing over de toelating van den Antrag ligt bij het Feldkriegsgericht; daarvoor moet ook de nieuwe Hauptverhandlung plaats vinden.

Volgen elf paragrafen over de „Strafvollstreckung". De voltrekking van de doodstraf wordt in § 103 uitvoerig geregeld; Abs. 1 daarvan luidt: „Die Todesstrafe wird durch Erschiessen, bei Frauen grundsatzlich durch Enthaupten vollzogen."

Hoogst belangrijk is § 104:

„(1) Der Vollzug von Frciheitsstraffen an Wehrmachtsangehörigen und deutschen Zivilpersonen im wehrpflichtigen Alter wird bis nach Beendigung des Kriegszustandes ausgesetzt.

(2) Der Gerichtsherr kann jedoch jederzeit den sofortigen Strafvollzug anordnen, wenn ein wichtiger Grund die sofortige Verbüssung der Strafe erfordert."

---

[1]) Men vergelijke in dit verband ook de hierna op blz. **239** vermelde sententie van het H.M.G. van 20 Augustus 1940, alsmede 's Hofs beschikking van 13 Augustus 1940, hierna blz. **252.** Red. M.R.T.

Aan de Toelichting hierbij ontleen ik: „Die Vollstreckung von Freiheitsstrafeii darf Ehrlosen und Feigen keinen Anreiz geben, sich dem Frontdienst zu entziehen. Soldaten, die gefehlt haben, sollen vielmehr Gelegenheit zur Bewahrung in der Front erhalten."

Het is evenwel niet noodig deze lieden weder in den troep los te laten; de Gerichtsherr kan, naar § 105 bepaalt, gelasten, dat zij „für die Dauer der Aussetzung des Strafvollzngs in Sonderabteilungen oder Lagerverbanden zu verwahren sind" (Lagerverbande zijn bestemd voor Duitsche burgers in den dienstplichtigen leeftijd; zij zijn vooreerst niet opgericht). „Hat ein Verurteilter während seiner Zugehörigkeit zu einer Sonderabteilung oder einem Lagerverband hervorragende Beweise von Mut abgelegt oder sich iri anderer Weise hervorragend hewahrt oder sich ausgezeichnet gefuhrt, so kann der Oberbefehlshaber [des Wehrmachtteils] anordnen, das die Zeit der Verwahrung ganz oder teilweise auf die zu verbiissrnde Freiheitsstrafe angerechnet wird." (§ 106).

Nadere „Richtlinien für die Strafvollstreckung im Kriege und hei hesonderem Einsatz" zijn op 30 September 1939 door den Chef des Oberkommandos der Wehrmacht vastgesteld. Daarin is o.m. bepaald, dat in de plaats van de juist genoemde Sonderabteilungen worden opgericht „Straflager der Wehrmacht".

Ik neem nog over § 109 Abs. 1: „Freiheitsstrafen können an Wehrmachtangehörigen auch in der Weise vollzogen werden, dass die Verurteilten für die Dauer der Strafzeit ausserhalb des Dienstes:

1. Beschrankungen ihrer persönlichen Freiheit unterworfen,
2. zu besonderen Dienstleistungen herangezogen werden."

Dit doet denken aan de voor krijgstuchtelijke straffen geldende § 42 HDStO, door mij geciteerd in M.R.T. XXXIV, 271.

Gratie kan worden verleend door den Führer und Reichskanzler en door de Oberbefehlshaber der Wehrmachtteile (§ 114).

Over de kosten handelt § 117.

P. J. A. CLAVAREAU.

's-Gravenhage, September 1940.

BOEKAANKONDIGING.

Van het proefschrift van ***Dr.*** A. *Spruijt* ,,Militaire procedures" is thans eene uitgave verschenen bij N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn.

Het werk wordt, uitsluitend gebonden, verkrijgbaar gesteld tegen den prijs van f 4,50.

Waar wij in de vorige aflevering van dit tijdschrift, blz. 127—139, reeds eene uitvoerige beschouwing aan dit boekwerk wijdden, meenen wij thans met bovenstaande korte mededeeling te kunnen volstaan.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van **17** Juli **1823.**

President: Moorrees.

Leden: Van den Velden, Raeber, Van Oldenbarneveldt genaamd Witte Tullingh, Bijl, Hora Siccama, Bruce en van Hoeij.

Berechting van den president en de leden van den krijgsraad in het Provinciaal kommandement van Noord-Brabant, in eersten aanleg gezamenlijk voor het H.M.G. terechtstaande, beschuldigd van „het zich bedienen van smaadwoorden en beleedigende uitdrukkingen, omtrent eenen anzbtenaar, die met het vervolgen der misdrijven bij de Militaire Justitie in 's Konings naam is belast", zulks betreffende den auditeur-milifair en voorkomende in eene Memorie door den Krijgsraad aan het H.M.G. ingezonden naar aanleiding van den door dien -4.-M. tegen een beklaagde ingedienden Eisch tot veroordeeling tot de doodstraf.

Vrijspraak, echter met compensatie der Losten, overeenkomstig de voordracht van den advocaat-fiskaal, ten betooge dat de woorden in de Memorie op zich zelve van beieedigenden aard zijn en als zeer onvoegzaam moeten worden beschouwd, nochtans niet geheel onaannemelijk is dat de gedaagden niet de directe bedoeling hebben gehad om den auditeur-militair te beleedigen, terwijl ook de verklaring door hen gegeven omtrent zin en strekking hunner woorden voor den A.-M. als satisfactoir kan worden gehouden.

Alzoo aan het Hoog Militair Geregtshof van het Koningrijk der Nederlanden, door den Advocaat-Fiskaal voor 's Konings Zee- en Landmacht is voorgedragen:

Dat hij Advocaat-Fiskaal ambtshalve van dezen Hove verzogt en geobtineerd hebbende, Mandament van dagvaarding in persoon, tegen den Luitenant Kolonel E.R., de Kapiteins G.v.B. en P.F. de S. en de Luitenants J.C.v.R., C.E.S., H.A.M. en J.B. alle te samen als President en Leden hebbende uitgemaakt den Krijgsraad in het Provinciaal Kommandement van Noord-Brabant, in de zaak van den Auditeur-Militair in het voorgeschreve Kommandement, tegen den gedetineerden J.v.P., terzake dat de voornoemde Luitenant-Kolonel, Kapiteins en Luitenants. uit den Eisch van den opgemelden Auditeur-Militair, eene aantijging hadden getrokken, volgens welke deze Ambtenaar het er op zoude hebben toegelegd, om den gedetineerden van P., opzettelijk als schuldig te doen voorkomen en hoewel onschuldig, of zeer verschoonbaar. tot de doodstraf te doen veroordeclen,

En ter zake alzoo, dat dezelve Luitenant-Kolonel, Kapiteins en Luitenants. zich hadden bediend van smaadwoorden en beleedigende uitdrukkingen, omtrent eenen ambtenaar, die met het vervolgen der misdrijven bij de Militaire Justitie, in 's Konings naam is belast;

Dat de gedaagden in persoon ten dage dienende deswege zijnde gehoord, hebben erkend, dat de Memorie, waarbij die smaadwoorden en heleedigende uitdrukkingen voorkomen, met hun goedvinden, voorkennis en toestemming alzoo aan dit Hof is ingezonden;

Dat de gedaagden in persoon door deze erkentenis dan ook hebben beleden, zich bediend te hebben van de navolgende uitdrukkingen:

„De Krijgsraad zoude vermeenen, zich niet van haren plicht gekweten te hebben, indien zij de onverklaarbare verbittering, welke de Auditeur-Militair in zijn eisch aan den dag legt, met stilzwijgen voorbij ging — in dit stuk wordt met eene bewonderingswaardige naiviteit een paar malen herhaald. dat het ten processe bewezen en uit de omstanbigheden en verklaringen der getuigen gebleken is, dat de gedetineerde zich schuldig heeft gemaakt aan een hoofdmisdaad. terwijl den Krijgsraad, van het begin tot het einde der procedure, geen enkel valabel bewijs, dat de misdaad werkelijk gepleegd is, heeft bespeurd — op dezen toon voortvarende en de gevaarlijkste stellingen verdedigende, komt de Auditeur-Militair eindelijk aan zijne conclusie en verlangt de straf des doods, voor eenen twintig jarigen jongeling, wiens misdaad onbewezen is. doch welke (indien hij die al begaan mogt hebben) hiertoe door alle mogelijke middelen geprovoceerd zoude zijn geworden.

De Krijgsraad had verwacht. dat de Auditeur-Militair, in zijne conclusie van eisch, het Exposé der gronden, waarop hij dezelve doet, zoude hebben laten volgen. door eene vermelding der verzachtende omstandigheden, welke zich in deze zaak zoo menigvuldig voordoen; — de eischer had hierdoor, naar de meening van den Krijgsraad niet anders dan zijnen plicht betracht, als zijnde het eene waarheid, dat een Auditeur-Militair in iedere zaak, alles en dus ook hetgeen den beschuldigden tot voordeel kan verstrekken, moet doen opmerken, ten einde hierdoor het oordeel en het geweten der Rechters in hunne uitspraak voor te lichten. — Indien deze waarheid wordt miskend, wat zoude er van den ongelukkigen krijgsman worden, welke onder het gewigt eener zware beschuldiging. zonder verdediger, voor den Krijgsraad verschijnt, — overgeleverd aan eenen Auditeur-Militair, welke den vrijen teugel aan zijne krimineele inspiratiën geeft, zonder eenige der verzachtende omstandigheden, welke zich in die zaak kunnen voordoen, aantevoeren, zal zijn lot niet lang twijfelachtig blijven, dewijl het eenen Krijgsraad niet mogelijk is, om bij eene simpele voorlezing der stukken van den processe, die punten van verzachting te saisisseeren, welke er kunnen voorkomen."

Dat de Gedaagden echter hoofdzakelijk hebben geantwoord in die uitdrukkingen geene aantijging gevonden, of daarmede bedoeld te hebben, dat de Auditeur-Militair, het er op zoude hebben toegelegd, om den Gedetineerden *van P.* opzettelijk als schuldig te doen voor-

komen, en hoezeer onschuldig, of zeer verschoonbaar. tot de doodstraf te doen veroordeelen;

Dat behalve deze ontkentenis van de Gedaagden, omtrent de bedoeling en de strekking, om den Auditeur-Militair te hebben willen beleedigen, nog door den eersten gedaagden in persoon, verschillende punten en gedragingen van den evengemelden ambtenaar in dit proces zijn aangevoerd, welke hij vermeent, dat aanleiding of grond tot de voor aangehaalde memorie hebben gegeven:

Dat almede omtrent de bedoeling van deze uitdrukkingen, door den eersten gedaagden in persoon, inzonderheid is opgegeven, dat vele derzelve uitdrukkingen, in algemeene *bewoordingen* zijn vervat, en gene *dadelijke* personeele *bedoeling* hebben;

Dat hoezeer de vooraangehaalde woorden op zichzelve van eene beleedigende aart zijn en in een officieel stuk, hetwelk aan eenen hogeren Rechter is gerigt, als zeer omvoegzaam moeten worden beschouwd, nochtans niet geheel onaannemelijk blijft, dat de gedaagden in persoon, daarmede geene directe bedoeling hebben gehad, om den Auditeur-Militair te beleedigen, en dat dezelve meer aan eene te ver gedrevene vooringenomenheid met hun systhema in dc zaak van den gevangenen *van* P., dan wel aan een zoodanig oogmerk moeten worden toegekend, terwijl ook die verklaring van de gedaagden in persoon, omtrent den zin en de strekking hunner woorden, voor den Auditeur-Militair als satisfactoir, kan worden gehouden:

En dat vermits er geenen genoegzamen grond aanwezig blijkt, om het verrigte der gedaagden in persoon, als misdadig te beschouwen, hij Advocaat-Fiskaal mitsdien vermeend had, aan den Hove te moeten voordragen en verzoeken, dat de gedaagden in persoon van de tegen hen ingebrachte beschuldiging zouden worden geabsolveerd, met compensatie der kosten in deze gevallen;

Zoo is 't dat welgemeld Hoog Militair Gerechtshof, gezien en geëxamineerd, de door den Advocaat-Fiskaal voornoemd, bij zijne ten deze ingediende memorie van voordracht. tot adstructie van het daarbij gedaan verzoek, onder behoorlijke notitie overgelegde stukken, en voorts met rijpe deliberatie van Rade, doorgezien en overwogen hebbende, alles wat ter materie dienende was en konde of mochte moveeren:

Regt doende in den Naam en van wegens Zijne Majesteit den Koning der Nederlanden, Prins van Oranje Nassau, Groot Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.;

Gezien artikel 181 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

De gedaagdens E.R., G.v.B., P.F. de S., J.C. van R., Ch.E.S., H.A.M. en J.B., alle te sanien, als President en Leden, hebbende uitgemaakt de Krijgsraad in het Provinciaal Kommandement van Noord-Braband, in de zaak van den Auditeur-Militair in voorzegde Kommandement tegen de gedetineerde J. van P.,

Vrijspreekt van de beschuldiging van zich te hebben bediend van smaadwoorden en beleedigende uitdrukkingen omtrent eenen ambte-

naar, welke met het vervolgen der misdaden bij de Militaire Justitie in 's Konings Naam is belast;

Comperiseert niettemin de kosten van den processe om redenen den Hove daartoe moveerende.

Hoewel meer den een eeuw oud vonden wij deze sententie belangwekkend genoeg om aan de vergetelheid te worden onthouden. Onze aandacht was er op gevallen bij de lezing van het proefschrift van Dr. Spruijt. (blz. 199, noot.) *Red. M.R.T.*

Woog Militair Gerechtshof.

Sententie van 13 Februari 1940.

President: Jhr. Mr. C. I. van der Wijck (fung.).

Leden: vice-admiraal B. Schreuders, luitenant-generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en vice-admiraal X. Vos.

Advocaat-fiskaal: Mr. J. U. Polman (fg.).

Raadsman: Mr. M. van der Sluys.

Nu ten lnste van beklaagde bewezen is verklaard, dat hij zich tegen den commies Boomsma heeft verzet, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad staat cermeld dat hij dit feit jegens den commies Hendriks zou hebben gepleegd, is op grond van deze incongruentie tusschen telastelegging en verwijzing geen recht tot strafcordering aanwezig, zoodat vrijspraak moet volgen.

(Anders de A. F. die had geconcludeerd tot bevestiging van het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te 's Hertogenbosch.)

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 5en Januari 1940 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, tegen A. W. D., oud 33 jaar. geboren te Diepenveen, gewoon dienstplichtig-soldaat bij de Mitrailleur-compagnie van het IIe Bataljon, 43e Regiment Infanterie, gerequireerde in persoon, geintimeerde, bijgestaan door zijn raadsman Mr. M. van der Sluys, advocaat te 's-Gravenhagc, en van **h.** W. D., voornoemd, appellant van gemeld vonnis, bijgestaan door zijn raadsman Mr. van der Sluys, voornoemd, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenboscli, geintimeerde. voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de acten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in ziine schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten Rechter;

O. dat, nu ten laste van beklaagde bewezen is verklaard, dat hij zich tegen den commies der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen Boomsma heeft verzet, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad staat vermeld, dat hij dit feit jegens den commies der Directe Belastingen, Invoerrechten en Accijnzen Hendriks zou hebben gepleegd, op grond van deze incongruentie tusschen telastelegging en verwijzing geen recht tot strafvordering aanwezig is en beklaagde mitsdien, zulks met vernietiging van het vonnis van den Krijgsraad, van het hem tenlastegelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 193 en 197 van de Rechtspleging bij de landmacht, junctis de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verstaat dat ter zake van het aan beklaagde ten laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt hem mitsdien vrij.

Het schijnt ons niet juist, dat aan deze incongruentie dergelijke ver-gaande invloed wordt toegekend. Er moet volgens B.L. 14 slechts een schriftelijke beschikking tot verwijzing zijn als grondslag voor verder gerechtelijk onderzoek.. De omschrijving van het feit is niet voorgeschreven up straffe van nietigheid en de informatien bieden juist — de redactie is met dit opxet zóó gekozen — de gelegenheid om fouten in de eerste omschrijving bij de telastelegging te kunnen herstellen. Zie ook onze aanteekening onder de volgende sententie.

Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 24 November 1939.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: vice-admiraals J. H. 0. graaf van den Bosch en B. Schreuders, luitenant-generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Jhr. Mr. C. I. van der Wijck (plv.).

Advocaat-fiskaal: Mr. J. U. Polman (fg.).

Raadsman: Mr. H. N. J. C. van Meerten.

Nu bewezen is verklaard, dat beklaagde zijn korps te Gilxe-Rijen zonder verlof heeft verlaten, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad staat vermeld, dat hij dit feit te Soesterberg zou hebben gepleegd, is op grond van deze incongruentie tusschen telastelegging en verwijzing geen recht tot strafvordering aanwezig. Vrijspraak.

(Anders de A. F. die had geconcludeerd tot bevestiging van het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te 's-hertog en bos cl^.)

In de zaak van C. P. de R. oud 20 jaar, geboren te L., gewoon dienstplichtig-soldaat bij het 1e luchtvaartregiment, gerequireerde in persoon, appellant van een vonnis op 17 October 1939 door den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch tegen hem gewezen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. H. N. J. C. van Meerten, advocaat te 's-Gravenhage, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geïntimeerde, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord den beklaagde zoo in zijne antwoorden als in de middelen van verdediging door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter;

O. dat, nu ten laste van beklaagde bewezen is verklaard, dat hij zijn korps te Gilze-Rijen zonder verlof heeft verlaten, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad staat vermeld, dat hij dit feit te Soesterberg zou hebben gepleegd, op grond van deze incongruentie tusschen telastelegging en verwijzing geen recht tot

strafvordering aanwezig is en beklaagde mitsdien. zulks met vernietiging van het vonnis van den Krijgsraad, van het hem tenlastegelegde moet worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 193 en 197 der Rechtspleging bij de Landmacht, junctis de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende,

Verstaat dat ter zake van het aan beklaagde ten laste gelegde feit geen recht tot strafvordering aanwezig is;

Spreekt hem mitsdien vrij.

'Veel is reeds geschreven over de verhouding tusschen de beschikking tot verwijzing en de telastelegging in het bevel tot bijeenkoming van de krijgsraad. Ook de militaire rechtscolleges zagen die vraag herhaaldelijk aan hun oordeel onderworpen. Het H.M.G. stelt aan feitelijke overeenkomst vrij strenge eischen, zooals ook weder blijkt uit de beide hierboven gepubliceerde sententies van ***24*** *November* ***1939*** *en* ***13*** *Februari* ***1940.***

's Hofs opvatting mag geacht worden te zijn neergelegd in het, destijds anoniem, verschenen opstel van zijn toenmaligen president Mr. Schepel, te vinden in M.R.T. XVI, bla. ***18-30.*** *Nu trof het ons echter, dat Mr. X. op blz. 28, met verwijzing naar eene sententie van* ***14*** *September* ***1915*** *(M.R.T. XIII,* ***226)*** *niet noodzakelijk oordeelt, „dat beide telastleggingen, wat tijd en plaats van het feit betreft geheel met elkaar in overeenstemming zijn", mits vaststaat dat éénzelfde feitelijk gebeuren is bedoeld. Blijkens laatstgenoemde sententie was de verdachte verwezen ter zake van bedreiging met zware mishandeling gepleegd te Westerhoven, terwijl in de onder het bevel tot bijeenkoming van den krijgsraad opgenomen telastelegging was gesteld dat dit feit begaan was te Bergeijk. Met vernietiging van het in anderen zin, gewezen vonnis van den krijgsraad te 's-Hertogenbosch besliste het H.M.Q. dat dit verschil geen aanleiding geeft voor de uitspraak dat hier geen recht tot strafvordering aanwezig zou zijn* [1]*). Een veroordeelend vonnis werd dientengevolge gewezen. Het Hof wijst er onder meer ook op, dat art.* ***14*** *R.L. eischt eene omschrijving van het feit dat wordt ten laste gelegd, art. 114 bovendien met vermelding van tijd en plaats van dat feit.*

Toetsen wij nu de hierboven opgenomen sententie van 24 November ***1939*** *aan de opvatting gehuldigd* ***in, 1915,*** *dan meenen wij dat er tusschen die beide beslissingen incongruentie bestaat. Wel is de plaatselijke afstand tusschen Westerhoven en Bergeijk minder groot dan tusschen Gilze-Rijen en Soesterberg, maar ook in dit geval zal*

[1]) In gelijken zin bij eene verwijzing ter zake van dienstweigering gepleegd te Chaam, in de telastelegging gewijzigd in Alphen. Sent. 12 April 1918, medegedeeld door Mr. M. H. de Boer in M.R.T. XIV, 242.

toch wel hetzelfde feit, n.l. ongeoorloofde afwezigheid gedurende zekeren tijd, bedoeld zijn.

In de zaak berecht bij sententie van 13 Februari 1940 gaat het niet om de plaats van het te laste gelegde feit maar betreft het verschil den persoon tegen wien het feit (verzet) zou zijn gepleegd.

Bij de verwijzing wordt als zoodanig genoemd de commies Bendriks in de felasfelegging de commies Boomsma. Op grond van dit verschil volgde ook hier eene vrijspraak.

Het H.M.G. van N.I. denkt hierover anders. Immers bij sententie van 23 April 1937, M.R.T. XXXIII, 396, oordeelde dit Hof in tegenstelling met den Zeekrijgsraad te Soerabaja die de telastelegging nietig had verklaard, niet ontoelaatbaar dat eene verwijzing wegens ongehoorzaamheid aan een bevel van den sergeant S u m a n p o u in de telastelegging was gewijzigd in sergeant W o u e r, nu die verandering in naam den beklaagde in geenen deele in zijn verdediging kon schaden. Daarbij houde men dan nog in het oog, dat het met art. 14 R.L. overeenkomende Nederlandsch-Indische artikel o.i. ten onrechte de vermelding van het feit in de verwijzingsbeschikking ook op s f r n f f e van nietigheid heeft voorgeschreven.

Uit al het vorenstaandr blijkt zoel, dat er ten aanzien van de verhouding tusschen art 14 en art. 114 R.L. (art. 9 en 112 R.Z.) nog altijd onzekerheid en verschil van meening bestnan [1]), niet in het belang van een rechtvaardige en snelle militaire rechtspraak. Ons komt het nog altijd voor, dat het Hof ten onrechte geen aandacht schenkt aan de omslandigheid. dat R.L. 14 de omschrijving van het feit niet op straffe van nietigheid eischt. Dit is, zooals wij meermalen betoogden, met opzet geschied om de gelegenheid te geven, daarin door de informatiën gebleken fouten bij de telastelegging te kunnen herstellen. R.L. 14 heeff alleen ten doel ket ambtshalve instellen van vervolgingen door den openbaren aanklager (oud R.L. 316) te voorkomen.

Het H.M.G. heeft in zijne jongste uitspraken beslist dat geen recht tot straf vordering aanwezig was wegens „incongruentie" tusschen telastelegging en verwijzing. Waarin die incongruentie bestaat, zoodat vrijspraak moest volgen, zegt de sententie niet. Aangenomen mag intusschen wel worden, dat het Hof van oordeel was dat de telastelegging eeii n n d e r feit inhield dan de beschikking tot verwijzing. Boor de practijk is deze beslissing van belang in verband met de vraag of nu eene nieuwe vervolging met bevredigend resultaat mogelijk is. Art. 68, W.v.S. sluit die uit indien onherroepelijk o v e r h e t f e i t is beslist. Is dit i.c. geschied? Let men alleen op het formeele dictum „vrijspraak" dan is men zeker geneigd die vraag bevestigend te beantwoorden. In werkelijkheid is het echter

---

1) Zie ook de beschouwingen van Mr. J. D. Schepers in M.R.T. XXVIII, 452.

anders. Het dictum, geformuleerd in verband met de onvolledige minder juiste bepalingen van de R.L. (art. 193) berust immers op de overweging dat geen recht tot strafvordering aanwezig was. En in zoodanig geval belet art. 68 eene nieuwe vervolging niet. Het Hof zou dit dubium kunnen afsnijden door ook in gevallen als hier bedoeld, niet „vrij te spreken", maar, op grond dat de telastelegging een ander feit omschrijft dan in de verwijzing is genoemd, die teiastelegging nietig te verklaren, een vorm van uitspraak welken, hoewel in de militaire rechtspraak niet met name bekend, het college om andere redenen herhaaldelijk heeft gekozen [1]).

Maar, blijft zelfs bij een formeele vrijspraak de mogelijkheid niet open **om** desniettegenstaande een nieuwe vervolging in te stellen, wat in de hierboven vermelde gevallen zou beteekenen eene verwijzing waarin als plaats des misdrijfs nu wordt genoemd G i l z e-R i j e n en in het tweede geval als persoon tegen wien het verzet is gepleegd de commies B o o m s m a. In den gedachtengang van het H.M.G. xijn dit a n d e r e feiten dan die welke bij de verwijzingen zijn vermeld en zou dus art. 68 in zoo ver geen beletsel bevattten tegen eene nieuwe vervolging. Doch juist van die andere feiten zijn de verdachten vrijgesproken, zoodat we hier in den bekenden vicieusen cirkel terecht zouden komen.

Door 's Hofs rechtspraak is met dat al de kans groot dat werkelijk schuldigen hun wel verdiende straf ontloopen en dit ongestraft laten kan, gelijk Prof. Pompe terecht opmerkt [2]), „even groote schade aan de gemeenschap toebrengen als een onschuldige straffen". De opmerking heeft eene verhoogde befeekenis in het militaire recht omdat daar de krijgstucht nog hare bijzondere eischen stelt [3]) en vrijspraken op formeele gronden in beginsel uit den booze zijn.

Ook in de gewone strafrechtspleging geeft de zaak die ons thans bezighoudt, nog meermalen aanleiding tot misverstand en onzekerheid. Daar biedt echter art. 313 W.v.Sv., in sommige gevallen althans een correctief [4]). Dit voorschrift missen wij echter, ten onrechte, in onze militaire rechtspleging. Wel vinden wij het gereproduceerd i?$art. 167 van de Indische Rechtspleging bij de Landmacht.

Red. M.R.T.

---

[1]) Zie bijv. M.R.T. **XI,** 349, XIII, **351, XIV, 165** en **396, XVI, 59** en **177, XIX, 435.**

[2]) Handboek van het Nederlandsche Strafrecht, **1935,** blz. **351.**

[3]) Men zie ook de lezenswaardige bijdrage van Franken in M.R.T. **XIX, 129,** eene critiek inhoudende op bovenvermeld opstel van Mr. Schepel en op de jurisprudentie van het H.M.G.

[4]) Verg. laatstelijk bij arrest H.R. **12** Juni **1939** het onderschrift van Prof. Taverne, W. **1939,** No. **990.** Ook van Bemmelen, Strafvordering, blz. **31,** Minkenhof, De Nederlandsche Strafvordering, blz. **195.**

Krijgsraad voor de Landmacht te Utrecht.

Vonnis van 9 April 1940.

President: Mr. J. W. U. Doornbos.

Leden: Majoor E. Wolthuis, Kapiteins M. W. C. Huysse en J. C. C. van Erp en Eerste-Luitenant T. van Huizen.

Auditeur-Militair: Mr. P. Kapteyn.

Raadsman: Mr. W. A. van Es, te Deventer.

STRAFVERLICHTING ALS GEVOLG VAN GEDRAG IN DEN OORLOG.

Diefstal, tweemaal gepleegd (wegneming op twee tijdstippen, op een rustkamer, van 20 onderbroeken en van een werkpak, toebehoorende aan den Staat).

Zes maanden gevangenisstraf, in appèl gewijzigd in voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren, in aanmerking genomen beklaagde's gedrag tijdens de oorlogsdagen van 10 t/m 14 Mei 1940.

De Krijgsraad voor de Landmacht te Utrecht heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van: den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, Eischer, tegen G. B. geboren te Deventer den 25en Februari 1905, dienende als gewoon dienstplichtig-soldaat bij 2-11-43 R. I., beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman Mr. G. J. van Frankenhuyzen, voor wien thans optreedt Mr. W. A. van Es.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van den Krijgsraad van 9 April 1940 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur [1];

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

O. dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij in de maanden November en December 1939, althans omstreeks dien tijd, op verschillende tijdstippen te Oene, gemeente Epe, althans in de omgeving van die plaats, als militair met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening van een rustkamer, welke onder zijn bijzondere bewaking was gesteld, heeft weggenomen 20 onderbroeken, althans een aantal onderbroeken, en een werkpak, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde; althans dat hij op tijd en plaats voormeld die goederen, welke hij als oppasser-rustkamer, in elk geval anders dan door misdrijf, onder zich had zich wederrechtelijk heeft toegeeigend;

---

[1] R.L. 174 eischt alleen voorlezing van de conclusie van deze schriftuur. Red. M.R.T.

O., dat de beklaagde heeft verklaard:

Als oppasser van de rustkamer van 2-11-43 R. I. te Oene, gemeente Epe, waar ik den fourier Uytenhoorn hehulpzaam was, heb ik in November 1939 met getuige Morsink afgesproken 20 Rijksonderbroeken van mijn rustkamer ten eigen bate te verkoopen. Eenige dagen later kwam Morsink bij mij op mijn rustkamer en heb ik hem toen 2 pakken elk van tien onderbroeken gegeven, uit den voorraad van de rustkamer. Weer eenige dagen later heb ik een werkpak uit den voorraad van de rustkamer plus nog een werkpak van mijzelf, dat ik van het Rijk in bruikleen had, aan Morsink overhandigd. Bij deze overhandiging heeft Morsink mij daarvoor f 2.— gegeven. Eind November 1939 heeft Morsink mij nog *f* 7.50 gegeven. Later heeft Morsink mij verteld, dat deze f 7,50 de helft van de opbrengst was van de onderbroeken. Van de *f* 2.— en de *f* 7,50 heb ik mijzelf een paar schoenen en een hoed gekocht. Ik had van niemand toestemming om 20 onderbroeken en een werkpak, welke ik als oppasser rustkamer onder mijn berusting had, mij toe te eigenen en daarover ten eigen bate te beschikken.;

O. dat de navolgende getuigen ieder voor zich hebben verklaard en met eede bevestigd:

Getuige Morsink Fr., gewoon dienstplichtig-soldaat bij 2-11-43 R. I.: In November 1939 verzocht beklaagde, waarvan ik wist, dat hij toen dienst deed als oppasser op de rustkamer van 2-11-43 R. I. te Oene, gemeente Epe, mij om 20 onderbroeken voor hem te verkoopen. Hij bood mij de helft van de opbrengst aan. Ik verklaarde mij daartoe bereid en nani van hem 2 pakken, elk van 10 onderbroeken, in ontvangst. Ik heb toen 15 van die onderbroeken overhandigd aan vrouw Kluin, wonende te Oene. Zij betaalde mij daar f 15.— voor. Ik heb haar toen nog 1 onderbroek ten geschenke gegeven en toen ik later met verlof naar Oldenzaal ging de 4 overgebleven onderbroeken meegenomen. Van de opbrengst groot f 15.— heb ik f 7,50 aan beklaagde ter hand gesteld. Eenige dagen later vroeg beklaagde mij, of ik 2 werkpakken van hem wilde koopen voor f 2.—. Ik stemde toe, nam de werkpakken over en betaalde hem f 2.—. Het was mij bekend, dat de onderbroeken en de werkpakken aan het Rijk toebehoorden. Ik begreep zeer goed, dat de onderbroeken en de werkpakken op oneerlijke wijze door beklaagde waren verkregen.:

Getuige Uytenhoorn, fourier le klasse bij 2-11-43 R. I.:

Ik ben fourier bij 2-11-43 R. I. te Oene, gemeente Epe. Ik heb begin Januari 1940 bij een telling geconstateerd, dat er 2 pakken van tien onderbroeken, alsmede een werkpak, aan den voorraad van mijn rustkamer ontbraken. Ik heb aan niemand toestemming gegeven 20 onderbroeken en 1 werkpak van mijn rustkamer weg te nemen en zich toe te eigenen. De onderbroeken en het werkpak waren gemerkt C.M. 1939.;

Getuige Tijssen, huisvrouw Kluin, wonende te Oene, gemeente Epe: Eind November of begin December 1939, den juisten dag her-

inner ik mij niet, kwam getuige Morsink bij mij aan mijn huis te Oene, gemeente Epe, met 2 pakken onderbroeken, elk van tien stuks en vroeg mij of ik deze pakken wilde koopen. Ik zei, dat ik wel 15 onderbroeken wilde koopen. Getuige Morsink vond dit goed en bood mij de onderbroeken aan voor f 15.—. Ik heb Morsing toen f 15.— gegeven, waarop getuige Morsink mij 15 onderbroeken gaf en daarenboven 1 onderbroek ten geschenke. Na Nieuwjaar 1940 heb ik de onderbroeken uitgepakt en heb toen gezien, dat de onderbroeken gemerkt waren C.M. 1939.;

O. dat de Krijgsraad op grond van den inhoud der vorenstaande bewijsmiddelen bewezen acht en de overtuiging heeft verkregen, dat beklaagde het navolgende heeft begaan, alsmede de schuld van beklaagde daaraan, te weten:
dat hij in de maand November 1939 op twee tijdstippen te Oene, gemeente Epe, met het oogmerk van u-ederrechtelijke toeëigening, van een rustkamer heeft weggenomen twintig onderbroeken en een werkpak, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden;

O. dat de Krijgsraad niet bewezen acht hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen;

O. dat het aldus bewezene moet worden geyualificeerd als: ,,diefstal, tweemaal gepleegd", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht:

O. dat de Krijgsraad, gelet op den ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is gepleegd, en op het gedrag van beklaagde in den militairen dienst, zooals dit uit het afschrift van de straflijst van beklaagde is gebleken, alsmede op zijn persoonlijke omstandigheden, gelijk deze bij het onderzoek ter terechzitting zijn gebleken, van oordeel is, dat de hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

Gezien, behoudens voormeld artikel, de artikelen 1, 60, 61 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 60 Wet op de Krijgstucht, 27, 57 Wetboek van Strafrecht;

RECHT DOENDE:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Bepaalt, dat de tijd, door hem vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopig arrest doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde straf van 20 Januari 1940 af tot en met 10 Februari 1940 in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

*Bovenstaand vonnis is in door den auditeur-militair en door den veroordeelde ingesteld hooger beroep, bij sententie van het H.M.G. van **20** Augustus **1940** bevestigd, echter met dien verstande dat de gevangenisstraf voor waarde lijk is opgelegd, proeftijd **2** jaren, in aanmerking genomen beklaagde's gedrag tijdens de oorlogsdagen van **10 t/m 14 Mei 1940.***

Zeekrijgsraad te Willemsoord.

Vonnis van 17 Januari 1940.

President: Mr. A. J. Veldman (fung.).

Leden: Kapitein-luitenant ter zee J. C. Cornelis, Kapitein der Mariniers T. C. W. Michaëlis, Officier van den Marinestoomvaartdienst der 1e klasse J. C. Hamilton en Officier van Administratie der 1e klasse J. C. Beugelink.

Fiskaal: Officier van Administratie der 1e klasse Mr. D. B. A. Franken.

Raadsman: Dr. J. A. E. Buiskool te Schagen.

Meineed (bij een verhoor, afgenomen door den officier-commissaris in een naar den Zeekrijgsraad verwezen strafzaak als getuige een valsche verklaring afgelegd en dexe, na voorlezing en onderteekening, met eede bevestigd).

*Motiveering van de strafmate, 6 maanden gevangenisstraf, waarvan **4** maanden voorwaardelijk, proeftijd **2** jaren, en met de bijzondere voorwaarde dat hij zich, wat betreft zijn vrienden, zal houden aan de voorschriften hem te geven door de Roomsch-Katholieke Reclasseeringsvereeniging, welke bereid is een opdracht te aanvaarden overeenkomstig art. **14** d, 2e lid, W. v. S.*

DE ZEEKRIJGSRAAD TE WILLEMSOORD,

In de zaak van den Fiskaal tegen H.M., oud 26 jaren, geboren te Texel, zeemilicien-matroos der 2e klasse, gedetineerd in het Marineprovoosthuis te Den Helder,

Gezien de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad d.d. 9 December 1939;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van den Krijgsraad d.d. 3 Januari 1940 en het aan den voet van dat bevel den beklaagde ten laste gelegde:

dat hij te Rotterdam op den 10en November 1939, toen hij verschenen was voor den Officier-Commissaris, belast met het nemen van informatiën in de door den Commandant der Marine te Willems-

oord naar den Zeekrijgsraad aldaar verwezen zaken, ten einde als getuige te worden gehoord in de zaak van J. J. vari Ewijk, naar den Zeekrijgsraad verwezen ter zake van het feit, vermeld in artikel 120 aanhef en onder 1e j° 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht — feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog — terwijl de Regtspleging bij de Zeemagt van hem, beklaagde. als getuige een verklaring onder eede vorderde, mondeling persoonlijk opzettelijk een valsche verklaring oncler eede heeft afgelegd, door bij zijn verklaring omtrent hetgeen hij gezien had, dat er was voorgevallen tusschen van Ewijk en een sergeant-majoor der Landmacht op den avond, waarin het feit, waarvan van Ewijk verdacht werd, door dien van Ewijk gepleegd zou zijn, opzettelijk valschelijk, irnmers in strijd met de waarheid te verklaren: „Terwijl wij nu zoo liepen. zag ik opeens dat van Ewijk, terwijl wij de ter plaatse over dc straat loopende spoorrails overstaken, een vallende beweging maakte in schuinvoorwaartsche richting. Ik heb niet gezien, of hij al dan niet struikelde. maar de beweging maakte op mij den indruk niet van opzet. doch van een ongeluk. Ik heb ook gezien, dat van Ewijk daarbij beide hanclen voorwaarts uitstak en zoo tegen den majoor terecht kwam, ik zou zeggen tegen diens schouder, maar weet dit niet zeker. Ik kreeg ook niet den indruk, dat van Ewijk den majoor een slag, stoot of stomp toebracht, maar in zijn val kwam hij — naar ik veronderstel — tegen den majoor aan", en door vervolgens opzettelijk na voorlezing en onderteekening dier valsche verklaring cleze met eede te bevestigen;

Gezien het exploit van betcekening en dagvaarding d.d. 5 Januari 1940. waarbij bovenvermeld bevel en de daarop gestelde tenlastelegging den beklaagde zijn beteekencl en hij is grdagvaarcl om te verschijnen ter zitting van den Krijgsraad op Woensdag den 17 ,Januari 1940 des namiddags ten 1.30 ure;

Gelet op de verdediging van den beklaagde, voorgedragen door diens raadsman;

Gehoord de voorlezing van de na te noemen stukken;

Gezien de schriftuur van eiseh, door den Fiskaal overgelegd, en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie, strekkende tot schuldigverklaring van den beklaagde aan het hem tenlastegelegde en veroordeeling van hem deswege tol eene gevangenisstraf voor den tijd van acht maanden, waarvan vier maanden onvoorwaardelijk en vier maanden voorwaardclijk, met een proeftijd van één jaar. met bijzondere voorwaarde; met aftrek der preventieve hechtenis sinds 15 November 1939;

O., dat het extract-stamboek van den beklaagde inhoudt: dat hij op 29 Augustus 1939 in werkelijken dienst is opgekomen als zeemilicien-matroos der 2e klasse en thans nog als zoodanig dient;

O.. dat ten processe onder eede hebben verklaard de getuigen: 1e. J. J. van Ewijk, dal hij op een avond in het begin van October 1939 te Rotterdam een scrgeant-majoor der Landmacht opzettelijk met een van zijn handen van achteren een slag tusschen diens nek en

rechteroor heeft toegebracht; dat hij niet is gestruikeld over rails, die ter plaatse over den weg zouden hebben geloopen, en niet per ongeluk tegen den majoor is aangevallen of met zijn handen terecht is gekomen; dat hij dezen werkelijk met opzet geslagen heeft, terwijl Plaatsman en M. vlak naast hem liepen;

2e. H. J. G. van Giessen, dat hij als officier-commissaris, belast met het nemen van informatiën in de door den Commandant der Marine te Willemsoord naar den Zeekrijgsraad verwezen strafzaken, op een dag in de maand November 1939 ie Rotterdam voor zich heeft doen verschijnen den zeemilicien-matroos M., ten einde als getuige te worden gehoord in de zaak van den zeemilicien-matroos J. J. van Ewijk, die naar den Zeekrijgsraad verwezen was onder telastelegging van het misdrijf, omschreven in artikel 120 aanhef en onder l e j" 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht — feitelijke insubordinatie, gepleegd in tijd van oorlog — door Ewijk tegenover een sergeant-majoor-administrateur der Landmacht; dat M. als getuige ingevolge de Regtsplegging bij de Zeemagt diens verklaring onder eede moest afleggen, diens verklaring dus na voorlezing en onderteekening met eede moest bevestigen; dat hij bij den aanvang van het verhoor M. met nadruk heeft gewezen op het gewicht van den door dezen als getuige af te leggen eed, terwijl hij dezen onder het oog heeft gebracht, dat op een eventueelen meineed strenge straf is gesteld; dat M. bij diens verhoor verklaarde, dat hij van Ewijk op den bewusten avond achter den sergeant-majoor loopende een vallende beweging in schuin-voorwaartsche richting had zien maken en dat hij niet den indruk had gekregen, dat van Ewijk den majoor opzettelijk had aangerand, doch dat van Ewijk in den val tegen den majoor terecht was gekomen: dat, nadat de aldus door M. afgelegde verklaring in schrift was gebracht, deze M. door den secretaris is voorgelezen, waarna hij M. gevraagd heeft of deze bij diens verklaring volhardde; dat M. daarop bevestigend antwoordde, waarna hij dezen nogmaals op diens verplichtingen als getuige heeft gewezen; dat, nadat hij M. diens verklaring had doen onderteekencn, hij dezen die verklaring op de voorgeschreven wijze met eede heeft doen bevestigen;

O., dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een afschrift van het proces-verbaal betreffende het op den 10den November 1939 door den Officier-Commissaris ter standpaats van den Zeekrijgsraad te Willemsoord, bijgestaan door den Secretaris, afgenomen verhoor van H.M., opgeroepen om getuigenis der waarheid te geven in de zaak van J. J. van Ewijk, houdende o.m. de navolgende verklaring: ,,Terwijl wij nu zoo liepen. zag ik opeens, dat van Ewijk, terwijl wij de ter plaatse over de straat loopende spoorrrails overstaken, een vallende beweging maakte in schuinvoorwaartsche richting. Ik heb niet gezien of hij al dan niet struikelde, maar de beweging maakte op mij den indruk niet van opzet doch van ongeluk. Ik heb ook gezien, dat van Ewijk daarbij beide handen voorwaarts uitstak en zoo tegen den majoor terecht kwam, ik zou zeggen tegen diens schouder, maar weet dit niet zeker. Ik kreeg ook niet den indruk, dat van Ewijk

den majoor een slag, stoot of stomp toebracht, maar in zijn val kwam hij — naar ik veronderstel — tegen den majoor aan", welke verklaring na voorlezing en volharding door den getuige is geteekend, waarna de getuige op de wijze, als voorgeschreven bij art. 126 van het Wetboek van Strafvordering j° art. 1 der Wet van 17 Juli 1911, Stbl. No. 215, den eed heeft afgelegd van de geheele waarheid en niets dan de waarheid te hebben gezegd;

O., dat de beklaagde ten processe heeft verklaard:

dat hij is H. M., oud 26 jaren, geboren te Den Burg (Texel); dat hij het laatst gediend heeft bij de Marinekazerne te Willemsoord als zeemilicien-matroos der 2e klasse, dat hij op 29 Augustus 1939 in werkelijken dienst is opgekomen als zeemilicien-matroos der 2e klasse;

dat hij op een dag in de eerste helft van November 1939 te Rotterdam is verschenen voor den Officier-Commissaris van den Zeekrijgsraad, die hem zeide, dat hij voor hem een verklaring als getuige moest afleggen in de zaak van van Ewijk, die er van beschuldigd werd een sergeant-majoor der Landmacht op een avond in October 1939 te Rotterdam geslagen of gestompt te hebben of een klap te hebben gegeven; dat de Officier-Commissaris vóór den aanvang van zijn verklaring hem gewezen heeft op zijn verplichting als getuige om de volle waarheid te zeggen en dat mijnheer hem daarbij terdege heeft ingelicht, dat hij bij het afleggen van een onware verklaring zich aan een zware straf wegens meineed zou blootstellen; dat hij daarbij zijn verklaring mondeling heeft afgelegd, doch daarbij in strijd met de waarheid heeft verklaard, dat hij gezien had, dat van Ewijk dien bewusten avond bij het oversttken van rails een vallende beweging in schuin-voorwaartsche richting had gemaakt en dat de beweging op hem den indruk niet van opzet, maar van een ongeluk had gemaakt; dat hij ook heeft verklaard, dat hij niet den indruk had, dat van Ewijk den majoor een slag, stoot of stomp had toegebracht, maar wel dat deze in diens val tegen den majoor aan was gekomen; dat dit alles in strijd met de waarheid was: dat hij wist, dat van Ewijk den majoor wel opzettelijk had aangerand cn niet gestruikeld was; dat, nadat hij zijn verklaring had afgelegd, deze hem is voorgelezen, waarna hij haar onderteekend heeft en met een eed bevestigd heeft;

O., dat door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen — met beklaagde's schuld er aan — hetgeen hem is ten laste gelegd;

O., dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als: „meineed";

O., dat een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden staat in goede verhouding tot den ernst van het gepleegde feit in verband met de omstandigheden. waaronder het werd gepleegd. en de persoonlijkheid van den beklaagde;

dat er voorts termen aanwezig zijn om de voorloopige hechtenis van af den 15den November 1939 geheel in mindering te brengen;

dat, gelet op beklaagde's blanco strafregister cn blanco conduiteboekje en op het feit, dat het thans door beklaagde begane zeer ernstige strafbare feit door hem is gepleegd aanvankelijk door een verkeerd gevoel van kameraadschap en later vooral door vrees, dat terugkomen op hetgeen door hem valschelijk was verklaard, geknoei en gekonkel van andere militairen zou openbaren, er reden bestaat genoemde straf voor den duur van vier maanden voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militaire belang zich niet verzet, en het overige gedeelte als onvoorwaardelijke straf;

Gezien de artikelen 1, 13, 15, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 14c, 14d, 27 en 207 van het Wetboek van Strafrecht, 185, 189 en 219 van de Regtspleging bij de Zeemagt;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen aan den beklaagde is ten laste gelegd, gelijk boven overwogen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het bewezen verklaarde als boven werd aangegeven;

Veroordeelt deswege den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van zes maanden;

Beveelt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze uitspraak sedert 15 November 1939 in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering der gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht;

Beveelt dat de opgelegde gevangenisstraf zal worden ondergaan voor den tijd van twee maanden, doch voor den tijd van vier maanden niet zal worden ondergaan, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond dat de veroordeelde zich vóbr het einde van een proeftijd van twee jaren heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet on de Krijgstucht, dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 Nos. 2-6 van die Wet. of gedurende den proeftijd niet heeft nageleefd de hem hierbij gestelde voorwaarde: dat hij zich, wat betreft zijn vrienden, zal houdrn aan de voorschriften. hem te geven door de Roomsch-Katholieke Reclasseeringsvereenigirig, welke bereid is een opdracht te aanvaarden overeenkomstig- het bepaalde bij artikel 14d, lid 2, van het Wetboek van Strafrecht.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië,

Sententie van 10 November 1939.

President: Mr. L. M. Schoorcl.

Leden: Gep. Generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. Schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. J. H. Peter.

Advocaat-fiskaal: Mr. H. van Santwijk.

Raadsman: Officier van Administratie 2e klasse C. van der Stad.

a. *Valschheid in geschrift.* h. *Opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht (een cantinebon valschelijk met den waant van een ander schepeling onderteekend; vervolgens met gebruikmaking van dien bon eenige daarop vermelde artikelen uit de cantine verkregen).*

Ten onrechte heeft de Krr. de beide feiten als ééne voortgezette handeling beschouwd. De wetgever heeft door afzonderlijk in het 2e lid van art. 56 W.v.S. bij valschheid en gebruik maken van het voorwerp dier valschheid slechts één strafoplegging toepasselijk te verklaren, kennelijk die misdrijven, hoezeer door denzelfden persoon gepleegd en al waren zij het uitvloeisel van hetzelfde misdadig besluit, niet als één voortgeeette handeling vallende onder het 1e lid beschouwd.

Verder nog de straf verzwaard.

In de zaak aanhangig voor het Hoog-Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië. tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant, en K., oud 22 jaren, geboren te Amersfoort, laatstelijk voor de verwijzing naar den Zeekrijgsraad gediend hebbende als stoker der 2de klasse aan boord Hr. Ms. „De Ruyter", beklaagde-geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerahaja, gewezen op 19 September 1939 en op denzelfden datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken, waarvan beroep. waarbij het den beklaagde ten laste gelegde wettig en ovcrtuigcnd bewezen is verklaard, beklaagde te dier zake, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard [1]), is schuldig verklaard aan de misdrijven van:

---

[1]) De telastelegging luidde:

„dat hij te Soerabaja in den avond van den 6den Mei 1939 in de Marine-„cantine op Pasiran:

a. „een credietbon van voormelde eantine valsehelijk heeft opgemaakt

a. „Valschheid in geschrift";
b. „Opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht",
„beide feiten als één voortgezette handeling beschouwd"
en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van twee *weken,* met bevel tot de vernietiging van den ten processe aanwezigen credietbon, welke tot het plegen van het misdrijf heeft gediend;

Gelet op de door den Fiscaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 27 September, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde in appel ddo. 30 October 1939 en het relaas van beteekcning daarvan ddo. 2 November 1939;

Gehoord den door den Advocaat-Fiscaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester H. van Santwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appèl ddo. 10 November 1939, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zal vernietigen ten aanzien van de qualificatie en de opgelegde hoofdstraf en, te dien aanzien opnieuw rechtdoende, het bewezen verklaarde zal qualificeeren als:

„Valschheid in geschrift" en

„Opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht";

beklaagde deswege zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den tijd van ***drie* weken;**

en het beroepen vonnis voor het overige zal bevestigen;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde het verzoek heeft gedaan hem in appèl een raadsman te willen toevoegen en wel te willen aanwijzen den Officier van Administratie der 2de klasse C. van der Stad, dienende bij het Marine-vliegkamp „Morokrembangan" te Soerabaja, aan welk verzoek

---

„door dezen bon, waarop o.m. door hem de namen van eenige consumtie-
„en rookartikelen waren geschreven, opzettelijk te onderteekenen met den
„naam van den stoker-olieman E. Kost, stamboeknummer 13005, met het
„oogmerk om dezen bon — waaruit aldus ingevuld en onderteekend, ware
„hij echt en onvervalscht, eenig recht of eenige verbintenis kon ontstaan,
„althans welke bestemd was om tot bewijs te dienen van het feit dat hij
„met wiens naam deze bon onderteekend is, zich verbindt om het bedrag
„van de op dien bon bestelde artikelen te betalen — als echt en onver-
„valscht te gebruiken, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan;

b. „nadat hij den onder a bedoelden credietbon valschelijk had opge-
„maakt opzettelijk hiervan gebruik heeft gemaakt als ware deze echt en
„onvervalscht door dezen in voormelde cantine aan iemand van het aldaar
„bedienende personeel af te geven, en door de daarop vermelde artikelen in
„ontvangst te nemen, uit welk gebruik eenig nadeel kon ontstaan."

Van het sub *a* vermelde is het primair telastegelegde bewezen verklaard.

is voldaan, zoodat deze officier ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het beroepen vonnis vermeld, welke het Hof overneemt en tot de zijne maakt, terecht een schuldigverklaring en veroordeeling van beklaagde heeft uitgesproken, doch het misdrevene minder juist heeft omschreven en een straf heeft opgelegd, welke het College te licht acht in verhouding tot den ernst van het misdrevene, weshalve het vonnis, waarvan beroep, op deze punten moet worden vernietigd, doch overigens als zijnde wel en terecht gewezen dient te worden bevestigd;

O., wat betreft de qualificatie van het misdrevene:

dat de Zeekrijgsraad van oordeel is, dat de feiten van ,,valschheid in geschrift" en ,,opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht", waaraan beklaagde terecht is schuldig verklaard, moeten worden beschouwd als één voortgezette handeling;

dat echter de wetgever door afzonderlijk in het 2dc lid van art. 56 van het Wetboek van Strafrecht bij schuldigverklaring aan valschheid en het gebruik maken van het voorwerp ten opzichte waarvan de valschheid gepleegd is, slechts één strafoplegging toepasselijk te verklaren, kennelijk die misdrijven, hoezeer door denzelfden persoon gepleegd en al waren zij het uitvloeisel van hetzelfde misdadig besluit, niet als één voortgezette handeling vallende onder het lste lid van dat artikel heeft beschouwd;

dat derhalve hier geen sprake is van één voortgezette handeling;

O., nog wat betreft de op te leggen straf, dat in verband met het minderwaardige van het gepleegde feit en de weinig oprechte houding, waarvan beklaagde blijk heeft gegeven, een straf van na te noemen duur de juiste voorkomt;

Gelet, behalve op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, (met uitzondering van art. 56 W.v.S.), op art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 19 September 1939 gewezen en op denzelfden datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, ten aanzien van de qualificatie sub *a.* en b., alsmede ten aanzien van de daarbij opgelegde straf;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde K., schuldig aan de misdrijven van:

a. ,,Valschheid in geschrift";

b. ,,Opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift als ware het echt en onvervalscht, uit welk gebruik eenig nadeel kan ontstaan";

Veroordeelt hem terzake van deze misdrijven tot gevangenisstraf voor den tijd van *drie weken:*
Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige.

De Krijgsraad heeft, niettegenstaande de sententie van het H.M.G. van N.I. van 1 Septeinher 1939, M.R.T. XXXV, **433** mat de toepassing van art. 56 W.v.S. betreft, volhard bij zijne vroegere opvatting. Zie ook M.R.T. XXXV. 181. Thans overwoog de Raad dienaangaande het volgende:

„O., ten aanzien van de qualificatie van het sub *n.* en sub *b.* bewezen verklaarde:

dat deze heide feiten naar 's Raads meening in zoodanig verband staan, dat zij als één voortgezette handeling moeten u-orden beschouwd;

dat immers voor het sub *a.* ten laste gelegde strafbare feit het oogmerk op het plegen van het sub *b.* ten laste gelegde wordt vereischt;

dat bovendien beklaagde's misdadig voornemen — n-aarvan de uitvoering aanving door het plegen van het sub *a.* bewezen verklaarde feit — zijn voltooiing vond in het onmiddellijk daarna plegen van het sub b. bewezen verklaarde feit;

dat de Krijgsraad ook den aanhef van het tweede lid van artikel 56 van het Wetboek van Strafrecht niet anders kan lezen dan dat de Wetgever heeft bedoeld om valschheid en het gebruikmaken van het voorwerp, ten opzichte waarvan de valschheicl gepleegd is, als één voortgezet delict te beschouwen."

In den gedachtengang van den Krijgsraad zou het 2e lid van art. 56 geheel overbodig zijn.

Blijkens de Memorie van Toelichting bevat het 2e lid een wettelijke uitbreiding van het begrip van voortgezet misdrijf in het algemeen voor het misdrijf van valschheid in het bijzonder.

Het tweede lid zegt echter niet dat de daarin vermelde feiten als voortgezette handeling zijn te beschouwen, maar dat op valschheid en gebruikmaking slechts ééne strafhepaling wordt toegepast, dus dat zij in dit opzicht met voortgezette handeling worden gelijkgesteld. (Zie Noyon, aanteekening 13.) Het is niet anders dan een uitzondering op den regel van art. 57, zegt Simons. Zeer duidelijk in gelijken zin als die van het Hof is de meening van Prof. Pompe. Handboek, blz. 157.

Red. M.R.T.

Beschikking van den Commandant der IIe Divisie van 26 April 1940.

Uitstekend gedrag in den oorlog na vroegere strafoplegging.

In tijd van oorlogsgevaar nadat bewegingsvrijheid voor den troep was ingetrokken, zich zonder toestemming uit zijn kantonnement verwijderd, zich elders in een danslokaal opgehouden en eerst vier

uur na het avondappèl in zijn kantonnement teruggelceerd. Verlaging aan reserve-wachtmeester tot soldaat.

Beklag over de zwaarte der straf. Beklag ongegrored met handhaving van straf en strafreden.

ANDERS H.M.G. *hetwelk kennis genomen hebbende van een door klagers voormaligen batterij-commandant ingediende voordracht, daartoe strekkende dat klager op grond van zijn uitstekend gedrag gedurende de oorlogsdagen worde bevorderd tof dienstplichtig-wachtmeester, termen aanweaiy acht om de opgelegde straf te niet te doen. Beklag gegrond verklaard* **met** *vernietiging* van *de in eerste instantie genomen beschikking alsmede van de straf en strafreden met last duf deze in klagers straflijst zullen worden doorgehaald.*

DE KOLONEL, COMMANDANT DER IIE DIVISIE,

Gezien het beklag van V.d.V. A. **J.** M. reserve-wachtmeester, dienende bij den Staf der IIIe Afdeeling 4e Regiment Artillerie. houdende den op 10 April 1940 te 9.30 kenbaar geniaakten wensch om zich te beklagen over de straf van verlaging met de strafreden „In tijd van oorlogsgevaar nadat bewegingsvrijheid voor den troep was ingetrokken, zich zonder toestemming uit zijn kantonnement verwijderd, zich elders in een danslokaal opgehouden en eerst vier uur na het avondappèl in zijn kantonnement teruggekeerd", hem op 15 April 1940 opgelegd door de Man, H. C., Luitenant-Kolonel, Commandant van het 4e Regiment Artillerie;

Gehoord den gestrafte:

Gezien de verhooren en verdere informatiën te dezen genomen;

O. dat hij hei onderzoek is komen vast te staan en door klager is toegegeven, dat de strafreden juist is en het feit, waarvoor hij werd gestraft, naar waarheid weergeeft, maar dat hij de straf te zwaar vindt;

O.. dat hij het aan zijn eigen lichtzinnigheid heeft te wijten. dat de straf van verlaging op hem is toegepast en dat zijn straflijst — inzonderheid de daarop voorkomende straf van **11** September 1939 — hem geenerlei aanspraak doet maken op eenige toegeeflijkheid;

O., dat de strafreden het gepleepde feit juist weergeeft en de strafmaat in juiste verhouding staat tot het gepleegde feit;

Gezien dc artikelen 61. 62. 65 en 66 der Wet op de Krijgstucht;

Beschikkende op het beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de opgelegde straf en de omschrijving der strafreden;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beschikking zal worden aangeboden aan den Minister van Defensie en zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en aan den klager.

De Kolonel,
Divisie-Commandan t,
DR. MR. DR. J. S. BARBAS.
Veldleger, 26 April 1940.

Dexe beschikking is vernietigd bij beschikking van het H.M.G. van 13 Augustus 1940. Het Hof overwoog en besliste daarbij als volgt:

O., dat het Hof, kennis genomen hebbende van een door klager's voormaligen batterij-Commandant ingediende voordracht, daartoe strekkende dat klager op grond van zijn uitstekend gedrag gedurende de oorlogsdagen worde bevorderd tot dienstplichtig-wachtmeester, termen aanwezig acht om de aan klager opgelegde straf te niet te doen;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht nemende de eindbeslissing op het beklag:

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking, door den Commandant van de IIe Divisie op het beklag genomen;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf en de omschrijving van de daarbij behoorende strafreden;

Beveelt dat deze in klager's straflijst zullen worden doorgehaald;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan den klager, den strafoplegger, het Hoofd van het Regelingsbureau der IIe Divisie, den Advocaat-Fiskaal en het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 26 JULI 1939.

Bij herhaling hinderlijk in de gymnastiekles.

Het gedrag en het optreden van klager die in de gymnastiekles blijk gaf zijn best niet te willen doen, verstoorden den goeden gang en vlotte afwerking van het lesprogram en moeten deswege hinderlijk geacht worden.

Beklag ongegrond verklaard met handhaving van straf- en strafreden.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien heb beklag van G., leerling-torpedomaker, stamboeknummer ...., dienende aan boord Hr. Ms. Schorpioen te Den Helder, van den 19en Juni 1939, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en strafreden van de hem op 15 Juni 1939 door den commandant van Hr. Ms. Schorpioen, den kapitein-luitenant ter zee J. Varkevisser, opgelegde krijgstuchtelijke straf van „vijf dagen licht arrest" wegens: „bij herhaling hinderlijk in de gymnastiekles";

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

Overwegende:

1. dat uit het onderzoek is komen vast te staan:

dat op den vóórmiddag van **14** Juni 1939 in de sportschool op 's Rijkswerf een gymnastiekles is gegeven aan een afdeeling leerlingen-torpedomaker;

dat bij deze les de korporaal der mariniers G. van de Blaak als instructeur en de korporaal der mariniers T. Bleeker als hulpinstructeur optrad;

dat tot deze afdeeling leerlingen-torpedomaker o.m. behoorden de leerlingen-torpedomaker G., P. J. Oliemans, H. Spijker en H. G. Hoekstra;

2. dat voorts verklaard is door den korporaal der mariniers T. Bleeker, stamboeknummer 3674, dicncnde aan boord Hr. Ms. Schorpioen:

dat bij de bedoelde gyninastiekles het normale lesprogramma werd gevolgd;

dat daarbij ook behoorde de oefening „looppas met dijheffen", welke oefening ongeveer twintig minuten na aanvang der les werd uitgevoerd;

dat vóór deze oefening gedurende ongeveer vier minuten „looppas" was gehouden, zoodat naar zijn meening bij het commandeeren van „looppas met dijheffen" van groote vermoeidheid bij de leerlingen-torpedomaker geen sprake kon zijn;

dat tijdens het uitvoeren der oefening „looppas met dijheffen" klager naar het oordeel van den instructeur zijn dijen niet hoog genoeg ophief, waarop van de Blaak klager de oefening alleen liet herhalen, wederom met onvoldoend resultaat;

dat klager naar zijn — Bleekers — meening niet voldoende zijn best deed;

dat klager reeds verschillende malen aanleiding heeft gegeven tot klachten door het slecht uitvoeren der oefeningen;

3. dat ten deze verklaard is door den korporaal der mariniers G. van de Blaak, stamboeknummer **3848,** dienende bij de sportschool:

dat hij — als instructeur — bij die gymnastiekles het gewone programma volgde en dat hierbij ook de oefening „looppas met dijheffen" behoorde;

dat deze oefening door klager niet naar behooren werd uitgevoerd;

dat hij daarop klager de oefening alleen heeft laten overdoen, na hem gewaarschuwd te hebben zijn dijen hooger op te heffen;

dat bij liet herhalen van deze oefening klager hierbij lijdelijk verzet pleegde door zijn dijer, wederom niet hoog genoeg op te heffen;

dat hij — van de Blaak — bij vorige gelegenheden G. verschillende malen had gewaarschuwd om beter zijn best te doen;

dat de les eerst drie minuten aan den gang was, zoodat het naar zijn meening niet mogelijk was, dat klager van de voorgaande oefeningen zoo vermoeid was geraakt, dat hij de oefening „looppas met dijheffen" niet goed meer kon uitvoeren;

4. dat de leerlingen-torpedomaker P. J. Oliemans (15463), H.

Spijker **(15454)** en H. G. Hoekstra (15460), allen dienende aan boord Hr.Ms. Schorpioen hebben verklaard:

dat de gymnastiekles ongeveer een half uur aan den gang was, toen de oefening „looppas met dijheffen" werd gecommandeerd;

dat deze oefening door klager, naar het oordeel van den instructeur, niet naar behooren werd uitgevoerd zoodat klager deze oefening alleen moest overdoen, doch het toen — volgens den instructeur — wederom niet goed deed;

dat de instructeur vervolgens tegen klager zeide, dat hij hem op parade zou zetten;

dat het gedeelte van de les voor deze oefening vrijwel geheel bestond uit loopoefeningen;

dat de les in het algemeen zeer zwaar was;

O., dat klager tot zijn verweer heeft aangevoerd:

dat hij ontkent hinderlijk in de gymnastiekles te zijn geweest;

dat hij nimmer vóór de bewuste gymnastiekles van **14** Juni **1939** door den korporaal van de Blaak is gewaarschuwd tijdens één van de door hem gegeven lessen:

dat hij tijdens de les van 14 Juni slechts éénmaal een aanmerking heeft gehad, t.w. over het dijheffen bij de oefening „looppas met dijheffen", hetgeen hij, klager, naar het oordeel van den instructeur niet hoog genoeg deed;

dat de instructeur hem daarop deze oefening alleen heeft laten over doen, doch wederom niet tevreden was en hem — klager — mededeelde, dat hij op het rapport zou worden gebracht en er door hem — instructeur — diep ingedrukt zou worden;

dat de oefening „looppas met dijheffen" voorafgegaan werd door bijna een half uur looppas in de gymnastiekzaal;

dat dientengevolge hij — klager — te vermoeid was om die oefening op voldoende wijze te doen;

O. dienaangaande:

dat dit verweer klager niet kan haten, vermits uit de verklaringen der beide korporaals — zooals deze hiervoren reeds onder 2 en **3** zijn vermeld — blijkt, dat klager reeds meerdere malen gewaarschuwd is om heter zijn best te doen en dat ook tijdens deze les, bij de oefening looppas met dijheffen, klager sterk den indruk gaf zijn best niet te willen doen;

dat klagers verontschuldiging, als zoude hij te vermoeid zijn geweest om de oefening op voldoende wijze te doen, niet aanvaard kan worden. ook al zou deze oefening voorafgegaan zijn door enkele oefeningen, waarbij de lcoppas was aangenomen;

dat het gedrag en het optreden van klager, die in de gymnastiekles blijk gaf zijn best niet te willen doen, den goeden gang en vlotte afwerking van het lesprogramma verstoorden en deswege hinderlijk geacht moeten worden;

dat mitsdien de strafreden juist is gesteld;

O., dat derhalve klager ten rechte is gestraft;

dat de opgelegde straf, mede gelet op de persoonlijkheid van

klager, in goede verhouding staat tot den aard en den ernst van het gepleegde verzuim;

Gezien de artikelen 61. 62 en 65 van de wet op de krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de straf en strafreden:

Bepaalt, dat afschriften van deze beschikking zullen worden uitgereikt aan den strafoplegger — den kapitein-luitenant ter zee J. Varkevisser — en den gestrafte.

De commandant der marine vooriioemd,

H. JOLLES.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 9 April 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter; leden: Mr. Dr. J. J. Boasson en A. Mastenbroek.

Ontslag van een korporaal bij het Korps Politietroepen wegens ongeschiktheid om in den verkregen rang bij eenig onderdeel van de landmacht te dienen.

Het Gerecht is met den Minister van Defensie van oordeel, dat klager door de misdragingen, in de uitspraak vermeld en waarvoor hij reeds driemalen krijgstuchtelijk is gestraft, blijk heeft gegeven van karaktereigenschappen en een wijze van dienen die hem ongeschikt maken om in den door hem verkregen rang bij het korps Politietroepen te dienen en de Minister dus gerechtigd was hem op grond van art. 22, lid 1, sub a j° art. 23 Reglt. mil. ambtenaren Kon. landmacht, te ontslaan.

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: G., wonende te Den Helder, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. Prins, advocaat, wonende te Alkmaar, tegen den Minister van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Pauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en zijn raadsman, alsmede den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de beliandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 20 Maart 1940, waarbij is gehoord de door klager gedagvaarde getuige P. v. d. Tas, sergeant-majoor-instructeur bij het Korps Politietroepen, gestationneerd te Den Helder;

Wat de feiten betreft:

O., dat verweerder bij beslissing d.d. 29 December 1939 aan klager, korporaal bij het Korps politietroepen, met ingang van 3 April 1940 als zoodanig ontslag uit den vrijwilligen militairen dienst heeft verleend, uit overweging, dat klager door zijn karaktereigenschappen en

wijze van dienen geacht wordt ongeschikt te zijn om in den verkregen rang bij eenig onderdeel van de landmacht te dienen;

O., dat klager tegen deze beslissing beroep heeft ingesteld en bij daartoe strekkend klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht de beslissing te vernietigen en hef daarbij verleende ontslag ongedaan te maken;

O., dat verweerder bij contra-memorie de bestreden beslissing heeft verdedigd en tot hare bevestiging heeft geconcludeerd;

In rechte:

O., dat op grond der gedingstukkcn en het onderzoek ter openbare terechtzitting vaststaat, dat klager, die sinds 20 Augustus 1936 krachtens vrijwillige verbintenis als militair ambtenaar in dienst is bij liet Korps politietroepen, zich in 1938 en 1939 aan een aantal misdragingen heeft schuldig gemaakt, hierin bestaande:

a. dat hij, door zich aanschaffingen te veroorloven, die zijn financieele draagkracht te boven gingen, onnoodig schulden heeft gemaakt,
b. dat hij, deel uitmakende van de bezetting van een posthuis, de op hem rustende verplichting niet nagekomen is en zich in een toestand gebracht lieeft, waarin hij zijn dienst niet naar behooren kon verrichten,
c. dat hij, instede van zich op de voorgeschreven wijze in het groepsgebouw te Den Helder af te melden na afloop van zijn wachtdienst, zich per rijksrijwiel en in tenue no. 3 naar een openbare dansgelegenheid heeft begeven, tijdens liet dansen dit tenue onder een tafeltje in de danszaal heeft neergelegd en ruim drie en een half uur later in het groepsgebouw is teruggekeerd,

en voor deze misdragingen is gestraft, voor die sub a. op 5 Maart 1938 met zes dagen verzwaard arrest, voor die sub b. op 11 December 1938 met acht dagen verzwaard arrest, voor die sub c. op 16 December 1939 met vijf dagen streng arrest:

O., dat het Gerecht met verweerder van oordeel is, dat klager door deze misdragingen, vooral door die sub c. genoemd, blijk heeft gegeven van karaktereigenschappen en een wijze van dienen. die hem ongeschikt maken om in den door hem verkregen rang bij het korps politietroepen te dienen, en verweerder derhalve gerechtigd was om hem op grond van het bepaalde bij artikel 22, lid 1, aanhef en sub a. j° art. 23 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, op 29 December 1939 met ingang van 3 April 1940 te ontslaan;

O., dat de bestreden beslissing ook overigens niet met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift in strijd is, terwijl niet gebleken is, dat verweerder bij het nemen daarvan van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heelt gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O., dat bij gcbreke van gronden, als bedoeld bij art. 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 j° art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep ongegrond behoort te worden verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!
Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken

Uitspraak van 23 April 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter; leden: Mr. Dr. J. J. Koasson en A. Mastenbroek.

§ 7. Vrijwillige Landstormbeschikking.

Ontslag verleend aan een soldaat-vrijwilliger, wegens diensteindiging, bij het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst bij brief van den Commandant van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst.

Blijkens § 7, lid **3,** *der beschikking j° art. 10, lid 1 aanhef en sub f. Reglt. mil. ambtenaren Kon. landm. moet een zoodanig ontslagbesluit gegeven worden door den Inspecteur, dat is i.c. den Commandant van de luchtverdediging.*

Nu vaststaat dat i.c. de Inspecteur geenerkei medewerking aan het ontslag van klager heeft verleend, moet worden aangenomen. dat het in den ontslagbrief neergelegde besluit ten onrechte is genomen.

Naast § 5, lid **3,** *der beschikking blijft ten aanzien der ontslagverleeniny § 7 steeds toepasselijk.*

Het ontslagbesluit wegens strijd met hei te dezen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift van par. f nietig verklaard.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: E. L., wonende te Arnhem, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen den Commandant van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst, tc 's-Gravenhagc, verweerder, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;
Gehoord partijen;
Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzittingen van 20 Maart 1940 en van **3** April 1940, op welke laatste terechtzitting is gehoord de ambtshalve opgeroepen getuige G. J. Zwart, adjudant-onderofficier bij het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst, wonende te 's-Gravenhage;

Wat de feiten betreft:

O. dat aan klager is uitgereikt een ontslagbrief, luidende als volgt:

,,De ondergeteekende A. den Hertog, Commandant van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst verleent bij dezen (Onverminderd de verplichtingen, welke ingevolge de Dienstplichtwet eventueel nog op den belanghebbende mochten rusten) eervol ontslag als vrijwilliger bij den Vrijwilligen Landstorm aan L. E., geboren te Havelte den 2 Februari 1899, laatstelijk gediend liebbende als soldaat bij het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst en zulks wegens diensteindiging. Te 's-Gravenhage, den 20 Januari 1940. De Majoor Korpscommandant (w.g.) A. den Hertog.";

O. dat klager, den inhoud van voormelden brief opvattende als een besluit, waarbij hij door den Commandant van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst als vrijwilliger bij den Vrijwilligen Landstorm is ontslagen, tegen dit besluit beroep heeft ingesteld en bij klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht het besluit nietig te verklaren;

In rechte:

O. dat op grond der gedingstukken en het onderzoek ter openbare terechtzitting vaststaat, dat klager bij verbandakte dd. 21 Januari 1939 is aangenomen om het Koninkrijk der Nederlanden als vrijwilliger bij den Vrijwilligen Landstorm, met bestemming voor ongewapenden dienst bij het Vrijwillige Landstormkorps Luchtwachtdienst, te dienen voor den tijd van één jaar, ingaande 21 Januari 1939, met bepaling dat deze verbintenis na afloop van den duur van een jaar stilzwijgend telkens voor èèn jaar wordt verlengd, tenzij de vrijwilliger, uiterlijk één maand vóór het einde der loopende verbintenis, aan den korpscommandant schriftelijk den wensch te kennen geeft om de verbintenis niet te bestendigen;

dat verweerder op 26 Mei 1939 aan den Commandant der Luchtwachtgroep Arnhem een brief heeft gericht met de mededeeling, dat hij de verbintenis zoodra deze afliep, niet zou bestendigen en aan klager op 20 Januari 1940 eervol ontslag zou verleenen, welke brief door den Commandant der Luchtwachtgroep Arnhem op 29 Mei d.a.v. aan klager in afschrift is toegezonden;

dat, nadat klager terzake van den brief van 26 Mei 1939 zich zonder resultaat tot den Minister van Defensie had gewend, de bovenomschreven ontslagbrief dd. 20 Januari 1940 is gevolgd;

O. dat dit Gerecht evenals klager den inhoud van den meergemelden ontslagbrief niet anders kan opvatten, dan als een besluit tot klagers ontslag, waartegen klager derhalve beroep kan instellen;

O. dat een besluit tot ontslagverleening wegens dienstbeëindiging, als waarvan te dezen blijkens den inhoud var, den ontslagbrief en de overige gedingstukken sprake is, ingevolge het bepaalde bij par. 7, lid **3,** van de Vrijwillige Landstormbeschikking, jo art. 19, lid **1** aanhef en sub f van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, gegeven wordt door den Inspecteur, in casu den Commandant van de luchtverdediging, terwijl de ontslag-

brief, die ook blijkens het bij dezelfde bepaling voorgeschreven model, niet anders is te beschouwen dan als een besluit van de autoriteit. die hem afgeeft, wordt uitgereikt door den Inspecteur of door den Korpscommandant, die overeenkomstig het bepaalde bij het derde lid van par. 4 der Vrijwillige Landstormbeschikking bevoegd is de verbintenis te bekrachtigen van de categorie, waartoe de betrokken vrijwilliger behoort, d.i. in het onderhavige geval verweerder;

O. dat aan de voornielde bepaling van par. 7, lid **3,** der Vrijwillige Landstormbeschikking slechts redelijken zin is te geven, indien men den ontslagbrief opvat als de ter kennis van den betrokkene gebrachte slotakte van het ontslagbesluit, waaraan een intern besluit tot ontslagverleening van den Inspecteur is voorafgegaan;

O. dat, nu vaststaat, dat in het onderhavige geval de Inspecteur geenerlei medewerking aan het ontslag van klager heeft verleend, moet worden aangenomen, dat het in den ontslagbrief neergelegde besluit van verweerder ten onrechte is genomen;

O. dat weliswaar ter openbare terechtzitting door den aldaar als getuige gehoorden G. **J.** Zwart is naar voren gebracht, dat, op grond van het bepaalde bij par. **5,** lid **3,** der Vrijwillige Landstormbeschikking, de Minister van Defensie in de tegenwoordige buitengewone omstandigheden het ontslag wegens dienstbeëindiging verleent, doch — daargelaten dat in het onderhavige geval van een ontslagverleening door den Minister van Defensie niet is gebleken — de genoemde bepaling zich slechts uitlaat over de bevoegdheid van den Minister ten aanzien van het beëindigen der verbintenis, maar niet omtrent de daarvan niet te scheiden, doch wel te onderscheiden, ontslagverleening, ten aanzien waarvan par. 7 der beschikking steeds toepasselijk blijft;

O. dat mitsdien het besluit van verweerder neergelegd in den meergemelden ontslagbrief wegens strijd met het te dezen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift van par. 7 der Vrijwillige Landstormbeschikking behoort te worden nietig verklaard;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart nietig het besluit van den Commanclant van het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst, neergelegd in den aan klager afgegeven ontslagbrief, dd. 20 Januari 1940.

WETGEVING.

Interregionaal militair strafrecht.

De bij Ministerieele beschikking van 14 November 1939, IIe Afd. A. 120. 7 (M.R.T. XXXV, blz. 408) benoemde Commissie, welke in opdracht heeft, na te gaan, welke wijzigingen en aanvullingen der militaire strafwetgeving voor een doelmatige regeling van de verhouding van meerdere tot mindere in den zin van de militaire strafwetgeving van de in. de overzeesche gewesten aanwezige militairen der Zeemacht tot de militairen behoorende tot de krijgsmacht aldaar, de onderwerping van het marinepersoneel aan de locale strafwetgeving der overzeesche gewesten en de in verband met de huidige tijdsomstandigheden noodig geachte wijzigingen in de rechtspleging bij de Zeemacht noodig zijn en in aansluiting daarop een voorstel tot herziening dier strafwetgeving te ontwerpen, heeft zoo spoedig mogelijk haar taak aanvaard. De algemeene mobilisatie van de weermacht heeft vooral van de militaire leden der Commissie buitengewone inspanning gevorderd om hunne administratieve en justitieele werkzaamheden zonder stoornis voor den dienst te volbrengen, zoodat voor de studie van de aan de Commissie toegewezen onderwerpen en voor de beoordeeling van de samengestelde voorontwerpen van wet niet dan met groote moeite, tijd en gelegenheid is kunnen worden gevonden. Slechts zeer enkele bijeenkomsten ter onderlinge bespreking van de materie zijn mogelijk geweest en een belangrijk deel van het overleg is door rondzending schriftelijk moeten geschieden. Eenige dagen vóór het uitbreken van den oorlog was een wetsontwerp met memorie van toelichting gereed gekomen en een brief tot inzending van deze bescheiden — waardoor aan het eerste en voornaamste gedeelte van haar opdracht zou worden voldaan — lag ter onderteekening voor de leden gereed, toen de gebeurtenissen van 10 Mei en volgende dagen deze inzending onmogelijk maakten. De vraag is onlangs opgekomen, of het, nu van verwezenlijking van het doel der opdracht voorloopig geen sprake kan zijn, wenschelijk mocht worden genoemd, het wetsontwerp met memorie van toelichting algemeen bekend te maken door plaatsing in het M.R.T. Deze vraag is bevestigend beantwoord en het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie gaf tot deze plaatsing toestemming. Zij geschiedt dus hieronder en wij verheugen ons dat aldus reeds aanstonds en terwijl deskundige kennis van het onderwerp nog ten volle aanwezig is, critiek kan worden uitgeoefend. Mocht dan onze militaire strafwetgeving in haar tegenwoordigen vorm, zij het ook maar provisorisch, weder in werking komen, dan is de kans groot dat de reeds zoovele jaren bestaande leemten op de juiste wijze en in den kortst mogelijken tijd worden aangevuld.

Regeling van enkele onderwerpen van interregionaal militair strafrecht.

ONTWERP VAN *WET*.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut!

Doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenschelijk is de militaire strafwetgeving aan te vullen en te wijzigen om eene doelmatige regeling te verkrijgen van:

1°. de onderwerping voor zooveel noodig van het militaire personeel van Onze Zeemacht aan de regionale en locale strafwetgevingen van Nederlandsch-Indië, van Suriname en van Curaçao;

2°. de verhouding van meerderen tot minderen in den zin van de militaire strafwetgeving tusschen de militairen van de Zeemacht en de militairen bestemd voor of behoorende tot de in Nederlandsch-Indië, in Suriname en in Curaçao aanwezige landmachten;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Hoofdstuk I.

Toepasselijkheid van regionale en locale strafwetgevingen.

Artikel I.

In het bij de Wet van 27 April 1903 (Staatsblad Nr. 111) vastgestelde Wetboek van Militair Strafrecht, zooals dat thans luidt, worden de volgende wijzigingen en aanvullingen aangebracht:

1°. Artikel 2 wordt gelezen als volgt:

„Op de niet in dit Wetboek omschreven strafbare feiten, begaan „door aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen „personen zijn toepasselijk:

1 indien en zoolang zij behooren tot de in Nederlandsch-Indië „aanwezige Zeemacht, het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht, „en, voor zooveel die feiten buiten Nederland zijn gcplcegd en in dat „Wetboek niet strafbaar zijn gesteld of wel vallen onder eene bij„zondere of onder eene, eene zwaardere straf stellende bepaling van „het Nederlandsch-Indische gemeene strafrecht, dit gedeelte van het „Nederlandsch-Indische gemeene strafrecht;

„2°. indien en zoolang zij behooren tot de in Suriname aan„wezige Zeemacht. het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht en, „voor zooveel die feiten buiten Nederland zijn gepleegd en in dat „Wetboek niet strafbaar zijn gesteld of wel vallen onder eene bij-

„zondere of onder eene, eene zwaardere straf stellende bepaling van „het Surinaamsche gemeene strafrecht, dit gedeelte van het Suri-„naamsche gemeene strafrecht;

„3°. indien en zoolang zij behooren tot de in Curaçao aanwezige „zeemacht, het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht en, voor zoo-„veel die feiten buiten Nederland zijn gepleegd en in dat Wetboek „niet strafbaar zijn gesteld of wel vallen onder eene bijzondere of „onder eene, eene zwaardere straf stellende bepaling van het Cura-„çaosche gemeene strafrecht dit gedeelte van het Curaçaosche ge-„meene strafrecht;

„4°. in alle andere gevallen het Nederlandsche gemeene straf-„recht."

2°. De artikelen *3* en *4* vervallen.

3°. Artikel 9 wordt gelezen als volgt:

„Bij schuldigverklaring aan een misdrijf, waarop bij of ingevolge „dit Wetboek of wel volgens het gemeene strafrecht de doodstraf „is gesteld, wordt die straf niet opgelegd dan ingeval de rechter „oordeelt, dat de veiligheid van den Staat hare toepassing eischt."

4°. Artikel *15* wordt gelezen als volgt:

„Bij het bevel, bedoeld in artikel *14a* van het Nederlandsche „Wetboek van Strafrecht wordt als algemeene voorwaarde steeds „mede gesteld, dat de veroordeelde. die militair is, zich vóór het „einde van den proeftijd niet zal schuldig maken aan een krijgs-„tuchtelijk vergrijp van ernstigen aard."

5°. In artikel *1,* in het vierde en in het vijfde lid van artikel *12,* in de artikelen *13, 14, 16, 17* en *18,* in het eerste lid van artikel *19,* in de artikelen *35,* 40, 44 en *46,* in het eerste lid van artikel *51,* in de artikelen *52, 53, 54* en *104,* in het eerste en derde lid van artikel *111,* in artikel *123,* op drie plaatsen in artikel *146* en in het laatste lid van artikel *148* wordt in plaats van „Wetboek van Strafrecht" gelezen: „Nederlandsch Wetboek van Strafrecht".

6". Het slot van artikel *17* wordt gelezen als volgt:

„indien de veroordeelde is gaan behooren tot de in Nederlandsch-„Indië, in Suriname of in Curaçao aanwezige Zeemacht of tot een „der in die gewesten aanwezige landmachten, de militaire rechter, „voor melken hij wegens het begaan van een strafbaar feit in eersten „aanleg zou moeten terechtstaan."

7°. Artikel *36* wordt gelezen als volgt:

„De militair, die ontzet is van de bevoegdheid om bij de gewapende „macht te dienen. zal na het verstrijken van den duur der ontzet-„ting, alleen in bijzondere gevallen ter beoordeeling van den hierbij „betrokken Minister, hetzij binnen zijn diensttijd worden opgeroepen „om aan zijn verplichten krijgsdienst te voldoen, hetzij kunnen „worden toegelaten tot een verbintenis tot vrijwilligen krijgsdienst."

8°. Artikel *48* wordt gelezen als volgt:

„Ten aanzien van een meerdere als bedoeld in artikel *67* eerste „lid onder 1° en 3° sub a, die opzettelijk met een mindere aan „eenig opzettelijk gepleegd misdrijf deelneemt, wordt het maximum

„van de daarop gestelde tijdelijke gevangenisstraf met de helft „verhoogd."

9°. Het tweede lid van artikel 51 wordt gelezen als volgt:

„De gevangenisstraffen, gesteld in het gemeene recht, staan zoo- „wel onderling als in vergelijking met die van dit Wetboek in „zwaarte gelijk. Van gelijke zwaarte worden geacht de hechtenis- „straffen, gesteld in het gemeene recht; zij zijn minder zwaar dan „de gevangenisstraffen."

10°. Aan artikel 54 wordt als tweede lid toegevoegd:

„De klachte uit hoofde van een op klacht vervolgbaar misdrijf „tegen een aan de rechtsmacht van den militairen rechter onder- „worpen persoon mag binnen drie maanden nadat de klager van het „gepleegde feit kennis heeft bekomen, worden ingediend bij iederen „commandeerenden officier van de Krijgsmacht, bij iederen open- „baren aanklager, bij iederen ambtenaar van het openbaar ministe- „rie of hulp-officier van justitie in Nederland. in Nederlandsch- „Indië, in Suriname of in Curaçao, die ten spoedigstr voor de ver- „dere behandeling of voor de doorzending ervan aan de tot het ver- „wijzen van den verdachte naar den militairen rechter bevoegde „militaire autoriteit zorg draagt. De klager blijft gedurende acht „dagen na den dag van indiening bevoegd om de klacht bij dezelfde „autoriteit in te trekken."

11". Aan artikel 72 wordt hei volgende als tweede lid toege- voegd:

„Waar gesproken wordt van vijand, wordt onder die uitdrukking „mede begrepen de mogendheid of de macht, met welke de schuldige „een oorlog aanstaande acht."

12°. Het tweede lid van artikel 162 wordt gelezen als volgt:

„Voor zoover dit Wetboek rechtsmacht opdraagt aan een rechter „in Nederlandsch-Indië, in Suriname of in Curaçao, is het mede „voor die gewesten verbindend en past die rechter, bij de uitoefe- „ning van de hem opgedragen rechtsmacht. het Nederlandsche mili- „taire strafrecht en, voor zooveel dat in overeenstemming is met het „bepaalde in artikel 2, het Nederlandsche gemeene strafrecht toe."

Artikel 2.

In de bij de Wet van 27 April 1903 (Staatsblad Nr. 112) vastge- stelde Wet op de Krijgstucht. zooals die wet thans luidt, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1°. Van artikel 2 wordt het bepaalde sub 2°. gelezen als volgt:

„2°. alle in het Wetboek van Militair Strafrecht of in het op „hem toepasselijke gemeene strafrecht omschreven feiten, indien het „begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meer- „dere, tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de behandeling „van de zaak wordt opgedragen, van zóó lichten aard is, dat de zaak „buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan."

Het bepaalde onder 3°, 4°, 5° en 6° van dit artikel 2 vervalt.

2". In artikel 58 wordt in plaats van „een der in artikel 2 nrs. 2–6 vermelde feiten" gelezen: „hoewel een strafbaar feit".

3". Het tweede lid van artikel 74 wordt gelezen als volgt:

„Voor zoover deze Wet rechtsmacht opdraagt aan een rechter in „Nederlandsch-Indië, in Suriname of in Curaçao, is zij mede voor „die gewesten verbindend en past die rechter, bij de uitoefening van „de hem opgedragen rechtsmacht, het Nederlandsche militaire straf-„recht en, voor zooveel dat in overeenstemming is inet het bepaalde „in artikel 2 van het Nederlandsche Wetboek van Militair Straf-„recht, het Nederlandsche gemeene strafrecht toe."

Artikel **3.**

In de bij besluit van den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van 20 Juli 1814 (Staatsblad Nr. 85) vastgestelde Regtspleging bij de Zeemagt, zooals deze thans luidt, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1°. In het bepaalde sub 4° van artikel 184 wordt in plaats van „Wetboek van Strafvordering" gelezen: „Nederlandsche Wetboek van Strafvordering".

2°. In het slot van het eerste lid van artikel 190 wordt in plaats van „het Wetboek van Burgerlijke Regtsvordering" gelezen: „de ter plaatse geldende burgerlijke regtsvorclering". Voorts wordt in het derde lid van dit artikel in plaats van „overtreding van artikel 439, 1°, van het Wetboek van Strafrecht" gelezen: „het van een krijgs-„man beneden den rang van officier koopen, inruilen, als geschenk „aannemen, in pand. gebruik of bewaring nemen van tot de kleeding. „uitrusting of wapening behoorende goederen of wel wegens het voor „een krijgsman beneden den rang van officier verkoopen. ruilen, „ten geschenke, in pand, gebruik of bewaring geven van zoodanige „goederen, zonder schriftelijke door of van wege den bevelvoerenden „officier afgegeven vergunning," en wordt in plaats van „in dit artikel bedoelde" gelezen: „hier bedoelde".

3°. In het eerste lid van artikel 206*a* wordt in plaats van „het Wetboek" gelezen: „het Nederlandsche Wetboek".

4". In het tweede lid van artikel I der Additioneele bepalingen betreffende de berechting van minderjarigen wordt in plaats van: „overtredingen, bedoeld in de artt. **432** en **433** van het Wetboek van Strafrecht" gelezen: „overtredingen van bedelarij en landlooperij „alsmede het als souteneur trekken van voordeel uit de ontucht van „eene vrouw."

Hoofdstuk II.

Verhouding van meerderen tot minderen.

Artikel *4.*

In het bij de Wet van 27 April 1903 (Staatsblad Kr. 111) vastgestelde Wetboek van Militair Strafrecht, zooals dat thans luidt, worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1°. Artikel 63 wordt gelezen als volgt:

„Onder militairen worden mede begrepen:

1 zij die bestemd zijn voor of behooren tot de in Nederlandsch-
„Indië, in Suriname of in Curaçao aanwezige landmacht;

„2°. de tot eenigen dienst bij de Krijgsmacht gebruikt wordende
„gewezen militairen, in welk geval zij worden geacht den laatstelijk
„door hen bekleeden militairen rang of den hoogeren, welke hun bij
„of na het verlaten van den militairen dienst is toegekend, te be-
„kleeden.

„Artikel 60, tweede lid, is van toepassing".

2°. Artikel 67 wordt gelezen als volgt:

„De verhouding van meerdere tot mindere bestaat:

1 tusschen militairen, die een militairen rang bekleeden:

a . krachtens hoogeren militairen rang;

b . bij gelijkheid van militairen rang- krachtens hoogeren ouder-
„dom daarin, doch alleen met betrekking tot dienstaangelegenheden;

„2°. tusschen militairen, die eenigen en die geen militairen rang
„bekleeden;

„3°. tusschen militairen, onafhankelijk van militairen rang of
„stand:

a . wanneer en voor zoover de een krachtens zijne betrekking
„als bevelvoerend militair den ander onder zijne bevelen heeft;

„*b*. wanneer de een krachtens heschikking van het bevoegd ge-
„zag eene functie uitoefent. waaraan gezag over den ander is ver-
„bonden, doch alleen in de uitoefening van die functie.

„Wij stellen, ten aanzien van de in artikel 65 bedoelde vreemde
„militairen, vreemde militaire rangen gelijk met Nederlandsche."

3°. Artikel 68 wordt gelezen als volgt:

„Onder onderofficieren worden verstaan de militairen, die eenigen
„militairen rang bekleeden, bij de Zeemacht beneden dien van
„luitenant ter zee derde klasse en hij de onderscheiden landmachten
„beneden dien van tweede luitenant.

„Onder mindere militairen worden verstaan de militairen, die geen
„militairen rang bekleeden, den stand van matroos of 'soldaat
„hebben."

Hoofdstuk III.

Militaire rechtsmacht.

Artikel 5.

In de bij de Wet van 5 Juli 1921 (Staatsblad Nr. 841) vastgestelde Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht worden de navolgende wijzigingen aangebracht:

1°. Artikel 76 wordt gelezen als volgt:

„De militaire rechter is bevoegd om kennis te nemen van de
„strafbare feiten, begaan door militairen, behoudens de uitzonde-
„ringen bij de wet gemaakt.

„De Nederlandsche militaire rechter neemt bij voorkeur niet kennis

„van de strafbare feiten, buiten Nederland begaan door militairen. „die bestemd zijn voor of behooren tot de in Nederlandsch-Indië, in „Suriname of in Curaçao aanwezige landmacht.

„Ingeval van gelijktijdige vervolging blijft, behoudens het be- „paalde bij artikel 87, uitsluitend bevoegd de militaire rechter, bij „wien de vervolging het eerst is aangevangen."

2°. Artikel 87 wordt gelezen als volgt:

„Wanneer een voor een militairen rechter terechtstaand persoon „hetzij overgaat van de Zeemacht tot de Landmacht of omgekeerd, „hetzij van woon- of standplaats verandert, hetzij na voortvluchtig „te zijn geweesi.. zich aanmeldt of gearresteerd wordt in het rechts- „gebied van een anderen militairen rechter op een tijdstip waarop „tegen dien beklaagde of verdachte een vonnis nog niet gewezen of „wel nog niet in kracht van gewijsde gegaan is, is de militaire rech- „ter, binnen wiens rechtsgebied hij zich dan bevindt, bevoegd om op „verzoek van den militairen rechter, bij melken diens strafzaak aan- „hangig is, de behandeling van die zaak over te nemen en voor zoo- „veel nog noodig voort te zetten en ten einde te brengen.

„Wanneer in die zaak alsdan nog vonnis moei. worden gewezen of „van een reeds gewezen vonnis hooger beroep moet worden ingesteld, „dan geschiedt zulks volgens de voor dien rechter geldende wettelijke „voorschriften daaromtrent, met dien verstande dat aan het wijzen „van een vonnis eene behandeling der zaak ter terechtzitting moet „voorafgaan, ook al heeft die voor den eersten rechter reeds plaats „gehad. De in de zaak te nemen beslissing geschiedt op grond van „het op het feit of de feiten toepasselijke militair en gemeen straf- „recht."

Hoofdstuk IV.

Slotbepalingen.

Artikel 6.

Deze Wet is ook verbindend voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao.

Artikel 7.

Zij treedt in werking op een nader door Ons te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te . den

De Minister van Justitie,

De Minister van Defensie,

De Minister van Koloniën,

Regeling van enkele onderwerpen van interregionaal militair strafrecht.

MEMORIE VAN TOELICKSING.

Sedert geruimen tijd zijn in de Nederlandsche militaire strafwetgeving twee door de rechtspraak bevestigde leemten aan het licht gekomen, waarin zoo spoedig mogelijk voorziening noodig is.

De omstandigheid dat deze wetgeving ook van toepassing is op strafbare feiten, begaan door leden van het militair personeel der Zeemacht. welke zich buitenslands en met name in NEDERLANDSCH-INDIË, in SURINAME of in CURAÇAO bevinden, heeft deze wetgeving ook al vroeger tot eene voor alle deelen van het Koninkrijk geldende tot de zoogenaainde imperiale wetgeving doen behooren. Dergelijke wetten nemen, evenals alle alleen voor een of meer van deze overzeesche gewesten vastgestelde wetten, in de regionale wetgeving onder de „algemeene verordeningen" de hoogste in rangorde in; zij gaan vóór boven alle andere „algemeene verordeningen" en hun inhoud is voor deze laatsten onaantastbaar. Zoo oefenen de zeekrijgsraden als Nederlandsche rechters in de overzeesche gewesten rechtspraak uit en passen daarbij voornamelijk krachtens de artikelen 1 tot en met 4 van het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht, het Nederlandsche militaire en gemeene strafrecht toe; zoo staan vlag- en hoofdofficieren der Zeemacht wegens in die gewesten gepleegde strafbare feiten terecht voor het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande en zoo heeft zelfs het Hoog Militair Gerechtshof van NEDERLANDSCH-INDIË, bij de behandeling in hooger beroep van naar de zeekrijgsraden in dit gewest verwezen strafbare feiten, zich te gedragen naar de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in het vaderland, in welks plaats zij in die zaken optreedt.

Daarnaast stelt de regionale straf\%-ctgeving volgens artikel 25 van de Algemeene Bepalingen van wetgeving voor NEDERLANDSCH-INDIË en de artikelen 2 van de Surinaamsche en Curaçaosche staatsregelingen in verband met de artikelen 2 van de wetboeken van strafrecht uit die gewesten, vast dat het regionale strafrecht voor een ieder en dus ook voor daar verblijvende militairen der zeemacht geldt. De militaire rechter der Zeemacht is echter ten gevolge van de enge redactie van artikel 2 van het voor hem geldende Nederlandsche Wetboek van Strafrecht niet bevoegd. dat regionale strafrecht op zijne justiciabelen toe te passen, terwijl die justiciabelen alleen in geval van deelneming aan strafbare feiten met personen, die aan de rechtsmacht van den regionalen burgerlijken strafrechter onderworpen zijn, niet voor den militairen rechter der Zeemacht terechtstaan (artikel 81 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht) en dan wel aan dat gemeene strafrecht onderworpen zijn.

Dit heeft ten gevolge dat de vervolging van strafbare feiten, waarvan de omschrijving en de strafpositie niet voorkomt in het Neder-

landsche Wetboek van Strafrecht maar wel in het gelijknamig regionale wetboek of in de buiten dat wetboek bestaande regionale of locale strafwetgeving, niet tot eene veroordeeling van justiciabelen van den militairen rechter ter zee kan leiden, ook al zou het feit, ware het in NEDERLAND gepleegd, onder een uitsluitend voor NEDERLAND geldende strafbepaling kunnen worden gebracht. Zoo werd bv. bij vonnis van den Zeekrijgsraad te SOERABAJA van 24 November 1933 (Militair-rechtelijk Tijdschrift XXX blz. 92 v.) bevestigd in hooger beroep bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof in NEDERLANDSCH-INDIË van 15 December h . ~ . een onderofficier der zeemacht vrijgesproken van eene overtreding, welke ware zij hier te lande gepleegd, zou vallen onder artikel 14 van het (Nederlandsche) Motor- en Rijwielreglement. Zoo besliste diezelfde Zeekrijgsraad bij vonnis van 10 Januari 1939 (Militair-rechtelijk tijdschrift XXXV, blz. 91 v.) o.a. dat hij een strafbepaling der Nederlandsch-Indische Wegverkeersverordening op een zijner justiciabelen niet mocht toepassen. Wegens de geconstateerde feiten kon dus alleen op grond van artikel *2* sub 1° of van artikel 60 der Wet op de Krijgstucht straf worden opgelegd.

Hierbij komt nog, dat vroeger sommige bepalingen uit het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht zich bij overtreding in de overzeesche gewesten in eene meer ruime uitlegging mochten verheugen. Zoo werd artikel 180 van dat wetboek bij vonnis van den zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Pantserschip „Gelderland" van 19 December 1908 (Militair-rechtelijk tijdschrift V blz. 236 v.) toegepast op een geval van wedcrspannigheid jegens een Curaçaosch ambtenaar. Echter kan niet ontkend worden, dat deze ruime interpretatie historisch niet te aanvaarden is: het alleen voor NEDERLAND vervaardigde wetboek mag niet zonder uitdrukking te hebben gegeven aan eene dergelijke bedoeling geacht worden, met den term „ambtenaar" mede het oog te hebben gehad op ambtenaren uit onze overzeesche gewesten. Deze opvatting wordt nog versterkt door het bepaalde sub 3° van artikel 74 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht. waarbij de bewijskracht van door overzeesche ambtenaren opgemaakte verklaringen, processen-verbaal of relazen wordt behandeld: indien deze ambtenaren onder de terminologie van het Nederlandsche strafwetboek zouden vallen, m-are deze bepaling volkomen overbodig geweest.

Dit ruime standpunt, dat nog hij sententie van 8 November 1929 (Militair-rechtelijk tijdschrift XXVI, blz. 35 v.) door het Hoog Militair Gerechtshof van NEDERLANDSCH-INDIË was aanvaard, is sedert door de militaire rechtspraak zoo hier te lande als in NEDERLANDSCH-INDIË verlaten, laatstelijk nog bij vonnis van den Zeekrijgsraad van SOERABAJA van 10 Januari 1939 (Militair-rechtelijk tijdschrift XXXV, blz. 91 v.) welk vonnis ook hierboven reeds werd aangehaald. Hier mag dus nu wel van constante jurisprudentie worden gesproken.

Het tegenwoordig wetsontwerp beoogt deze leemte aan te vullen

door een nieuwe lezing te geven aan meergemeld artikel 2 van het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht, waardoor op niet in dat wetboek omschreven strafbare feiten, begaan door aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen personen, indien en zoolang deze behooren tot de in NEDERLANDSCH-INDIË, in SURINAME of in CURAÇAO aanwezige zeemacht, toepasselijk is het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht en, voor zooveel die feiten buiten NEDERLAND zijn gepleegd en in dat wetboek niet strafbaar zijn gesteld of wel vallen onder eene bijzondere of onder eene, eene zwaardere straf stellende bepaling van het regionale gemeene strafrecht, dit gedeelte van dat regionale strafrecht. Het regionale strafrecht zal aldus het in het Nederlandsche strafwetboek omschrevene aanvullen, voor wat de daarin niet omschreven feiten betreft, bijvoorbeeld de zoogenaamde Nederlandsch-Indische haatzaai-bepalingen en alle in overzeesche „algemeene verordeningen" van lager orde voorkomende strafbepalingen; voor wat de bijzondere voorzieningen betreft bijvoorbeeld misdrijven gericht tegen den persoon van den Landvoogd of van andere landsambtenaren, die niet zijn ambtenaren in den zin van het Nederlandsche strafwetboek en voor wat betreft strafbare feiten waarop in de overzeesche gewesten eene zwaardere straf is gesteld, bijvoorbeeld de doodstraf.

De tweede leemte in onze militaire strafwetgeving is deze, dat door de bepaling van artikel 63 eerste lid sub 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht in verband met de bepaling van artikel 67 van dat wetboek er wel eene verhouding van meerderen tegenover minderen bestaat tusschen militairen van de Zeemacht tegenover militairen van de Nederlandsch-Indische, de Surinaamsche en de Curaçaosche landmachten, wanneer laatstbedoelde militairen zich hier te lande of in het buitenland bevinden, doch niet wanneer zij aan den wal in die gewesten zijn. Deze leemte is in zooverre historisch te verklaren, dat tijdens de totstandkoming na het herstel van onze onafhankelijkheid in de jaren 1814 en 1815 van onze militaire strafwetgeving de zooeven genoemde landmachten ook aan diezelfde wetgeving onderworpen waren. Die wetgeving is voor deze troepen blijven gelden ook nadat het Nederlandsch-Indische Leger een eigen organisatie verkregen had. Dit blijkt bijvoorbeeld uit artikel 32 sub 2° van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, waarin bepaald werd dat het daarbij afgeschafte crimineele wetboek voor het krijgsvolk te lande en het reglement van discipline voor dat krijgsvolk zouden blijven gelden in de overzeesche gewesten.

Deze wetboeken zijn voor wat NEDERLANDSCH-INDIË betreft in 1934 en voor wat SURINAME en CURAÇAO betreft in 1923 door nieuwe vervangen, wel is waar geschoeid op dezelfde leest als, doch zonder onderling verband met het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht, van hetwelk de redactie van artikel 63, eerste lid, sub 1° van dit Nederlandsche Wetboek te veel op territorialen grondslag was opgebouwd en daardoor het grootste deel van de overzeesche

landmachten niet onder de militairen in den zin van dat wetboek heeft begrepen. Zoo is het mogelijk geworden, dat zij, die bestemd zijn voor de krijgsmacht in onze overzeesche gewesten en zij die daartoe behooren, zoolang zij zich in die gewesten bevinden en niet aan boord van een Nederlandsch oorlogsvaartuig zijn, niet onder de ,,militairen" van het Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht worden begrepen en dat er dus tusschen laatstbedoelde militairen en eerstbedoelde niet-militairen eene verhouding van meerderen tot minderen onbestaanbaar is. De rechtspraak heeft ook deze leemte als zoodanig erkend: men leze slechts het vonnis van den Zeekrijgsraad te SOERABAJA van 6 Maart 1934 (Militair-rechtelijk tijdschrift XXX, blz. 196).

Tot voorziening ook in deze leemte strekt het tegenwoordig wetsontwerp. De zooeven gewraakte slotzinsnede van deze bepaling behoort daaruit te vervallen.

Tot toelichting van de artikelen van het wetsontwerp worde nog het volgende aangeteekend.

HOOFDSTUK I.

Toepasselijkheid van regionale en locale strafwetgevingen.

Artikel 1.

1°. Bij de nieuwe lezing van artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht is tevens rekening gehouden met de wenschelijkheid om de redactie der toepasselijkheid van regionale strafwetgevingen vrij te houden van territoriale omschrijvingen. Gewesten als NEDERLANDSCH-INDIË en CURAÇAO hebben tusschen de eilanden, uit welke zij bestaan, zeer groote oppervlakten open zee, welke buiten de territoriale wateren van die eilanden vallen. Het op deze open zee zich bevindend personeel der Zeemacht is dan niet meer in NEDERLANDSCH-INDIË, in CURAÇAO maar het blijft behooren tot de in die gewesten aanwezige Zeemacht, zoolang van hoogerhand daarin geen verandering is gebracht. Het is gewenscht om op dat personeel ook dan de regionale wetgeving toepasselijk te doen zijn voor gevallen, in welke het Nederlandsche strafwetboek niet of niet voldoende voorziet.

2°. Door het organisatie-verband te aanvaarden in plaats van het territoriaal beginsel, bestaat de behoefte niet meer om dit beginsel ook in den vorm van ,,schip is territoir" in de artikelen 3 en 4 te belichamen. Deze artikelen kunnen dus vervallen.

3°. Nu het overzeesche gemeene strafrecht, waarin de doodstraf nog bestaat, wordt ingeschakeld, behoort artikel 9 hiermede in overeenstemming te worden gebracht. Tevens is rekening gehouden met de omstandigheid, dat, krachtens het bepaalde bij artikel 45, niet alleen bij, maar ook ingevolge dit wetboek bij toepassing van het Nederlandsche gemeene strafrecht in tijd van oorlog oplegging van de doodstraf mogelijk wordt.

4°. Van de gelegenheid is gebruik gemaakt om in artikel 15, waarin het bij artikel 2 sub 1° van dit wetsontwerp te wijzigen artikel 2 van de Wet op de Krijgstucht wordt aangehaald en dat dus uit dezen hoofde wijziging behoeft, het slot te schrappen: de hierin bedoelde, zoogenaamd oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen vallen immers reeds onder de strafbare feiten, bedoeld in het eerste lid van artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht en behoeven hier niet nogmaals te worden genoemd.

5°. Ter voorkoming van verwarring of ter verduidelijking, nu ook overzeesch strafrecht toepasselijk zal worden, moet in de hier genoemde wetsbepaling tot uiting komen, dat daarin gedoeld wordt op het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht.

6°. Ook in artikel 17 moet het territoriale door het organisatoire beginsel a-orden vervangen. Tevens is in het slot meer algemeen gesproken van den niilitaireii rechter en is, als overbodig, weggelaten dat dit rechtscollege moet zijn samengesteld naar de desbetreffende overzeesche wettelijke voorschriften.

7°. De toepasselijkheid van met het bepaalde bij artikel 28 Nr. 2 van het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht overeenkomende bepalingen van overzeesche strafwetboeken maakt het wenschelijk de verwijzing naar dit artikel 28 Nr. 2 te vervangen door eene omschrijving van den inhoud daarvan. Tevens is rekening gehouden met de opheffing van de Departementen van Oorlog en van Marine; volgens de voorgestelde lezing wordt nu ook mogelijk de beslissing van den Minister van Koloniën ten aanzien van den dienst bij de overzeesche landmachten.

8°. De in artikel 4 sub 2°. voorgestcldc nieuwe lezing van artikel 67 maakt wijziging noodig van artikel 48.

9°. De toepasselijkheid van overzeesche strafbepalingen maakt wijziging van artikel 51 noodig. De term, ,,het gemeene recht" mag geacht worden ook deze strafbepalingen te omvatten.

10°. Daar ook in de overzeesche gewesten klachtdelicten tot vervolging van militaire justiciabelen kunnen leiden, wordt een ruimere regeling voor de indiening en herroeping van dergelijke klachten noodig geacht.

11°. In artikel 72, dat in de tegenwoordige omstandigheden beteekenis heeft, bestaat eene kleine leemte. Tot de aanvulling daarvan wordt hierbij het voorstel gedaan.

12°. De wijziging van artikel 2 (zie boven sub 1°) maakt herziening van het tweede lid van artikel 162 onvermijdelijk.

Artikel 2.

Dit artikel bevat de wijzigingen welke in de Wet op de Krijgstucht noodig zijn in verband met den inhoud van artikel **1.**

1°. De opsommingen van onderscheiden strafbare feiten en groepen van strafbare feiten, welke voor krijgstuchtelijke bestraffing in aanmerking komen, heeft, als stelsel, in de praktijk niet vol-

daan. Niet alleen dat de strafwaardigheid van de genoemde en die van vele niet genoemde misdrijven en groepen niet ver genoeg uit elkander loopen om dit onderscheid in de afdoening duidelijk te rechtvaardigen, doch in de praktijk is ook niet tot haar recht gekomen de noodzakelijkheid om bij het invoegen van nieuwe strafbepalingen of bij het veranderen van hestaande omschrijvingen opzettelijk te overwegen, in hoeverre daaruit; wijziging in de opsommingen moet voortvloeien.

Liever dan hiertoe nu en dan, geheel incidenteel over te gaan, zouden de ondergeteekenden er de voorkeur aan geven oin, vooral nu anders ook het gemeene strafrecht der overzeesche gewesten zou moeten worden ingeschakeld, naar het voorbeeld van de bepalingen, welke algemeen geldende strafminima bevatten, een algemeene formule te aanvaarden voor de mogelijkheid van disciplinaire afdoening van alle bij de strafwet strafbaar gestelde misdrijven of overtredingen. Vrees voor misbruik behoeft hier evenmin te bestaan als bij de toepassing van de bepalingen omtrent strafminima; de wegens alle Irrijgstuehtelijke overtredingen opgelegde straffen zijn immers aan het toezicht van meerderen van de strafopleggers en ten slotte aan het Hoog Militair Gerechtshof hier te lande of in NEDERLANDSCH-INDIË onderworpen. dat aan de artilielen 15 van de Regtspleging bij de Landmacht en 10 van die bij de Zeemacht in verband niet artikel 57 van de Wet op de Krijgstucht de noodige vrijheid tot handelen kan ontleenen.

2°. Het hier onder 1° aangevoerde moet, bij aanvaarding van het nieuwe stelsel. leiden tot wijziging van de bepaling van artikel 58.

3°. De hier voorgestelde nieuwe lezing van het tweede lid van artikel 74 vindt haar oorzaak in de wijziging welke artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht behoort te ondergaan (zie artikel 1 sub 1°).

Artikel 3.

De hier voorgestelde wijzigingen in de Regtspleging bij de Zeemagt dienen deels tot verduidelijking, deels tot aanpassing aan de nieuwe lezing van artikel 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Die welke onder 2° is omschreven, geeft mede ruimte tot de overzeesche gewesten aan eene bepaling omtrent beslaglegging, welke alleen op Nederlandschen grondslag was geformuleerd.

HOOFDSTUK II.

Verhouding van meerderen tot minderen.

Artikel 4.

1°. De grondslag van de te dezen opzichten gebleken leemte lig-t, zooals hierboven is uiteengezet, in de te eng genomen omschrijving

van artikel 63, eerste lid sub 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht. In de thans voorgestelde nieuwe lezing is de reeds aangegeven beperking verwijderd. Behouden is nog de omschrijving „bestemd zijn voor of behooren tot", ofschoon de Koloniale Reserve, volgens de legerorganisatie van NEDERLANDSCH-INDIË een onderdeel van de Indische Landmacht uitmaakt en de bij die Reserve aangenomenen reeds aanstonds tot deze Landmacht behooren. Het vermelden van de bestemming schaadt echter niet en kan wellicht nog nut hebben. Voorts is van de gelegenheid gebruik gemaakt om aan het geheele artikel eene nieuwe lezing te geven en daardoor de vermelding sub 3° van niet meer bestaande militie-commissarissen te doen vervallen.

2°. Voor artikel 67 is ook eene nieuwe lezing voorgesteld. De oude is onvolledig o.a. omdat niet vermeld is, dat de verhouding van meerdere tot mindere ook bestaat tusschen militairen die een militairen rang bekleeden en die zoodanigen rang niet hebben.

3°. Om soortgelijke reden is aan artikel 68 een nieuwe lezing toegedacht.

HOOFDSTUK III.

Militaire rechtsmacht.

Artikel 5.

De wijziging, voorgesteld in het vorig artikel onder 1° maakt het noodig, dat in de omschrijving van de rechtsmacht van den militairen rechter wijziging wordt gebracht.

1°. Artikel 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht bepaalt nu terecht, dat de militaire rechter kennis neenit van strafbare feiten, begaan door militairen. De nieuwe redactie van artikel 63 eerste lid, sub 1° van het Wetboek van Militair Strafrecht zou onder militairen zonder eenige beperking begrijpen zij die behooren tot de overzeesche landmachten. Het is echter niet de bedoeling om deze militairen, die, buiten NEDERLAND strafbare feiten begaan hebbende, voor hun eigen Nederlandsch-Indischen, Surinaamschen of Curaçaoschen militairen rechter behooren terecht te staan, voor den Nederlandschen militairen rechter te brengen. Daarom wordt voorgesteld om als eerste uitzondering op den zooeven vermelden algemeenen regel van artikel 76 eene tweede alinea bij dit artikel in te voegen, volgens welke de Nederlandsche militaire rrchter bij voorkeur niet kennis neemt van strafbare feiten, buiten NEDERLAND begaan door deze militairen, eene redactie, ontworpen naar het voorbeeld van artikel 81, dat ook de noodzaak van een derde lid deed zien over de mogelijkheid van gelijktijdige bemoeiing.

2°. Het is meermalen voorgekomen, dat militairen van een van de overzeesche landmachten, die op ongeoorloofde wijze hun korps hebben verlaten, er in slagen zich uit het gewest, waarin dit strafbaar feit plaats had, te verwijderen. Zien zij dan kans om binnen

den termijn van dertig dagen, genoemd in de artikelen 97 en 98 vau het Wetboek van Militair Strafrecht, zich buiten NEDERLANDSCH-INDIË, SURINAME of CURAÇAO te bevinden, dan is, volgens de gangbare opvatting in de rechtspraak, het misdrijf buiten die gewesten voltooid en wordt berechting hier te lande ingevolge de oude, enge bepaling van meergemeld artikel 63 eerste lid sub 1° mogelijk (sententie Hoog Militair Gerechtshof van 18 Februari 1932, Militair-rechtelijk tijdschrift XXVIII, blz. 64 v.). Wie zich echter na de voltooiing van het misdrijf nog in het gewest bevindt, is hier te lande niet strafbaar, daar hij volgens diezelfde wetsbepaling niet als militair wordt beschouwd. Hij zou dus uitsluitend in dat gewest voor zijn militaireii rechter kunnen terechtstaan en indien hij er na de voltooiing van het misdrijf in slaagt dat gewest te verlaten, dan staat rnen hier te lande of in een van de andere overzeesche gewesten. waar hij mocht komen, voor de keuze om hem onder geleide terug te zenden naar zijn bevoegden militaircn rechter, met de kans dat Bij, indien hij uit den militairen dienst zou worden verwijderd, naar NEDERLAND zou moeten worden teruggestuurd of wel orn hem maar ongemoeid te laten. Deze moeilijkheid zou wel worden weggenomen door de ruimere lezing, welke het ontwerp van wet aan artikel 63 wil geven en het hierhoven sub 1° voorgestelde nieuwe tweede lid van artikel 76 der Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, dat subsidiair aan den Nederlandscheil militairen rechter bevoegdheid tot diens berechting heeft gelaten. Doch het komt niettemin raadzaam voor om voor dezen vorm van solidariteit van de vier militair-rechterlijke machten een afzonderlijke regeling te treffen, volgens welke deze colleges aanhangige strafzaken aan elkander kunnen overdragen, met dien verstande dat de principieel toepasselijke strafwetgeving bij de beoordeeling van het feit worde gevolgd.

De Minister van Justitie,

De Minister van Defensie,

De Minister van Koloniën,

REDACTIONEEL GEDEELTE.

WETSONTWERP TOT REGELING VIN ENKELE ONDERWERPEN VAN INTERREGIONAAL MILITAIR STRAFRECHT.

Wij ontvingen van de Commissie, wier wetsontwerp wij in onze vorige aflevering, blz. ***262-275,*** *publiceerden. de navolgende mededeeling, aan welke wij gaarne plaats verieenevz.*

Onze Commissie heeft getracht door haar wetsontwerp voor de regeling van enkele onderwerpen van interregionaal militair strafrecht eene oplossing te vinden. Wel ingewikkelde karakter van deze militair-strafrechtelijke legkaart bracht ons er toe om aan de lezers van Uw tijdschrift de vraag voor te leggen om critiek te oefenen en wij zijn dankbaar dat reeds een Uwer getrouwc lezers ons eene inlichting heeft verzocht, hierop neerkomende, of hij juist zag, dat het de bedoeling der commissie was en is. de toepasselijkheid van het militair strafrecht op dezelfde wijze te willen regelen als in het door ons voorgestelde art. 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht ten aanzien van het gemeene strafrecht is omschreven en, zoo ja, of die hedoeling dan wel duidelijk genoeg in ons ontwerp tot uiting kwam.

Deze hoofdvraag moeten wij ontkennend beantwoorden. Wij meenden en meenen nog, dat voor de justiciabelen van den Nederlandschen militairen rechter, waar ter wereld die zich ook bevinden, in beginsel het Nederlandsche Militaire Strafrecht toepasselijk moet zijn en blijven. Dit is de bedoeling geweest van art. 1 van het Wetboek van Militair Strafrecht en de practijk heeft zich hierbij steeds aangesloten. Nochtans blijk dit, nu de vrager ons voor eene aandachtige lezing van deze bepaling gezet heeft, uit de bewoordingen zelve niet duidelijk en daar de Nederlandsche, Indische, Surinaamsche en Curaçaosche gelijknamige wetboeken uitsluitend rekening houden met een eigen landmacht, is hel ons niet alleen wenschelijk maar ook noodig voorgekomen, die bedoeling in het belang van onze zeemacht duidelijk in art. 1 van heb Nederlandsche Wetboek van Militair Strafrecht tot uiting te brengen. Wij zouden voor dit artikel de volgende nieuwe lezing willen voorstellen, welke dus als eerste artikel 1 van ons wetsontwerp zou behooren te worden ingevoegd.

1° Artikel 1 wordt gelezen als volgt:

„De bepalingen van dit Wetboek gelden voor allen, die tijdens het ..plegen van strafbare feiten onderworpen waren aan de rechtsmacht ,.van den Nederlandschen militairen rechter.

„Behoudens de bij de wet vastgestelde afwijkingen gelden bij de „toepassing van dit Wetboek op daarin omschreven strafbare feiten „de bepalingen van het Nederlandsche gemeene strafrecht, daaronder „begrepen de negende Titel van het Eerste Boek van het Nederland-„sche Wetboek van Strafrecht."

In verband hiermede ware ook de aanhef van het door de Commissie voorgestelde art. 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht eenigszins te wijzigen en te doen luiden als volgt:

„Behoudens dc bij de wet vastgestelde afwijkingen zijn op allen, „die tijdens het plegen van niet in het Wetboek omschreven strafbare „feiten onderworpen waren aan de rechtsmacht van den Nederland- „schen militairen rechter, toepasselijk:"

Als toelichting zou daarbij gegeven en in de door de Commissie ontworpen Memorie ingelascht kunnen worden iets in dezen geest:

1° Het Wetboek van Militair Strafrecht zou van den aanvang af „geldig zijn voor alle aan de rechtsmacht van den militairen rechter „onderworpen personen (zie Van ***der Hoeven,*** **I** blz. 67 v.). Wie aan „deze rechtsmacht zouden zijn onderworpen, zou later worden ge- „regeld. Doch men heeft het niet noodig gevonden, het beginsel, dat „bij deze vraag gemoeid is, in artikel **1** tot uiting te brengen. Nu „het iiiterregionaal karakter van dit Wetboek duidelijker dan tot „nu toe zal moeten uitkomen, moet er ook te dezen opzichte klaarheid „zijn en wordt voorgesteld door toevoeging van een eerste lid aan „artikel 1 aan dezen eisch te voldoen. De tegenwoordige redactie kan „dan, eenigszins gewijzigd, als tweede lid behouden blijven.

„In verband hiermede moet ook de aanhef van artikel 2 eenige wij- „ziging ondergaan, welke saamgevat is met de onder 2° toegelichte „verandering daarin."

Het zal verder duidelijk zijn dat de nummers van de onderdeelen van artikel **1** van wetsontwerp en toelichting moeten veranderen.

In verband met een andere opmerking van hovcnbedoelden vrager mogen wij hier nog aan toevoegen, dat wij de bepalingen van de artikelen 2-7 van het Wetboek van Strafrecht ten aanzien van de justiciahelen van den militairen rechter van onze Zeemacht ter zijde gesteld achten door de lex specialis van ons nieuwe art. 2 van het Wetboek van Militair Strafrecht. Dit nieuw voorschrift bedoel* immers, zooals ook uit het laten vervallen van de artikelen **3** en 4 van laatstgemeld Wetboek blijkt, het territoriaal beginsel te vervangen door het organisatie-verband, het eenige beginsel dat voor de militaire justitie bruikbaar is.

Verordeningsbladen voor het bezette Nederlandsche gebied.

(Vervolg van blz. 206)

Stuk 26. No. 137 bevat eene Verordening van den Rijkscomniissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, van 13 September 1940, betreffende de regeling van de rechtspositie *(rechtliche und finanzielle*

Verhältnisse) van ambtenaren en overig personeel, alsmede van bepaalde beëedigde personen.

De rechtspositie o.a. van personen in dienst van het Rijk of van andere publiekrechtelijke lichamen, en wel in het bijzonder de voorwaarden waaronder zij kunnen worden aangesteld of ontslagen, wordt zoo noodig geregeld in afwijking van het tot heden geldende recht.[1])

Noodzakelijke uitvoeringsvoorschrif'ten worden door Instructies gegeven, die in de Nederlandsche Staatscourant kunnen worden afgekondigd.

„Ware Sowjet discipline" van het roode leger.

Onder dit opschrift bevatte de dagbladpers ondervolgende mededeeling:

„VERORDENING VAN MAARSCHALK TIMOSJENKO.

Uit Moskou: Volgens de Krasnaja Swjesda heeft de commissaris van oorlog, maarschalk Timosjenko, een nieuwe verordening op de discipline voor hei roode leger uitgevaardigd. In een commentaar op deze nieuwe verordening op de discipline wijst het militaire orgaan er op, dut de Sowjetunie leeft in een omringende kapitalistische wereld en dat de gespannen internationale toestand verplicht tol voort durende bereidheid. In dezen toestand moet de grootste zorg besteed worden aan de versterking der militaire discipline Dienovereenkomstig is ook de nieuwe verordening op de discipline van het roode leger geheel gericht op de instelling van een „ware sowjetdiscipline".

Artikel 1 houdt in, dat de „militaire sowjetdiscipline" bestaat in de kennis en de nauwkeurige inachtneming van de binnen het roode leger ingevoerde discipline. Naar uit de nieuwe verordening verder blijkt, verplicht dr „militaire sowjetdiscipline" tot nauwkeurige inachtneming van den eed aan de vlag, van de militaire bepalingen, en van alle bevelen der superieuren. voorts tot conscientieuze uitvocring van de diensttaken, streng houden van militaire en staatsgeheimen en zorgzaam omgaan met militair en staatseigendom. In geval van insubordinatie, openlijk verzet of kwaadwillige overtreding der discipline en orde heeft dc militaire superieur het recht alle dwangmaatregelen, inclusief het gebruik van wapenen. te nemen. Niet uitvoering van een bevel wordt pen misdaad genoemd en leidt tot verschijnen voor den krijgsraad. Commandanten. die in geval van insubordinatie en van vergrijpen tegen de discipline en orde niet de noodige besluitvaardigheid toonen en niet alle maatregelen nemen tot uitvoering van de bevelen, zullen eveneens voor den krijgsraad worden gedaagd."

Tegen bovengenoemde bepalingen zal geen enkel militair, in welk land ook, steekhoudende bezwaren kunnen aanvoeren.

---

[1]) Zie ook reeds Verordening No 108, hiervóór blz. 205.

BOEKAANKONDIGING.

F. Jl. *Biegel*. Kezettingsrrcht. Een korte schets van het staatsrecht en de staatsinrichting gedurende de Duitsche bezetting van Nederland. N. Samsom N.V. Alphen a/d Rijn. 1940. 36 bladz. Prijs *f* 0,80.

Dit beknopt geschrift geeft in zalrelijken vorm ren orienteerend overzicht van de staatsregeling welke ten gevolge van en tijdens de huidige bezetting zal gelden.

In korte trekken behandelt de schrijver achtereenvolgens:
het bestuur door den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht tijdens de bezetting, zulks ook in verband met het Volkenrecht, met name het Landoorlogreglement;
de souverriniteit over het Rijk in Europa;
de grondslagen van het bestuur door den Rijkscommissaris;
de bevoegdheden van de Secretarissen-generaal;
de wetgevende macht gedurende de bezetting en de overige bevoegdheden van den Rijkscommissaris en van de Secretarissen-generaal.

Het boekje bevat niet een diepgaande beschouwing over het thans geldende staatsrecht. Aan ellr ontwikkeld Nederlander echter die een summier inzicht wil hebben in den tegenwoordigen rechtstoestand van ons volk en in de regelen waarop die gebaseerd is, kunnen wij de lezing van het werkje aanbevelen. Naast korte aanhalingen van verschillende Verordeningen enz. voor het bezette gebied, vindt de schrijver ook meermalen gelegenheid eigen opmerkingen in te lasschen ter verklaring van de gegeven voorschriften, verband houdende met het Bezettingsrecht. Zoo stelt hij bijv. de vraag hoe de bevoegdheid geconstrueerd moet worden van den Opperbevelhebber tot het uitvaardigen, na 14 Mei 1940, van besluiten, somtijds in afwijking van de geldende wetten, zelfs van de Grondwet. Langs staatsrechtelijkeri weg is het antwoord niet te geven. De Oorlogswet van 1899 geeft die bevoegdheid niet. En ook al zou het waar zijn, dat de O.L.Z. vóór het vertrek van onze toenmalige regeering naar Engeland door haar gemachtigd zou zijn om namens haar de binnenlandsche aangelegenheden te behartigen. dan kon hii daaraan toch nimmer verdergaande bevoegdheden ontleenen dan de regeering zelve krachtens de Grondwet beaat. Wèl echter kan de rechtsgeldigheid van de door den O.L.Z. getroffen maatregelen gebaseerd worclen op de beginselen van het Volkenrecht. nl. beschouwd in het licht van de Duitsche militaire bezetting. De feitelijke uitoefening van het gezag komt volgens het Landoorlogreglement te berusten bij den bezettrr. Zoolang en voor zoover nu de bezettende Overheid de civiele bevoegdheid liet aan het hier te lande aanwezige hoogste gezag, belichaamd in den O.L.Z. kon deze geacht worden in zoover de souvereiniteit. de facto. welke volkenrechtelijk bij den bezetter berust, in diens naam uit te oefenen. Met deze constructie moeten dus de door den O.L.Z. uitgevaardigde besluiten als alleszins bindend wordrn aanvaard, terwijl het daar-

door ook onnooclig wordt om een beroep te doen op een soort ,,staatsnoodrecht".

Steunende op het decreet van den Führer van 18 Mei 1940 moet thans de Verordening van den Rijkscommissaris van 29 Mei 1940 (No. 3/1940) geacht worden de grondregelen te bevatten voor het besturen van het rijk gedurende de bezetting. Het is dus — zegt de schrijver — een soort ,,grondwet voor de bezettingsperiode".

Zéér groote bevoegdheden zijn komen te berusten bij de Secretarissen-generaal van de verschillende departementen van algemeen bestuur, op hunne beurt weder verantwoording verschuldigd aan den Rijkscommissaris. Waren zij vroeger onbekende figuren in het publiek recht, ,,thans bezitten zij een macht, waarvan een Nederlandsch minister nooit heeft kunnen of durven droomen". Dc schrijver geeft ten bewijze hiervan verschillende voorbeelden.

Verbetering.

Op blz. 226 van de Novemberaflevering is een storende drukfout ingeslopen. Het op regel 24 van boven voorkomende woord ,,*moeten*" behoort te zijn ,,*mogen*".

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Woog Militair Gerechtshof.

Sententie van 17 October 1939.

President: Mr. E. Jellinghaus.

Leden: Vice-Admiraals J. H. O. graaf van den Bosch en B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede en Mr. J. E. van der Meulen (plv.).

Advocaat-Fiskaal: Mr. J. TT, Polman (fg.).

Raadsman: Mr. T. Muller Massis, te Amsterdam.

De Krijgsraad veroordeelt wegens doodslag lof 6 jaren gevangenisstraf met ontslag met ontzetting en mef ter beschikkingstelling van de Regeering.

Het H.M.G. vernietigt 's Krijgsraads vonnis, acht slechts bewezen dat beklaagde opzettelijk met het oogmerk hem te mishandelen, zijn zoontje, terwijl dit kind van 15 maanden in een bedje lag, met het aangexicht xoolang tegen een kussen gedrukt heeft gehouden, dat het xoodanig belemmerd en belet werd in zijn ademhaling, dat het tengevolge van verstikking is overleden. Dit feit gequalificeerd aks „mishandeling, den dood tengevolge hebbcnde, begaan tegen zijn kind" en beklaagde veroordeeld fot 5 jaren gevangenisstraf met ontslag met ontxettitzg, ais zijnde hij op grond van het begane feit ongeschikt om in den militairen stand te blijven, en wel xoodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, appellant van een vonnis op den 5den September 1939 door dien Krijgsraad ten laste van den na te noemen beklaagde gewezen, voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, tegen J. G. W., oud 21 jaar, geboren te Amsterdam, gewoon dienstplichtig-soldaat, destijds dienende bij het IIe Bataljon van het Regiment Wielrijders, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage, geïntimeerde. bijgestaan door zijn raadsman, en van J. G. W. voornoemd, appellant van gemeld vonnis, bijgestaan door zijn raadsman, tegen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch, geintimeerde. voor wien ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akten van appèl;

Gezien de oproeping, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan den beklaagde beteekend;

Gezien het vonnis, in eersten aanleg gewezen;

Gehoord de getuigen-deskundigen, door den Advocaat-Fiskaal en de getuigen, door den beklaagde opgeroepen;

Gehoord den beklaagde, zoo in zijne antwoorden, als in de middelen van verdediging, door hem en namens hem door den raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van cisch met conclusie, dat het Hof het vonnis van den eersten rechter zal bevestigen met aanvulling van de gronden, niet weglating van de terbeschikkingstelling;

O. dat beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dient;

O. dat aan beklaagde aan den voet van het hem op 16 Augustus 1939 beteekend schriftelijk bevel tot het bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks 19 Mei 1939 te Amsterdam opzettelijk met het oogmerk hem van het leven te berooven, althans hem zwaar lichamelijk letsel toe te brengen, althans hem te mishandelen, zijn zoontje **J.** G. W., terwijl dit kind van 15 maanden in een bedje lag, niet mond en aangezicht zoolang tegen een kussen en beddegoed gedrukt heeft gehouden, dat het zoodanig belemmerd en belet werd in zijn ademhaling, dat het tengevolge van verstikking is overleden;

althans, dat aan zijn schuld is te wijten, dat zijn 15 maanden oud zijnde zoontje **J.** G. W., aldaar op 19 Mei 1939 is gestorven tengevolge van verstikking, doordat hij hoogst onverantwoordelijk, ruw en wreedaardig dat kindje dat in zijn bedje lag te huilen, ten einde hem dat huilen te beletten met mond en aangezicht tegen het kussen in dat bed, althans tegen het beddegoed, gedrukt heeft gehouden, waardoor diens ademhaling zoodanig en zoo langdurig is belet en belemmerd, dat het kind tengevolge daarvan is overleden;

O. dat de Krijgsraad bij het beroepen vonnis wettig en overtuigend bewezen heeft verklaard, met beklaagde's schuld daaraan, dat beklaagde het navolgende hem ten laste gelegde heeft begaan, te weten. dat hij op 19 Mei 1939 te Amsterdam opzettelijk met het oogmerk hem van het leven te berooven zijn zoontje **J.** G. W., terwijl dit kind van 15 maanden in een bedje lag, met mond en aangezicht zoolang tegen een kussen en beddegoed gedrukt heeft gehouden, dat het zoodanig belemmerd en belet werd in zijne ademhaling, dat het tengevolge van verstikking is overleden;

dat de Krijgsraad het bewezen verklaarde heeft gequalificeerd als: „doodslag", en beklaagde deswege heeft veroordeeld tot eene gevangenisstraf voor den tijd van zes jaren met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf van 22 Mei 1939 af in mindering zal worden gebracht, met ontslag uit den militairen dienst met ontzetting

van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, terwijl de Krijgsraad voorts heeft bevolen, dat beklaagde ter beschikking van de Regeering zal worden gesteld, ten einde van harentwege te worden verpleegd en hem heeft vrijgesproken van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard, zijnde dit niet wettig en overtuigend bewezen;

O. dat beklaagde heeft verklaard:

dat hij op 19 Mei 1939 te ongeveer 7 uur namiddag te Amsterdam met verlof is thuisgekomen; dat hij zijne vrouw niet in de woning aantrof; dat hij toen zijn vijftien maanden oud zijnde zoontje **J.** G. uit diens bedje heeft gehaald, hem in zijn armen heeft genomen en er mede op een stoel is gaan zitten; dat hij, omdat het kind begon te huilen, het weer in diens bedje heeft gelegd; dat hij, toen het kind in zijn bedje bleef huilen, het eerst flink op zijn gatje heeft geslagen en daarop het kind, dat reeds op zijn buikje in zijn bedje lag, met het gezichtje in liet kussen heeft gedrukt; dat hij een van zijn handen op het achterhoofd van het kind had en het kind stijf in het kussen gedrukt heeft gehouden om het kind het huilen te beletten; dat hij erkent, dat de handelwijze van hem wel ruw en wreed was; dat hij daarmede opgehouden is, toen het kind zachtjes begon te huilen en alleen nog maar een beetje snikte; dat hij toen van het bedje is weggegaan, zich verkleed heeft en naar de W.C. is gegaan en nadien het kind niet meer heeft gehoord; dat, toen hij zich op de W.C. bevond, zijne vrouw thuiskwam; dat hij dien avond niet meer naar het kind heeft gekeken; dat hij tusschen 8 en 9 uur des avonds bij den kapper is geweest en daarna bij zijne vrouw is thuisgebleven; dat hij om ongeveer halftien tot zijne vrouw heeft gezegd: ,,Wat is Hannie stil", waarop zijne vrouw heeft geantwoord, dat dit kwam doordat er niemand op visite was geweest; dat, toen zijne vrouw om kwart over tien in het bedje van het kind keek, zij tot hem zeide: ,,Ach H., wat is H. koud"; dat hij toen naar het bedje is gegaan en het kind heeft omgedraaid; dat hij voelde, dat het koud en stijf was, en zag, dat het blauw in het gezicht was; dat hij, nadat zijne vrouw had gezegd: ,,Wat is Hannie koud", dus voordat hij naar het bedje toeging, geschrokken is, omdat hij op datzelfde moment vermoeden kreeg, dat het daarvan het gevolg kon zijn, dat hij het kind in het kussen gedrukt had gehouden; dat hij na gezien te hebben, dat het kind blauw was, tot zijne vrouw heeft gezegd: ,,Hij is dood"; dat zijne vrouw toen gevraagd heeft: ,,Wat heb je met hem gedaan?", waarop hij zijne vrouw verteld heeft, dat hij hem geslagen en hem met het gezicht in het kussen gedrukt had gehouden; dat hij daarop naar de politie wilde gaan, doch dat zijne vrouw hem daarvan terughield; dat zij vervolgens hebben afgesproken om maar te zeggen, dat zij het kind dood in het bedje hadden gevonden;

dat hij erkent, door zijn handelwijze het kind te hebben mishandeld; dat hij ook vroeger zijn kindje meerdere malen heeft mishandeld; dat hij altijd hard voor het kind is geweest, omdat zijne

vrouw het verwende en omdat hij bang was, dat het later een lastig kind zou worden; dat hij daardoor verbitterd was; dat hij nog wel wist, wat hij deed, toen hij het kind in het kussen drukte; dat hij niet de bedoeling heeft gehad, het kind te dooden, en eerst aan de mogelijkheid, dat het kind dood was, heeft gedacht, toen zijne vrouw om kwart over tien zeide, dat het kind zoo koud was;

dat hij het kind den bewusten avond stil wilde hebben, ten einde te voorkomen, dat zijne vrouw hem bij thuiskomst zou verwijten, dat hij het kind aan het huilen had gemaakt;

O. dat **M. J. B.**, wonende te Amsterdam, als getuige onder eedc heeft verklaard:

dat zij met beklaagde is gehuwd; dat zij op 19 Mei 1939 haar woning aan de Govert Flinckstraat te Amsterdam te ongeveer 7 uur tot kwart over 7 namiddag heeft verlaten om brood te halen en zij tevoren haar zoontje J. G. in zijn bedje had gelegd; dat het kind, toen zij wegging, sliep; dat zij, om kwart over 7 thuiskomende, haar man thuis trof en deze toen op de W.C. was; dat zij, toen zij te kwart over tien naar bed wilde gaan. naar haar zoontje is gaan kijken, zooals zij gewoon was; dat zij, toen zij haar zoontje wilde omdraaien, schrok, daar zij bemerkte, dat het koud en stijf was; dat zij toen tot haar man heeft geroepen: „Han, Han, wat is er met Hannie, hij is zoo koud en zoo stijf", waarop haar man, beklaagde, heeft geantwoord: ,,Wat is er, is Hannetje dood?"; dat zij haar man heeft gevraagd, een lamp uit de keuken te halen, en dat zij, toen haar man deze lamp had ingedraaid. zag, dat haar zoontje geheel blauw was; dat haar man tot haar ongeveer de woorden zeide: „Marie, krijg je een toeval", en haar, getuige, mede naar de kamer trok; dat zij toen zag, dat haar man bleek was, beefde en stond te huilen: dat haar man meende indirect schuld te hebben. omdat hii het kind vroeger veel geslagen had; dat haar man inderdaad ook in haar, getuige's, bijzijn, het kindje onnoodig veel te hard geslagen heeft, zoodat het kindje daarvan blauwe plekken kreeg;

O. dat Dr. **J. H.** van der Bend, arts, wonende te Amsterdam, als getuige-deskundige onder eede heeft verklaard:

dat. op 19 Mei 1939 aan zijn woning te Amsterdam, te ongeveer kwart vóór twaalf des avonds, het echtpaar W. zich vervoegde; dat de man — beklaagde — vroeg, of hij –- getuige-deskundige — een zenuwdrank voor zijn — beklaagde's — vrouw had; dat hij — getuige-deskundige — vroeg hoe dat kwam, waarop beklaagde antwoordde, dat zijn kindje dien avond gestorven was; dat beklaagde op zijn vraag, hoe dat mogelijk was, antwoordde, dat zijn kindje in het kussen was gestikt; dat hij hen daarop naar huis heeft gestuurd en gezegd, dat hij zou komen kijken; dat hij ongeveer tien minuten later in de woning van beklaagde het overleden kindje in een bedje aantrof; dat het met het gezichtje voorover in het kussen lag; dat hij heeft geconstateerd, dat het. kind egaal blauw in het gelaat was en volkomen lijkstijf; dat het kind volgens zijn meening minstens vijf uur overleden moest zijn en op hem den indruk maakte, gestikt

te zijn; dat hij den geheelen toestand vreemd vond, en het geheel onmogelijk acht, dat een kind van 15 maanden zonder geweld op deze manier zou zijn gestikt;

O. dat **J.** G. M., wonende te Amsterdam, als getuige onder eede heeft verklaard:

dat hij beklaagde's natuurlijke vader en tevens diens werkgever is; dat beklaagde spoedig de kluts kwijt is, als hij een beetje hard wordt aangepakt; dat hij hem wel als een weinig sloom beschouwt, doch geenszins als achterlijk; dat hij zijn gewone werk goed verricht, en daarbij in het geheel geen sufferd is; dat beklaagde behept is met driftbuien;

O. dat in het proces-verbaal d.d. *22* Mei 1939 onder No. 237a op ambtseed opgemaakt door **J.** G. Niesten, brigadier-rechcrcheur van politie der Gemeente Amsterdam, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, o.m. staat gerelateerd:

dat relatant op Maandag 22 Mei 1939 des namiddags circa 4 uur ten huize van de ouders, Govert Flinckstraat ...., te Amsterdam heeft in beslag genomen het lijk van **J.** G. W., geboren te Amsterdam 16 Februari 1938; dat relatant bedoeld lijk heeft overgebracht naar het Binnen-Gasthuis te Amsterdam en heeft overgedragen aan Dr. **J.** Th. C. A. Leusden, patholoog-anatoom in het Binnen-Gasthuis te Amsterdam;

O. dat **J. P.** L. Hulst, arts, wonende te Leiden, en Dr. **J.** Th. C. A. Leusden, arts, wonende te Amsterdam, de uit- en inwendige schouwing hebben verricht van het aan Di. **J.** Th. C. A. Leusden door **J** .G. Niesten, brigadier-rechercheur van politie der Gemeente Amsterdam, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, ter hand gestelde lijk van **J.** G. W., geboren te Amsterdam 16 Februari 1938, ten einde na te gaan de oorzaak van den dood van dezen laatste, blijkens een rapport over deze lijkschouwing door genoemde artsen uitgebracht, tot de navolgende conclusie komen:

dat er bij het lijkje van **J.** G. W. verschijnselen werden gevonden, zooals deze bij stikken voorkomen, n.l. bloedingen in de zwezerik, het hartvlies, de longvliezen en de hersenen, terwijl de longen in de longblaasjes op meerdere plekken vocht bevatten en zich fijn schuim in de luchtwegen en in het strottenhoofd bevond; dat de lijkvlekken aan de voorzijde lagen, terwijl een kleine beschadiging aan de rechteronderlip zichtbaar was en een blauwe plek op het voorhoofd, berustende op een onderhuidsche bloeding; dat deze verschijnselen het stikken in een kussen, waarbij het kind met het hoofd in het kussen is gedrukt, mogelijk maken, wanneer dit „in het kussen drukken" eenigen tijd is volgehouden;

O. dat **J. P. L.** Hulst voornoemd als getuige-deskundige onder eede heeft verklaard:

dat hij het rapport, door hem opgemaakt inzake schouwingsverrichtingen van het lijk van **J.** G. W., geboren te Amsterdam 16 Februari 1938, bevestigt; dat zijn slotconclusie blijft, dat het kind den verstikkingsdood is gestorven;

dat hij wel blauwe plekken op het hoofd van het lijkje van het kind van beklaagde heeft gevonden; dat dit geen lijkvlekken waren, doch ontstaan waren door een onderhuidsche bloeding, welke van buiten af door geweld zijn ontstaan;

dat hij het uitgesloten acht, dat een kind van 15 maanden zonder meer in een kussen stikt, daar het kracht heeft om zich uit het kussen op te richten; dat hij heeft geconstateerd, dat het kind lijdende was geweest aan atelectase; dat dit tengevolge gehad kan hebben, dat de verstikkingsdood spoediger is ingetreden;

O. dat uit een ten processe aanwezig uittreksel uit het geboortenregister der Gemeente Amsterdam blijkt: dat op 16 Februari 1938 in de Gemeente Amsterdam is geboren J. G., zoon van M. J. B., dat dit kind bij op 5 Mei 1938 voor den Ambtenaar van den burgerlijken Stand te Amsterdam verleden akte door voornoemde M. J. B. is erkend, dat voornoemd kind bij op S0 September 1938 voor denzelfden Ambtenaar verleden akte is erkend door J. G. W., en is gewettigd door het op 21 September 1938 te Amsterdam voltrokken huwelijk der ouders;

O. dat het Hof door den inhoud van voormelde bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het navolgende hem tenlastegelegde heeft begaan, te weten:

dat hij op 19 Mei 1939 te Amsterdam opzettelijk met het oogmerk hem te mishandelen zijn zoontje J. G. W., terwijl dit kind van 15 maanden in een bedje lag, met het aangezicht zoolang tegen een kussen gedrukt heeft gehouden, dat het zoodanig belemmerd en belet werd in zijn ademhaling, dat het tengevolge van verstikking is overleden;

O. dat dit feit behoort te worden gequalificeerd als: „mishandeling, den dood tengevolge hebbende, begaan tegen zijn kind";

O dat het Hof te dezer zake eene gevangenisstraf voor den tijd van vijf jaren gerechtvaardigd acht, terwijl het Hof den beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt acht om in den militairen stand te blijven, en wel zoodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

O. dat het Hof niet wettig en overtuigend bewezen oordeelt hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd, dan hierboven als zoodanig is aangewezen, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

O. dat uit al het bovenstaande volgt, dat het beroepen vonnis niet in stand kan blijven;

Gezien de artikelen 1, 2, 6, 23, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 10, 27, 300 en 304 van het Wetboek van Strafrecht, 193 der Rechtspleging bij de Landmacht junctis de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het vonnis, waarvan is geappelleerd;

En opnieuw rechtdoende:

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hiervóór als zoodanig is aangewezen, zoomede beklaagde's schuld daaraan;

Qualificeert dit feit als daar is gezegd;

Veroordeelt beklaagde deswege tot eenc gevangenisstraf voor den tijd van vijf jaren;

Bepaalt dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van deze sententie in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf van 22 Mei 1939 af in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat den veroordeelde uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid oin bij de gewapende macht te dienen:

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen den veroordeelde meer of anders is ten laste gelegd, dan bij deze sententie bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van **4** Augustus 1936.

President: Mr. W. M. van Lanschot.

Leden: ritmeester H. Wilbrenninck en eerste-luitenants E. A. Brongers. P. H. Lach de Bère en H. J. F. Naarding.

Opruiing bij geschrifte tot feitelijke insubordinatie enx. (in een strafcel op een der muren inkrassen van de woorden: „K.... Richt Uwe geweeren op die hooge heeren zie je van verren een of meerdere sterren geef dan vuur dan gaat haar laatsfe uur die leelijke bloedzuigers hoerejagers").

Vrijspraak na twee verslagen van schriftkundigen betreffende de door hen bevestigend beantwoorde vraag of beklaagde de schrijver van die woorden was.

In hooger beroep bevestigd bij sententie van 16 Ocfober 1936, nadat het H.M.G. nog het verslag van een derden deskundige had ingewonnen. (De A.-F. had geconcludeerd tot schuldigverklaring en veroordeeling tot 6 maanden gevangenisstraf.)

Inhoud van de verslagen der deskundigen.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer, op en jegens **J. H. K.**. oud 21 jaar, geboren te Gendringen, gewoon dienstplichtig-huzaar van het 1e Eskadron van het 1e Regiment Huzaren te Amersfoort, met groot verlof te Terborg (gem. Zelhem), beklaagde en rerequireerde in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT VOOR HET RIJK IN EUROPA TE 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processale stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd;

O. dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovengeiioemde hoedanigheid dient;

O. dat blijkens overgelegd extract-stamboek de beklaagde op 2 Januari 1935 is ingelijfd bij het Ie Regiment Huzaren, en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet met groot verlof was vertrokken. en blijkens ambtelijke verklaring d.d. 11 Maart 1936, door den Eskadrons-Commandant, te Amersfoort opgemaakt, beklaagde op 2 Januari 1935 op de plaats zijner bestemming is aangekomen;

O. dat den beklaagde aan den voet van het hem op 26 Juli 1936 beteekendc schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd:

dat hij op verschillende tijdstippen van het einde van het jaar 1935 en den aanvang van het jaar 1936 te Amersfoort de militairen, die toen straf ondergingen in cel 58 der Prins-Willem III kazerne, door een geschrift heeft opgeruid tot feitelijlie insubordinatie, althans tot eenig misdrijf omschreven in het Wetboek van Militair Strafrecht. door op een der muren van die cel duidelijk voor die militairen leesbaar en met het oogmerk, dat zij dit zouden lezen, in te krassen het volgende opschrift: ,,K.... Richt Uw geweeren op die hooge heeren zie je van verren een of meerdere sterren geef dan vuur dan gaal haar laatste uur die leelijke bloedzuigers hoerejagers"; althans dat hij destijds aldaar door dit op vorenomschrcven wijze in cel 58 der Prins-Willem III kazerne te Amersfoort aangebrachte geschrift heeft getracht de tucht onder de krijgsmacht, de militairen, die in die cel straf ondergingen, te ondermijnen;

O. dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hern ten laste gelegde feit heeft begaan, zoodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen 2, 60 en 62 Wetboek van Militair Strafrecht. en artikelen 193 en 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart niet wettig en overtuigend bewezen hetgeen beklaagde is ten laste gelegd;

Spreekt hem daarvan vrij. [1])

---

[1]) De verslagen der graphologen hebben in rechtsgeleerde kringen nog steeds de aandacht. Zie o.a. Prof. Taverne in Tijdschrift voor Strafrecht, 1935, XLIV, blz. 345, Mr. A W. L. Bondam T.v.S. 1940, L, blz. 161 en laatstelijk S. V. Margadant „De waarde van de graphologische schriftexpertise" in Ned. Juristenblad, 2 November 1940, blz. 761. In verband hiermede kan ook publiceering van bovenstaand vonnis, door het H.M.G. bevestigd, evenals van de zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep uitgebrachte schriftkundige rapporten haar belang hebben.

Hoe positief de conclusies der beide deskundigen, in eersten aanleg, ook luiden, toch hebben zij blijkbaar den Krijgsraad niet kunnen overtuigen van hare juistheid. Red. M.R.T.

Verslag.

Van Mr. Frima, directeur van de Model-Politievakschool te Hilversum.

Op 31 Maart 1936 ontving ik, Mr. P. Frima, directeur van de Model-Politievakschool te Hilversum, scheikundige en deskundige voor gerechtelijk onderzoek van den Weledelgestrengen Heer Officier-Commissaris in de 4e militaire afdeeling te Amersfoort de mondelinge opdracht om te onderzoeken cenige zinnen, gekrast in den wand van een arrestlokaal in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort, teneinde na te gaan of deze in den wand gekraste zinnen luidende:

„Kraaienbrink
Richt Uw geweeren op die hooge heeren
zie je van verren een of meerdere sterren
geef dan vuur dan gaat haar laatste uur
die leelijke bloedzuigers hoerejagers",

daarin zouden kunnen zijn aangebracht door den dienstplichtigen huzaar 1-I R.H. J. H. Kraayenbrink.

Op denzelfden datum heb ik in handen van den Heer Officier-Commissaris den vereischten eed afgelegd.

Voor het doen van mijn onderzoek heb ik gebruik gemaakt:

Ie. van een foto van de in den wand gekraste woorden, gernerlit **i**;
2e. van een ongedateerd verzoek geteekend Kraaienbrink **J. H.**, gemerkt A:
3e. van een ongedateerd verzoek geteekend Kraaienbrink **J. H.**, gemerkt B;
4e. van een in mijn tegenwoordigheid door **J. H.** Kraaijenbrink vervaardigde schrijfproef, gemerkt C;
5e. van een door hem op 2 Maart 1936 gemaakte schrijfproef, gemerkt D;
6e. van een door hem op 2 Maart 1936 gemaakte schrijfproef, gemerkt E.

Algemeene opmerkingen.

De geïncrimineerde zinnen.

Voor de bcstudeering van de geïncrimineerde zinnen was ik aangewezen op foto **I.** Wel heb ik op 31 Maart 1936 den muur van het arrestlokaal in de Prins Willem III kazerne onderzocht. maar hij was na het aanbrengen der geïncrimineerde zinnen opnieuw gewit, zoodat de geïncrimineerde zinnen uiterst moeilijk waren te vinden en slechts bij een gunstige schuine belichting konden worden gelezen. Van schrift in de gewone beteekenis in geen sprake. Met een stomp instrument zijn de lettervormen in den muur gekrast. Het schrift op foto T maakt den indruk, dat men hier en daar met een loopend

schrift te doen heeft. Dit komt omdat de vervaardiger van de foto het ingekraste met potlood heeft verduidelijkt, teneinde met zijn opname een beter resultaat te verkrijgen.

Voor de bestudeering van schrijfgewoonten zijn de geïncrimineerde gekraste zinnen ongeschikt. Voor bestudeering komen alleen in aanmerking de gebezigde lettervormen, terwijl de taalfouten in het geïncrimineerde schrift tot steun van de gemaakte conclusie kunnen strekken.

Het vergelijkingsmateriaal.

Van het vergelijkingsmateriaal komen voor bestudeering het meest in aanmerking A en B.

Kraaijenbrink zegt wel niet te weten of hij A en R heeft geschreven, maar een vergelijking van het schrift A en B met dat van C en D en E waarvan vaststaat, dat het door Kraaijenbrink is voortgebracht, leidt tot de stellige conclusie dat het schrift van A en B ook door Kraaijenbrink is voortgebracht.

Men vergelijke de h van Aan (A regel 9. B regel 8) met de A van Amersfoort (E regel 1)
de t van trein (A regel 6), met (B regel 4)
eerste (B regel 4)
met de t van Amersfoort (E regel 1).

De staartletters g en ij op A en B vertoonen allen een staart, waarvan de ophaal eindigt voor den neerhaal, zoodat de staart open is.

Dit is ook met sommige letters g en ij op D en E het geval. Men zie zag (U regel 2), streng (E regel T). Letters, die met een zweep of vlag beginnen: V, H, K, Z, vertoonen in het begin van de vlag een kleinen neerhaal. Zie hiervoor tal van voorbeelden op A en B. Dit verschijnsel heeft men ook op D: Ik (regel 2), E: zie (regel 3). De staart van de letter f is op A en B kort in vergelijking met de andere staartletters. Men zie beleefd (a regel 3), famili bezoek (A regel 'i),beleefd (B regel 3) en geef (E regel 4).

Stuk D vertoont duidelijke en geslaagde pogingen van den schrijver om niet zijn gewone schrift te geven. Ook met het schrift op E is dit het geval, terwijl dat van *C* geheel den indruk geeft dat de schrijver opzettelijk van zijn gewone schrijfwijze is afgeweken.

Voor het opstellen van onze conclusie zullen wij dan ook in hoofdzaak gebruik maken van de stukken A en B.

Vergelijking van bijzonderheden van de geincrimineerde zinnen met de vergelijkingsstukken.

a. De staartletters G en j op I vertoonen een open staart, waarvan de ophaal gewoonlijk niet hooger komt dan ter hoogte van den halven staart. Hetzelfde neemt men waar op A en B.

b. De stok van de p op I regel 2, is naar boven verlengd, de de tweede neerhaal van deze letter eindigt met een negatieven draai

naar rechts. Hetzelfde neemt men waar op A regel 4 en B regel 5.

c. De letter u is evenals de o voorzien van een ophaal: *u*w (L regel 1), uur (I regel 4), op (I regel 2), *o*f (I regel 3). Hetzelfde neemt men waar op h regel 4: uur, regel 4: op, B regel 3: uur. regel 5: op.

d. De letter f heeft een staart, die kort is ten opzichte van de andere staartletters; I regel 4: geef. Hetzelfde neemt men waar op X regel 3: beleefd, A regel 7: familiebezoek, B regel 3: beleef*f*d.

e. De letters i en j zijn op I van punten voorzien; op A en B worden de punten op de i en j nauwkeurig geplaatst.

f. Er zijn drie opvallende fouten in de geïncrimineerde zinnen:

1. geweeren met ee
2. van verren met n
3. Kraaienbrink met i

De fouten 1 en 2 vindt men ook in het vergelijkingsmateriaal C regel 3, regel 7, regel 15, D regel 2, E regel 3, regel 4. Op A regel 3 treft men den eigennaam met i geschreven aan.

Conclusie.

De geïncrimineerde zinnen (stuk I) zijn ingekrast door den schrijver van het mij verstrekte vergelijkingsmateriaal A, B. C, D en E.

Hilversum. 27 April 1936.

De deskundige,

P. FRIMA.

Verslag

Van den schriftkundige G. C. F. van der Laan.

In de zaak tegen J. H. Kraijenbrink ontving ik ondergeteekende G. C. P. van der Laan, schriftkundige te Bilthoven, van den Weledelgestrengen Heer Kapitein H. A. h. Sitsen, Officier-Commissaris in het Garnizoen Amersfoort, na op 14 Mei 1936 in zijn handen den eed als deskundige te hebben afgelegd. mondeling de opdracht, het schrift op acht documeritcri, hieronder omschreven. te onderzoeken en omtrent mijn bevinding schriftelijk verslag uit te brengen.

De bedoelde documenten zijn:

1. De foto van een opruiend geschrift, dat in een der muren van cel 58 in de Prins Willem III Kazerne te Amersfoort was ingekrast, en gemerkt is zwart I;

2. Een dergelijke foto met de woorden „Terborg Kraaienbrink 8 dagen streng", en gemerkt zwart II;

3. Een verzoek om 1 X 24 uur bewegingsvrijheid op Zondag X Dec.. onderteekend „Kraaienbrink J. H.", gemerkt rood A;

4. Een dergelijk verzoek voor Zondag 17 November, onderteekend „Kraayenbrink J. H." en gemerkt rood B;

5. Een schriftproef d.d. Amerstoorf 8 Maart 1936, onderteekend ,,J.H. Kraayenbrink'' in schrijfletter, en „Kraayenbrink'' in drukkapitaal, en gemerkt rood C;

6. Een schriftproef in potlood, gewaarmerkt .,Amersfoort 2 Maart 1936 J. Steenbeek'', gemerkt rood D;

7. Een schriftproef d.d. Amersfoort, 2 Maart 1936, met onderschrift ,,Dit schrift is van mij, J. H. Kraayenbrink'', gewaarmerkt ,,J. Steenbeek'', en gemerkt rood E;

8. Een schriftproef d.d. Amersfoort 4 Maart '36, met onderschrift ,,Dit schrift is door mij geschreven G. Rooyen'', gewaarmerkt „J. Steenbeek'', en gemerkt rood F.

De opdracht luidt: een onderzoek in te stellen naar de overeenkomst van het handschrift van beklaagde (J.H. Kraayenbrink) met een inschrift op de muren van cel 58 in de Prins-Willem III Kazerne te Amersfoort. (van dit inschrift geven de hierboven onder 1 en 2 genoemde documenten de fotografische reproductie).

I. Het geïncrimineerde geschrift.

Ter vergemakkelijking van het overzicht zijn de in aanmerking komende punten van *dit* geschrift op de linkerbladzijden gesteld; op de tegenover liggende rechterbladzijde bevinden zich telkens de uitkomsten der vergelijking met het schrift van den verdachte: J. H. *Kraayenbrink.* [1])

De bewering, dat deze productie *geen* aanspraak mag maken op den naam van ,,Schrift'' in den eigenlijken zin van 't woord, zal wel door niemand die ter zake kundig is, worden tegengesproken.

In plaats van een horizontaal liggend schrijfvlak met min of meer gladde oppervlakte, waarover de hand, gesteund door den 4en en 5cn vinger en den op de tafel rustenden onderarm, licht kan heenglijden, en de schrijfstift luchtig en vrij kan worden voortbewogen, terwijl reeds een zeer geringe wijziging in den druk der vingers dadelijk invloed heeft op de dikte, lengte en richting der voort te brengen schrifthalen, was hier het schrijfvlak een muur. Een verticaal vlak, met kalk bestreken, en daardoor veel meer weerstand biedend aan de voortbewegende hand, die bijna geen steunpunt vindt, en bovendien bezwaard wordt met het gewicht van den arm. die er onderaan hangt.

Van behoorlijk verbonden schrift kan dan ook geen sprake zijn bij een product, dat niet door regelmatige voortbeweging, maar als 't ware met horten en stooten is voortgebracht.

De schrijver heeft alleen getracht, *de lettervormen te stellen,* die hij voor zijn doel noodig had, *en welker beeld hem vanaf zijn schooljaren is bijgebleven.* Daardoor is hij vervallen in een *constructie* van letter-fragmenten, die. — vooral ook door het veelal ontbreken

[1]) Hierna onder elkander gedrukt. Red. M.R.T.

van behoorlijke verbindingen tusschen letters en letterdeelen — niet den naam van ,,schrift" verdient.

Op de bijgaande fotografische vergrooting van het oorspronkelijk product zijn de plaatsen, waar de verbinding is afgebroken, door pijltjes aangewezen.

IT. Het schrift van J. H. Kraayenbrink.

Het meest waardevolle vergelijkingsstuk is ongetwijfeld rood E, dat zuiver — zonder eenige poging tot maskeering — het gewone handschrift van J. H. Kraayenbrink te zien geeft. [1])

Daarop volgt rood C, insgelijks door hem geschreven, maar met duidelijke en vrij goed geslaagde poging tot camouflage van zijn gewone schrift, wat echter niet verhindert, *dat de eigenschappen daarvan telkens weer aan den dag komen.* Vermoedelijk heeft hij als brutale terugslag, positie nemend tegen den invloed der pressie, die hij bij dit dictaat op zich voelde inwerken, de woorden met een soort van branieachtige onverschilligheid (zie de lange uithalen der woorden) op 't papier ,,geworpen".

Rood A en B kunnen — als niet door hem erkend — geen dienst doen, hoewel ten slotte duidelijk blijken zal, dat beide stukken wel degelijk door hem geschreven zijn.

Kood D is door zijn geringen omvang van weinig waarde, en rood F kan, als geschreven door een ander, wiens schrift trouwens absoluut niets gemeen heeft met het geïncrimineerde, buiten beschouwing blijven.

Tevens is — zooals deze foto insgelijks aantoont, — door dit constructieve ,,geteeken'' der lettervormen het verschil in dikte tusschen op- en neerhalen zoo goed als overal verloren gegaan, zoodat het geheel er vrij kleurloos en dood uitziet.

Hoewel hierdoor — en nog meer door het ontbreken der verbindingen — een paar belangrijke vergelijkingsobjecten zijn uitgeschakeld, leveren toch de lettervormen op zichzelf nog wel een vruchtbaar materiaal voor vergelijking.

Punt **1.** Nog vóór de behandeling der afzonderlijke vormen echter, moet ik wijzen op een eigenschap van 't geheel, die van groote grafologische beteekenis is, en als zoodanig de volle aandacht verdient, namelijk de abnormaal groote afstanden tusschen de woorden (zie ook de tweede reproductie).

1. Dezelfde eigenschap komt helder uit in Kraayenbrinks schrift, zoowel in C als in E, vooral in het laatste zeer sterk: op alle regels; — in C evengoed, doch minder in 't oog loopend door de grootte der letters en haar lange uithalen.

De afzonderlijke lettervormen.

2. De lusletters (b, h, k en 1) kenmerken zich door meer dan

[1]) Zie daartegenover het oordeel van Mr. Frima, hiervóór blz. 291. Red. M.R.T.

gewone lengte in verhouding tot de kleine letters als a, n, r, s, en vooral ook door de zorg die er aan besteed is om de lus goed open te houden. Zie inzonderheid regel 5, waarop ook nog de eigenschap. die de lus heeft om naar buiten uit te buigen (convexiteit) duidelijk uitkomt.

2. Stukken E en C vertoonen dezelfde verschijnselen.

3. Bij de onderlus-letters (j, ij en g) wordt geen eigenlijke lus gevormd en eindigt de letter meer met een eindkrirl, zooals op reg. 2: geweeren, reg. 4: geef, en 5: leel*ij*ke, zuigers, *ja*gers.

Soms wordt er een lus ***in*** aanleg gevormd, zooals op reg. 2: hooge, **3:** je, 4: gaat.

3. In E vinden we, naast een enkele gewone lus op reg. 3: *g*eweeren, je, en reg. ***5:*** gaat, geen andere dan de misvormde; zie reg. 3: hooge, 4: geef (gecorrigeerd) 6: leel*ij*ke, bloedzuigers, hoerejagers; 7: streng, 8: Terbor*g*, 9: mij, 10: Kraa*ij*enbrink; de laatste 2 sterk gecorrigeerd, hoewel onnoodig, omdat er toch geen verbinding volgt.

Bij 't schrijven van stuk C is de delinquent, die zich zijn eigenaardigheid wel bewust is (zie de correctie der IJ aan 't begin van regel 5) op z'n hoede geweest; toch was hij tweemaal onoplettend: slot regel 11: richting en in de ij van „Kraa*ij*enbrink" onderaan het stuk.

4. Bij de f — dubbele lusletter — is de onderlus heel wat minder verzorgd, en achtergesteld bij de bovenlus; zie reg. 3: of, en 4: geef, — niet alleen in de breedte of wijdte, maar ook in de lengte. —

In den standaardvorm is altijd de onderlus van grooter afmeting dan de bovenlus f; schrijver daarentegen geeft de bovenlus de superioriteit. Het dwarse uithaaltje, waarmee de letter eindigen moet: f is — evenals de onderlirs — zoo goed als verwaarloosd, zie op regel **3** en 4.

4. Hetzelfde toont ook E op reg. 1, 4 en 9: Amersfoort, of, geef, schrift.

In C komt 't zeer sterk uit: reg. **1:** Amersfoort, 3: fabrikanten, 8: fulmineeren, 14: hoofden, I6: fazanten.

Ook de verwaarloozing van het dwarse uithaaltje is zeer goed waarneembaar, niet alleeen in E, maar ook — en wel zeer sterk — in C. Hier komt de f voor op de regels **3,** 8, **11,** 14 en 16, en hoewel het einde van den lusophaal sterk is teruggehaald, en een flinken uithaal doet verwachten, steekt deze maar heel even (op reg. 11, 14 en 16 zelfs in 't geheel niet) door den neerhaal heen, zich niet bekommerend om de wachtende verbinding.

5. Heb dwars-uitliaaltje van de f leidt als vanzelf naar de t, die eenzelfden uithaal bezit, ten minste als zij van het type t (niet t) is. Die t komt hier vijfmaal voor, op reg. **2, 3** en 4, en slechts éénmaal, op reg. **3,** snijdt het uithaaltje den neerhaal, ter wille van de verbinding met de volgende ***e.***

Zelfs in 't woord „laatste" op reg. 4, waarin tweemaal om verbinding gevraagd wordt, blijft ze achterwege, en komt 't uithaaltje niet

door den neerhaal heen, evenmin als op reg. 2 en 4: Richt, gaat waar de t eindletter is.

5. Stukken E en C toonen ook geen andere *t* dan het t type. In E komt ze voor op reg. 1 (tweemaal), 3, 4, 5 (driemaal), 7 en 9 (tweemaal). In ,,sterren" en ,,laatste" komt het eindhaaltje door den neerhaal heen, in ,,streng" niet, al wordt hier verbinding gevraagd; maar in de 6 andere gevallen, waar de t eindletter is. mist zij het deel van den uithaal rechts van den neerhaal: Amersfoort, Maart enz.

In C komt dit kenmerk minder voor, hetgeen m.i. mag worden toegeschreven aan wat op blz. 3 (blz. 294 Red.) van dit verslag omtrent stuk C als geheel werd opgemerkt. Enkele plaatsen, waar het voorkomt, zijn in 't stuk zelf met een rood lijntje aangeteekend.

6. De eenige p, in 't stuk gebruikt, is van 't type p, met hoog boven den haak uitstekende punt.

6. In E slechts 1 p, van denzelfden vorm; en ook in C waar de letter viermaal — op reg. 5, 13, 16 en 17 — voorkomt, is geen andere vorm gebruikt.

7. Ook voor de *r*, die hier niet minder dan veertien maal voorkomt: tweemaal op reg. 2, zesmaal op 3, driemaal op 4 en driemaal op reg. 5, is steeds hetzelfde type: r, gebruikt, waarbij moet worden opgemerkt, dat het bovendeel niet zooals in den standaardvorm een *vlag* is, maar een zuivere *haak* zonder eenige golving: *r* in plaats van r of r.

Opmerkelijk is het, dat in de x van *zie* op den 3en regel, het bovendeel den zuiveren vlagvorm vertoont: z, en zelfs begint met een kleine gekrulde ombuiging: x, terwijl toch dit letterdeel bij de standaardletters denzelfden vorm heeft als bij de *r*, en dus ook hier moest wezen.

7. In E komt de r drie- en twintigmaal voor, op alle regels; in C zelfs vier- en dertigmaal, en overal toont ze den hiernaast omschreven vorm. Al is de z.g.n. vlag soms iets korter, of ligt ze even schuin, b.v. *r* of r, steeds begint ze puntig en heeft slechts één kromming, terwijl een vlag cr twee heeft. Dezelfde inconsequentie toont de *x* op reg. 3 van stuk E. met hetzelfde omgekrulde beginhaakje. En ook C op reg. 5: Zij, 8: Ze en 9: Zij. Bijzonder mooi is ook de eenige in stuk D: Zag.

8. Bij de U en W komt een belangrijk kenmerk sterk naar voren. De tweede neerhaal is bij deze letters zóó lang langs den voorafgaanden ophaal heen getrokken, dat het scheidingspunt bijna óp de schrijflijn ligt: U in plaats van *U*.

Overal komt dit duidelijk uit, vooral op reg. 2: *UW*, gewecren. reg. 4: v*uu*r cn uur, reg. 5: zuigers.

Bovendien toont de W nog de eigenaardigheid, dat de eerste omhaal niet gebogen is, en dus geen haak vormt, maar een spits: W in plaats van *W*.

Regel 2 geeft twee voorbeelden, de eenige.

8. Belangrijk is dit kenmerk, omdat het een vaste schrijfge-

woonte van Kraayenbrink toont. In stuk E komt het *zonder uit*-zondering, en in zeer sterke mate voor, in C eveneens; zie slechts aldaar regel **3:** boekwerk, Waarin, geweeren, en verder reg. 4, 7, 8, 12, 15.

Ook deze eigenaardigheid komt in stukken E en C overal voor. zie b.v.b. C reg. 3,4, 7, 15.

9. Evenals bij de *U* en de *W* blijft ook bij de a de neerhaal van den stok zoo lang mogelijk den ophaal dekken, en dringt dus sterk tegen het ovaal op: a: zie reg. **3:** van, en vooral de a's op regels 4 en 5. — d en g bezitten deze eigenschap in mindere mate. —

9. Ook hier het dicht aandringen van den stok der a tegen het ovaal. zie stuk E, en wel zeer sterk op reg. **1:** Maart, reg. 3, 4, 5! 6, 7, 9; ook in de onderteekening. In stuk C wijs ik op reg. 1, *2*, 3, 4, en op bijna alle verdere regels. Ook stuk D geeft op beide regels sprekende voorbeelden.

10. Teekenend is het wel, dat alle letters, die dit behoeven, behoorlijk van stippen zijn voorzien; zelfs de j, die in dit opzicht door de overgroote meerderheid der schrijvers wordt geminacht, draagt hier haar stip evengoed als de **i** en de ij. Geheel in strijd hiermee — en dát is 't teekenende — ontbreken de leesteekens geheel en al.

10. In stuk E hetzelfde verschijnsel, met uitzondering van de eindstip op reg. 9; in stuk C idem, uitgezonderd de eindstip op reg. 8, 12 en 14. (gevolg van het dicteeren?)

Beide stukken missen zelfs de noodige teekens in de dateering en de onderteekening! En stuk D draagt op z'n enkele ij trouw de *2* stippen!

11. Ten slotte, al begeef ik mij daarmee buiten het eigenlijke terrein der schrift-expertise, acht ik het van belang, ook te wijzen op de spelling der woorden verren en geweeren.

11. In stukken C, D en E is dezelfde spelling dier woorden gebruikt.

Conclusie.

Op grond van de vele punten van overeenkomst, door mijn onderzoek en vergelijking aan het licht gebracht, en in dit verslag omschreven, verklaar ik, op mijn eed als deskundige, als mijn vaste overtuiging, zonder eenig voorbehoud, dat het geïncrimineerde inschrift, bedoeld en omschreven onder No. **1** op blz. **1** van dit verslag, op den celmuur is aangebracht door verdachte: **J. H.** Kraaijenbrink.

Uit een vergelijking, en toetsing van de stukken A en B aan de bovengenoemde punten van overeenkomst zal tevens duidelijk blijken dat ook deze twee stukken wel degelijk door hem geschreven zijn.

Aldus gedaan te Bilthoven den 31 Mei 1936.

De deskundige, met het onderzoek belast.

VAN DER LAAN.

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

In het jaar 1900 zes en dertig, den negen en twintigsten September, verscheen voor Ons, Mr. E. JELLINGHAUS, President van het Hoog Militair Gerechtshof, bijgestaan door den fungeerend-Griffier, Kapitein A. SPRUIJT:

Johannes Martinus WALTMAN, oud 43 jaar, inspecteur van Politie 1e klasse der gemeente 's-Gravenhage. tevens onbezoldigd Rijksveldwachter, wonende te 's-Gravenhage,

dien Wij hadden doen oproepen om als deskundige het Hoog Militair Gerechtshof bij te staan in het onderzoek der zaak tegen deri gewoon dienstplichtig-huzaar J. H. K., verdacht van ,,het door een geschrift trachten de tucht onder de krijgsmacht te ondermijnen".

Nadat de comparant verklaard had, niet te zijn bloed- of aanverwant van den beklaagde, en dat er geene dienstbetrekking tusschen hem en den beklaagde bestaat of bestaan heeft, hebben wij aan den comparant getoond:

1e. een niet zwart I gemerkte foto van een geschrift, luidende: ,,K. Richt Uw geweeren op die hooge heeren zie je van verren een of meerdere sterren geef dan vuur dan gaat haar laatste uur die leelijke bloedzuigers hoerejagers", welk geschrift was ingekrast in een der wanden van cel 58 van de Prins-Willem-III-kazerne te Amersfoort:

2e. een met zwart II gemerkte foto van een geschrift, luidende: ,,T. K. 8 dagen streng", welk geschrift eveneens was ingekrast in een der wanden van cel 58 van de Prins-Willem-111-kazerne te Amersfoort;

3e. een bij den Commandant van het 1e eskadron van het 1e Regiment Huzaren ingediend, met rood A gemerkt verzoek om 1 X 24 uur bewegingsvrijheid op Zondag 8 December, onderteekend ,,K. I. H.";

4e. een bij denzelfden Commandant ingediend, met rood B gemerkt dergelijk verzoek voor Zondag 17 November, onderteekend ,,K. I. H.";

5e. een schriftproef dd. Amersfoort 8 Maart 1936, onderteekend ,,J. H. K." in schrijfletters, en ,,K" in druk-kapitaal, met rood gemerkt C;

6e. een schriftproef in potlood, gewaarmerkt ,,Amersfoort 2 Maart 1936 J. Steenbeek" en met rood gemerkt D;

7e. een schriftproef d.d. Amersfoort, 2 Maart 1936, met onderschrift,, Dit schrift is van mij. J. H. K, gewaarmerkt ,,J. Steenbeek" en met rood gemerkt E.

Wij hebben den comparant vervolgens mededeeling gedaan, dat het Hoog Militair Gerechtshof het noodig acht, een deskundig onderzoek te doen instellen naar de beantwoording van de volgende vragen:

1°. of de geschriften, voorkomende op de foto, met zwart I gemerkt, en in de producties, met rood gemerkt C. D. en E, door denzelfden persoon zijn geschreven en, in bevestigend geval,

2°. of en zoo ja, in hoeverre zulks ook met de geschriften, voorkomende op de foto, met zwart II gemerkt, en in de producties, met rood gemerkt A en B, het geval is,

waarbij wij den comparant tevens hebben medegedeeld, dat beklaagde K. heeft ontkend, de schrijver te zijn van de moorden, voorkomende in producties I en 11, dat hij niet met zekerheid heeft kunnen zeggen, of de producties, met rood gemerkt A en B, door hem zijn geschreven, en dat hij heeft erkend, dat de producties, met rood gemerkt C, D en E, door hem zijn geschreven, welke laatste drie producties n.l. bij het onderzoek afgclcgde schrijfproeven zijn.

Wij bepalen, dat de comparant van zijne bevindingen schriftelijk verslag aan het Hoog Militair Gerechtshof zal uitbrengen.

De comparant verklaart Ons, bereid te zijn het van hem verlangd onderzoek in te stellen, waarop hij, naar de wijze zijner godsdienstige gezindheid, in Onze handen heeft afgelegd den eed, voorgeschreven bij artikel 88 van de Rechtspleging bij de Landmacht, dat hij zijn verslag naar zijn gem-eten zal geven.

Daarna hebben Wij hem de bovenvermelde foto's en schrifturen ter hand gesteld.

Waarvan is opgemaakt dit proces-verbaal [1]).

De Griffier, A. SPRUIJT.

De President, E. JELLINGHAUS.

Verslag

Van den Inspecteur van Politie 1e klasse **J.** M. Waltman.

Op 29 September 1936 heb ik, ondergeteekende, Johannes Martinus Waltman, Inspecteur van Politie 1e klasse der gemeente 's-Gravenahge, tevens onbezoldigd rijksvcldwachter, van den Heer President van het Hoog Militair Gerechtshof te 's-Gravenhage, Mr. E. Jellinghaus, mondeling opdracht gekregen om als deskundige een onderzoek in te stellen in de zaak van **J.** H. K, gewoon dienstplichtig hnzaar, verdacht van, ,,het door een geschrift trachten de tucht onder krijgsmacht te ondermijnen".

Op een muur van cel 58 in de Prins Willem III kazerne te Amersfoort was het volgende geschreven:

,,K.. . . . . .
,,Richt uw geweeren op die hoogeheeren
,,zie je van verren een of meerdere sterren
„geef dan vuur dan gaat haar laatste uur
,,die leelijke bloedzuigers hoerejagers".

---

[1]) Het geheele dossier werd dezen schriftkundige niet ter hand gesteld, evenmin als de rapporten van de deskundigen welke bij de behandeling van deze zaak in eersten aanleg waren uitgebracht. Zie Spruyt ,,Militaire procedures" blz. **101.**

Red. **M.R.T.**

Van dit geschrift is een foto gemaakt, welke rnet zwart I is gemerkt.

Tevens waren in dezelfde cel nog de woorden gekrast „Terborg" „K..... 8 dagen streng".

Ook van dit geschrift werd een foto gemaakt, die met zwart II is gemerkt.

Beide foto's werden mij ter hand gesteld door voornoemden President, alsmede het volgende vergelijkingsmateriaal:

Een bij den Commandant van het 1e Eskadron van het Te Regiment Huzaren ingediend, met rood A gemerkt verzoek om 1 X 24 uur bewegingsvrijheid op Zondag 8 December, onderteekend met „K... I. H.";

een bij denzelfden Commandant ingediend, met rood *B* gemerkt dergelijk verzoek voor Zondag 17 November, onderteekend „K... I. H.";

een schrijproef in potlood, gewaarmerkt „Amersfoort 2 Maart 1936 J. Steenbeek" en met rood *D* gemerkt,

een schrijfproef, dd. Amersfoort 8 Maart 1936. onderteekend „J.H. K..." in schrijfletters, en „K..." in druk-kapitaal, met rood *C* gemerkt,

een schrijfproef d.d. Amersfoort 2 Maart 1936, met onderschrift „Dit schrift is van mij. J. H. K...', gewaarmerkt „J. Steenbeek" en met rood E gemerkt.

Verzocht werd de volgende vragen te beantwoorden:

1. of de geschriften, voorkomende op de foto, met zwart I gemerkt, en in de producties, met rood gemerkt C, D, en E, door denzelfden persoon zijn geschreven, en in bevestigend geval,

2. of en zoo ja, in hoeverre zulks ook met de geschriften, voorkomende op de foto, met zwart II gemerkt, en in de producties, met rood gemerkt A en B, het geval is.

Na in handen van den President den bij de wet voorgeschreven eed te hebben afgelegd, heb ik het onderzoek aangevangen.

Nog werd mij medegedeeld, dat beklaagde K. heeft ontkend de beide opschriften in de cel te hebben geschreven; dat hij niet met zekerheid kan zeggen dat de beide verzoekschriften A en B door hem zijn geschreven en dat hij de producties C, D en E, de schrijfproeven, als authentiek schrift heeft erkend.

Wanneer wij de fotografische reproducties van het geïncrimineerde schrift beschouwen, meer in het bijzonder foto I, dan zien wij dat een vrij onregelmatig schrift geproduceerd is en dat geschreven is in een vrij sterke helling van links onder naar rechts boven, daarbij aannemende dat de onderkant van het fotografisch negatief bij de opname evenwijdig liep met den onderkant van den muur in de cel. Een meetlatje werd niet mede gefotografeerd, zoodat de werkelijke grootte van de letters niet uit de foto is af te leiden. Er is vermoedelijk met potlood geschreven. Te oordeelen naar sommige letters, en in verband met de vermoedelijke hardheid van de

kalklaag op den muur, kan men eigenlijk beter zeggen, dat het opschrift in den muur min of meer *gekrast* is.

Uit deze wijze van schrijven concludeeren wij, dat de schrijver niet anders dan in een laiigzaam tempo geschreven kan hebben, hetgeen overigens ook valt af te leiden uit enkele schriftkenmerken, zoonls b.v. de geringe verbondenheid der letters, de korte, of afwezige slothaaltjes en de vrij nauwkeurige plaatsing der i of j punten.

Beschouwen wij nu het te onzer beschikking gestelde vergelijkingsmateriaal, de schrijfproeven C, D en E, dan merken wij op, dat slechts een der schrijfproeven (D) voldoet aan de voorwaarde, dat men met hetzelfde materiaal, in dit geval potlood, is geschreven.

Bovendien bevat deze schrijfproef zeer weinig woorden, terwijl aan een andere voorwaarde van de schrijfproef, het schrijven op een ongeliniëerden ondergrond, niet is voldaan.

Bij de schrijfprocf C is aan de laatstgenoemde voorwaarde wel voldaan.

De schrijfproef E is echter weer op geliniëerd papier geschreven.

Vergelijken wij dczc beide schrijfproeven, dan zien n-ij in beiden op het eerste gezicht een verschillend schriftbeeld.

Is dit toe te schrijven aan een verschillend tijdstip in de productie dezer schrifturen (C, 8 Maart 1936 en E. *2* Maart 1936), of is in C de schrijfproef op 8 Maart 1936 gedateerd en toch op 2 Maart 1936 afgelegd, in verband met het schrijven van het cijfer 8 (8 dagen streng)?

Het verschil tusschen dc heide schriftbeelden is o.i. in hoofdzaak ontstaan, doordat K. de productie E in een kalm tempo, met eenige zorg heeft geschreven, terwijl de productie C veel sneller geschreven zal zijn.

Hij heeft bij deze schrijfprocf waarschijnlijk met eenigen tegenzin, er maar op los geschreven. Dit laatste wordt afgeleid uit de neg grootere onregelmatigheid van het schrift, de onnauwkeurige punctuatie en de overmatige verlenging der haarfijne, toegespitste slothalen van vele letters aan het einde der woorden.

Dergelijke slothalen, zie de woorden „men" op regel 8 en „bezien" op regel 12, komen in het langzaam geproduceerde schrift van K. niet voor.

Bovendien heeft K. in de productie C met grootere letters geschreven, terwijl zeer opvallend, over het algemeen, de lengte der bovenlussen is toegenomen en die der onderlussen is afgenomen.

Deze verschilpunten wijzen ons erop, dat wij rekening moeten houden met het feit, dat K. bewust eenige veranderingen in zijn schrift kan aanbrengen.

Conclusie.

Op grond van de bovenstaande beschouwingen is naar de meening van ondergeteekende *het overgelegde vergelijkingsmateriaal te gering* om hieraan dieper gaande beschouwingen vast te knoopen, in het bijzonder, om aan de hand daarvan, in de eerste plaats het

handschrift van K. te ontleden in algemeene en bijzondere schriftkenmerken, en daarna tot een eventueele identificatie van het geïncrimineerde schrift over te gaan.

De beantwoording van de eerste vraag kan ondergeteekende in dit stadium van het onderzoek niet geven.

Voor wat vraag *2* betreft. zou ik willen opmerken, deze liever niet van de beantwoording van vraag 1 te willen laten afhangen.

Het is voor een goed gedocumenteerd onderzoek wenschelijker, eerst de schrifturen A en B te onderzoeken of deze al dan niet door K. zijn geschreven en daarna, indien dit onderzoek een positief resultaat oplevert, die beide schrifturen mede als aanvullend vergelijkingsmateriaal te beschouwen. Dit is daarom van belang, omdat bij eventuëele nog- af te leggen schrijfproeven, de tijdstippen der productie van de schrifturen A en B dichter zijn gelegen bij het tijdstip, waarop het geïncrimineerde schrift werd geproduceerd, dan het tijdstip, waarop de aanvullende schrijfproeven eventueel zullen worden vervaardigd.

Bij dit verslag voeg ik een bijlage, waarop een schema der wenschelijk geachte schrijfproeven is uitgewerkt [1]).

Waarvan door mij, op den eed, afgelegd voor den voornoemden President. dit verslag is opgemaakt te 's-Gravenhage, den 5en October 1936.

J. M. WALTMAN.

BIJLAGE.

Schema voor de te vervaardigen schrijfproeven door J. H. K.. .

De verzoeken A en B,
elk twee maal, op geliniëeerd papier van hetzelfde formaat, met inkt laten schrijven.

Den inhoud dicteeren.

Kroontjespen gebruiken, althans een pen met scherpe punten.

De vier schrijfproeven in volgorde der productie nummeren.

Te beginnen niet de cijfers 1, 2 enz.

De foto's I en II niet meer toonen.

Den inhoud der geïncrimineerde schriften woordelijk ***dicteeren.***

Schrijfmateriaal: Papier, ongcliniëeerd, wit, folio-formaat.

Aan één zijde beschrijven.

Potlood, zacht, geen scherpe punt.

Het papier wordt dwars voor den schrijver gelegd op een harden ondergrond.

Het schuine schrift van de foto's I en 11 3 X dicteeren.

De plaats waar de hoofdletter R van het woord ,,Richt" ongeveer moet beginnen, wordt door den toezichthouder aangewezen. Deze plaats ligt ongeveer in het midden van de hoogte van het papier, en 5 c.m. van den linkerkant.

---

[1]) Het H.M.G. is hierop niet verder ingegaan. Red. M.R.T.

Productie II wordt op eenigen afstand onder productie **I** geschreven.

Dit bovenstaande wordt *in zittende houding* geschrtven.

Vervolgens hetzelfde 2 × *in staande houding* laten schrijven, waarbij het papier tegen den muur bevestigd of vastgehouden wordt.

Wordt de eerste proef te snel geschreven, verzoek dan, bij de volgende proeven langzamer te schrijven.

Deze 5 schrijfproeven, in de volgorde der productie, doorloopcnd nummeren.

Ten overvloede in den rechterbovenhoek met potlood aanteekenen, of in zittende houding, dan wel in staande houding de schrijfproef vervaardigd werd.

Het moord .,K. . . ." wordt op 4 afzonderlijke, ongeliniëerde velletjes papier in zittende en 4 X in staande houding geschreven. Doorgaan met de nummering.

K . . . . moet met z.g. kapitale drukletters geschreven worden.

Krijgsraad voor de Landmacht te Utrecht.

Vonnis van 9 April 1940. [1])

President: Mr. J. W. U. Doornhos.

Leden: Majoor E. Wolthuis, Kapiteins M. W. C. Huysse en J. C. C. van Erp en Eerste-Luitenant T. van Huizen.

Auditeur-Militair: Mr. P. Kapteyn.

Raadsman: Mr. A. J. Moll, te Utrecht.

Verduistering (toeëigening op verschillende tijdstippen van een aantal aan het Rijk toebehoorende pakjes margarine, bestemd voor de menage der militairen, welke de beklaagde als kok ter verdeeling onder de militairen onder zich had).

Het subsidiair telastgelegde moet geacht worden in te houden dat de wederrechtelijke toeëigening opzettelijk is geschied, aangezien uit de telastelegging volgt, dat de daarin bedoelde goederen aan beklaagde waren verstrekt met de opdracht om deze uit te reiken aan de militairen waarvoor dexe goederen waren bestemd.

Straf: vier maanden gevangenisstraf.

De Krijgsraad voor de Landmacht te Utrecht heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van: den Auditeur-Militair hij dien Krijgsraad, Eischer, tegen: P. J. v. d. W., geboren te Boxtel den 6en Maart 1907 dienende als gewoon dienstplichtig-soldaat bij de 2e Compagnie, IIe Bataljon van het 43e Regiment Infanterie, beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman Mr. A. J. Moll;

---

[1]) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof dd. 6 Augustus 1940 bevestigd.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van den Krijgsraad van 9 April 1940 en gehoord de voorlezing van deze schriftuur;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

O. dat den beklaagde is ten laste gelegd:

dat hij in de maanden December 1939 en Januari 1940 te Oenc, gemeente Epe, althans in de omgeving van die plaats, met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen veertien pakjes margarine, inhouderide ieder een half pond, althans een aantal van die pakjes, toebehoorende aan den Staat der Nederlanden en bestemd voor de menage der militairen, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde;

althans dat hij ten tijde en ter plaatse voormeld bovenbedoelde goederen, welke hij als kok ter verdeeling onder de militairen onder zich had, in elk geval anders dan door misdrijf, zich wederrechtelijk heeft toegeëigend;

O. dat beklaagde heeft verklaard:

Als bijkok in de keuken van 2-11-43 R. I. te Oene, gemeente Epe, heb ik gedurende de maanden December 1939 en Januari 1940 meerdere malen halfpondspakjes margarine, toebehoorende aan het Rijk. en bestemd voor de menage der manschappen, afgegeven aan de vrouw van Lohuizen, wonende te Oene, aan den Houtweg 113. Ik had van niemand toestemming om over die pakjes margarine te beschikken. Ik had ze ter verdeeling onder de manschappen onder mij. Ik moest ze zelf uitreiken. Niemand bemoeide zich er mee.

O., dat de getuige Koster, Johan, oud 27 jaar, dienstplichtig-sergeant bij de 2e Compagnie van het IIe Bataljon van het 43e Regiment Infanterie heeft verklaard en met den eed bevestigd:

Als sergeant-menagemeester van 2-11-43 R. I. te Oene, gemeente Epe, bemerkte ik bij controleering op verschillende tijdstippen sinds 22 December 1939, tekorten aan margarine in de keuken. Op 20 Januari 1940 vond ik bij van Lohuizen, Houtweg 113 te Oene, waar beklaagde veel op bezoek kwam, in den kelder 14 halve pondspakjee margarine, van de soort en het merk, als die welke ik van den bataljonsverplegings-officier gedurende mijn menagemeesterschap had ontvangen.

Ik heb aan niemand toestemming gegeven om pakjes margarine uit de keuken weg te nemen of zich toe te eigenen.

O. dat de getuige ter Velde, Everdina, echtgenoote van H. van Lohuizen oud 60 jaar, wonende te Oene (gem. Epe) zonder beroep, heeft verklaard en met den eed bevestigd:

In de maanden December 1939 en Januari 1940 kreeg ik in mijn woning aan den Houtweg 113 te Oene af en toe van beklaagde een of twee halfpondspakjes margarine. Ik heb er zoo goed als niets van gebruikt.

O. dat de Krijgsraad op grond van den inhoud der vorenstaande bewijsmiddelen bemezcn acht en de overtuiging heeft verkregen, dat beklaagde het hem subsidiair tesilastegelegde heeft begaan, alsmede de schuld van beklaagde daaraan, met dien verstande dat hij het feit te Oene, gemeente Epe heeft gepleegd;

O. dat het subsidiair tenlastegelegde geacht moet worden in te houden, dat de wederrechtelijke toeëigening opzettelijk is geschied, aangezien uit de tenlastelegging volgt dat de daarin bedoelde goederen aan beklaagde waren verstrekt met de opdracht om deze uit te reiken aan de militairen waarvoor deze goederen waren bestemd;

O. dat de opzet bewezen wordt door de erkentenis van beklaagde. ter terechtzitting afgelegd, dat hij deze goederen ter verdeeling onder de manschappen in ontvangst had genomen en deze, zonder daartoe toestemming te hebben verkrcgen aan vrouw van Lohuizen had gegeven, in verband met de verklaring van deze, dat zij de bedoelde goederen van beklaagde had gekregen;

O. dat de Krijgsraad niet bewezen acht hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aangenomen;

O. dat het aldus bewezene snoet worden gequalificcerd als: verduistering, strafbaar gesteld bij artikel 321 Wetboek van Strafrecht;

O. dat de Krijgsraad gelet op den ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is gepleegd, en op het gedrag van beklaagde in den militairen dienst zooals dit uit het afschrift van de straflijst van beklaagde is gebleken, alsmede op zijn persoonlijke omstandigheden, gelijk deze bij het onderzoek ter terechtzitting zijn gebleken, van oordeel is, dat de hieronder genoemde straf moet worden opgelegd;

Gezien, behoudens: voormeld artikel. de artikelen 60. 61, 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 60 Wet op de Krijgstiicht. 27 en 91 Wetboek van Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerd feit en hem deswege strafbaar:

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van vier maanden;

Bepaalt. dat de tijd, door hem vóór de ienuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopig arrest doorgebracht. bij de uitvoering van de opgelegde straf van 20 Januari 1940 af tot en met 10 Februari 1940 in mindering zal worden gebracht;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Dit vonnis is geen voorbeeld van juridische nauwgezetheid. Hoeveel pakjes margarine heeft de veroordeelde verduisterd? Ook aan het feit dat de verduisteringen op verschillende tijdstippen zijn

gepleegd, heeft de Krijgsraad geen aandacht geschonken. Daarnevens lijken ons de feiten te zijn begaan onder de verxwarende omstandigheid van art. 44 W.v.S. (gebruikmaking van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken). Wij geven toe veel practische beteekenis had een en ander niet. De Krijgsraden waren bovendien overstelpt met werk. Red. M.R.T.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 20 Januari 1939.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie, Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. A. J. Coutinho.

Advocaat-fiskaal: Mr. H. van Santwijk (plv.).

Raadsman: Mr. Loa Wan Leng.

Vervalschen van een rijwielmerk en gebruik maken van dat vervalschte merk.

*1°. a. Het vervnlschen van andere dan de in de artt. **254** en **255** W.v.S. bedoelde echte merken, die krachtens wettelijk voorschrift op goederen moeten worden geplaatst met het oogmerlc om die goederen te gebruiken alsof de daarop geplaatste merken waren echt en onvervalscht; b. Valschheid in geschrift;*

2°. Het opzettelijk gebruiken van vervalschte merken als waren die echt en onvervalscht.

*Art. **263,** lid 1 W.v.S. **(225,** lid **1** Ned.) is niet een algemeene bepaling tegenover eene bijzondere in art. **256 (219** Ned.) immers is in dit laatste artikel niet de mogelijkheid van nadeel gesteld en zijn bovendien die misdrijven in verschillende titels, te weten van de valschheid in geschriften en van de valschheid in zegels en merken opgenomen. De Krr. heeft dus ten onrechte art. **63,** lid **2** W.v.S. **(55,** lid **2** Ned.) toegepast en art. **263** buiten toepassing gelaten.*

*De gepleegde valschheid valt zoowel onder art. **256** als onder art. **263,** lid 1, zoodat art. **63,** lid 1 van toepassing is, echter dienen beide vergrijpen tegen de strafwet in de qualificatie fot uildrukking te komen.*

SENTENTIE in de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te Tjimahi, ratione officii, appellant tevens geappelleerde, en D. S., algemeen stamboeknummer .., oud 31 jaren, geboren te Sila (Amboina), laatstelijk dienende als Amboineesch infanterist lste klasse bij het 2de Maréchaussée Bataljon te M., op vrije voeten, beklaagde geappelleerde tevens appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Krijgsraad te Tjimahi, gewezen op 10 October 1938 en uitgesproken op 21 October 1938 buiten tegenwoordigheid van beklaagde, waarvan appèl, waarbij beklaagde terzake van het hem tenlastegelegde [1]) is schuldig verklaard aan de misdrijven: I. „Het vervalschen van andere dan de in de artikelen 254 en 255 van het Wetboek van Strafrecht bedoelde echte merken, die krachtens wettelijk voorschrift op goederen moeten worden geplaatst met het oogmerk om die goederen te gebruiken, alsof de daarop geplaatste merken waren echt en onvervalscht" en II. „Het opzettelijk gebruiken van vervalschte merken als waren die echt en onvervalscht" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één maand, met last tot de teruggave na verloop van acht dagen, nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, van het als stuk van overtuiging gediend hebbende rijwiel aan beklaagde;

Gelet op de door den Auditeur-Militair bij voornoemden Krijgsraad en door den beklaagde respectievelijk op 24 en 31 October 1938, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gehoord het door den plv. Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Mr. H. van Santwijk, genomen

---

[1]) De tenlastelegging luidde:

„I. dat hij op 14 Maart 1938 te Malang een vanwege de stadsgemeente Malang uitgegeven belastingmerk als bedoeld in de „Rijwielbelastingverordening Stadsgemeente Malang" van 21 Augustus 1935 goedgekeurd door den Gouverneur-Generaal bij besluit van 28 October 1935 Nr. 25, afgekondigd in het bijvoegsel van het Provinciaal Blad van Oost-Java van 10 December 1935 Serie B Nr. 7, hetwelk krachtens bovengenoemd wettelijk voorschrift op een rijwiel moet worden geplaatst ten bewijze dat de voor dit op den openbaren weg in genoemde stadsgemeente te gebruiken rijwiel de verschuldigde rijwielbelasting is betaald, zijnde het belastingmerk tevens een geschrift hetwelk bestemd is om te dienen tot bewijs van het feit dat de verschuldigde rijwielbelasting ten aanzien van het rijwiel waarop het is bevestigd, is voldaan, heeft vervalscht met het oogmerk om dit rijwiel met dit rijwielbelastingmerk te gebruiken als ware dit op het rijwiel geplaatste merk echt en onvervalscht, door opzettelijk dat belastingmerk, hetwelk geldig was voor het jaar 1937 op zoodanige wijze van kleur te doen veranderen dat het in plaats van de gele kleur van 1937 de bij besluit van het College van Burgemeester en Wethouders van Malang van 18 November 1937 vastgestelde witte kleur voor 1938 verkreeg en het cijfer „7" van het jaartal „1937" te veranderen in het cijfer „8" zoodat dit jaartal werd gewijzigd in „1938" waardoor het geldig leek voor 1938, kunnende uit het gebruik van dit vervalschte rijwielmerk finantieel nadeel ontstaan voor de stadsgemeente Malang;

II. dat hij te Malang opzettelijk dit boven omschreven vervalschte merk heeft gebruikt als ware het echt en onvervalscht door het aan een belastbaar rijwiel op 14 Maart 1938 te bevestigen in ieder geval aan een belastbaar rijwiel vanaf 14 Maart 1938 tot en niet 17 Maart 1938 bevestigd te laten en op 17 Maart 1938 het rijwiel waaraan het belastingmerk wederrechtelijk verbonden was voor gebruik uit te leenen aan den Amboineeschen infanterist 1e klasse S. Corputtij, algemeen stamboeknummer 3081, terwijl hij wist dat het rijwiel met het vervalschte merk dien dag zou worden bereden."

en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appel dd. 20 .Januari 1939, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appel, het beroepen vonnis van den Krijgsraad te Tjimahi zal bevestigen;

Gelet op de naniens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting gcvoerdc verdediging;

Gezien de stukken;

O.. dat beklaagde niet heeft verzocht, in persoon ter terechtzitting in hooger beroep te verschijnen en het Hof die verschijning ook niet noodzakelijk heeft geoordeeld, weshalve hij niet is opgeroepen om op die terechtzitting aanwezig te zijn en aldaar niet is verschenen;

O., dat aan beklaagde op zijn daartoe strekkend verzoek als verdediger is toegevoegd de advocaat en procureur bij het Hooggerechtshof Mr. Loa Wan Leng, die ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat aan beklaagde zijn ten laste gelegd onder I de misdrijven van artikelen 256 (219 Ned.) en 263, lid 1 (225, lid 1 Ned.) van het Wetboek van Strafrecht en onder II alleen het misdrijf van art. 257 (220 Ned.) van dat wetboek;

O., dat de Krijgsraad op juiste gronden heeft aangenomen, dat beklaagde zich heeft schuldig gemaakt aan al hetgeen hem is ten laste gelegd, doch ten onrechte heeft beslist, dat in verband met het bepaalde bij art. **63,** lid 2 (55, lid 2 Ned.) van het Wetboek van Strafrecht, art. 263, lid 1 W.v.S. buiten toepassing behoorde te worden gelaten;

O. toch dat het Hof met den Advocaat-Fiskaal van oordeel is, dat art. 263, lid 1 W.v.S. niet is cene algemeene bepaling tegenover eene bijzondere in art. 256 W.v.S. immers in dit laatste artikel niet de mogelijkheid van nadeel als eisch is gesteld en bovendien die misdrijven in verschillende titels te weten van de valschheid in geschriften en van valschheid in zegels en merken zijn opgenomen;

O., dat de Advocaat-Fiskaal heeft betoogd, dat art. 6 van de „Rijwielbelastingverordening Stadsgemeente Malang" van 21 Augustus 1935 bepaalt, dat de belasting moet worden voldaan tegen afgifte van een kwitantie en van een belastingmerk, waaruit volgt. dat hier de kwitantie meer in het bijzonder is het bewijs van betaling der belasting cn niet het belastingmerk dal volgens art. 7 dier verordening ook met een speciaal teeken kosteloos moet worden uitgereikt, weshalve, zooals het feit is ten laste gelegd, art. 263, lid 1 W.v.S. niet in aanmerking kan komen;

O., dat het Hof deze meening niet deelt, aangezien in genoemd art. 6 der verordening het belastingmerk met de kwitantie op één lijn wordt gesteld, zoodat dat merk mede als bewijs van de betaling der verschuldigde belasting geldt, aan welke opvatting medegenoemd art. 7 waarin toch van een geheel bijzonder merkteeken wordt gesproken, niet in den weg staat:

O., dat mitsdien de door beklaagde gepleegde valschheid valt zoowel onder de bepaling van art. 256 als onder die van art. **263,** lid 1 W.v.S., zoodat art. 63, lid 1 van dat wetboek in deze van toepassing is, echter beide vergrijpen tegen de strafwet in de qualificatie tot uitdrukking dienen te komen;

O., dat waar voorts de opgelegde straf in juiste verhouding staat tot den ernst van het niisdrcvenc en de Krijgsraad het tweede feit met juistheid heeft omschreven, het vonnis, met inachtneming van de hieronder te geven beslissing, dient te worden bevestigd;

Gelet, behalve op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, op art. 63, lid 1 W.v.S.. art. 211 van de Rechtspleging bij de Landmacht, de artt. 51 en 55 van 's Hofs Provisioneele Instructie. alsmecle op art. 9 van Staatsblad 1934, No. 173;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde D. S., algemeen stamboeknummer ...., behalve aan hetgeen hij in eersten aanleg is schuldig verklaard, schuldig aan „Valschheid in geschrift";

Bevestigt, met inachtneming dezer beslissing, het op 10 October 1938 gewezen en op 21 October 1938 buiten tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Krijgsraad te Tjimahi, waarvan beroep.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 25 Augustus 1939.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. J. H. Peter.

Advocaat-fiskaal: Mr. H. van Santwijk.

Raadsman: officier van administratie 2e klasse C. van der Stad.

1°. Verduistering, meerdere malen gepleegd (als penningmeester zan een begrafenisfonds xich op verschillende tijdstippen aan de leden van dat fonds toebehoorende gelden, resp. f 425, f 133 en f 142 toegeëigend.).

2°. Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en van niet langer dan dertig dagen (23 April 1938 v.m. 6 u. 30 achtergebleven van permissie en zich 24 April d.a.v., half acht des avonds weder teruggemeld).

De door den A.-F. in hooger beroep in de tenlastelegging sub III aangebrachte wijziging, n.l. de vervanging, als tijd van het misdrijf, van de woorden: „op of omstreeks den 22sten" door: „in het tijdvak van 6 tot 23", waartegen de beklaagde en zijn raadsman geen bezwaren hebben ingebracht, toelaatbaar verklaard.

De straf te zwaar geacht en, gemotiveerd, verminderd van één jaar en 6 maanden tot één jaar en 3 maanden gevangenisstraf, echter met handhaving van het ontslag zonder ontxettiizg.

Wijziging van den last betreffende de teruggave van de bij beklaagde in beslag genomen, als stukken van overtuiging gediend hebbende gelden, f 153,90.

SENTENTIE in de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiscaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii, appellant tevens geappelleerde, en T., stamboeknummer ...., oud 32 jaren, geboren te Kapataran (Manado), laatstelijk gediend hebbende als sergeant-vliegtuigmaker (M) bij het Marinevliegkamp „Morokrembangan" te Soerabaja, beklaagde geappelleerde tevens appellant.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF
VAN NEDERLANDSCH-INDIË.

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op 6 Juni 1939 en op denzelfden datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken, waarvan appél, waarbij beklaagde, met vrijspraak van hetgeen hem meer of anders is ten laste gelegd dan bewezen is verklaard, terzake van het hem overigens tenlastegelegde [1] is schuldig verklaard aan: **I.** „Verduistering, meerdere malen gepleegd" en **II.** „Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en van niet langer dan dertig dagen" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en zes maenclen, met bepaling, dat de tijd, door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van het vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, tot een totaal van 61 dagen, bij de tenuitvoerlegging van de hem opgelegde gevangenisstraf zal worden in mindering gebracht, en ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. met bevel tot de teruggave van de ten processe aanwezige en als overtuigingsstukken gediend hebbende bescheiden, genoemd onder **1** t/m 7 en onder 10 aan den secretaris-penningmeester van het Minahassa Begrafenisforids Zeemacht, de teruggave van het geldelijk bedrag van **f** 2,15 en een bedrag van **f** 61.56 aan den secretaris-penningmeester van het Minahassa Begrafenisfonds Zeemacht en van een bedrag van f 92,34 aan Tan King Liong, alles na verloop van 8 dagen, nadat het vonnis in Bracht van gewijsde zal zijn gegaan;

Gelet op de door den beklaagde op 8 Juni 1939 en door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 9 Juni d.a.v., dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

Gezien de oproeping van beklaagde in hooger beroep dd. 15 Aug.

[1]) Zie de telastelegging achter de sententie. Red. M.R.T.

1939 en het relaas van beteekening daarvan dd. 18 Augustus daaraanvolgende;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Mr. H. van Santwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appel dd. 25 Augustus 1939, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandseh-Indië, met ontvangst van het tweezijdig appèl, het beroepen vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja zal vernietigen voor wat betreft de qualificatie van het bewezen verklaarde der feiten sub **I,** TI en III en het bevel tot teruggave van de bij beklaagde aangetroffen geldsom, groot **f** 153,90 en dienaangaande opnieuw rechtdoende.

dit bewezen-verklaarde zal qualificeeren als:

„Verduistering, meermalen gepleegd in één voortgezette handeling";

de teruggave zal bevelen van de bij beklaagde in beslag genomen som gelds, groot f 153,90 na verloop van 8 dagen aan beklaagde, tenzij daarop door den eigenaar of rechthebbende binnen dien termijn beslag zij gelegd overeenkomstig de voorschriften van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering;

het beroepen vonnis voor het overige zal bevestigen met handhaving van de opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde het verzoek heeft gedaan hem in appèl als raadsman te willen toevoegen den Officier van Administratie der 2de klasse C. van der Stad. aan welk verzoek is voldaan, zoodat deze officier ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat de Advocaat-Fiskaal ter terechtzitting in hooger beroep de tenlastelegging heeft gewijzigd in dier voege, dat in de tenlastelegging sub III de woorden: „op of omstreeks den 22sten" worden vervangen door de woorden: „in het tijdvak van 6 tot 23";

O., dat deze wijziging, waartegen de beklaagde en zijn raadsman geen bezwaren hebben ingebracht, toelaatbaar is;

O., dat ten deze naar behooren is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het beroepen vonnis vermeld, welk het Hof overneemt en tot de zijne maakt, terecht, met gedeeltelijke vrijspraak van het hem tenlastegelegde, een schuldigverklaring en veroordeeling terzake van het hem overigens tenlastegelegde heeft iritgesproken en de bewezen verklaarde feiten met juistheid heeft omschreven, doch een straf heeft opgelegd, welke den Hove te zwaar voorkomt;

O. immers, dat ondanks den weinig gunstigen indruk door beklaagde ter terechtzitting van het Hof gemaakt, als verzachtende

omstandigheden voor hem kunnen gelden zijn vrij 'behoorlijk strafbock, alsmede het feit dat het aan contrôle op zijn gestes als bestuurslid van het „Minahassa Begrafenisfonds Zeemacht" wel zeer veel beeft ontbroken, zoodat, mede in verband met de opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, welke het Hof wenscht te handhaven, een straf van na te noemen duur in overeenstemming is met den ernst der gepleegde feiten;

O. voorts, dat ten onrechte de teruggave is gelast van een bedrag van f 61,56 aan den secretaris-penningmeester van het Minahassa Begrafenisfonds Zeemacht en van een bedrag van f 92,34 aan Tan King Lion, immers deze gelden, het totaal bedrag uitmakende van f 153,90 dat op beklaagde bij zijn arrestatie in beslag is genomen. een gedeelte uitmaken van het bedrag van f 200 door beklaagde middels — hem niet tenlastegelegde — oplichting, derhalve door misdrijf, aan den eigenaar Tan King Liong onttrokken, zoodat de teruggave daarvan geheel aan Tan King Liong behoort te worden gelast; [1])

O., dat derhalve het beroepen vonnis ten aanzien van de strafmaat en gedeeltelijk ten aanzien van de beslissing inzake de stukken van overtuiging. dient te worden vernietigd, doch overigens als zijnde wel en terecht gewezen moet worden bevestigd;

Gezien, behalve de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen, art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisioneele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Ncdcrland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Verklaart toelaatbaar de aangebrachte wijziging in de tenlastelegging sub 111, niet dien verstande, dat de woorden „op of omstreeks den 22sten" worden vervangen door de woorden: „in het tijdvak van 6 tot 23";

Vernietigt het op 6 Juni 1939 gewezen en denzelfderi datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde hoofdstraf en gedeeltelijk ten aanzien van de beslissing van de als stukken van overtuiging gediend hebbende pelden;

---

[1]) In het vonnis wordt dienaangaande overwogen:

„dat de Krijgsraad de bewering van den beklaagde dat hij het uit de geldkist van het fonds medegenomen geld niet heeft vermengd met het geld, dat hij van den Chineeschen tokohouder heeft geleend, ongeloofwaardig acht;

dat de bedragen, waarvoor het Fonds door de verduistering onder III vermeld, en de Chineesche tokohouder zijn benadeeld, zich ongeveer tot elkaar verhouden als 2 : 3;

dat naar het oordeel van den Krijgsraad — in verband met analogische toepassing van art. 353 van het Wetboek van Strafvordering — de bij beklaagde in beslag genomen gelden ten bedrage van f 153,90 in bovenstaande verhouding dienen te worden verdeeld tusschen het fonds en getuige Tan King Liong."

Veroordeelt den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde T., stamboeknumrner . . . ., ter zake van het misdrijf, waaraan hij bij het beroepen vonnis is schuldigd verklaard, tot gevangenisstraf voor den tijd van één jaar en drie maanden;

Gelast de teruggave van de als stukken van overtuiging gediend hebbende gelden ad f 153,90 aan getuige Tan King Liong;

Bevestigt het beroepen vonnis voor het overige. zulks met behoud van de daarbij aan beklaagde opgelegde bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

De tenlastelegging luidde:

I. ,,dat hij te Soerabaja van de door of vanwege en ten behoeve van het „Minahasa begrafenisfonds Zeemacht" bij de postspaarbank in Nederlandseh-Indië belegde en ten name van den penningmeester van dit fonds gestelde gelden bij het te Soerabaja gevestigde agentschap van voornoemde spaarbank — waar hij, beklaagde, als penningmeester van voormeld fonds bekend was en als zoodanig ook bevoegd was om de op het ten name van den penningmeester van voormeld fonds staande spaarboekje No. 3923 serie B bij voormelde spaarbank ingelegde gelden terug te vragen en in ontvangst te nemen — telkens, op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van 22 December 1936 tot 23 Maart 1938, onder vertoon van dit spaarboekje, bedragen in geld tot een gezamenlijk bedrag van f 579,63 of daaromtrent, althans tot een totaal bedrag van f 679,63 of daaromtrent, heeft opgenomen,

hebbende hij opzettelijk telkens de aldus door hem, beklaagde, ontvangen geldelijke bedragen tot een totaal bedrag van f 579,63 of daaromtrent, althans tot een totaal bedrag van f 679,63 of daaromtrent, welke geheel dan wel ten deele aan genoemd fonds dan wel aan de gezamenlijke leden daarvan, althans in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorden en welke bedragen hij telkens op bovenomschreven wijze alzoo anders dan door misdrijf tot het aangegeven totaal bedrag onder zich had gekregen, in strijd met de bestemming dier gelden voor zichzelf behouden en ten eigen bate gebruikt,"

II. ,,dat hij te Soerabaja in het tijdvak van 26 December 1937 tot 23 Maart 1938 opzettelijk een bedrag van f 150, dat hem op 27 December 1937 door den inlandschen matroos der 1ste klasse C. Kalangi was overhandigd om dit geld, hetwelk geheel dan wel ten deele toebehoorde aan het „Minahasa begrafenisfonds Zeemacht" dan wel aan de gezamenlijke leden van dit fonds, althans in ieder geval toebehoorde aan een ander dan aan hem, beklaagde, bij het te Soerabaja gevestigde agentschap van de postspaarbank in Nederlandsch-Indië te storten en op het onder zijn — beklaagde's — berusting zijnde en ten name van den penningmeester van genoemd fonds staande spaarbankboekje No. 3923 serie B te doen bijschrijven, welk bedrag aan geld hij, beklaagde, dus anders dan door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend door dit bedrag niet ter belegging bij voornoemde spaarbank te storten doch dit ten eigen bate te gebruiken;"

III. ,,dat hij te Soerabaja op of omstreeks den 22sten April 1938 opzettelijk van de gelden, welke geheel dan wel ten deele aan het „Minahasa begrafenisfonds Zeemacht" dan wel aan de gezamenlijke leden van genoemd fonds, althans aan een ander dan aan hem, beklaagde, toebehoorden en welke gelden hij voor den penningmeester van genoemd fonds tijdelijk beheerde, althans als penningmeester van voormeld fonds onder zijn beheer had, en dus anders dan door misdrijf onder zich had, zich een bedrag in geld van f 142 of daaromtrent, althans een geldelijk bedrag

van f 157,26 of daaromtrent, wederrechtelijk heeft toegeëigend door dit bedrag ten eigen bate aan te wenden";

IV. ,,dat hij dienende als sergeant-vliegtuigmaker bij het Marine-vliegkamp „Morokrembangan" te Soerabaja, aldaar op den 23sten April 1938 des morgens omstreeks 6 uur 30 opzettelijk ongeoorloofd van een hem verleende permissie is achtergebleven en sindsdien voortdurend en zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich in den avond van den 24sten April d.a.v. te omstreeks half acht bij voormeld vliegkamp te Soerabaja heeft teruggemeld."

Het telastegelegde is bewezen** verklaard **met dien verstande:

sub I: dat hij een gezamenlijk bedrag van f 679.63 heeft opgenomen; dat hij daarvan tot een totaalbedrag van f 425 ten eigen bate heeft gebruikt;

sub II: dat hij zich een bedrag van f 133 wederrechtelijk heeft toegeëigend;

sub I, II en III: dat de gelden toebehoorden aan de gezamenlijke leden van het Minahasa begrafenisfonds Zeemacht.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 2 NOVEMBER 1939.

In den nacht op het rooster van de machinekamer zitten wateren, volkomen versuft door onmatig alcoholgebruik nadat hij enkele uren aan den wal was geweest tijdens een permissie voor oploopen.

De oorspronkelijke strafreden was juist met dien verstande dat, waar niet gebleken is dat 'de verleende permissie een ,,bijzondere" was, dit woord daaruit dient te vervallen, eene wijziging echter niet strekkende ten voordeele van klager.

Verlaging, van matroos 1e klasse tot matroos 3e klasse, i.c. terecht opgelegd.

Beklag ongegrond, met bepaling dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje xal worden ingeschreven en hij, commandant der marine, daarbij als strafoplegger xal worden genoemd.

DE SCHOUT-BIJ-NACHT, COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD,

Gezien het beklag van W., matroos der 1e klasse, stamboeknummer ...., dienende aan boord van Hr.Ms. „Willem van der Zaan", van den 10en October 1939, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en de omschrijving van de strafreden van de hem op 7 October 1939 door den commandant van Hr.Ms. „Willem van der Zaan", den luitenant ter zee der 1e klasse H. D. Lindner, opgelegde krijgstuchtelijke straf van ,,verlaging tot den stand van matroos der derde klasse" ter zake van ,.in den nacht op het rooster van de machinekamer zitten wateren, volkomen versuft door onmatig alcoholgebruik nadat hij enkele uren aan den wal was geweest tijdens een bijzondere permissie voor oploopen";

Gehoord den klager;

Gezien de verhooren en de verdere informatiën ten deze genomen;

O., dat uit de verklaringen van den schipper G. A. van den Braak en den korporaal-telegrafist A. Koops is komen vast te staan:

dat op 6 Octobcr 1939 Hr.Ms. „Willem van der Zaan" gemeerd lag aan den Harwichsteiger te Hoek van Hollaníl;

dat aan de divisies A cn C vergunning tot oploopcn was verleend tot 22h00;

dat klager van deze vergunning tot oploopen gebruik heeft gemaakt en ten 22h00 aan boord terugkwam, zich op normale wijze afmeldde en naar beneden begaf;

dat klager op beide voornoemde schepelingen, van mie Koops dienst deed als onderofficier van de wacht gedurende de E.W., niet den indruk maakte onder invloed van stcrkcn drank te verlieeren, noch versuf t te zijn;

dat voorts de korporaal-telegrafist Koops nog heeft verklaard dat hij aan de manier van spreken van klager wel kon merken, dat deze iets gedronken had;

O., dat de niatroos der 1e klasse P. Wisse heeft verklaard:

dat hij met klager heeft gepassagierd te Hoek van Holland op 6 October 1939;

dat klager en hij naar een café zijn gegaan en zij elk zes glazen donlier bier hebben gedronken en een bord mosselen hebben gegeten; dat zij samen naar boord zijn teruggegaan en zich even voor 221100 hebben afgemeld bij den korporaal-telegrafist Koops, dienstdoend onderofficier van de wacht; dat aan klager niets bijzonders te merken viel;

dat klager en hij — Wisse — naar beneden zijn gegaan en in het verblijf hun kooien hebben opgehangen;

dat hij niet gezien heeft wat klager dien avond of nacht verder gedaan heeft:

O., dat de stoker der l e klasse T. Belgraver heeft verklaard:

dat hij op 6 October 1939 ten 22h30 bezig was in het verblijf zijn kooi op te hangen; dat hij toen zag, hoe aan den anderen kant van het verblijf klager door twee of drie man in zijn kooi werd geholpen;

dat hij — Belgraver — ten ongeveer 01h00 wakker werd door een plof op dek; dat hij toen uit zijn kooi is gestapt om te gaan kijken wat dit was;

dat hij klager toen op den grond zag liggen met een lichte schaafwond op zijn voorhoofd;

dat hij tevergeefs getracht heeft klager wakker te maken;

dat hij klager (die op zijn zijde lag) op zijn rug heeft gelegd, een kussen onder zijn — klagers — hoofd heeft geschoven en een deken om klager heeft gewikkeld;

dat hij — Relgraver — heeft gezien, dat klager zijn laken broek nog aanhad;

O., dat uit de verklaringen van den korporaal-machinist H. J. Buurman, den stoker-olieman E. Visser en den stoker der 2e klasse W. J. Kock is gebleken:

dat in den nacht van 6 op 7 October 1939 ongeveer 2h30 klager met gesloten laken broek op het rooster van de machinekamer zat te wateren;

dat het noch Buurman, noch Visser of Kock mogelijk bleek klager uit zijn slaap, verdooving of versuffing wakker te schudden of te roepen;

dat klager op niets reageerde;

dat klager op hen — Buurman, Visser en Kock — den indruk maakte dronken en volkomen versuft te zijn;

dat de stoker-olieman Visser en de stoker Kock tezamen klager van het rooster van de machinekamer naar het volksverblijf hebben gebracht, op een bank hebben gelegd en hem — klager — hebben toegedekt met een deken;

dat voorts de stoker-olieman Visser voornoemd nog heeft verklaard dat klager naar sterken drank rook;

O., dat mitsdien is komen vast te staan, dat klager in den avond van 6 October 1939 in een café te Hoek van Holland een groote hoeveelheid alcohol gedronken heeft;

dat hij nochtans op vrij normale wijze aan boord terugkeerde, zich behoorlijk afmeldde en naar beneden ging;

dat hij evenwel geen kans heeft gezien zelfstandig of alleen in zijn kooi te komen, doch daarbij door anderen moest worden geholpen:

dat hij — klager — dien nacht omstreeks 1 uur uit zijn kooi is gevallen en niettegenstaande dien val door bleef slapen;

dat klagers voorhoofd na dien val een lichte schaafwond vertoonde;

dat bleek, dat klager met zijn laken broek aan in kooi had gelegen;

dat klager nog eenigen tijd op den grond heeft doorgeslapen en vervolgens dienzelfden nacht omstreeks 2h30 is aangetroffen op het rooster van de machinekamer, waterende met geslotcri (laken) broek, volkomen versuft;

dat het niet mogelijk bleek klager uit zijn verdooving of versuffing wakker te maken;

dat klager, die naar sterken drank rook, door anderen teruggebracht is naar het verblijf zonder uit zijn slaap, verdooving of versuffing te ontwaken;

O., dat klager tot zijn verweer aanvoert:

dat hij weliswaar zes à zeven glazen donker bier heeft gedronken, doch volkomen normaal en niet onder den invloed van sterken drank weer aan boord is teruggekeerd, zich heeft afgemeld en naar kooi heeft begeven;

dat hij zijn bovenkleeding heeft uitgetrokken alvorens naar kooi te gaan;

dat hij eerst den volgenden morgen, toen hij wakker werd, van anderen hoorde, dat hij dien nacht uit zijn kooi was gevallen en op het machinerooster was aangetroffen:

dat hij zich niet kan herinneren op welke plaats, al of niet in zijn kooi, hij — klager — is wakker geworden in den morgen van den 7den October;

dat hij zijn handelingen in dien afgeloopen nacht en het zich niet kunnen herinneren daarvan toeschrijft aan de gevolgen van den val uit zijn kooi;

dat zijn versuffing of verdooving en zijn handeling onmogelijk het gevolg kunnen zijn geweest van zijn alcoholgebruik op den vorigen avond;

O., dat dit verweer klager echter niet kan baten, vermits de gedragingen van klager in den nacht van 6 op 7 October niet anders dan aan overmatig drankgebruik en zeer zeker niet aan een bewusteloosheid tengevolge van een — betrekkelijk kleine — val kunnen worden toegeschreven en voorts het feit van het uit kooi vallen op zich zelf reeds als een gevolg van drankmisbruik moet worden beschouwd;

O.. ten aanzien van de strafreden:

dat deze — gezien vorenstaande overwegingen — met juistheid is gesteld, met dien verstande dat, waar niet gebleken is, dat de aan klager verleende permissie een „bijzondere" was, het woord „bijzondere" in de strafmutatie dient te vervallen;

dat deze wijziging echter niet strekt ten voordeele van klager;

O., ten aanzien van de opgelegde straf:

dat klager de laatste tien jaren een zestiental malen gestraft werd wegens dronkenschap en wateren op daarvoor niet bestemde plaatsen;

dat uit klagers conduites in de afgeloopen jaren blijkt, dat hij te beschouwen is als een alcoholist, die elke gelegenheid om alcohol te bemachtigen aangrijpt en een groot deel van zijn soldij in sterken drank omzet:

dat noch zware arreststraffen, noch ernstige waarschuwingen klager konden weerhouden zich te buiten gaan aan het gebruik van sterken drank;

dat mitsdien de straf van verlaging — zijnde de zwaarste krijgstuchtelijke straf — staat in goede verhouding tot den ernst en het karakter van klagers gedragingen;

dat derhalve de straf van „verlaging tot den stand van matroos der derde klasse" aan klager terecht is opgelegd;

Gezien de artikelen 50, 61, 62, 63, 65 en 66 van de met op de krijgstucht;

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit ongegrond;

Handhaaft de straf;

Wijzigt de omschrijving der strafreden in:

„in den nacht op het rooster van dc machinekamer zitten wateren, volkomen versuft door onmatig alcolholgebruik nadat hij enkele uren aan den wal was geweest tijdens een permissie voor oploopen";

Bepaalt, dat de gewijzigde omschrijving der strafreden in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in het conduiteboekje van den gestrafte zal worden ingeschreven;

dat hij, commandant der marine, als strafoplegger in genoemde bescheiden zal worden genoemd;

dat als datum van strafoplegging dc datum dezer beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt voorts. dat één afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den gestrafte.

De commandant der marine voornoemd,

H. JOLLES.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 October 1940.

Voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenhurg.

ART. 36, SUB 6° EN 37 WET RESERVE-PERSONEEL LANDMACHT 1905.

Eervol ontslag aan een reserve-officier ter zake van ongeschiktheid onz in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht fe dienen.

Als basis voor het ontslag heeft gestrekt het oordeel der Commissie van advies bedoeld bij art. 2 K.B. van 20 Januari 1903, Stbl. No. 35, gegrond op de overzoegingen:

1°. dat hij, hoewel geen lid zijnde van de N.S.B., den totalitairen regeeringsvorm ten xeerste is toegedaan;

2°. dat niet overtuigend is gebleken, dat hij geen steun zou verleenen aan het aan het bewind komen van een autoritaire regeering onder het omverwerpen van de hesfaande wettige regeering;

3". dat niet overtuigend gebleken is, dat hij de verplichtingen welke hij bij het afleggen van zijn eed als officier op zich nam, onder alle omstandigheden loyaal zal uitvoeren, hetgeen, onder meer, blijkt uit zijn opvatting, dat bij een conflicf tusschen zijn politieke denkbeelden en de bestaande regeering hij zijn geweten zou laten beslissen.

De juistheid van deze overwegingen en de daaruit getrokken conclusie door den Rand uitvoerig zoeerlegd. Die overwegingen kunnen derhalve nief dienen als grondslag van het ontslag, terwijl ook niet is gebleken van ernigen anderen grond, welke het bestreden besluit rou kunnen dragen.

Ontslagbesluit nietig verklaard.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake S., wonende te 's-Gravenhage, klager, niet verschenen, tegen den Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, verweerster, niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat hij Koninklijk Besluit van 1 Mei 1940, nr. 57, op voordracht van den Minister van Defensie van 24 April 1940, eervol

ontslag is verleend uit den militairen dienst ter zake van ongeschiktheid om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen, aan den Reserve-tweede-luitenant S., van het 3e Regiment artillerie, zulks met toepassing van het gestelde in de artikelen 36, sub 6°, en 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

O. dat klager van dit besluit, hetwelk hem bij missive van 20 Mei 1940 door den Commandant 18e Regiment Artillerie, IIe Afdeeling. is toegezonden, tijdig bij dezen Raad in beroep is gekomen, bij klaagschrift op den daarbij aangevoerden grond vorderende, dat deze Raad de noodige maatregelen zal willen nemen, opdat:

1. de ontslagkwestie nogmaals behandeld worde, waarbij dienen te worden gehoord:

n. de officieren van 3-III Depot B.A.;

b. de onderofficieren en manschappen van 1-11-18 R.A.;

c. de heeren J. Koudijs en E. Welbergen te Weesp;

2. hij volledige voldoening verkrijge voor de hem toegebrachte schade in zijn eer en zijn carrière;

In rechte:

O. dat het bestreden besluit is genomen, nadat een commissie, als bedoeld bij artikel 2 van het Koninklijli Besluit van 20 Januari 1903, Staatsblad no. 35. in de zaak een advies heeft gegeven, zoodat ingevolge het bepaalde bij artikel **3,** lid 2, onder b, der Ambtenarenwet 1929, j°. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, deze Raad bevoegd is in eersten en eenigen aanleg over het bedoelde besluit te oordeelen;

O. dat, gelet op het bepaalde bij artikel 58, lid **I,** der Ambtenarenwet 1929, allereerst moet worden onderzocht, of het aangevochten besluit feitelijk of rechtens strijdt met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften en dientengevolge in het bijzonder moet worden beslist. of ten deze strijd bestaat met het bepaalde bij artikel 36, aanhef en punt 6°, der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, krachtens welke bepaling een officier kan worden ontslagen ter zake van onbekwaamheid of ongeschiktheid om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen, wat de ongeschiktheid betreft, voor zoover hrt bepaalde onder punt 4". en 5°. van genoemd artikel niet toepasselijk is — van welke uitgezonderde gevallen in casu geen sprake is;

O. dat aan het bestreden besluit tot basis strekt het verslag, dd. *8* April 1940, van bovengenoemde commissie, die als haar oordeel heeft uitgesproken, dat klager, reserve-tweede-luitenant van het 3e Regiment Artillerie, ongeschikt is om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen, zulks na te hebben overwogen, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan:

1°. dat hij, hoewel geen lid zijnde van de Nationaal-Socialistische Beweging, den totalitairen regeeringsvorm ten zeerste is toegedaan;

2". dat niet overtuigend is'gebleken, dat hij geen steun zou ver-

leenen aan het aan het bewind komen van een autoritaire regeering onder het omverwerpen van de bestaande wettige regeering;

3°. dat niet overtuigend gebleken is, dat hij de verplichtingen, welke hij bij het afleggen van zijn eed als officier op zich nam, onder alle omstandigheden loyaal zal uitvoeren, hetgeen, onder meer, blijkt uit zijn opvatting, dat bij een conflict tusschen zijn politieke denkbeelden en de bestaande regeering hij zijn geweten zou laten beslissen;

O. — met betrekking tot hetgeen door de Commissie, blijkens het in de vorige overweging gestelde, onder 1°. als vaststaande is aangenomen — dat ingevolge de Ministerieele beschikking van 10 Maart 1933, IIe Afdeeling B, nr. 42 (Legerorder 1933, no. 79 M.A.) aansluiting bij of eenigerlei steunverleening aan groepen, of verecnigingen van personen op fascistischen grondslag voor den militairen ambtenaar verboden was, doch klager, naar uit de gedingstukken blijkt, althans reeds sedert eenige jaren niet meer bij eenige zoodanige groep of vcrceniging was aangesloten; dat hij weliswaar in 1934 lid van de Nationaal-Socialistische Beweging is geweest, doch in 1935 als zoodanig heeft bedankt, eenige maanden vóór hij in militairen dienst ging; dat niet is gebleken, dat hij sindsdien aan die beweging of aan een andere groep of vereeniging, als bedoeld in voormelde Ministerieele beschikking, steun heeft verleend; dat hij met name heeft verklaard bezwaar te hebben tegen de Nationaal-Socialistische Beweging uit hoofde van tactische fouten, welke deze z.i. gemaakt heeft in haar gedragslijn tegenover Ds. Van Duyl; dat hij wèl heeft verklaard, dat een autoritair regeeringssysteem zijn „aesthetische instemming" heeft, doch zulks, naar 's Raads oordeel niet met de genoemde Ministerieele beschikking strijdt; dat uit dit alles volgt, dat hetgeen door de Commissie onder 1°. als vaststaande is aangenomen niet kan dienen als grondslag van het aan klager verleende ontslag;

O. — met betrekking tot hetgeen door de Commissie, in haar %rslag, onder 2°. als vaststaande is aangenomen — dat klager op de vraag van den Voorzitter der Commissie, of zijn instemming met een totalitair bewind zoo ver ging, dat, indien een dergelijke beweging in Nederland het hoofd zou opsteken, hij zich daarbij zou aansluiten, ten antwoord heeft gegeven, dat dit zou afhangen van de middelen, die zij ter bereiking van haar doel zou bezigen; dat hij zich er niet mee zou kunnen vereenigen o.a. als zij zich zou bedienen van illegale middelen en evenmin indien zulk een actie zou worden gevoerd in tijden van oorlog en oorlogsgevaar;

O. dat, op grond van het door klager gegeven antwoord, dus moet worden aangenomen, dat hij „geen steun zou verleenen aan het aan het bewind komen van een autoritaire regeering onder liet omverwerpen van de bestaande wettige regeering";

O. — met betrekking tot hetgeen door de Commissie, in haar verslag, onder 3". als vaststaande, is aangenomen — dat klager op de vraag van een der leden van de Commissie, hoe hij zou handelen,

indien de trouw aan den leider van de volgens klager onvermijdelijk komende autoritaire partij in conflict kwam met de trouw aan het bestaande wettige gezag, ten antwoord heeft gegeven, dat hij in eerste instantie het wettige gezag zou laten voorgaan, zoolang dat niet inging tegen zijn moraal en tegen zijn geweten;

O. dat de in de vorige overweging weergegeven vraag irrelevant is, wijl klager niet lid is van eenige autoritaire partij en dus ook niet gehouden tot trouw aan den leider van zulk een partij, terwijl het door klager op die vraag gegeven antwoord — wordende overigens in het midden gelaten, wat hij met dat antwoord bedoeld heeft — zeker niet de gevolgtrekking, welke de Commissie er aan verbindt, rechtvaardigt, nl. dat hij bij een conflict tusschen zijn politieke denkbeelden en de bestaande regeering zijn geweten zou laten beslissen;

O. dat dus ook het door de Commissie. in haar verslag, onder 2°. en 3°. gestelde niet kan dienen als grondslag van het aan klager verleende ontslag;

O. dat aan den Raad ook niet is gebleken van het bestaan van eenigen anderen grond, welke het bestreden besluit zou kunnen dragen;

O. dat dit besluit derhalve, wegens strijd met het bepaalde in artikel 36, aanhef en punt 6°. der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, behoort te worden nietig verklaard;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het bestreden besluit nietig.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 20 Juni 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter. leden: Mrs. H. J. W. Sibinacher van Nooten en E. G. van Bisselick.

ART. 19, PUNT 10. BEVORDERINGSVOORSCHRIFT BEROEPSPERSONEEL BENEDEN DEN RANG VAN TWEEDE-LUITENANT 1932 (HERHAALDELIJK GEWIJZIGD). Z.B.U. II, 1395.

Klager, sergeant-majoor-magazijnmeester bij den staf der artillerie, kon op ***3 Juli 1939*** *geen aanspraak maken op bevordering tot adjudant-onderofficier-magazijnmeester omdat hij op dien datum niet den diensttijd had voor die bevordering vereischt krachtens het bepaalde bij bovengenoemd voorschrift, zooals die bepaling na de wijziging van 17 Augustus 1937 luidt. Ook de door klager bedoelde z.g. „oude rechten" doen geen aanspraak onfstaan op bevordering. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond.*

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake A., wonende te Cdenhout, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen den Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Paauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord klager en den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 6 Juni 1940;

Wat de feiten betreft:

O. dat de Minister van Defensie bij beslissing van 16 Maart 1940, IIIe Afd. B, No. 209, op een met redenen omkleed verzoek van den klager, sergeant-majoor-magazijnbehceider bij den staf der artillerie, houdende verzoek om te worden bevorderd tot adjudant-onderofficier-magazijnbeheerder, afwijzend heeft beschikt, daarbij aanvoerende:

„Toen adressant op **1** April 1935 tot magazijnheheerder der 2e klasse werd aangesteld, was voor hem de mogelijkheid tot bevordering tot de 1e klasse gebonden aan den bevorderingsgang van de Opperm-achtmeesters-instructeur der Cavalerie.

Deze bevordering kou echter niet geschieden zoolang niet bekend was of adressant voor de betrekking van beheerder der 1e klasse bij een der mobilisatie-centra in alle opzichten ten volle geschikt was.

Vóór deze uitspraak kwam, werd echter het „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel hrneden den rang van tweede-luitenant 1932" gewijzigd en de bevordering van de beheerders over de geheele lijn losgemaakt van de bevordering der troepenonderofficieren.

Slechts het verband nopens den „gemiddelden diensttijd als onderofficier" werd behouden, zonder dat daarbij uit den aard der zaak overgarigsbepalingen noodig waren.

Het is niet mogelijk om thans nog zoodanige overgangsbepalingen in het leven te roepen.

En ook kan een bevordering met afwijking van de ter zake bestaande bepalingen niet geschiedcn.

Hierbij zij nog opgemerkt, dat de overplaatsing bij den Staf der artillerie op **1** December 1938 voor de beoordeeling van adressant's verzoek niet van invloed is."

O. dat klager tegen de bovenvermelde beslissing van den Minister van Defensie is gekomen in beroep, daarbij stellende:

dat hij op **1** April 1935 als opperwachtmeester-instructeur bij de Cavalerie met de geschiktheid voor adjudant-onderofficier-instructeur is benoemd tot magazijnbeheerder der 2e klasse bij de mobilisatiecentra van het Veldleger, na met gunstig gevolg een daartoe strekkend examen te hebben afgelegd;

dat na deze benoeming t.a.v. zijn bevordering van kracht was het bepaalde in art. 13, punt 8, van het „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932", zooals dat laatstelijk was gewijzigd, luidende: „Een magazijnbeheerder der 2e klasse bij één der mobilisatiecentra van het Veldleger kan tot de naasthoogere klasse worden bevorderd — mits hij voldoet aan de algemeene eischen voor bevordering tot den rang van adjudant-onderofficier — zoodra op de candidatenlijsten voor adjudant-onderofficier-instructeur bij de Infanterie, bij de Hospitaalsoldaten en bij de Cavalerie slechts namen voorkomen van candidaten met lageren ouderdom in rang als sergeant-majoor-(opperwachtmeester)-instructeur.";

dat hij, toen op 3 Juli 1939 op de candidatenlijst voor adjudant-onderofficier-instructeur, bij de Cavalerie slechts namen voorkwamen van candidaten met lageren ouderdom in rang dan de zijne, voor bevordering met ingang van 3 Juli 1939 tot adjudant-onderofficier-magazijnbeheerder in aanmerking had dienen te worden gebracht;

dat weliswaar bij Ministerieele beschikking van 17 Augustus 1937, IIIe Afd. B, No. 62, wijziging is gekomen in het „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932", waardoor bedoeld voorschrift zijn vorenbedoelde bevordering niet meer toeliet, maar dat hij van meening is op grond van z.g. oude rechten te hebben mogen verwachten niettemin te worden bevorderd, en mitsdien aan het Gerecht heeft verzocht de beslissing van 16 Maart 1940, IIIe Afd. B. No. 209, te vernietigen en te bepalen, dat de gevraagde bevordering met ingang van 3 Juli 1939 zal worden toegewezen;

O. dat de Minister van Defensie bij contra-memorie heeft geconcludeerd het beroep van klager ongegrond te verklaren;

In rechte:

O. dat voor het Gerecht op grond van de gedingstukken en het onderzoek ter terechtzitting vaststaat, dat klager op 1 April 1935 is benoemd tot magazijnbeheerder der 2e klasse bij de mobilisatie-centra van het Veldleger;

O. dat ten aanzien van klagers bevordering tot adjudant-onderofficier-magazijnbeheerder van toepassing is geweest en is, het herhaaldelijk gewijzigde „Bevorderingsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932", hierna te noemen „Bevorderingsvoorschrift";

O. dat aan het Gerecht niet is gebleken en door klager niet is gesteld, dat klager op eenigen datum na zijn benoeming van 1 April 1935 tot magazijnbeheerder der 2e klasse bij de mobilisatie-centra van het Veldleger, aan het Bevorderingsvoorschrift aanspraak heeft kunnen ontleenen op zijn bevordering tot adjudant-onderofficier-magazijnbeheerder;

O. dat klager met name op 3 Juli 1939 geen aanspraak had op de door hem begeerde bevordering, omdat hij op dien datum niet den diensttijd als onderofficier had voor die bevordering vereischt krachtens het bepaalde bij art. 19, punt 10, van het Bevorderingsvoorschrift,

zooals deze bepaling sedert de wijziging van het Bevorderingsvoorschrift bij Ministerieele beschikking van 17 Augustus 1937, IIIe Afd. B, No. 62 (L.O. 1937 No. 250 O), luidt;

O. dat ook de door klager bedoelde z.g. „oude rechten" geen aanspraak doen ontstaan op bevordering. zoodat de aangevallen beslissing van den Minister van Defensie niet in strijd geacht kan worden met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, terwijl evenmin is gebleken, dat hij bij het nemen van die beslissing van zijn bevoegdheid een ander gebruik heeft gemaakt dan tot het doel waartoe die bevoegdheid is gegeven;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het beroep ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 20 Juni 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: H. F. M. baron van Voorst tot Voorst en S. G. Nauta Pieter, leden: Mrs. U. J. W. Sibmacher van hooten en E. G. van Bisseliek.

Eervol ontslag van een reserve-tweede-luitenant ter zake van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst wegens lichaamsgebreken.

De door den Minister van Defensie opgeworpen vraag of het beroep ingevolge art. 3, 2e lid, h der Ambtenarenwet, in verband met het plaats yehad hebbend qeneeskundig onderzoek, niet in eersten en eenigen aanleg moest worden behandeld door den Centralen Raad, ontkennend beantwoord, nu de geneeskundige rapporten betreffende dat onderzoek zoel is waar mede een oordeel over klagers geschiktheid voor den militairen dienst bevatten, doch geen advies of uitspraak omtrent de zaak van het ontslag.

Het klaagschrift, niet later dan 11 October 1939 verzonden, gericht tegen het K.B. van **30** *Augustus 1939, is wel niet binnen* **30** *dagen ingezonden, maar het beroep is i.c. desniettemin niet niet-ontvankelijk nu het besluit eerst bij schrijven can 11 September 1939 ter kennis van klager is gebracht.*

Op grond van het geneeskundig rapport en het ingevolge bevel van den voorzitter van het Gerecht uitgebracht psychiatrisch rapport moet worden aangenomen dat bij klager ten tijde van het ontslag psychische gebreken aanwezig waren die hem ongeschikt maakten voor den militairen dienst, mitsdien de Minister bevoegd was hem

*wegens gebreken als bedoeld in art. **36, 1e** lid, sub 4° der Wet voor het reserve-personeel der landmacht **1905** te ontslaan, waarbij het onverschillig is of de in het orztslagbesluit gebruikte terminologie „lichaamsgebreken" al dan niet juist is.*

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake J., wonende te Rotterdam, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman L. Vermeulen, wonende te 's-Gravenhage, tegen den Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Paauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord klager, zijn raadsman en den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 6 Juni 1940;

Wat de feiten betreft:

O. dat aan klager, reserve-tweede-luitenant der infanterie, bij Koninklijk Besluit van 30 Augustus 1939, no. 18, ter zake van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst wegens lichaamsgebreken, en dus krachtens de artikelen 36, sub 4°, en 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, eervol ontslag uit den militairen dienst is verleend;

O. dat klager, bij klaagschrift, gedateerd 10 October 1939, bij den Centralen Raad van Beroep ingekomen op 12 October 1939, en door den fungeerend voorzitter van dien Raad met de bijbehoorende stukken naar dit Gerecht gezonden, tegen voormeld besluit in beroep is gekomen, en onder aanvoering dat van lichaamsgebreken niet is gebleken, kennelijk heeft bedoeld te vorderen, dat dit besluit zal worden nietig verklaard;

O. dat de Minister van Defensie bij op 18 November 1939 ingekomen contra-memorie op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht het beroep ongegrond te verklaren;

In rechte:

O. dat de Minister van Defensie bij contra-memorie de vraag heeft opgeworpen, of het onderhavige beroep, ingevolge het bepaalde bij art. 3, lid 2 onder *b*, der Ambtenarenwet 1929 jo. art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, niet in eersten en eenigen aanleg moet worden behandeld door den Centralen Raad van Beroep, zulks in verband met de omstandigheid, dat het bestreden besluit is genomen, nadat, overeenkomstig het bepaalde bij art. 36, lid 2, der Wet voor het

reserve-personeel der landmacht 1905 een geneeskundig onderzoek vari klager heeft plaats gehad;

O. dienaangaande dat voormelde wettelijke bepaling en de ter uitvoering daarvan bij K.B. van **1** Augustus 1936, S. No. 548, vastgestelde algemeene maatregel van bestuur slechts een geneeskundig onderzoek en geen advies of uitspraak omtrent het te geven ontslag voorschrijft, gelijk dan ook de rapporten omtrent de geneeskundige onderzoeken van klager, die ingevolge genoemde voorschriften zijn ingesteld, wel is waar mede een oordeel over klagers geschiktheid voor de verdere waarneming van zijn militairen dienst bevatten, doch geen advies of uitspraak omtrent de zaak, die den inhoud van het bestreden besluit vormt, namelijk het ontslag van klager;

O. dat derhalve hier niet aanwezig is het geval bedoeld in art. 3, lid 2 aanhef en sub b, der Ambtenarenwet 1929 jo. art. *2* der Militaire Ambtenarenwet 1931, en de vraag of de Centrale Raad van Beroep in dczc in eersten en eenigen aanleg heeft te oordeelen, ontkennend moet worden beantwoord;

O. dat het beroep niet is ingesteld binnen 30 dagen na den dag, waarop het aangevallen besluit is genomen, doch zulks niet tot niet-ontvankelijkverklaring van klagers beroep leidt, aangezien vaststaat. dat het besluit bij schrijven van klagers bataljonscommandant, gedateerd **11** September 1939, ter kennis vari klager is gebracht, terwijl klager zijn inleidend klaagschrift niet later dan 11 October 1939 per post heeft verzonden;

O. dat het Gerecht heeft te beslissen, of de Minister van Defensie klager op grond van ongeschiktheid uit hoofde van gebreken mocht ontslaan;

O. dat op grond van het omtrent klager uitgebracht geneeskundig rapport, dd. 13 Juli 1939, en het, ingevolge bevel van den voorzitter van het Gerecht tot voorbereidend oiiderzoek, door den psychiater Dr. E. Q. H. M. Hoelen te 's-Gravenhage. uitgebracht rapport, dd. 17 April 1940, moet worden aangenomen, dat bij klager ten tijde van het hem gegeven ontslag psychische gebreken aanwezig waren, die hem ongeschikt maakten voor de verdere waarneming van den militairen dienst;

0 . dat mitsdien de Minister van Defcnsic klager wegens gebreken, als bedoeld in art. 36, lid **1,** sub 4°, der meergemelde wet, mocht ontslaan, waarbij het onverschillig is of de in het ontslagbesluit gebruikte terminologie „lichaamsgebreken" al dan niet juist is;

O. dat ook overigens niet is gebleken, dat de Minister door het nemen van het aangevallen besluit, in strijd met eenig loepasselijk algemeen verbindend voorschrift is gekomen, noch dat hij daarbij van zijn bevoegdheid een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat mitsdien bij gebreke van gronden als bedoeld in art. 58, lid **1,** der Ambtenarenwet 1929 jo. art. 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep van klager ongegrond behoort te morden verklaard;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het beroep ongegrond.

Eene beslissing in denzelfden zin Beeft het Militair Ambtenarengerecht bij uitspraak van gelijke dagteekening gegeven in zake het beroep van een reserve-officier van gezondheid.

Red. M.R.T.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 11 Juli 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: W. F. A. Hackstroh en J. Sh. Heins, leden: S. P. Baart en Mr. Th. G. Donner.

ART. 40, 8e LID, REGLT. MIL. AMBTENAREN KON. LANDMACHT.

Beroep van een sergeant-majoor parkmeester bij de Genietroepen tegen de afwijzende beslissing van den Minister van Defensie, van zijn verzoek om terugbetaling van de op zijne jaarwedde wegens huisvesting teveel toegepaste korting van 1 September 1.931 tot 29 Augustus 1939, als xijnde hij alstoen belast geweest met de bewaking van de in het geniekanap bij Zeist aanwexige magazijnen en werkplaatsen. (Afgewezen omdat hij niet door den Minister van Defensie of van zijnentwege met die bewaking belast is geworden).

De door klager vermeende ten onrechte niet toegepaste vermindering der inhouding wegens huisvesting moet geacht worden telkens maandelijks bij de betaling van zijn salaris voor een evenredig gedeelte te zijn geweigerd, xoodat de bovenvermelde afwijzende beslissing moet worden beschouwd als een besluit waarbij feitelijk is besilst, dat op evenbedoelde weigering niet wordt teruggekomen. Er is geen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, krachtens hetwelk de M. v. D. verplicht zou zijn geweest op reeds vroeger uitgesproken geacht zijnde weigeringen terug te komen. (Vaste jurisprudentie).

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake A., wonende te Rotterdam, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen den Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Defensie. ver-

weerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Paauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den klager en zijn raadsman, alsmede den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 20 Juni 1940, waarbij is gehoord de door klager opgeroepen getuige en deskundige P. W. Scharroo, kolonel der Genie-troepen, wonende te Rotterdam;

Wat de feiten betreft:

O. dat klager, sergeant-majoor parkmeester bij de Genietroepen, zich bij schrijven dd. 20 October 1989 gewend heeft tot den Minister van Defensie met mededeeling, dat hij sinds 1918 in het geniekamp bij Zeist (gemeente Soest) een rijkswoning bewoont;

dat sinds de inwerkingtreding van het rijksambtenarenreglement in 1931 een korting op zijn jaarwedde is toegepast ten bedrage van 7% voor huisvestiiig van rijkswege;

dat hij gedurende den tijd dat hij in liet geniekamp woont, belast is geweest met de bewaking van de aldaar aanwezige magazijnen en werkplaatsen;

dat hij als bewaker van meergenoemde gebouwen, vermeent aanspraak te kunnen maken op vermindering van woninghuur, ten bedrage van f 128.— 's jaars, zooals bepaald in de R.B.K.L. 1934, Hoofdstuk V, artikel 40, punt 8;

dat deze korting hem nooit is verleend;

en op deze gronden den Minister van Defensie heeft verzocht het daarheen te leiden dat deze korting alsnog op hem van toepassing wordt verklaard en het te veel betaalde aan hem wordt terugbetaald;

O. dat de Minister van Defensie bij beslissing dd. 7 Februari 1940, dit verzoek heeft afgewezen. uit overweging, dat klager niet door den Minister van Defensie of van zijnentwege belast is geworden met de bewaking van de magazijnen en werkplaatsen te Soest, als bedoeld in het 8ste lid van artikel 40 van het Reglement voor de Militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht;

O. dat klager tegen deze beslissing van den Minister van Defensie beroep heeft ingesteld en bij klaagschrift op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht, de beslissing nietig te verklaren en te bepalen, dat aan klager alsnog zal worden terugbetaald een bedrag van f 1099,08 als in het klaagschrift omschreven, zijnde het totaal bedrag der ten onrechte op klager toegepaste inhoudingen op zijn jaarwedde over het tijdvak 1 September 1931 tot 29 Augustus 1939;

O. dat verweerder bij contra-memorie de bestreden beslissing heeft verdedigd en heeft verzocht. het beroep van klager ongegrond te verklaren:

In rechte:

O. dat klager aanspraak maakt op de vermindering der inhouding wegens huisvesting, als bedoeld in artikel 40, lid 8, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, over het tijdvak loopende van 1 September 1931 tot 29 Augustus 1939;

O. dat deze vermindering, indien ze ten aanzien van klager zou zijn toegepast, ingevolge de desbetreffende bepalingen zou hebben plaats gehad, telkens bij de inaandelijksche uitbetaling van zijn salaris, voor 1/12 gedeelte van het jaarlijkscli bedrag der vermindering;

O. dat derhalve geacht moet worden. dat aan klager de vermindering telkens maandelijks bij de betaling van zijn salaris voor een evenredig gedeelte is geweigerd en deze weigeringen telkens aan het einde der maand, het tijdstip van salarisbetaling, zijn uitgesproken, laatstelijk aan het einde der maand Augustus 1939;

O. dat de bestreden beslissing dd. 7 Februari 1940, houdende afwijzing van klagers verzoek tot toepassing der meergemelde vermindering over het tijdvak van 1 September 1931 tot 29 Augustus 1939, moet worden beschouwd als een besluit, waarbij feitelijk is beslist, dat op vorenbedoelde weigeringen niet wordt teruggekomen;

O. dat cr geen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift is aan te wijzen, krachtens hetwelk de Minister van Defensie verplicht zou zijn geweest op reeds vroeger uitgcsprokcn geacht zijnde weigeringen betreffende de voormelde vermindering terug te komen, terwijl evenmin gezegd kan worden dat de Minister van Defensie door het nemen van de bestreden beslissing van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat derhalve bij gebreke van gronden, als bedoeld in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, jo. artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep van klager ongegrond behoort te worden verklaard;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het beroep ongegrond.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Duitsch militair tuchtrecht.

(Krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten.)

Onder het opschrift „Duitsch militair strafrecht en strafprocesrecht" wijdde Mr. P. J. A. Clavareau in de Novembcraflevering, blz. 222—228, van dit tijdschrift eenige beschouwingen aan de jongste in Duitschland, in geval van oorlog en „bei besonderem Einsatz" geldende bepalingen op militair-rechtelijk gebied, zooals die thans sedert 17 Augustus 1938 zijn vervat, materieel-rechtelijk in de „Verordnung uber das Sonderstrafrecht im Kriegc und bei besonderem Einsatz" (Kriegssonderstrafrechtsverordnung, KSSVO) en, formeelrechtelijk, in de „Verordnung uber das militarische Strafverfahren im Kriege und bei besonderem Einsatz" (Kriegsstrafverfahrensordnung. KStVO.) [1])

Deze beide Verordeningen doen intusschen ook haar invloed gelden in de sfeer van het disciplinair recht en het schijnt ons daarom wenschelijk ook de daarmede verband houdende nieuwe voorschriften in beschouwing te nemen en aan een bespreking te onderwerpen, mede in vergelijking met correspondeerende bepalingen van het tot dusverre te onzent geldende militaire tuchtrecht.

Van veel practisch belang is al dadelijk de, ook door Mr. Clavareau reeds geciteerde § 8 van de KSSVO, luidende:

„Als Disciplinarübertretungen sind zu beurteilen:

1. vorsatzliche oder fahrlassige Verstösze gegen die militarische Zucht und Ordnung, die keinem Strafgesetz unterfallen;

2. Zuwiderhandlungen gegen Strafgesetze, die gerichtlich nicht bestraft oder strafvollzugsfrei gelassen werden."

De „Disziplinarstrafordnung fur das Heer" van **31** October 1872 en die „für die Kaiserliche Marine" van 4 Juni 1891 bepaalden te dien aanzien oorspronkelijk het volgende:

„Der Disziplinarbestrafung unterliegen:

1. Handlungen gegen die militarische Zucht und Ordnung und gegen die Dienstvorschriftcn fur welche die Militargesetze keine Strafbestimmungen enthalten;

2. diejenigen militärischen Vergehen, deren Bestrafung im Disziplinarwege in leichteren Fällen durch das Einfuhrungsgesetz zum

[1]) Beide Verordeningen zijn in extenso als bijlage opgenomen in het commentaar op het „Militärstrafgesetzbuch" van Prof. Dr. Erich **Schwinge** te Marburg, **Junker** und **Dünnhaupt** Verlag. **Berlin** 1940. 489 bladzijden.

Daarna zijn bij Verordnung des Ministerrats van 10 Oct. 1940, in werking getreden **1** December 1940, nog weer verschillende wijzigingen in het **Militärstrafgesetzbuch** aangebracht. Daarbij zijn **o.a.** straffen verzwaard en de Wehrmaehtbeambten in meer gevallen aan dat Wetboek onderworpen en ook meer met „Soldaten" gelijkgesteld. Een overzicht van deze jongste wijzigingen geeft Dr. W. Scherer in „**Deutsches** Recht", 1940, **blz.** 2091-2094.

Militär-Strafgesetzbuche fiir das Deutsche Reich vom 20 Juni 1872, § 3 [1]), ausdrücklich gestattet ist."

Gelijk bekend huldigt ons krijgstuchtelijk recht in art. 2 W.K. een overeenkomstig stelsel. De Memorie van Toelichting [2]) verwijst ter verdediging van dit systeem met name o.a. ook naar evengenoemde § 3 Einführungsgesetz. Er bestond echter een belangrijk verschil: terwijl ons art. 2 ook krijgstuchtelijke afdoening toelaat van verschillende *commune* delicten, was dit naar het toenmalige Duitsche recht niet geoorloofd.

Meergemelde § 3 is afgeschaft door art. II van het „Gesetz zur Vereinfachung des Militärstrafrechts" [3]) van 30 April 1926, als gevolg waarvan aan § 1 van de Disziplinarstrafordnung van 18 Mei 1926 deze redactie werd gegeven:

„Handlungen (und Unterlassungen) gegen die militarische Zucht und Ordnung, die keinem Strafgesetz unterfallen — Disziplinarubertretungen — können durch den Disziplinarvorgesetzten bestraft werden."

Hierdoor waren nu derhalve alle z.g. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen komen te vervallen. Lang heeft dit niet geduurd. Blijkens de hierboven afgeschreven § 8 (sub 2) der KSSVO. zijn zij, althans voor oorlogs- en daarmede overeenkomende tijden, weder uit hun asch herrezen en zulks in veel grooteren omvang dan vóór 1926. En na intreding van den oorlogstoestand is aan die disciplinaire strafbevoegdheid zelfs nog verdere uitbreiding gegeven.

In aansluiting aan § 8 KSSVO bepaalt § 47 KStVO.

„*Absehen von der Anklage* wegen Geringfugigkeit.

(1) Ist die Schuld des Taters gering und sind die Folgen der Tat unbedeutend, so kann der Gerichtsherr von der Anklage absehen: unter denselben Voraussetzungen kann er auch das Verfahren bis zu sechs Wochen vorlaufig einstellen, um den Beschuldigten Gelegenheit zu geben, sich durch Mutbeweise einer endgultigen Einstellung würdig zu erweisen. Dies gilt nicht bei Miszbrauch der Dienstgewalt (§§ 114 bis 125 des Militarstrafgesetzbuch~).

---

[1]) Dat waren de misdrijven genoemd in de §§ 64, 66, 2e zin, 79, 89 90, 91, 1e lid, 92, 93, 94, 120, 121, 1e lid, 137, 141, 1e lid, 146, 151 en (gedeeltelijk) 114 en 148 Militarstrafgesetzbuch.

[2]) Van der Hoeven, III, blz. 33.

[3]) Door dit Vereinfachungsgesetz werden anderzijds verschillende misdrijven uit het Militärstrafgesetzbuch geschrapt, zoodat de daarbij tot dusverre als misdrijf strafbaar gestelde handelingen in den vervolge voor krijgstuchtelijke afdoening in aanmerking zijn gekomen.

Tevoren, Wet van 17 Augustus 1920, was de militaire rechtspraak, behalve in tijd van oorlog en aan boord van de schepen der marine, geheel afgeschaft. Deze beslissing werd bij de wet van 12 Mei 1933 weder teniet gedaan en werd teruggekeerd tot de Militärstrafgerichtsordnung van 1 December 1898. Daardoor kreeg de weermacht weder terug „was blinder Hasz und Unverstand ihr geraubt hatten." (Dietz en Hülle „Die Militärstrafgerichtsordnung fur das Deutsche Reich", Berlin 1935, blz. 13).

(2) Sieht der Gerichtsherr von der Anklage ab odrr stellt er endgültig ein, so kann er entweder selbst die Tat disziplinar bestrafen oder die disziplinare Ahndung dem zustandigen Disziplinarvorgesetzten uberlassen (§ 8 der Kriegssonderstrafrechtsverordnung). Die Strafklage wird dadurch nicht verbraucht.
(3) Von der Anklage kann der Gerichtsherr Ferner vorlaufig absehen, wenn die Strafe oder Maszregel der Sicherung und Besserung, zu der die Verfolgung fuhren kann, nebcn einer Strafe oder Maszregel der Sicherung und Besserung, zu der der Beschuldigte wegen einer anderen Tat rechtskraftig verurteilt worden ist oder die er wegen einer anderen Tat zu erwarten hat, nicht ins Gewicht fällt."

Ook het Kriegsgericht heeft een soortgelijke bevoegdheid. In het 3e lid van § 63 KStVO is namelijk voorgeschreven:
„(3) Mit Zustimmung des Vertreters der Anklage kan das Feldkriegsgericht das Verfahrrn durch Urteil rinstellen, wenn die Schuld des Täters gering ist und die Folgen der Tat unbedeutend sind, soweit es sich nicht um Miszbrauch der Dienstgewalt (§§ 114 bis 125 des Militärstrafgesetzbuchs) handelt. Nach der Bestätigung kann der Gerichtsherr entsprechend dem § 47 Abs. 2 verfahren."

Aan deze al zeer ruime bevoegdheid tot disciplinaire afdoening van strafbare feiten is, na de totstandkoming der KStVO, door een „Ergänzungs- und Durchfuhrungsverordnung" dd. 11 November 1939 [1]) nog weer verdere uitbreiding gegeven, te vinden in de ingevoegde § 16a en luidende:

„*Disziplinare* Erledigung *vor* Meldung *an* den *Gerichtsherrn*.
(1) Die Oberbefehlshaber der Wehrmachtteile können, wenn die Kriegslage es erfordert, die Disziplinarvorgesetzten vorubergehend ermachtigen, Straftaten von Unteroffizieren und Mannschaften (mit Ausnahme des Miszbrauchs der Dienstgewalt, §§ 114 bis 125 des Militarstrafgesetzbuchs) nach der Disziplinarstrafordnung zu ahnden, wenn der Sachverhalt genugend geklart ist und nach der Schuld des Taters und den Folgen der Tat eine disziplinare Erledigung ausreicht.
(2) Der Disziplinarvorgesetzte, der eine Straftat nach Abs. 1 disziplinar erledigt hat, legt dem Gerichtsherrn eine Meldung uber den Sachverhalt und die disziplinare Erledigung vor.
(3) Entspricht die disziplinare Erledigung nicht der Sach- und Rechtslage, so verfugt der Gerichtsherr die Anklage. Auf die gerichtliche Strafe wird eine verbüszte Disziplinararreststrafe angcrechnet."

Van deze bevoegdhrid heeft de Oberbefehlshaber des Heeres, von Brauchitsch, wat betreft de landmacht reeds den volgenden dag, Erlasz van 12 November 1939, gebruik gemaakt.[2]) De machtiging

[1]) De Chef des Oberkommandos der Wehrmacht (= Minister van Defensie) is n.l. bevoegd om zoowel in de KSSVO (§ 10) als in de KStVO (§ 118) o.a. ook Anderungen und Erganzungen" aan te brengen „soweit ein Bedurfniss der Kriegsfuhrung es gebietet."

[2]) Voor zoover ons bekend hebben de Oberbefehlshaber der Luftwaffe en die der Kriegsmarine nog niet van de verleende bevoegdheid gebruik gemaakt.

wordt daarbij „bis auf weiteres" verleend. De generaal-veldmaarschalk drukt in dat besluit zijne ondergeschikten nog eens uitdrukkelijk hunne groote verantwoordelijkheid in deze op het hart. „Ich — zoo lezen wij in zijn Erlasz — ubertrage damit den Disziplinarvorgesetzten eine grosze Verantwortung. Ieh erwarte, daz diese crweitrrten Machtbefugnisse in voller Gerechtigkeit gehandhabt werden mit dem einen Ziel, die Mannszucht und damit die moralische Schlagkraft der Truppe auf voller Höhe zu halten." Verder nog:

„Die Kommandeure haben umgehend die ihnen understellten Offiziere uber den Umfang und die Bedeutung der ihenen zugestandenen erweiterten Disziplinarstrafgewalt zu unterrichten. Ich erwarte, dasz untrr den oben angegebenen Voraussetzungen die Disziplinarvorgesetzten sofort disziplinar strafen, ohne in jedem Fall erst durch Vorlage eines Tatberichts die Entscheidung des Gerichtsherrn nach § 47 KStVO. (zie hierboven) herbeizufuhren. Die Strafe soll damit der Tat unmittelbar auf dem Fusze folgen und so erzieherisch am starksten wirken. *Auf* der *anderen Seite musz jeder Miszbrauch dieser erweiterten* ***Rechte*** *unterbleiben,* ***deren Zweck keineswege*** *darin liegt,* ***den Täter der verdienten Strafe*** *zu entziehen.*"

Uit het vorenstaande blijkt wel dat de Duitsche disciplinaire autoriteiten in dczcn tijd een zeer ruime bevoegdheid bezitten tot het afdoen langs krijgstuchtelijken weg van vele strafbare feiten, militaire en commune en ongeacht de vraag of er een vergrijp tegen de militaire tucht of orde in ligt opgesloten. Waarom de militaire misdrijven betreffende „Miszbrauch der Dienstgewalt" zoo uitdrukkelijk en zonder uitzondering zijn uitgesloten is ons niet geheel duidelijk. Vóór 1926 konden enkele misdrijven, voorkomende in de afdeeling „Miszbrauch der Dienstgewalt", als zijnde vermeld in **§ 3** van de Invoeringswet Strafwetboek, n.l. die genoemd in §§ 114 (gedeeltelijk), 120 en 121, 1e lid, wèl krijgstuchtelijk worden afgedaan [1]). Ook in de jongste kommentaren [2]) vonden wij voor die uitzondering geen redengeving. Wel spreekt Dietz over de „dem Geist der Truppe in hohem Masz nachteiligen Falle des Miszhrauchs der Dienstgewalt" (blz. 403).

Bijzonder veelomvattend en zwaar is de taak van den „Gerichtsherr". Op hem drukt wel in de voornaamste plaats de verantwoordelijkheid voor de handhaving der krijgstucht zonder dat daarin door andere bij de rechtspraak betrokken organen Iran worden ingegrepen. Bij een later blijkende vergissing zijnerzijds zal somtijds een correctief gevonden kunnen worden in een strafrechtelijke vervolging, die door eene te zelfder zake reeds opgelegde disciplinaire straf niet wordt uitgesloten.

Den Gerichtsherr staat bovendien het middel der „Strafverfü-

[1]) Daartegenover zijn enkele strafbare feiten vroeger in die afdeeling voorkomende, in 1926 daaruit geschrapt en zoodoende tot disciplinaire vergrijpen omgevormd.

[2]) Nevens het hierboven reeds genoemde werk van Prof. Schwinge, ook Dr. Heinrich Dietz, Disziplinarstrafordnung fur das Heer", 13e druk, 1940. Friedrich A. Wordel Verlag. Leipzig, 446 bladzijden.

gung" ten dienste, n.l. om strafbare feiten langs summier rechtelijken weg af te doen. Hij kan daarbij geldstraffen en vrijheidsstraffen van ten hoogste 3 maanden bij schriftelijke beschikking opleggen (§§ 48*a*—48e KStVO.) [1]).

Wanneer wij nu de hierboven in het kort weergegeven, blijkbaar door de praktijk noodig gebleken, regeling van de disciplinaire strafbevoegdheid vergelijken met de te onzent daaromtrent geldende voorschriften en de hieraan door de rechtspraak gegeven toepassing, dan geloovcn wij, dat uit die Duitsche regeling voor ons nog wel eenige leering valt te putten. Trouwens er ligt daarin meer dan één beginsel dat wij persoonlijk sinds jaar en dag als juist hebben gevoeld en ook meermalen in woord en geschrift hebben kenbaar gemaakt. Het is ons altijd wenschelijk voorgekomen de tuchtrechtelijke strafbevoegdheicl van de disciplinaire autoriteit zeer ruim toe te meten ook wat betreft feiten die in de wetten als misdrijf of overtreding zijn omschreven. Art. *2* W.K. is veel te eng geredigeerd. Ook rreds de Commissie tot regeling van den rechtstoestand van het militaire personeel der Zeemacht heeft dat, blijkens haar in 1926 aan de Regeering uitgebracht verslag, begrepen. Zij stelde dan ook, ter vervanging van art. *2* W.K. in art. 98 van het door haar ontworpen wetsontwerp de volgende redactie voor:

„Handelingen en verzuimen van een militair. claaronder begrepen die, welke strafbaar zijn gesteld in eenig wettelijk voorschrift, leveren, indien zij onvereenigbaar zijn met de militaire tucht. krijgstuchtelijke vergrijpen op en zijn als zoodanig krijgstuchtelijk strafbaar."

Dit voorschrift, ware het wet geworden, zou inderdaad een belangrijke stap in de goede richting beteekenen. Geheel bevredigen kan het ons echter niet. In navolging van art. 2, 3° en 6° W.K., doch anders dan het hierboven geciteerde Duitsche voorschrift (§ 8 der KSSVO), wordt nog de eisch gesteld dat ook het gepleegde strafbare feit onvereenigbaar moet zijn met de militaire tucht. Dit is naar onze meening onjuist en onnoodig. Onjuist, omdat die beperking, blijkens de praktijk, tot ongewenschte consequenties leidt en onnoodig omdat ren door een militair begaan strafbaar feit wel steeds tegen de krijgstucht zal indruischen, alleen reeds om deze reden, dat van een militair als zoodanig verwacht moet morden dat hij steeds een voorbeeld zal geven in de nauwgezette naleving van alle voor hem geldende wetten en verordeningen. [2]) De rechtspraak hier te

[1]) Ook in gewone tijden kan de Gerichtsherr, althans als het niet betreft een „Verbrechen", dezen weg kiezen. (Zie §§ 300—306 der Militärstrafgerichtsordnung). Deze gerechtelijke afdoening is te vergelijken met de „Strafbefehle" van den Amtsrichter uit het gewone recht.

[2]) NOP: pas kort geleden paven wij deze meenine te kennen. M.R.T. XXXV, 169, XXXVI, 31.

„Evenals bij den ambtenaar (art. 44 Sr.) behoort ook bij dezen handhaver van het recht (n.l. den militair) nog meer eerbied voor het recht nanwezig te zijn dan bij een ander", zegt terecht Mr. de Savornin Lohman, Militaire Rechtspraak. Tijdschr. v. Strafr. XIII, 320. Juist in de schending van dat meerdere ligt nu het anti-krijgstuchtelijke element. Prof. van der Hoeven was zelfs van meening dat overtreding van een vreemde be-

lande, met name van het H.M.G., huldigt nog altijd die opvatting echter niet. Scherp bleek 's Hofs standpunt uit zijne — tegen de beschikkingen én van den Minister van Oorlog én van den Minister van Justitie ingaande, een officier betreffende, beschikking van 24 Augustus 1915, M.R.T. XI, 184, waarbij het Hof verklaarde niet te vermogen in te zien, dat het rijden op een rijwiel zonder licht op een openbaren weg bij donker door een militair buiten dienst ook iets maar ie maken heeft met de instandhouding eener goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst. De order van den opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 11 Januari 1916, M.R.T. XI, 441, heeft het Hof niet van zienswijze doen veranderen.

Ook na de inwerkingtreding van de W.K. op 1 Januari 1923 heeft het H.M.G. zijn vroegere opvattingen gehandhaafd, in zoover begrijpelijk, omdat die Wet zelve zich, in art. 2, eveneens op het standpunt stelt, dat niet in elk strafbaar feit ook altijd ren onkrijgstuchtelijk element verscholen ligt. Maar het Hof is bovendien, en dan buiten de wet om, nog allerlei voorwaarclen gaan eischen, wil eene disciplinaire afdoening van een strafbaar feit geoorloofd zijn [1]).

Reeds bij sententie van 18 September 1923. M.R.T. XIX, 329, besliste het Hof, dat het feit, om krijgstuchtelijk te mogen worden afgedaan, onder voor den dader verlichtende omstandigheden moet zijn begaan, „en tevens, hetgeen in de rede ligt, de zaak van zóó eenvoudigen aard is, dat zonder omstandig onderzoek door den tot straffen bevoegden meerdere eene beslissing over de zaak zelve kan worden genomen". Wij vermogen niet deze voorwaardrn in art. 2 te lezen. Wat de laatste betreft, mogen wij bovendien wel opmerken, dat bij talrijke echte krijgstuchtelijke vergrijpen het onderzoek dikwijls heel wat omslachtiger is dan bij menig strafbaar feit.

Al verder heeft het Hof een nieuwe voorwaarde ingevoerd door te eischen dat het tuchtrechterlijk element het strafrechtelijk karakter van het delict moet overheerschen. Niet voldoende is, dat het feit „ook maar iets te maken heeft" met de krijgstucht (zie boven), ook al is dit wel het geval dan moeten toch eerst die beide elementen tegenover elkander worden afgewogen en pas als dan het krijgstuchtelijk element op den voorgrond komt, mag disciplinaire bestraffing

---

lastingwet een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert. Zie van der Hoeven II, **32.** Verder nog v(an) D(ijck) in M.R.T. XII, **526.** Wij mogen ons niet in herhalingen te vervallen, hier wel verwijzen naar hetgeen wij schreven in M.R.T. XI, blz. **7-14** en ons Naschrift op de opmerkingen van Mr. de Boer, M.R.T. XII, 35. Wat wij daar schreven, achten wij ook thans nog volkomen juist.

Zie ook Oberkriegsgerichtsrat Hanns Dombrowski in zijne uitgave van de Militarstrafgerichtsordnung (Berlin Verlag Vahlen **1937)** die op blz. **167** ten aanzien juist van verkeersdelicten opmerkt „Der Soldat soll auch hier met gutem Beispiel vorangehen" en verder dat „Verkehrsübertretungen in den meisten Fallen ein Verstosz uber die militarische Zucht und Ordnung darstellen."

[1]) Wij laten nu hier maar buiten beschouwing de vraag of aan het Hof *überhaupt* wel een beoordeeling toekomt over de vraag of een strafbaar feit voor krijgstuchtelijke afdoening vatbaar is, nu art. *2* W.K. uit-

volgen. De vaagheid van deze onderscheiding springt in het oog. Als voorbeelden verwijzen wij naar:

Besch. 28 Aug. 1925, M.R.T. XXI, 300. In uniform gekleed des avonds aan de zijde van den openbaren weg staan wateren. Strijd tegen de krijgstucht treedt op den voorgrond. Strafrechtelijk karakter op den achtergrond.

Besch. 26 April 1927, M.R.T. XXIII, 80. Een rijwiel zonder toezicht op den openbaren weg laten staan. Krijgstuchtelijk element staat zoozeer op den achtergrond en het strafrechtelijk element treedt dermate op den voorgrond, dat het feit, hetwelk ongetwijfeld is van lichten aard, niet kan worden beschouwd als te zijn onbestaanbaar met de militaire tucht of orde. De straf van ,,berisping" te niet gedaan.

Besch. 15 Febr. 1935 (ex art 15 R.L.), M.R.T. XXX, 572. In uniform gekleed niet stilhouden voor het automatisch stopteeken aan het Spui te 's Gravenhage. Het feit is van lichten aard en onbestaanbaar met de militaire tucht of orde en wèl zoodanig, dat ten deze de strijd tegen de eischen van de krijgstucht op den voorgrond en het strafrechtelijk karakter op den achtergrond treedt.

Besch. 14 Mei 1937 (ex art. 15 R.L.), M.R.T. XXXIII, 365. Als officier in uniform gekleed des avonds op den openbaren weg rijden op een rijwiel zonder rood licht. De overtreding is van lichten aard en tevens onbestaanbaar met de militaire tucht of orde. (De verdachte had bovendien aan den hem bekeurenden politieagent een onware verontschuldigigg aangevoerd). Geen verwijzing.

Besch. Commandant der Marine te Willemsoord 25 Januari 1935, M.R.T. XXX, 574. In uniform gekleed te Rotterdam, te middernacht op den openbaren weg staan wateren. In deze beschikking zijn tekstueel 's Hofs opvattingen ten voorbeeld genomen blijkens de overweging, dat klagers handeling van lichten aard is en de strijd tegen de krijgstucht op den voorgrond, het strafrechtelijk karakter op den achtergrond treedt.

Zeer kort geformuleerd is de beschikking van 27 Aug. 1926 (ex art. 10 R.Z.), M.R.T. XXII, 389, waarbij het Hof overweegt. dat, nu de feiten zijn strafbaar gesteld bij de Wet op het vervoer enz. van ontplofbare stoffen, ,,termen aanwezig zijn voor eene strafrechtelijke vervolging". (Deze is in twee instanties met een vrijspraak geëindigd.)

---

drukkelijk zegt ,,naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere." ***Diens*** oordeel is dus ***beslissend*** al is daardoor een latere strafrechtelijke behandeling geenszins uitgesloten. Zie ook v. D. in de M.R.T., XII 527-528 en de advocaat-fiskaal Mr. Brants, XXXIV, 205.

Te vergelijken is de jurisprudentie in ambtenarenzaken. Indien in een wettelijk voorschrift bijv. voorkomt de uitdrukking ,,naar het oordeel van Onzen Minister" heeft de administratieve rechter uitgemaakt dat dit oordeel beslissend is en hem niet de bevoegdheid toekomt een onderzoek naar de gronden daarvoor in te stellen. Zie bijv. Centr. Raad v. Beroep 15 Nov. 1934, M.R.T. XXX, 556. Mil. Ambtenarengerecht 7 Juli 1938, M.R.T. XXXIV, 238; 18 April 1939, M.R.T. XXXV, 108.

Herhaaldelijk heeft het H.M.G. ook beslist, dat een strafbaar feit om voor disciplinaire afdoening in aanmerking te komen, ,,van lichten aard" moet zijn. Zie bijv. de beschikking van 5 Mei 1933 (ex art. 15 R.L.), M.R.T. XXIX, 236, waarbij beslist werd, dat het zonder rijbewijs op een voor het openbaar verkeer openstaanden rijweg op een motorrijwiel rijden door een korporaal van de Politietroepen niet als een feit van lichten aard kan worden beschouwd. Deze militair. die reeds te zelfder zake was gestraft met 6 dagen licht arrest, werd dientengevolge daarna nog veroordeeld tot f 5 boete. Wij maakten tegen die beslissing bezwaar (blz. 219) en zullen daarom hier niet in herhaling treden. [1])

Meermalen wordt 's Hofs beslissing aangaande de vraag of een feit krijgstuchtelijk kan worden afgedaan ingeroepen als gevolg van een beroep van den auditeur-militair ex art. 15 R.L.[2]) Dit is vooral bedenkelijk indien de verdachte reeds tevoren een krijgstuchtelijke straf heeft ondergaan. Het verschil van meening tusschen den garnizoenscommandant en den auditeur-militair is wel eens zeer subtiel en wij hebben ons dan ook somtijds niet kunnen onttrekken aan den indruk dat een zekere zucht tot ,,Rechthaberei" wel eens een grootere rol speelt dan het belang der zaak op zich zelf. Zoo eindigde de zaak, vermeld in M.R.T. XXXII, 259, met eene veroordeeling lot 50 cent boete.

Blijkens de mededeeling voorkomende op blz. 31 van den loopenden jaargang van dit tijdschrift was de auditeur-militair te 's-Gravenhage, in tegenstelling met zijn ambtgenoot te 's-Hertogenbosch, van oordeel, dat wegens het rijden per rijwiel in een straat, die voor het verkeer met rijwielen gesloten is, geen termen aanwezig zijn voor een strafrechtelijke vervolging, zoodat te dier zake krijgstuchtelijk kon worden gestraft. Of het H.M.G. die opvatting zou deelen is echter lang niet zeker. Gelet op 's Hofs rechtspraak schijnt wel de gevolgtrekking gewettigd, dat het College de afdoening van strafbare feiten langs krijgstuchtelijken weg weinig gunstig gezind is en daarom zooveel mogelijk wil inperken. Dikwijls is door ons en meermalen ook door anderen op die Tendenz critiek geoefend. In bijna elken jaargang van dit tijdschrift kan men daarvan de laatste jaren voorbeelden vinden. Veel succes heeft die critiek echter niet gehad, het Hof handhaafde tot dusverre zijn standpunt. Alleen wetswijziging zal hier dus de gewenschte verbetering kunnen brengen. Het zal daarom

---

[1]) In gelijken zin ook Mr. van Heuven in M.R.T. XXXII, **435** en Mr. Franken XXXII, **74.** Zie ook diens voordracht voor de Militairrechtelijke Vereeniging in M.R.T. XXXIII, **83** vlgg.

Juister is de overweging in de beschikking van **2** Augustus **1938,** M.R.T. XXXIV, **203** (niet van **zóó** lichten aard, dat met de krijgstuchtelijke afdoening kan worden volstaan); verder wordt in die beschikking ook nog verklaard dat ,,het belang der Justitie vordert dat deze zaak ter beoordeeling der feiten uit strafrechtelijk oogpunt, alsnog naar den krijgsraad worde verwezen". Welk belang der Justitie hiermede gemoeid is, zegt het Hof niet.

[2]) Bij de zeemacht komt dit vooral in de latere jaren zelden voor.

niet verwonderen, dat wij met bijzondere belangstelling kennis namen van het voorstel der Ministerieele Commissie belast met de opdracht om na te gaan welke wijzigingen in de militaire strafwetgeving noodig zijn ter betere regeling van het interregionaal militair strafrecht [1]).

De Commissie wenscht, blijkens art. 2 van haar wetsontwerp, de Nos. 2° t/m 6° van art. 2 W.K. te vervangen door de volgende bepaling:

„2° alle in het Wetboek van Militair Strafrecht of in het op hem toepasselijke gemeene strafrecht omschreven feiten, indien het begane feit naar het oordeel van den tot straffen bevoegden meerdere, tot wiens kennis het is gebracht of aan wien de behandeling van de zaak wordt opgedragen, van zóó lichten aard is, dat de zaak buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan."

Terecht zegt de Toelichting tot deze wijziging, dat het stelsel van art. 2, 2°—6° in de praktijk niet heeft voldaan.

Naar onze welgevestigde overtuiging, gegrond op een langjarige ondervinding aangaande de eischen eener goede krijgstucht, verdient het voorstel van deze Commissie onverdeelde toejuiching. Moge het nog eenmaal wet worden.

Zeer opmerkelijk is ten slotte, dat de Commissie, waarschijnlijk onbewust. met haar voorstel geheel is gekomen in de lijn van de thans geldende Duitsche regeling, gelijk die in den aanvang van dit opstel is vermeld.

Verordeningsbladen voor het bezette Nederlandsche gebied.

(Vervolg van *blz.* 279.)

1941. Stuk I. N° 1.

DECREET *van den Führer betreffende* de nitoefening *van* het rechf *van* abolitie en van gratie in *het* bezette *Nederlandsche* gebied *van 20* December 1940. *(Rijkswetblad*, deel **I**, *blz. 1644.)*

In het bezette Nederlandsche gebied draag ik de uitoefening van het recht van abolitie alsmede het recht gratie te verleenen en verzoeken om gratie af tc wijzen over aan den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, een en ander met het recht deze rechten op zijn beurt aan anderen over te dragen. Ik behoud mij voor in afzonderlijke gevallen zelf te beslissen.

§ 114 van de Verordening over de rechtspleging in militaire strafzaken in oorlogstijd en bij bijzondere, op daden van oorlog gelijkende acties *(Verordnung über* das *militärische* Strafverfahren, irn *Kriege und* bei *besonderem Einsatz)* van 17 Augustus 1938 (Rijkswetblad

[1]) Zie haar wetsontwerp in M.R.T. XXXVI, blz. **262.**

1939 I, blz. **1457)** met de wijziging in Artikel V van de Zevende Verordening ter uitvoering en aanvulling van de Verordening over de rechtspleging in militaire strafzaken in oorlogstijd en bij bijzondere, op daden van oorlog gelijkende acties *(Siebente Verordnung xur Durchfuhrung und Erganxung der Perordnung über das militärische Strafverfahren im Kriege und bei besonderem Einsatx)* van **18** Mei **1940** (Rijkswetblad **I,** blz. **787)** blijft onverminderd van kracht. Hetzelfde geldt voor de uitoefening van het recht van abolitie en van gratie in zaken, behoorende tot de strafrechtspleging der SS en politie.

Berlijn, 20 December **1940.**

De Fuhrer:
ADOLF HITLER.

De Rijksminister en Chef van de Rijkskanselarij:
Dr. LAMMERS.

No. 2.

VERORDENING van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied betreffende de uitoefening van het recht van abolitie en van gratie.

Op grond van het Decreet van den Fuhrer betreffende de uitoefening van het recht van abolitie en van gratie in het bezette Nederlandsche gebied van **20** December 1940 (R.W.B. **I.** blz. **1644)** bepaal ik:

Artikel **1.**

(1) De beslissing over de uitoefening van het recht van gratie behoud ik mij voor:

1) in alle zaken, vallende binnen de bevoegdheid van het Duitsche Landgerecht of het Duitsche Hooggerechtshof in het bezette Nederlandsche gebied;

2) in al die zaken, waarin vóór de inwerkingtreding der Verordening No. 52/1940 betreffende de Duitsche rechterlijke macht voor strafzaken [1]) een Nederlandsche rechter een vcroordeeling ter zake van een strafbaar feit heeft uitgesproken, tot de behandeling waarvan op grond van § 2 der genoemde verordening thans de Duitsche gerechten bevoegd zouden zijn;

3) in alle overige zaken, waarin een Nederlandsche rechter een vrijheidsstraf, daaronder begrepen vervangende hechtenis van meer dan drie maanden dan wel een geldboete van meer dan duizend gulden, heeft opgelegd.

(2) Hetzelfde geldt ter zake van liet recht van abolitie.

Artikel 2.

Voor het overige draag ik de uitoefening vari liet recht van

---

[1]) Zie M.R.T. **XXXVI, blz. 198.**

abolitie en van gratie bij strafzaken, waarvan de Nederlandsche rechter kennis neemt, over op den Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie, voor zoover ik mij niet in bepaalde gevallen de beslissing voorbehoud.

Artikel **3.**

Alle met deze verordening in tegenspraak zijnde voorschriften, meer in het bijzonder de artikelen 14*a* tot en met *17* van het Nederlandschc Wetboek van Strafrecht en de artikelen 559 en 560 van het Nederlandsche Wetboek van Strafvordering, blijven buiten toepassing.

Artikel 4.

De voorschriften ter uitvoering van deze verordening worden bij Instructie gegeven.

Artikel 5.

Deze verordening treedt in werking op den dag harer afkondiging. [1])

's-Gravenhage, 6 Januari *1941.*

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied:

SEYSS-INQUART.

---

[1]) Men zie naar aanleiding van deze Verordening de beschouwingen van den Hoofdredacteur van het „Maandblad voor berechting en reclasseering", Dr. N. Muller, Aflevering Februari 1941, blz. 34-40 en van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen in „Nederlandsch Juristenblad" van 15 Februari 1941, blz. 120 en vlgg.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Eenige beschouwingen over Militaire Strafvordering

door

Jhr. Mr. Th. W. VAN DEN BOSCH.

Reserve-Ze luitenant v. alg. dienst.

Bijna een jaar actieve dienst bij het stafkwartier van een groote eenheid, waarvan de bevelhebber als korpscommandant van verschillende bataljons fungeerde, welke onder zijn rechtstreeksch bevel stonden, bracht mij veel in aanraking met het militaire strafrecht en de militaire rechtspleging. Het heeft misschien eenig nut, mijn ervaringen op dit gebied en eenige denkbeelden — die in het geheel niet op oorspronkelijkheid willen bogen — omtrent deze materie in dit tijdschrift mede te deelen. Ik zal mij in hoofdzaak beperken tot de militaire strafvordering.

Het behoeft geen betoog, dat wanneer Nederland zijn plaats in de rij der zelfstandige volken weer herkregen zal hebben, een Nederlandsch „Wehrrecht" zal moeten worden opgebouwd. Onder „Wehrrecht" — waarvoor mij geen gangbare Nederlandsche term bekend is — dient men te verstaan het geheel van rechtsvoorschriften, welke betrekking hebben op het handhaven van de zelfstandigheid van een staat. Hieronder vallen in de eerste plaats alle rechtsvoorschriften, die betrekking hebben op het instandhouden en functionneeren van een weermacht, maar daarnaast ook die op economisch en staatsrechtelijk gebied, welke maatregelen alle tezamen de verdediging van de zelfstandigheid mogelijk moeten maken tegen militair geweld, blokkademaatregelen en aanvallen van binnen uit, terwijl zij daarnaast mogelijk moeten maken, dat in de geweldige behoeften van een weermacht in oorlogstijd wordt voorzien.

Alle brpalingen van het „Wehrrecht", die direct of indirect ten doel hebben dat geheel van rechtsvoorschriften te beveilig n tegen misdadige inbreuken, kunnen worden samengevat onder den naam „Wehrstrafrecht". De belangrijkste onderdeelen hiervan zijn wel het (matcrieele) militaire strafrecht, als het bijzondere strafrecht voor militairen, alsmede voor hen, die met militairen gelijk worden gesteld, en het militaire strafprocesrecht.

Dat het laatstgenoemde deel van het „Wehrrecht" ernstig onder handen zal moeten worden genomen, is aan geen twijfel onderhevig; sinds 1814 is het altijd stiefmoederlijk bedeeld geweest. Waar hei militaire strafprocesrecht in openbare behandeling kwam — hetzij in de Kamers der Staten-Generaal, hetzij elders — was het voor velen slechts een welkome gelegenheid om te getuigen van hun antipathie tegen het militaire apparaat in het algemeen en tegen de militaire justitie in het bijzonder. welke naar hunne meening in

vredestijd geheel behoorde te worden afgeschaft. Door deze gezindheid alleen al, zijn misschien noodzakelijke wijzigingen achterwege gebleven. Maar ook de maatregelen die desondanks genomen hadden kunnen worden, zijn niet genomen of althans niet tijdig gereed gekomen, zoodat bij het begin van de mobilisatie van een noodtoestand gesproken kon worden.

Militaire strafvordering kan worden omschreven als het geheel van rechtsvoorschriften, die aangeven hoc voor hen, die aan de rechtsmacht van den militairen rechter zijn onderworpen, liet strafrecht (waaronder ook moet worden begrepen het tuchtrecht), op de concrete feiten moet worden tocgepast. Het zal dus een regeling moeten zijn van den gang van zaken vanaf het ontdekken van het plegen of gepleegd zijn van een strafbaar feit of een krijgstuchtelijk vergrijp (of het vermoeden daarvan) door een aan de rechtsmacht van den militairen rechter onderworpen persoon, tot en met de executie van de gegeven beslissingen en alles wat daarmede samenhangt, alsmede de samenstelling en werkwijze van de militair-rechterlijke colleges.

Hoewel het doel van het militaire strafprocesrecht hetzelfde is als van het gemeene strafprocesrecht. zal de weg om tot dat doel te komen, niet dezelfde kunnen zijn.

In de eerste plaats zou het tegen de structuur van de militaire gemeenschap indruischen, den militairen beklaagde de positie van gelijkgerechtigde partij toe te kennen. Elk strafbaar feit door een militair begaan. gaat in tegen de militaire tucht. Deze militaire tucht in stand te houden en daarmede de gevrchtswaardc van de wcermacht, is een van de belangrijkste taken van het militaire strafrecht. Dczc tucht eischt een voortdurend besef van ondergeschiktheid aan iederen hooger geplaatste (art. 1 R.K.). Het zou daarom niet consequent zijn, den militair, die tegen die tucht gezondigd heeft, in het militaire strafproces tegenover zijn rechters die, voor zoover zij officieren zijn, zijn meerderen zijn, een andere positie te geven dan een ondergeschikte. Een dergelijke procedure wordt in het tuchtrecht ook gevolgd. De eventueele bezwaren daartegen zijn voor den militairen beklaagde niet zoo groot als ze zouden kunnen zijn voor den verdachte in het gemeene strafproces, omdat de militaire rechters niet in hoofdzaak negatief tegenover hem staan. Zij zijn de meerderen van hem en maken evenals hij deel uit van de militaire gemeenschap. Tn deze kwaliteiten hebben zij den plicht, de zedelijke en stoffelijke belangen van hun ondergeschikten te behartigen (art. 7 R.K.), en het hun toegekende gezag over die ondergeschikten op flinke, waardige en rechtvaardige wijze uit te oefenen (art. 9 R.K.). Het verband dat tusschen misdadiger en rechter bestaat, is het losse verband van te behooren tot dezelfde maatschappij, het verband tusschen den militairen beklaagde en zijn rechters is het nauwe verband van te behooren tot dezelfde kleine militaire gemeenschap.

In de tweede plaats zal het aantal rechtsmiddelen tegen een von-

nis en de mogelijkheid van het aanwenden daarvan in het militaire strafproces geringer moeten zijn. Er moet vooral snel recht worden gedaan, dit klemt het meest in het geval van oorlog; de instandhouding van de militaire tucht en daarmede de gevechtswaarde van de weermacht zijn dan van zoo primair belang, dat alle andere belangen moeten wijken. Het rechtsmiddel van hooger beroep kan dan niet worden toegelaten. Het zou den troep geheel ontgaan, tot welke straf de nalatige militair in hooger beroep zou worden veroordeeld, terwijl voor den beklaagde veelal het moeten verschijnen voor de zich achterwaarts bevindende beroepsinstantie, een welkom verlof van het front zou beteekenen. Buiten het geval van oorlog zal men echter den beklaagde dit belangrijke recht niet mogen ontnemen. Cassatie lijkt mij in het militaire strafproces een overbodige rechtsfiguur, behalve voor een later te bespreken uitzondering. Invoering daarvan komt mij bovendien niet wenschelijk voor. Wel betreft cassatie alleen het beantwoorden van rechtsvragen, maar in het beantwoorden daarvan ligt toch ook dikwijls een waardeering van feiten en toestanden opgesloten. Wanneer liet nu specifiek militaire toestanden betreft, zouden hierover niet-militairen moeten oordeelen, wat licht tot onbevredigende resultaten zou leiden. De vraag is echter practisch van weinig belang, in het algemeen heeft het H.M.G. zich in zaken, het gemeene strafrecht betreffende, naar de jurisprudentie van den H.R. gericht, zoodat de eenheid van rechtspraak toch gehandhaafd bleef en de bezwaren die hierop doelden, alleen in theorie gegrond waren. Om deze lijn te volgen, ware het te overwegen, in een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering een bepaling in dien zin als richtsnoer op te nemen.

In de derde plaats zal den militairen beklaagde een waarborg, rlie in het algemeen strafrecht altijd als een zeer belangrijke is gekenmerkt, nl. een onafhankelijke rechter, in den zin van een voor het leven benoemden rechter, niet kunnen worden gegeven, noch in vredestijd, noch in oorlogstijd. Want van nog grooter belang is het, dat de militaire rechters officieren uit den troep zijn, daar deze het best kunnen oordeelen over de omstandigheden, waaronder het feit is gepleegd en een officier kan bezwaarlijk voor het leven worden benoemd.

Voor het bestaan van een afzonderlijke militaire justitie pleiten verschillende redenen, in het bovenstaande kan men er reeds enkele vinden, terwijl er nog drie apart te noemen zijn.

De noodzakelijkheid ervan in oorlogstijd zal wel niemand betwisten. maar dan zal zij ook in vredestijd moeten bestaan, evenals ook in vredestijd een leger noodzakelijk is.

Bestond er geen afzonderlijke militaire justitie, dan zou de handhaving van het strafrecht ten aanzien van militairen opgedragen zijn zoowel aan den burgerlijken rechter als toch ook aan militairen. Want militairen zouden dan over strafbare feiten oordeelen, zoo dikwijls deze krijgstuchtelijk werden afgedaan, wat wel niet bevorderlijk zou zijn voor een gelijkmatige toepassing van het straf-

recht. Wie zou bovendien moeten beoordeelen of een zaak strafrechtelijk of krijgstuchtelijk behoorde te worden afgedaan?

Als derde reden kan nog genoemd worden, dat het berechten van militairen door den burgerrechter gezagsondermijnend zou werken. Wanneer de meerdere voor de meer ernstige feiten het recht om te straffen verliest en dit moet overlaten aan den burgerrechter, zal het prestige van dien meerdere daaronder lijden, omdat het recht om te straffen door den mindere als de hoogste uiting van het gezag wordt beschouwd.

In het vorenstaande is aangegeven de plaats van het militaire strafprocesrecht in het „Wehrrecht" en zijn enkele belangrijke principes vermeld, waarop het naar mijne meening moet berusten. Hierna zullen een aantal bezwaren worden opgesomd tegen het bestaande recht en zal getracht worden een oplossing te vinden voor die bezwaren, met inachtneming van de eerder genoemde principes, waardoor het militaire strafprocesrecht beter aan zijn uiteindelijk doel. een van de pijlers te zijn, waarop de weerkracht van een volk rust. zal beantwoorden, zonder dat aan de rechtszekerheid te kort wordt gedaan.

Tegen het militaire strafprocesrecht in zijn huidigen vorm kunnen dan o.a. de volgende bezwaren worden aangevoerd:

1) Groot verschil in de samenstelling der militaire gerechten en te veel verschil in de procedure in tijd van vrede en in tijd van oorlog.
2) In tijd van vrede wordt het O.M. door twee personen uitgeoefend en bestaat er een groot aantal verwijzende autoriteiten, waardoor de weermacht verdeeld wordt in garnizoenen. welke geen verband houden met de tactische indeeling van de weermacht.
3) Het deelnemen — in ieder geval wat betreft de lagere instanties — van niet-militairen aan de militaire rechtspraak.
4) Een noodeloos ingewikkelde procedure voor het berechten van overtredingen.
5) Een onbevredigende regeling van de verdediging.
6) Het niet bestaan van het rechtsmiddel van revisie.

Ad 1). Het hier genoemde bezwaar maakt een soepele overgang van den vredes- naar den oorlogstoestand niet goed mogelijk. Men kent nu in de R.L. gewone krijgsraden, krijgsraden te velde, wanneer de oorlogstoestand niet, en wanneer de oorlogstoestand wel is ingetreden en krijgsraden in een belegerde of berende stad of plaats. Wel is overal in hoofdzaak dezelfde procedure, maar er zijn toch zeer belangrijke verschillen, zoodat personen, die bij de rechtspleging zijn betrokken, zich eerst in den nieuwen toestand moeten inwerken. Maar wat erger is, in oorlogstijd zijn heel andere personen bij de rechtspleging betrokken, dan in vredestijd. In vredestijd is de Commandeerende Officier van het garnizoen de verwijzende autoriteit, in oorlogstijd de Commandeerende Generaal. In vredestijd worden de militaire leden van den krijgsraad gerecruteerd uit de beroeps-

officieren. behoorende tot het garnizoen van de residentie van den krijgsraad, in oorlogstijd uit vrijwel alle beroepsofficieren. De toestand, die vóór den oorlog bestond, dat er maar één krijgsraad voor de Landmacht was, maakte het bijna onmogelijk het benoocligde personeel voor de krijgsraden te velde een practische opleiding te geven, terwijl maar enkele beroepsofficieren in de gelegenheid waren actief aan de rechtspraak deel te nemen.

Er dient te worden gestreefd naar een oplossing, waarbij het militaire strafprocesrecht in tijd van vrede en in tijd van oorlog gelijk is, behoudens een aantal verschillen, die voortvloeien uit de omstandigheid, dat — om het kort te zeggen — in oorlogstijd in de eerste plaats een snelle beslissing moet worden gegeven en in vredestijd in de eerste plaats een juiste beslissing. Zoo zal men in vredestijd kunnen eischen, dat ten minste een van de leden van den krijgsraad een meer uitgebreide rechtskennis heeft, in oorlogstijd zal men dien eisch wel niet kunnen handhaven. Zoo zal in vredestijd de mogelijkheid van hooger beroep bestaan, in oorlogstijd zou die mogelijkheid tot ongewenscht uitstel leiden. Een van de consequenties van de gelijkheid van het militaire strafprocesrecht in vredes- en oorlogstijd zal zijn — wat later nog uitvoeriger zal worclen besproken — dat bij de militaire rechtspraak uitsluitend militairen worden betrokken. De uitkomsten van de militaire justitie, ondanks de gebrekkige organisatie, rechtvaardigen over het algemeen niet het wantrouwen, dat tegen haar heeft bestaan. Moge men er dan ook toe overgaan een militaire justitie in te stellen, die werkelijk militair is. Wanneer clan de leden van de militaire gemeenschap, die functies zullen bekleeden in het militaire strafproces, met bijzondere zorg worden gekozen en de noodige aandacht aan hun opleiding wordt besteed, dan zullen de militaire justiciabelen zich ook met vertrouwen aan het oordeel van die personen kunnen onderwerpen. Een veel genoemd bezwaar, dat door den militairen rechter zwaardere straffen worden opgelegd, is nooit gebleken, eerder het tegendeel.

Ad **2).** Dit bezwaar bestaat alleen, zoolang de krijgsraden te velde nog niet zijn ingesteld. Het vastkoppelen van de functie van verwijzende autoriteit aan de functie van garnizoenscommandant. als hoedanig weer optreedt de oudstaanwezige troepencommandant ter plaatse, is in den tegenwoordigen tijd, nu de indeeling van een leger niet meer berust op een aantal verspreid liggende vestingen of versterkte steden, geen gelukkige oplossing meer. Het is een toevallige bate, wanneer deze functionaris meer op de hoogte is van liet militaire recht dan de doorsnee beroepsofficier; meestal zal hij ook wel niet den tijd hebben, zich met deze zaken diepgaand bezig te houden en worden zij afgedaan door den plaatselijken adjudant, die in deze richting geenerlei speciale opleiding heeft gehad. Dit bezwaar doet zich nog veel sterker gevoelen in mobilisatietijd, wanneer de bevoegdheid van den garnizoenscommandant overgaat op den kantonnementscommandant. Tot deze functie werden veelal reserveofficieren geroepen zonder eenige kennis van het militaire recht.

waardoor de kantonnementscommandant in plaats van verwijzende autoriteit, een soort stempel- en doorzendbureau van den auditeur-militair werd, omdat hem de noodige kennis ontbrak om de adviezen van den auditeur-militair te beoordeelen, zoodat hij ze blindelings moest volgen. Daarbij kwam nog het waanidee, dat vele officieren koesterden. dat de adviezen van den auditeur-militair ..taboe[n] waren. aan die adviezen mocht in geen geval worden getornd. Daardoor kon op verschillende kantonnementsbureaux met de zaken de rechtspleging betreffende een onderofficier worden belast, de taak om van een advies van den auditeur-militair een verwijzing naar den krijgsraad te maken, kon hem wel m-orden toevertrouwd.

In dit verband mag nog worden opgemerkt, dat in de toekomst de juridische opleiding van de reserve-officieren en a.s. reserve-officieren zal moeten worden uitgebreid en verbeterd. En misschien kunnen de beroepsofficieren ook nog wel wat meer kennis op dit gebied gebruiken. Voor zoover ik het kan beoordeelen, is het resultaat van die opleiding, voor zoover het betreft de reserve-officieren, zeer onvoldoende geweest. Hoewel het gedeelte van hun taak, dat betrekking had op hun functie als tuchtrechter en hun functie in de militaire rechtspleging door de meeste reserve-officieren ernstig werd opgevat, ontbrak het hen aan de noodige kennis en bovendien nog dikwijls aan de noodige boekwerken om tc raadplegen. Het laatste gold vooral voor die onderdeelen, die verspreid waren gelegerd, zoodat liet b.v. voor de C.Cn. niet mogelijk was boekwerken van het bataljonsbureau te raadplegen. Herhaaldelijk werden zaken, die niet krijgstuchtelijk mochten worden afgedaan. toch krijgstuchtelijk afgedaan, of werden straffen opgelegd, die niet in de wet op de Krijgstucht voorkwainen of niet van toepassing waren. Ook liet de redactie der strafreden veelal te wenschen over. Een strafreden, die mij onder oogen kwam — weliswaar van een zeer jeugdig waarnemend batterij-cornrriandant — nl. ,,Zich onkrijgstuchtelijk gedragen tegenover dames (sergeant-majoor Jansen gehoord)", werkt prikkelend op de lachspieren en doet tevens aan het spreekwoord van de klok en de klepel denken. Dit was niet een alleenstaand geval; als ik er aanteekening van had gehouden zou ik verschillende bladzijden met dergelijke gevallen kunnen vullen.

Maar keeren wij tot ons onderwerp terug. In vredestijd kwam het reeds voor, dat een onderdeel, dat in een bepaalde plaats lag, werd gerekend te behooren tot een garnizoen in een andere plaats en in mobilisatietijd werkte men nog veel meer met dergelijke ficties. Het kwam er dus eigenlijk op neer dat eenige volkomen willekeurige personen in de weermacht met de verwijzing naar den krijgsraad waren belast. Deze personen, van wie sommige toevallig wel, andere geenszins competent waren op militair-rechtelijk gebied, werden geadviseerd door een auditeur-militair, die geen militair was. Dat met deze procedure altijd de beste oplossing werd bereikt, meen ik met recht te mogen betwijfelen, ik heb ten minste verschillende gevallen medegemaakt. waarin dat niet zoo was.

Een bezwaar tegen het bestaande stelsel is nog, dat personen met de verwijzing zijn belast, die niet, of slechts voor een zeer klein deel verantwoordelijk zijn voor de tucht bij de onderdeelen, waarover zij het verwijzingsrecht hebben, zoodat degenen, die daarvoor wel verantwoordelijk zijn, dit middel tot tuchthandhaving missen.

Een betere regeling zou kunnen worden verkregen door bij de stafkwartieren van een aantal groote eenheden (b.v. legerkorps of divisie), een auditeur-militair [1]) in te deelen. De commandant van de groote eenheid beoordeelt dan of een zaak al of niet naar den krijgsraad zal worden verwezen, wat er dan wel op neer zal komen, dat hij dat aan zijn auditeur-militair overlaat, maar dat is dan ook een volkomen deskundig persoon, terwijl de nauwe relatie waarin hij staat met zijn chef, voldoende contact waarborgt, aoodat belangrijke zaken niet buiten den commandant van de groote eenheid om zullen gaan. Het wil mij voorkomen, dat op deze wijze een betere gang van zaken wordt verkregen dan met de bestaande procedure.

Ad **3).** Velen zullen het door mij genoemde bezwaar niet als een bezwaar voelen, het lijkt mij echter niet consequent, wanneer men in principe een militaire justitie noodzakelijk oordeelt, dat men daaraan burgers laat deelnemen. Ook in vredestijd bestond reeds een geheel uit militairen samengestelde krijgsraad, nl. de Zeekrijgsraad te Soerabaja en ik heb nooit vernomen, dat deze toestand tot onbevredigende resultaten heeft geleid.

Weert men echter burgers uit de militaire justitie, dan moet men wel als eisch stellen, dat de militairen, die een of andere functie bekleeden bij de militaire justitie, over voldoende juridische kennis beschikken.

Het lijkt mij daartoe noodzakelijk dat alle functionarissen, behalve de rechters, d.w.z. dus alle auditeurs-militair, alle officieren-commissaris, alle secretarissen van den krijgsraad en alle secretarissen van den officier-commissaris, behooren tot een op te richten dienstvak van Officieren van Militaire Justitie. De tot dat dienstvak behoorende officieren moeten Meester in de Rechten zijn en worden gerecruteerd in het algemeen uit de beroepsofficieren, die in de gelegenheid zijn gesteld den vereischten graad te behalen. Men zal mij tegenwerpen, dat deze officieren juristen in uniform zullen zijn, maar hun opleiding tot officier, het eenige jaren gediend hebben in den troep, hun nauwe relaties met de andere officierskorpsen, zullen waarborgen zijn, dat zij een zeer behoorlijk inzicht in militaire toestanden zullen behouden en bovendien zal een mindere het verschil met andere officieren niet zoo spoedig opvallen. Maar de eigenlijke rechters zullen steeds officieren zijn, die het contact met den troep ten volle hebben bewaard en bij voorkeur zullen het de eigen officieren van de menschen moeten zijn. Het ware gewenscht, dat ininstens een van de leden van de krijgsraad een meer uitgebreide rechtskennis bezat.

Met opzet is hier stcrds gesproken van *officieren* als rechters. Het

---

[1]) **Maar dan toch zeker een *militairen* auditeur-militair. Red. M.R.T.**

denkbeeld, dat wel eens geopperd wordt en in sommige landen reeds werkelijkheid is geworden, om bij de berechting van militairen beneden den rang van officier ook een ranggenoot van den beklaagde in den krijgsraad op te nemen, lokt mij in het geheel niet aan. Het zou een beetje gaan gelijken op een jury, zij het dan in eenigszins anderen vorm en daarvan heeft men in Nederland gelukkig nooit iets willen weten. Rij de militaire rechters moet men toch al concessies doen, wat betreft de juridische kennis, men moet het nog niet erger gaan maken, door in den krijgsraad iemand op te nemen, wiens juridische kennis niet anders dan beneden het toelaatbare minimum kan zijn. Men mag van de officieren-rechters toch wel verwachten, dat zij de mentaliteit hunner ondergeschikten zullen kennen. Mocht in een bijzonder geval die kennis hun ontbreken, dan kunnen zij zooveel getuigen hooren als zij willen, maar het is dan aan hen overgelaten, na zoo goed mogelijk te zijn voorgelicht, het oordeel te vellen.

Ook reserve-officieren moeten naar mijne meening tot het ambt van rechter kunnen worden geroepen. Tegenwoordig heeft de reserve-officier in het gemobiliseerde leger een zoo belangrijke plaats, dat het niet rechtvaardig is hem uit te sluiten van de functie van rechter.

Het principe, bij de militaire justitie alleen militairen, is moeilijker door te voeren bij het H.M.G. Onder de leden van het H.M.G. een tweetal officieren op te nemen van het dienstvak van Officieren van Militaire Justitie, lijkt mij niet wenschelijk. Deze officieren zouden geen voldoende dagtaak hebben en daar het voor de hand ligt, dat zij als president en plv. president zouden fungeercn, zouden zij een hoogeren rang moeten hebben dan de andere leden van het H.M.G., d.w.z. minstens den rang van opperofficier. Het dienstvak zou dan een kind met een waterhoofd worden. Het lijkt mij ook niet gewenscht, de functie van president van het H.M.G. waar te laten nemen door een vlag- of opperofficier, die Meester in de rechten is, welke deze functie waarneemt naast een andere functie als hoofdfunctie. afgezien nog van de vraag of altijd zoodanige persoon beschikbaar zou zijn. Men zal dus voor het H.M.G. wel bij den bestaanden toestand moeten blijven, omdat het noodzakelijk is, dat in het hoogste militaire rechtscollege het juridische element sterker vertegenwoordigd is dan in de lagere instanties, als extra waarborg, dat ook juridisch zeer ingewikkelde zaken tot een juiste oplossing worden gebracht. De advocaat-fiskaal zou wel deel uit moeten maken van het dienstvak van Officieren van Militaire Justitie, er inspecteur van moeten zijn en het opperste toezicht hebben op de rechtspleging en de juridische opleiding in de weermacht. Tot het dienstvak zouden daartoe geschikte reserve-officieren van alle wapens en andere dienstvakken kunnen overgaan, om in de grootere behoefte van dergelijke officieren bij de weermacht op voet van oorlog te kunnen voorzien en ook om in vredestijd over vervangers te beschikken bij afwezigheid of ontstentenis van de beroepsofficieren van het dienstvak.

Ad 4). Het doet lichtelijk overdreven aan dat, wanneer een militair een overtreding begaat, zijn commandant bij het daarvan opgemaakte proces-\,erbaal de volgende bescheiden moet fourneeren:

1) Een ambtelijke verklaring, dat beklaagde militair is.
2) Een afsohrift van de straflijst van beklaagde.
3) Een uittreksel uit het stamboek van beklaagde.
4) Een verklaring van beklaagde of hij al dan niet verdere strafvervolging wenscht te voorkomen.
5) Indien beklaagde verdere strafvervolging wenscht te voorkomen, een verklaring van zijn commandant, dat het feit naar zijne meening geen krijgstuchtelijk element bevat.

Om onnoodig heen en weer zenden te voorkomen, zal hij er goed aan doen, deze stukken er maar onmiddellijk bij te voegen. Als men dan bedenkt dat tijdens de jongste mobilisatie een compagnie niet eens over een schrijfmachine mocht beschikken, is liet duidelijk dat aan deze papierlawine veel werk verbonden was, voor de tallooze overtredingen van de Motor- en Riiwielwet nog vermeerderd met het papier, waarop de verklaring van beklaagde's commandant, dat het motorrijtuig of het rijwiel ten tijde van de overtreding al dan niet werd gebezigd ten behoeve van 's Rijks dienst.

Het gcheele dossier moet den langen weg tot den auditeur-militair afleggen; deze laat dan den beklaagde de voorwaarden weten om verdere strafvervolging te voorkomen. Betaalt deze niet, dan volgt op de gebruikelijke wijze de verwijzing naar den krijgsraad. Beklaagde moet op de terechtzitting aanwezig zijn — tenzij hij van deze verplichting op zijn verzoek wordt ontheven — krijgt vergoeding van reis en verblijfkosten, vijf leden van den krijgsraad schenken hun aandacht aan de onnoozele overtreding en daarna. indien hooger beroep wordt aangeteekend, nog eens zes leden van het H.M.G.

Vereenvoudiging zou kunnen worden verkregen door:

1) Instelling van een militairen kantonrechter en invoering van een procedure, die overeenkomt met de kantongerechtsprocedure.
2) Beperking van het hooger beroep, overeenkomstig artikel 44 R.O. Van vonnissen, die niet appellabel zijn, moet cassatie kunnen worden ingesteld bij het H.M.G.
3) Opheffing van de verplichting van beklaagde om ter terechtzitting te verschijnen en hem niet altijd reis- en verblijfkosten te vergoeden, dit ter beslissing van den auditeur-militair, wiens beslissing daaromtrent op de verwijzing moet worden vermeld.
4) Beperking van de benoodigde bescheiden. Het uittreksel uit het stamboek en het afschrift van de straflijst zouden kunnen wonden gemist. Het feit, dat de stukken worden ingezonden aan den auditeur-militair, zou kunnen dienen als bewijs, dat beklaagde militair is.
5) Uitbreiding van de mogelijkheid van krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen en invoering, mede ter bevordering

van voorgenoemde mogelijkheid, van de geldboete als krijgstuchtelijke straf. Op deze wijze wordt de berechting van overtredingen zeer vereenvoudigd en zullen het meeresideel der overtredingen buiten den militairen kantonrechter omgaan.

Als deze vereenvoudigingen zijn aangebracht, zal de overmatige aandacht, die men besteedde aan de berechting van overtredingen, tot normale proporties zijn teruggebracht.

Ad 5). Het is voor veler gevoel onbevredigend, dat de raadsman in het militaire strafproces pas als zoodanig kan optreden nadat het bevel tot bijeenroeping van den krijgsraad is gegeven. Maar ook wordt door velen als een bezwaar gevoeld, dat b.v. de raadsman reeds toegang zou hebben tot den zich in de kazerne in voorloopig arrest bevindenden beklaagde. Dit bezwaar is uiteraard niet zoo sterk voor een officier-raadsman. Wanneer men bepaalt dat als raadslieden alleen mogen optreden officieren en advocaten, die reserve-officier zijn, welke laatsten bij de uitoefening van hun ambt in uniform gekleed moeten zijn, kan de raadsman reeds veel eerder optreden dan nu het geval is. Hoewel zijn bevoegdheden veel minder groot zijn dan van den raadsman in het gemeene strafproces. kan het voor den beklaagde toch wel van belang zijn reeds dadelijk over een raadsman te beschikken. Voor alle advocaten, die tevens reserve-officier zijn moet dan de verplichting bestaan, zich in te laten schrijven bij het H.M.G.; zij kunnen dan om beurten aan militaire beklaagden als raadsman worden toegevoegd, terwijl militaire beklaagden, die zich door ren gekozen raadsman willen doen bijstaan, hunne keuze uit de bij het H.M.G. ingesohreven advocaten moeten doen. Deze regeling brengt het voordeel, dat de verdedigers onder de militaire tucht zullen staan en beter voor hun taak berekend ziin. aangezien zij de militaire toestanden en verhoudingen kennen. Ik heb eens een zitting van een militair-rechterlijk college medegesnaakt dat, nadat de verdediger zijn pleidooi had gchouden, waaruit bleek dat hij niet het minste inzicht had in militaire verhoudingen, een van de leden van dat college aan hem vroeg: „Hebt U gediend?" en na een ontkennend antwoord opmerkte: „O, dan begrijp ik Uw pleidooi". Het pleidooi zal den beklaagde wel niet veel gebaat hebben. Het is ook belangrijk, dat de verdediger op militair gebied deskundig is en dat wordt met de geschetste regeling bereikt.

Bestaat een dergelijke regeling in vredestijd, dan kan deze den grondslag vormen voor de regeling van de verdediging in oorlogstíjd. De advocaten, die dan als reserve-officier zijn gemobiliseerd, zijn over verschillende onderdeelen verdeeld, zoodat men vrijwel bij elke groote eenheid over een aantal geroutineerde verdedigers kan beschikken.

Ad 6). Dit bezwaar behoeft niet veel toelichting, tallooze malen is er al op aangedrongen, dat revisie in het militaire strafproces zou worden ingevoerd, vooral ook b.v. voor diegenen, die in eerste en laatste instantie voor het H.M.G. terechtstaan. Bovendien is de mogelijkheid van revisie zeer gewenscht voor de vonnissen van de

krijgsraden te velde in geval van oorlog, waartegen geen rechtsmiddel openstond. Daar in deze gevallen een snelle berechting op den voorgrond stond, is de mogelijkheid van een rechterlijke dwaling grooter. In de gevallen, waarin de doodstraf is toegepast, zal het den veroordeelde weliswaar niet meer baten, maar revisie kan dan voor de nabestaanden het zoozeer gewenschte eerherstel brengen.

Wanneer men de revisie in het militaire strafprocesrecht invoert, zullen in de praktijk enkele bezwaren rijzen, die voortvloeien uit de omstandigheid, dat het H.M.G. het eenige hoogere militaire rechtscollege is. Indien dit college zich reeds over de zaak heeft uitgesproken, welk college moet dan de aanvrage om revisie behandelen en welk college moet de zaak in revisie afdoen? Men moet cr of den H.R. bijhalen, of het H.M.G. in andere samenstelling dan waarin het reeds over de zaak heeft geoordeeld, zoowel over de aanvrage laten oordeelen, als de behandeling in revisie opdragen. Ik voor mij zir geen ernstige bezwaren in de laatstgenoemde mogelijkheid. Dan behoeft liet principe van een zuiver militaire rechtspraak niet te worden doorbroken.

Naast de hierboven ontwikkelde bezwaren zijn er nog verschillende, die voortvloeien uit de omstandigheid, dat het huidige militaire strafprocesrecht verouderd is. Men zou kunnen noemen het niet bestaan van de mogelijkheid om de in eerste instantie opgelegde straf te verzwaren, indien alleen de beklaagde appelleert, de onmogelijkheid van wijziging der telastelegging en dergelijke. Ook op deze punten zal het bestaande recht moeten worden aangevuld en verbeterd.

Wanneer wij de laatste vredesorganisatie als uitgangspunt nemen, zouden daarin de volgende krijgsraden passen in het door ons gedachte systeem:

een krijgsraad voor elk der vier legerkorpsen;
een krijgsraad voor de lichte divisie;
een krijgsraad voor het commando luchtverdediging;
een krijgsraad voor de onderdeelen van het Veldleger buiten legerkorpsverband of buiten het verband der lichte divisie:
een krijgsraad voor den generalen staf en voor de rechtstreeks daaronder staande onderdeelen.

Niet voor alle krijgsraden zou een volledige bezetting met een auditeur-militair, een officier-commissaris en een secretaris noodig zijn geweest, de praktijk had moeten uitmaken, welke krijgsraden gebruik hadden kunnen maken van het personeel van andere krijgsraden, in verband met het geringe aantal zaken, dat zij te behandelen zouden hebben gekregen. Het wil mij voorkomen, dat in ieder geval de krijgsraad voor het Veldleger en die voor den generalen staf het zonder eigen personeel hadden kunnen stellen.

Verder zou het wenschelijk zijn de bepalingen zoo te redigeeren, dat de functie van auditeur-militair en die van officier-commissaris door één persoon kunnen worden vervuld. Het geeft in de praktijk

wellicht voordeelen, wanneer b.v. in een bijzonder ingewikkelde zaak de auditeur-militair zelf het vooronderzoek wil leiden en het maakt een zoo economisch mogelijk gebruik van de benoodigde krachten mogelijk. Ik geloof niet, dat er bezwaren tegen kunnen worden geopperd; men heeft hier niet, zooals bij het gemeene strafprocesrecht. de tegenstelling tusschen den „onafhankelijken" en „onpartijdigen" rechter-commissaris en den „afhankelijken" en „partijdigen" officier van justitie. De krijgsraden voor het commando luchtverdediging en voor de lichte divisie hadden waarschijnlijk voldoende gehad aan een auditeur-militair tevens officier-commissaris.

Het dienstvak zou dan hebben bestaan uit:

1 advocaat-fiskaal (kolonel);
4 auditeurs-militair (luitenant-kolonels of majoors);
6 officieren-commissaris, waarvan 2 tevens als auditeur-militair fungeeren (kapiteins);
1 griffier bij het H.M.G. (kapitein of luitenant);
6 luitenants, furigeerende als secretaris van den krijgsraad en tevens als secretaris van den officier-commissaris.

Tezamen 18 officieren. Vóór de mobilisatie waren werkzaam bij de militaire justitie: 1 advocaat-fiskaal (in hoofdzaak); 2 auditeurs-militair; 4 officieren-cominissaris; 1 griffier bij het H.M.G. en 1 secretaris van den krijgsraad. Tezamen 9 personen. Men moet hierbij nog eenige personen rekenen. daar aan elken officier-commissaris geen vaste secretaris was toegevoegd maar voor die functie officieren fungeerden uit het garnizoen, waar de officier-commissaris zijn onderzoek hield. Men kan dus rekenen dat voor de mobilisatie ongeveer 13 personen bij de militaire justitie werkzaani waren. 18 personen had dus een aanmerkelijke uitbreiding beteekend, maar claartegenover staat, dat ook reeds vóór de mobilisatie de werkzaamheden zich steeds meer uitbreidden door de uitbreiding der weermacht en in de nieuwe organisatie zullen de officieren van Militaire Justitie tevens worden belast met de juridische opleiding in dc weermacht. Een schema, als hierboven opgesteld, heeft natuurlijk niet zoo heel veel waarde, daar vele gegevens, die noodig zijn om een dergelijke organisatie op te bouwen, mij niet bekend zijn, het diende echter alleen om globaal een indruk te geven.

Naast de officieren. die een functie hebben in het militaire strafproces, zal in het dienstvak nog plaats zijn voor enkele juristen, ter vervulling van de overige functies in de weermacht, buiten het militaire strafproces, waarvoor juridische kennis noodzakelijk is. Ik denk hierbij aan de 1e afdeeling van het Departement van Defensie en aan sectie IV van het Algemeen Hoofdkwartier. indien deze reeds in vredestijd zou worden ingesteld. Indien ook deze officieren in het dienstvak zouden worden opgenomen, zou de aanduiding officieren van den Juridischen Dienst der Landmacht meer toepasselijk zijn dan officieren van het dienstvak van Militaire Justitie.

Hiermede heb ik in hoofdzaak de veranderingen besproken, die naar mijne meening in hei militaire strafprocesrecht noodzakelijk

zullen zijn. Het lijkt mij niet gewenscht, dat de recliten van den beklaagde tijdens het vooronderzoek worden uitgebreid, of dat er wijziging wordt gebracht in de bepalingen omtrent het voorloopig arrest, al zal er tegen moeten worden gewaakt, dat het vooronderzoek te lang duurt en daardoor een eventueel opgelegd voorloopig arrest te lang wordt gerekt. Hier zal in het algemeen meer bereikt kunnen worden door toezicht van boven af dan door in de wet termijnen te stellen, waarbij toch altijd een slag om den arm moet worden gehouden.

Tot nu toe is vrijwel uitsluitend gesproken over de Landmacht. maar ik geloof dat het geschrevene ook voor de Zeemacht van toepassing is, voor zoover het de algemeene beginselen betreft.

Het strafproces voor de Landmacht, het strafproces voor de Zeemacht, de rechtspleging voor het H.M.G., de tuchtrechtelijkc procedure, alle zullen een plaats moeten vinden in een Wetboek voor Militaire Strafvordering.

Moge het spoedig tot stand komen en ten dienste staan van een herboren sterke weermacht.

BOEKAANKONDIGING.

Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en de landmacht, samengesteld in opdracht van den Minister van Defensie door Dr. L. M. *Rollin Couquerque*. 's-Gravenhage. Algemeene landsdrukkerij. 1940. Niet in den handel.

Deze nieuwe druk dient in de eerste plaats ter vervanging van de bekende, in 1922 bij de Departementen van Marine en van Oorlog samengestelde officieele „Verzameling" waarvan de oplage uitgeput is. De stof is echter eenigszins anders ingedeeld en wèl, ingevolge den wensch van den Minister, op de wijze waarop Dr. Rollin Couquerque in 1926 een dergelijke verzameling in druk had doen verschijnen, waarvan een aankondiging voorkomt in M.R.T. XXI. blz. 534. De thans voor ons liggende verzameling kan dus beschouwd worden als een nieuwe druk van dien van 1926, natuu lijk geheel up to date bijgewerkt, maar bovendien ook uitgebreid. Zoo zijn nu ook opgenomen:

1°. de grondwet (tekst 1938);
2°. de algemeene bepalingen der wetgeving van het Koningrijk;
3°. de zoogenaamde Gewijzigde rechtsplegingen bij de Landmacht 1925, in Suriname en in Curaçao geldende;
4°. de bepalingen, noodig ter bevordering van een behoorlijke uitvoering in Nederlandsch-Indië, in Suriname en in Curaçao van sommige bepalingen van de Regtspleging bij de Zeemagt.

Verder zijn de talrijke, ook in den eersten druk voorkomende verwijzingsnoten herzien en aangevuld, niaar bovendien zijn deze uitgebreid met een afzonderlijke groep, bevattende verwijzing naar vroegere, verwante bepalingen en ontwerpen, t.w. die welke tusschen 1799 en 1814 gegolden hebben of in dat tijdperk zijn samengesteld, alsmede die welke voorkomen in de nà onze herwonnen onafhankelijkheid van kracht geweest zijnde grondwetten cn andere wetten. ***Dene*** verwijzingen, wellicht voor liet *practisch* gebruik van de Verzameling niet zoo noodzakelijk, hebben voor de bestudeering van de geschiedenis der thans geldende wetgeving zeker nog haar belang. Als zoodanig zijn zij door den samensteller dan ook bedoeld en ter vergemakkelijking bij het opzoeken van de minder bekende bronnen heeft hij in zijn voorwoord ook de verschillende vindplaatsen uit het Napoleontische tijdperk aangewezen.

Wij wezen hierboven reeds op het verschil in bewerking van de nu verschenen Verzameling tegenover de officieele van 1922. In deze laatste waren de verschillende uitvoeringsvoorschriften, dikwijls met de officieele toelichting, buiten den tekst der metten aan het eind der Verzameling opgenomen. Evenals in 1926, in den eersten druk, zijn die voorschriften ook thans weder ter plaatse waar zij thuisbe-

hooren onder de wetsartikelen afgedrukt. Dit heeft zeker ziin voordeelen doch voor hen die vlug de wet willen raadplegen, "kunnen die soms uitvoerige onderbrekingen van haar tekst wel eens storend werken. Gelukkig is, anders dan in de eerste uitgave, voor die uitvoeringsvoorschriften thans een kleiner lettertype gebezigd, terwijl de daarbij behoorende toelichtingen nog weer anders, n.l. cursief, zijn gedrukt.

Een eerste vereischte hij eene wetsverzameling als deze is natuurlijk volkomen betrouwbaarheid. Pas bij het gebruik in de praktijk kan blijken of aan dien eisch geheel is voldaan. De naam van den bewerker biedt overigens daarvoor reeds den noodigen waarborg. Bij het doorbladeren van het werk dook plotseling een vraag bij ons op. Overal waar sprake is van „militair", zoo o.a. in art. 1 W.K., komt ook, volkomen terecht, een verwijzing voor naar art. 36 der Oorlogswet bepalende dut niet-militairen opgeroepen om deel uit te maken van de militaire macht, bijv. tot hulpverleening, als militairen worden aangemerkt. Maar welke krijgstuchtelijke straffen zijn nu voor deze militairen van toepassing? Of moeten zij allen maar zonder onderscheid als „mindere militairen" worden behandeld? [1])

De Landsdrukkerij heeft het werk typographisch goed verzorgd en in handig formaat gekleed. Voor de noten is wel een wat èrg fijn lettertype gekozen. De brocheering is aanvankelijk eenigszins stug.

Wij hopen dat de samensteller met zijn ook nù weer gebleken onverflauwde belangstelling in alles wat het militair recht betreft. veel succes van zijn arbeid zal hebben. Moge het werk spoedig in veler handen zijn.

d.W.

---

[1]) Ook in Duitschland is het krijgstuchtelijk recht op sommige categoriën van burgerpersonen van toepassing. De bepalingen der Disziplinarstrafordnung gelden dan „entsprechend".

Ten aanzien dier burgers zijn „bei der Wahl der Strafe ihre Bildungsstufe und ihre Stellung im burgerlichen Leben zu berucksichtigen. Gescharfter Arrest ist gegen Frauen unzulassig." ($ 28 Disziplinarstrafordnung fur das Heer.) Zie voor de legervolgelingen nog Dietz, Disziplinarstrafordnung fur das Heer, 1940, blz. 408a-408c.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Hertogenbosch.

Vonnis van 19 April 1940.

President: Mr. K. C. J. M. Sassen (plv.).

Leden: Gep. Kolonel A. van Lieshout, Gep. Luitenant-Kolonel J. T. van Beijeren, Gep. Majoor H. W. G. Holland en Ritmeester G. F. Immink.

Auditeur-Militair: Mr. J. R. Th. Wijers (plv.).

Raadsmaii: Mr. J. van den Dungen.

Vermindering van straf wegens xeer flink gedrag tijdens de oorlogsdagen.

Diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldige zich den toegang fot de plaats des misdrijfs heeft verschaft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking, meermalen gepleegd (wegneming, door een korporaal tezamen met een soldaat, op verschillende tijdstippen, van eene hoeveelheid koffie, thee, suiker, enz., na verbreking van de sloten en van het vliegengaas op de deuren van de verfrekken waar die goederen xich bevonden).

Be Krr. veroordeelt resp. tot 3 *maanden en 4 maanden gevangenisstraf.*

Het H.M.G. legt dexe straffen VOORWAARDELIJK *op, proeftijd één jaar, daarbij ten aanzien van den tweeden bellaagde in het bijzonder in aanmerking nemende het feit, dat deze zich tijdens de oorlogsdagen zeer flink heeft gedragen, hebbende hij o.a. vrijwillig getracht* een *zwaar gewonden luitenant onder hevig vuur terug te halen.*

Het Hof acht verder den eersten beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. Verlaging tot den stand van soldaat, ONVOORWAARDELIJK

In de zaak van den Auditeur-Militair hij den Krijgsraad voor de Landmacht ter standplaats 's-Hertogenbosch, r.o. eischer. op en jegens:

1. W. Th. v. d. H., oud 30 jaar. geboren te Leiden,
2. R. J. v. d. V., oud 25 jaar, geboren te Zwolle,

resp. gewoon dienstplichtig-korporaal en gewoon dienstplichtig-soldaat van het 2e Eskadron, 4e Depôt-Afdeeling, Depôt Cavalerie te Scheveningen, beklaagden en gerequireerden in persoon.

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LANDMACHT TER STANDPLAATS 'S-HERTOGENBOSCH,

Gezien de processalc stukken, door den eischer r.o. met zijne genomen conclusie onder behoorlijken inventaris overgelegd:

O. dat de beklaagden hebben erkend, dat zij het Rijk in bovengenoemde hoedanigheid dienen;

O. dat blijkens overgelegde extracten-stamboek de beklaagden resp. op 2 April 1929 en 1 Juli 1935 zijn ingelijfd bij het 1e Regiment Huzaren, de beklaagde v. d. H. op 3 April 1930 is bevorderd tot korporaal, resp. op 28 Juni 1930 en 30 September 1936 met groot verlof zijn vertrokken en laatstelijk op 29 Augustus 1939 van groot verlof zijn teruggekeerd en tijdens het plegen van na te melden feit nog niet weer met groot verlof waren vertrokken;

O. dat den beklaagden aan den voet van het hun op 11 April 1940 beteekende schriftelijk bevel tot bijeenkomen van den Krijgsraad is ten laste gelegd: dat zij op verschillende tijdstippen in of omstreeks de maand September 1939 te Scheveningen, gemeente 's-Graveiihage, tezamen en in vereeniging, althans ieder voor zich, een hoeveelheid koffie, thee, suiker, lucifers en linnengoed, althans een hoeveelheid goederen. toebehoorend aan D.S., althans aan een ander dan aan hen beklaagden, met het oogmerk van mederrechtelijke toeëigening hebben weggenomen, zulks na deze goederen onder hun bereik te hebben gebracht door verbreking van de sloten en van het vliegengaas op de deuren van de vertrekken, waar die goederen zich hevonden:

O. dat beklaagden — ieder voor zich — hebben verklaard:

beklaagde v. d. H.: dat hij in begin September 1939 diende bii het 2e Eskadron, 4e Depôt Afdeeling Cavalerie, dat van 1 tot 27 September 1939 gelegerd war in het Casino te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage; dat hij in die dagen nog al eens behulpzaam was bij timinerwerkzaamheden in het Casino; dat hij als zoodanig vaak in het sousterrein kwam om planken en houten schotten op te zoeken teneinde deze in het Casino op te stellen; dat bijna altijd zijn medebeklaagde in zijn gezelschap was; dat ook de dpl. B. wel eens in hun gezelschap was; dat hij eenmaal inet zijn mede-beklaagde deuren van verschillende vertrekken in het sousterrein openbrak; dat B. eenmaal hierbij tegenwoordig was; dat hij, beklaagde, eerst het gaas voor de deur verwijderde, zijn arm door de opening stak en van binnen uit de deur opende; dat zijn mede-beklaagde en hij, beklaagde, bij verschillende gelegenheden diverse hoeveelheden levensmiddelen uit dat sousterrain wegnamen; dat hij, beklaagde, voor zich alleen koffie en thee wegnam, welke hij des avonds na den dienst naar zijn huis te Leiden bracht; dat hij eenmaal een pak met een bode naar huis verzond; dat hij van niemand toestemming kreeg de door hem, beklaagde, ontvreemde goederen weg te nemen en zich toe te eigenen;

beklaagde v. d. V.: dat hij begin September 1939 als gewoon dpl. huzaar diende bij het 2e Eskadron, 4e Depôt Afdeeling Cavalerie, dat van 1 tot 27 September gelegerd was in het Casino te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage; dat hij in die dagen bij timmermanswerkzaamhrden aldaar hielp; dat hij als zoodanig vaak in het sousterrain kwam om planken en houten schotten te zoeken ten-

einde deze in het Casino op te stellen; dat zijn medebeklaagde bijna altijd in zijn gezelschap was; dat ook de dpl. B. wel eens in hun gezelschap was; dat hij meermalen zag, dat zijn mede-beklaagde verschillende vertrekken in het sousterrain openbrak; dat B. hierbij eenmaal tegenwoordig was; dat zijn mede-beklaagde dan eerst het vliegengaas op de deuren openbrak; zijn arm door de opening stak en van binnenuit de deur opende; dat hij, beklaagde, ook eens probeerde de deur te openen, maar hierin niet slaagde; dat zijn medrbeklaagde voor dit openen gereedschappen gebruikte. welke hij van huis meebracht; dat zijn mede-beklaagde en hij, beklaagde, bij veischillende gelegenheden diverse hoeveelheden levensmiddelen zooals koffie, thee, suiker en lucifers uit dat sousterrain wegnamen; dat hij deze goederen met 14 servetten. welke hij ook vandaar wegnam, in een koffer en een kist pakte en naar Zwolle zond; dat hij van niemand toestemming kreeg de door hem, beklaagde, ontvreemde goederen weg te nemen en zich toe te eigenen;

O. dat de navolgende getuigen — ieder voor zich — hebben verklaard en met eede bevestigd:

1°. H.B., 24 jaar, gewoon dienstpl. soldaat bij 3-III-2e Regiment Wielrijders: dat hij begin September 1939 als gewoon dpl. soldaat diende bij het 2e Eskadron, 4e Depôt Afdeeling Cavalerie, dat van 1 tot 27 September gelegerd was in het Casino te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage; dat hij in die dagen belast was met timmermanswerkzaamheden in het Casino, waarbij hij vaak door den beklaagde v. d. V. geholpen werd; dat beklaagde v. d. H. zich vaak bij hen voegde; dat eigenlijk de beklaagden altijd samen waren; dat hij, getuige, vaak beneden in het sousterrain kwam om planken en houten schotten te zoeken; dat beklaagden op een goeden dag zijn, getuige's, aandacht vestigden op de in het sousterrain aanwezige levensmiddelen, zooals koffie, suiker, thee, lucifers; dat er in het sousterrain ook een hoeveelheid linnengoed lag; dat hij zag, dat de beklaagden koffie, thee en suiker uit het sousterrain naar boven naar hun kamer namen; dat beklaagde v. d. H. deze goederen ná afloop van den dienst naar zijn vrouw te Leiden bracht; dat hij weet. dat beklaagde v. d. V. 2 pakjes, 1 doos en 1 koffer met deze goederen naar zijn, v. d. V.'s huis te Zwolle zond; dat, toen hij, getuige, in October eens bij beklaagde v. d. V. te Zwolle op bezoek was, deze hem, getuige, een servet toonde, dat hij, v. d. V. uit het Casino te Scheveningen had medegenomen; dat, om zich toegang te verschaffen tot dat gedeelte van het sousterrain. waar de levensiniddelen waren opgeborgen, hij getuige, zag, dat beklaagde v. d. H. het gaas van de deur openboog, zijn arm door dit gat stak en zoo het slot opende;

2°. D.S., 53 jaar, directeur-restaurateur, wonende te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage: dat op 24 Augustus 1939 het Casino te Scheveningen voor legering van militairen werd gevorderd; dat door hem toen het sousterrain, nadat daarin vele goederen waren opgeborgen, werd afgesloten; dat toen op 1 September 1939 het

2e Eskadron, IVe Depôt-Afdeeling Cavalerie het Casino betrok, de deuren en de afsluitingen nog in denzelfden toestand verkeerden als op 24 Augustus 1939; dat alle toegangen tot het sousterrain in den avond van 1 September 1939 absoluut waren afgesloten; dat hem, getuige, op 26 September 1939 werd medegedeeld, dat de deuren welke toegang gaven tot het sousterrain, waren geforceerd; dat hij, getuige, toen constateerde, dat van de dubbele deur het slot was verwrongen, terwijl de grendel, waarmede deze deur van onderen gegrendeld was, geheel bleek geweken te zijn; dat ook de houten betimmering, aangebracht voor den boventoegang tot de trap, welke naar de in het sousterrain gelegen linnenkamer voert, weggebroken was, terwijl de verschillende deuren van de afzonderlijke vertrekken van het sousterrain, welke alle met slot en sleutel waren gesloten, opengemaakt bleken te zijn, en slechts provisorisch waren gesloten; dat hem bleek, dat uit de linnenkamer diverse stukken linnengoed waren ontvreemd en uil het levensmiddelenmagazijn vele levensmiddelen als koffie, thee, suiker, lucifers en conserven waren gestolen; dat hij aan niemand toestemming gaf om zich met geweld toegang tot het sousterrain te verschaffen en zich daaruit goederen toe te eigenen; dat de goederen hem in eigendom toebehoorden;

O. dat — nu het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder de feiten zijn gepleegd — door den inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebezigd ten aanzien van hem, door wien ze werd afgelegd — de Krijgsraad de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagden het navolgende ten laste gelegde hebben begaan, t.w.: dat zij op verschillende tijdstippen in of omstreeks de maand September 1939 te Scheveningen, gemeente 's-Gravenhage, tezamen en in vereeniging een hoeveelheid koffie, thee, suiker, lucifers en linnengoed, toebehoorend aan D.S.. met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening hebben weggenomen, zulks na deze goederen onder hun bereik te hebben gebracht door verbreking van de sloten en van het vliegengaas op de deuren van de vertrekken, waar die goederen zich bevonden;

Gezien de artikelen: 2, 60. 62 Wetboek van Militair Strafrecht, 76 en 93 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 10, 27, 57, 310 en 311 Wetboek van Strafrecht, en artikel 197 van de Rechtspleging bij de Landmacht;

Recht doende in naam der Koningin!

Verklaart wettig en overtuigend bewezen hetgeen hierboven als zoodanig is aangenomen, zoomede de schuld van beklaagdcn daaraan.

Qualificeert het voor ***ieder*** der beklaagden als:

Diefstal door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijfs heeft verschaft en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking, meermalen gepleegd;

Veroordeelt den beklaagde v. d. H. tot drie maanden gevangenisstraf en den beklaagde v. d. V. tot vier maanden gevangenisstraf;

Bepaalt dat de tijd door de veroordeelden vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht, bij de uitvoering van de opgelegde gevangenisstraf: ten aanzien van den veroordeelde v. d. H. van 9 October tot 11 November en van 6 December tot 23 December 1939 en ten aanzien van veroordeelde v. d. V. van 11 October tot 11 November 1939 en van 6 December tot 23 December 1939, zal worden in mindering gebracht.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 27 Augustus 1940.

President: Mr. Dr. W. A. J. M. Fick (fung.).

Leden: Vice-Admiraal B. Schreuders, Luitenant-Generaals M. Belzer en P. J. van Munnekrede, Vice-Admiraal A. Vos, Mr. J. R. Onnen (plv.).

Advocaat-Fiskaal: Mr. L. B. J. Vermeulen (fung.).

Raadsman: Mr. J. Spanjersberg, te 's-Gravenhage.

In de zaak van den Auditeur-Militair bij den Krijgsraad te 's-Hertogenhosch, appellant van een vonnis op den 19en April 1940 door dien Krijgsraad ten laste van de na te noemen beklaagden gewezen, voor wie ten deze optreedt de Advocaat-Fiskaal voor de Zee- en Landmacht, tegen:

1. W. Th. v. d. H., oud 30 jaar, geboren te Leiden, gewoon dienstplichtig-korporaal. laatstelijk gediend hebbende bij het 2e Depôt-Eskadron, 4e Depôt-Afdeeling, Depôt Cavalerie. thans bij de 4e Afd., 85e Korps van den Ophouwdienst te Apeldoorn;

2. R. J. v. d. V., oud 25 jaar, geboren te Zwolle, gewoon dienstplichtig-soldaat, laatstelijk gediend hebbende bij het 2e Depôt-Eskadron, 4e Depôt-Afdeeling, Depôt Cavalerie, thans met groot verlof, wonende te Zwolle, gerequireerden in persoon, geïntimeerden, die sub 1°. bijgestaan door zijn raadsman;

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de akte van appél;

Gezien de oproepingen, vanwege den Advocaat-Fiskaal aan de beklaagden beieekend;

Gezien het vonnis in eersten aanleg gewezen;

Gehoord de beklaagden, zoo in hun antwoorden als in de middelen van verdediging door hen en namens beklaagde sub 1°. door diens raadsman aangevoerd;

Gehoord den Advocaat-Fiskaal in zijne schriftuur van eisch met conclusie tot bevestiging van het vonnis van den eersten rechter en bovendien tot verlaging van beklaagde v. d. H. tot den stand van soldaat;

O. dat de behandeling dezer zaak in hooger beroep, het Hof tol geene andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagden opgelegde gevangenisstraf, daar aan het Hof termen zijn voorgekomen, die straf aan beklaagden voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet, waarbij het Hof t.a.v. beklaagde v. d. V. in het bijzonder in aanmerking neemt het feit, dat deze zich tijdens de oorlogsdagen zeer flink heeft gedragen, hebbende hij o.a. met enkele anderen vrijwillig getracht een zwaar gewonden luitenant onder hevig vuur terug te halen, hoewel dit niet mocht gelukken; dat het Hof zich alzoo overigens vereenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hooger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen;

O. dat het Hof bovendien den beklaagde v. d. H., op grond van liet door hem begane feit ongeschikt acht, in den door hem bekleeden rang te blijven dienen;

Toepassende de artikelen bereids in 's Krijgsraads vonnis en in deze sententie vermeld, alsmede artikel 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht en de artikelen 14a, 14b van het Wetboek van Strafrecht, 13, l 5 van het Wetboek van Militair Strafrecht, junctis de artikelen 75, 76d en 77 van 's Hofs Provisioneele Instructie;

Recht doende in hooger beroep!

Bevestigt het vonnis, waarvan is geappelleerd, met overneming der gronden:

Verlaagt den beklaagde W. Th. v. d. H. tot den stand van soldaat;

Beveelt, dat uitsluitend de bij het vonnis aan beklaagden opgelegde gevangenisstraf niet zal worden ondergaan, tenzij het Hof later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelden zich vóór het einde van een proeftijd, hierbij bepaald op één jaar, hebben schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of, militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, no. l, van de Wet op de Krijgstucht. dat van ernstigen aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, nos 2-6, van die Wet;

Bevestigt het vonnis voor al het overige.

Krijgsraad voor de Landmacht te "s-Gravenhage.

Vonnis van 1 Augustus 1940.[1])

President: Mr. A. W. d. van Vrijberghe de Coningh (plv.).

Leden: Luitenant-Kolonels H. D. Scherpenhuyzen en F. H. Wanninkhof, Majoor A. J. J. M. Lohmeyer en Kapitein M. Goote.

Auditeur-Militair: Mr. E. van der Kun (plv.).

Raadsman: Mr. F. A. Kokosky, te Amsterdam.

Poging tot moord.

Drie jaren gevangenisstraf met ontslag zonder ontzetting. (Eisch: xes jaar en zes maanden met ontslag met ontxatting.)

Bij den beklaagde heeft, vóór het plegen van het misdrijf, bestaan kalm beraad en rustig overleg. Hij heeft gehandeld ter uitvoering van een tevoren genomen besluit en beraamd plan, mitsdien met voorbedachten rade.

Met het stuk ijzer, waarmede beklaagde een slag op het hoofd gaf, kunnen door zijn zwaarte en daardoor groot slagvermogen — terwijl men slaande met dat stuk ijzer den slag niet meer kan controleeren of inhouden — verwondingen met doodelijken afloop worden toegebracht.

De Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage

heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van: den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen: J. K. oud 26 jaar, geboren te Ambt-Almelo, gewoon dienstplichtig-soldaat-ziekenverzorger van de Groep Staf Nieuwersluis, thans gedetineerd in het Huis van Bewaring te 's-Gravenhage, beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman Mr. F. A. Kokosky.

De Krijgsraad voornoemd,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de ierechtzitting van den Krijgsraad van 19 Juli 1940, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur, strekkende tot schuldigverklaring van beklaagde aan: .,Poging tot moord" en veroordeeling tot eene gevangenisstraf van zes jaar en zes maanden, met aftrek voorarrest vanaf 24 November 1939 en ontslag uit den militairen dienst. met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Gezieii de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouclen onderzoek;

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

---

[1]) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof **d.d.** 17 September 1940 bevestigd.

O., dat den beklaagde is ten laste gelegd:
dat hij in den nacht van 19 op 20 November 1939 te Tilburg met het voornemen opzettelijk en met voorbedachten rade N. v. d. W. van het leven tc berooven en daartoe gewapend met een zware staaf ijzer welke hij met dit oogmrrk in den avond van 19 November 1939 van Baambrugge, waar hij, beklaagde, toen gelegerd was, naar Tilburg in de woning van v. d. W. had medegenomen, zich heeft begeven in een in die woning gelegen donker vertrek, waarvan hij wist, dat dit het slaapvertrek was, waar v. d. W. toen spoedig zou binnenkomen, teneinde dezen in dat vertrek op te wachten cn toen, nadat v. d. W. dat slaapvertrek was binnengekomen en aldaar het licht had ontstoken, opzettelijk en gewelddadig dien v. d. W. met de zware staaf ijzer onverhoeds een slag op het hoofd heeft gegeven, waarop deze kwam te vallen en vervolgens, nadat v. d. W. weer overeind kwam. op dezen is toegesprongen en hem opzettelijli en gewelddadig met een Engelschen sleutel meerdere harde slagen op het hoofd heeft toegebracht, waardoor die v. d. W. bloedend werd verwond. zijnde de uitvoering van beklaagde's voornemen, niet voltooid alleen tengevolge van de van beklaagde's wil onafhankelijke omstandigheid, dat de toegebrachte slagen niet doodelijk waren;

althans, dat hij op tijd en plaats als voormeld opzettelijk en met voorbedachten rade genoemden v. d. W. zwaar heeft mishandeld door, na onder dezelfde omstandigheden te hebben gehandeld als bovenomschreven, dien v. d. W. opzettelijk en gewelddadig met bovenbedoelde staaf ijzer onverhoeds een slag op het hoofd te geven en daarna als bovenomschreven dien v. d. W. opzettelijk en gewelddadig met een Engelschen sleutel meerdere harde slagen op het hoofd toe te brengen, tengevolge van een en ander genoemde v. d. W. een breuk in den schedel. een hersenschudding en meerdere diepe bloedende wonden op en aan het hoofd bekwam;

O., dat de beklaagde heeft verklaard:
dat hij in den avond van 19 November 1039 met zijn motorrijwiel reed van Loenersloot naar Tilburg; dat hij in den binnenzak van zijn overjas ren groot stuk ijzer medenam, welk stuk ijzer hij een dag tevoren op den zolder van het ziekenverblijf in Loenersloot had gevonden en toen apart had gelegd om het mede te nemen naar Tilburg; dat hij dit stuk ijzer mede naar Tilburg nam, omdat hij een onderhoud wilde hebben met v. d. W.; dat hij, toen hij te Tilburg aankwam, zijn motor parkeerde op den Heuvel en daarna naar de woning van v. d. W., Prinses Julianastraat .... ging; dat hij wist, dat v. d. W. niet thuis was; dat Mevrouw v. d. W. voor het raam op hem, beklaagde, stond te wachten en hem, beklaagde, binnenliet; dat hij, beklaagde, met v. d. W. moeilijkheden had; dat hij, toen hij binnen was, zijn overjas en zijn regenjas uittrok; dat hij v. d. W. bij diens thuiskomst wilde spreken; dat hij wist, dat v. d. W. eerst om ongeveer drie uur zou thuiskomen;

dat Mevrouw v. d. W., toen het drie uur geworden was, tegen hem, beklaagde. zeide, dat hij weg moest gaan; dat hij, beklaagde,

daarop het stuk ijzer uit zijn overjas haalde en dit aan haar liet zien; dat hij, toen hij te ongeveer 4.30 uur dien nacht bij de woning een auto hoorde stoppen, de trap naar het portaal afholde, de slaapkamer van v. d. W. binnenging en mrt het stuk ijzer in de linkerhancl ongeveer midden in die kamer ging staan; dat hij het licht niet had aangedaan en de toegangsdeur had gesloten; dat de deur na enkele minuten openging en het licht werd opgedraaid; dat van der W. stil stond en vroeg: ,,Wie bent U?" en ,,Wat moet jij hier?"; dat hij, beklaagde, v. d. W. met het stuk ijzer een klap op het voorste gedeelte van het hoofd gaf; dat v. d. li'. naar rechts op den grond viel; dat hij, beklaagde, het stuk ijzer kwijt was; dat v. d. W. opstond en op hem, beklaagde, toekwam; dat hij. beklaagde. een Engelschen sleutel greep en v. d. W. daarmede een slag op het achterhoofcl gaf; dat v. d. W. voorover viel tusschen het raam en het bed; dat hij, beklaagde, daarna over het bed heen v. d W. een slag met dien sleutel gaf en, toen v. d. W. opstond, wederom een klap; dat hij, toen hij bloed zag, vluchtte;

dat de hem getoonde Engelsche sleutel en het stuk ijzer de voorwerpen zijn, waarover hij bovenstaande verklaarde:

O., dat H. C. v. d. W., oud 51 iaar. theaterdirecteur. wonende te Tilburg, als getuige heeft verklaard en met ecde bevestigd:

dat hij op 20 November 1939 in den voormiddag om ongeveer 4.30 uur per taxi kwam aan zijne woning in de Prinses Julianastraat .... te Tilburg; dat hij de voordeur met zijn huissleutel openmaakte; dat hij een actetasch met een bedrag van ongeveer f 2300 in zijn linkerhand had; dat hij de voordeur achter zich sloot en daarna de deur van zijn slaapkamer, recht tegenover den ingang van zijn woning opende; dat hij zijn slaapkamer binnentrad en zijn rechterhand uitstak om den schakelaar rechts naast de deur om te zetten; dat hij, op die kamer gekomen, plotseling een slag met een hard voorwerp op het voorste gedeelte van zijn hoofd kreeg; dat hij, omdat hij het voelde bloeden, met de rechterhand langs zijn voorhoofd veegde; dat hij, nadat hij nog een pas in de kamer gedaan had, op een meter afstand een manspersoon zag staan; dat hij duidelijk zag, dat die man iets in de handen had; dat hij dien man beide handen zag opheffen en op hetzelfde oogenblik een tweeden slag op zijn hoofd kreeg, nu meer op het linkergedeelte van het voorste gedeelte van zijn hoofd; dat hij op zijn aanvaller toeliep, doch dat deze hem ontweek in de richting van den tweeden schakelaar bij de deur links achter in de kamer; dat het plotseling donker werd, waarna zijn aanvaller tegen hem, getuige, aanliep; dat hij, getuige, het voorwerp greep, dat die aanvaller in de hand had, waarna hij, getuige, het afnam; dat hij voorover viel met het hoofd ergens tegen aan; dat hij op dat moment met zijn hoofd in de richting van den rechterachterhoek van de kamer en met zijn voeten in de richting van de toegangsdeur lag; dat onmiddellijk daarna het licht weer aanging; dat hij door het vele bloedverlies niets kon zien; dat hij een groot aantal klappen op zijn achterhoofd kreeg; dat hij zich daarna niets

meer weet te herinneren, totdat hij het politiebureau is binnengeloopen;

dat zijn aanvaller burgerkleeding aan had, doch zonder overjas, zonder handschoenen en zonder hoofddeksel;

dat het hem getoonde stuk ijzer, wat vorm en gewicht betreft, ovcrcenkomt met het voorwerp, dat hij aan zijn aanvaller heeft ontnomen; dat hij dat, in zijn handen houdende, heel duidelijk voelt;

O., dat A. A. P. Ferket, oud 28 jaar, arts, wonende te Tilburg, als getuige-deskundige onder eede heeft verklaard:

dat hij op 20 November 1939 te ongeveer 5.30 uur H. v. d. W., die in den loop van den morgen in het St. Elisabethziekenhuis te Tilburg was binnengebracht, aldaar zag;

dat hij een twaalftal wonden aan het hoofd constateerde, welke verspreid waren over het behaarde hoofdgedeeltc; dat er twee wonden bij maren, welke doordrongen tot in het bot van den schedel; dat hij voorts een snijwond boven op het voorhoofd constateerde; dat er door hem, deskundige, verschijnselen van hersenschudding werden geconstateerd; dat er bij de verdere behandeling kwam vast te staan, dat rr wel degelijk van een lichte hersenschudding sprake was; dat v. d. W. erg opgewonden was en slecht reageerde; dat de hoofdwonden flink bloedden; dat eenige dagen later een röntgenfoto weid gemaakt, waarbij vast kwam te staan, dat de schedel ren kleine indeuking met een breuk vertoonde;

O., dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovenvcrmelde hoedanigheid dient en tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde feit diende;

O., dat de Krijgsraad op grond van den inhoud der torenstaanrle bewijsmiddelen de overtuiging heeft verkregen en mitsdien bewezen acht, dat beklaagde het navolgende hem primair ten laste gelegde heeft begaan, alsmede de schuld van beklaagde daaraan, te weten:

dat hij in den nacht van 19 op 20 November 1939 te Tilburg met het voornemen opzettelijk en met voorbedachten rade H. v. d. W. van heb leven te berooven en daartoe gewapend met een zware staaf ijzer, welke hij met dit oogmerk in den avond van 19 November 1939 naar Tilburg in de woning van v. d. W. had medegenomen, zich heeft begeven in een in die woning gelegen donker vertrek, waarvan hij wist dat dit het slaapvertrek was, waar v. d. W. toen spoedig zou binnen komen, teneinde dezen in dat vertrek op te wachten en toen, nadat v. d. W. dat slaapvertrek was binnengekomen en aldaar het licht had ontstoken, opzettelijk en gewelddadig dien v. d. W. met de zware staaf ijzer onverhoeds een slag op het hoofd heeft gegeven, waarop deze kwam te vallen, en vervolgens, nadat v. d. W. weer overeind kwam, op dezen is toegesprongen en hem opzettelijk en gewelddadig met een Engelschen sleutel meerdere harde slagen op het hoofd heeft toegebracht, waardoor die v. d. W. bloedend werd verwond, zijnde de uitvoering van beklaagde's voornemen, niet voltooid alleen tengevolge van de van beklaagde's wil onaf-

hankelijke omstandigheid, dat de toegebrachte slagen niet doodelijk waren;

O., meer in het bijzonder omtrent hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd in de woorden: „met het voornemen opzettelijk en met voorbedachten racle H. v. d. W. van het leven te berooven", hetgeen mede hierboven is bewezen verklaard;

O. dienaangaande en hierbij uitsluitend rekening houdend met hetgeen hiervoor is gerelateerd:

dat beklaagde in den avond van 19 November 1939 met zijn motorrijwiel reed van Loenersloot naar Tilburg; dat hij in de binnenzak van zijn overjas een groot stuk ijzer medenam, welk stuk ijzer hij een dag tevoren op den zolder van het ziekenverblijf in Loenersloot had gevonden en het toen apart had gelegd om het mede te nemen naar Tilburg; dat hij, toen hij te Tilburg aankwam, zijn motor parkeerde op den Heuvel en daarna naar de woning van v. d. W. ging; dat hij met van der W. moeilijkheden had; dat hij wist, dat v. d. W. eerst om drie uur thuis zou komen; dat hij, toen hij te ongeveer 4.30 uur dien nacht bij de woning van v. d. W. een auto hoorde stoppen, de trap naar het portaal afholde, de slaapkamer van v. d. W. binnenging en met het stuk ijzer in de linkerhand ongeveer midden in de kamer ging staan; dat hij het licht niet had aangedaan en de toegangsdeur had gesloten.

O., dat de Krijgsraad aanneemt, dat voor en op den tocht van beklaagde per motor van Loenersloot naar Tilburg en tijdens het verblijf van beklaagde in de woning van v. d. W. voor beklaagde heeft bestaan tijd en gelegenheid tot kalm beraad en rustig overleg;

dat de Krijgsraad ook aanneemt, dat dit kalm beraad en rustig overleg toen inderdaad bij beklaagde heeft bestaan, en wel op de volgende gronden:

dat beklaagde het groote stuk ijzer daags tevoren apart legde, het op zijn reis per motor van Loenersloot naar Tilburg medenam; dat beklaagde den avond cn den daarop volgenden nacht in de woning van v. d. W. verbleef; dat beklaagde, toen hij te ongeveer 4.30 uur dien nacht bij de woning van v. d. W. een auto hoorde stoppen, de slaapkamer van v. d. W. binnenging en met het stuk ijzer in de hand in de kamer ging staan;

O., dat de Krijgsraad aanneemt, dat beklaagde derhalve heeft gehandeld ter uitvoering van een tevoren genomen besluit en beraamd plan om H. v. d. W. van het leven te berooven na kalm beraad en rustig overleg en mitsdien met voorbedachten rade;

O. dat naar Krijgsraads oordeel met het ten processe overgelegde en aan beklaagde getoonde stuk ijzer, met welk stuk beklaagde, na zich in de slaapkamer van v. d. W. te hebben opgesteld, v. d. W. bij diens binnenkomst een slag op het hoofd gaf, door zijn zwaarte en daardoor groot slagvermogen — terwijl men slaande met dat stuk ijzer den slag niet meer kan controleeren of inhouden — verwondingen met doodelijken afloop kunnen worden toegebracht;

O., dat de Krijgsraad niet bewezrn acht hetgeen beklaagde meer

of anders is ten laste gelegd dan hierboven als bewezen is aang - nomen;

O., dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Poging tot moord", voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 289 Wetboek van Strafrecht, juncto artikel 45 van dat Wetboek;

O., dat de Krijgsraad, gelet op den ernst van het gepleegdr feit, de omstandigheden waaronder het is gepleegd, en op het gedrag van beklaagde in den militairen dienst, zooals dit uit het afschrift van de straflijst van beklaagde is gebleken, alsmede op zijn persoonlijke omstandigheden, gelijk deze bij het onderzoek ter terechtzitting zijn gebleken, van oordeel is, dat de hieronder genoemde straffen moeten worden opgelegd;

Gezien, behoudens voormelde artikelen, de artikelen 1, 23, 60 t/m 62 Wetboek van Militair Strafrecht. 60 Wet op de Krijgstucht, 10 en 27 Wetboek van Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan liet hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt den beklaagde tot een gevangenisstraf voor den tijd van drie jaren;

Bepaalt, dat de tijd door den veroordeelde vóór de tenuitvoerlegging van dit vonnis in voorloopige hechtenis doorgebracht bij de uitvoering van de opgelegde straf van 24 November 1939 af in mindering zal worden gebracht;

Ontslaat beklaagde uit den militairen dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

Beveelt de vernietiging van het in beslaggenomen stuk ijzer en den Engelschen sleutel.

Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië.

Sententie van 15 December 1939.

President: Mr. L. M. Schoorel.

Leden: gep. generaal-majoor tit. der infanterie Dr. P. van Hulstijn, kolonel tit. der infanterie M. E. A. van Goor, gep. schout-bij-nacht D. Scalongne en Mr. J. H. Peter.

Advocaat-fiskaal: Mr. H. van Santwijk.

Raadsman: officier van administratie 2e klasse: C. van der Stad.

***Verduistering meermalen gepleegd** (toeëigening, **op verschillende** tijdstippen, van **in totaal f 41,63**, toebehoorende **aan een** kegelclub*

en welke gelden beklaagde als fungeerend penningmeester van die club onder zich had).

De Krr. heeft de verschillende feiten ten onrechte als ééne voortgezette handeling beschouwd. Niet is komen vast te staan, dat de gepleegde handelingen het uitvloeisel zijn geweest van eenzelfde wilsbesluit, immers de door beklaagde verstrekte „leeningen" geheel afzonderlijk hebben plaats gehad en evenmin in verband staan met de door hem voor eigen behoefte uit de kas genomen gelden, xoodat hier niet kan worden gesproken van ééne voortgezette handeling.

Verder de straf, als eenigszins te licht, in verband met beklaagdes persoonlijkheid en den inhoud van zijn conduiteboekje, verzwaard.

in de zaak aanhangig voor het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, tusschen den Fiskaal bij den Zeekrijgsraad te Soerabaja, ratione officii. appellant en H., stamboeknummer ...., oud 22 jaren, geboren te Hellevoetsluis, laatstelijk gediend hebbende als pijper der 2de klasse bij de Marinekazerne „Oedjoeng" te Soerabaja. beklaagde-geappelleerde.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Gezien het vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, gewezen op 24 October 1939 en op denzelfden datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken, waarvan appel, waarbij beklaagde, met vrijspraak van hetgeen hem anders is ten laste gelegd dan bewezen verklaard. terzake van het hem overigens ten laste gelegde [1]) is schuldig verklaard aan het misdrijf van: .,Verduistering, meerdere malen gepleegd, alle feiten beschouwd als één voortgezette handeling" en deswege veroordeeld tot gevangenisstraf voor den tijd van *drie weken*, met last tot de terugave van het ten processe aanwezige kasboekje aan den korporaal-torpedomaker J. C. W. Graat, penningmeester van de kegelclub .,Meer Kegels Om", na verloop van acht dagen nadat het vonnis in kracht van gel\-ijsde zal zijn gegaan;

Gelet op de door den Fiskaal bij voornoemden Zeekrijgsraad op 27 October 1939, dus tijdig, gedane aanteekening van hooger beroep van dat vonnis;

---

[1]) De telastelegging luidde:

„dat hij te Soerabaja op verschillende tijdstippen gedurende het tijdvak van 1 Maart—19 Mei 1939 opzettelijk verschillende bedragen in geld tot een totaal bedrag van f 41,63 of daaromtrent, welke pelden geheel of ten deele toebehoorden aan de kegelclub. „Meer kegels om", althans geheel of ten deele aan een ander of aan anderen dan aan hem, beklaagde, en welke gelden hij in zijn hoedanigheid van fungeerend penningmeester van voormelde club, als zoo anders dan door misdrijf, onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigend."

Dit telastegelegde is bewezen verklaard met dien verstande, dat hij opzettelijk zich verschillende bedragen tot een totaal van f 41,63 wederrechtelijk heeft toegeëigend en dat deze gelden toebehoorden aan voormelde kegelclub.

Gezien de oproeping van beklaagde in hooger beroep dd. 4 December 1939 en het relaas van beteekening daarvan dd. 8 December d.a.v.;

Gehoord den door den Advocaat-Fiskaal voor de Land- en Zeemacht in Nederlandsch-Indië, Meester H. van Santwijk, genomen en daarna schriftelijk overgelegden eisch in appel dd. 15 December 1939, daartoe strekkende:

dat het Hoog Militair Gerechtshof van Nederlandsch-Indië, met ontvangst van het appèl, het vonnis van den Zeekrijgsraad te Socrabaja zal vernietigen voor wat betreft de qualificatie en de opgelegde hoofdstraf;

en dienaangaande opnieuw rechtdoende het bewezen-verklaarde zal omschrijven als:

„Verduistering meermalen gepleegd";

beklaagde te dier zake zal veroordeelen tot gevangenisstraf voor den duur van *zes* weken:

met bevestiging overigens van liet beroepen vonnis;

Gelet op hetgeen door en namens beklaagde ter 's Hofs terechtzitting is aangevoerd;

Gezien de stukken;

O., dat beklaagde heeft verzocht hem voor de behandeling van zijn zaak in appel een raadsman te willen toevoegen en wel te willen aanwijzen den officier van administratie der 2e klasse C. van der Stad, dienende bij he Marinevliegkamp Morokrembangan te Socrabaja, aan welk verzoek is voldaan. zoodat deze officier ter terechtzitting is verschenen en de verdediging heeft voorgedragen;

O., dat ten deze naar behoorcn is geprocedeerd en de Zeekrijgsraad op de gronden en middelen in het beroepen vonnis vermeld, terecht een schuldigverklaring en veroordeeling van den beklaagde heeft uitgesproken, doch het misdrevene minder juist heeft omschreven en een straf heeft opgelegd, waarmede het College zich niet kan vereenigen;

O., wat betreft de qualificatie van het misdrevene. dat niet is komen vast te staan, dat de door beklaagde gepleegde handelingen het uitvloeisel zijn geweest van eenzelfde wilsbesluit, immers de door beklaagde verstrekte „leeningen" geheel afzonderlijk hebben plaats gehad en evenmin in verband staan met de daor beklaagde voor eigen behoefte uit de kas genomen gelden, zoodat hier nict kan worden gesproken van één voortgezette handeling;

O., wat betreft de strafmaat, dat in verband met beklaagdes persoonlijkheid en den inhoud van zijn conduiteboekje de opgelegde straf eenigszins te licht voorkomt [1]);

---

[1]) De Krijgsraad had omtrent de op te leggen straf overwogen:
„dat de beklaagde niet zoo spoedig mogelijk het ontvreemde geld heeft terugbetaald, zooals hij op zich had genomen doch maand na maand de door hem ontvangen soldij voor andere dingen heeft besteed, waardoor hij van een zeer groote onverschilligheid heeft blijk gegeven, terwijl bovendien het feit dat hij de door N. en T. terugbetaalde gelden ten eigen bate

O., dat derhalve op bovengenoemde punten het beroepen vonnis moet worden vernietigd, doch overigens als zijnde wel en terecht gewezen dient te worden bevestigd;

Gelet, behalve op de in het beroepen vonnis aangehaalde wetsartikelen (met uitzondering van art. 56 W. v. S.). op art. 209 van de Rechtspleging bij de Zeemacht en de artt. 75 en volgende van de Provisoneele instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof in Nederland;

Recht doende in hooger beroep in naam der Koningin!

Vernietigt het op 24 October 1939 gewezen en op denzelfclen datum in tegenwoordigheid van beklaagde uitgesproken vonnis van den Zeekrijgsraad te Soerabaja, waarvan beroep, ten aanzien van de qualificatie van liet niisdrevene, alsmede van de opgelegde straf;

Verklaart den in hoofde dezes nader aangeduiden beklaagde H., stamboeknummer ...., schuldig aan het misdrijf: „Verduistering meermalen gepleegd";

Veroordeelt hem deswege tot gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Bevestigt overigens het beroepen vonnis.

BESCHIKKING VAN DEN COMMANDANT DER MARINE TE WILLEMSOORD VAN 11 JANUARI 1940.

In een gesprek met een officier een misplaatste opmerking gemaakt.

Niet is komen vast te staan dat klager de bedoeling heeft gehad — zooals in de oorspronkelijke strafreden was omschreven — zich over het marinepersoneel in het algemeen in geringschattenden zin uit te laten. Het opzet daartoe had hij niet. De gebezigde uitdrukkingen, ook al zijn zij niet te kwader trouw gebruikt, dienen echter in een gesprek tusschen een officier en eenige schepelingen als misplaatst te worden beschouwd.

---

heeft aangewend, op beklaagdes mentaliteit een zeer twijfelachtig licht werpt;

dat daar echter tegenover staat, dat het verduisteren van de kasgelden voor beklaagde wel zeer verleidelijk is gemaakt door het hoogst laakbare optreden van getuige N., die immers — in stede van zijn overwicht als meerdere en als voorzitter aan te wenden om beklaagde van zijn misstap terug te houden — hem in zekeren zin tot het plegen van het misdrijf heeft overgehaald;

dat den Raad voorts is gebleken, dat deze getuige zijn aandeel van de leeningen eerst heeft aangezuiverd, toen hij vernomen had, dat het — welhaast tot een gewoonterecht verworden — gebruik van het verstrekken van leeningen uit de kasgelden, aan het licht gekomen was en tot moeilijkheden aanleiding had gegeven;

dat — naar het den Raad voorkomt — de handelingen van N. — die door de mazen van de strafwet is doargeglipt — zeker even laakbaar zijn als die van beklaagde;

dat de Raad dan ook — in het bijzonder gelet op deze omstandigheden — de na te noemen straf in een goede verhouding acht tot het door den beklaagde misdrevene."

Beklag gedeeltelijk gegrond. *Strafreden* gewijzigd. Straf *3 dagen verzwaard* arrest, *gewijzigd* in „eert *(mondelinge)* berisping", welke geacht moet worden te *zijn ten* uitvoer gelegd door het ondergaart van de *straf van* 3 dagen verawaard arrest.

De *gewijzigde* strafreden en straf *zullen* in plaats *van* de oor-*spronkelijke* in strafregister en conduiteboekje worden ingeschreven en ***hij,*** commandant der *Marine, zal daarbij* als strafoplegger worden genoemd.

DE SCHOUT BIJ NACHT, COMMANDANT DER MARINE
TE WILLEMSOORD,

Gezien het beklag van B., stamboeknummer ...., korporaal-machinist z.m.. dienende aan boord Hr.Ms. „Abraham van der Hulst", van den 23en November 1939, houdende dat hij zich wenscht te beklagen over de straf en de omschrijving der strafreden van de hem op 20 November 1939 door den commandant van dien bodem, den luitenant ter zee der 1e klasse P. Wentholt, opgelegde straf van drie dagen verzwaard arrest,

ter zake van „zich op geringschattende en onjuiste wijze uitge-„laten over de diensiprestaties van het marinepersoneel";

Gehoord den klager;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Overwegende, dat het beklag tijdig is ingediend;

O., dat uit den inhoud der bovengenoemde bescheiden is komen vast te staan:

dat op den achtermiddag van den 17den November 1939 even voor vier uur klager en de korporaal-monteur J. Hondelink (7944) zich in de machinewerkplaats van Hr.Ms. „Abraham van der Hulst" bevonden;

dat klager, na draaiwerkzaamheden verricht te hebben, bezig was met het schoonmaken der werkplaats en daarmede, op het leggen der roosters na, gereed was;

dat de korporaal Rondelink monteurswerkzaamheden verrichtte;

dat op dat tijdstip de luitenant ter zee der 2de klasse W. F. van der Valk Bouman de werkplaats binnentrad om, in zijn functie van chef van het detail electriciteit aan boord, te zien hoever de werkzaamheden van Hondelink gevorderd waren;

dat de luitenant ter zee van der Valk Bouman in verband met de vele inonteurswerkzaamheden opmerkte, dat er eigenlijk een hulpmonteur aan boord noodig was;

dat zich naar aanleiding hiervan een gesprek tusschen de drie aanwezigen ontwikkelde, welk gesprek, althans in den beginnne, op gemoedelijken toon werd gevoerd;

O. ten aanzien van dit gevoerde gesprek:

dat de luitenant ter zee van der Valk Bouman heeft verklaard:

dat naar aanleiding van zijn opmerking over hulpnionteurs en zijn vraag of er hulpmonteurs aan boord waren, klager antwoordde dat

daar geen animo voor was, blijkbaar doelende op een te houden cursus voor hulpmonteur;

dat hij, van der Valk Bouman, daarna het een en ander vertelde van de opleiding tot hulpmonteur te Amsterdam en daarbij opmerkte, dat menschen met ambitie goede resultaten bereikten;

dat hierop klager vrijwel woordelijk zeide: ,,dat er van ambitie bij de marine in het geheel geen sprake was";

dat hij, van der Valk Bouman, den sterken indruk had, dat klager daarbij de marine in het algemeen bedoelde en zeker niet alleen de stokers aan boord van Hr. Ms. ,.Abraham van der Hulst":

dat daarna het gesprek over de voeding bij de marine en over de z.g. jeugdsalarissen liep;

dat vervolgens ter sprake kwam dat, wanneer iemand in de burgermaatschappij zijn merk niet naar behooren verricht. hij ontslagen wordt. terwijl bij de marine zulks om die reden niet zoo eenvoudig gaan zou;

dat klager hierop woordelijk ten antwoord gaf ,,dat dan de geheele marine ontslagen zou moeten worden";

dat hij, van der-valk Bouinan, deze opmerking zeer ongepast vond en zich daarover boos maakte;

dat hij daarop klager de werkplaats heeft uitgestuurd;

O. dat klager tot zijn verweer heeft verklaard:

dat de heer van der Valk Bouman tegen den korporaal Hondelink ongeveer zcide ,.je zult het nog druk krijgen, je mag er wel een hulpmonteur bij hebben";

dat hij, klager, toen ten antwoord gaf ,,dat zal zoo gemakkelijk niet gaan, want de jongelui hier aan boord hebben geen ambitie voor het dcelnemeii aan dien cursus". waarop de heer van der Valk Bouman vroeg welken cursus hij, klager, bedoelde;

dat hij antwoordde ,,de opleiding voor stokers 2de en 3de klasse, waaromtrent een bekendmaking in het volksverblijf had gehangen";

dat de heer van der Valk Bouman daarop onder meer zeide, dat de jongelui het tegenwoordig te goed in de marine hadden, waarmede hij blijkbaar wilde zeggen. dat bij velen daardoor de prikkel om vooruit te komen ontbrak:

dat voorts de luitenant ter zee van der Valk Bouman nog opmerkte, dat men in de burgermaatschappij veel harder moest werken;

dat hij, klager, echter niet gehoord heeft, dat de heer van der Valk Bouman gezegd zou hebben, dat mensclien met ambitie goede resultaten bereiken, terwijl hij, klager, zeker weet dat de heer van der Valk Bouman ***niet*** gezegd heeft dat men in de burgermaatschappij veel gemakkelijker ontslagen werd dan bij de marine of 1%-oordenvan die strekking;

dat hij, klager, ontkent, dat hij gezegd zou hebben ,,dat dan de geheel marine ontslagen zou moeten worden", evenmin als hij, klager, heeft gezegd ,,dat er van ambitie bij de marine in het geheel geen sprake was";

dat hij slechts over de geringe ambitie voor de opleiding tot hulpmonteur bij ,,de jongelui aan boord" heeft gesproken;

dat overigens de heer van der Valk Bouman een gemoedelijk gesprek heeft gevoerd en het o.a. heeft gehad over het eten bij de marine en meer speciaal over de z.i. zeer smakelijke boonenmaaltijd:

dat de heer van der Valk Rouman aan het eind van het gesprek, dat hoogstens vijf minuten duurde, zich plotseling zichtbaar opwond en tegen hem, klager, zeide ,,ik wil hebben dat je onmiddellijk de werkplaats verlaat", aan welke order door hem direlrt werd gevolg gegeven;

O. ten aanzien van klagers verweer:

dat, wat betreft de gewraakte ongepaste uitlatingen van klager. de verklaringen van den luitenant ter zee van der Valk Rouman en klager met elkaar in tegenstelling zijn;

dat echter in deze de verklaring van den luitenant ter zee van der Balk Bouman voor wat betreft de door klager gebezigde uitdrukkinnen als iuist dient te worden bcschouwd:

dat immers, ware de verklaring van klager juist, er geenerlei aanleiding voor den luitenant ter zee van der Valk Bouman zou bestaan hebben zich over klagers houding boos te maken en dezen wegens het maken van ongepaste opmerkingen weg te zenden;

dat voorts de verklaring van den luitenant ter zee van der Valk Bouman steun vindt in de door den korporaal-monteur Hondelink afgelegde verklaring, waarin deze onder meer verklaart, dat hij, Hondelink, gezegd heeft dat men in de burgermaatschappij ontslagen werd bij te weinig ambitie of te geringe prestaties en dat dit bij de marine niet zoo gemakkelijk ging;

dat mitsdien aangenomen moet worden dat klager de hem door den luitenant ter zee van der Valk Bouman toegeschreven uitlatingen inderdaad heeft gebezigd en dat klagers verweer ten deze hem niet kan baten;

O., dat echter niet is komen vast te staan, dat klager daarbij de bedoeling heeft gehad zich over het marinepersoneel in het algemeen in geringschattenden zin uit te laten;

dat, naar de overtuiging van hem, commandant der marine, klager bij het bezigen der gewraakte uitdrukkingen niet het opzet heeft gehad om zich in dien zin over de prestaties en de ambitie van het marinepersoneel in het algemeen uit te laten;

dat evenwel de gebezigde uitdrukkingen, ook al zijn zij niet ie kwader trouw gebruikt, in een gesprek tusschen een officier en eenige schepelingen als misplaatst dienen beschouwd te worden;

O., dat mitsdien de omschrijving der strafreden en de opgelegd? straf in een voor klager gunstigen zin behooren te worden gewijzigd:

Gezien de artikelen 61. 62, 65 en 66 van de wet op de krijgstucht:

Beschikkende op gemeld beklag:

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond:

Wijzigt de opgelegde straf van ,,drie dagen verzwaard arrest" in ,,*een (mondelinge) berisping*", welke geacht moet worden te zijn ten

uitvoer gelegd door het ondergaan van de aan klager eerder opgelegde straf van drie dagen verzwaard arrest;

Wijzigt de omschrijving der strafreden in:

„in een gesprek met een officier een misplaatste opmerking gemaakt";

Bepaalt, dat de gewijzigde omschrijving der strafreden en de gewijzigde straf in plaats van de oorspronkelijke in het strafregister en in het conduiteboekje van klager zullen worden ingeschreven;

dat hij, commandant der marine. als strafoplegger in genoemde bescheiden zal worden genoemd:

dat als datum van strafoplegging de datum dezer beschikking zal worden vermeld;

Bepaalt voorts, dat één afschrift van deze beschikking zal worden uitgereikt aan den strafoplegger en één aan den klager.

De commandant der marine voornoemd,
H. JOLLES.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 10 October 1940.

Voorzitter: Mr. Dr. E. J. Beumer.

Leden: Mrs. J. H. Kuiper en W. H. van Basten Batenburg.

ARTT. 36, SUB 2°. EN 6°. EN 37 WET RESERVE-PERSONEEL LANDMACHT 1905. ONGEVRAAGD EERVOL ONTSLAG RESERVE-OFFICIER.

Sinds de wijziging van „bij" in „na" in 1927 in art. 36 aangebracht, is de in art. 36. sub 2°. verleende bevoegdheid tot ontslag een ruimere geworden en bestaat niet meer een beperking, waardoor de reserve-officier niet zou kunnen worden ontslagen dan onmiddellijk na het eindigen van den tijd waarvoor hij ter beschikking van de Koningin was. Die bevoegdheid bestaat ook als die tijd bij stilzwijgettde voortzetting van het dienstverband reeds korter of langer is verstreken. De eventueele b e d o e l i n g van den wetgever vermag den duidelijken en ondubbelzinnigen wetstekst niet te veranderen.

Oolc geen „détournement de pouvoir". De Kroon ia ten deze niet op eenigerlei wijze beperkt in de keuze tusschen eventueele toepassing van het bepaalde onder 2°. of 6°. oan art. 36, terwijl ook voor den Raad vaststaat, dat de Kroon met het ontslag in elk geval het dienstbelang heeft beoogd.

Uitspraak Ambtenarengerecht, houdende ongegrondverklaring van het beroep, bevestigd.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP heeft de volgende uitspraak gegeven in zake H., wonende te Amsterdam, eischer in hooger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr. R. A. James, advocaat, wonende te Apeldoorn, tegen den Minister van Defensie, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, gedaagde in hooger beroep, niet verschenen.

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien de stukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

Wat aangaat de feiten van het twistgeding:

O. dat bij Koninklijk Besluit van 19 December 1939, nr. 25, aan voornoemden H., Reserve-kapitein van het 17e Regiment infanterie, eervol ontslag uit den militairen dienst is verleend, zulks rnet toe-

passing van het gestelde in de artikelen 36, sub 2°. en 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

O. dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire arnbtenarenzaken, bij uitspraak van 9 April 1940 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen [1]) — het door genoemden H. tegen vorenbedoeld besluit ingestelde beroep ongegrond lieeft verklaard;

O. dat eischer, domicilie kiezende ten kantore van Mr. R. A. James voornoemd, van die uitspraak tijdig is gekomen in hooger beroep en op de bij beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en alsnog vorenbedoeld Koninklijk Besluit van 19 December 1939, nr. 25. nietig te verklaren;

In rechte:

O. dal deze Raad als vaststaande aanneemt hetgeen als zoodanig door den eersten rechter in de eerste rechtsoverweging der beroepen uitspraak is aangenomen, met dien verstande. dat daarin als datum van de „onderteekende verklaring" in plaats van 4 Juli 1917 wordt gesteld 4 Juni 1917;

O. dat voor de beslissing van het onderhavige geschil in de eerste plaats van belang is, welke beteekenis moet worden gehecht aan het bepaalde in artikel 36, lid 1, aanhef en sub 2°. der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, en met name of daarin, gelijk eischer meent, moet worden gelezen, dat een reserve-officier, als eischer, niet uit den dienst kan worden ontslagen dan onmiddellijk na het eindigen van den tijd, waarvoor hij als officier ter beschikking van de Koningin was, dan wel of zoodanige bevoegdheid tot ontslag bestaat ook als vorenbedoelde tijd, bij stilzwijgende voortzetting van het dienstverband, reeds korter of langer, is verstreken;

O. dat eischer voor zijn standpunt een beroep heeft gedaan op de geschiedenis der totstandkoming van het bewuste artikel, zooals dit luidde vóór de daarin bij de Wet van 10 November 1927, S. no. 353, aangebrachte wijziging, toen in dat artikel stond: ***bij*** het eindigen van den tijd enz. in plaats van: ***na*** het eindigen van den tijd enz.;

O. dat aan eischer kan worden toegegeven, dat destijds werd beoogd een betrokken reserve-officier onmiddellijk na den liiervoren bedoelden tijd te kunnen ontslaan, welke bedoeling ook overeenstemt met de toenmalige, beperkte, redactie van het artikel;

O. echter dat juist door de later aangebrachte wijziging van „bij" in „na" de in artikel 36, lid 1, aanhef en sub 2°. verleende bevoegdheid tot ontslag een ruimere is geworden en sindsdien niet meer bestaat een beperking, als waarop eischer doelt; doende hieraan niet af, wat in de Memorie van Toelichting op het ontwerp van wet, dat heeft geleid tot vorenbedoelde Wet van 10 November 1927, S. no. 355, staat vermeld nopens het doel van de verschillende in vermeld artikel 36 aangebrachte veranderingen, vermits deze *bedoeling* — namelijk om door de aangebrachte veranderingen het artikel in over-

[1]) Zie M.R.T. XXXVI, **191.**

eenstemming te brengen inet de Pensioenwet voor het reserve-personeel der landmacht 1923 (S. no. 356), alsmede met de sedert aangebrachte wijzigingen in de Bevorderingswet voor de landmacht 1902 — nog daargelaten of zij in casu wel met zich meebracht „bij" in „na" te veranderen — den zin van dezen duidelijken en ondubbelzinnigen wetstekst niet vermag te veranderen;

O. dat het bestreden besluit dus niet gezegd kan worden te zijn genomen in strijd met, immers in casu is gegeven in overeenstemming met het bepaalde in meerbedoeld artikel 36, lid 1, aanhef en sub 2°., zijnde den Raad niet gebleken van het bestaan overigens van eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, waarmede dat besluit zoude strijden;

O. dat eischer voorts betoogt, dat aan het ontslag *in wezen* ten grondslag ligt het motief, dat hij ongeschikt of onbekwaam is om in den verkregen rang te dienen en dat hij dus slechts uit den dienst had kunnen zijn ontslagen met toepassing van lid 1, aanhef en sub 6°. j° het laatste lid van artikel 36, en de Kroon bij liet verleenen van het in casu gegeven ontslag van de Haar toekomende bevoegdheid tot het verleenen van ontslag een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat de Raad eischer ook hierin niet kan volgen;

O. toch dat de Kroon ten deze niet op eenigerlei wijze was beperkt in de keuze tusschen eventueele toepassing van het bepaalde onder 2°. of 6°. van voormeld artikel 36, lid 1, en ook voor dezen Raad vaststaat, dat de Kroon met het ten deze gegeven ontslag in elk geval het dienstbelang heeft beoogd;

O. dat de beroepen uitspraak, u-elke ook overigens op goede gronden is gewezen, derhalve moet worden bevestigd;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 11 Juli 1940.

Voorzitter Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: W. F. A. Hackstroh en J. Th. Heins; leden: S. P. Baart en Mr. Th. G. Donner.

ART. 68, 2E LID, MOBILISATIEVOORSCHRIFT. BESCHIKKING MINISTER VAN OORLOG 31 MEI 1920. (L.O. 1920, Nr. 285, Z.B.U., blz. 391).

Beroep tegen de opdracht van den Minister van Defensie tot terugbetaling van f **225,** *zijnde het verschil tusschen het aan klager uitbetaalde bedrag van f* **950,** *n.l. de getaxeerde waarde van een hem*

toebehoorend paard door hem tijdens de vóórmobilisatie in 1939 aan ket Rijk ter overname aangeboden, en den vastgestelden maximum-vorderingsprijs voor soortgelijke paarden.

Nu die aanbieding heeft plaats gevonden niet op den dag der mobilisatie bij de paardenvordering maar tijdens de vóórmobilisatie ter overname door het Rijk, is er geen bepaling volgens welke de prijs van aankoop vnstyesfeld door de overeenkomstig art. 68 Mobilisatie-voorschrift samengestelde commissie, niet boven den maximum vorderingsprijs kan uitgaan. Als in strijd met dit voorschrift de beslissing van den Minister houdende opdracht tot terugbetaling van f 225, nietig verklaard. Beroep gegrond. Aan de door klager ter uitvoering van die opdracht reeds gedane terugbetaling onfvalt nu aan zelf de rechtskracht.

Vordering tot veroordeeling van den Staat in de kosten vindt geetz steun in de wet, is dus eveneens niet-onteankelijk.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: *O.*, ritmeester der huzaren, wonende te Breda, klager, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen Mr. G. M. J. Kolfschoten, advocaat, wonende te 's-Hertogenbosch. tegen den Secretaris-Generaal, waarnemend Hoofd van het Departement van Defensie, vermeerder, voor wien ter openbare terechtzitting als geniachtigden zijn verschenen G. W. le Heux. luitenant-kolonel, Directeur van het Remontewezen, tevens Hoofd van het Bureau Remonteering, wonende te Wassenaar, en G. C. L. de Groot, commies bij het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord de gemachtigden van partijen;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 20 Juni 1940;

Wat de feiten betreft:

O. dat aan klager, nadat deze het hem in eigendom tocbchoorende paard tijdens de vóór-mobilisatie in 1939 aan het Rijk ter overname had aangeboden, door het Rijk is uitbetaald de door een, overeenkomstig artikel 68, 2e lid, van het Nobilisatievoorschrift Koninklijke Landmacht, Deel I, vastgesteld bij beschikking van den Minister van Defensie van 15 Mei 1933, Geheim Litt. V. 71, (hierna te noemen „Mobilisatievoorschrift") samengestelde commissie van drie officieren getaxeerde waarde van zijn paard n.l. f 950;

O. dat de Minister van Defensie bij beslissing van 1 Februari 1940, Geheim Litt. K. 40, ter kennis van klager gebracht bij brief van den Commandant III Verk. A, dd. 8 Februari 1940, no. 4 P, aan klager heeft opgedragen f 225 aan het Rijk terug te betalen, zijnde het verschil tusschen het aan klager uitbetaalde bedrag en den vastgestelden maximum-vorderingsprijs voor soortgelijke paarden als dat van klager:

O. dat klager, nu onder protest en reserve van rechten f 225 te hebben terugbetaald, bij klaagschrift, ingekomen bij dit Gerecht op 29 Februari 1940, tegen voormelde beslissing van den Minister van Defensie in beroep is gekomen, daarbij kennelijk vorderende, dat deze beslissing zal morden nietig verklaard en met verzoek dat de Staat der Nederlanden zal worden veroordeeld om aan klager terug te betalen f 225 met de wettelijke rente vanaf den datum van hei klaagschrift, met veroordeeling van den Staat in de kosten;

O. dat de Minister van Defensie bij op 30 Maart 1940 ingekomen contra-memorie op de daarbij aangevoerde gronden heeft verzocht het beroep ongegrond te verklaren;

In rechte:

O. dat dit Gerecht allereerst heeft te onderzoeken, of de beslissing van den Minister van Defensie van 1 Februari 1940, waarbij aan klager opdracht is gegeven een bedrag van f 225 aan het Rijk te betalen, in strijd is met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

O. dienaangaande, dat krachtens het bepaalde onder A, punt 2 c van de Beschikking van den Minister van Oorlog, dd. 31 Mei 1920, IIe Afd. nr. 66 (L.O. 1920 nr. 285) de eigenaar van een dienstpaard b.o.s. verplicht is in geval van mobilisatie het paard aan te bieden bij de paardenvordering ter plaatse; indien zulks niet mogelijk is, dan het paard af te staan aan het Rijk tegen een prijs te bepalen door eene Commissie van 3 officieren, aan te wijzen door den korpscommandant, welke prijs nimmer hoogcr zal kunnen zijn dan de voor rijpaarden vastgestelde maximum-vorderingsprijs en dat, ingevolge de Beschikking van den Minister van Oorlog van 17 Maart 1925, Geheim Litt. IJ 21, het bepaalde onder A, punt 2 c van voormelde Beschikking ook van toepassing is op officieren, die op den dag van mobilisatie een paard in eigendom hebben en alsdan niet gerechtigd zijn tot het houden van een dienstpaard;

O. dat de Minister van Defensie de terugvordering der f 225 kennelijk doet steunen op de overweging, dat uit de voormelde beschikkingen volgt, dat de prijs van overname door het Rijk van dienstpaarden van officieren, die op den dag van mobilisatie niet gerechtigd zijn tot het houden van een dienstpaard, evenals die van dienstpaarden b.o.s., nimmer hooger kan zijn dan de voor rijpaarden vastgestelde maximum-vorderirigsprijs;

O. echter, dat klager niet op den dag van mobilisatie zijn paard bij de paardenvordering ter plaatse heeft aangeboden, maar tijdens de vóórmobilisatie zijn dienstpaard b.o.s. ter overname aan Rijk heeft aangeboden en dat dit paard door het Rijk is overgenomen overeenkomstig artikel 68, punt 2 van het Mobilisatievoorschrift;

O. dat het Gerecht geen bepaling bekend is, volgens welke de prijs van aankoop, vastgesteld door de overeenkomstig artikel 68, punt 2 van het Mobilisatievoorschrift samengestelde commissie, niet boven den maximum-vorderingsprijs voor rijpaarden kan uitgaan;

O. dat op het bepaalde in artikel 68, punt 2 van het Mobilisatie-

voorschrift met name niet van toepassing is de restrictie betreffende den maximum-prijs van aankoop, neergelegd in de Beschikking van den Minister van Oorlog van 31 Mei 1920, omdat deze beschikking — welke regelen geeft voor het geval de officier zijn paard bij de paardenvordering aanbiedt en voor het geval zulks niet mogelijk is geweest — niet van toepassing is op de procedure omschreven in artikel 68, punt 2 van liet Mobilisatievoorschrift, welke uitsluitend kan morden gevolgd bij vóór-mobilisatie:

O. dat weliswaar volgens de Beschikking van den Minister van Oorlog van 17 Maart 1925 paarden van officieren vóór de paardenvordering door een commissie van drie officieren ten behoeve van het Rijk kunnen worden overgenomen, tegen een niet hoogeren prijs dan den maximum-vorderingsprijs, maar dat dil voorschrift, daargelaten of het als een algenieen verbindend voorschrift kan worden aangemerkt, onverkort laat de procedure bedoeld bij het later vastgestelde artikel 68, puilt 2, van het Mobilisatievoorschrift, en niet geacht kan worden een maximum-prijs van aankoop vast te stellen voor paarden, overgenomen overeenkomstig die procedure;

O. dat klager dus terecht heeft ontvangen den prijs vastgesteld door de commissie bedoeld in punt 2 van artikel 68 van het Mobilisatievoorschrift, en de bestreden beslissing als in strijd met dit te dezen tocpascelijk algemeen verbindend voorschrift, behoort te worden nietig verklaard;

O. dat klagers vordering, tot terugbetaling van f 225 niet-ontvankelijk is. aangezien deze buiten dc beroepen beslissing, die slechts betaling van f 225 opdraagt, omgaat, zijride de betaling een door klager ter uitvoering der beslissing verrichte handeling, waaraan door de nictigverklariiig der beslissing vanzelf de rechtskracht ontvalt;

O. dat klagers vordering tot veroordeeling van den Staat in de kosten geen steun vindt in de wet en dus eveneens niet-onvankelijk is;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het beroep niet-ontvankelijk, voorzoover daarbij wordt gevorderd veroordeeling van den Staat tot terugbetaling van f 225 met de wettelijke rente, en veroordeeling van den Staat in de kosten;

Verklaart het beroep overigens gegrond:

Verklaart nietig de beslissing van den Minister van Defensie, dd. 1 Februari 1940. voorzoover daarbij aan klager wordt opgedragen f 225 te betalen. [1])

---

[1]) Bij uitspraak van dezelfde dagteekening is door het Gerecht op door nog twee andere officieren ingesteld beroep eene gelijkluidende beslissing gegeven.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 3 October 1940.

Voorzitter: Prof. Mr. C. W. de Vries (plv.).

Militaire leden: W. P. A. Hackstroh en J. Th. Heins; leden: Mr. Ph. B. Libourel en E. G. de Wijs.

Afwijzing door den Minister van Defensie van het verzoek tot een hoogere plaats in de ranglijst van sergeant-majoor-administrateur. Verzoek om schadeloosstelling.

Klagers benoeming tot s.m.a. en zijn plaatsing in zijn ranglijst hebben plaats gehad met juiste toepassing van de voorschriften. Met zijn grief, dat hij eerder zou zijn benoemd tot s.m.a. indien hij was toegelaten tot een vroegeren cursus voor opleiding tot s.m.a., komt klager feitelijk terug op de weigering hem lot een eerderen cursus toe te laten, doch tast daarmede de thans beroepen beslissing niet aan, al zou de weigering om hem tot een eerderen cursus toe te laten ongemotiveerd zijn geweest, hetgeen het Gerecht niet heeft te onderxoeken. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.

Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: P.. wonende te Deventer, klager. niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie. verweerder, voor wicn ter openbare terechtzitting is verschenen als gemachtigde S. Paauwe, referendaris bij het Departement van Defensie, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENIIAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 12 September 1940:

Wat de feiten betreft:

O. dat klager, tijdig in beroep gekomen tegen de beslissing van den Minister van Defensie van 4 Maart 1940. IIIe Afd. B, nr. 206, houdende afwijzing van zijn, bij requesten van 6 Februari 1939 en 31 Mei 1939 gedane verzoeken, op de bij zijn klaagschriften aangevoerde gronden, in zijn verhetcrd klaagschrift heeft gevorderd, herziening van de beroepen beslissing in dier voege, dat hij in de ranglijst van sergeant-majoor-administrateur wordt geplaatst, onmiddellijk volgende op S. M. A. Nijssen A.P.K., die in die ranglijst staat vermeld onder nr. 200, met verzoek om schadeloosstelling tot een bedrag van *f* 53.50, zijnde het verschil in jaarwedde van sergeant-majoor en sergeant 1e klasse, over een tijdvak van drie maanden;

O. dat de Minister van Defensie bij contra-memorie van 25 April 1940 op de daarin aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot ongegrondverklaring van het beroep;

In rechte:

O. dat het Gerecht op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting aanneemt en dat tusschen partijen is onbetwist, dat klagers benoeming tot sergeant-majoor-administrateur en zijn plaatsing in zijn ranglijst, heeft plaats gehad met juiste toepassing van de te dien aanzien geldende voorschriften;

O. dat klager echter heeft aangevoerd, dat hij eerder zou zijn benoemd tot s.m.a. en hooger in zijn ranglijst zou zijn geplaatst, indien hij was toegelaten tot deelneming aan een der beide cursussen voor opleiding tot s.m.a., die zijn voorafgegaan aan den 3den cursus, waarvoor hij is aangewezen, terwijl verschillende ranggenooten van klager, doch lager in ancieriniteit dan hij, zijn toegelaten tot het volgen van den 1en en 2en cursus. met gevolg, dat zij eerder dan hij zijn bevorderd tot s.m.a. en hooger in de ranglijst zijn geplaatst;

O. dat klager met de aanvoering zijner grieven feitelijk terugkomt op de weigering, hem tot een eerderen cursus toe te laten, maar niet de beroepen beslissing aantast, immers op geenerlei wijze te kennen geeft, dat deze in strijd zou zijn met de wet of eenig algemeen verbindend voorschrift, hetgeen, naar het oordeel van het Gerecht, ook niet het geval is, daar toch klager bij zijn requesten heeft verzocht t.a.v. hem een rechtstoestand te scheppen. overeenkomende met dien. welken hij z.i. zou hebben gehad. indien bij tot het volgen van een eerderen cursus zou zijn toegelaten. op welk verzoek het den Minister van Defensie, al zou de weigering om klager tot een eerderen cursus toe te laten. ongemotiveerd zijn geweest, hetgeen het Gerecht niet heeft te onderzoeken. vrijstond afwijzend te beschikken;

O. dat het Gerecht niet is gebleken en dat door klager niet is bewerrd. dat de Minister van Defensie bij het nemen van de beroepen beslissing van zijn bevoegdheden kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt, dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Uitspraak doende in naam van het Recht;

Verklaart het beroep ongegrond.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Verordeningsbladen voor het bezette Nederlandsche gebied.

Vervolg **van** blz. ***341.***

Stuk **30.** No. 165. Deze zeer belangrijke Verordening van den Secretaris-Generaal van het Departement van Sociale Zaken, gedateerd **1** October 1940, eene navolging van het Duitsche „Gesetz zur Bekampfung der Geschlechtskrankheiten" van 18 Februari 1927, houdt in voorzieningen tegen verbreiding van geslachtsziekten.

Wij nemen daaruit alleen de strafbepalingen over. Art. 7 luidt:

„(1) Met gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren of geldboete van ten hoogste drie duizend gulden wordt, voor zoover op grond van andere bepalingen geen hoogere straf is verbeurd, gestraft:

1) hij die weet of blijkens de omstandigheden veronderstellen moet, dat hij lijdt aan een geslachtsziekte, die gevaar voor besmetting oplevert, en desalniettemin vleeschelijke gemeenschap heeft;

2) hij die aan eenige andere krachtens deze verordening bestaande verplichting niet voldoet of die opzettelijk of door zijn schuld bewerkt of er toe bijdraagt, dat niet in overeenstemming met een dusdanige verplichting gehandeld wordt;

3) hij die middelen of voorwerpen tot zelfbehandeling van geslachtsziekten aanbiedt of op andere wijze in het verkeer brengt of aanwijst, waar deze verkrijgbaar zijn:

(2) De in het; eerste lid genoemde strafbare feiten worden beschouwd als misdrijven. In het geval, bedoeld in lid **1,** onder **1,** vindt strafvervolging tegen een gehuwd persoon, voor zoover deze in echt verder vleeschelijke gemeenschap heeft, slechts op klachte van de in gevaar gebrachte echtgenoot plaats." [1])

[1]) Zie in verband met deze bepaling de opmerkingen van Prof. Mr. J. M. van Bemmelen in Ned. Juristenblad van 15 Februari 1941, blz. 126.

VERORDENING van den Rijkscommissaris voor kef bezette Nederlandsche gebied betreffende ket afkoadigen van het civiele standrecht.

Op grond van § 5 van het Decreet van den Fuhrer over de uitoefening van de regeeringsbevoegdheden in Nederland van 18 Mei 1940 (R.W.B. I, blz. 778) bepaal ik:

Artikel 1.

(1) Wanneer de Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied zulks voor de handhaving of het herstel van de openbare orde en van de veiligheid van het openbare leven noodig acht, kondigt hij voor dit gebied of voor bepaalde deelen daarvan het civiele standrecht af.

(2) Het civiele standrecht treedt door de enkele afkondiging daarvan terstond in werking. Deze afkondiging geschiedt door aanplakking op openbare straten, wegen of pleinen, door den radio-omroep, door de pers of volgens plaatselijk gebruik. De opheffing van het civiele standrecht geschiedt dienovereenkomstig..

(3) De afkondiging van het civiele standrecht gaat gepaard met het bevel, dat een ieder zich heeft te onthouden van iedere beroering, welke de openbare orde en de veiligheid van het openbare leven zou kunnen verstoren of in gevaar zou kunnen brengen, en zich heeft te schikken naar de bijzondere maatregelen van den Rijkscommissaris, welke deze, daarbij uitdrukkelijk de aandacht vestigende op de scherpte van het civiele standrecht, uitvaardigt, terwijl hij die aan een en ander niet voldoet standrechtelijk zal worden vervolgd.

Artikel 2.

In het gebied, waarvoor het civiele standrecht is afgekondigd, treden voor den duur daarvan de bepalingen van de artikelen **3** tot en met 8 in werking, voor zoover de Rijkscommissaris niet anders bepaalt.

Artikel **3.**

(1) De Hoogere SS.- en Politieleider treft alle maatregelen, welke hij voor de handhaving en het herstel van de openbare orde en de veiligheid van het openbare leven noodig acht.

(2) Hij vaardigt de ter uitvoering van zijn taak noodige rechtsvoorschriften uit. Deze kunnen, onverminderd het bepaalde in artikel 7, geldboeten tot een onbeperkt bedrag, hechtenis van ten hoogste zes weken en gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren inhouden; zij dienen op de wijze, als bedoeld in artikel 1, lid 2, tweede volzin, te worden afgekondigd.

(3) Bij de uitvoering van zijn taak kan de Hoogere SS.- en Politieleider van het geldende recht afwijken.

Artikel 4.

(1) De Rijkscommissaris benoemt voor het geheele gebied, waarvoor het civiele standrecht is afgekondigd, ren bijzonderen gevolmachtigde.

(2) Het geheele openbare bestuur, met uitzondering van de politie, is ondergeschikt aan den bijzonderen gemachtigde, voor zoover de Hoogere SS.- en Politieleider in deze niet overeenkomstig het eerste lid van artikel 3 ingrijpt.

(3) De bijzondere gemachtigde vaardigt de ter uitvoering van zijn taak noodige rechtsvoorschriften uit. Deze kunnen, onverminderd het bepaalde in artikel 7, geldboeten tot een onbeperkt bedrag, hechtenis van ten hoogste zes weken en gevangenisstraf van ten hoogste vijf jaren inhouden; zij dienen op de wijze, als becloeld in artikel 1, lid 2, tweede volzin, te worden afgekondigd.

(4) Bij de uitvoering van zijn taak kan de bijzondere gemachtigde van het geldende recht afwijken.

(5) De Rijkscommissaris behoudt zich het recht voor ook voor bepaalde deelen van het gebied, waarvoor liet civiele standrecht is afgekondigd. bijzondere gemachtigden tr benoemen.

Artikel 5.

De werkzaamheden van alle vertegenwoordigende lichamen, zoomede van alle openbare bestuurscolleges, welke in vergadering besluiten nemen, blijven rusten. Hun bevoegdheden gaan over op het daarvoor in aanmerking komende leidende bestuursorgaan (bij voorbeeld Commissaris in de provincie. burgemeester, dijkgraaf, enz.).

Artikel 6.

De geldigheid van algemeen verbindende reclitsvoorschrifteri, welke door de Secretarissen-Generaal van de Nederlandsche departementen van algemeen bestuur in overeenstemming met § 3, lid 3, tweede volzin, van de Verordening No. 311940 of op pond van de Verordening No. 23/1940 worden uitgevaardigd, is afhankelijk van de voorafgaande toestemming van den bijzondrren gevolmachtigde (artikel 4).

Artikel 7.

Hij die na afkondiging van het civiele standrecht opzettelijk aan beroeringen, welke de openbare orde en de veiligheid van het openbare leven zouden kunnen verstoren of in gevaar zouden kunnen brengen, deelneemt, alsmede degene, die opzettelijk in strijd handelt met de ingevolge het derde lid van artikel 1 uitgevaardigde bijzondere maatregelen van den Rijkscommissaris, wordt standrechtelijk vervolgd. Hij wordt met den dood, in lichtere gevallen met levens-

lange tuchthuisstraf of met tijdelijke van ten minste tien jaren gestraft.

Artikel 8.

(1) Als standgerecht treedt het Duitsche Hooggerechtshof up, hetwelk overeenkomstig de in het Duitsche Rijk (in de gedaante van vóór de aansluiting van Oostenrijk — Altreich —) geldende voorschriften omtrent de procedure voor de Bijzondere Rechtbank *(Sondergericht)* vonnist.

(2) De voorschriften betreffende de bevoegdheid van de Duitsche militaire gerechten en van de Bijzondere Rechtbanken in strafzaken voor leden der SS. en voor de leden der Politie-organisaties met een bijzondere taak blijven onverminderd van kracht; zulks geldt ook ten aanzien van de in § 11 van de Verordening No. 5211940 voorziene mogelijkheid om bepaalde strafzaken naar de Rijzondrre SS.-Rechtbank te verwijzen.

(3) De rechters van het Standgerecht worden door den Rijkscommissaris benoemd. Het Standgerecht wordt ook dan beschouwd volgens de voorschriften te zijn bezet, wanneer slechts één zijner rechters de bevoegdheid voor het rechtersambt heeft.

(4) De doodvonnissen worden door middel van den kogel voltrokken.

Artikel 9.

Deze verordening treedt in werking op den dag harer afkondiging.

's-Gravenhage, 19 Maart 1941.

De Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied:

SEYSS-INQUART.

1941. Stuk 11. N°. 56.

BESLUIT van den Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie betreffende de opheffing vaw de militaire gerechten en de overbrenging van aanhangige strafzaken naar den gewonen strafrechter.

Op grond van § 1 der Verordening No. 2311940 en in overeenstemming met de §§ 2 en 3 der Verordening No. 311940 van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied wordt bepaald:

AFDEELING I.

Opheffing van de militaire gerechten

Artikel 1.

Het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraden voor de Landmacht te 's-Gravenhage en te Utrecht en de Krijgsraad voor de Zeemacht te Den Helder worden opgeheveri.

AFDEELING II.

Berechting van strafbare feiten van militairen aard.

Artikel 2.

(1) De berechting van alle strafbare feiten, welke behoorden tot de kennisneming van de in artikel 1 genoemde militaire gerechten en welke vóór 20 Octobrr 1940 werden begaan, gaat over naar de gewone gerechten.

(2) Onder berechting is de tenuitvoerlegging van reeds gewezen einduitspraken begrepen.

(3) Met betrekking tot de bevoegdheid van de gewone gerechten en de bij de berechting te volgen procedure gelden, voor zoover de artikelen 3 tot en met 8 niet anclers bepalen, de bepalingen van de wet op de rechterlijke organisatie en het beleid der justitie en van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 3.

(1) De strafbare feiten, welke volgens de wet op de rechterlijke organisatie behooren tot de kennisneming van de kantongerechten, worden vervolgd voor de kantongerechten te 's-Hertogenbosch, Arnhem, 's-Gravenhage, Amsterdam en Leeuwarden.

(2) Het rechtsgebied van elk van deze kantongerechten valt hierbij samen met het rechtsgebied van het gerechtshof, waarmede het den zetel gemeen heeft.

(3) In de gevallen, waarin volgens de wet op de rechterlijke organisatie hooger beroep mogelijk is, staat hooger beroep open op de arrondissements-rechtbank te 's-Gravenhage.

Artikel 4.

(1) De strafbare feiten, welke volgens de wet op de rechterlijke organisatie behooren tot de kennisneming van de arrondissementsrechtbanken, morden vervolgd voor de arrondissements-rechtbank te 's-Gravenhage.

(2) In de gevallen, waarin volgens genoemde wet hooger beroep mogelijk is, staat hooger beroep open op het gerechtshof te 's-Gravenhage.

Artikel 5.

Wanneer ingevolge beroep in cassatie of herziening de zaak naar een arrondissements-rechtbank verwezen moet worden, verwijst de Hooge Raad naar de arrondissements-rechtbank te 's-Gravenhagc, indien verwijzing moet plaats hebben naar een gerechtshof, naar het gerechtshof te 's-Gravenhage, ook indien dit laatste reeds van de zaak heeft kennis genomen. In dit geval mag aan de nieuwe behandeling niet worden deelgenomen door raadsheeren en leden van het openbaar ministerie, die aan de vorige behandeling deelnamen.

Artikel 6.

(1) De rechtbank en het gerechtshof te 's-Gravenhage spreken recht met de meervoudige strafkamer, aangevuld met twee militaire leden, voor zoover mogelijk van hoogeren rang dan de verdachte of van gelijken rang doch van oudere ancienniteit.

(2) De militaire leden van de rechtbank en het gerechtshof worden benoemd door den Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie.

(3) De Secretaris-Generaal kan bij de rechtbank en het gerechtshof te 's-Gravenhage een daartoe geschikt en juridisch voldoende onderlegd persoon tod waarnemend griffier benoemen.

(4) De rechtbank kan bevelen, dat een harer militaire leden in een bepaalde zaak te zamen met den rechter-coinmissaris het gerechtelijk vooronderzoek zal leiden.

Artikel 7

(1) Het voorschrift, dat de verdachte niet tot antwoorden verlicht is, blijft buiten toepassing.

(2) Als raadslieden worden ook officieren of gewezen officieren toegelaten; zij worden alleen up uitdrukkelijk verzoek van den verdachte als raadslieden toegevoegd.

(3) Voorloopige hechtenis is in geval van misdrijf steeds mogelijk.

(4) Een rapport van een militair-meerdere heeft dezelfde bewijskracht als het proces-verbaal van een opsporingsambtenaar.

(5) Een schildwacht, die zich beroept op een van de artikelen 40 tot en met 43 van het Wetboek van Strafrecht, wordt geacht rechtmatig te hebben gehandeld, totdat het tegendeel aannemelijk is gemaakt.

AFDEELING III.

Overgangs- en slotbepalingen.

Artikel 8.

(1) De zaken, welke bij de krachtens artikel 1 opgeheven militaire gerechten aanhangig waren, gaan aan de voortaan bevoegde gerechten over in den staat, waarin zij zich op het tijdstip van inwerkingtreding van dit besluit bevonden.

(2) Hierbij treden in de plaats van de krijgsraden de gerechten, die bevoegd zijn ingevolge de artikelen 3, lid 1, en 4, lid 1, in de plaats van het Hoog Militair Gerechtshof de gerechten, die bevoegd zijn ingevolge de artikelen 3. lid 3, en 4, lid 2. Laatstgenoemde gerechten zullen ook in die gevallen, waarin volgens de wet op de rechterlijke organisatie geen beroep open zou staan, de berechting van de zaak voortzetten overeenkonistig de regelen, welke gelden voor de behandeling in hooger beroep.

(3) Herziening van in kracht van gewijsde gegane einduitspraken

van militaire gerechten is mogelijk volgens de voorschriften van het Wetboek van Strafvordering.

Artikel 9.

Dit besluit treedt in werking op den dag zijner afkondiging met terugwerkende kracht tot 20 October 1940.

's-Gravenhage, 19 Maart 1941.

De waarnemend Secretaris-Generaal van het Departement van Justitie:

J. T. HOOYKAAS.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Hoofdtrekken der psychologie

door Dr. A. SPRUIJT.

Het is mij een voorrecht, in dit tijdschrift een en ander over de psychologie van den mensch te kunnen medcdeelen; er wordt en werd in de laatste jaren namelijk ook voor leeken veel over dit onderwerp geschreven, doch meestal in den vorm van novellen en leesboeken, welke boeien door gave karakter-ontledingen, waarbij de menschelijke aandoeningen, gedachten en begeerten meer op den voorgrond kwamen dan de concrete gebeurtenissen, en hetzelfde gebeurt in vele zeer goede films, doch een korte, algemeen oriënteerende beschrijving van de vruchten van het persoonlijkheidsonderzoek heeft uiteraard meer blijvende waarde.

Hebben wij een algemeen begrip van den opbouw van de menschelijke persoonlijkheid, dan is de tijd rijp om ons op het terrein van de crimineele psychologie te begeven en vervolgens ook aan de belangrijkste psychopatische typen (menschen, die zoodanige afwijkingen in temperament en karakter vertoonen, dat zij zich niet aan de maatschappelijke orde kunnen aanpassen) aandacht te schenken.

Van enkele verschillende bestaande wetenschappelijke richtingen zullen wij trachten het meest essentieele te beschrijven. Met dankbaarheid moet in dit verband vermeld worden, dat hetgeen in den loop dezer eeuw door de onderzoekingen van de z.g. Groningsche school, welke in November 1940 getroffen werd door het overlijden van den oud-Hoogleeraar Dr. E. D. WIERSMA, aan het licht is gebracht, een onvergankelijke bijdrage tot de kennis van de psychologie oplevert.

Wij zullen thans overgaan tot de bespreking van de vorming van de menschelijke persoonlijkheid.

De materialistische opvatting, die in ademhaling, bloedsomloop en spijsvertering slechts chemische processen ziet, moet verworpen worden. Er is wisselwerking tusschen geest en lichaam. De wereld is de oefenplaats voor den geest, met name voor het intellect der menschen, doch het intellect is slechts een ***deel*** van de menschelijlie persoonlijkheid.

Deze persoonlijkheid heeft uit een oogpunt van psychologie drie zijden: I. het *temperament*, II. het ***intellect*** en III. het ***karakter.***

I. HET TEMPERAMENT.

Het temperament is van de drie genoemde factoren het sterkst beinvloed, niet alleen door de vraag tot welke sexe men behoort, doch ook door erfelijke factoren, zoodat deze zijde van de persoonlijkheid het minst door invloeden van buitenaf, b.v. door opvoedende maatregelen, gewijzigd kan worden.

Men onderscheidt nu ***acht*** temperamentsgroepen, waarin de menschelijke persoonlijkheid naar gelang van de mate van haar meerdere of mindere ***activiteit,*** *emotionnaliteit* en ***secundaire*** *functie* kunnen worden gerangschikt. Deze drie criteria zullen wij, alvorens verder te kunnen gaan, ieder afzonderlijk nader moeten bezien, aangezien dit voor de juiste groepeering noodzakelijk is.

In het algemeen noemen wij iemand ***actief*** (A), indien hij veelvuldig en energiek handelt in verhouding tot de hem leidende motieven. doch deze definitie is niet volledig. Lieden die enkel ter bevrediging van hun genotzucht een groote mate van energie aan den dag leggen, kan nien bezwaarlijk met het praedicaat ,,actief" sieren. Noodig is, dat de arbeid, waaraan de energie besteed wordt, constructief of althans nuttig is, zonder dat er te sterke prikkels noodig waren. die den betrokkene tot handelen deden komen. Zoo iemand is ijverig en geneigd om in zijn vrijen tijd zelf bezigheden te zoeken. Hij pakt zijn taak direct flink aan en maakt deze af, zonder neiging te vertoonen tot uitstellen. Hij spreekt weinig over moeilijkheden en. zoo al, dan zijn dat volgens hem: ,,dingen, die men overwint".

De *emotionnaliteit* (E) is eveneens bii verschillende menschen in zéér verschillende sterkte aanwezig. Emotionneel is iemand, die spoedig sterk aangedaan wordt, spoedig geniet maar ook spoedig lijdt of boos wordt, en aan uiterlijke reacties is veelal vrij zeker na te gaan, of deze temperamentseigensehap al dan niet in sterke mate aanwezig is. De affectieve of gevoelsmenschen verliezen spoediger dan de niet-emotionneele hun kalmte; bij psychotechnische proeven blijken op het gebied van de einotionnaliteit in de individueele temperamenten van den proefpersoon dikwijls zeer groote verschillen. Daar de emotieve mensch geneigd is, de minder emotionneele voorstelling weg te dringen door meer emotionneele. wordt zijn voorraad parate ,,denkmateriaal" sterk gescligeerd, hetgeen er toe kan leiden, dat zakelijke motieven dikwijls niet voldoende tot hun recht komen en dat hunne handelingen en besluiten sterk den invloed van persoonlijke sympathieën en antipathieën ondergaan.

De ***secundaire functie*** (S) is de mate, waarin voorstellingen en ervaringen, in verhouding tot hare belangrijkheid, bij den betrokkene nawerken. Een sterke S mag aangenomen worden, wanneer *alle* opgedane ervaringen, dus niet alleen de sterk einotionneerende ervaringen, langen tijd hare werking blijven uitoefencn. Voor. het eerst, in 1902. is er door Dr. OTTO GROSS in zijn beroemde werk: ,,Die cerebrale Secundiirfunktion" de.aandacht op gevestigd, dat aandoeningen voortgaan haar invloed uit te oefenen lang nadat zij uit het centrale bewustzijn van den betrokkene, die de aandoeningen beleefd heeft, verdwenen zijn. Ondanks verschillen tusschen psychologen over het wezen der secundaire functie, kunnen wij gevoegelijk het volgende aannemen. Er zijn bezonken naturen. bij wie alles wat door hen doorleefd is, ook al is het niet meer in het centrale bewustzijn aanwezig, invloed blijft uitoefenen op het denken, op het gevoels-

leven en op de richting van de te ontplooien activiteit. Bij deze ruime opvatting van de werking der secundaire functie is aanvaardbaar dat bij sommigen zelfs hun jeugdindrukken hun invloed blijven uitoefenen op hun geheele verder levensgedrag. Dat zulks zeer bevorderlijk is voor de eenheid in het beeld der persoonlijkheid, spreekt wel vanzelf. en dat de reactie-snelheid dezer personen in het algemeen geringer is dan bij hen, die een tekort aan secundaire functie vertoonen, is ook niet moeilijk in te zien. Laatstgenoemden — dat zijn dus zij met geringe secundaire functie, bij wie in het geschetste ,,ruime[n] systeem de primaire functie (P) overweegt, — hebben betrekkelijk weinig voorstellingen in het onderbewustzijn en hun aandachtsbewustzijn kan dan ook door die uit hun onderbewuste wereld komende factoren slechts weinig worden gehinderd. Het gevolg daarvan is, dat zoowel hun oordeel als hun stemmingen in ruime mate beheerscht worden door de op bepaalde momenten exogeene (van buitenaf komende) ervaringen, welke zich aan hun bewustzijn opdringen. Primaire functie leidt tot beweeglijkheid, impulsiviteit, heftigheid, vlugheid van oordeel en tot sterke wisselbaarheid van stemming. De primairen zijn veelal moedig, tot het roekelooze toe, doch zij kunnen evengoed onder bepaalde omstandigheden, b.v. bij aardbeving of in oorlogsdagen, volkomen ,,de kluts kwijt raken". Zij hebben, ondanks hun voortreffelijke hoedanigheden en vooral door hun reactie-snelheid, welke hun bij niet uiterst deskundig geleid psychotechnisch onderzoek (helaas) veelal dc beste cijfers bezorgt, het groote nadeel, dat zij in den regel de onschatbare eigenschap van continuïtiet en stabiliteit in denken en handelen in onvoldoende mate bezitten.

* * *

De onderlinge sterkte-verhouding tusschen A, E en S biedt afdoende gegevens om van iemand te beoordeelen, tot welke temperamentsgroep hij behoort. Reeds de oude Grieken kenden ruim vier eeuwen vóór Christus volgens de geschriften van Hippocrates en Galenus een temperamentsgroepeering, welke naar hun meening afhankelijk was van de samenstelling van het bloed van den betrokkene.

,,Temperament[v] beteekent vertaald: ,,menging[w] (nl. van lichaamsvocht). Zoo spraken zij van een sanguinisch temperament (sanguis = bloed), in de beteekenis van opgewekt, wispelturig; een cholerisch (cholè = gal), in de beteekenis van heftig, opvliegend; een phlegmatisch (phlegma = slijm) beduidde kalm, onbewogen; en onder een melancholisch (melancholè = zwarte gal) temperament verstonden zij het sombere en pessimistische.

Deze namen hebben den loop der eeuwen getrotseerd!

Wij kennen nu in de bovenstaande typologie de navolgende acht verschillende temperamenten, en de ideeling op grond van de onderlinge sterkteverhouding van A, E en S geeft een goed inzicht.

Overgangs- of tusschenvormen zijn natuurlijk mogelijk. Verreweg

de meeste menschen staan zelfs ergens tusschen de *uitgesproken* representanten der verschillende typen in. Daarbij komt nog, dat ge kunt twijfelen, of ge de juiste „diagnose" b.v. ten aanzien van „al dan niet emotionneel" gesteld hebt. Twijfelt ge, of iemand al of niet E is, maar weet men wel zeker, dat hij A is en S bezit, dan komt die twijfel dus hierop neer, dat men er niet geheel zeker van is of de betrokkene tot het gepassionneerde dan wel tot het phlegmatische temperamentstype behoort.

De onderscheiding der acht groepen is als volgt:

GEPASSIONNEERDEN de emotionneele actieven niet overwegende secundaire functie (A E S);

CHOLERICI de emotionneele actieven met overwegende primaire functie (A E P);

SANGUINICI de niet-emotionneele actieven met overwegende primaire functie (A nE P);

PHLEGMATICI de niet-emotionneele actieven met overwegende secundaire functie (A nE S);

NERVEUZEN de emotionneele niet-actieven met over egende primaire functie (nA E P);

SENTIMENTEELEN de emotionneele niet-actieven met overwegende secundaire functie (nA E S);

APATHICI de niet-emotionneele niet-actieven met overwegende secundaire functie (nA nE S);

AMORPHEN de niet-emotionneele niet-actieven met overwegende primaire functie (nA nE P).

* * *

Zooals wij zagen, zijn de mate van activiteit, emotionnaliteit en secundaire functie en de onderlinge sterkteverhouding van deze factoren beslissend voor het temperament van den betrokkene.

De Groningsche school (vnl. Prof. Dr. G. HEIJMANS en Prof. Dr. E. D. WIERSMA) kwam tot acht temperamentsgroepen. Hierbij dient vooral in het oog gehouden te worden, dat het nu gaat om temperamentseigenschappen en niet om het karakter. Het temperament is nl. een resultaat van bovenstaande factoren; in de karakterkunde (Characterologie") echter worden andere criteria gebruikt, welke wij hieronder nader hopen te bespreken.

Wij gaan niet zóóver te beweren, dat temperament en karakter „niets" met elkaar te maken hebben, en erkennen, dat het temperament invloed kan uitoefenen op de richting der persoonlijke neigingen en dus op karaktervorming, doch moeten ons het verschil goed voor oogen stellen. Van iemand, die driftig, lastig of humeurig is, mogen wij volstrekt niet zeggen, dat hij een minder goed karakter heeft. Hij kan wellicht mèt zijn temperamentseigenschappen en dóór zijn karaktereigenschappen tot de besten en edelsten aller menschen behooren!

Wij zullen thans bij elk der acht temperamentsgroepen even halt houden.

DE GEPASSIONNEERDEN (eniotionneele actieven met overwegende secundaire functie; de meest bekende vertegenwoordigers van deze groep waren Napoleon, Luther en Michel Angelo).

Zij bezitten zeer sterke en duurzame bewustzijns-inhouden en een groote eenheid in hunne geheele persoonlijkheid tengevolge van de groote secundaire functie; zeer groote persoonlijke gevoelswaarde wordt door hen gehecht aan hun doelvoorstellingen tengevolge van hun groote emotionnaliteit, terwijl hun doelstellingen in daden worden omgezet door hun groote activiteit. Deze geesteshouding maakt den betrokkene niet alleen afhankelijk van inwerkingen uit de buitenwereld maar ook wordt door hem op actieve wijze de aanraking met de buitenwereld gezocht. Kortom, hun doelstelling doordringt hun geheele actieve leven, zij hebben duurzame overwegingen en vastgewortelde begeerten. Het Germaansche- en het Romaansche ras tellen naar verhouding de meeste vertegenwoordigers van dit. overigens relatief zeldzame, temperamentstype.

CRIMINOLOGISCH heeft dit type weinig bcteekenis, doch de *ziekelijke* vergrooting van de eenzijdige doelstelling en verbeelding is wel van belang. Deze ziekelijke of pathologische versterking van het gepassionneerde temperament heet paranoia of vervolgingswaanzin; zij kan tot mishandelingen of misdrijven tegen het leven aanleiding geven, doordien de lijder meent, dat men het op hem gemunt heeft, en in alles, zelfs in kleinigheden, iets ontdekt, dat zijn achterdocht gaande maakt.

Versterking van dit temperament leidt voorts reeds vrij spoedig tot ruzie-achtigheid (queruiatorische *geesteshouding*), waarbij wraakgevoelens tot misdrijven tegen het leven kunnen leiden.

DE CHOLERTCI (emotionneele actieven met overwegende primaire functie; vertegenwoordigers van deze groep waren vele beroemde schrijvers, o.a. Goethe, Walter Scott en Dickens, zoomede de schrijfster George Sand).

Dank zij hun groote activiteit en emotionnaliteit bezitten zij het doorzettingsvermogeii, noodig om zich telkens van ganscher harte in nieuwe situaties in te denken, met de menschen mede te leven en snel en praktisch te handelen, zonder veel overwegingen. Hun scheppende fantasie is te danken aan hun groote kennis van sociale verhoudingen, welke zij veelal bezitten doordien zij zich in het algemeen gaarne in het volle leven plaatsen, waarbij eveneens activiteit en emotionnaliteit zeer belangrijke factoren zijn.

In den omgang zijn zij minder ,,stabiel" dan de gepassionneerden als gevolg van de geringere secundaire functie, terwijl hun emotionnaliteit er toe bijdraagt, dat zij in het algemeen gemakkelijker dan de gepassionneerde vatbaar zijn voor beïnvloeding.

CRTMINOLOGTSCH is deze groep niet van groot belang; dank

zij de activiteit van de betrokkenen is de frequentie van misdadigheid bij deze groep gering, hoewel zij somtijds, door wraakgevoelens geleid, tot misdrijven tegen het leven komen. Bij aanhouding kunnen ze aan de politie de handen vol geven aangezien dan hun temperament licht tot aggressieve daden voert.

DE SANGUINICI (de niet-emotionneele actieven met overwegende primaire functie).

Bij de vertegenwoordigers van deze groep is de positieve factor hun activiteit, welke zich gemakkelijk op allerlei objecten richten kan, doordien zij door hun geringe secundaire functie en hun niet-emotiviteit weinig in beslag genomen worden door hetgeen te voren door hen doorleefd is en zij koel kunnen blijven onder omstandigheden, welke de overwegend-emotionneelen reeds zouden remmen.

In het algemeen zijn zij bevattelijk, maar de beoefening van kunsten en wetenschappen kan, door de niet-emotiviteit en door de geringe secundaire functie licht aanleiding geven tot dilettantisme en het najagen van successen van het oogenblik en het zoeken van bevredigingen van het oogenblik, zich uitend bijv. in de voorkeur voor aangename causerieën zonder ,,al te veel'' diepte, of in nieuwsgierigheid.

CRIMINOLOGISCH heeft deze temperamentsgroep beteekenis voor beleedigingsdelicten (emotie plus primaire functie leidt nl. spoedig tot loslippigheid!), voor vermogensdelicten en voor aanrandingen van de eerbaarheid (vooral wanneer tot de ,,bevredigingen van het oogenblik'' ook alcoholgebruik behoort).

DE PHLEGMATICI (niet-emotionneele actieven met overwegende secundaire functie, o.a. Benjamin Franklin en John Locke).

De vertegenwoordigers van deze groep worden in hun overwegende activiteit gesteund door overwegende secundaire functie, welke factoren aan regelmaat van werken en aan bedachtzaamheid zeer ten goede komen. Zij zijn door hun geringe emotionnaliteit koel en nuchter en voorts gelijkmatig van stemmingen. Daar de geringheid van hun emotionnaliteit hen helpt om de problemen des levens objectief van alle kanten te bezien, is hun inzicht in die problemen meestal breedgefundeerd. Samenwerking met cholerici, die — naar wij zagen — deze gelijkmatigheid van temperament missen en door hun impulsiviteit ,,iets'' hebben, dat de phlegrnatici missen, kan, mits de karakters van de betrokkenen goed overeenstemmen, tot buitengewoon goede resultaten voeren.

CRIMINOLOGISCH is dit temperament het gunstigst van alle, vooral door de combinatie van activiteit met secundaire functie.

DE NERVEUZEN (emotionneele niet-actieven met overwegende primaire functie).

Van deze groep, die men niet moet verwarren met ,,in zenuwachtigen toestand verkeerende menschen'', die ook wel eens als ,,nerveus'' worden aangeduid, is de eenige ,,positieve'' der drie tem-

peramentsfactoren: de emotionnaliteit. Doch de door aandoeningen opgewekte emoties kunnen zich door de geringe activiteit lang niet alle in daden omzetten, hetgeen tot nerveus-affects-toestanden (waarin de betrokkene „onredelijk" is), aanleiding kan geven. Is er echter een sterk emotionneerende prikkel aanwezig, dan wordt het werk met „koortsachtige" haast aangevat en somtijds ook aan-een-stuk-door afgemaakt, waarna veelal een periode intreedt van lediggang. De nerveuzen zijn door hun geringe secundaire functie veelal spoedig uit hun evenwicht, zijn zeer wisselend van stemming en reageeren meestal sterk op het gebruik van narcotica, alcoholica, ja zelfs doen koffie en thee haar uitwerking bij de nerveuzen vrij spoedig gevoelen.

De primaire functie veroorzaakt niet alleen verstrooidheid en gebrek aan concentratie, doordien hun geheele bewustzijn in beslag genomen kan worden door hetgeen op het oogenblik geschiedt, maar ook leidt dit in-beslag-nemen van het geheele bewustzijn somtijds tot daden waarvan de betrokkene later spijt heeft. De oogenblikkelijke begeerten dringen zich dan zoo heftig op, dat domheden (ja zelfs delicten) kunnen worden begaan. Een Duitsch geleerde (Dr. H. KURELLA) noemde dit treffend juist: „die Souveranitat des Augenblicks".

Verder werkt deze overwegende primaire functie een zekere oppervlakkigheid in de hand, welke niet verhindert, dat scherpzinnig3 ideeën tot stand komen, doch wèl dat zij tot een groot geheel worden uitgewerkt.

De pathologische versterking van het nerveuze temperament is de hysterie.

CRIMINOLOGISCH is van belang, dat deze teniperamentsgroep meer dan andere groepen tot het begaan van allerlei delicten praedisponeert (landlooperij, aggressie-delicten, oplichting, giftmengen). De psychische organisatie der nerveuzen ***behoeft*** echter geenszins het begaan van ongeoorloofde daden te bewerkstellingen evenmin als het nerveuze ,temperament tot hysterische verschijnselen aanleiding behoeft te geven.

DE SENTIMENTEELEN (emotionneele niet-actieven met overwegende secundaire functie).

Tot dit type behooren zij, die door hun emotionnaliteit en hun secundaire functie de problemen en moeilijkheden des levens zeer wel kunnen aanvaarden, doch door hun geringe activiteit er niet toe kunnen komen om deze problemen afdoende op te lossen en de moeilijkheden door eigen energie te boven te komen. Het gevolg is dikwijls miskenning van hun persoonlijke kwaliteiten, doordien men van zoo gevoelige, zelfs meestal overgevoelige, lieden zou verwachten op daden te kunnen rekenen. Zij, die op de uitvoering van deze daden wachten en zich erover ergeren dat zij uitblijven, maken echter de fout, dat zij het temperament van deze lieden, die verder veelal nog uitstekende karaktereigenschappen bezitten, niet begrijpen. Een aansporing om niet-sentimenteel te zijn, mist bij een cholericus zelden

haar uitwerking, de vertegenwoordigers van het sentimenteele type reageeren erop met een schouderophalen.

Het sentimenteele temperamentstype heeft in het algemeen de neiging zich van de wereld af te sluiten en de vrije natuur op te zoeken, zonder dat de betrokkene aan menschenschuwheid lijdt.

Bij ***abnormale*** versterking van dit type treden echter verschijnselen van zwaarmoedigheid, vreesachtigheid en menschenschuwheid op den voorgrond, verschijnselen vaii een temperamentspsychose, genaamd ***melancholie.***

CRIMINOLOGISCH is daarbij van belang, dat de lijders aan de psychose melancholie (welke men niet mag verwarren met de psychisch volkomen normale sentimenteelen) ten slotte somtijds zoodanig in zichzelf gekeerd raken en vervuld worden van ziekten- of zondenwaan of van een door hen ondervonden verdriet, dat zij neiging tot wanhoopsdaden of tot valsche zelfbeschuldigingen (valsche aangiften bij de politie), ja zelfs tot zelfmoord vertoonen.

Een ander waandenkbeeld, de armoedewaan (verarmingswaan), leidde verscheidene melancholici reeds tot familiemoord, gepaard met zelfmoord of poging daartoe. Wellicht correspondeert hiermede het bij normale sentimenteelen aanwezige verschijnsel, dat zij, in plaats van maatregelen te nemen tegen een door hen gevreesd gevaar, veelal een of andere „onpractische" daad verrichten, waardoor liet geslingerd worden tusschen hoop en vrees, hetgeen voor hen als eigenlijk al te fijn besnaard wezen een marteling is, ophoudt.

DE APATHICI (niet-emotioniieele niet-actieven met overwegende secundaire functie).

De tot dit type behoorenden hebben, naar ge uit de sterkteverhouding der beslissende factoren reeds kunt afleiden, een weinig omvangrijke en weinig diepgaande belangstelling voor wereldproblemen en bezitten verder weinig beweeglijke fantasie. Hun belangstelling is veelal geïntraverteerd, d.w.z. naar binnen, op zichzelf gericht, waarmede gewichtigdoenerij naar buiten gepaard gaat. Bij de bespreking van het temperament van de gepassionneerden zagen wij bij dat type een naar buiten gerichte (d.i. ***extroverse)*** geesteshouding. Juist het omgekeerde treffen wij bij de apathici aan; de verklaring daarvan ligt in de temperamentsfactoren. Door hun geringe *emotionnaliteit* en hun geringe ***activiteit*** zijn zij volgelingen en geen leiders; het zijn „sleurmenschen" met stokpaardjes vanwege hun secundaire functie; niet zelden ontaardt hun niet-activiteit bij gebrek aan emotionneele prikkels en aan plichtsbesef in een ,,apathische" luiheid.

CRIMINOLOGISCH zij het navolgende opgemerkt: Bij deze groep treft men geen „groote" criminaliteit aan; de betrokkenen schijnen echter vrij veel neiging tot het weinig inspannende delict van belastingontduiking aan den dag te leggen.

DE AMORPHEN (niet-emotionneele niet-actievcn met overwegende primairé functie).

De vertegenwoordigers van dit type bezitten geen enkele van de temperamentsfactoren in positieven zin; zoowel hun emotionnaliteit als hun activiteit en hun secundaire functie zijn negatief. Zij zijn dan ook volgelingen van hun omgeving en hun daden hangen af van hetgeen hun toevallig door den een of ander wordt aangeprezen.

Naar onze meening is dit type sterk verbreid, veel meer dan het zeer geringe statistische percentage aanduidt, aangezien de statistici niet gaarne „niets" bij hun proefpersonen vinden en deze dus eerder bij een der andere temperamentstypen „indeelen" dan bij de amorphen.

Het is gemakkelijk in te zien, dat de deelfactoren van het temperament er bij de amorphen alle drie toe medewerken hun een gevoel van leegte en verveling te geven, waarvan zij gaarne bevrijd worden door genoegens van het oogenblik, welke zij, door hun geringe activiteit en hun onaandoenlijkheid niet „najagen", doch rustig „afwachten".

CRIMINOLOGISCH heeft dit type vooral belang bij de *zedendelicten* (vnl. prostitutie) en bij *vermogensdelicten* begaan zonder raffinement. Spelen bij deze delicten groote vermogensobjecten of meer gecompliceerde overwegingen een rol, dan is de invloed van anderen vrij zeker. Immérs brengen de amorphen (die nà de nerveuzen het betrekkelijk hoogste percentage der delinquenten opleveren) het in den regel niet verder dan tot „kruimeldieverijen". Gevangenisstraf verdragen de amorphen het best. de afzondering maakt op hen niet zeer veel indruk.

Ziekelijke versterking van de drie, in casu negatieve, factoren hangt samen met *idiotie:* wij komen dan echter tevens reeds op het terrein van de intelligentie-defecten.

Alvorens over te gaan tot de bespreking van het Intellect als deel van de persoonlijkheid zullen wij het vorenstaande, betreffende het temperament, toepassen op het militaire recht, en wel op de artikelen van het Wetboek van Militair Strafrecht welke handelen over de ongehoorzaamheid (welke al of niet „principieel" kan zijn). Toepassing van het vorenstaande maakt, naar onze meening, waarschijnlijk:

dat het sentimenteele zoomede het gepassionneerde temperament in zekere mate voorbeschikken kan tot *principieele* dienstweigering;

dat het cholerische zoomede het nerveuze temperament eenigszins praedisponeeren kan tot *incidenteele* ongehoorzaamheid (impulsiviteit) en

dat het nerveuze zoomede het amorphe temperament een zekere voorbeschiktheid kan geven tot het *nalaten.* of *eigendunkelijk overschrijden* van dienstbevelen.

II. HET INTELLECT.

Een der factoren, welke *naast* het *temperament* van groot belang is voor het juiste inzicht in de persoonlijkheids-structuur, is het *intellect.*

Evenals het temperament is het intellect van invloed op de ontwikkeling van het karakter; niettemin moeten — naar wij gezien hebben — het temperament, het intellect en het karakter als afzonderlijke bestanddeelen van de menschelijke persoonlijkheid goed uiteengehouden worden.

Hiermede is het betoog, dat er invloeden bestaan tusschen het temperament en het intellect en ook tusschen het intellect en het karakter, volstrekt niet in strijd. Zeer zeker is een goed ontwikkeld intellect in staat om een reguleerende functie ten opzichte van de geheele persoonlijkheid van den betrokkene uit te oefenen.

Wij zien somtijds helaas hoe een goed intellect kan worden misbruikt, ja zelfs kan — zooals ieder, die met de praktijk van het strafrecht bemoeiing heeft, weet — dit bestanddeel van een persoonlijkheid een criminogene factor worden.

Doch ook zwakheid van intellect kan een criminogene factor worden, b.v. indien de betrokkene een doel nastreeft, dat niet evenredig is aan hetgeen door hem omvat kan worden en wel vooral wanneer minder gunstige temperamentsinvloeden of karaktereigenschappen daarbij komen. Vaststaat, dat het temperament en het karakter criminologisch van meer belang zijn dan het intellect; zelfs een zeer groot percentage van hen, die een zwak intellect hebben en van hen, die intelligentie-stoornissen hebben, blijft het ,,pad der deugd" bewandelen.

In dit verband moet er echter op gewezen worden, dat in Amerika bij de toepassing van de psychopathenwetten en bij sommige psychotechnische onderzoekingen (waarover later) als hoofdcriterium nog steeds de mate van intellect (normal, subnormal of extremely subnormal *intelligence*) van den dader aanvaard wordt.

Eenige tientallen jaren geleden had deze opvatting, dat bij delinquenten veelal een slecht intellect bestaat, vooral onder den invloed van Lombroso, zeer veel aanhangers, doch in den laatsten tijd is men tot het vorenstaande inzicht gekomen.

De drieledige indeeling: temperamentsafwijkingen, intelligentiestoornissen en karakterfouten (waarover later) verdient naar dezerzijdsche meening de voorkeur boven deze ietwat eenzijdige Amerikaansche opvatting en óók boven opvattingen, welke al te uitsluitend op het karakter van den betrokkene den nadruk doen vallen.

Het woord intellect, afkomstig van het Latijnsche werkwoord intellegere, dat is: begrijpen, staat dus in verband met wat wij noemen: het menschelijk ,,begrip[R] of ,,kenvermogen[V], hetwelk den mensch, in tegenstelling tot alle andere levende schepselen, tot een denkend, met rede begaafd wezen stempelt. [1])

Daartoe is noodig, dat men niet alleen de nieuwe gegevens. welke

---

[1]) Hiermede wordt niet bedoeld, dat een dier geen enkele intellectsfunctie (b.v. geheugen of associatie) bezit.

Het „qualiteitsverschil" in intellect tusschen mensch en dier openbaart zich vooral bij de hoogere deelfuncties (oordeel en fantaisie) zeer sterk.

uit de omringende wereld telkens opduiken, kent, doch dat men deze ook logisch invoegt bij al hetgeen reeds in de hersenen aanwezig is. Het denkproces kan alleen vlot verloopen indien men de beschikbare gegevens op het juiste oogenblik ,,paraat[v] heeft. Voor het ,,opnemen[w] is de noodige belangstelling vereischt (z.g. Eindrucksfühigkeit) en voor het vastleggen der indrukken is een meer langdurige ,,inprenting" (z.g. *Merkfähigkeit*) noodig. Deze beide factoren zijn bij verschillende menschen individueel in zeer verschillende sterkteverhouding aanwezig; trouwens bij de bespreking van het temperament hebben wij gezien, dat er in de secundaire functie, d.i. de nawerking van de in het onderbewustzijn aanwezige voorstellingsschat, zeer groote individueele verschillen bestaan.

Ook ten aanzien van het gebied van het intellect is de vermelding van deze verschillen van belang; het is voor een goed intellect zelfs onontbeerlijk, dat een goed functionneerende regelende werking van het onderbewuste op het bewuste zieleleven aanwezig is, want eerst dan is er een behoorlijk z.g. ,,progressief aanpassingsvermogen", het vermogen van den intelligenten mensch, om zich met doelmatig gebruik van zijn denk-middelen in te zetten op nieuwe doelstellingen en om zelfstandig in moeilijke situaties een uitweg te vinden.

Met het omhoog-gaan van het intellectspeil van een groep neemt de behoefte aan zelfstandigheid en verantwoordelijkheid toe, en wij zien, dat hoe meer een arbeid tot in alle details wordt voorgeschreven en gecontrôleerd, hetzij uit gebrek aan vertrouwen of uit gebrek aan waardeering, des te meer het verantwoordelijkheidsgevoel teruggedrongen wordt.

Het intellect is, evenals het temperament, uit enkele deel-functies opgebouwd, m.a.w. het is samengesteld uit enkele componenten, factoren of criteria.

Deze deel-functies van het intellect, welke wij nader in het kort afzonderlijk zullen bespreken, zijn: het geheugen (zoowel dat van vroeger als het inprentingsvermogen), het vermogen om de juiste associaties binnen niet te langen tijd tot stand te doen komen, de mate waarin de betrokkene met een rijke en beweeglijke *fantaisie* begaafd is en het oordeelsvennogen.

Het GEHEUGEN is de schakel tusschen het verleden en het heden, het vermogen om zich allerlei herinneringsbeelden weder duidelijk voor den geest te halen. Voor den emotionneelen mensch is het gemakkelijker de emotionneele gebeurtenissen te onthouden dan z.g. ,,droge kost"; op rustiger naturen maakt een goed gefundeerd betoog, waarin verrassend nieuwe gezichtspunten zich voordoen, veelal een meer blijvenden indruk dan een voorbijgaande emotie en reeds hirruit zien wij, dat de ,,Eindrucksfähigkeit" en de ,,Merkfähigkeit" individueel verschillend zijn. De een kan slecht namen onthouden, de ander slecht telefoonnummers of jaartallen.

Voor den lezer die zich voor het strafrecht interesseert, is nog van belang het somtijds voorkomen van plotseling geheugenverlies

(amnesie), waardoor het aan de politie de grootste moeite kost den betrokkene te identificeeren. Dit verschijnsel treedt vaak op na een hersenschudding tengevolge van een val of een slag op het hoofd of soortgelijk *trauma* en het opmerkelijke daarbij is, dat het slachtoffer juist datgene, dat aan het trauma voorafging (en ook de ware toedracht van het feit zelf) zich niet meer weet te herinneren (retrograde amnesie). De krachtige beroering der hersenen veroorzaakte in dat geval, dat alleen de ,,diep-ingegrifte" beelden bestaan blijven en dat bij den betrokkene de allernieuwste indrukken, die nog niet in de hersenen ,,gegrift" staan, spoorloos verdwijnen.

Alle vergelijkingen gaan mank en daarom schrijven we met eenige aarzeling, dat we een eenigszins analoog verschijnsel wel zien optreden *zonder* trauma, doch na een door den betrokkene opzettelijk opgezochte verstrooiing, waarbij door de sterke prikkels van een ,,feestavond" vergetelheid gezocht wordt en waarbij kunstmatig de herinnering aan een ondervonden bejegening vervlakt wordt. Wij hebben in de praktijk bij de strafrechtspraak het geval meegemaakt, dat een jongeman, die zwaar beschonken geweest was, zich met geen mogelijkheid kon herinneren wat er gebeurd was, voordat hij zich naar het ,,feest" begaf.

Dat het geheugen op den ouden dag in het algemeen afneemt weten wij allen, doch ook hier zijn er groote persoonlijke verschillen; er zijn ouden van dagen, die geen spoor van geheugendementie **vertoonen** en zeer helder van geest en scherp van geheugen blijven.

Vooral bij de ouderen kan men waarnemen, dat de diepst ingewortelde herinneringen het langst duren en ook bij de hier besproken vorm van geheugenverlies ziet men dienvolgens de jongste herinneringen over het algemeen eerder vervagen dan de oude.

Deze vorm van herinneringsloosheid (amnesie) berust op een achteruitgang van het inprentingsvermogen (*Merkfähigkeit*), immers alles wat niet of niet behoorlijk is ingeprent kan later niet of niet behoorlijk herinnerd worden. De indrukken uit de kinderjaren welke zeer scherp ingeprent zijn, blijven bij dezen vorm van amnesie met voldoende scherpte behouden en de herinneringsbeelden uit die jaren kunnen zeer goed weergegeven worden; deze beelden blijven als een deel van de persoonlijkheid in het onderbewustzijn tot zij, b.v. door een gesprek of door eenc of andere gebeurtenis in het bewustzijn ,,opduiken".

Het hier bedoelde deel van de persoonlijkheid kan haar geestelijken ,,inventaris" genoemd worden, doch men moet dan in het oog houden dat voor iemands bruikbaarheid het op zichzelf niets zegt, of deze inventaris groot of klein is. Het komt er nl. op aan hoe of deze inventaris is samengesteld (m.a.w. de kwaliteit) en hoe zij wordt gebruikt en eerst wanneer het met deze beide volkomen in orde is kan een goed intellect aanwezig zijn. Daarvoor is immers een bepaalde graad van psychische activiteit noodig.

De Amerikaansche psycholoog WILLIAM JAMES heeft daarover

gezegd. dat onze herinneringen dienen om ons te waarschuwen of aan te moedigen. onze gevoelens om ons tot handelen aan te sporen en onze gedachten om aan ons handelen richting te geven.

Naar wij reeds gezien hebben spreekt het temperament van den betrokkene hier ook echter een woordje mede! Uit een ***criminologisch*** oogpunt mag geenszins uit het oog verloren worden welke enorme rol het temperament, b.v. secundaire functie, bij het begaan van delicten vervult.

Prof. HANS KURELLA schrijft hierover: „Die Souveranitat des Augenblicks lässt nur momentan gcgenwartige Eindriicke zu Motiven des Handelns werden". (Naturgeschichte des Verbrechers, blz. **231).** Dit geldt voor de primair-f unctionneerenden zeer zeker: zij handelen inderdaad zeer dikwijls onder invloed van oogenblikkelijke motieven; op hen is dus hetgeen JAMES gezegd heeft in mindere mate van toepassing.

* * *

Wij hebben dus gezien. dat één der factoren voor een goed intellect bestaat uit een goed geheugen d.w.z. een goede „inventaris" en liet psychisch vermogen om daarvan een goed gebruik te maken. Het gebruik van den „inventaris" nu wordt zeer vergemakkelijkt indien de betrokkene beschikt over een behoorliik ASSOCIATIE-VERMOGEN.

Een voorbeeld: Men leest in de Courant het bericht, dat ern onzer Universiteiten voorloopig gesloten is. Ik neem nu aan, dat dit bericht den heer A. evenzeer belang heeft ingeboezemd als den heer B. en dat bij beiden eenige associaties tot stand kwamen. Eenige dagen later ontmoet A. een hem zeer goed bekend student die aan de bewuste Universiteit studeert en zegt: „Jammer dat nu Uw examen op den 22sten niet doorgaat". Denzelfclen dag ontmoet B. den student met wien hij bevriend is eveneens, en laat zich ontvallen: „Bel je mij op den 22sten even op om te melden of je geslaagd bent?" Deze vraag van B. is wat men noemt „dom", maar waar schuilt nu zijn fout? B. geeft de schuld aan zijn geheugen doch dit is slechts ren uitvlucht want B.'s geheugen is volkomen in orde. Neen, het ontbrak den heer B. in dit geval aan de kostelijke gave, welke de mensch bezit indien hij met een goed ontwikkeld associatie-vermogen is toegerust. B. had, toen hij het courantenbericht las aan zijn vriend den student moeten denken. Hij had moeten associeeren, dat deze geen examen kon afleggen aan een Universiteit welke gesloten was. En indien bij het lezen van het bericht zijn gedachten niet zoover gingen, dan had deze associatie tot stand moeten komen toen hij den studerit ontmoette.

Uit dit voorbeeld blijkt dat het intellect, behalve geheugen en de nog nader te behandelen en reeds terloops vermelde andere deel-functies, ook als levensvoorwaarde omvat: „.associatie-vermogen".

De associatie of verbindingen van verschillende voorsttllingen zijn deels eenvoudig doch deels zeer samengesteld. De eenvoudigste associaties kunnen stellig zelfs in de hersenen van dieren tot stand

komen; een hond kan men door b.v. de associatie ,,blaffen" en „nu krijg ik (misschien) dat stukje koek" leerrn om op bevel te blaffen. Voorts kan hem het water reeds uit den mond loopen bij het hoorcn rammelen met een koekjestrommel.

Associaties van het gehalte waarmede de hersenen van den bovenbedoelden heer B. moeite hadden, behoorcn tot de soort samengestelde en bewuste associaties, welke LEIBNITZ reeds „apperceptieve verbindingen" noemde.

Immers leerde LEIBNITZ, dat apperceptie, in tegenstelling met perceptie (dat is liet gewone ..hebben" van een waarneming) beteekent: het bemerken of weten, dat men die waarnerning heeft.

Volgens HERBART is appercipieeren het opnemen van een nieuwe voorstelling in verband met de oude reeds aanwezige.

In de latere psychologie ontwikkelde zich daaruit de beteekenis van apperceptieve verbindingen als opvattingen in individueel bepaald verband in tegenstelling met de ,,bloote associatie" van ideeën of voorstellingen.

Het belichten van de hier genoemcle ,,tegenstelling" is destijds van zeer groot belang geweest, aangezien gedurende langen tijd de individueele, *bewuste* gcestesprocesseii door de associatie-psychologie al te zeer miskend werden.

Door Prof. Dr. W. WUNDT, den grondlegger van een voluntarische (wils-) gedachte in de psychologie en scherp ontleder van deze individueele, bewuste wils-processen. zijn omstreeks het begin dezer eeuw echter baanbrekende studiën gepubliceerd, waarbij in tegenstelling tot mechanische opvattingen in de z.g. ..sensueele" associatiepsychologie. aan den mensch als individueele persoonlijkheid meer dan te voren recht gedaan werd.

Deze beroemde Leipziger psycholoog leerde ons o.a. in zijn ,,Vorlesungen uber die Menschen- und Tierseele", dat de *actieve* door wilsinspanning tot stand komende associaties of „apperceptieve verbindingen" hun oorsprong vinden in een bijzonder *apperceptie-centrum,* dat gelegen is in de schors van de voorhoofdshersenen.

In de *criminalistiek* is van het verschil in snelheid en in het gehalte van verschillende associaties wel gebruik gemaakt om aanwijzingen omtrent het daderschap van een begaan misdrijf te bekomen. Men roept een woord toe en de proefpersoon moet zoo snel mogelijk het eerst-invallend woord uitspreken. Nu heeft men deze reactie-woorden volgens een logisch schema ingedeeld. De snelheid waarmede de associatie van twee woorden tot stand komt wordt, naar proefondervindelijk bewezen is, zeer vertraagd wanneer een der door den onderzoekenden expert toegeroepen woorden in verband staat met het misdrijf, tenminste indien de proefpersoon daar (mede) schuldig aan is. Er ontstaat dan voor hem bij dit z.g. ,,prikkelwoord" een emotionneel getint herinnerings- en voorstellingscomplex en een ,,oppassen voor verraden" welke den associatietijd verlengen en ook veroorzaken, dat het gehalte van de associatie minder is dan van de andere associaties.

Deze wijze van onderzoek naar ,,kritische reacties" wordt door sommigen op humanitaire of op ethische gronden verworpen, waarbij veelal groote woorden zooals ,,psychologische pijnbank" gebruikt worden. Geheel en al tc onpas echter is dit groote woord gebruikt en het is veel te individualistisch gedacht; dit onderzoek heeft voor een onschuldige, wiens associaties argeloos zijn, niets griezeligs. Ook de opvatting, dat het heele onderzoek berekend zou rnoeten zijn op een ,,listiglijk vangen" waarbij ,,op alle slakken zout" gelegd zou moeten worden, is eenzijdig.

Een andere vraag is echter, of deze methode afdoende objectieve gegevens kan verschaffen omtrent de aanwezigheid van emotionneele complexen. Deze vraag kunnen wij, zelfs al maken wij gebruik van electrische chronometers waarbij de polsslag van den proefpersoon wordt gecontroleerd en geregistreerd (om ten gevolge van prikkelwoorden emotionneele complexassociaties te ontdekken, hetgeen in sommige Staten van Amerika gebruikelijk is) nog niet met zekerheid beantwoorden.

Vorenstaande crimineel-psychologische expertise (welke deel uitmaakt van hetgeen in Duitschland ,,Tatbestanddiagnostik" genoemd wordt) is op zichzelf niet voldoende om een volkomen bewijs van daderschap ten aanzien van een gepleegd misdrijf op te leveren. De betrouwbaarheid van de besproken methode — hoe belangwekkend deze ook uit psychologisch oogpunt is — staat thans namelijk nog niet voldoende vast.

Mocht zulks eenmaal, later, echter wel het geval zijn dan is de crimineel-psychologische expertise ***ook*** voor getuigen bruikbaar b.v. om een aanwijzing te bekomen, of een als getuige opgeroepene, die beweert bij het voorval niet aanwezig te zijn geweest, daarbij wellicht toch wel tegenwoordig was.

Hiermede wil echter allerminst gezegd wezen, dat zelfs dan een veelvuldige toepassing bij getuigen ooit zal mogen volgen; er zullen aanwijzingen of op zijn minst vermoedens van kn-ade trouw bij den bewusten getuige moeten bestaan.

Onlangs vond hier te lande de Tatbestanddiagnostik t.a.v. een verdachte eene toepassing, toen op een meisjesschool een portemonnaie met inhoud uit een mantelzak ontvreemd was. Er bestond tegen een bepaalde leerlinge reeds een aanwijzing mclke microscopisch was vastgesteld: aan de sluiting van de portemonnaie, welke ledig in een toiletafdeeling teruggevonden was, bevond zich een draadje hetwelk van haar jurk afkomstig moest zijn.

Aan de leerlingen werd daarna een gewoon dictee opgegeven. Middenin werd zonder eenige klemtoon, de volgende zin gedicteerd: ,,Wie een taschje uit een mantel steelt, is een dievegge". De leerlingen schreven a.h.w. automatisch dezen zin neder, maar het bewuste meisje keek op en, om het in ouden roman-trant te beschrijven, haar gelaat was plots met schaamrood overtogen.

Na afloop van het dictee werd het meisje in bijzijn van den crimi-

nalist bij het Hoofd der school geroepen en even aan den tand gevoeld, en — hoewel meisjes minder ,,vlot[w] bekennen als jongens — al spoedig kwamen de waterlanders en. . . .de bekentenis los.

* * *

Het intellect is, naar wij zagen. mede afhankelijk van de mate waarin de betrokkene met een rijke en beweeglijke FANTAISIE of verbeelding begaafd is. Men spreekt daarvan wanneer het verloop van de bewuste of onbewuste hersenarbeid leidt tot het vermogen om de in de hersenen aanwezige voorstellingen te verbinden met nieuwe inpressies welke de belangstelling van den betrokkene opwekken. Kunstenaars dienen dit vermogen in sterke mate te bezitten; zij moeten wel over een snelle concentratie beschikken om de bij hun opkomende nieuwe voorstellingsverbindingen oogenhlikkelijk naar hun aesthetische waarde te kunnen beoordeelen.

Een sterke vatbaarheid voor aesthetische aandoeningen, gepaard met primaire functie, vermeerdert ten zeerste de kans op de ontplooiing van een artistiek ,,scheppend[m] talent dat bij zijn fantaisiewerkzaamheid in staat is om alle bij hem opkomende associaties aanstonds in een bepaalde richting te leiden en opkomende voorstellingen te begunstigen of te onderdrukken al naar eigen goeddunken.

Niet ieder is zoo begaafd; het komt zeer dikwijls voor, dat volwassen menschen even als de kinderen, door hun fantaisie-leven zóó in beslag genomen worden dat dit op suggestieve wijze het geheele geestesleven bedwingt en zich daardoor tot schade van den betrokkene en zijn omgeving vrijwel ongeremd in handelingen kan omzetten. Ook voor hen geldt de reeds eerder vermelde beroemde doch al te ,,idealistische[v] definitie van JAMES betreffende de gedachten welke bestaan om aan de handelingen richting te geven, helaas in de verste verten niet.

CRIMINOLOGISCH is van belang dat sominigen, vooral de mannelijke hystericus of de vrouwelijke hysterica met een nerveus temperament, neigen tot een bloeiende fantaisie welke echter gegrond is op een minder juist inzicht in de eigen vroegere ervaringen en op inbeeldingen welke niet met de werkelijkheid overeenstemmen. Bij hen leidt de ziekelijke fantaisie tot overmatige behoefte aan eigen belangwekkendheid (althans om zich als zeer belangwekkend voor te doen) en om soortgelijke emoties te ondergaan, hetgeen zich openbaart in den vorm van jaloerschheid, onverdraagzaamheid, sterke wisseibaarheid van stemmingen b.v. geluksgevoelens omslaand in ongeluksgevoelens en na eenigen tijd zonder reden weer omgskcerrl, romantische aanhankelijkheid omslaand in grove zelfzuchtigheid vice-versa en dergelijke. Deze verschijnselen, welke stellig in verband staan met een niet behoorlijk functionneeren van de fantaisie en dus storingen van een deel van de intelligentie van de betrokkenen zijn (hetgeen opmerkelijk is, omdat de "andere deel-functies van het in-

tellect zeer goed kunnen blijven werken en zelfs veel invloed ten goede kunnen uitoefenen) werden door de beroemde Fransche hoogleeraren Dr. JANET en Dr. CHARCOT zeer uitvoerig beschreven doch daarbij werd door hen als medici, aan de ***criminologische*** beteekenis van de fantaisie geen aandacht geschonken. Wat de medicus beschouwt als een specifiek medische factor (i.c. specifiek voor het ziektebeeld hysterie), kan echter wel degelijk mede iets zijn dat voor het strafrecht van beteekenis is en zulks is nu. voor ons, deze factor, dat de hier bedoelde fantasten, welke veelal hysterisch zijn, somtijds bewust, somtijds onbewust hun fantaisieën misbruiken om een doel te bereiken dat voor hen langs behoorlijken weg onbereikbaar zou ziin.

Een groot percentage oplichters is behept met een bepaalde neiging om fantastische leugenverhalen te doen en zij kunnen zich van deze neiging op virtuoze wijze bedienen om geld of goederen van anderen te bemachtigen op grond van het door die verhalen bij hun slachtoffers gewonnen vertrouwen en zijn daarbij somtijds zoo geheel in hun eigen fantaisieën ingeleefd, dat hun eigen u-aardeering voor hen geheel met de werkelijkheid gelijk staat. Dit ,,ingeleefd" zijn van de fantaisieën en de daaruit ontsproten verhalen veroorzaakt, dat de verdachten, in het nauw gedreven, hun beweringen niet alleen veelal volhouden, maar zelfs tot in de détails verklaringen geven omtrent hun voorgehouden tegenstrijdigheden, welke détails deels geheel in he4 systeem passen en deels niet of zeer lastig te controleeren zijn.

Het is uiterst moeilijk, de pathologische leugenachtigheid te onderkennen van de ,,echte" minder veelvuldig voorkomende pseudologia phantastica.

Tenslotte zij nog opgemerkt dat ook bij het misdrijf van laster en dat van valsche aangifte de pathologische leugenaars vaak de hoofdrol spelen.

Thans rest ons, een andere deel-functie van het intellect, n.l. het OORDEEL in het kort te bespreken. Wij bedoelen thans met het oordeel: het vermogen om een eigen inzicht te hebben.

De vraag of het oordeel b.v. uit een oogpunt van moraal of ethiek goed of verkeerd is, zal eerst bij de leer van een ***karakter*** kunnen worden besproken; thans ziin wij nog altijd bij de bespreking van het intellect en wel bij de hoogste deel-functie daarvan.

De totstandkoming van de individueele oordeelen is het eerst geschetst door den Oostenrijkschen geleerde Prof. F. BRENTANO (1839—1917): ,,In het oordeel wordt iets erkend of verworpen". De bedoeling daarvan is deze, dat in 's menschen bewustzijn ervaringen aanwezig zijn welke op innerlijke waarnemingen gegrondvest zijn. Alle psychologische verschijnselen welke zich nu in het bewustzijn voordoen — en welke berusten op ,,voorstellingen" — moeten door den betrokkene worden erkend òf verworpen en eerst door het op-

treden van erkennend oordeel door den betrokkene wordt diens voorstelling tot *inzicht*.

Evenals wij gezien hebben bij het falen van het associatie-vermogen (en van het apperceptie-vermogen) wordt bij het ontbreken van inzicht ook veelal de schuld geworpen op den grooten zondenbok, het geheugen: „Tout le monde se plaint de sa mémoire mais n'aucun se plaint de son jugement" (LA ROCHEFOUCAULD).

Inderdaad! Indien iemands oordeel radicaal verandert dan zal hij in het algemeen ten hoogste toegeven, dat hij zijn inzicht heeft „herzien" op grond van een of ander feit dat hem te voren nog niet bekend was of op grond van „gewijzigde omstandigheden". Ruiterlijke erkenning van oordeelsfouten *ook tegenover zichzelf*, is blijkens de ervaring, buitengewoon moeilijk.

Met het stijgen van het intellectueele peil van een groep neemt — zooals wij zagen — op evenredige wijze de behoefte aan zelfstandigheid en verantwoordelijkheid toe en hoe meer een arbeid tot, in alle détails wordt voorgeschreven en gecontroleerd — hetzij uit gebrek aan vertrouwen of waardeering hetzij als systeem — des te meer wordt het verantwoordelijkheidsgevoel teruggedrongen. Inderdaad is het in het algemeen een nadeel, wanneer anderen den denkarbeid overnemen, *waartoe men zelf in staat is*. Waar is echter de grens? In vele opzichten is een aansporing tot nederigheid niet misplaatst: het gemiddelde intellect van den massa-mensch en vooral het vermogen, een zelfstandig oordeel op te bouwen, valt helaas tegen. Er *moeten* leiders zijn om nieuwe methoden cn werkwijzen aan te geven en nieuwe perspectieven te openen.

Een Amerikaansch geleerde heeft het intellect zeer kort gedefinieerd als: „progressief aanpassingsverinogen". Welnu, de industrieele psychologie beoogt de aanpassing van mensch en arbeid zooveel mogelijk te verbeteren. Fr is hier te lande op het gebied van de bedrijfspsychologie reeds veel bereikt en vele takken van overheidsdienst kunnen alsnog profijt trekken van den gang van zaken op de psychotechnische laboratoria en van de daar bereikte resultaten.

Wij noemen in dit verband: de laboratoria van de N.V. Philips te Eindhoven, de V.U. tc A'dam, de P.T.T. te den Haag, de Nederl. Stichting voor Psychotechniek te Utrecht en de Scheepvaartvereen. Zuid te Rotterdam.

Voor sommige Diensten zou het een groot voordeel zijn, over een „eigen" psychotechnische commissie te beschikken!

Wij denken hierbij vooral aan den Opbouw- en den Arbeidsdienst en mede aan de Politie.

Speciale geschiktheid voor verschillende functies blijkt bij een goed geleid psychotechnisch onderzoek *verbluffend snel* en ..... juist; hierdoor kan een groot rendement van de beschikbare krachten verkregen worden. Ook bij toelatingsexamens verhoogt het bedoelde onderzoek ten zeerste de juistheid van de selectie!

De psychotechnicus begint met het vaststellen van allerlei psychische functies die onderzocht moeten worden en bepaalt voor ieder dier verschillende functies haar eigen mate van belangrijkheid, welke hij in cijfers (coëfficienten) uitdrukt.

Daartoe is noodig dat hij precies weet, welke eischen aan den betrokkene in zijn dienst gesteld moeten worden. Bij dit onderzoek speelt het bepalen van de mate van het intellect een zeer groote rol en het merkwaardige is, dat, wanneer eenmaal een bepaalde vakkundige waardeering van iemands intellect heeft plaats gevonden, deze waardeering bij volgende onderzoeken altijd nagenoeg dezelfde blijkt te zijn; men noemt dit de ,,standvastigheid" van iemands „intelligentiequotient".

Wij zagen hoe belangrijke vruchten een ***goed*** geleid psychatechnisch onderzoek kan afwerpen doch men leide uit het vorenstaande niet af, dat bij dit onderzoek alleen het intellect van den proefpersoon en dus alleen de deel-functies van dat deel van zijn persoonlijkheid, de belangstelling moeten hebben! Velen meenen zulks, en de wijze waarop het psychotechnisch onderzoek somtijds in de praktijk geschiedt en de naam daarvan geven daartoe zeker wel aanleiding.

Wij geven de voorkeur aan den naam ,,persoonlijkheids-onderzoek". en zulks te meer omdat daarvoor het specifiek ..technische" meer op den achtergrond komt. Want het gaat er om, gegevens omtrent de geheele persoonlijkheid te bekomen op niet-examenachtige manier, dus zoowel nopens het temperament, het intellect als nopens het karakter.

Het karakter, waarover hierna een nadere uiteenzetting volgt, leert men veel beter door een gesprek en door navraag bij bekenden van den betrokkene begrijpen, dan door een psychotechnische methode waarbij veelal de nadruk op het *technische* wordt gelegd.

En juist op het karakter komt het bij iedere selectie ook aan. ,,Een juiste man op een juiste plaats" is een voortreffelijke leuze, maar zij doelt geenszins alleen en uitsluitend op het intellect. Het persoonlijkheidsonderzoek geschiede dus niet al te ,,technisch" doch ook door middel van een in een sfeer van vriendelijke genegenheid te verkrijgen ***persoonlijk; contact*** men den medemensch.

Daarbij komt nog een belangrijke factor en wel de navolgende: Men gebruike minder Schablonen-onderzoek; men moet een beeld krijgen van de ***geheele*** persoonlijkheid en zien, of deze naast anderen, die een geheel ander algemeen beeld vertoonen, in het bedrijf of in den dienst te gebruiken is.

Vooral in een groot bedrijf of in een uitgebreid dienstvak is het van belang te beschikken over vogels van ***diverse*** pluimage, In een leger moeten er b.v. niet alleen snel-reage rende cholerici of nerveuzen zijn doch ook rustige, bespiegelende gepassionneerden en phlegmatici. Een leger, samengesteld uit dezelfde persoonlijkheidstypen zou niet alleen stom-vervelend maar ook, hetgeen erger is, volslagen onbruikbaar zijn!

Er ***moeten*** accurate werkers zijn met „zit-vleesch" en vlotte sportieve typen, die nauwelijks geduld hebben om een dienstbrief te beantwoorden. De eersten kunnen gevoeglijk wat langzaam zijn in de manier waarop zij hun pijp aansteken, de lieden van de andere categorie mogen zich dat niet veroorloven.

Een der allerbeste Commandanten die wij hadden, bleef onder alle omstandigheden kalm maar. . . . . zou er bij een eenzijdig op vlugheid ingesteld psychotechnisch onderzoek slecht afgekomen zijn, omdat de voortreffelijke eigenschappen en leidersgaven — gaven van hoofd en hart — welke vermoedelijk met „psychotechnische traagheid" samengingen, daarbij niet zouden zijn gebleken.

Thans zij nog een en ander vermeld betreffende de *praktijk* van het onderzoek. Dr. J. LUNING PRAK, wiens psychologische adviezen en schriftelijke rapporten inzake school- en beroepskeuze tot stand komen na uitvoerig onderzoek en na een vertrouwelijk gesprek, dat veelal enkele uren in beslag neemt, schrijft hierover in een brochure „Het psychologisch consult" o.a. dat de werkwijze van den psycholoog in drie étappes is te onderscheiden. te weten:

I. De ouders of verzorgers komen met den jongen of het meisje bij den psycholoog en zetten hem de moeilijkheden uiteen. Zij dienen alle bijzonderheden van de prille jeugd af te vertellen. Hij vraagt hen uitvoerig uit over schoolhistorie, omgang met huisgenooten en kameraden, liefhebberijen, aard en temperament. In het kort wordt een en ander over het voorgeslacht vermeld.

Bij een psychologisch advies in zake studiekeuze verschaffen de jongelui veelal zelf de noodige inlichtingen.

II. Een uitvoerig psychologisch onderzoek brengt de aangeboren gaven en talenten. de zwakheden en tekorten van den jongen of het meisje, over wie advies wordt ingeworinen, duidelijk aan het licht. Niet altijd kloppen de schoolresultaten met de intelligentie van een leerling: speciale handicaps van temperament of zeer eenzijdige begaafdheid b.v. kunnen de praestaties op school beïnvloeden en den leerling beletten tot volledige ontplooiing van zijn gaven te komen. Het psychologisch onderzoek toetst niet alleen de algemeene intelligentie, maar ook de praktische intelligentie, het „doe-verstanrl", de technische gaven en zintuigelijke qualiteiten. Niet zeldrn treden vcïborgen talenten aan den dag, waarvan de geteste nooit eenig vermoeden had gehad. Of een te zwakke begaafdheid. jarenlang miskend, blijkt de kern der moeilijkheden te zijn.

III. Uit de nu verzamelde gegevens kan de psycholoog, mede door zijn uitgebreide kennis van schooltypen en opleidingen, den stand van de arbeidsmarkt en van de vooruitzichten in de diverse beroepen. ziin conclusies trekken en den juisten weg voor den betrokkene aanwijzen.

Een andere methode, doch met inachtneming van vorenstaande beginselen, wordt gevolgd in de z.g. *Industrieele* ***psychologie,*** waaraan vooral in dezen tijd, waarin het van zooveel belang is dat de rechte man op de rechte plaats komt, zeer veel aandacht geschonken wordt.

Deze industrieele psychologie nu beoogt de aanpassing van mensch

en arbeid te verbeteren. Bij het aannemen van personeel en leerlingen spelen anders te veel subjectieve invloeden en toevalsfactoren een rol, hetgeen leidt tot veel verspilling van tijd, geld en levensvreugde.

De bedrijfspsycholoog onderzoekt dus de capaciteiten der candidaten. Daarnaast blijven de gebruikelijke waarborgen: informaties. praktische ervaring, medische keuring, enz. hun volle waarde behouden.

Het psychotechnische laboratorium der N.V. Philips werd in 1922 opgericht onder leiding van Ir. Z. TH. FETTER. Naast de bedrijfskeuringen voor fabrieken en kantoren speelt de leerlingenselectie voor diverse opleidingen een belangrijke rol.

Veelvuldig bezoek aan een in 1938 te Kotterdam gehouden belangrijke psychotechnische tentoonstelling gaf ons een inzicht in den gang van zaken in verschillende laboratoria.

Men onderscheidt b.v.:

I. Het „Fabrieks-onderzoek".

De verschillende proeven, na zorgvuldige toetsing gekozen, geven in anderhalf uur tijd een veelzijdig beeld van praktische intelligentie, gezichtsscherpte, handigheid en tempo.

De uitslagen voor elk individu worden genoteerd, niet in cyfers, maar in een grafiek. De personeel-aannemer heeft nu in een oogopslag iemands talenten en tekortkomingen voor zich en kan hiermee volledig rekenen bij aanneming en plaatsing.

Enkele producten van handenarbeid uit het Philipsbedrijf bieden duidelijk impressie van de hooge eischen aan precisie en handigheid, die het werk kan stellen.

Promotie en praestatie bij uitblinkers in het technische bedrijf kloppen zeer juist met den test-uitslag.

De grafieken laten zien, ***hoe weinig*** de praktische test-serie afhankelijk is van school- en taalkennis. Belangwekkend is voorts, dat uit de dubbele onderzoeken de frappante gelijkenis blijkt tusschen familieleden (test-resultaten van vier tot zeven broers en zusters uit één gezin), zoodat hier werkelijk dieper gefundeerde biologische „elementen" worden gepeild. Bij identieke tweelingen blijkt de gelijkenis wel het meest frappant.

De besproken methode biedt groote voordeelen voor onze oorlogsinvaliden; immers heeft de veclzijdigc diagnose van *alle* qualiteiten een zeer speciale beteekenis voor onvolwaardigen die anders vaak door het suggestief effect van hun gebrek en door gebrek aan zelfvertrouwen niet de gelegenheid krijgen te toonen, dat zij in allerlei andere opzichten volkomen volwaardig of zelfs superieur kunnen zijn.

II. Het „Kantoor-onderzoek".

Ook voor administratieve functies en andere betrekkingen wordt een psychotechnisch onderzoek ingesteld.

De resultaten van elken proefpersoon worden hier o.a. vergeleken met de gemiddelde lijn van standaardgroepen H.B.S.-ers. Wat boven is geschreven bij het fabrieksonderzoek geldt mutatis mutandis ook

voor deze proefreeks: familiegelijkenis, tweelingen, uitmuntende test-resultaten bij snelle promotie enz.

De taak, voor een psychologische prognose weggelegd, is niet gering!

De onderzoekingen van de Heeren WEMELSFELDER en VASTBINDER toonden aan, hoe nauw het „zittenblijven" veelal samenhangt met geringe verstandelijke vermogens. Deze onderzoekers van het Philips-laboratorium demonstreerden, dat ook voor het middelbaar onderwijs een over het algemeen juiste *prognose* is te stellen, d.w.z. een voorspelling te maken.

Hoe zijn deze over het algemeen juiste voorspellingen nu mogelijk? De reden is reeds terloops aangestipt: het Intelligentiequotient van een persoonlijkheid toont een groote mate van standvastigheid. Iemand, die zich b.v. een vorig jaar kenmerkte door weinig inzicht zal ons waarlijk vandaag niet eensklaps als een „Einsichtsvoller Mensch" door vele scherpzinnige en treffend juiste opmerkingen verrassen, al zullen we maar toegeven, dat ook de domste mensch zijn heldere oogenblikken kan hebben.

De hoogleeraar WILLIAM STERN vond voor het uitdrukken van het verstandelijke peil, een even eenvoudige als practische formule. Hij zegt: wanneer wij die verstandelijke leeftijden deelen door chronologische- of kalender-leeftijd en het quotient vermenigvuldigen met 100, dan krijgen we een gemakkelijk hanteerbaar intelligentiequotient, kortweg in de psycho-techniek aangeduid met de letters I.Q. Drukken we dus iemand's I.Q. aldus in een getal uit, dan vinden we b.v. $100 \times 7/10 = 70$.

Is het kind normaal, dus op een verstandelijken leeftijd gelijk aan den chronologischen leeftijd (b.v. 10 jaar, met de verstandelijke ontwikkeling van een kind van 10 jaar) dan is het I.Q.: $100 \times 10/10 = 100$. Begaafdheid wordt uitgedrukt b.v. door $100 \times 13{,}6/10 = 136$. De verstandelijke leeftijd is door vergelijking met het vaststaande gemiddelde intellectspeil van honderdduizenden kinderen van hetzelfde land zeer nauwkeurig te bepalen. De chronologische of kalender-leeftijd is wat men in het dagelijksch leven den ouderdom van het kind noemt, dus volgens den kalender.

Behalve over de test-serie van BINET, later door hemzelf en andere onderzoekers herzien en verbeterd, beschikt de toegepaste psychologie over vele andere intelligentie-tests, die we in twee groepen kunnen verdeelen: t.w. individueele tests (b.v. Binet-serie) en groeptests. Er bestaan boekjes met gedrukte test-opgaven welke in den handel verkrijgbaar zijn.

Constantie van het I.Q. beteekent de graad, waarin het I.Q. onveranderd blijft. Een ideaal constant I.Q. zou jaar na jaar hetzelfde zijn. Het is duidelijk, dat zelfs als het I.Q. constant was, het niet geheel zoo zou blijken te zijn, wanneer het gemeten wordt met intelligentie-tests, omdat de totstandkoming van het test-resultaat beïnfluenceerd wordt door een veelheid van factoren, die niet volledig

gecontroleerd kunnen worden, zelfs niet onder de beste test-condities. Het gemeten I.Q. zal daarom meer dan het werkelijke I.Q. fluctuaties vertoonen.

De variatie in I.Q. loopt in een door den reeds genoemden Heer VASTBINDER onderzochte groep van ruim duizend kinderen van 73 tot 138. Dit op zichzelf reeds enorme verschil tusschen de uitersten is toch nog niet eens een zuivere weergave van de ,,strooiing" in de menschelijke capaciteiten.

Immers hoonbenaafden. zoowel als debielen, imbecielen en idioten waren niet in deze groep van ruim 1000 opgenomen, zoodat we hier eigenlijk al met geseligeerd materiaal te doen hebben.

Eerstgenoemde kinderen zoeken hun heil op de H.B.S. of bij eenigen anderen vorm van middelbaar onderwijs, terwijl de ouders van de laatsten hen niet opgeven voor voortgezet onderwijs.

Dat we echter ook rekening hebben te houden met de wenschen van het individu, met den financieelen toestand der ouders en met het milieu, waaruit het kind voortkomt, wordt voorts door VASTBINDER terecht opgemerkt.

Zeer belangwekkende gegevens omtrent het persoonlijkheidsonderzoek zijn te bekomen in het Belgische Nationaal Schoolmuseum. Een bezoek aan het Paleis van het Jubelpark No. 4 te Brussel is voor allen, die zich voor de psychologie interesseeren, altijd loonend. Het is in werkelijken zin een Nationaal Centrum voor opvoedkundige documentatie, gesticht door het Belgisch Ministerie van Openbaar Onderwijs en omvat niet enkel een Bibliotheek en een Museum doch vormt. wat voor ons het belangrijkst is. mede een centrum van voorlichting bij toekomst-mogelijkheden, studiebeurzen, arbeidsbemiddeling en beroepskeuze. Eenige jaren geleden werd door dit Schoolmuseum een zeer geslaagde tentoonstelling van internationale beteekenis op psychologisch en psychotechnisch gebied georganiseerd.

Tenslotte zij in dit verband nog melding gemaakt van den voortreffelijken arbeid van het Sociaal-paedagogisch Instituut „de Dr. D. Bos-Stichting" te Groningen, welker arbeid meer in het licht der openbaarheid is gekomen tijdens de Eerste Nederlandsche Psychotechnische Tentoonstelling te Amersfoort in 1936, waarbij bleek dat de Vereeniging beschikt over de meest moderne apparaturen voor het snel en iuist opmeten van verschillende zintuigelijke functies (gezichtsscherpte, kleurgevoeligheid, tastzin, handvaardigheid, aandacht, opmerkzaamheid, visueel geheugen, ruimtelijk voorstellingsvermogen, verbeelding, abstract denkvermogen en ,,praktisch" intellect).

Volkomen terecht wijst de Bos-Stichting er bij voortduring op, dat het ontwerpen van de proeven voor bepaalde categorieën van proefpersonen van het grootste belang is en dat dit ontwerpen enkel en alleen kan en mag geschieden door hen die het vak, waarvoor de proefpersoon in aanmerking wenscht te komen, door en door, dus in al zijn specifieke eischen kennen. Hieruit trekken wij de conclusie, dat in een psychotechnische commissie voor den een of ande-

ren Overheidsdienst stellig mede personen uit dien Overheidsdienst zullen ***moeten.*** zitting hebben.

Een ander belangrijk punt is het vaststellen van de normen. Wanneer de psychotechnische commissie in overleg met het bedrijf haar proeven n.l. heeft samengesteld, kan zij nog niet tot het onderzoek van candidaten overgaan; zij moet eerst door een voor-onderzoek normen vaststellen, teneinde in staat te zijn de uitkomsten, die een persoon bij de proeven behaalt, te waardeeren. Vervolgens moeten deze normen nog ,,ge-ijkt'' worden!

III. HET KARAKTER.

In de Avondbladen van 17 Februari 1941 komt een uitspraak voor, gegeven door het Haagsche Ambtenarengerecht, waarbij een geruchtmakend ongevraagd ontslag van een hoofdambtenaar wordt bevestigd.

Het Gerecht overwoog: ,,Al moge klager blijken hebben gegeven van voortvarendheid en ijver, toch mist hij het juiste besef van de ambtelijke verhoudingen en bezit hij karakter-eigenschappen, die hem ongeschikt maken voor een ambtelijke functie.''

Wii zullen ons nu niet begeven op het terrein van de feiten maar kunnen ,,in abstracto'' reeds vaststellen, dat het inderdaad mogelijk is, dat iemand met voortreffelijke temperamentseigenschappen niettemin minder gewenschte karakter-eigenschappen bezit. Bij de bespreking van het ***temperament*** bleek het nut van de juiste sterkteverhouding tusschcn activiteit, emotionnaliteit en secundaire functie. Thans moge ook reeds ten aanzien van het ***karakter*** opgemerkt worden, dat er geenerlei disharmonie mag bestaan tusschen dit deel van de persoonlijkheid en de andere deelen, temperament en intellect.

Vertoont de betrokkene inderdaad een zeer heerschzuchtig karakter, is hij daarbij zeer emotionneel en zeer actief dan zou dit inderdaad tot symptomen aanleiding kunnen geven, welke een ongevraagd ontslag motiveeren.

Wij stappen thans van de ontslagkwestie, zoowel in abstracto als in concreto, af en vervolgen ons betoog over de wenscheliikheid van het uit-g-ebalaceerd zijn van de drie deelen der persoonlijkheid. Heeft een zeer emotionneel en actief persoon een matig intellect. dan kan zulks voor zijn persoonlijkheid al zeer funeste gevolgen hebben. De intellectualiteit schiet dan te kort in haar taak. de persoonliikheid te regulariseeren met als gevolg een wanverhouding tusschen den intellectueelen ontwikkelingsgraad en de sociale positie van den betrokkene. In ernstige gevallen leidt deze ***relatieve*** zwakte van verstandelijke vermogens zelfs tot een eigenaardigen toestand, genaamd *Verhältnisblödsinn*, het zich niet bewust zijn van zijn ware maatschappelijke positie, van zijn kennen en van zijn kunnen. Geen wonder dat deze lieden een ontstellend te kort aan soepelheid. meegaandheid en aanpassingsvermogen vertoonen, waaronder veelal hun gezinsleven mede lijdt. Zij kunnen hixn moeilijkheden niet verwerken en in hun levensplan opnemen en zijn evenmin ooit in staat de schuld in zichzelve te vinden.

Uit het vorenstaande is reeds gebleken, dat er afhankelijkheidsbetrekkingen tusschen het karakter en de reeds besproken andere deelen van de menscheliike persoonlijkheid kunnen bestaan. Toch meenen wij goed te doen: het *karakter* als deel der persoonlijkheid, onder erkenning van deze wisselwerkingen, afzonderlijk te bespreken.

Het treft ons bij alle beschouwingen over het karakter, dat het uitgangspunt der verschillende schrijvers telkens zeer verschillend is en de rangschikking der stof eveneens. Wij zullen de rangschikking volgen, welke, naar het ons voorkomt, *in het algemeen* het beste inzicht verschaft. maar beweren geenszins dat de aldus gekozen criteria „beter" zijn dan andere. Allereerst zullen wij trachten deze schijnbaar sceptische opvatting tc verduidelijken. Men kan persoonlijkheden op verschillende wijzen begrijpen of beschrijven, al naar gelang het ons *voor een gegeuen doel* nuttig of noodig voorkomt. Somtijds is men geneigd, de geheele characterologie te baseeren op twee criteria: zij die stand houden en anderen die vluchten.

Het spreekt vanzelf dat deze criteria echter alleen in bijzondere omstandigheden den doorslag kunnen geven en in gewone omstandigheden door andere moeten worden vervangen. maar wij moeten daarbij bedenken, dat vele andere criteria, welke wij hier niet alle bespreken kunnen doch die wij in verschillende werken over karakterkunde aantreffen, recht hebben op onze volledige erkenning en verder ook, dat het laatste woord over dezen tak van wetenschap nog *geenszins* gesproken is.

In zekeren zin is dit een verheugend verschijnsel aangezien het bewijst dat de psychologie een waarlijk levende wetenschap is.

Wij gaan zelfs zoo ver, te meenen, dat de systematiek, welke men voor de meest juiste houdt, afhankelijk is van de persoonlijkheid en vooral van de wereldbeschouwing van den psycholoog zelf. In dit verband moet er echter op worden gewezen, dat vele psychologen van groote vermaardheid zoeken en gezocht hebben naar ***de*** juiste zielkunde en sommigen met beroemde leerlingen van meening zijn geweest, daarin reeds geslaagd te zijn.

Wij zullen thans trachten, een der „indeelingen" — n.l. die, welke ons tot dusverre het meest bevredigd heeft — in hoofdtrekken weer te geven. Zij vormt een selectieve combinatie vooral uit de werken der Groningsche School, van PAULHAN, van KLAGES e.a.

Het karakter is bij die opvatting als het ware een resultante van verschillende deel-functies. Deze zijn: de *vitale* neigingen, de *egoistische* en *sociale* neigingen en de *supra-sociale* neigingen.

DE VITALE NEIGINGEN.

Prof. HEIJMANS, de leer van PAULHAN aanvaardend, beschreef deze neigingen als „die neigingen, die direct gericht zijn op de uitoefening van zekere physiologischc of psychische functies, niet als middel voor iets anders maar als *doel* op zich-zelf".

Aan het hoofd van deze functies zou men kunnen stellen de vrijheidszucht, d.i. de algemeene neiging om onder alle omstandigheden te kunnen doen en niets anders te behoeven te doen, dan wat men zelf wil. Deze vrijheidszucht gaat bij sommigen zóó ver, dat zij elken van buiten opgelegden dwang ondragelijk vinden en zich daaraan zeer moeilijk kunnen onderwerpen. H. onderscheidt de vitale neigingen voorts in organische (b.v. zucht tot lekker eten en drinken, genot van frissche lucht, lichaamsbeweging, rooken, sexueel verkeer e.d.) en geestelijke (gezelligheidsbehoefte, drang om zich bezig te houden met eigen liefhebberijen, zitting nemen in clubs, reislust e.d.)

CRIMINOLOGISCH is de aard der vitale neigingen van veel belang, aangezien welhaast geen delictssoort denkbaar is waarbij niet een of andere vitale neiging in het spel kan zijn.

Dr. D. WIERSMA schrijft hieromtrent in zijn boek „Over Toerekeningsvatbaarheid" op blz. 194, terecht, dat wanneer de vitale neiging in pathologische sterkte of op pathologische wijze bij den dader ontwikkeld blijkt, het dan dikwijls zeer moeilijk is, om slechts in beperkte mate een verwerpelijke karakter-eigenschap aan te wijzen, die voor het tot stand komen van het misdrijf van beteekenis is geweest. Pathologisch kunnen wij in de eerste plaats een buitengewoon sterke ontwikkeling van een vitale neiging noemen. Zooals op elk terrein van het psychische leven is er ook in de ontwikkeling van de vitale neigingen een vloeiende overgang tusschen wat nog als normaal en wat reeds als ziekelijk moet worden beschouwd en een scherpe grens tusschen het gezonde en het pathologische valt hier zoomin als elders te trekken. Als criterium kunnen wij overal slechts de verhouding tusschen het individu en zijn omgeving vermelden. Indien de afwijking van het gemiddelde zoo groot is, dat de vitale neiging telkens weer, met uitsluiting van andere neigingen, het handelen bepaalt, zoodat daardoor gevaren voor het individu zelf of zijn omgeving ontstaan, dan moeten wij deze ontwikkeling als pathologisch kenschetsen. Maar ook wanneer de neiging in zoo sterke mate afwijkend van richting is, dat daardoor gevaar voor het individu of voor de omgeving ontstaat, spreken wij van een *pathologische* karakter-ontwikkeling. Wij hebben dan met de zoogenaamde *perversiteiten* te doen. Gewoonlijk wordt bij dit woord aan afwijkingen in de sexueele neigingen gedacht, zooals homosexualiteit, fetischisme, sadisme, masochisme etc. Het is echter doelmatig, aan het begrip perversiteit een ruimer omvang te geven, door er onder te verstaan elke verandering van een vitale neiging, waarbij de bevrediging wordt verkregen door het op andere wijze uitoefenen van eene lichamelijke of psychische functie dan aan de gemiddelde menschen bevrediging verschaft.

Wij zullen bij de afwijkingen van de vitale neigingen niet langer stilstaan. Op zichzelf beschouwd kunnen wij de vitale neigingen noch als gunstig noch als verwerpelijk beschouwen. Dit laatste doen wij echter wèl ten aanzien van de egoistische neigingen, wanneer

wij deze tenminste beschouwen in *tegenstelling* tot de sociale neigingen.

Wij moeten echter met het duidelijk maken van deze tegenstelling voorzichtig zijn, zooals blijkt uit onderstaande beschouwingen, waarin wij de inzichten volgen van Dr. LUDWIG KLAGES (geb. 1872 te Hannover).

DE EGOISTISCHE NEIGINGEN.

Laatstgenoemde beroemde psycholoog heeft o.a. in zijn boek: ,,Die Grundlagen der Charakterkunde" (1926) een ,,System der Triebfedern" (systeem der nienschelijke drijfveeren) ontwikkeld, waarin twee menschelijke tendenties naast (of tegenover) elkaar gesteld worden.

In iedere persoonlijkheid bestaat een tendentie tot behoud van het persoonlijke ,,zelf" en een tendentie tot overgave van het persoonlijke ,,zelf". De eerste tendentie gaat, naar zich laat begrijpen, gepaard met het *binden* van eigen psychische kracht en brengt een egoistische neiging tot belioud mede, terwijl de andere tendentie — welke ,,overgave" beoogt — gepaard gaat met het *loslaten* van psychische kracht en leidt tot onbaatzuchtigheid, volgzaamheid, bescheidenheid doch ook tot gemis aan passief egoisme, hetgeen helaas veelal zorgeloosheid, argeloosheid, onachtzaamheid, onverstand en lichtzinnigheid met zich meebrengt.

Uit het vorenstaande blijkt reeds, dat gemis aan egoïsme als een bedenkelijk psychisch defect aangemerkt moet worden. Er moet evenwicht zijn tusschen de ,,binding" en de ,,loslating"!

KLAGES beschrijft verder eveneens op meesterlijke wijze *de voortdurende innerlijke spanningen welke juist op dit gebied ontstaan;* spanningen waaruit *de meest bedroevende karakter-conflicten* geboren kunnen worden.

Wat nu het egoïsme betreft, hetwelk gericht is op het behoud van het persoonlijke ,.zelf" komt het voormelde systeem tot een drieledige indeeling:

I. Actief egoïsme. (Drift tot *ontplooiing* van het ,,zelf", leidende tot eigenbaat, lust zich iets te verwerven, heerschzucht, gevoel voor hiërarchie, eerzucht, verlangen erkend te worden en verlangen uit te blinken).

II. Passief egoïsme. (Drift tot *behoud* van wat is, leidende tot voorzichtigheid, omzichtigheid, waakzaamheid, berekening, argwaan, wantrouwen, valschheid, huichelen, listigheid en sluwheid).

III. Reactief egoïsme. (Drift tot *herstel* van wat was, leidende tot behoefte aan vergelding, wraakzucht, spotzucht, boosaardigheid, wreedheid, nijd, afgunst en leedvermaak).

DE SOCIALE NEIGINGEN.

De thans te bespreken neigingen behooren tot der menschheid edelste bezit en daarom behoort 's menschen streven er voortdurend op gericht te zijn, zichzelf en anderen op te voeden tot medeleven met anderen en het ware altruïsme, kortom tot echte broederzin.

Deze nobele neigingen zijn gericht op doeleinden welke buiten den handelenden persoon gelegen zijn doch men vatte deze omschrijving vooral niet te eng op. De liefde tot het eigen gezin, voor de eigen familie, ja zelfs de genegenheid voor eigen geloofsgenooten, voor zoover die leidt tot sectarisme en hei bemantelen of verdedigen van fouten van secte-genooten over wier daden men zich schaamt. kunnen niet tot de sociale neigingen gerekend worden doch berusten op geheel andere menschelijke eigenschappen. [1])

De waarlijk *sociale* neigingen leiden tot medeleven met anderen en tot het „iets voor een ander over hebben" zonder voor deze offervaardigheid in een of anderen kring erkenning te verwachten.

Het spreekt welhaast vanzelf dat de ruimte der hier bedoelde kringen afhankelijk is van het vermogen tot breedheid van iemands opvattingen, hetgeen tot de conclusie voert, dat de massa tot waarlijk sociale neigingen moet worden *opgevoed* en *geleid.*

Wij zien hierin een groot verschilpunt met de vorenbesproken vitale en egoïstische neigingen.

DE SUPRA-SOCIALE NEIGINGEN

Tot deze groep worden gerekend die neigingen, welke gericht zijn op het voldoen aan *abstracte* denkbeelden en idealen. Zeer opmerkelijk is hierbij, dat men goede supra-sociale neigingen kan bezitten doch desondanks een ernstig tekort aan de hiervoren besproken sociale neigingen waardoor eigenlijk méér, nl. het stellen van concrete menschlievende *daden* noodig is.

Tot de abstracte denkbeelden en idealen behooren: verantwoordelijkheidsbesef, geloofwaardigheid, eerlijkheid in geldzaken, oprechtheid, betrouwbaarheid, rechtvaardigheidszin en godsdienstzin. Indien deze leiden tot verdieping van het inzicht van de kosmische positie welke door den mensch wordt bekleed en dus ook van het doorloopende besef der groote taak, welke aan hem krachtens die positie is opgedragen, dan zal vooral het verantwoordelijkheidsbesef den mensch brengen tot waarlijk sociale daden.

Het kader van deze hoofdtrekken laat niet toe de *criminologische* beteekenis der persoonlijke neigingen te bespreken; slechts zij aangestipt dat de vitale en de egoïstische neigingen (voor zoover deze leiden tot gering begrip voor het leed van anderen, b.v. van hulpelooze slachtoffers) zéér criminogene factoren zijn. Dat ook de andere

---

[1]) Het beste verzamelwoord daarvoor is: „mierenmoraal".

groepen nl. de sociale en de supra-sociale neigingen beteekenis voor het strafrecht hebben, blijkt uit de voorgeschiedenis van sommige religieuze en politieke delicten. Deze delicten echter zijn relatief zoo gering in aantal, dat het zonder meer duidelijk moge zijn dat het ook in criminologisch opzicht voor het menschdom een zegen is tot sociaal en supra-sociaal denken opgevoed te worden.

Bij het trekken van conclusies omtrent de sterkteverhoudingen van iemands verschillende neigingen moet zeer voorzichtig te werk gegaan worden. Dr. D. WIERSMA geeft in zijn boek: „Over toerekeningvatbaarheid" (blz. 6) een tweetal leerzame voorbeelden.

Het feit, dat Virginius zijn dochter doorstak, schrijven wij niet toe aan wreedheid of gebrek aan vaderliefde, maar, omdat wij weten, hoe zij, door Appius Claudius tot slavin gemaakt, op geenerlei wijze meer aan diens schurkachtige plannen ontsnappen kon, terwijl haar vader haar zelfs ten koste van haar lel-en redden wilde, juist veeleer aan een groot gevoel voor recht en aan een sterke genegenheid tot zijn kind. In andere gevallen zijn het juist de motieven voor een bepaalde handeling, waartoe wij kunnen concludeeren, als wij de omstandigheden, waaronder deze werd gepleegd en het karakter van den dader kennen. Wanneer wij omtrent iemand, dien wij als zeer geldzuchtig reeds uit anderen hoofde kennen, hooren, dat hij een staatsgeheiin aan de agenten van een vijandelijk land in handen heeft gespeeld, dan nemen wij aan, dat het de verwachting van materieel voordeel was, die hem tot deze daad heeft geleid.

Het is dus altijd noodig, over een aanzienlijke hoeveelheid gegevens te beschikken, zullen wij uit een onder bepaalde omstandigheden gepleegde handeling tot het karakter van den dader op eenigzins betrouwbare wijze kunnen besluiten: kennis van de motieven is daartoe in elk geval noodig.

De geheele persoonlijkheid van den delinquent, zooals die was ten tijde van het plegen van het delict, zal bij alle ernstige misdrijven dus aan een nauwkeurig onderzoek moeten worden onderworpen: eerst dan komen zijn eigenaardigheden aan het licht en kan door een deskundig samengesteld rapport de rechter voorgelicht worden. van welk belang onder die persoonlijke eigenaardigheden van den delinquent een tekort aan sociale of aan supra-sociale neigingen of wel een afkeurenswaardig egoïsme is geweest.

Het hiervóór gegeven schema is, naar het zich laat aanzien, voor de praktijk van de karakterologie en voor hare toepassing op verschillend terrein — b.v. de criminologie, de paedagogie en de sociologie — het beste bruikbaar. Wij zullen thans enkele moderne karakterologieën zéér in het kort vermelden; het kader van deze hoofdtrekken laat, helaas, geen uitvoeriger bespreking toe.

Allereerst zij gewezen op het verschil tusschen de *subjectiveerende* strooming en de objectiveerende strooming in de psychologie. De eerste heeft weinig contact met de natuurwetenschappen doch des te meer met de geesteswetenschappen (philosophie, theologie, „be-

grijpen" als doel), terwijl de andere een natuurwetenschappelijke instelling heeft, hetgeen leidt tot experimenteele en statistische onderzoekingen, tot generaliseering en ordening door wetmatigheden..

De objectiveerende richting telt relatief de meeste geneesheeren; tot de subjectiveerende voelen zich veelal de pliilosophen en de juristen aangetrokken. Vooral in den laatsten tijd begint de felheid der tegenstellingen zich te verzachten.

De beroemde psycholoog en psychiater Dr. E. KRETSCHMER heeft vooral in zijn boeken: „Körperbau und Charakter", „Der sensitive Beziehungswahn" en „Medizinische Psychologie" de aandacht gevestgid op de beteekenis van den lichaamsbouw voor het karakter. Inderdaad zijn o.a. de verschillen in lichaamsbouw tusschen hen die „buien[n]" hebben van manie of pathologische vroolijkheid met bewegings- en bezigheidsdrang, welke „buien[n]" afwisselen met melancholische, zwaarmoedige periodes en hen. die neiging vertoonen tot dementia praecox of schizophrenie (eigenaardige afstomping van het gemoedsleven), zeer belangwekkend.

De toepassing van deze verschillen op „normalen[M]" leidt echter tot eenigszins speculatievr resultaten.

KRETSCHMER onderscheidt n.l. ook bij „normalen[M]" onder meer soortgelijke typen welke zich enkel bij hen niet zóó duidelijk afteekenen als in psychiatrische gevallen.

De vorenbrdorlde lichaamsbouw kan o.a. ziin:

Pyknisch (breede figuren met duidelijk neiging tot vetafzetting, correspondeerend met de vorenstaande „buien[n]": *cyclothyme* persoonlijkheidstypes);

Leptosoom (slanke, graciele figuren: *schizothyme*, stille en eenzelvige persoonlijkheidstypes b.v. „koele heerschers").

Naar de meening van den Utrechtschen Hoogleeraar Dr. H. C. RÜMKE is de groote, doch lang niet uitsluitende, a-aarde van KRETSCHMER's werk vooral daarin gelcgcn, dat hij de oogen voor het vraagstuk karakter en lichaamsbouw heeft geopend.

Behoudens den lichaamsbouw is het *uitingsvermogen* als uiterliik criterium voor het karakter van belang.

Prof. RÜMKE maakt hieromtrent op blz. 214 „Inleiding in de Karakterkunde" eene opmerking welke ook uit criminalistisch oogpunt van belang is:

„De psychologie van het uitingsvermogen en, wat — al hangen deze begrippen nauw samen — niet geheel hetzelfde is, het uitdrukkingsvermogen, is nog niet voldoende uitgewerkt. Een zeer belangrijk onderdeel is de Graphologie. De graphologie noemt zich terecht een wetenschap. Dat, als bij vele wetenschappen, de toepassing niet altijd op wetenschappelijke wijze geschiedt, verandert hieraan niets. In de graphologische rapporten wordt naar mijn meening niet zuiver gescheiden tusschen de conclusies, die regelrecht uit het handschrift worden getrokken en het beeld van het karakter, dat de onderzoeker

zich daaruit, dus secundair, op intuïtieve wijze vormt. Uit beeld is soms verrassend goed, doch kan ook — ik zag dit van groote graphologen — er totaal naast zijn. Wanneer de graphologen zich een tijdlang zouden houden aan de *directe* gegevens, zouden zij wellicht minder schitteren, doch de wetenschap „graphologie" verder brengen.

Tot de uitdrukkingsleer behoort de *Physiognomie*, wanneer men den menschelijken vorm als „gestolde uitdrukking" beschouwt. PIDERIT vat de physiognoniische trekken op als blijvend geworden mimische trekken. Men heeft het recht dit te doen, in zooverre het mogelijk is, alle andere factoren, die den vorm bepalen, uit te schakelen. Met dat al: de physiognomie, waarop wij ons in het gewone leven baseeren is zoo buitengewoon dikwijls een betrouwbare steun voor het vatten van een karakter dat het mogelijk moet zijn, een betrouwbaar, aan anderen overdraagbaar physiognomisch systeem op te bouwen."

Inderdaad! Doch de intuïtie en de „schade en schande" uit de praktijk des levens zullen hier altijd een beslissende stem behouden.

De *Psycho-analytische* richting is ook in leekenkring zeer bekend geworden. Zij staat echter in hoofdzaak stil bij de vitale neigingen. Prof. SIEGMUND FREUD behandelde problemen van verdrongen complexen en trachtte het droomleven als een zinvolle openbaring van de diepere lagen van de ziel te verstaan; de droom is in deze leer de „wenschvervulling" van het onbewuste. In deze leer begint het sexueele leven niet, zooals gewoonlijk, in de pubertcitsjarcn, doch er bestaat volgens FREUD reeds een infantiele sexualiteit die zich reeds in de eerste levensjaren duidelijk openbaart. Kenmerkend voor deze psycho-analytische richting is de te groote overheersching van de sexualiteit. Prof. Dr. R. MULLER — FREIENFELS schreef in zijn boek „De voornaamste richtingen in de hedendaagsche psychologie" (1938. blz. 149) ten aanzien van deze richting:

„Het verschijnsel der verdringing, in het algemeen de beteekenis van het onbewuste — dat tot een geheel nieuw begrip werd, — verder de sterke nadruk op de werkzaamheid der sexueele libido, de droompsychologie, het inzicht betreffende de rol van de ouders, dit alles zijn zonder twijfel hoogst belangrijke vondsten. De waarde van dit alles wordt echter verminderd — en hier heeft de kritiek vooral aangegrepen — door eenzijdigheid en overdrijving. Hiertoe behoort vooral de te groote overheersching der sexualiteit.

FREUD heeft als geneesheer zijn waarnemingen vooral aan pathologisch materiaal gedaan, en heeft deze waarnemingen ten onrechte zonder meer op de ziel in het algemeen overgedragen. Daardoor wordt de algemeene geldigheid van zijn principieele systematiek, die ons hier speciaal interesseert, sterk verminderd."

De *Individual-psychologie* is uit de psycho-analyse voortgekomen. De psyeho-analytici zoeken echter naar de *oorzaak* der verschijnselen, de individual-psychologie vraagt naar het *doel* dat door de hande-

lende persoonlijkheid wordt beoogd; m.a.w. er wordt niet gevraagd naar de causaliteit doch naar de finaliteit..

De bekendste vertegenwoordiger van deze richting is Prof. A. ADLER, die een duidelijke beschrijving daarvan geeft in zijn werk: „Praxis und Theorie der Individual-psychologie" (München, 1924). Ook in deze richting wordt de onderstelling van een onbewust geestesleven volkomen aanvaard.

ADLER legt echter sterk den nadruk op de orgaan-minderwaardigheden en later ook op de mindcrwaardigheids-gevoelens of -complexen ter verklaring van 's menschen geestesrichting en persoonlijke gedragingen; vele aggressieve daden kunnen verklaard worden uit een ingeboren zucht om zich op een ander gebied schadeloos te stellen voor datgene dat men op een bepaald gebied niet kan bereiken. Op deze wijze kwam de Individual-psychologie tot de begrippen der *compensatie* en der *overcompensatie* en der *aggressiedriften* (belustheid op macht, begeerte zich te doen gelden).

De begeerte, de aandacht op zich te vestigen en zich in een bepaalde bevoorrechte positie (b.v. van den „Benjamin" te zijn) te handhaven, kan b.v. licht aanleiding geven tot het voorwenden van ziektesymptomen. Deze richting heeft vooral aan de ontwikkeling der opvoedkunde het hare bijgedragen.

De *Analytische psychologie.* Ook deze richting, vertegenwoordigd door Prof. C. G. JUNG, is, evenals de individual-psychologie, voortgekomen uit de psycho-analytische richting. In zijn werk „Psychologische typen" komt JUNG tot een onderscheiding van *geïntroverteerden,* minder aan de omgeving aangepaste lieden, tegenover geëxtraverteerden.

De grondlijnen van de stelsels van FREUD, JUNG en ADLER werden voor Nederland bewerkt door Dr. LANGEVELD: „Op verkenning in het onbewuste" en door Dr. VAN DER HOOP: „Zelfverwerkelijking in mensch en gemeenschap".

Zeer belangrijk is bij deze richting de erkenning van den individueelen mensch als een schakel in de keten van zijn geslacht en van den psychischen band tusschen de verschillende generaties (het *„collectief onbewuste").*

Over JUNG's beteekenis voor het psychotechnisch onderzoek, vooral t.a.v. de associatietijden, werd hiervoren bij het „Intellect", reeds een en ander vermeld.

Tenslotte zij vermeld de typologie van E. SPRANGER, die in zijn werk: „Lebensformen" tot de navolgende onderscheiding kwam van *theoretische* typen, waaromheen hij vervolgens de werkelijke personen groepeert:

De oeconomische mensch (streeft o.a. naar bezit, gemak en aanzien) en de theoretische en de aesthetische mensch. Voorts: de machtsmensch. de sociale en de religieuze mensch, Zijn typen zijn, zooals Dr. WIERSMA het in zijn werk: „Toepassing der Zielkunde" terecht

uitdrukt, ,,ontstaan door bezinning op bepaalde richtingen, die in ieder mensch vertegenwoordigd zijn doch die in abstracto als alleenheerschend kunnen worden gedacht". (blz. 12).

Het behoeft geen betoog, dat kennis van de psychologie (het vorenstaande zij slechts een ***minimum)*** voor iederen socialen werker en voor ieder die met ,,beklaagden" in aanraking komt, volstrekt onmisbaar is.

Voor de *criminologie* eveneens, en deze wetenschap behoort meer dan tot dusverre uit te gaan van psychologisch standpunt, al zoude dat gepaard gaan met een weinig terreinverlies voor de statistische methodiek. Men kan er namelijk zeker van zijn dat er in de criminologie belangrijker verbanden bestaan met de wetenschap der psychologie dan met cijfermateriaal en diagrammen van graanprijzen!

BOEKAANKONDIGING.

Het Nederlandsch-Indische strafstelsel door *Mr.* **J. E.** ***Jonkers,*** Bijzonder Hoogleeraar aan de Rijks-Universiteit te Utrecht, Oud Advocaat-generaal bij het Hooggerechtshof van Ned.-Indië.

Drukkerij en Vitgevers-Mij v.h. Kemink en Zoon N.V., Utrecht. 1940, 113 bladzijden. Prijs gecartonneerd f 3,65.

Het Indische recht heeft een dualistisch karakter: eenerzijds het voor Europeanen geldende recht, anderzijds dat voor inlanders en vreemde oosterlingen. Dit is van oudsher het geval geweest en het is ook grootendcels thans nog zoo. Het is, gelet op de in de verschillende volksgroepen levende, divergeerende rechtsopvattingen, zeer begrijpelijk. „Eenheid van recht, zegt Prof. Kleintjes [1]), voor alle bewoners van Indië, is in het tegenwoordig stadium van ontwikkeling der bevolking een onmogelijkheid." Tot 1918 droeg ook het strafrecht dat karakter. Met het in werking treden op 1 Januari van dat jaar van het nieuwe Wetboek van Strafrecht voor Ned.-Indië is dat echter veranderd. Dit Wetboek en andere wettelijke strafbepalingen zijn van toepassing op ieder die zich binnen N.-T. aan eenig strafbaar Peit schuldig maakt. zoodat thans voor alle bevolkingsgroepen één geunificeerd materieel strafrecht geldt.[2]).

Het concordantie-voorschrift, neergelegd in art. 131. 3e lid der Indische Staatsregeling, is ook hier in acht genomen, zoodat de grondbeginselen van het Nederlandsche en het Indische strafwetboek in hoofdzaak dezelfde zijn. „Ten opzichte echter van het *strafstelsel* — aldus Prof. Jonkers in zijn voorwoord — met welke materie dit boek zich bezig houdt, doen zich verschillende bijzondere Indische toestanden gelden, welke het noodzakelijk maken op belangrijke punten van de moederlandsche wetgeving af te wijken. Eenerzijds heeft de koloniale wetgeving, waar de aan heb strafrecht verwante wetenschappen van psychologie en psychiatrie met betrekking tot de zoo talrijke groep van inheemsche justitiabelen nog over onvoldoende gegevens beschikken om definitieve richtlijnen te kunnen aarigeven, moeten vasthouden aan den eenvoudigen opzet, welke oorspronkelijk ook het Nederlandsche strafstelsel eigen is geweest, anderzijds heeft toch de opvoedende gedachte, welke een goed functioneerend strafstelsel nu eenmaal niet ontberen kan, in het nieuwe strafwetboek, hetzij aaiistonds bij de inwerkingtreding, hetzij daarna terrein gewonnen en komt zij o.m. tot uiting in dc voorwaardelijke

---

[1]) Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië. 6e uitgave, 2e deel, blz. 227.

[2]) Gelijk bekend heeft het Indisch militair recht — zoowel het materieele als het formeele — dat dualistisch karakter nooit gekend. Het is steeds uniform geweest ongeacht de bevolkingsgroep waartoe een militair verdachte behoorde, al moge dan, met name wat betreft de tenuitvoerlegging der opgelegde straffen, eenig verschil gemaakt worden.

invrijheidstelling, de voorwaardelijke veroordeeling en de dwangopvoeding van strafrechtelijke minderjarigen. Hoewel ten aanzien van deze instituten de hoofdlijnen der moederlandsche regelingen gevolgd zijn, moesten zij worden aangepast aan de bijzondere Indische toestanden. Zoo heeft zich een eigen Ned.-Indisch strafstelsul ontwikkeld, dat op cardinale punten van het moederlandsche afwijkt.,'

In de Memorie van toelichting betreffende het in het Nederlandsche Wetboek van Strafrecht aangenomen strafstelsel lezen wij o.a. [1]):

,,Dit stelsel kenmerkt zich door groote eenvoudigheid, zeker op zich zelve een groot voordeel. Hoe minder straffen toch, hoe gemakkelijker hare onderlinge vergelijking; en zonder zoodanige vergelijking is geene toebedeeling van de straf in juiste verhouding tot de betrekkelijke zwaarte der misdrijven mogelijk."

De latere wetgever heeft hierover blijkbaar anders gedacht en dat groote voordeel niet meer op prijs gesteld. Sedert den aanvang der 20e eeuw heeft ons strafstelsel in verband ook met de daarbij aansluitende ,,maatregelen", zoo herhaaldelijk en zoo ingrijpend wijzigingen ondergaan dat van eenvoudigheid moeilijk meer gesproken kan worden, integendeel, in het bijzonder ook ten aanzien van strafrechtelijk minderjarigen, zijn de thans geldende regelingen vrij ingewikkeld geworden. En nog telkens hoort men stemmen opgaan ten betooge van de wensehelijkheid om verder dien weg op te gaan, omdat de wet somtijds, ook thans nog, een beletsel oplevert om de in een gegeven geval meest geschikte maatregelen toe te passen.

Naar de huidige opvattingen is in dit opzicht de Indische strafwetgeving eenigszns ten achter. Het laat zich echter wel aanzien, dat een meer gedifferentieerde evolutie naar moederlandsch voorbeeld zal volgen.

Prof. Jonkers is er o.i. uitnemend in geslaagd om een duidelijke uiteenzetting te geven van het thans in Indië geldende strafstelsel. Daarbij wijst hij ook steeds op de verschillen met de in Nederland vigeerende bepalingen en geeft de beweegredenen aan — waarmede hij niet altijd kan instemmen — welke den Indischen wetgever aanleiding hebben gegeven tot het treffen of handhaven van eene afwijkende regeling. Een hooggeleerde is aan het woord, die bovendien het voorrecht heeft te beschikken over een langjarige in het volle, practische leven opgedane ondervinding en, wellicht daardoor, naar onzen indruk, met een strenge kijk op den overtreder der strafwet [2]). Zijn werk verdient de aandacht van allen die studie maken van het Indische strafrecht en niet minder van hen die in Ned.-Indie met

---

[1]) Smidt, Deel I, blz. 137.

[2]) Terloops vermelden wij dat Mr. Jonkers ook een der advocaten-generaal bij het Hooggerechtshof van N.I. is geweest die door den Gouverneur-generaal is benoemd tot advocaat-fiscaal voor de land- en zeemacht. Als zoodanig is hij o.a. opgetreden bij de berechting van de officieren vervolgd in verband met den overval op Hr. Ms. „De Zeven Provinciën", Zie M.R.T. XXX, blz. 477.

strafrechtspraak belast zijn. Ook van den militairen rechter aldaar, zoowel bij het leger als, zij het in mindere mate, bij de in Indië aanwezige zeemacht. Voor de landmacht is immers ook het Indische commune strafrecht van toepassing, terwijl ten aanzien der krachtcris het Wetboek van Militair Strafrecht uitgesproken hoofdstraffen (doodstraf, gevangenisstraf en hechtenis), behoudens enkele afwijkingen [1]), de in het W. v. S. voor gelijknamige straffen gegeven regelen gelden.

Ook voor den militairen rechter bij de zeemacht in Indië heeft kennisneming van het daar geldende strafstelsel beteekenis. nu immers o.a. alle aan Inlandsche schepelingen opgelegde vrijheidsstraffen, alsmede die uitgesproken tegen Europeesche veroordeelden indien de werkelijke straftijd minder dan acht maanden bedraagt, in een strafgesticht daar te lande kunnen worden ten uitvoer gelegd [2]). Voor een rechter is het toch van belang dat hij bij het bepalen van de strafmaat op de hoogte is van de wijze waarop de door hem opgelegde straf zal worden ondergaan. Dit dringt zich in dit geval des te meer op omdat de rechter bij de zeemacht ook in Indië het Nederlandsche recht toepast.

Tot critiek geeft het hier besproken werk weinig aanleiding. Wèl lijkt het ons wenschelijk aan de hand van Schrijvers uiteenzettirigeii nog eens in het kort de aandacht te vestigen op de voornaamste verschillen welke het Indische strafstelsel in vergelijking met het moederlandsche vertoont.

De *doodstraf,* in 1870 voor het Rijk in Europa in het commune strafrecht afgeschaft, is, ook na 1918 met instemming van alle adviseurs in Ned. Indië als een soort noodrecht gehandhaafd. Mr. Jonkers sluit zich hierbij uit volle overtuiging aan. De kapitale straf acht hij in Indië noodzakelijk en onmisbaar en hij geeft daarvoor uitvoerig en duidelijk de gronden aan, met weerlegging van liet natuurlijk niet te ontkennen bezwaar der onherroepelijkheid bij ccne rechterlijke dwaling. Schrijver zou zelfs eene uitbreiding van de grvallen waarin oplegging van de doodstraf mogelijk is, wenschelijk vinden en betreurt het, met vermelding van een pakkcncl, aan de praktijk ontleend voorbeeld, dat die straf niet gesteld is op het misdrijf van art. **339** W. v. S. (Ned. art. 288).

De tenuitvoerlegging geschiedt met den strop en, sedert 1907, niet meer in het openbaar. Zij mag niet geschieden voordat de Gouverneur-generaal in de gelegenheid is gesteld, ook al heeft de veroordeelde een daartoe strekkend verzoek niet ingediend, om gratie te

---

[1]) Zie de artt. 7-25 W.v.M.S. voor N.I. Belangrijk is vooral het bepaalde in art. 10, dat n.l. **de aan een militair opgelegde gevangenisstraf en hechtenis,** zoolang hii **niet uit den militairen dienst is ontslagen, ondergaan worden in onder militair beheer staande gestichten.**

[2]) Kon. besluit van 7 Juli 1922. Stbl. Nr. 440. Zie Rollin **Couquerque, Verzameling, ed. 1940, blz. 96. Dit besluit is ook opgenomen in Indisch Staatsblad 1922, No. 739.**

verleenen. Derhalve practisch een vorm van ,,fiat executie" door den G.G.

Al is zij dan mogelijk. toepassing van de doodstraf behoort in Indië tot de uitzonderingen. ,,Lij wordt zeer sporadisch uitgesproken en nog zeldzamer ten uitvoer gelegd." (blz. 18).

Gevangenisstraf en hechtenis. Bij vergelijking met de gelijknamige Nederlandsche straffen doen zich, vooral bij de uitvoering. verschillende aanmerkelijke afwijkingen voor. Niet alleen de tot gevangenisstraf ook de tot hechtenis veroordeelden kunnen worden verplicht arbeid te verrichten, in beide gevallen zoowel binnen als buiten de muren van het strafgesticlit. (art. 24) [1]).

De gevangenisstraf wordt in Indië niet in afzondering ondergaan. In verband hiermede zijn de strafmaxima voor de speciale delicten in den regel hooger gesteld dan in Nederland.

De tot hechtenis veroordeelde is niet vrij om de door hem te verrichten arbeid te kiezen. Hem wordt echter lichtere arbeid opgedragen dan den tot gevangenisstraf veroordeelde (art. 19).

Bij de rechterlijke uitspraak kan bepaald worden, dat den tot gevangenisstraf of tot hechtenis van ten hoogste een maand veroordeelde, door het Hoofd van plaatselijk Bestuur vergund kan worden, de uren buiten den werktijd in vrijheid door te brengen (art. 20). Dit betreft dus zoowel de veroordeelden, aan wie arbeid binnen de muren van het gesticht wordt opgedragen, als hen, die daarbuiten zijn te werk gesteld.

Geldboete. Eene bepaling als. sedert 1925, is vervat in art. 24 Ned. W. v. S., is tot dusver in Tndië niet overgenomen. Mr. Jonkers betreurt dit en is, ook op grond der vele gratiëeringen waarbij korte vrijheidsstraffen worden omgezet in geldboeten, van meening, dat ook daar te lande dringende behoefte aan deze ruimere rechterlijke bevoegdheid bestaat.

Eveneens betreurt Schrijver dat in Indië eene opgelegde boete niet verhaalbaar is op het vermogen van den veroordeelde.

Art. 338, 2e lid Regl. op de strafvordering behelst eene bepaling gelijkluidend met het tweede lid van art. 561 W. v. Sv. Ned.. alleen met dit verschil dat de termijn van twee jaren genoemd aan het slot, in Indië is ingekort tot één jaar. Prof. Jonkers betoogt nu, dat die termijn ,,meer (is) te beschouwen als een richtlijn dan als een uiterste, waarvan onder geenerlei omstandigheid zou mogen worden afgeweken", zoodat dan ook de executeerendc ambtenaar die om dringende redenen een uitstel verleent boven dezen termijn uit, ,,stellig niet tegen den geest der wet in (handelt)". Misschien niet tegen den

---

[1]) De rechter kan echter ,,uit hoofde van persoonlijke of maatschappelijke omstandigheden" bij zijn uitspraak bepalen, dat geen arbeid buiten de muren van het gesticht zal worden opgedragen (art. *26).* De wetgever heeft hierbij het oog gehad op Europeanen en op aanzienlijke inlanders en vreemde oosterlingen.

Tewerkstelling buiten het gesticht geschiedt bijv. bij militaire expedities, kolenmijnen, groote openbare werken; bij lichtere straffen als arbeid aan de wegen, bruggen, waterleidingen en dergelijke (blz. 25).

geest, maar o.i. stellig wèl tegen de duidelijke woorden der wet („mag nimmer den duur van een jaar te boven gaan"). Dat „eenigerlei sanctie op overschrijding van dien termijn ontbreekt", mag toch geen reden voor den ambtenaar van het Openbaar Ministerie zijn om een zoo imperatief geredigeerde wetsbepaling eenvoudig te negeeren.

Het verdient ten slotte nog opmerking. dat bij de „Gratieregeling", in 1933, is bepaald, dat de tenuitvoerlegging van boetevonnissen door de indiening van een gratieverzoek niet wordt opgeschort [1]).

Voorwaardelijke veroordeeling. Dit instituut heeft in 2927 in Indië zijn intrede gedaan.

De Indische wetgever heeft het noodig geacht den rechter op het hart te drukken dat hij het bevel tot niet-tenuitvoerlegging van de straf niet mag geven tenzij hij na nauwkeurig onderzoek de overtuiging heeft gekregen, dat voldoende toezicht op de naleving van de voorwaarden kan worden gehouden. De rechterlijke uitspraak moet bovendien de redengevende feiten of oinstandigheden bevatten waarop het bevel steunt.

Evenals in Nederland moet ook in Indië een eventueel te stellen *bijzondere* voorwaarde betreffen „het gedrag van den veroordeelde". Mr. Jonliers betwijfelt íle juistheid van de beslissing van den Hoogen Raad, dat daaronder niet valt de betaling van een geldsom aan de armen. O.i. zou dan echter aan het begrip „gedrag" wel eene van de in het spraakgebruik gangbare opvatting afwijkende beteekenis worden gegeven. Gedrag en gedraging zijn niet identiek.

Evenals te onzent vbbr 1929 het geval was, mag de Indische rechter geen bijzondere voorwaarde stellen in geval van veroordeeling tot geldboete Voorwaarden het gedrag van den veroordeelde betreffende mogen alleen worden gesteld bij veroordeeling tot gevangenisstraf van meer dan drie maanden of tot hechtenis wegens enkele met name genoemde overtredingen. De verruiming die art. 14 c Ned. in 1929 heeft ondergaan, is dus, naar Schrijver, met het oog op Indische toestanden, meent terecht, aldaar niet overgenomen.

Daarentegen betreurt hij dat in Indië nog niet, als in het moederland, de mogelijkheid is geopend om naast een voorwaardelijke veroordeeling tot gevangenisstraf of hechtenis een onvoorwaardelijke geldboete op te leggen.

Evenmin is in Indië mogelijk oplegging van een gedeeltelijk voorwaardelijke, gedeeltelijk onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.

De vraag of omzetting bij wijze van gratie van een onvoorwaardelijke in een voorwaardelijke straf is geoorloofd, in Nederland in ontkennenden zin beantwoord. is in Indië in de praktijk in anderen zin beslist. Het is echter moeilijk met de wet te rijmen. Ook het voor-

---

[1]) De artt. 559 en 560 W.v.Sv. zijn thans in Nederland door de Verordening van den Rijkscommissaris van 6 Januari 1941, No. 2 (M.R.T. XXXVI, 340) buiten toepassing gesteld. Een verzoek om gratie heeft nu dus, in het algemeen, opschorting van de tenuitvoerlegging van de straf hier niet meer ten gevolge.

waardelijk verleenen van gratie acht prof. Jonkers wettelijk niet in den haak [1]).

Kinderstrafrecht. Eigenlijk *kinderstraffen,* kent de Indische wetgeving niet. Wèl den ***maatregel*** van dwangopvoeding. Een kind dat hij het begaan van het misdrijf den leeftijd van 16 jaren nog niet heeft bereikt, kan wel gestraft worden doch alleen met de gewone op het feit gestelde straf. Het maximum der hoofdstraffen wordt echter met een derde verminderd; voor de doodstraf en voor levenslange gevangenisstraf komt in de plaats gevangenisstraf van ten hoogste 15 jaren; ontzetting van rechten en openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak mogen niet worden opgelegd. De ***maatregelen*** welke de rechter ten opzichte van het strafrechtelijk minderjarig kind kan nemen, komen vrijwel geheel overeen met de moederlandsche wet (blz 8). Niet mogelijk is echtrr eene voorwaardelijke terbeschikkingstelling aan de Regeering. De algemeene termijn van beëindiging der dwangopvoeding is in 1925 van den 21 jargen leeftijd teruggebracht op den 18 jarigen leeftijcl.

Bijkomende straffen. Zij zijn dezelfde als die in het moederland met deze uitzondering dat plaatsing in eene rijkswerkinrichting in het Indische W. v. S. niet voorkomt. Maar wèl kent men sedert 1936 de mogelijkheid van opneming in een landswerkinrichting van de zoogenaamde „arbeidschuwe werkloozen, zonder voldoende middelen van bestaan, die door bedelarij, landlooperij of onmaatschappelijk gedrag de goede orde verstoren." Dit is geen straf, maar een maatregel van sociale orde, waarvan de toepassing mogelijk is, ook al is een strafbaar feit (nog) niet begaan. Noodig is een door den directeur van justitie afgegeven verklaring, dat de betrokkene behoort tot de arbeidschuwe wcrkloozen zonder voldoende middelen van bestaan. Verder beslist de rechter bij „beschikking", op vordering van liet O.M. De termijn waarvoor de opneming geschiedt is ten hoogste één jaar, doch kan voor denzelfden duur verlengd worden.

Deze boekaankondiging is langer geworden dan aanvankelijk onze bedoeling was. Moge het voor den hooggeleerden schrijver een bewijs zijn van onze groote belanpstelling voor zijn arbeid en voor een ieder die het Indische strafstelsel, duidelijk uiteengezet, wil leeren kennen, een aansporing om dit werk ter hand te nemen.

---

[1]) Blijkens de circulaire van den waarnemend Secretaris-generaal van het Departement van Justitie van 26 Maart **1941,** ter uitvoering van de in de vorige noot genoemde Verordening van den Rijkscommissaris, ligt het in de bedoeling, dat gratie voortaan in den regel alleen nog voor, waarderlijk zal worden verleend.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage.

Vonnis van 7 Augustus 1940. [1])

President: Prof. Mr. J. M. van Bemmelen (plv.).

Leden: Luitenant-Kolonel H. D. Scherpenhuyzen, Majoors Mr. R. N. de Ruyter van Steveninck en M. G. van Xesteren, Kapitein Ir. M. Goote.

Auditeur-Militair: Mr. G. H. L. Arriëns (plv.).

Raadsman: Mr. Dr. J. A. M. van Staay, te 's-Gravenhage.

Conflict van plichten.

Zware mishandeling den dood ten gevolge hebbend.

Het bewezen verklnarde kan niet aan beklaagde worden verweten, deze is derhalve daarom niet strafbaar, vermits de Krijgsraad het beklaagde's plicht achtte om, onder de gegeven omstandigheden — nu zijn meerdere, Ritmeester S., dien hij moest beschermen bij een huiszoeking, door T. (den getroffene) niet onmiddellijk werd gehoorzaamd op zijn, S.', bevel: „Halt, handen omhoog" — op dengene die niet aan dit bevel voldeed, te schieten. Immers, toen T. op den Ritmeester indrong mocht beklaagde denken, dat T. kwaad in den zin had en in die dagen (13 Mei 1940), waarin er een algemeene verwarring en angst voor parachutisten was en deze ook werkelijk op het meest onverwacht te voorschijn konden komen, was het begrijpelijk en zelfs in overeenstemming met beklaagde's plicht, dat hij onmiddellijk handelend is opgetreden, toen zijn meerdere niet werd gehoorzaamd en deze zelfs opzij werd gedrongen.

Met aanhaling van art. 40 W.v.S. verklaart de Krr. beklaagde niet strafbaar en spreekt hem vrij.

De Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage heeft het; navolgende vonnis gewezen in de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen M. E. H., geboren te 's-Gravenhage den 9en November 1913, dienende als dienstplichtig wachtmeester bij het 3e Regiment Huzaren, thans met groot verlof te 's-Gravenhage, beklaagde, bijgestaan door zijn Raadsman.

DE KRIJGSRAAD VOORNOEMD,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair over-

[1]) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 17 September 1940 bevestigd.
Zie ook het hierna opgenomen vonnis in zake den Ritmeester S.

gelegd op de terechtzitting van den Krijgsraad van 7 Augustus 1940, en gehoord de voorlezing van deze schriftuur [1]), strekkende tot schuldigverklaring van beklaagde aan „Doodslag" en veroordeeling tot eene gevangenisstraf van zes maanden;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

O. dat den beklaagde is ben laste gelegd:

dat hij op of omstreeks den 13en Mei 1940 te 's-Gravenhage opzettelijk van geringen afstand twee schoten, althans één schot, uit een met scherpe patronen geladen pistool op L. W. T. heeft gelost, daarbij richtende op den buik. althans op den romp van voornoemden T., tengevolge van een van welke schoten die T. door een kogel in den buik, althans in den romp, is getroffen, welke kogel de voorzijde van de rechter leverkwab heeft verbrijzeld en een dundarmlis in den linkerbovenbuik vier maal heeft geperforeerd, zijnde meerbedoelde T. tengevolge van die verwondingen overleden;

O., dat beklaagde ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op 13 Mei 1940 te 's-Gravenhage opzettelijk van geringen afstand twee schoten uit een met scherpe patronen geladen pistool op een ouden heer, van wien hij thans weet, dat het L. W. T. was, heeft gelost, daarbij richtende op den romp van T.; dat hij zulks deed, omdat de heer T., die uit de voordeur van perceel 37 aan de van Hoeylaan te 's-Gravenhage kwam, niet voldeed aan een bevel van den Res. Ritmeester S., om zijn handen omhoog te steken, doch integendeel op dien Res. Ititmeester indrong en hem passeerde; dat hij, beklaagde, met dien Res. Ritmeester en op diens last den voortuin van perceel **37** aan de van Hoeylaan was binnengegaan, omdat de Ritmeester huiszoeking wilde doen naar parachutisten; dat hij, beklaagde, geschoten heeft, omdat de heer T. niet onmiddellijk voldeed aan het bevel van den Ritmeester en hij den indruk kreeg, dat de oude heer, die op No. 37 de deur open deed, op den Ritmeester indrong;

O., dat ter terechtzitting als getuige-deskundige heeft verklaard, W. C. M.:

dat hij in de oorlogsdagen van Mei 1940 dienst deed als chirurg in het R.K. Ziekenhuis aan het Westeinde te 's-Gravenhage; dat hij op 13 Mei 1940 den Heer T. onder zijne behandeling heeft gekregen; dat deze patiënt een schotwond in den buik had; dat hij, deskundige, ook heeft geconstateerd, dat er een intrede-opening van een schotwond was in de rechterflank in de voorste axillairlijn, even onder de laatste rib, terwijl in de linkerflank in de achterste axillairlijn de uittredende opening van een schotwond was; dat hij bij zijn onderzoek verder heeft vastgesteld, dat ook in den rug van den Heer T., naast het doornuitsteeksel van den derden lendenwervel, nog een kogelwondje was,

---

[1]) Bedoeld is zeker, van de conclusie van deze schriftuur, zie R.L. 174. Red. M.R.T.

dat een dergelijk soort intree-opening vertoonde, als ook te zien was in de rechterflank in de voorste axillairlijn; dat met deze tweede intree-opening echter geen uittree-opening correspondeerde; dat hij bij de operatie, die daarna is gevolgd, heeft kunnen vaststellen, dat de intree-opening in de voorste axillairlijn onder de laatste rib en de uittree-opening in de linkerflank in de achterste axillairlijn door denzelfden kogel moeten zijn veroorzaakt, daar de baan van dien kogel in de buikholte te bespeuren was aan de verbrijzeling van de voorzijde van de rechterleverkwab en van een dundarmlis in den linkerboven-buik en de perforaties van den darm; dat van het tweede schot, waarvan zich de intree-opening bevond in den rug en waarvan geen uittree-opening was te vinden, de kogel waarschijnlijk is gegaan langs den ruggegraat, zonder een long te raken en hoogstwaarschijnlijk is blijven steken in de buurt van de linkerlongtop; dat hij, deskundige, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan zeggen, dat deze tweede kogel niet door de buikholte is gegaan, daar hij daarvan geen spoor heeft gevonden, het middenrif gaaf was en de kogel niet op de x-foto voorkwam, die van de buikholte en van het onderste gedeelte van de borstkas is gemaakt; dat hij ook met zekerheid kan zeggen, dat de long niet is geraakt, daar de beide longen functionneerden, al was te besuenren, dat de Heer T. aan een chronische bronchitis leed; dat dit schot in den rug derhalve naar alle waarschijnlijkheid moet zijn afgevuurd uit een richting, waarbij de heer T. onder in den rug werd getroffen en de kogel naar boven toe doordrong; dat zulks mogelijk is, als de heer T. getroffen werd gedurende een val of terwijl hij zich voorover bukte en hij van achteren werd beschoten; dat echter het schot in den buik, waarvan de intree- en uittree-opening met elkander correspondeerden, tenslotte den dood van T. heeft veroorzaakt, daar het schot in den rug op zich zelf niet doodelijk was;

O., dat bij den Officier-Commissaris onder meer heeft verklaard, de getuige L. S.:

dat in den namiddag van den 13en Mei 1940 te omstreeks **17.30** uur zij zich bevond in de voorkamer van perceel No. 26 van de van Hoey-laan, tegenover perceel No. **37,** waar de heer T. woonde; dat militairen begonnen perceel No. **37** te omsingelen, waartoe sommigen van hen zich in den tuin van perceel No. 26 opstelden en eenige anderen in den tuin van den heer T.; dat, nadat het huis van den heer T. op boven geschetste wijze omsingeld was, zij, getuige, zag, dat een dikke officier met nog een ander militair zich naar de voordeur van het huis van den heer T., begaven en aldaar aanbelden; dat zij even daarna zag, dat de voordeur door den heer T., dien zij kende, geopend werd en zij waarnam, dat de heer T. even achteruit deinsde, vermoedelijk omdat hij hevig schrok bij het zien van al deze militairen; dat bijna terstond daarop een schot viel, hetwelk door den wachtmeester H., die zich achter het muurtje van den tuin had opgesteld, is afgevuurd, hetgeen zij, getuige, goed heeft kunnen waarnemen; dat de heer T. door dit schot blijkbaar was getroffen, want dat zij, getuige, hem eenige passen voorwaarts zag doen, waarop hij voorover in zijn tuin

neerviel; dat hij trachtte weer op te staan, waarop onmiddellijk weer een schot op hem werd gelost, waarna hij bewegingloos is blijven liggen;

O., dat voor den Officier-Commissaris heeft verklaard, de getuige P. E.:

dat hij zich in den middag van den 13en Mei 1940 te omstreeks 17.30 uur bevond in de voorkamer op de eerste etage van perceel No. 26 aan de van Hoeylaan, van waaruit hij een onbelemmerd uitzicht had op het woonhuis van den heer T.; dat hij op genoemd tijdstip zag, dat eenige militairen het huis van den heer T., dien hij, getuige, wel kende van aanzien, begonnen te omsingelen, waartoe sommigen zich in den tuin van perceel No. 26 en eenige anderen in den tuin van den heer T. opstelden; dat dit alles geschiedde onder leiding en volgens aanwijzingen van een dikken officier; dat, nadat de militairen zich hadden opgesteld, hij een tweetal van hen, waaronder een naar diens kleeding te oordeelen een officier was — dezelfde dikke officier, die de leiding had — naar de voordeur van het huis van den heer T. liepen en daar aanbelden: dat de officier degene was, die aanschelde, terwijl de andere militair zich vrijwel naast hem opstelde; dat hij op het schellen den heer T. in zijn kamer zag opstaan — hij, getuige, kon het geheele huis doorzien — klaarblijkelijk om open te doen, want dat vlak daarop inderdaad de heer T. ziin voordeur opendeed en in de deuropening te voorschijn kwam; dat hij duidelijk gezien heeft, dat de heer T. vrijwel direct hierop zijn handen omhoog bracht, niet geheel omhoog, doch ongeveer ter hoogte van zijn slaap, en dat hij, getuige, op hetzelfde oogenblik twee schoten hoorde vallen; dat de heer T. blijkbaar was getroffen, want, dat hij hem enkele pasjes voorwaarts zag doen, waarop hij voorover in zijn tuin neerviel; dat hij nog trachtte op te staan, waarop onmiddellijk weer een schot op hem werd gelost;

O., dat ter terechtzitting heeft verklaard, de getuige S.:

dat hij op 13 Mei 1940 omstreeks 17.30 uur in een auto reed doos Park Marlot te 's-Gravenhage; dat hij toen en aldaar vernam van een burger, dat in perceel van Hoeylaan No. 35 zich Duitsche parachutisten bevonden; dat hij zich toen terstond daarheen heeft begeven; dat hij onderweg eenige militairen ontmoette, onder wie de wachtmeester R., aan welke militairen hij bevel gaf hem te volgen; dat hij toen allereerst zich naar perceel No. 35 heeft begeven, doch daar terstond van de menschen, die hem opendeden, heeft vernomen, dat in het huis niets verdachts was waargenomen; dat hij vervolgens is gegaan naar perceel No. 37; dat hij de soldaten heeft opgesteld achter het muurtje van den voortuin van perceel No. 26 en aan de straatzijde van het muurtje van den voortuin van perceel No. 37; dat hij zich toen zelf heeft begeven naar de voordeur van perceel No. 37 en daar heeft aangebeld; dat hij zijn geladen pistool in de hand had en de wachtmeester H. hem op korten afstand volgde; dat er toen van binnen uit eerst aan een luikje in de deur is gemorreld; dat daarna de voordeur van perceel No. 37 is opengedaan en dat daaruit een oude

heer te voorschijn is gekomen, die, naar hij later heeft vernomen, de heer L. W. T. was; dat hij tegen dezen heeft geroepen: ,,Halt, handen omhoog"; dat die oude heer aan dit bevel niet of althans slechts zeer gedeeltelijk heeft voldaan, doch integendeel hem, getuige, opzij en achteruit drong, waardoor het dien ouden heer gelukte hem, getuige, te passeeren; dat hij op dat oogenblik een schot hoorde vallen; dat hij niet wist door wien dat schot werd afgevuurd; dat hij later van den wachtmeester H. heeft vernomen, dat deze dat schot had afgevuurd; dat hij, getuige, is blijven opletten of er niet nog meer personen uit de gang van perceel No. 37 kwamen, doch inmiddels zich een oogenblik heeft omgedraaid in de richting, waarin de heer T. hem was gepasseerd; dat hij toen opzettelijk in die richting een schot uit zijn pistool heeft gelost;

O., dat door den inhoud van voormelde bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft verkregen en mitsdien bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd;

O., dat het bewezen verklaarde oplevert het misdrijf ,,Zware mishandeling, den dood ten gevolge hebbend", strafbaar gesteld bij artikel 302 van het Wetboek van Strafrecht;

O., dat de Krijgsraad van oordeel is, dat het bewezen verklaarde niet aan beklaagde kan worden verweten en deze derhalve daarom niet strafbaar is, vermits de Krijgsraad het beklaagde's plicht acht om, onder de gegeven omstandigheden — nu zijn meerdere S., dien hij moest beschermen bij een huiszoeking, door T. niet onmiddellijk werd gehoorzaamd op zijn. S.', bevel: ,,Halt, handen oinhoog" — op dengene, die niet aan dit bevel voldeed, te schieten;

O., dat immers, toen T. op den Ritmeester indrong, beklaagde mocht denken, dat T. kwaad in den zin had en in die dagen, waarin er een algemeene verwarring en angst voor parachutisten was en deze ook werkelijk op het meest onverwacht te voorschijn konden komen, het begrijpelijk is en zelfs in overeenstemming met beklaagde's plicht, dat hij onmiddellijk handelend is opgetreden, toen zijn meerdere niet werd gehoorzaamd en deze zelfs opzij werd gedrongen;

O., dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovenvermelde hoedanigheid dient en tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde feit diende;

Gezien, behoudens voormeld artikel, de artikelen 1, 2, 38, 60 t/m 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 40 van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklaagde niet strafbaar;

Spreekt beklaagde vrij.

Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage.

Vonnis van 7 Augustus 1940 [1]).

President: Prof. Mr. J. M. van Bemmelen, (plv.).

Leden: Luitenant-Kolonel H. U. Scherpenhuyzen, Majoors Mr. R. N. de Ruyter van Steveninck en M. G. van Kesteren, Kapitein Ir. M. Goote.

Auditeur-Militair: Mr. G. H. L. Arriëns (plv.).

Raadsman: Mr. W. J. van Es, te 's-Gravenhage.

Mishandeling (op 13 Mei 1940 opzettelijk van geringen afstand een schot uit een met scherpe patronen geladen pistool op T. lossen, tengevolge van welk schot deze T. door een kogel in den rug is getroffen, waaardoor T. pijn heeft ondervonden).

Het opzet om aan T. pijn of lichamelijk letsel te veroorxaken bewexen geacht doordat beklaagde van dichtbij in de richting van T. schoot, zonder zich daarbij erom te bekommeren, waar hij hem zou raken en zonder behoorlijk te kijken, wat T. eigenlijk deed.

De Krijgsraad aanvaardt wel is waar, dat voor beklaagde velerlei verzachtende omstandigheden hebben bestaan, xooals de algemeene opwinding dier dagen, de indruk dien beklaagde had, dat T. niet voldeed aan zin order om de handen omhoog te sfeken en de verwarring die ontstaan is door het schieten van H., doch dit neemt de verwijtbaarheid van de mishandeling niet van beklaagde geheel weg, daar hij als officier die de leiding op xich had genomen, zich had moeten overtuigen, of hij inderdaad met een persoon te doen had die kwaad wilde of die hem of zijn soldaten bedreigde, alvorens hij, nog wel zonder behoorlijk te mikken, zich half omdraaiend schoot. Zijne strafbaarheid is derhalve niet geheel opgeheven.

Straf: één maand gevangenisstraf.

De Krijgsraad voor de Landmacht te 's-Gravenhage heeft het navolgende vonnis gewezen in de zaak van den Auditeur-Militair bij dien Krijgsraad, eischer, tegen S., geboren te Leeuwarden den 28sten October 1902, dienende als Reserve-Ritmeester bij de 3e Afdeeling van het Algemeen Paardendepôt, thans met groot verlof, beklaagde, bijgestaan door zijn raadsman.

DE KRIJGSRAAD VOORNOEMD,

Gezien de schriftuur van eisch, door den Auditeur-Militair overgelegd op de terechtzitting van den Krijgsraad van 7 Augustus 1940,

---

[1]) Dit vonnis is bij sententie van het Hoog Militair Gerechtshof d.d. 17 September 1940 bevestigd.
Zie ook het hiervóór opgenomen vonnis in zake den wachtmeester H.

en gehoord de voorlezing van deze schriftuur, strekkende tot schuldigverklaring van beklaagde aan ,,mishandeling'? en veroordeeling tot eene gevangenisstraf van zes maanden;

Gezien de overige stukken van het proces en gelet op het ter terechtzitting gehouden onderzoek;

Gelet op de door en voor beklaagde gevoerde verdediging;

O., dat den beklaagde is ten laste gelegd, dat hij op of omstreeks den 13en Mei **1940** te 's-Gravenhage opzettelijk van geringen afstand een schot uit een met scherpe patronen geladen pistool op L. W. T. heeft gelost, daarbij richtende op den romp van voornoemden T., tengevolge van welk schot die T. door een kogel in den rug is getroffen, welke kogel is doorgedrongen tot in-, althans nabij, den linkerlongtop, waardoor T. pijn heeft ondervonden;

O., dat ter terechtzitting heeft verklaard:

de beklaagde:

dat hij op 13 Mei **1940** omstreeks 17.30 uur in een auto reed door Park Marlot te 's-Gravenhage; dat hij toen en aldaar vernam van een burger, dat in het perceel van Hoeylaan no. 35 zich Duitsche parachutisten bevonden; dat hij zich toen terstond daarheen heeft begeven; dat hij onderweg eenige militairen ontmoette, onder wie de wachtmeester H., aan welke militairen hij bevel gaf hem te volgen; dat hij toen allereerst zich naar perceel no. 35 heeft begeven, doch daar terstond van de menschen, die hem opendeden, heeft vernomen, dat in dat huis niets verdachts was waargenomen; dat hij vervolgens is gegaan naar perceel no. 37; dat hij de soldaten heeft opgesteld achter het muurtje van den voortuin van perceel no. 26 en aan de straatzijde van het muurtje van den voortuin van perceel no. 37; dat hij zich toen zelf heeft begeven naar de voordeur van perceel no. 37 en daar heeft aangebeld; dat hij zijn geladen pistool in de hand had en de wachtmeester H. hem op korten afstand volgde; dat er toen van binnenuit eerst aan een luikje in de deur is gemorreld: dat daarna de voordeur van perceel no. 37 is opengedaan en dat daaruit een oude heer te voorschijn is gekomen, die, naar hij later heeft vernomen, de heer L. W. T. was; dat hij tegen dezen heeft geroepen: ,,Halt, handen omhoog"; dat die oude heer aan dit hevel niet of althans slechts zeer gedeeltelijk heeft voldaan, doch integendeel hem, beklaagde, opzij en achteruit drong, waardoor het dien ouden heer gelukte hem, beklaagde, te passeeren; dat hij op dat oogenblik een schot hoorde vallen; dat hij niet wist, door wien dat schot werd afgevuurd; dat hij later van den wachtmeester H. heeft vernomen, dat deze dat schot had afgevuurd; dat hij, beklaagde, is blijven opletten of er niet nog meer personen uit de gang van perceel no. 37 kwamen, doch inmiddels zich een oogenblik heeft omgedraaid in de richting, waarin de heer T. hem gepasseerd was; dat hij toen opzettelijk in die richting een schot uit zijn pistool heeft gelost;

O. dat ter terechzitting heeft verklaard:

de getuige H.:

dat hij zich in den namiddag van **13** Mei 1940 met eenige mili-

tairen bevond in de van Hoeylaan te 's-Gravenhage; dat te omstreeks 17.30 uur de beklaagde hem en de hem vergezellende militairen heeft gelast mee te gaan naar een perceel, waar parachutisten zouden zijn binnengedrongen; dat de soldaten toen door den beklaagde zijn opgesteld achter de tuinmuurtjes van perceel no. 26 en no. 37; dat de beklaagde toen zelf het voortuintje van perceel 37 is binnengegaan en het stoepje van de voordeur is opgeklommen. terwijl hij aan hem, getuige, gelastte hem te volgen; dat beklaagde toen heeft aangebeld terwijl hij, getuige, schuin rechts achter hem stond een paar treedjes lager; dat er toen is opengedaan door een ouden heer van wien hij thans weet, dat het de' heer T. was; dat beklaagde tegen dezen heer zeide: ,,Handen omhoog"; dat die heer daaraan geen gevolg gaf, doch integendeel op beklaagde indrong en hem opzij duwde; dat hij, getuige, toen in de richting van den heer T. een schot heeft gelost uit zijn dienstpistool; dat op het oogenblik, dat hij dit deed, de heer T. nog vóór hem, getuige, stond, zoodat hij hem niet in den rug kan hebben geraakt; dat het wel mogelijk is, dat de heer T. hem toen de rechterzij toewendde; dat na dit schot de heer T. het trapje voor de portiek is afgegaan en hem links gepasseerd is; dat hij, toen de heer T. hem passeerde, nogmaals een schot heeft afgegeven; dat na dit tweede schot de heer T. voorover in den tuin is gevallen; dat hij deze schoten heeft afgegeven, omdat hij eerst meende, dat de heer T. op den Ritmeester indrong en vervolgens meende te zien, dat de heer T. zijn rechterhand naar zijn broekzak bracht; dat hij niet weet of hij den heer T. heeft getroffen, doch dat hij dezen niet anders kan hebben getroffen dan aan de voorzijde van het lichaam; dat hij zeker weet, dat niemand heeft geschoten, voordat hij zijn twee schoten had afgevuurd; dat er daarna van verschillende kanten is geschoten;

O., dat ter terechtzitting heeft verklaard de getuige-deskundige W. C. M.:

dat hij in de oorlogsdagen van Mei 1940 dienst deed als chirurg in het R.K. Ziekenhuis aan het Westeinde te 's-Gravenhage; dat hij op 13 Mei 1940 den heer T. onder zijn behandeling heeft gekregen; dat deze patiënt een schotwond in den buik had; dat hij, deskundige, ook heeft geconstateerd, dat er een entréeopening van een schotwond was in de rechterflank in de voorste axillairlijn, even onder de laatste rib, terwijl in de linkerflank in de achterste axillairlijn de uittredende opening van een schotwond was; dat hij bij zijn onderzoek verder heeft vastgesteld, dat ook in den rug van den heer T. naast het doornuitsteeksel van den derden lendenwervel nog een kogelwondje was, dat een dergelijk soort entrée-opening vertoonde als ook te zien was in de rechterffank in de voorste axillairlijn; dat met deze tweede entréeopening echter geen uittree-opening correspondeerde; dat hij bij de operatie, die daarna is gevolgd, heeft kunnen vaststellen, dat de intree-opening in de voorste axillairlijn onder de laatste rib en de uittree-opening in de linkerflank in de achterste axillairlijn door denzelfden kogel moeten zijn veroorzaakt, daar de baan van dien kogel

in de buikholte te bespeuren was aan de verbrijzeling van de voorzijde van de rechterleverkwab en van een dundarmlis in den linkerbovenbuik en de perforaties van den darm: dat van het tweede schot, waarvan zich de intree-opening bevond in den rug en waarvan geen uittree-opening was te vinden, de kogel waarschijnlijk is gegaan langs de ruggegraat, zonder een long te raken en hoogstwaarschijnlijlr is blijven steken in de buurt van den linkerlongtop; dat hij, deskundige, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid kan zeggen, dat deze tweede kogel niet door de buikholte is gegaan, daar hij daarvan geen spoor heeft gevonden, het middenrif gaaf was en de kogel niet op de x-foto voorkwam, die van de buikholte en van het onderste gedeelte van de borstkas is gemaakt; dat hij ook met zekerheid kan zeggen, dat de long niet is geraakt, daar de beide longen functionneerden, al was te bespeuren. dat de heer T. aan een chronische bronchitis leed: dat dit schot in den rug derhalve naar alle waarschijnlijkheid moet zijn afgevuurd uit een richting, waarbij de heer T. onder in den rug werd getroffen en de kogel naar boven toe doordrong; dat zulks mogelijk is, wanneer de heer T. getroffen werd gedurende een val of terwijl hij zich voorover bukte en hij van achteren werd beschoten;

O., dat bij den Officier-Commissaris onder meer heeft verklaard, de getuige L. S.: *(Zie het hiervóór opgenomen vonnis in zake H.)*.

O., dat voor den Officier-Commissaris heeft verklaard, de getuige P. E.: *(Zie het hiervóór opgenomen vonnis in zake H.)*.

O., dat door den inhoud van voormelde bewijsmiddelen de Krijgsraad de overtuiging heeft verkregen en mitsdien bewezen acht, dat beklaagde op **13** Mei **1940** te 's-Gravenhage opzettelijk van geringen afstand een schot uit een met scherpe patronen geladen pistool op L. W. T. heeft gelost, tengevolge van welk schot die T. door een kogel in den rug is getroffen, waardoor T. pijn heeft ondervonden;

O. dat de Krijgsraad niet de overtuiging heeft verkregen en mitsdien niet bewezen acht, hetgeen den beklaagde meer of anders is ten laste gelegd;

O., dat het bewezen verklaarde oplevert het misdrijf „Mishandeling", strafbaar gesteld in artikel **300** Wetboek van Strafrecht;

O., dat de Krijgsraad het opzet van beklaagde om aan T. pijn of lichamelijk letsel te veroorzaken bewezen acht, doordat beklaagde van dichtbij in de richting van T. schoot, zonder zich daarbij erom te bekommeren, waar hij hem zou raken en zonder behoorlijk te kijken, wat T. eigenlijk deed;

O., dat de Krijgsraad bewezen acht — zulks door de verklaring van getuige H., dat hij de eerste twee schoten heeft afgevuurd, en door de verklaringen van beklaagde, dat hij pas geschoten heeft, nadat eerst een ander schot was gevallen — dat pas het derde schot het schot van beklaagde is geweest;

O., dat zulks, naar de Krijgsraad bewezen acht, het schot is geweest, dat T. in den rug heeft getroffen, daar H. volgens zijn eigen verklaring op T. heeft geschoten, terwijl deze vóór hem stond of hem alleen zijn flank aanbood. terwijl beklaagde heeft geschoten, toen T.

hem reeds geheel was gepasseerd en het stoepje afging naar den tuin toe en hem dus den rug toekeerde;

O., dat de Krijgsraad wel is waar aanvaardt, dat voor beklaagde velerlei verzachtende omstandigheden hebben bestaan, zooals de algemeene opwinding dier dagen, de indruk, dien beklaagde had, dat T. niet voldeed aan zijn order om de handen omhoog te steken en de verwarring, die ontstaan is door het schieten van H., doch dit de verwijtbaarheid van de mishandeling niet van beklaagde geheel wegneemt, daar beklaagde als officier, die de leiding op zich had genomen, zich had moeten overtuigen, of hij inderdaad met een persoon te doen had, die kwaad wilde of die hem of zijn soldaten bedreigde, alvorens hij — nog wel zonder behoorlijk te mikken — zich half omdraaiend schoot;

O., dat de Krijgsraad derhalve van oordeel is, dat het aan beklaagde ten laste gelegde opzettelijke misdrijf, zooals het hierboven bewezen is verklaard, wel degelijk aan hem te verwijten is en de omstandigheden, waaronder het is begaan, wel verzachtende omstandigheden zijn, doch hem niet geheel rechtvaardigen of verontschuldigen en derhalve niet geheel zijn strafbaarheid opheffen;

O., dat de hierna op te leggen straf in overeenstemming is met den ernst van het feit en de omstandigheden, waaronder het is begaan;

O., dat de beklaagde heeft erkend, dat hij het Rijk in bovenvermelde hoedanigheid dient en tijdens het plegen van het hem ten laste gelegde feit diende;

Gezien, behoudens voormeld artikel, de artikelen 1, 2, **60** t/m 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht. **10** van het Wetboek van Strafrecht;

Recht doende:

Verklaart beklaagde schuldig aan het hiervoren als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt den beklaagde tot eene gevangenisstraf voor den tijd van één maand;

Verklaart niet bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hierboven uitdrukkelijk bewezen is verklaard;

Spreekt hem daarvan vrij.

AMBTENARENRECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 3 October 1940.

Voorzitter: Prof. Mr. C. W. de Vries (plv.).

Militaire leden: W. F. A. Hackstroh en S. Th. Heins; leden: Mr. Ph, B. Libourel en E. G. de Wijs.

KON. BESLUIT VAN 21 JANUARI 1884, STBL. NO. 8. ART. 79 REGLT. VAN ADMINISTRATIE KON. LANDMACHT.

Beroep tegen de, ingevolge opdracht van den Minister van Defensie dd. 8 Maart 1940, inhouding van f 4,61, zijnde het bedrag van de aan klager op of omstreeks 31 Augustus 1939 ten onrechte over dezen dag uitbetaald salaris.

Al heeft die inhouding plaats gevonden geruimen tijd nadat de betaling van klagers salaris over de maand Augustus voor hem verbindend was geworden en al zijn besluiten, onaantastbaar geworden, voor heide partijen bindend, toch bestaat op dien regel eene uitzondering door den C. R. v. B. aldus geformuleerd „tenzij in de desbetreffende algemeen verbindende voorschriften uitdrukkelijk het tegendeel is bepaald". Nu de M. v. D. in verband met de algemeene mobilisatie feitelijk in de onmogelijkheid verkeerde fouten als hier bedoeld binnen een maand te doen herstellen, moet i.c. geacht worden een uit den nood geboren uitzonderingsrecht te zijn geschapen op evengenoemden regel, welk noodrecht in waarde en beteekenis gelijk moet worden gesteld met regels van positief geschreven recht.

De inhouding is terecht geschied zulks overeenkomstig het K.B. van 21 Januari 1884 o.a. bepalende dat bij de berekening van traktementen de laatste dag van een maand van 31 dagen wordt verwaarloosd, terwijl klager niet valt onder de uitzonderingsbepaling sub a van lid 9 van art. 79 Reglt. v. Administratie bij de Kon. Landm., aangezien hij meer dan 30 dagen in werkelijken dienst is geweest.

Klagers vordering tot terugbetaling van. f 4,61 gaat buiten de handeling, waartegen beroep, om, xoodat hij in die vordering niet-ontvankelijk is.

Beroep overigens ongegrond verklaard.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake Mr. W., wonende te Middelburg, klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare

terechtzitting als gemachtigde is verschenen P. Blocma, Majoor der militaire administratie bij het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, wonende te 's-Gravenhage.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van **12** September **1940:**

Wat de feiten betreft:

O. dat op **1** April **1940** op de jaarwedde van klager, die op **29** Augustus **1939** in militairen dienst is gekomen als vaandrig der infanterie, behoorend tot het verlofspersoneel, en aan wien op of omstreeks 31 Augustus **1939** door den daarvoor aangewezen administrateur salaris is uitbetaald over de laatste drie dagen dier maand, ingevolge schriftelijke opdracht van den Minister van Defensie van 8 Maart **1940,** VIIIe Afd. nr. **1127** V, een bedrag van f 4,61 is ingehouden. zijnde een bedrag, gelijk aan dc door klager genoten bezoldiging over 31 Augustus **1939;**

O. dat klager bij daartoe strekkend klaagschrift tegen die inhouding in beroep is gekomen en op de daarbij aangevoerde gronden kennelijk heeft hedoeld te vorderen, dat het Gerecht de aangevallen handeling zal nietig verklaren en zal bepalen, dat aan klager alsnog f 4,61 door verweerder zal worden uitbetaald;

O. dat de Secretaris-Generaal, wnd. Hoofd van het Departement van Defensie bij contra-memorie de aangevallen handeling heeft verdedigd en dat de gemachtigde van verweerder ter openbare terechtzitting heeft geconcludeerd tot ongegrondverklaring van het beroep;

In rechte:

O. dat de aangevallen inhouding op klagers jaarwedde — bedoeld als een correctie op het hem over de maand Augustus **1939,** naar het oordeel van den Minister van Defensie, over den laatsten dag van die maand te veel toegekende salaris — heeft plaats gevonden geruimen tijd nadat de betaling van klagers salaris over de maand Augustus, voor hem verbindend was geworden;

O. dat besluiten, onaantastbaar geworden, wel is waar partijen binden, maar dat ook op dien regel een uitzondering bestaat, door den Centralen Raad van Beroep aldus geformuleerd „tenzij in de desbetreffende algemeen verbindende voorschriften uitdrukkelijk het tegendeel is bepaald";

O. dat, waar de uit de algemeene mobilisatie in Augustus **1939** voortvloeiende uitbreiding van de administratie van het Departement van Defensie, den Minister van Defensie — naar het Gerecht, mede op grond van de verklaringen ter openbare terechtzitting van den gemachtigde van verweerder aanneemt — feitelijk in de onmogelijkheid heeft gesteld, fouten begaan bij de uitbetaling van salaris op of omstreeks 31 Augustus **1939** aan militairen, binnen een maand

nadien te doen herstellen, die omstandigheid geacht moet worden, een uit den nood geboren uitzonderingsrecht te hebben geschapen op den regel, dat genomen beslissingen en gedane betalingen de belanghebbenden ná het verstrijken van den beroepstermijn binden, welk noodrecht in rechtskundigen zin in waarde en beteekenis gelijk moet worden gesteld met regels van positief geschreven recht, zoodat in casu de Minister van Defensie geacht moet worden het recht te hebben gehad, ná het verstrijken van den beroepstermijn, terug te komen op de salarisbetaling aan klager op of omstreeks 31 Augustus 1939;

O. dat het Gerecht thans nog heeft te onderzoeken of het door klager over de maand Augustus 1939 ontvangen salaris ten onrechte mede is berekend over den 31sten dag dier maand;

O. dienaangaande dat het Gerecht uit klagers betoog meent te moeten afleiden, dat hij van oordeel is, over de maand Augustus 1939 op salaris, berekend over drie dagen aanspraak te hebben, nu hij de laatste drie dagen dier maand heeft dienst gedaan, waaraan niet zou afdoen, dat tot die drie dagen de 31ste dier maand behoort;

O. dat klagers beroep, tot staving van zijn betoog, op artikel 1 van het Koninklijk besluit van 21 Januari 1884 (Stbl. No. 8) niet opgaat, aangezien toch in dit artikel, ná vermelding in den eersten volzin daarvan, dat voor de berekening van tractement e.d. het jaar op 360 dagen en de maand op 30 dagen wordt gesteld, in den tweeden volzin wordt bepaald, dat de laatste dag van een maand van 31 dagen wordt verwaarloosd, waarvan, naar het oordeel van het Gerecht, alleen de bedoeling kan zijn, dat een maand van 31 dagen wordt geacht de data 1 t/m 30 te bevatten, zoodat het al of niet dienst hebben gedaan op den 31sten dag geen verschil maakt bij de berekening van het den belanghebbende toekomend salaris, terwijl klagers opvatting er toe leidt, dat in voorkomende gevallen een maand salaris zou worden toegekend, indien dienst is gedaan van den 2en tot en met den 31sten dag eener maand, in welk geval dus de 1e dag der maand zou zijn verwaarloosd;

O. dat, waar voorts op de berekening van klagers salaris van toepassing is art. 79 van het Reglement van Administratie bij de Koninklijke Landmacht en hij niet valt onder de uitzonderingsbepaling sub *a* van lid 9 van dat artikel, aangezien hij sinds 29 Augustus 1939 meer dan 30 dagen in werkelijken dienst is geweest, op hem van toepassing is lid 8 van voormeld artikel, welk lid niet anders en niet meer kan geacht worden te bepalen dan artikel 1 van voormeld Koninklijk besluit, waaruit volgt, dat klagers salaris over Augustus 1939 ten onrechte over 3 dagen is berekend;

O. dat de aangevochten inhouding van het klager over 31 Augustus 1939 te veel betaalde salaris mitsdien terecht is geschied;

O. dat klagers vordering tot terugbetaling van f 4,61 buiten de handeling, waartegen beroep, omgaat, zoodat hij in die vordering niet-ontvankelijk is;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het beroep niet-ontvankelijk, voorzoover daarbij wordt gevorderd veroordeeling van verweerder tot uitbetaling aan klager van f 4,61;

Verklaart het beroep overigens ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 12 December 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: S. G. Nauta Pieter en J. Th. Heins; leden: Mr. Th. G. Donncr en H. J. Gorter.

ARTT. 19, 2E LID, C EN 23, 2E LID, JO ART. 3 REGL. MILITAIRE AMBTENAREN KON. LANDM.

Eervol ontslag, onder toekenning van wachtgeld, met ingang van ***15*** *Juli* 1940 *na ,,schriftelijke mededeeling" dd.* 14 *Juli* 1940, *van een adjudant-onderofficier wegens opheffing van het onderdeel waartoe hij behoorde.*

Het beroep op art. 23 (ontslag niet eerder dan drie maanden na aanxegging) gaat niet op. Dit artikel geldt in normale omstandigheden, maar daarvan mag (art. ***3)*** *in tijd van oorlog in den zin van ket Wetb. v. Mil. Strafr. bij bepaalde noodzakelijkheid worden afgeweken. Die noodzakelijkheid was i.c. aanwexig, nu het hier betrof een bevel van de Duitsche autoriteiten met betrekking tot de demobilisatie van de Nederlandsche weermacht op* ***15*** *Juli* 1940, *waaraan noodzakelijkerwijze uitvoering moest worden gegeven. Een opzegtermijn k m derhalve niet in acht worden genomen. Geen strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, met name niet met art.* **23,** *noch verkeerd gebruik van bevoegdheid.*

Beroep ongegrond verklaard.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: H., wonende te Assen, klager, niet verschenen ter openbare terechtzitting, tegen het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Paauwe, referendaris bij het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord den gemachtigde van verweerder:

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 21 November 1940;

Wat de feiten betreft:

O. dat de majoor, commandant van het Ie Bataljon 51e Regiment Infanterie bij „schriftelijke mededeeling", d.d. 14 Juli 1940 voorloopig ter kennis van klager, adjudant-onderofficier van het Ie Bataljon, 51e Regiment Infanterie van het vroegere vredesonderdeel 1e Regiment Infanterie, heeft gebracht, dat het onderdeel waartoe klager behoort, met ingang van 15 Juli 1940 zou worden opgeheven en klager in verband daarmede met ingang van genoemden datum, met toepassing van artikel 19, tweede lid, c, juncto artikel **3** van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, eervol uit den militairen dienst werd ontslagen onder toekenning van wachtgeld;

O. dat klager tegen de in deze mededeeling neergelegde beslissing in beroep is gekomen en, onder aanvoering, dat de beslissing in strijd is met artikel **23** van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, in welk artikel is bepaald, dat een ontslag als het gegevene niet eerder ingaat dan drie maanden na den datum van aanzegging van het ontslag, terwijl in genoemd stuk het ontslag gegeven wordt met ingang van den datum van aanzegging, heeft gevorderd de aangevallen beslissing nietig te verklaren en te bepalen, dat het administratief orgaan zal besluiten, dat het gegeven ontslag ingaat op 15 October 1940, of een zoodanig besluit in de uitspraak vast te stellen*;

In rechte:

0. dat op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting vaststaat:

dat door de Duitsche autoriteiten is bevolen — en wel bij den brief van den Duitschen Commissaris voor de demobilisatie van de Nederlandschc weermacht van 29 Juni 1940 — dat de beroepsonderofficieren op 15 Juli 1940 op wachtgeld moesten worden gesteld, met uitzondering van hen, die pensioengerechtigd zijn en hun pensioen wenschen;

dat naar aanleiding van dit Duitsche bevel op 8 Juli 1940 van het Afwikkelingsbureau een brief is uitgegaan aan de autoriteiten van de Nederlandsche Landmacht, waarin o.m. is bepaald, dat de categorie van onderofficieren waartoe klager behoorde, op 15 Juli 1940 is ontslagen, met toepassing van artikel 19, 2e lid, onder c, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht;

O. dat, zooals klager opmerkt, een ontslag uit den dienst op grond van artikel 19, 2e lid, onder c, van voormeld Reglement, niet eerder ingaat dan **3** maanden na den datum van aanzegging van het ontslag, zulks ingevolge het bepaalde bij artikel 23, lid 2, van het Reglement;

0. dat laatstgemelde bepaling geldt in normale omstandigheden, maar dat het thans toegepaste artikel **3** van het Reglement voor de

militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht bepaalt, dat in tijd van oorlog in den zin van het Wetboek van Militair Strafrecht, bij bepaalde noodzakelijkheid van de bepalingen van dat Reglement mag worden afgeweken;

O. dat in het onderhavige geval de vorenbedoelde noodzakelijkheid aanwezig was, daar het hier toch betreft een bevel van de Duitsche autoriteiten met betrekking tot de demobilisatie van de Nederlandsche weermacht op 15 Juli 1940, waaraan noodzakelijkerwijze uitvoering moest worden gegeven;

O. dat derhalve een opzegtermijn, als voorgeschreven in artikel 23, 2e lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht voor klager — en ook voor de vele honderden onderofficieren die in gelijke omstandigheden verkeerden — niet in acht genomen kon worden;

O. dat het Gerecht op grond van het voorafgaande van oordeel is, dat het aangevallen besluit niet strijdt met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, met name niet met het bepaalde bij artikel 23, lid 2, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, terwijl evenmin is gebleken, dat verweerder bij het nemen van het aangevallen besluit van de hem toegekende bevoegdheid een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

O. dat mitsdien bij gebrekc van gronden tot nietigverklaring, als bedoeld in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929 j° artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931, het beroep van klager ongegrond behoort te worden verklaard;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart ongegrond het beroep van H. tegen het besluit, waarbij hij als adjudant-onderofficier met ingang van 15 Juli 1940 eervol uit den militairen dienst is ontslagen.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 12 December 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: S. G. Nauta Pieter en J. Th. Heins; leden: Mr. Th. G. Donner en H. J. Gorter.

Beroep van een in dato 1 Juli 1939 gepensionneerden, doch met ingang van 6 November 1939 in zijn rang, onder toekenning van de aanvangsjaarwedde, weder in actieven dienst gestelden kolonel tegen de beslissing, dd. 27 Mei 1940, van het wnd. Hoofd van het D. v. D., houdende afwijzing van klagers verzoek tot toekenning van een jaarwedde als vastgesteld voor een kolonel rnet 32 dienstjaren.

Feitelijk zijn ten aanxien van klager twee besluiten genomen, n.l. een tot toekenning van een bepaalde (aanvangs) wedde als kolonel, en het beroepen besluit van 27 Mei 1940, waarbij in feite geweigerd is om op het eerste besluit terug te komen. Van het eerste besluit heeft klager reeds kennis gekregen eind November en eind December 1939 bij de maandelijksche uitbetaling van zijn salaris. Klager is uitsluitend tegen het besluit van 27 Mei 1940 in beroep gekomen, xoodat het Gerecht alleen dat besluit heeft te beoordeelen.

Door de afwijzende beschikking kan niet geacht worden te zijn gehandeld in strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en evenmin is daarbij een verkeerd gebruik van bevoegdheid gemaakt, vermits het een administratief orgaan vrijstaat niet terug te komen op een eenmaal genomen besluit. Beroep ongegrond.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: **J.**, wonende te 's-Gravenhage, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtziting, tegen het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen T. Paauwe, referendaris bij het Afwikkelingsbureau van liet Departement van Defensie, wonende te Voorburg,

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord klager en den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 21 November 1940;

Wat de feiten betreft:

O. dat de Secretaris-Generaal, wnd. Hoofd van het Departement van Defensie het verzoek van klager, kolonel der militaire administratie, om hem een jaarwedde toe te kennen als is vastgesteld voor een kolonel met 32 jaren werkelijken dienst als officier, bij beslissing d.d. 27 Mei 1940 heeft afgewezen;

O. dat klager tegen deze beslissing in beroep is gekomen en bij daartoe strekkend klaagschrift, op de daarbij aangevoerde gronden, kennelijk heeft bedoeld te vorderen, dat het beroepen besluit zal worden nietig verklaard en dat hem zal worden toegekend, te rekenen van 6 November 1939 af. een jaarwedde naar reden van **f** 5985 's jaars;

In rechte:

O. dat op grond van de gedingstukken en het verhandelde ter openbare terechtzitting van 21 November 1940 voor het Gerecht vaststaat, dat klager, na met ingang van 1 Juli 1939 te zijn bevorderd tot den rang van kolonel en tevens met ingang van dien datum te zijn ontslagen uit den militairen dienst en in het genot te zijn gesteld van een levenslang pensioen, ingaande 6 November 1939 in

zijn rang van kolonel der militaire administratie weder in actieven dienst is gesteld, onder toekenning van de aanvangsjaarwedde van kolonel, waarvan hem telkens aan het einde der maand het hem maandelijks toekomende gedeelte is uitbetaald, voor het eerst eind November 1939;

O. dat uit het vorenstaande volgt, dat ten aanzien van klager feitelijk twee besluiten zijn genomen, n.l. een houdende toekenning van een bepaalde wedde, n.l. de aanvangswedde van kolonel, bij zijn weder-indiensttreding op 6 November 1939 en het beroepen besluit, waarbij in feite geweigerd is, terug te komen op het eerste besluit;

O. dat klager van het eerste besluit heeft kunnen kennis krijgen eind November 1939 en eind December 1939 bij de uitbetaling van het hem maandelijks toekomende deel van het toegekende salaris, en, blijkens zijn verzoekschrift d.d. 20 Januari 1940 op dien datum daarvan ook inderdaad kennis droeg:

O. dat klager uitsluitend in beroep is gekomen tegen het besluit van 27 Mei 1940, zoodat het Gerecht alleen dat besluit heeft te beoordeelen;

O. dienaangaande, dat de Secretaris-Generaal, wnd. Hoofd van het Departement van Defensie, door bij dat besluit afwijzend te beschikken op klagers verzoek om toekenning van een jaarwedde, hooger dan die, welke bij een voorafgaand besluit was toegekend, niet geacht kan worden te hebben gehandeld in strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en evenmin geacht kan worden van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik te hebben gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven, vermits het een administratief orgaan vrijstaat niet terug te komen op een eenmaal genomen besluit;

O. dat klagers beroep mitsdien ongegrond behoort te worden verklaard;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart het beroep van J. tegen het besluit van den Secretaris-Generaal, wnd. Hoofd van het Departement van Defensie, d.d. **27** Mei 1940, IIIe Afd. B. no. 250, ongegrond.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage.

Rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 12 December 1940.

Voorzitter: Mr. H. van Haeringen.

Militaire leden: S. G. Nauta Pieter en J. Th. Heins, leden: Mr. Th. G. Donner en H. J. Gorter.

Beroep van een reserve-officier van gezondheid tegen de afwijzende beschikking van den Minister van Defensie van een verzoek tot herziening van zijne jaarwedde na aanvang van zijn werkelijken dienst.

*Klagers beroep is ingesteld bij klaagschrift gedateerd **2** Juli **1940.** 's Ministers beschikking dateert van 20 Maart **1940.** Ofschoon klager niet eerder dan 5 April **1940** van die beslissing heeft kunnen kennis nemen, heeft hij niet aangetoond zijn beroep te hebben ingesteld binnen **30** dagen na den dag, waarop hij van de beslissing heeft kennis gedragen. Klager is mitsdien wegens overschrijding van den beroepstermijn, gesteld in art. 60, 1e lid der Ambtenarenwet, in zijn beroep niet-ontvankelijk.*

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, zitting houdende voor militaire ambtenarenzaken, heeft de navolgende uitspraak gegeven in zake: H., wonende te Amsterdam, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, tegen het Hoofd van het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, verweerder, voor wien ter openbare terechtziting als gemachtigde is verschenen T. Paauwe, referendaris bij het Afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie, wonende te Voorburg.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

Gezien de stukken;

Gehoord klager en den gemachtigde van verweerder;

Gelet ook overigens op de behandeling der zaak ter openbare terechtzitting van 21 November 1940;

Wat de feiten betreft:

O. dat de Minister van Defensie een door klager op 8 Februari 1940 tot hem gericht verzoek, tot herziening van zijn jaarwedde als reserve-officier van gezondheid der eerste klasse van den geneeskundigen dienst der landmacht, over de op 29 Augustus 1939 aangevangen periode van zijn werkelijken dienst, bij beslissing d.d. 20 Maart 1940, IIIe Afd. B. no. 267 heeft afgewezen;

O. dat klager bij daartoe strekkend klaagschrift gedateerd 2 Juli 1940, ter griffie ingekomen op 4 Juli 1940, tegen voormelde beslissing beroep heeft ingesteld;

In rechte:

O. dat klager bij het instellen van zijn beroep de in artikel 60, 1e lid, der Ambtenarenwet 1929, j° artikel 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 voorgeschreven termijn heeft overschreden;

O. dat klager weliswaar niet eerder dan op 5 April 1940 heeft kunnen kennis nemen van de beroepen beslissing, aangezien, blijkens de op het door klager daarvan overgelegde afschrift gestelde aanteekeningen, de commandant van het Regiment Jagers eerst op 5 April 1940 die beslissing heeft toegezonden aan klagers commandant van het IIe Bataljon van het Regiment Jagers, maar dat klager niet heeft aangetoond, zijn beroep te hebben ingesteld binnen 30 dagen na den dag, waarop hij van de aangevallen beslissing heeft kennis gedragen;

O. dat klager mitsdien wegens overschrijding van den beroepstermijn in zijn beroep niet-ontvankelijk behoort te worden verklaard;

Uitspraak doende in naam van het Recht!

Verklaart klager niet-ontvankelijk in zijn beroep.

INHOUD

Blz.

Ambtenarenrechtspraak,

Beklag over vermeende onbillijke en krenkende behandeling ondervonden van den Commandant der Zeemacht in **N.I.**

In zoodanig geval is de te volgen procedure aangegeven in art. 9, lid 4, R.K. uitgevaardigd krachtens de W.K. Ingevolge art. **3** der Militaire Ambtenarenwet kan beroep ingevolge deze wet dus niet worden ingesteld. Uitspraak van het Militair Ambtenarengerecht waarbij klager in zijn beroep niet-ontvankelijk is verklaard, bevestigd, weshalve er geen termen aanwezig zijn nadere aandacht te besteden aan de verder nog in het beroepschrift gestelde vorderingen.

Art. 62, lid 2 der Ambtenarenwet vordert, indien het beroep gericht is tegen een besluit of schriftelijke weigering, overlegging van een gewaarmerkt afschrift daarvan. Dit voorschrift is, blijkens art. 108, lid 1, ook toepasselijk in hooger beroep, maar natuurlijk met de alsdan noodzakelijke wijziging dat voor ,,besluit[n]" wordt gelezen ,,uitspraak[v]" . . 73

—. Kon. besluit 7 Oct. 1929 Nr. 24. L.O. 1939 Nrs. 146 O. en 350 O.

Verpleging bij mobilisatie. De meest voor de hand liggende uitlegging van het voorschrift is, dat de beperkende bepaling ,,voor zooveel de Minister van Defensie zulks wenschelijk acht" slaat op de ***beide*** voorafgaande categorieën, n.l. 1°. alle militairen (d.w.z. de militairen van alle rangen), 2°. de personen die uit den aard hunner betrekking moeten geacht worden bij het krijgsvolk te behooren, daar toch een beperking dier bepaling tot de 2de categorie, bij normale redactie door een uitdrukkelijke toevoeging, als bijv. ,,wat de laatste betreft" had moeten zijn aangewezen.

Door ook beperkingen vast te stellen voor de 1e categorie, de militairen, heeft de Minister de normale uitlegging van het Kon. besluit gevolgd en is dus met dit K.B. niet in strijd gekomen. Weigering van klagers verzoek, noodzakelijk gevolg van die uitlegging, is dus evenmin in strijd met dat K.B. te achten. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond **77**

—. Eervol ontslag van een reserve-officier ter zake van ongeschiktheid om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen. (Nationaal-socialistische overtuiging. Tot kort tevoren lid van de N.S.B.).

Uit klagers, ten deele onderling tegenstrijdige, verklaringen blijkt een onbetrouwbaarheid welke hem inderdaad on-

Blz.

geschikt doet zijn om in bedoelden rang te blijven dienen. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.

Beroep ongegrond 181

Beëindiging van werkzaamheden bij den Dienst der Interneering op last van den Minister van Defensie. Klager was krachtens arbeidsovereenkomst werkzaam geweest als commandant van de tot de Duitsche nationaliteit behoorende geïnterneerden te fort Spijkerboor.

Aanstelling tot militair ambtenaar in den rang van kapitein is wel overwogen doch nimmer werkelijkheid geworden, terwijl evenmin de aard van de door klager bekleede functie noodzakelijk meebracht dat zij door hem als een militair-ambtelijke mocht worden beschouwd.

Bij gebreke van de militair-ambtelijke qualiteit zijner functie was klager niet bevoegd beroep bij het Ambtenarengerecht in te stellen. Beroep niet-ontvankelijk verklaard.

Bevestigd door C. R. v. B. die nog overweegt:

Als vaststaande moet niettegenstaande klagers ontkentenis, worden aangenomen dat het Hoofd van den Dienst der Interneering aan klager heeft gezegd dat diens tewerkstelling op arbeidscontract zou plaats vinden.

Ofschoon die arbeidsovereenkomst niet schriftelijk is gesloten, hetgeen krachtens het Arbeidsovereenkomstenbesluit wèl had moeten zijn geschied, wilde dezelve als een geldige arbeidsovereenkomst *in den zin van dat besluit* kunnen worden aangemerkt, in elk geval blijkt dat niet een aanstelling tot commandant van de geinterneerden in het fort Spijkerboor heeft plaats gehad, vermits een aanstelling, van Rijkswege, moet worden aangemerkt als een eenzijdige handeling, waarvan hier juist geen sprake was.

Wel is het hoogst bevreemdend dat klager, blijkbaar met voorkennis van bovengenoemd Hoofd van den Dienst, werkzaamheden als door hem aangegeven, heeft verricht, doch het feitelijk verrichten van zoodanige werkzaamheden vermag niet een aanstelling in militairen openbaren dienst te scheppen 187

—. Artt. 36, sub 2°. en 37 Wet Reserve-personeel landmacht 1905. Ongevraagd eervol ontslag reserve-officier.

In aansluiting aan de jurisprudentie van den C.R. acht het Gerecht het ontslagbesluit niet in strijd mrt eenig algemeen verbindend voorschrift. Klager was tot 9 Juli 1922 ter beschikking van de Koningin en kon derhalve op grond van art. 36, 2°. na dien datum uit den dienst worden ontslagen zonder dat zulks echter *dadelijk* behoefde te geschieden.

Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Integendeel, is komen vast te staan, dat de Kroon het dienstbelang heeft beoogd, immers geleid is door de overweging dat klager op

Blz.

12 November 1939 op zijn oommandopost in zeer ernstige mate zou zijn te kort geschoten in de handhaving van het gezag.

Beroep ongegrond.

Beroep op art. 9 Mil. Ambtenarenwet gaat niet op. Het strafrechtelijk of krijgstuchtelijk onderzoek betreffende klagers gedrag op 12 November kan niet worden aangemerkt als samenhangend met het onderhavige beroep op het Ambtenarengerecht, aangezien een redelijke uitlegging van art. 9 meebrengt, dat als het in dat artikel bedoelde onderzoek slechts is te beschouwen het onderzoek welks uitslag van invloed kan zijn op de beslissing van den ambtenarenrechter. Dit is i.c. geenszins het geval, ook omdat de bedoelde uitslag nimmer inbreuk zal kunnen maken op de overtuiging van het Gerecht, dat de Kroon bij het nemen van het bestreden besluit geleid werd door het oogmerk het dienstbelang te behartigen 191

—. Ontslag van een korporaal bij het Korps Politietroepen wegens ongeschiktheid om in den verkregen rang bij eenig onderdeel van de landmacht te dienen.

Het Gerecht is met den Minister van Defensie van oordeel, dat klager door de misdragingen, in de uitspraak vermeld en waarvoor hij reeds driemalen krijgstuohtelijk is gestraft, blijk heeft gegeven van karaktereigenschappen en een wijze van dienen die hem ongeschikt maken om in den door hem verkregen rang bij het Korps Politietroepen te dienen en de Minister dus gerechtigd was hem op groncl van art. 22, lid 1, sub *a* j°. art. 23 Rcglt. mil. ambtenaren Kon. landmacht, te ontslaan. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond 256

---. § 7. Vrijwillige Landstormbeschikking. Ontslag verleend aan een soldaat-vrijwilliger, wegens diensteindiging, bij het Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst bij. brief van den Commandant van liet Vrijwillig Landstormkorps Luchtwachtdienst.

Blijkens § 7, lid **3,** der beschikking j°. art. 19, lid **1** aanhef en sub f Reglt. mil. ambtenaren Kon. landm. moet een zoodanig ontslagbesluit gegeven worden door den Inspecteur, dat is i.e. den Commandant van de luchtverdediging.

Nu vaststaat dat i.c. de Inspecteur geenerlei medewerking aan het ontslag van klager heeft verleend, moet worden aangenomen, dat het in den ontslagbrief neergelegde besluit ten onrechte is genomen.

Naast § 5, lid 3, der beschikking blijft ten aanzien der ontslagverleening § 7 steeds toepasselijk.

Het ontslagbesluit wegens strijd met het te dezen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift van par. 7 nietig verklaard 258

Blz.

—. Eervol ontslag van een reserve-officier ter zake van ongeschiktheid om in den verkregen rang bij het reserve-personeel der landmacht te dienen.

Als basis voor het ontslag heeft gediend het oordeel der Commissie van advies bedoeld bij art. 2 K.B. van 20 Januari 1903, Stbl. N°. 35, gegrond op de overwegingen:

1°. dat hij, hoewel geen lid zijnde van de N.S.B., den totalitairen regeeringsvorm ten zeerste is toegedaan;

2°. dat niet overtuigend is gebleken, dat hij geen steun zou verleerren aan het aan het bewind komen van een autoritaire regeering onder het omverwerpen van de bestaande wettige regeering;

3°. dat niet overtuigend gebleken is, dat hij de verplichtingen welke hij bij het afleggen van zijn eed als officier op zich nam, onder alle omstandigheden loyaal zal uitvoeren, hetgeen, onder meer, blijkt uit zijn opvatting, dat bij een conflict tusschen zijn politiekc denkbeelden en dc bestaande regeering hij zijn geweten zou laten beslissen.

De juistheid van deze overwegingen en de daaruit getrokken conclusie door den Raad uitvoerig weerlegd. Die overwegingen kunnen derhalve niet dienen als grondslag van het ontslag, terwijl ook niet is gebleken van eenigen anderen grond, welke het bestrrden besluit zou kunnen dragen.

Ontslagbesluit nietig verklaard 319

—. Klager, sergeant-majoor-niagazijnmeester bij den staf der artillerie, kon op 3 Juli 1939 geen aanspraak maken op bevordering tot adjudant-onderofficier-magazijnmeester omdat hij op dien datum niet den diensttijd had voor die bevordering vereischt krachtens het bepaalde bij art. 19, punt 10 van het Bevorderingsvoorschrift, zooals die bepaling na de wijziging van 17 Augustus 1937 luidt. Ook de door klager bedoelde z.g. „oude rechten" doen geen aanspraak ontstaan op bevordering. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond 322

—. Eervol ontslag van een reserve-tweede-luitenant ter zakt van ongeschiktheid voor de verdere waarneming van den militairen dienst wegens lichaamsgebreken.

De door den Minister van Defensie opgeworpen vraag of het beroep ingevolge art. 3, 2de lid, b der Ambtenarenwet, in verband met het plaats gehad hebbend geneeskundig onderzoek, niet in eersten en eenigen aanleg moest worden behandeld door den Centralen Raad, ontkennend beantwoord, nu de geneeskundige rapporten betreffende dat onderzoek wel is waar mede een oordeel over klagers geschiktheid voor den militairen dienst bevatten, doch geen advies of uitspraak omtrent de zaak van het ontslag.

Het klaagschrift, niet later dan 11 October 1939 verzonden, gericht tegen het K.B. van 30 Augustus 1939, is wel

Blz.

niet binnen 30 dagen ingezonden, maar het beroep is i.c. desniettemin niet niet-ontvankelijk nu het besluit eerst bij schrijven van 11 September 1939 ter kennis van klager is gebracht.

Op grond van het geneeskundig rapport en het ingevolge bevel van den voorzitter van het Gerecht uitgebracht psychiatrisch rapport moet worden aangenomen dat bij klager ten tijde van het ontslag psychische gebreken aanwezig waren die hem ongeschikt maakten voor den militairen dienst, mitsdien de Minister bevoegd was hem wegens gebreken als bedoeld in art. 36, 1e lid, sub 4°. der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 te ontslaan, waarbij het onverschillig is of de in het ontslagbesluit gebruikte terminologie ,,lichaamsgebreken" al dan niet juist is. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.

Beroep ongegrond 325

—. Art. 40, 8e lid Regl. mil. ambtenaren Kon. landmacht. Beroep van een sergeant-majoor parkmeester bij de Genietroepen tegen de afwijzende beslissing van den Minister van Defensie van zijn verzoek om terugbetaling van de op zijne jaarwedde wegens huisvesting te veel toegepaste korting van 1 September 1931 tot 29 Augustus 1939, als zijnde hij alstoen belast geweest met de bewaking van de in het geniekamp bij Zeist aanwezige magazijnen en werkplaatsen. (Afgewezen omdat hij niet door den Minister van Defensie of van zijnentwege met die bewaking belast is geworden).

De door klager vermeende ten onrechte niet toegepaste vermindering der inhouding wegens huisvesting moet geacht worden telkens maandelijks bij de betaling van zijn salaris voor een evenredig gedeelte te zijn geweigerd, zoodat de bovenvermelde afwijzende beslissing moet worden beschouwd als een besluit waarbij feitelijk is beslist, dat op evenbedoelde weigering niet wordt teruggekomen. Er is geen toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, krachtens hetwelk de M. v. D. verplicht zou zijn geweest op reeds vroeger uitgesproken geacht zijnde weigeringen terug te komen. (Vaste jurisprudentie.)

Beroep ongegrond **328**

—. Art. 36, sub 2°. en 6°. en 37 Wet reserve-personeel landmacht 1905. Ongevraagd eervol ontslag reserve-officier.

Sinds de wijziging van ,,bij" in ,,na" in 1927 in art. 36 aangebracht, is de in art. 36, sub 2°. verleende bevoegdheid tot ontslag een ruimere geworden en bestaat niet meer een beperking, waardoor de reserve-officier niet zou kunnen worden ontslagen dan onmiddellijk na het eindigen van den tijd waarvoor hij ter beschikking van de Koningin was. Die bevoegdheid bestaat ook als die tijd bij stilzwijgende voort-

Blz.

zetting van het dienstverband reeds korter of langer is verstreken. De eventueele ***bedoeling*** van den wetgever vermag den duidelijken en ondubbelzinnigen wetstekst niet te veranderen.

Ook geen „détournement de pouvoir". De Kroon is ten deze niet op eenigerlei wijze beperkt in de keuze tusschen eventueele toepassing van het bepaalde onder 2°. of 6°. van art. 36, terwijl ook voor den Raad vaststaat, dat de Kroon met het ontslag in elk geval het dienstbelang heeft beoogd.

Uitspraak Ambtenarengerecht, houdende ongegrondverklaring van het beroep, bevestigd 376

—. Art. 68, 2e lid, Mobilisatievoorschrift. Beschikking Minister van Oorlog 31 Mei 1920. (L.O. 1920, Nr. 285. Z.B.U., blz. 391).

Beroep tegen de opdracht van den Minister van Defensie tot terugbetaling van f 225, zijnde het verschil tusschen het aan klager uitbetaalde bedrag van f 950, n.l. de getaxeerde waarde van ren hem toebehoorend paard door hem tijdens de vóórmobilisatie in 1939 aan het Rijk ter overname aangeboden, en den vastgestelden maximum-vorderingsprijs voor soortgelijke paarden.

Nu die aanbieding heeft plaats gevonden niet op den dag der mobilisatie bij de paardenvordering maar tijdens de vóórmobilisatie ter overname door het Rijk, is er geen bepaling volgens welke de prijs van aankoop vastgesteld door de overeenkomstig art. 68 Mobilisatievoorschrift samengestelde commissie, niet boven den maximum-vorderingsprijs kan uitgaan. Als in strijd met dit voorschrift de beslissing van den Minister houdende opdracht tot terugbetaling van f 225, nietig verklaard. Beroep gegrond. Aan de door klager ter uitvoering van die opdracht reeds gedane terugbetaling ontvalt nu van zelf de rechtskracht.

Vordering tot veroordeeling van den Staat in de kosten vindt geen steun in de wet, is dus eveneens niet-ontvankelijk **378**

—. Afwijzing door den Minister van Defensie van het verzoek tot een hoogcre plaats in de ranglijst van sergeant-majoor-administrateur. Verzoek om schadeloosstelling.

Klagers benoeming tot s.m.a. en zijn plaatsing in zijn ranglijst hebben plaats gehad met juiste toepassing van de voorschriften. Met zijn grief, dat hij eerder zou zijn benoemd tot s.m.a. indien hij was toegelaten tot een vroegeren cursus voor opleiding tot s.m.a., komt klager feitelijk terug op de weigering hem tot een eerderen cursus toe te laten, doch tast daarmede de thans beroepen beslissing niet aan, al zou dc weigering om hem tot een eerderen cursus toe te laten ongemotiveerd zijn geweest, hetgeen het Gerecht niet heeft te onderzoeken. Ook geen verkeerd gebruik van bevoegdheid.

Beroep ongegrond 382

Blz.

–. Kon. besluit van 21 Januari 1884. Stbl. No. 8. Art. 79 Regl. v. Administratie Kon. landmacht.

Beroep tegen de, ingevolge de opdracht van den Minister van Defensie dd. 8 Maart 1940, inhouding van f 4.61, zijnde het bedrag van de aan klager op of omstreeks 31 Augustus 1939 ten onrechte over dezen dag uitbetaald salaris.

Al heeft die inhouding plaats gevonden geruimen tijd nadat de betaling van klagers salaris over de maand Augustus voor hem verbindend was geworden en al zijn besluiten, onaantastbaar geworden, voor **beide** partijen bindend, toch bestaat op dien regel een uitzondering, door den C. R. v. B. aldus geformuleerd „tenzij in de desbetreffende algemeen verbindende voorschriften uitdrukkelijk het tegendeel is bepaald". Nu de M. v. D. in verband niet de algenieene mobilisatie feitelijk in de onmogelijkheid verkeerde fouten als hier bedoeld binnen een maand te doen herstellen, moet i.c. geacht worden een uit den nood geboren uitzoncleringsrecht te zijn geschapen op cvengenoemden regel, welk noodrecht in waarde en beteekenis gelijk mort worden gesteld met regels van positief geschreven recht.

De inhouding is terecht geschied, zulks overeenkomstig het besluit van 21 Januari 1884, o.a. bepalende dat bij de berekening van traktementen de laatste dag van een maand van 31 dagen wordt verwaarloosd, terwijl klager niet valt onder de uitzonderingsbepaling sub a van lid 9 van art. 79 Regl. v. Administratie bij de Kon. Landm., aangezien. hij meer dan 30 dagen in werkelijken dienst is geweest.

Klagers vordering tot terugbetaling van f 4.61 gaat buiten de handeling, waartegen beroep, om, zoodat hij in die vordering niet-onivankelijk is.

Beroep overigens ongegrond verklaard 441

–. Artt. 19, 2e lid, c en 23, 2e lid, j° art. 3 Regl. militaire ambtenaren Kon. landm.

Eervol ontslag, onder toekenning van wachtgeld, met ingang van 15 Juli 1940 na „schriftelijke mededeeling" dd. 14 Juli 1940, van een adjudant-onderofficier wegens opheffing van het onderdeel waartoe hij behoorde.

Het beroep op art. 23 (ontslag niet eerder dan drie maanden na aanzegging) gaat niet op. Dit artikel geldt in normale omstandigheden, maar daarvan mag (art. 3) in tijd van oorlog in den zin van het Wetb. v. Mil. Strafr. bij bepaalde noodzakelijkheid worden afgeweken. Die noodzakelijkheid was i.c. aanwezig, nu het hier betrof een bevel van de Duitsche autoriteiten met betrekking tot de demobilisatie van de Nederlandsche weermacht op 15 Juli 1940, waaraan noodzakelijkerwijze uitvoering moest worden gegeven. Een opzegtermijn kon derhalve niet in acht worden genomen. Geen strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voor-

Blz.

schrift, met name niet met art 23, noch verkeerd gebruik van bevoegdheid. Beroep ongegrond verklaard 444

—. Beroep van een in dato 1 Juli 1939 gepensionneerden, doch met ingang van 6 November 1939 in zijn rang, onder toekenning van de aanvangsjaarwedde, weder in actieven dienst gestelden kolonel tegen de beslissing, dd. 27 Mei 1940, van het wnd. Hoofd van het Dep. v. Def., houdende afwijzing van klagers verzoek tot toekenning van een jaarwedde als vastgesteld voor een kolonel met 32 dienstjaren.

Feitelijk zijn ten aanzien van klager twee besluiten genomen, n.l. één tot toekenning van een bepaalde (aanvangs) wedde als kolonel, en het beroepen besluit van 27 Mei 1940. waarbij in feite geweigerd is om op het eerste besluit terug te komen. Van het eerste besluit heeft klager reeds kennis gekregen eind November en eind December 1939 bij de maanclelijksche uitbetaling van zijn salaris. Klager is uitsluitend tegen het besluit van 27 Mei 1940 in beroep gekomen, zoodat het Gerecht alleen dat besluit heeft te beoordeelen.

Door de afwijzende beschikking kan niet geacht worden te zijn gehandeld in strijd met eenig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift en evenmin is daarbij een verkeerd gebruik van bevoegdheid gemaakt, vermits het een administratief orgaan vrijstaat niet terug te komen op een eenmaal genomen besluit. Beroep ongegrond **446**

—. Beroep van een reserve-officier van gezondheid tegen de afwijzende beschikking van den Minister van Defensie van een verzoek tot herziening van zijne jaarwedde na aanvang van zijn werkelijken dienst.

Klagers beroep is ingesteld bij klaagschrift gedateerd 2 Juli 1940. 's Ministers beschikking dateert van 20 Maart 1940. Ofschoon klager niet eerder dan 5 April 1940 van die beslissing heeft kunnen kennis nemen, heeft hij niet aangetoond zijn beroep te hebben ingesteld binnen 30 dagen na den dag waarop hij van de beslissing heeft kennis gedragen. Klager is mitsdien wegens overschrijding van den beroepstermijn, gesteld in art. 60, 1e lid der Ambtenarenwet, in zijn beroep niet-ontvankclijk 449

Auditeur-militair. Advies — (ná verwijzing naar den Krijgsraad) 118

Beklag. Zie ook bij „Klachtzaken".

Beklagzaken bij de Kon. Marine 1 Juli 1938 tot I Juli 1939. 13

Beleediging. — door feitelijkheden. Een kapitein van de Infanterie in uniform gekleed in het openbaar uitlachen . . 179

—. Berechting van den president en de leden van den krijgsraad in het Provinciaal kommandement van Noord-Brabant,

Blz.

in eersten aanleg gezamenlijk voor het H.M.G. terechtstaande, beschuldigd van ,,het zich bedienen van smaadwoorden en beleedigende uitdrukkingen omtrent eenen ambtenaar, die met liet vervolgen der misdrijven bij de Militaire Justitie in 's Konings naam is belast", zulks betreffende den auditeur-militair en voorkomende in eene Memorie door den Krijgsraad aan het H.M.G. ingezonden naar aanleiding van den door dien A. M. tegen beklaagde ingedienden Eisch tot veroordeeling tot de doodstraf.

Vrijspraak, echter met compensatie der kosten, overeenkomstig de voordracht van den advocaat-fiskaal, ten betooge dat de woorden in de Memorie op zich zelve van beleedigenden aard zijn en als zeer onvoegzaam moeten worden beschouwd, nochtans niet geheel onaannemelijk is dat de gedaagden niet de directe bedoeling hebben gehad om den auditeur-militair te beleedigen, terwijl ook de verklaring door hen gegeven omtrent zin en strekking hunner woorden voor den A.-M. als satisfactoir kan worden gehouden . 230

Beslag. (Onbeperkt) —, onder den Staat gelegd ten laste van ,,dienstplichtig" militair (sergeant-majoor), die niet behoort tot de beroeps- en reserve-(militaire)ambtenaren (en op wien dus niet de Militaire Ambtenarenwet enz. van toepassing is). Dergelijk ***zonder*** beperking gelegd beslag is in strijd met het openbaar belang, en enkel toelaatbaar, met de beperkingen die voor beroeps- en reserve-militairen gelden. Hieraan doet niet af, dat de beslaglegger niet wist, dat de schuldenaar als dienstplichtige onder de wapenen was. Verwijzing van den beslaglegger in *alle* kosten der door den Staat aangevangen beslag-opheffings-procedure, ook al wordt het beslag slechts ten deel opgeheven 70

Bewijs. Zie bij ,,Diefstal" 49

Boekaankondiging. Militaire procedures; bijdrage tot de kennis van de procedures van straf- en tuchtrechtelijken aard bij de Kon. Landmacht, door A. Spruyt . . . 127, 229

—. Bezeltingsrecht. Een korte schets van het staatsrecht en de staatsinrichting gedurende de Duitschc bezetting van Nederland, door F. M. Biegel 280

—. Verzameling van wetten en besluiten betreffende het militair straf- en tuchtrecht bij de zee- en de landmacht, samengesteld in opdracht van den Minister van Defensie door Dr. L. M. Rollin Couquerque 855

—. Het Nederlandsch-Indische strafstelsel door Prof. Mr. J. E. Jonkers 425

Bosch, Jhr. Mr. Th. W. van den. Eenige beschouwingen over militaire strafvordering door — **342**

Clavareau, Mr. P. J. A. Mobilisatie-aanteekeningen door — 21. 125

Blz.
—. Duitsch militair strafrecht en strafprocesrecht door — . . 222
Coffrie, Mr. P. J. De Criminaliteit der militairen in 1938 door — 207
Criminaliteit. De — der militairen in 1938 door Mr. P. J. Coffrie 207

Desertie. — in tijd van vrede gepleegd terwijl hij is dienstdoende (behoorende tot het wachtsvolk zich op 15 Mei 1939 ter uitvoering van zijn voornemen om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, van boord begeven en den 17en Mei door de politie aangehouden en aan boord teruggebracht).

Anders dan de Krr. is het H.M.G., nu de beklaagde voor den Hove uitclrukkelijk heeft verklaard aanvankelijk van plan te zijn geweest voorgoed weg te blijven, welk plan in zoover bevestiging heeft gevonden in het feit dat hij zijn vrijwel nieuwe fiets te gelde had gemaakt, van oordeel dat het feit als ,,desertie" moet worden gequalificeerd. Verder doet het feit dat beklaagde was ingedeeld bij het brandpiket en was belast met den dienst van waterboer, het Hof aannemen, dat hij ten tijde van zijne verwijdering van boord was dienstdoende.

De door den Krr. aan het telastegelegde mede gegeven qualificatie ,,behoorende tot eenige wacht als ander militair dan als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen" moet vervallen, nu dat niet nakomen zich oplost in het zich van boord verwijderen . 57

Diefstal. *Joy-riding.* — (toeëigening van benzine, door zonder daartoe gerechtigd te zijn met een rijksauto een rit te maken van Doorn naar Amsterdam met gebruikmaking van aan het Rijk toebehoorende benzine).

(De Krijgsraad had vrijgesproken omdat niet bewezen was dat beklaagde den hem ten laste gelegden diefstal had begaan, hebbende deze zich meer in het bijzonder schuldig gemaakt aan het misdrijf bedoeld in art. 160 W.v.M.S., welk laatste feit niet is ten laste gelegd).

Straf: 4 weken gevangenisstraf, daarbij rekening houdende met het feit, dat beklaagde ter zelfder zake en wegens het mankeeren op het appèl reeds eene krijgstuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest had ondergaan . 34

—, tweemalen gepleegd (wegneming, aan boord, telkens van een jekker, toebehoorende aan een medeschepeling).

Onaannemelijk is beklaagde's ontkentenis dat hij, wat betreft den tweeden diefstal, het oogmerk heeft gehad om zich den jekker toe te eigenen. Uitvoerige weerlegging, waarbij de Krijgsraad ook door het feit dat beklaagde kort te voren zonder schroom zich eens anders jekker had toegeeigend, in de overtuiging gesterkt wordt, dat hij eveneens

Blz.

dien tweeden jekker opzettelijk heeft weggenomen om zich dien wederrechtelijk toe te eigenen 49

—, tweemaal gepleegd (wegneming op twee tijdstippen, op een rustkamer, van 20 onderbroeken en van een werkpak, toebehoorende aan den Staat).

Zes maanden gevangenisstraf, in appèl gewijzigd in voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren, in aanmerking genomen beklaagde's gedrag tijdens de oorlogsdagen van 10 t/m 14 Mei 1940 239

— door twee of meer vereenigde personen, waarbij de schuldige zich den toegang tot de plaats des misdrijfs heeft verschaft; en het weg te nemen goed onder zijn bereik heeft gebracht door middel van verbreking, meermalen gepleegd (wegneming, door een korporaal tezamen met een soldaat, op verschillende tijdstippen, van eene hoeveelheid koffie, thee, suiker enz., na verbreking van de sloten en van het vliegengaas op de deuren van de vertrekken waar die goederen zich bevonden) 357

Dienstdoende. Zie bij „Desertie" 57

Dienstweigeringswet. Zie bij „Opzettelijke ongehoorzaamheid" 44

Duitschland. Duitsch militair strafrecht en strafprocesrecht door Mr. P. J. A. Clavareau 222

—. Duitsch militair tuchtrecht (krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten) 331

Feitelijkheden. Zie bij „Beleediging" 179

Frankrijk. Wettelijke voorschriften in — in verband met den oorlogstoestand 14

Interregionaal militair strafrecht. Zie bij „Wetgeving" 261, 277

Klachtzaken. Ontactvol optreden tegenover een matroos 1e klasse die den schakelaar van een munitielift niet in den juisten stand had afgezet en daardoor eenigermate het hierop gevolgde hoogst insubordinaire gedrag van genoemden schepeling in de hand gewerkt.

Toen klager, sergeant-konstabel, bemerkte dat bedoelde matroos in zijn taak was te kort geschoten, was het zijn recht, zelfs zijn plicht dien schepeling ter zake terecht te wijzen, waarbij het begrijpelijk was dat klager ontstemd was over de nalatigheid van dien matroos en geïrriteerd werd door diens eenigszins onverschillige houding, en dat de toon waarop de terechtwijzing geschiedde, voor den betrokkene wellicht minder aangenaam was. Door dien toon, evenmin als in ander opzicht is klagers optreden dan ook ontactvol geweest, zoodat hij hiervoor niet krijgstuchtelijk gestraft behoort te worden. Het maken van een zeer gerechtvaar-

Blz.

digde aanmerking en het dreigen met rapporteeren vermogen geenszins redenen op te leveren voor het hoogst insubordinaire optreden van den matroos.

Beklag gegrond verklaard met tenietdoening van straf en strafreden en met last dat deze in strafregister en conduiteboekje zullen worden doorgehaald . *66*

—. De uitvoering van een order betreffende het wegsleepen van een drijvende mijn op onvolledige gronden gestuit.

Hoewel de wijze van handelen van klager nà het doen staken van de uitvoering der opdracht afkeuring verdient — een handelwijze echter niet van zóódanigen aard, dat ter zake straf dient te worden opgelegd — is het stuiten van die uitvoering op zich zelf, gezien de gronden, niet laakbaar te achten.

Beklag gegrond 158

—. Het niet opvolgen van een door den bij het leggen van een oorlogsversperring, met de leiding der werkzaamheden op het mijnenbordes belasten officier gegeven aanwijzing.

De vermelding dat de met de leiding belaste officier tevens oudste officier aan boord was, als niet ter zake dienende, uit de strafreden geschrapt, en deze ook verder gewijzigd, echter niet strekkende ten gunste van klager.

Rekening houdende met de goede trouw van klager en gelet op de zeer goede conduite en zijne persoonlijkheid, de straf te zwaar geacht. Beklag gedeeltelijk gegrond. Vijf dagen verzwaard arrest gewijzigd in drie dagen, welke geacht moeten worden te zijn ondergaan door de ondergane straf van vijf dagen.

De gewijzigde straf en strafreden zullen in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje worden ingeschreven en hij, commandant der Marine, zal daarbij als strafoplegger worden genoemd 163

—. 1°. Niet met de noodige voortvarendheid gevolg gegeven aan de hem door zijn commandant gegeven order tijdens verblijf van het schip te den Helder een gierschijf bij 's Rijks werf aan te vragen en aan boord te nemen; 2°. Zijn commandant op een vraag betreffende dat aanvragen en aan boord nemen opzettelijk onjuist ingelicht.

De oorspronkelijke strafreden, hoewel in hoofdzaak juist, is te uitvoerig en te zeer in details weergegeven; volstaan kan worden met de kern der overtreding. De wijziging strekt echter niet ten gunste van klager.

Bij het bepalen van de strafmate mag niet rekening worden gehouden met de gedragingen van klager voorafgaande aan de in de strafreden omschreven, en daarin niet opgenomen feiten. Zij kunnen ten hoogste eenig licht werpen op de persoonlijkheid en de mentaliteit van klager.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Straf 4 dagen streng arrest

Blz.

verminderd tot **2** dagen, welke straf geacht moet worden te zijn ondergaan door de reeds ondergane straf van 4 dagen . **167**

—. In tijd van oorlog en onder den invloed van een overmatig gebruik van bier: 1°. zijn wijsvinger op dreigende wijze opgeheven tegen zijn meerdere in rang; 2°. een tweetal orders niet onmiddellijk opgevolgd en zich niet gehouden aan het bevel den ziekenboeg niet te verlaten.

De oorspronkelijke strafreden behoeft wijziging en aanvulling, echter niet strekkende ten gunste van klager.

In beginsel was, nu de feiten zijn begaan in tijd van oorlog, krijgstuchtelijke bestraffing ter zake van het niet opvolgen van een gegeven order niet geoorloofd; nu echter krijgstuchtelijke straf reeds is opgelegd, worden om redenen van utiliteit geen termen aanwezig geacht om een strafvervolging in te stellen.

Het onder den invloed zijn van een overmatig gebruik van bier kan niet gelden als een verlichtende omstandigheid.

Opgelegde straf juist. Beklag ongegrond, met last dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje zal worden ingeschreven en hij, commandant der Marine, daarbij als strafoplegger zal worden genoemd.

Voorts het beklag zoodanig onredelijk verklaard, dat het niet anders dan aan verregaande oneerbiedigheid kan worden toegeschreven. Klager deswege, tegelijkertijd, gestraft met 2 dagen streng arrest **169**

—. Klager, op **4** November **1939** gestraft, had op **11** November bij de behandeling door zijn commandant van een door hem op 7 November wegens vermeende onbillijke behandeling door zijn divisiechef ingediend beklag, verklaard zich tevens te willen beklagen over de hem opgelegde straf met strafreden, doch was, na afloop van die behandeling betreffende de vermeend onbillijke behandeling, geheel vrijwillig teruggekomen op zijn oorspronkelijken wensch om zich over de hem opgelegde straf met strafreden te beklagen. Vervolgens had hij op **14** November, ditmaal schriftelijk, opnieuw den wensch te kennen gegeven zich over straf en strafreden te willen beklagen.

Er bestaat geenerlei aanleiding om dit op 14 November — alzoo niet tijdig — ingediende beklag alsnog in behandeling te nemen. Beklag mitsdien niet-ontvankelijk verklaard **174**

—. Overtreding van artikel **22** sub c van het Reglement betreffende de Krijgstucht (grof spelen).

Het beklag, over de omschrijving der strafreden van de op 22 December aangezegde straf, gedagteekend en ingediend op **28** December dus te laat, toch in behandeling genomen, nu klager reeds op **27** December had verzocht zijn divisiechef te mogen spreken, hetgeen echter niet mogelijk

Blz.

bleek, met de bedoeling om zich over de hem opgelegde straf te beklagen. Het was mitsdien billijk 27 December te beschouwen als de datum waarop het verlangen tot beklag is kenbaar gemaakt.

De financieele welstand van één of enkele spelers kan nimmer gelden als criterium voor den aard van een hazardspel (i.c. ,,zwikken"); slechts de gemiddelde financieele mogelijkheden van den geheelen kring van spelers dienen als toetssteenen te worden beschouwd. Zoo bezien maakt het spelen om een pot van 3 tot 6 gulden in verband met de mogelijkheid tot liet winnen of verliezen van 5 à 6 gulden op een avond wel degelijk het beoefenen van een spelletje kaart tot ,,grof spelen". Beklag ongegrond inet handhaving van straf en strafreden 176

—. Uitstekend gedrag in den oorlog na vroegere strafoplegging.

In tijd van oorlogsgevaar nadat bewegingsvrijheid voor den troep was ingetrokken, zich zonder toestemming uit zijn kantonnement verwijderd, zich elders in een danslokaal opgehouden en eerst vier uur na het avondappel in zijn kantonnement teruggekeerd. Verlaging van reserve-wachtmeester tot soldaat.

Beklag over de zwaarte der straf. Beklag ongegrond met handhaving van straf en strafreden.

Anders *H.M.G.* hetwelk, kennis genomen hebbende van een door klagers voormaligen batterij-commandant ingediende voordracht, daartoe strekkende dat klager op grond van zijn uitstekend gedrag gedurende de oorlogsdagen worde bevorderd tot dienstplichtig-wachtmeester, termen aanwezig acht om de opgelegde straf te niet te doen. Beklag gegrond verklaard met vernietiging van de in eerste instantie genomen beschikking- alsmede van de straf en strafreden met last dat deze in klagers straflijst zullen worden doorgehaald 250

—. Bij herhaling hinderlijk in de gymnastiekles.

Het gedrag en het optreden van klager die in de gymnastiekles blijk gaf zijn best niet te willen doen, verstoorden den goeden gang en vlotte afwerking van het lesprogram en moeten deswege hinderlijk geacht worden.

Beklag ongegrond verklaard met handhaving van straf en strafreden 252

—. In den nacht op het rooster van de machinekamer zitten wateren, volkomen versuft door onmatig alcoholgebruik nadat hij enkele uren aan den wal was geweest tijdens een permissie voor oploopen.

De oorspronkelijke strafreden was juist met dien verstande dat, waar niet gebleken is dat de verleende permissie een ,,bijzondere" was, dit woord daaruit dient te vervallen, eene wijziging echter niet strekkende ten voordeele van klager.

Blz.

Verlaging van matroos 1e klasse tot matroos 3de klasse, i.c. terecht opgelegd.

Beklag ongegrond, met bepaling dat de gewijzigde strafreden in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje zal worden ingeschreven en hij, commandant der marine, daarbij als strafoplegger zal worden genoemd . 314

—. In een gesprek met een officier een misplaatste opmerking gemaakt.

Niet is komen vast te staan dat klager de bedoeling heeft gehad — hooals in de oorspronkelijke strafreden was omschreven zich over liet marinepersoneel in het algemeen in geringschattenden zin uit te laten. Het opzet daartoe had hij niet. De gebezigde uitdrukkingen, ook al zijn zij niet te kwader trouw gebruikt, dienen echter in een gesprek tusschen een officier en eenige schepelingen als misplaatst te worden beschouwd.

Beklag gedeeltelijk gegrond. Strafreden gewijzigd. Straf, 3 dagen verzwaard arrest, gewijzigd in „een (mondelinge) berisping", welke geacht moet worden te zijn ten uitvoer gelegd door het ondergaan van de straf van 3 dagen verzwaard arrest.

De gewijzigde strafreden en straf zullen in plaats van de oorspronkelijke in strafregister en conduiteboekje worden ingeschreven en hij, commandant der Marine, zal daarbij als strafoplegger worden genoemd 371

Krijgstucht. Herhaald verbod tot het aanwenden van pogingen tot mederijden in passeerende auto's 1

—. Krijgstuchtelijke afdoening van overtredingen 31

— id. id. („Joy-riding") 117

— id. id. van stralbare feiten . . . 331

Landoorlogreglement. Het militair gezag op bezet gebied . 115

—. Verordeningsbladen voor het bezette Nederlandsche gebied 120, 198, 278. 339, 385

Meineed. — (bij een verhoor afgenomen door den officier-commissaris in een naar den Zeekrijgsraad verwezen strafzaak als getuige een valsche verklaring afgelegd en deze, na voorlezing en onderteekening, met eede bevestigd).

Motiveering van de strafmate, 6 maanden gevangenisstraf, waarvan 4 maanden voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren, en met de bijzondere voorwaarde dat hij zich, wat betreft zijn vrienden, zal houden aan de voorschriften hem te geven door de Roomsch-Katholieke Reclasseeringsvereeniging, welke bereid is een opdracht te aanvaarden overeenkomstig art. 14d, 2e lid, W. v. S. 242

Militaire rechtspraak. Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940 . . . . . 4, 8

Blz.
—. Aanwijzing commandeerende generaals tot het benoemen van krijgsraden te velde 6
—. Bekendmaking O.L.Z. ter uitvoering van art. 3 Organisatie-besluit Rechtspleging te velde 1940 7
—. Benoeming auditeurs-militair te velde 9
—. Instelling van één militair arrondissement. Hoofdplaats 's-Gravenhage 10
—. Benoeming presidenten-plaatsvervangers en auditcurs bij den Krijgsraad te 's-Gravenhage 11
—. Instelling van twee militaire arrondissementen. 's-Gravenhage en Utrecht 11
—. Benoeming presidenten en auditeurs-militair en plaatsvervangers 113
—. Zie ook bij ,,Boekaankondiging" 127
Militair-rechtelijke vereeniging. (Tijdelijke staking van hare werkzaamheden) 198
Mishandeling. Krijgsraad veroordeelt wegens doodslag tot 6 jaren gevangenisstraf met ontslag met ontzetting en met terbeschikkingstelling van de Regeering.

Het H.M.G. vernietigt 's Krijgsraads vonnis, acht slechts bewezen dat beklaagde opzettelijk met het oogmerk hem te mishandelen, zijn zoontje, terwijl dit kind van 15 maanden in een bedje lag, met het aangezicht zoolang tegen een Bussen gedrukt heeft gehouden, dat het zoodanig belemmerd en belet werd in zijn ademhaling, dat het ten gevolge van verstikking is overleden. Dit feit gequalificeerd als ,,mishandeling den dood ten gcvolge hebbende, begaan tegen zijn kind" en beklaagde veroordeeld tot 5 jaren gevangenisstraf met ontslag met ontzetting, als zijnde hij op grond van het begane feit ongeschikt om in den militairen stand te blijven, en wel zoodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten . . . 282
—. Conflict van plichten. Zware mishandeling den dood ten gevolge hebbend.

Het bewezen verklaarde kan niet aan beklaagde worden verweten, deze is derhalve daarom niet strafbaar, vermits de Krijgsraad het beklaagde's plicht achtte om, onder de gegeven omstandigheden — nu zijn meerdere, ritmeester S., dien hij moest beschermen bij een huiszoeking, door T. (den getroffene) niet onmiddellijk werd gehoorzaamd op zijn, S.', bevel: ,,Halt, handen omhoog" — op dengene die niet aan dit bevel voldeed, ie schieten. Immers, toen T. op den ritmeester indrong, mocht beklaagde denken, dat T. kwaad in den zin had en in die dag-en (18 Mei 1940), waarin er een algemeene verwarring en angst voor parachutisten was en deze ook werkelijk op het meest onverwacht te voorschijn konden komen, was het begrijpelijk en zelfs in overeenstemming met beklaagde's plicht, dat hij onmiddellijk handelend

Blz.

is opgetreden, toen zijn ineerdere niet werd gehoorzaamd en deze zelfs opzij werd gedrongen.

Met aanhaling van art. 40 W.v.S. verklaart de Krr. beklaagde niet strafbaar en spreekt hem vrij 431

—. — (op 13 Mei 1940 opzettelijk van geringen afstand een schot uit een met scherpe patronen geladen pistool op T. lossen, ten gevolge van welk schot deze T. door een kogel in den rug is getroffen, waardoor T. pijn heeft ondervonden).

Het opzet om aan T. pijn of lichamelijk letsel te veroorzaken, bewezen geacht doordat beklaagde van dichtbij in de richting van T. schoot, zonder zich daarbij erom te bekommeren, waar hij hem zou raken en zonder behoorlijk te kijken, wat T. eigenlijk deed.

De Krijgsraad aanvaardt wel is waar, dat voor beklaagde velerlei verzachtende omstandigheden hebben bestaan, zooals de algemeene opwinding dier dagen, de indruk dien beklaagde had, dat T. niet voldeed aan zijn order om de handen omhoog te steken en de verwarring die ontstaan is door het schieten van H., doch dit neemt de verwijtbaarheid van de mishandeling niet van beklaagde geheel weg, daar hij als officier die de leiding op zich had genomen, zich had moeten overtuigen of hij inderdaacl met een persoon te doen had die kwaad wilde of die hem of zijn soldaten bedreigde, alvorens hij, nog wel zonder behoorlijk te mikken, zich half omdraaiend schoot. Zijne strafbaarheid is derhalve niet geheel opgeheven. Straf: één maand gevangenisstraf 436

Mobilisatie. Mobilisatie-aanteekeningcn door Mr. P. J. A. Clavareau 21, 125

Moord. Poging tot —.

Drie jaren gevangenisstraf rnet ontslag zonder ontzetting. (Eisch: zes jaren en zes maanden met ontslag met ontzetting).

Bij den beklaagde heeft vóór het plegen van het misdrijf, bestaan kalm beraad en rustig overleg. Hij heeft gehandeld ter uitvoering van een tevoren genomen besluit en beraamd plan, mitsdien met voorbedachten rade.

Met het stuk ijzer, waarmede beklaagde een slag op het hoofd gaf, kunnen door zijn zwaarte en daardoor groot slagvermogen — terwijl men slaande met dat stuk ijzer den slag niet meer kan controleeren of inhouden — verwondingen met doodelijken afloop worden toegebracht 363

Mulder, M. H. — 25 jarig dienstjubileum 198

Nederlandsch-Indië. Zie bij „Boekaankondiging" 425

Ongeoorloofde afwezigheid. Opzettelijke — in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en van niet langer

Blz.

dan dertig dagen (in den nacht van 18 op 19 October 1939 achtergebleven van passagieren, zich den 23en October elders bij de politie aangemeld en denzelfden dag naar de kazerne overgebracht).

Niet bewezen is het mede ten laste gelegde oogmerk om zich voorgoed aan zijne dienstverplichtingen te onttrekken, welk oogmerk hij nog niet had toen hij ongeoorloofd achterbleef, doch dat zich eerst later heeft gevormd. Deze omstandigheid, hoewel dan niet in de qualificatie tot uitdrukking kunnende komen, dient toch bij de straftoemeting in aanmerking te worden genomen, omdat zij aan het feit een zeer ernstig karakter geeft.

Beklaagde op grond van het feit ongeschikt om langer in den zeedienst te blijven. Ontslag zonder ontzetting . . . 154

— 2°. Opzettelijke — in tijd van vrede van den duur van ten minste één dag en van niet langer dan dertig dagen (23 April 1938 v.m. 6 u. 30 achtergebleven van permissie en zich 24 April d.a.v., half acht des avonds weder teruggemeld) . 309

Ontruimen. — of verlaten van een oncler zijne bevelen staanden post. Zie bij ,,Post[n] 139

Ontslag. Zie bij ,,Ontucht[n] 54

— Zie bij ,,Verduistering[n]. De Krr. heeft ten onrechte niet de straf van ontslag opgelegd. Beklaagde moet op grond van het gebleken schromelijk misbruik van vertrouwen door hem aan den dag gelegd, ongeschikt worden geacht in den militairen stand te blijven. Ontslag zonder ontzetting. 151

— Zie bij ,,Ongeoorloofde afwezigheid" 154

— Met ontzetting. Zie bij ,,Mishandeling[n] 282

— Bij verduistering en ongeoorloofde afwezigheid 309

— Bij poging tot moord. Zie bij ,,Moord." 363

Ontucht. Het als meerderjarige met een minderjarige van hetzelfde geslacht, wiens minderjarigheid hij redelijkerwijze moet vermoeclen, ontucht plegen, driemalen gepleegd.

Motiveering van de straf. Beklaagde op grond van de door hem begane feiten ongeschikt geacht om in den zeedienst te blijven doordienen. Ontslag met ontzetting, door het H.M.G. gewijzigd in ontslag zonder ontzetting, nu niet is gebleken dat beklaagde met marineschepelingen dan wel met andere militairen ontuchtige handelingen heeft gepleegd 54

Opbouwdienst. Nederlandschr — (Inrichting en samenstelling) 195

Opruiïng. — bij geschrifte tot feitelijke insubordinatie, enz. (in een strafcel op een der muren inkrassen van de woorden: ,,K.... Richt Uwe geweeren op die hooge heeren zie je van verren een of meerdere sterren geeft dan vuur dan gaat haar laatste uur die leelijke bloedzuigers hoerejagers").

Blz.

Vrijspraak na twee verslagen van schriftkundigen betreffende de door hen bevestigend beantwoorde vraag of beklaagde de schrijver van die woorden was.

In hooger beroep bevestigd bij sententie van 16 October 1936, nadat het H.M.G. nog het verslag van een derden deskundige had ingewonnen. (De A.F. had geconcludeerd tot schuldigverklaring en veroordeeling tot 6 maanden gevangenisstraf.)

Inhoud van de verslagen der deskundigen 288

Opzettelijke ongehoorzaamheid. Principieele dienstweigering. — gepleegd in tijd van oorlog (op 24 Augustus 1939 weigeren om te voldoen aan de order om de militaire houding aan te nemen). Straf: *2* jaren gevangenisstraf met ontslag met ontzetting.

Naar aanleiding van een tijdens aanhangig zijn van appèl bij brief van den Minister van Defensie ontvangen afschrift-verzoekschrift van den veroordeelde, waarbij deze een br-roep doet op de Dienstweigeringswet en verzoekt om in aanmerking te mogen komen voor vervangenden burgerdienst, zoomede om de strafvervolging te schorsen, besluit het H.M.G. de strafvervolging dc schorsrn tot den dag waarop de beslissing op het verzoekschrift door den M. v. D. zal zijn genomen. Beklaagde zal in voorloopige hechtenis blijven.

Als gevolg van de nader ontvangen beschikking van den Minister, waarbij de in het verzoekschrift aangevoerde gewetensbezwaren tegen den militairen dienst als ernstig worden erkend en beklaagde op grond daarvan van dien dienst wordt vrijgesteld, verstaat het H.M.G. dat de tegen hem aanhangige strafvervolging ,wordt gestaakt en beveelt dat hij uit het voorloopig arrest zal worden ontslagen 44

— in tijd van oorlog (in Januari 1940 weigeren te voldoen aan de order om een broek in te leveren, ten einde te kunnen constateeren of die broek wel aan de cischen van een modelbroek voldeed).

Verweer van beklaagde, dat hij meende dat de meerdere niet bevoegd was die order te geven, verworpen. Aannemelijk is dat beklaagde twijfelde aan die bevoegdheid, terwijl de meerdere zelf daaromtrent ook niet zeker was. Echter wordt voor het bestaan van een dienstbevel in den zin van art. 114 W.v.M.S. niet geëischt dat de meerdere bevoegd moet zijn — hetgeen i.c. trouwens zeker het geval was — tot het geven van het bevel. Een mindere die van een meerdere een dienstbevel ontvangt, dat overigens aan de vereischten voor zoo'n bevel, n.l. dat het gegeven is door een militairen mccrdcrc en betrekking heeft op een militair dienstbelang, heeft dit bevel onvoorwaardelijk op te volgen, en behoeft niet — zelfs mag niet — zich het hoofd te bre-

Blz.

ken of de meerdere wel tot het geven daarvan bevoegd was. Een tegengestelde opvatting leidt tot ondermijning van dr krijgstucht. Een rechtvaardigingsgrond als bedoeld in het W. v. S. was i.c. niet aanwezig.

(Zie verder Eisch en Conclusie van den fiskaal, eveneens zeer uitvoerig betoogende dat voor een dienstbevel de bevoegdheid van den meerdere die het bevel gaf, daartoe door de Wet niet wordt geëischt. Art. 114 huldigt niet de wetmatigheids-(legaliteits-)leer, doch de plichtmatigheidsleer) 141

Overtuigingstukken. Ten onrechte heeft de Krr. de vernietiging van twee als stukken van overtuiging gediend hebbende blikjes gelast, immers deze zijn niet vervaardigd of geschikt gemaakt, noch hebben gediend tot het plegen van het strafbare feit. Teruggave gelast van het ééne blikje aan den benadeelde en van het andere aan den beklaagde 151

Poging. — tot moord. Zie bij „Moord" 363

Post. Veroordeeling tot de doodstraf. Art. 84 W.v.M.S. Als militair in tijd van oorlog opzettelijk den onder zijne bevelen staanden post buiten noodzaak eigendunkelijk ontruimen of verlaten (op 11 Mei 1940 als sergeant-capitulant, commandant van een sectie P.A.G. een onder zijne bevelen staanden post eigendunkelijk verlaten en ontruimd) 139

Psychologie. Hoofdtrekken der — door Dr. A. Spruijt . . . 392

Rechtskennis. — van officieren. Uit de oude doos 122

Rechtspleging. Zie bij „Militaire rechtspraak". — bij de landmacht. Aanwijzing van kantonnementen j° artt. 11 en 12 R.L. —. Eenige beschouwingen over militaire strafvordering door Jhr. Mr. Th. W. van den Rosch 342

Rusland. „Ware Sowjet discipline" van het roode leger" . . 279

Samenloop. Zie bij „Desertie" 57

—. Zie bij „Valschheid" 306

Schildwacht. Zie ook bij „Wacht" 37

—. Als — eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen (slapen als daadwerkelijk de wacht hebbende op een groep vliegtuigen, waaraan mondeling ter terechtzitting is toegevoegd „en als schildwacht, immers als gewapend met een automatisch pistool Nr. 1, op post was gesteld").

Deze laatste omstandigheid geeft rechtens grond tot strafverzwaring, zoodat opneming daarvan in de telastelegging kan plaats hebben. (Art. 172 R.Z.).

Beklaagde die in opdracht den hem aangewezen post had betrokken en bewapend was met een automatisch pistool, was als schildwacht op uitkijk gesteld.

Blz.

Ter zake van hetzelfde feit was beklaagde reeds krijgstuchtelijk gestraft inet 5 dagen streng arrest 60

Schriftexpertise. Zie bij „Opruïng" 288

Spruijt, Dr. A. Hoofdtrekken der psychologie door — . . . 392

Straftoemeting. Zie bij „Voorwaardelijke veroordeeling": „Ontslag".

Verzwaring van strafreden en straf met toepassing van art. 50 W.K.

In tijd van oorlog zijn plicht verzaakt door onvoldoende zorg te besteden aan het opbergen en bewaren van aan hem toevertrouwde bescheiden met gegevens betreffende veerslipinrichtingen van het mijnenzoektuig, waardoor een voor het juist functionneeren van dit zoektuig onontbeerlijke grafiek tijdens het houden van oefeningen niet bij de hand was en stagnatie in die oefening ontstond.

In de oorspronkelijke strafreden was de ernst van het gepleegde feit niet voldoende tot uiting gebracht, terwijl de opgelegde straf. **3** dagen licht arrest, te licht wordt geacht. De strafreden gewijzigd en de straf verzwaard tot 2 dagen streng arrest, met bepaling dat deze straf door de reeds ondergane oorspronkelijke straf geacht wordt geheel te zijn ondergaan 64

—. Veroordeeling tot de doodstraf; zie bij „Post".

Gelet op den ernst van het feit en van oordeel, dat de veiligheid van den Staat de toepassing van de doodstraf in dit geval eischt, is de Krijgsraad van meening dat die straf aan beklaagde moet worden opgelegd. Vonnis aldus gefiatteerd door den generaal-majoor, commandant van het Legerkorps 139

—. Strafverlichting als gevolg van gedrag in den oorlog **239.** 250

—. Strafverzwaring in verband met het minderwaardige van liet feit en de weinig oprechte houding van den beklaagde 247

—. De straf te zwaar geacht en, gemotiveerd, verminderd van één jaar en 6 maanden tot één jaar en **3** maanden gevangenisstraf, echter met handhaving van het ontslag zonder ontzetting. (Verduistering van geld en ongeoorloofde afwezigheid) 309

—. Vermindering van straf wegens zeer flink gedrag tijcleiis de oorlogsdagen. Zie bij „Voorwaardelijke veroordeeling" . 357

Telastelegging. Zie bij „Schildwacht" 60

—. Nu ten laste van beklaagde bewezen is verklaard, dat hij zich tegen den commies Boomsma heeft verzet, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad staat vermeld dat hij dit feit jegens den commies Hendriks zou hebben gepleegd, is op grond van deze incongruentie tusschen telastelegging en verwijzing geen recht tot strafvordering aanwezig. zoodat vrijspraak moet volgen.

Blz.

(Anders de 'A.-F. die had geconcludeerd tot bevestiging van het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te 's-Hertogenbosch) 233

—. Nu bewezen is verklaard, dat beklaagde zijn korps te Gilze-Rijen zonder verlof heeft verlaten, terwijl in de beschikking tot verwijzing naar den Krijgsraad staat vermeld, dat hij dit feit te Soesterberg zou hebben gepleegd, is. op grond van deze incongruentie tusschen telastelegging en verwijzing geen recht tot strafvordering aanwezig. Vrijspraak.

(Anders de A.-F. die had geconcludeerd tot bevestiging van het veroordeelend vonnis van den Krijgsraad te 's Hertog-enbosch).

Met aanteekening van de Redactie . 235

—. De door den A.-F. in hooger beroep in de telastelegging sub III aangebrachte wijziging, n.l. de vervanging, als tijd van het misdrijf, van de woorden: „op of omstreeks den 22sten" door: „in het tijdvak van 6 tot 23", waartegen de beklaagde en zijn raadsman geen bezwaar hebben ingebracht, toelaatbaar verklaard 309

Valschheid. *a.* Valschheid in geschrift. b. Opzettelijk gebruik maken van het valsche geschrift, als mare het echt en onvervalscht (een cantinebon valschelijk met den naam van een ander schepeling onderteekend; vervolgens met gebruikmaking van dien bon eenige daarop vermelde artikelen uit de cantine verkregen) 247

—. Vervalschen van een rijwielmerk en gebruik maken van dat vervalschte merk.

1°. *a.* Het vervalschen van andere dan de in de artt. 254 en 255 W.v.S. bedoelde echte merken, die krachtens wettelijk voorschrift op goederen moeten worden geplaatst met het oogmerk om die gocdcren tc gebruiken alsof de daarop geplaatste merken waren echt en onvervalscht; b. Valschhcid in geschrift;

2°. Het opzettelijk gebruik maken van vervalschte merken als waren die echt en onvervalscht.

Art. 263, lid 1 W.v.S. (225, lid 1 Ned.) is niet een algemeene bepaling tegenover eene bijzondere in art. 256 (219 Ned.), immers is in dit laatste artikel niet de mogelijkheid van nadeel gesteld en bovendien zijn die misdrijven in verschillende titels, te weten van de valschheid in geschriften en van de valschheid in zegels en merken opgenomen. De Krr. heeft dus ten onrechte art. 63, lid 2 W.v.S. (55, lid 2 Ned.) toegepast en art. 263 buiten toepassing gelaten.

De gepleegde valschheid valt zoowel onder art. 256 als onder art. 263, lid 1, zoodat art. 63, lid 1 van toepassing is;

Blz.
echter dienen beide vergrijpen tegen de strafwet in de qualificatie tot uitdrukking te komen 306
Veiligheidstroepen. Zie bij „Wacht" 37
Verduistering. —. „Persoonlijke dienstbetrekking" 117
—. — (toeëigening van een spaarpot met f 10, toebehoorende aan een medeschepeling en geborgen in diens kastje, waarvan hem de sleutel door dien medeschepeling tijdelijk was afgestaan en waarin hem door dezen vergund was eenige, aan hem, beklaagde, toebehoorende artikelen op te bergen) 151
—. — (toeëigening op verschillende tijdstippen van een aantal aan het Rijk toebehoorende pakjes margarine, bestemd voor de menage der militairen, welke de beklaagde als kok ter verdeeling onder de militairen onder zich had).
Het subsidiair telastegelegde moet geacht worden in te houden dat de wederrechtelijke toeëigening opzettelijk is geschied, aangezien uit de telastelegging volgt, dat de daarin bedoelde goederen aan beklaagde waren verstrekt met de opdracht om deze uit te reiken aan de militairen waarvoor deze goederen waren bestemd. Straf vier maanden gevangenisstraf. 303
—. 1°. — meerdere malen gepleegd (als penningmeester van een begrafenisfonds zich op verschillende tijdstippen aan de leden van dat fonds toebehoorende gelden, resp. f 425. f 133 en f 142 toegeëigend).
Wijziging van den last betreffende de teruggave van de bij beklaagde in beslag genomen, als stukken van overtuiging gediend hebbende gelden, f 153.90 309
—. — meermalen gepleegd (toeëigening op verschillende tijdstippen, van in totaal f 41.63, toebehoorende aan een kegelclub en welke gelden beklaagde als fungeerend penningmeester van die club onder zich had) 368
Vereenigingswezen. Zie bij „Militair-rechtelijke vereeniging" 198
Verlaging. Zie bij „Klachtzaken" 250, 314
—. Zie bij „Voorwaardelijke veroordeeling" 357
Voortgezette handeling. Ten onrechte heeft de Krr. de beide feiten (valschheid in geschrift en gebruikmaken van dat geschrift) als ééne — beschouwd. De wetgever heeft door afzonderlijk in het 2e lid van art. 56 W.v.S. bij valschheid en gebruik maken van het voorwerp dier valschheid slechts één strafoplegging toepasselijk te verklaren, kennelijk die misdrijven, hoezeer door denzelfden persoon gepleegd en al waren zij het uitvloeisel van hetzelfde misdadig besluit, niet als één — vallende onder het 1e lid beschouwd 247
—. De Krr. heeft de verschillende feiten ten onrechte als ééne — beschouwd. Niet is komen vast te staan, dat de gepleegde handelingen het uitvloeisel zijn geweest van eenzelfde wilsbesluit, immer de door beklaagde verstrekte „leeningen" ge-

Blz.

heel afzonderlijk hebben plaats gehad en evenmin in verband staan met de door hem voor eigen behoefte uit de kas genomen gelden, zoodat hier niet kan worden gesproken van één — 368

Voorwaardelijke veroordeeling. Als wachthebbende zijn post verlaten 37

—. In verband met gedrag in den oorlog. Zie bij ,,Diefstal" . 239

—. Meineed: 6 maanden gevangenisstraf, waarvan 4 maanden voorwaardelijk, proeftijd 2 jaren en met een bijzondere voorwaarde 242

—. Diefstal niet braak door twee vereenigde personen, meermalen gepleegd.

De Krr. veroordeelt resp. tot 3 maanden en 4 maanden gevangenisstraf.

Het H.M.G. legt deze straffen *voorwaardelijk* op, proeftijd één jaar, daarbij ten aanzien van den tweeden beklaagde in het bijzonder in aanmerking nemende het feit, dat deze zich tijdens de oorlogsdagen zeer flink heeft gedragen, hebbende hij o.a. vrijwillig getracht een zwaar gewonden luitenant onder hevig vuur terug te halen.

Het Hof acht verder den eersten beklaagde op grond van het begane feit ongeschikt in den door hem bekleeden rang te blijven dienen. Verlaging tot den stand van soldaat, ***onvoorwaardelijk*** 357

Vrijheidsberooving. Telastelegging aan een reserve-majoor, dat hij opzettelijk wederrechtelijk aan twee korporaals, zonder eenigen rechtsgrond, heeft gelast een burger mede te nemen naar hun posthuis en hem daarin vast te houden, aan welk bevel is voldaan.

Vrijspraak, nu het H.M.G. meer in het bijzonder niet de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde's opzet op het wederrechtelijke van de vrijheidsberooving is gericht geweest.

(Anders A.F., die had geconcludeerd tot schuldigverklaring aan ,,opzettelijk iemand wederrechtelijk van de vrijheid behooven en veroordeeling tot één week gevangenisstraf voorwaardelijk. Proeftijd één jaar) 32

Wacht. Als ander militair, anders dan als bevelhebber, behoorende tot eenige —, zijn post eigendunkelijk verlaten (behoorende tot een wacht, op post staande bij een hek aan de buitenhaven te Scheveningen dien post verlaten en zich op ± 150 m afstand daarvan naar het strand begeven).

Niet is bewezen dat beklaagde was ,,schildwacht", immers niet was voorzien van het voorgeschreven kenteeken, noch van een geweer, waaronder ook te verstaan een karabijn, noch van een ***getrokken*** zijdgeweer als sabel, klewang, dolk. Als voldoende aan den eisch van art. 69 W.v.M.S. kan

niet worden geacht het voorzien zijn van een pistool in tasch en niet in de vaardighouding gedragen. De ratio van art. 69 is nl. dat de betrokkene voor anderen moet kenbaar zijn als schildwacht.

Ook niet is bewezen dat beklaagde behoorde tot de veiligheidstroepen, welk begrip omvat troepen, zij het ook zeer kleine onderdeelen of zelfs eenlingen daarvan, die tot taak hebben te waken tegen aanranding door een vijand (eventueel ook een binnenlandschen aanrander) van troepen te wier veiligheid zij zijn opgesteld of terreinen, terreingedeelten of gebouwen, te wier bewaking tegen aanranding door vijand of binnenlaiidschen aanrander zij zijn aangewezen en te wier aanzien hun zoodanige opdracht is verstrekt. Aan deze omschrijving voldeed beklaagde i.c. niet (wèl de in liet terrein gelegerde troepen bij de evenvermelde opstellingen).

Straf: 14 dagen militaire detentie, voorwaardelijk. Proeftijd één jaar 37

Wetgeving. *Nadere voorzieningen tegen het bekend worden aan staatsgeheimen; vet-hooging van de maximum-straf op een aantal misdrijven tegen de veiligheid van den staat.*

Tweede Kamer der Staten-Generaal. Zitting 1939-1940. 323.

Ontwerp van wet 81
Memorie van Toelichting 82
Voorloopig Verslag 83
Memorie van Antwoord 93
Nota van wijzigingen 102
Gewijzigd ontwerp van wet 103
Verslag 106
Nota naar aanleiding van het verslag 108
Amendement van den heer Wendelaar 111
Id. van de heeren Terpstra en van Dijken 112

Interregionaal militair strafrecht.

Ontwerp van wet met Memorie van Toelichting betreffende Regeling van enkele onderwerpen van interregionaal militair strafrecht voorgesteld door de daartoe benoemde

Ministerieele Commissie 261
Aanvulling op dit ontwerp 277

WETSBEPALINGEN ENZ.,

behandeld in deel XXXVI Militair-Rechtelijk Tijdschrift.

Artikelen.	Bladzijden.
Regtspleging bij de Landmagt.	
11	1, 118.
12	1.
14	233, 235.
54	131.
69	118.
114	233, 235.
120	30.
130	30.
134	10, 11, 113.
170	133.
180—192	134.
207*a*	28.
243	4, 6, 7, 8, 11.
251	9.
274	130.
292	130.
Regtspleging bij de Zeemagt.	
172	60.
185	309.
190	151, 309.
Wetboek van Militair Strafrecht.	
9	139.
13—20	37. 239. 242. 357.
23	54. 151. 154. 282. 309. 363.
25	357.
69	37. 60.
84	139.
97	154. 309.
98	57, 154.
99	57.
101	27.
114	44. 141.
129	37. 57. 60.
146	288.

Artikelen.	Bladzijden.
147	288.
160	24. 34. 117.

Wet op de Krijgstucht.

2	31, 117, 331.
16	250, 314.
30—36	125.
50	64.
57	34, 60.
62	174, 176.
65	24.
68	135.

Reglement betreffende de Krijgstucht.

1	1.
8	1.
9	73.
22*c*	176.
30	169.

Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht.

94	10, 11.
95	4, 125.

Wetboek van Strafrecht.

14*a*—14*g*	37, 239, 242, 357.
40	431.
44	26.
45	363.
55 (63 Indisch)	57, 306.
56	247, 368.
68	237.
207	242.
219 (256 Indisch)	306.
225 (263 Indisch)	247, 306.
248*bis*	54.
266	179.
282	32.
287	282.
289	363.
300	282, 436.
302	431.
304	282.

Artikelen.	Bladzijden.
310	34, 49, 239, 357.
311	357.
321	151, 303, 309, 368.
322	25, 117.

Dienstweigeringswet.

2	44.

Wet reserve-personeel landmacht 1905.

36	181, 191, 319, 325, 376.
37	181, 191, 319, 325, 376.

Ambtenarenwet 1929.

3	181, 325.
60	325, 449.
62	73.
108	73.

Arbeidsovereenkomstenbesluit.

8	187.

Militaire Ambtenarenwet 1931.

1	187.
3	73.
9	191.

Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht.

3	444.
11	382.
19	258, 444.
22	256.
23	256, 444.
40	328.

Reglement van Administratie Kon. Landmacht.

79	441.

Artikelen. Bladzijden.

Bevoräeringsvoorschrift beroepspersoneel beneden den rang van tweede-luitenant 1932.

6 . . . . . 382.
19 . . . . . 322.

Landoorlogreglement.

42—56 . . . . . 115, 120, 198, 278,280,339,385.

Koninklijk besluit van 21 Januari 1884, Stbl. No. 8.

1 . . . . . 441.

Koninklijk besluit van 7 October 1929 Nr. 24.

(L.O. 1939 Nrs. 146 O en 350 O. Verpleging bij mobilisatie)

1 . . . . . 77.

Vrijwillige Landstormbeschikking.

§ 5 . . . . . 258.
§ 7 . . . . . 258.

Mobilisatievoorschrift Kon. Landmacht. Deel **I.**

(Beschikking Minister van Defensie 15 Mei 1933, Geheim Litt. V 71).

68 . . . . . 378.

Beschikking Minister van Oorlog 31 Mei 1920, IIe Afd., Nr. 66,

(L.O. 1920, Nr. 285, Z.B.U., blz. 391).

A, punt 2c . 378.